

THEOLOGIA

MORALIS

ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI

D. ALPHONSI DE LIGORIO,

OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM,

ET RECTORIS MAJORIS CONGREGATIONIS SS. REDEMPTORIS,
A PIO VII, 15 SEPTEMBRIS ANNI 1816 BEATORUM FASTIS
ADSCRIPTI, ADJUNCTA IN CALCE PERUTILI INSTRUCTIONE
AD PRAXIM CONFESSARIORUM, UNA CUM ILLUSTRISSIMI
AC REVERENDISSIMI JOANNIS DOMINICI MANSI AR-
CHIEPISCOPI LUCENSIS EPITOME DOCTRINÆ MORALIS ET
CANONICÆ EX OPERIBUS BENEDICTI XIV.

EDITIO CÆTERIS CORRECTIOR.

TOMUS SEPTIMUS.

*Continens prosecutionem Tractatûs de Matrimonio, et Trac-
tatum de Censuris et Irregularitatibus.*

ANTVERPIÆ,

R. PRELO JANSSENS ET VAN MERLEN, IN PLATEA
CORIARIORUM.

1823.

C 1276.3.3

✓

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
JOHN CHIPMAN GRAY
GIFT OF ROLAND GRAY

SEP 4 1934

N

THEOLOGIA MORALIS.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

978 *Impedimenta alia sunt Impedientia, alia Dirimentia.*

979 *An Ecclesia possit constituere impedimenta dirimentia?*

980 *Quis possit ea constituere? Dub. 1. An Episcopi?*

981 *Dub. 2. An impedimenta dirimentia apposita ab Ecclesia obligent Infideles?*

« **D**UPLICIS generis sunt impedimenta : quædam illi-⁹⁷⁸
• citum tantum, alia insuper irritum Matrimonium
• reddunt. Priora dicuntur impedientia, posteriora
• dirimentia. »

Non dubitant Hæretici nostri temporis, quin possit⁹⁷⁹
Ecclesia constituere impedimenta Matrimonium impe-
dientia; negant tamen, eam posse constituere dirimen-
tia. Sed Conc. Trid. sess. 24. Can. 4 sic statuit : *Si quis
dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta
Matrimonium dirimentia, vel in his constituendis errasse,
anathema sit.* Nec obstat dicere, quod Ecclesia
nequeat invalida reddere Sacramenta instituta à Chris-
to Domino, quandò celebrantur cum debita materia,
et forma. Nam resp. quod Sacramentum Matrimonii
subsistat in illius contractu; quare, etsi Ecclesia Sa-
cramentum invalidare non possit, potest tamen ob
bonum commune spirituale, ratione cujus supremam
habet potestatem super populum Christianum, inva-
lidare contractum, sine quo Sacramentum minimè
conficitur.

Hanc autem facultatem indicendi impedimenta di-⁹⁸⁰
rimentia, certum est habere Summum Pontificem, et
Concilium Generale auctoritate illius confirmatum.

Sed dubitatur, an habeant illam etiàm Episcopi ex

potestate ordinaria in suis Diocesisibus? Attento jure naturæ, affirmant Sanch. l. 7 D. 1 n. 9. Pont. l. 6 c. 1 n. 12. item Sot. Trull. Bonac. et alii apud Salm. c. 11 n. 8. Ratio, quia Episcopi possunt in suis Diocesisibus, quod Papa potest in Ecclesia universali, nisi aliquid Pontifex sibi expressè reservet, ut sentiunt Sotus de Just. l. 10 q. 1 a. 3 in fin. ad 2. Pont. l. 6 c. 1 n. 12. Cabass. T. J. l. 1 c. 8. 6. cum Panorm. et Jo. Andr. ac Sanch. de Matr. l. 1 D. 62 n. 3. cum Abul. Arag. Victor. Cov. Perez, Hurt. Henr. Majol. Veracr. et aliis; exceptis tamen iis, quæ pertinent ad statum universæ Ecclesiæ, prout est res Fidei definire. Negant verò Suar. t. 5 D. 7. Se. 4 n. 5. Lug. R mor. l. 1 D. 45. et Salm. n. 9. cum Con. Dian. Perez, et Dic. quia res maximi momenti non sunt decernendæ, nisi à Suprema Sede. Cæterùm ipsi Sanch. et Pont. fatentur, quod, esto nulla sit lex prohibens Episcopos inducere impedimenta dirimentia, id tamen vetitum sit ex inveterata consuetudine. Sed præter hanc consuetudinem, refert Bened. XIV. de Synod. t. 2 p. 288 Urban. VIII. suo Decreto approbasse Declarationem S. C. ubi id expressè vetitum fuit, ac iusuper Pontificem præcepisse, ne in posterum hoc in dubium revocaretur.

981. Dubit. 2. An impedimenta dirimentia ab Ecclesia assignata obligent Infideles? Resp: cum Sanch. ibid. n. 3. Sal. n. 10. Bec. Avers. etc. tantùm obligare infideles viventes in locis Summo Pontifici temporaliter subjectis, cum ibi universaliter adstringantur legibus contractuum; secùs, si alibi degant.

DUBIUM I.

Quæ sint impedimenta impediencia tantùm?

982. *Quæ reddant Matrimonium illicitum? I. Ecclesiæ vetitum, scilicet prohibitio Episcopi; etc.*
 983. *II. Tempus feriarum, quo prohibentur solemnitates, Benedictio, etc.*

Cap. III. Dub. I. De Impedimentis Matrimonii. §

- 984 Dub. 1. *An tunc liceat consummare? Dub. 2. An liceat consummare antè Benedictionem?*
- 985 III. Catechismus. IV. Crimen scilicet incestus, raptus, uxoricidii, etc. V. Sponsalia.
- 986 VI. Votum castitatis, aut Religionis. Dub. 1. *An Episcopus possit dispensare in voto castitatis emisso post Matrimonium?*
- 987 Dub. 2. *An in voto antè Matrimonium ad debitum petendum? an id possint Mendicantes? Dub. 3. An aliquandò Episcopi etiàm ad Matrimonium contrahendum?*
- 988 Impedit etiàm Matrimonium. I. Clandestinitas. II. Omissio Benedictionis.
- 989 III. Omissio Denunciationum.
- 990 Dub. 1. *An peccet graviter Parochus eas omittens, si aliundè sciat, non esse impedimentum? Et quod dicitur de obligatione Denunciationum antè Matrimonium, idem dicitur post illud. Quid si una tantum Denunciatio omittatur?*
- 991 Dub. 2. *An Denunciationes faciendæ in Ecclesia, et in Missa? Dub. 3. In qua Parochia debeant fieri?*
- 992 Dub. 4. *quibus diebus festivis? Et An aliquandò possint fieri diebus ferialibus?*
- 993 *Quandò sint repetendæ?*
- 994 *De obligatione denunciandi impedimenta,*
- 995 Dub. 1. *An teneatur denunciare impedimentum qui illud probare nequit?*
- 996 Dub. 2. *An unus testis de impedimento impediatur.*
- 998 Dub. 3. *An sufficiat unus testis, si sponsalia fuerint jurata?*
- 999 *An fama impediatur Matrimonium? Quid si Judex privatam habuerit notitiam famæ, aut ipsius impedimenti?*
- 1000 *An contrahens teneatur impedimentum fateri?*
- 1001 *Quid debeat agere Parochus cognito impedimento?*
- 1002 Dub. 1. *An Parochus teneatur impedire Matrimonium, si ipse solus noverit impedimentum? Dub. 2. Quid si Ordinarius solus sit impedimenti conscius?*
- 1003 *Qui possit dispensare in Denunciationibus?*
- 1004 *An Episcopus, et ob quam causam?*
- 1005 *Causæ ob quas Episcopus teneatur dispensare?*
- 1006 *Causæ ob quas non tenetur, sed potest dispensare.*
- 1007 Dub. 1. *An possit dispensare Vicarius Generalis? Dub.*

2. An aliquando Parochus possit dispensare, aut saltè declarare ?

983 « **R**ESP. Præter peccatum mortale, et excommunicationem, sex potissimum reddunt Matrimonium mortaliter illicitum, scilicet.

» I. *Ecclesiæ vetitum*, II. *nec non Tempus feriarum*.

» III. *Atque Catechismus*, IV. *Crimen*, V. *Sponsalia*, VI. *Votum*,

» *Impediunt fieri, permittunt facta tenèri.*

Dicitur I. *Vetitum*, id est prohibitio Ecclesiæ, quæ
 » fit ab Episcopo, vel Parocho, ob dubium impedimenti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos
 » Vide Bon. q. 1 p. 14 n. 1. * (*Et tunc Sponsi contrahendo graviter peccarent; leviter tamen, si prohibitio sit ob venerationem alicujus festi*, Salm. c. 14
 » n. 1.) *

983 » Dicitur II. *Tempus feriarum*, quod secundum
 » Trid. sess. 14 c. 10 de reform. incipit nunc ab Adventu Domini usque ad Epiphaniam inclusivè: et
 » à die Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusivè.

Quo tempore non prohibetur ipse contractus, aut ejus consummatio, sed tantum nuptiarum solemnitates, ut est benedictio nuptiarum, solemnissponsæ in domum sponsi traductio, solemniora convivia, et tripudia, etc. * (*Sed hæc non sub gravi, nisi excessus sit magnus: imò, si fiant moderatè, nulla erit culpa, ut ait Sanch. l. 7 D. 7 n. 18.*) Neque Trid. sess. 24 c. 1 prohibet matrimonium consummari antè benedictionem, sed tantum hortatur, ne fiat. Vide Bon. l. c. Sanch. l. 7 d. 7. Con. d. 30 Fill. t. 10 p. 2 c. 9 M. Per. d. 43 s. 10 n. 7. *

984 Dubit. 1 an liceat consummare Matrimonium tempore feriarum? Negant D. Th. in 4 D. 32 art. 7 q. 4. Fagn. in c. Capellanus de Feriis n. 6. item S. Anton. et plures Canonistæ apud Sanch. l. 7 D. 7 n. 21. et probant ex c. *Nec uxorem* q. 4, ubi eo tempore interdicitur uxoris traductio; ex quo inferunt interdicti etiam usum conjugii, quia propter hunc traductio

prohibetur. Sed veriùs affirmant Sanch. l. c. n. 23. Pont. l. 6 c. 8 n. 9. Bellarm. l. 1 de Matr. c. 31 circa fin. et fusè N. SS. P. Bened. XIV. Notif. 80 num. 17. cum Diana ; Croix , Bon. Pignat. Perez , Fill. Monac. et aliis ; idque confirmat ex quadam Declarat. S. C. edita die 10 Jun. 1684, ubi dictum fuit, permissam esse temporibus vetitis traductionem Sponsæ ad domum Sponsi , modò fiat absque solemnitatibus. Et ratio est , ut ait præfatus Benedictus , quia non sunt imponenda certa onera , ubi manifesta lex non adest illa præscribens. Ad Canones autem , qui opponuntur , respondet idem Pontifex , eos consilii esse , non præcepti ; Hinc refert Van Espen reprehendentem Canonistas , qui nimis addicti rigorosis antiquorum Canonum expressionibus in præceptum reducerunt , quod potiùs erat consilii.

Dubit. 2 an liceat consummare Matrimonium antè Benedictionem sacerdotalem? Negant plures , quorum alii dicunt esse tantùm veniale , ut Caj. Soto , Covarr. Led. Henr. etc. apud Boss. de Matr. t. 1 c. 9 n. 11. Alii tenent esse mortale , ut Conc. p. 302 n. 16. ac Palud. Gulielm. et Rosel. apud Escob. l. 25 n. 238. et S. Ant. 3 p. tit. 1 c. 16 § 1 , qui putat , Conjuges toties peccare tunc mortaliter , quoties coeunt. Id probant ex pluribus Canonibus , quos affert Sanch. l. 3 D. 12 n. 1. Probabiliùs tamen , et communiùs dicunt nullum esse peccatum Nav. Man. c. 22 n. 83. Pont. l. 5 c. 2 n. 3. Laym. c. 4 n. 12. Salm. c. 8 n. 80. Viva q. 4 art. 4 n. 6. Pal. p. 13 § 5 n. 8. cum Con. et Led. Escob. n. 943. cum Vill. Ochag. Sanch. l. c. n. 7. cum Palac. Veracrux , Philiarch. etc. Boss. l. e. n. 12. cum Bellar. Barb. Gutt. Fill. etc. Idemque docet Bened. XIV. eâdem Notif. 80 n. 17. Probatur 1 ex c. Nostrates. 30 q. 5, ubi expressè dicitur id nullum esse peccatum his verbis : *Sicque demùm benedictionem , et velamen cæleste suscipiunt. Peccatum autem esse , si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interventiant , non dicimus.* Probatur 2. Trident. sess 24 c. 1 ubi : *Prætereà eadem S. Synodus hortatur , ut Conjuges , antè*

benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent. Per To hortatur clarè denotat Concilium, id esse consilii, non præcepti. Et idem habetur ex Rituali Rom. de Sacr. Matr. ibi : Moneat Purochus Conjuges, ut antè benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, neque Matrim. consumment. Cuique patet, monitionem non importare præceptum. Conveniunt tamen omnes, quod omissio absoluta Benedictionis non excusetur saltèm à veniali; vide dicenda n. 988. v. Secundum.

- 985 « Dicitur III. *Catechismus* : Quod impedimentum » contrahitur ab eo, qui respondet pro infante, » quandò suppletur cæremoniæ post baptismum » collatum in necessitate * (*Dicunt tamen Salm. c. 14* » *n. 3. Catechismum esse illam professionem Fidei,* » *quæ antè Baptismum fit nomine baptizandi. Sed hoc* » *impedimentum probabiliùs est sublatum per Trident.* » *ut Salm. l. c. cum Pal. etc. Et sic decisum à S. C.* » *refert Diana 3 p. de Sacram. R. 26.) * Sed videtur* » *sublatum per Trid. secundùm Sanch. Fag. Conin.* » *Fill. etc. qui idèò monent Parochos, ut in libro* » *distinguant patrinos Catechismi à patrinis Baptismi.* » *Vide Bon. l. c.*
- » Dicitur IV. *Crimen*, ut 1. Incestus cum consan- » guinea conjugis in primo, vel secundo gradu, » scienter admissus (qui impedit matrimonium cum » quacumque alia persona : vide Perez d. 23 s. 5) » vel cum propria matre, vel filia. 2. Raptus alienæ » sponsæ. 3. Uxorididium. 4. Presbyterididium. 5. » Susceptio propriæ prolis ex Baptismo, ad impe- » diendam redditionem debiti. 6. Publica poeniten- » tia, quamdiù durat. 7. Matrimonium cum Moniali » Verùm hæc per non usum sunt sublata : Vide » Laym. hic c. 15. ex Nav. Sanch. l. 7 d. 16 Con. d. » 30 d. 3. * (*Sic etiàm Conc. p. 342 n. 15. et Salm.* » *c. 14 n. 15. cum Sanch. et communi : excepto* » *voto, interdicto, et sponsalibus. Episcopus autem* » *tantùm in interdicto potest dispensare, Salm. ib.* » *n. 16.) **

» Dicitur V. *Sponsalia*, sc. cum una contracta, et non dissoluta. Con. d. 3o d. 3. Sanch. Fill. Bon. l. c. n. 5.

» Dicitur VI. *Votum*, scilicet simplex; sive castitatis, sive Religionis, sive non nubendi. Vide Sanch. l. 5 d. 13. Regin. l. 31 c. 24 n. 184 Bon. l. c. n. 7. »

Notandum hîc, quod circa votum Religionis, aut castitatis absolutum non possit ab Episcopo dispensari antè Matrimonium; secus si fuerit conditionale, aut pœnale, ut dictum est de voto l. 3 n. 260. Q. 3.

Sed dubitatur 1 an possit Episcopus dispensare in voto castitatis à Conjugibus emisso post consummatum Matrimonium? Resp. Affirmativè cum S. Ant. 3 p. tit. 1 c. 24 § 2 in fin. Pal. p. 1 n. 16. Bon. p. 15 n. 5. Sanch. l. 8 D. 11. n. 3 et 4. et ibi Arag. Man. et Gutt. ac Salm. c. 14 n. 13. et ibi Aversa, et Cornejo, contra Lopez, et alios. Ratio, quia votum hoc non est omnimodæ castitatis, cum nequeat obligare ad non reddendum debitum, nisi (benè advertit Sanch. n. 4.) emittatur antè consummationem, cum animo ingrediendi Religionem. Censent autem Salm. d. n. 13. etiam Vicarium Generalem Episcopi posse dispensare in hujusmodi voto, ex concessione generali, quam ipse habet ad omnes casus episcopales. In voto tamen castitatis Conjugum de mutuo consensu emisso solus Papa dispensare valet, ut communiter docent Sanch. Spor. Anacl. etc. apud Ferraris Bibl. v. Debitum Conj. n. 4.

Dubit. 2. an possit Episcopus dispensare in voto castitatis emisso antè Matrimonium, ad petendum debitum? Negant Less. l. 2 c. 40 num. 126 et Cajet. Sylv. Tol. ac Led. apud Sanch. l. 8 D. 12 n. 2 nisi adsit necessitas, puta periculum incontinentiæ. Sed communiùs, et valdè probabiliter affirmant Sanch. n. 4 cum S. Ant. Soto, Val. Sa, Vega, Henr. et pluribus aliis, item Elbel p. 382 n. 71. Tamb. de Voto c. 17 § 4 n. 54. Auctor libri (Istruz. per i Nov. Conf.) p. 2 c. 15 n. 31. Barb. All. 37. n. 9 cum Sayr. Gutt. et Sylv. ex D. Th. ac Conc. t. 10 p. 344 in princ. cum

Nav. et Henr. Ratio, tum quia lex reservationum est in ædificationem, esset autem in destructionem, si Pontifex vellet sibi reservare talem dispensationem cum tanto periculo, quod communiter adest: tum quia (ut ait Sanch.) hæc facultas dispensandi conceditur Episcopis ex consuetudine, quæ jurisdictionem præbet ex c. *Cum contingat de Foro compet.*

An autem in hoc voto possint dispensare Confessarii Mendicantes? Communiter affirmant Pal. D. 4 p. ult. § 1 n. 18. Wigandt tr. 16 n. 160. Resp. 3. Sanch. l. 8 D. 16 n. 3. cum Cordub. Veracr. Palac. Manuel. et Henr. Cont. Tourn. t. 2 p. 244. cum Suar. et Laym. ac Salm. c. 14 n. 14. cum Gutt. Candido, Diana, et Aversa. Et hoc virtute Privilegiorum plurimorum Pontificum, quæ referemus infra n. 1128, et signanter vi Privilegii S. Pii V. vivæ vocis oraculo. Id admittit etiã Pontius l. 8 c. 20 n. 12, quandò scilicet votum castitatis est emissum antè Matrimonium; negat verò, si post Matrimonium contractum, quia, ut ait (et idem dicunt Manuel, et Veg., apud Sanch. n. 5.) Privilegium S. Pii loquitur tantùm de dispensatione voti emissi ante Matrimonium. Sed veriùs Sanch. et Salm. l. c. admittunt pariter de voto emisso post Matrimonium, quia, licet virtute Privilegii S. Pii non possint Regularas dispensare, possunt tamen virtute aliorum Privilegiorum, vi quorum valent ipsi dispensare in omnibus votis, in quibus Episcopi dispensare possunt jure ordinario, ut proculdubio Episcopi jure ordinario in eo voto dispensant, cum tale votum non sit omnimodæ castitatis; vide dicenda dict. n. 1128. An autem Regulares possint dispensare in impedimento affinitatis in ordine ad petendum debitum? Vide dicenda n. 1076. vers. Insuper.

Dubit. 3 an Episcopus, urgente necessitate et periculo incontinentiæ, possit dispensare in Voto Castitatis ad Matrimonium contrahendum? Resp. affirmative? vide dicta l. 3 de Voto n. 258 v. Notandum II. Et Itã tenent Sanch. Dec. l. 4 c. 40 n. 34. cum Suar. Led. eto. item Salm. de Vota c. 3 n. 97 et Less. l. 2

er 40 n. 127 cum Nav. Sot. et Sylv. dummodò periculum sit in mora, et non sit facilis aditus ad Papam. Cæterùm antè Matrimonium Episcopus, excepto voto castitatis, et sponsalibus cum altero initis, potest universè in aliis impedimentis impredientibus dispensare, sicùt etiàm in omnibus Matrimonio supervenientibus; Croix, et Salm. c. 14 n. 13. cum Pal. Bon. etc. vide dicenda n. 1127.

« Dixi in Responsione, *potissimùm* : quia præter⁹⁸⁸
» suprà dicta, alia tria impedimenta numerantur.

» Primum est clandestinitas : Etsi enim valeat ma-
» trimonium clandestinè contractum, ubi Tridenti-
» num non est receptum, non licet tamen sub mor-
» tali. Ubi autem Trid. est receptum, saltèm quòad
» punctum matrimonii, est irritum, de quo sequenti
» dubio.

» Secundum omissio benedictionis : quia sine hac,
» etsi validè, illicitè tamen contrahitur matrimo-
» nium, saltèm primum, ut ex c. Nostrates, et c. Spon-
» sus q. 5 docent Bon. q. 4 p. 6 n. 2. Sanch. l. 7 d.
» 82. Sa, Henriq. Fill. etc. qui tamen concedunt
» non esse mortale * (Ut comm. docent Sanch. lib.
» 7 D. 82 n. 9. Boss. t. 1 l. 9 c. 9 n. 9. Mazz. t. 4 p.
» 195 n. 3 cum communi et Escob. n. 649. cum Soto
» Sa, Hurt. etc.)*, intellige, per se loquendo, nam
» per accidens ratione præcepti particularis, scan-
» dali, vel contemptûs, ut si omittant nihil faciendo,
» ac si esset res vana, vel vile, ac puerile haberent
» ei se subicere, docet Per. d. 43 s. 10 n. 4 posse
» esse mortale : Dixi *primum* : nam secundæ nuptiæ
» non benedicuntur, nisi primæ non fuissent bene-
» dictæ. Quod si autem alter conjugum sit viduus,
» alter verò primas nuptias celebret, aut saltèm num-
» quàm fuerit benedictus, etsi jure antiquo non li-
» cuerit, tunc tamen quibusdam locis consuetudo
» habet, ut benedicantur; ut vid. Bon. l. c. Et patet
» ex *Agenda*. Debet autem fieri in templo à proprio
» Parocho, sine cujus licentia si quis faciat, manet
» ipso facto suspensus, donec absolvatur ab Ordina-
» rio Parochi, à quo benedictio erat accipienda.

989 » Tertium, si contrahatur Matrimonium sine præ-
 » viis proclamationibus, sine quibus etsi valeat, non
 » licet tamen sub mortali, ut habet communis (quam-
 » quam Sanch. l. 3 d. 5 num. 7 et Gasp. Hurt. d. 5
 » n. 59 putent, non esse mortale unam omittere,
 » quando certum est moraliter, nullum subesse im-
 » pedimentum; Sed contrarium docet Per. d. 42 s. 1
 » n. 7 ex Con. et Pontio) nisi Episcopus, vel ejus
 » Vicarius dispenset, ut patet ex Trid. s. 24 c. 1
 » quod circa eas præcipit sequentia: 1. Ut fiant in
 » Ecclesia, inter Missarum solemnities. Possunt tamen
 » fieri in Oratorio, vel juxta Ecclesiam, aliove loco,
 » confluente magno populo. 2. Ut fiant à proprio Pa-
 » rocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia. Ut fiant
 » in Parochia propria, et quidem utriusque contra-
 » hentis, uti declaravit Congregatio. 3. Ut fiant tri-
 » bus diebus festivis, non immediatis, continuis ta-
 » men, id est, qui feriatis quidem diebus, nullo ta-
 » men festo, interpolentur. V. Bon. p. 2 q. 6. »

990 Plura dubia hæc discutienda. Dubitatur 1 an peccet
 mortaliter Parochus, si assistat Matrimonio, omissis
 Denunciationibus, sine dispensatione Episcopi, quan-
 do jam per diligentiam certus factus fuerit, nullum
 subesse impedimentum? Negant Sotus, Machad. et
 Led. apud Sanch. l. 3 D. 5 n. 3 quia (ut ajunt), ces-
 sante adæquatè fine legis, cessat lex. Sed communis-
 simè et veriùs affirmant Sanch. n. 6. Pont. l. 5 c. 30
 n. 3. Bon. p. 6 n. 7. Escob. n. 547. Boss. t. 1 c. 8 n. 3
 et 14. Barb. All. 32 n. 2. Roncag. p. 153 q. 1 R. 1 et
 Salm. c. 8 n. 77 cum aliis pluribus. Ratio, tum quia,
 esto per diligentiam Parochus impleat finem Triden-
 tini. transgreditur tamen diligentiae formam, quam
 Concilium præscribit; quod cum sit in re gravissima,
 non excusatur à mortali, nisi urgens adsit necessitas,
 quæ moram non patiat; tum quia aliàs non adæ-
 quatè satisfit fini præcepti Denunciationum, nam di-
 ligentia Parochi non satis supplet effectum Denun-
 ciationum ad impedienda mala, quæ alioquin evenire
 possunt, eò quod, neglectis Denunciationibus, si

supervenit impedimentum, filii reputentur illegitimi, etiãmsi contrahentes impedimentum ignoraverint, ut habetur ex c. fin. § *Si quis de Clandest. despons.* quando contra legitimi habitii fuissent, si præcessissent Denunciationes, ut in c. Ex tenore. *Qui filii sint legit.* Præterea in Trident. Sess. 24 c. 5 contrahentibus sine Denunciationibus adimitur spes obtinendæ dispensationis impedimenti, scilicet consanguinitatis, vel affinitatis (non autem publicæ honestatis, ut declaravit S. C. apud Farinac. prout refert Bossius n. 27.) Hoc autem, quod dicitur de Denunciationibus faciendis antè Matrimonium; idem dicendum de obligatione eas faciendi post nuptias contractas antè consummationem; ita rectè docent Sanch. l. 3 D. 11 n. 5. Pont. l. 10 c. 4 n. 2. Salm. c. 8 n. 94. Pal. p. 3 § 5 num. 6. Escob. n. 612. cum Palud. Trull. et Vill. ac Boss. c. 8 num. 6. cum Nav. Laym. Con. Bon. Reg. Diana, etc. (contra Dic. Lop. et Led.) Quia Concilium, juxtà textum mox suprà allatum, æquè præcipit, ut fiant Denunciationes antè Matrimonium, quàm postea antè ejus consummationem. Et benè addunt Pontius, ac Pal. l. c. Boss. n. 7. Sanch. n. 5. cum Nav. et Man. ac Escob. n. 614. cum Con. Trull. et Leand. (contra Henriq.) Conjuges consummantes antè Denunciationes toties peccare graviter, quoties copulantur, quia toties copulantur cum eodem periculo fornicationis; Undè oppositum mihi videtur dicendum, si ipsi certi essent, nullum subesse impedimentum, quia, violato jam præcepto Tridentini, per consummationem, illud ampliùs non urget.

An autem omittere unam Denunciationem sit mortale? Pariter affirmant Pont. loc. cit. ac Pal. Con. et Leand. apud Escob. n. 549. Sed probabiliter negant Sanch. n. 7. Boss. l. c. et Escob. n. 550. cum F. ll. Barb. Gutt. Led. Diana, Veracr. et Vill. quia respectu totius præcepti videtur gravis materia. Imò Salm. c. 8 n. 78. cum Trull. Reb. et aliis, putant nec esse mortale, si etiãmsi duæ Denunciationes omittantur; Sed huic probabiliùs contradicit, P. Conc. p. 298 n. 4.

91 Dubit. 2 an Denunciationes debeant fieri in Ecclesia, et inter Missarum solemnia? Reverà sic præscribitur in Trid. Sess. 24 c. 1 et in Missa Parochiali, vel Conventuali, arbitrio Parochi, etiàm contradicente Capitulo, ut declaravit S. C. Vide Zachar apud Croix l. 6 p. 3 n. 474. Sed probabiliter dicunt Sauch. l. 3 D. 3 n. 9. Barb. All. 42 a n. 15 et Ronc. p. 163 q. 1 R. 2, posse etiàm fieri in Ecclesia tempore Concionis, vel Processionis. Imò Wigand. tr. 16 n. 96. v. Quid, Sauch. l. c. Laym. c. 4 n. 20. Barb. in c. 1. Trid. n. 21. Boss. c. 7 n. 13. Escob. n. 558. cum Fill. Vill. Dian. Trull. etc. (contra Pont. loc. cit. n. 6 et Hurt. Led. Possev.) ajunt, posse fieri extrà Ecclesiam in loco magni concursûs, quia sic jam obtinetur finis Concilii. Idque probabile videtur, saltèm sine mortali, et si adsit aliqua causa, sine ulla culpa.

Notat autem Boss. c. 7 n. 99. cum Marchino, quod tempore pestis, si nequeant fieri Denunciationes in Ecclesia, et non possent induci Sponsi ad Matrimonium differendum, tunc Episcopus possit vel permittere, ut fiant Denunciationes per vocem præconis, aut per Edicta in loco publico affixa, et hoc quocumque die, vel eas remittere, et ad id etiàm tenetur, si urgeat necessitas, juxtà dicenda n. 1005. Quod si nequeat adiri Episcopus, Parochus benè potest, et justà urgente causâ etiàm tenetur Sponsos conjungere, postquam sit certior factus, nullum subesse impedimentum.

Dubit. 2 in qua Parochia debeant fieri Denunciationes? Certum est, faciendas esse in Parochia utriusque contrahentis, ut dicunt communiter cum Bus. Sanch. l. 3 D. 6 n. 4. Laym. c. 4 n. 9. Pal. n. 13 § 3 num. 2 et alii passim; quia sic fert consuetudo. Excipiunt Laym. c. 4 n. 10. Boss. c. 7 n. 18 et Salm. c. 8 n. 72. cum Dicast. nisi Parochiæ essent valdè propinquæ. Sed dubium fit, ubinam faciendæ sint Denunciationes, si alter Sponsorum de brevi moratur in aliquo loco? Pont. l. 5 c. 30 n. 5 putat sufficere, si fiant in loco, ubi ille actu degit. Sed longè probabilius Sanch. num. 6. Conin, Dub. 2 num, 60. Barbos, All. 32

n. 11. Ronc. p. 153 q. 1 R. 3 et Escob. n. 556. cum Gutt. Henriq. Reg. Ochag. etc. ex Declar. S. C. dicunt, omninò fieri debere in Parochia, undè discessit, quia Denunciationes ideò fiunt, ut impedimenta manifestentur, ac propterea oportet eas fieri, ubi Sponsi diutius sunt commorati. Et hinc notandum, quod, si alter Sponsorum sit externus, Parochus non debeat facere Denunciationes, nisi postquam ipse per fidem authenticam probaverit Statum liberum coram Ordinario, ut habetur ex Instructione S. C. S. Officii, quæ observatur apud Genet. ad calcem in Tract de Matr. t. 5 et apud Pitton. de Matr. n. 1734. Et pluries declaravit S. C. Denunciationes necessariò faciendas in loco originis, ut refert P. Zacharia apud Croix l. 6. p. 2 n. 476. Quòd Vagos autem Tridentinum sess. 24 c. 7 præcipit Parochis non assistere eorum Matrimonis, nisi post diligentem inquisitionem adhibitam, et nisi prius ab Ordinario licentiam assistendi obtinuerint. Hinc rectè ait Ronc. p. 168 q. 4 in fine, quod graviter peccaret Parochus, si tale præceptum non servaret, esto alioquin Matrimonium esset validum, cum Concilium nullam irritantem clausulam apposerit. Vide alia dicenda circà Vagos n. 1089.

Dubit. 4. quibus diebus possint fieri denuncia-^{99a} tiones? In Trid. sess. 24 c. 1. præscribitur, ut fiant *tribus continuis diebus festivis*. Praxis fert (prout ait Ronc. p. 153. qu. 1. R. 2.) ut Denunciationes fiant tribus diebus festivis *continuis*, ità tamen, ut non intercedant alii dies festivi, sed non immediatis (nempe tribus Festis Paschatis), ut sentiunt ipse Ronc. et Barb. All. 32. Sanch. l. 3. D. 6 n. 8. Pont. l. 5. c. 39 n. 8. et alii, quia tempore tam brevi non satis obtineretur finis Concilii. Ac probabiliter dicunt Salm. c. 8 n. 75. cum Trull. Hurt. Reg. Leand. etc. posse fieri etiàm tribus festis immediatis, quia in Concilio dicitur *continuis diebus festivis*, nec ibi excipitur, quod non sint immediati. Et sic pariter dicunt Salm. l. c. cum Trull. Aversa, et Leand. (citant etiàm Bon. Con. et Dian. sed non benè, ut mox videbimus)

posse fieri Denunciationes tribus diebus festivis discontinuis, modò plures dies festi non intercedant, quia sic sufficienter jam satisfit intento Concilii. Sed veriùs Sanch. l. 3. D. 5 n. 8. Pal. p. 13. § 3 n. 4. Bon. p. 6 n. 19. et Escob. n. 568. cum Con Vill. Dian. Machad. et Reg. censent, id non esse quidem mortale (contrà Henriq.), quia non videtur gravis transgressio; sed non excusari à veniali, quia jam transgreditur præscriptum Concilii.

An autem possint fieri Denunciationes diebus feriabilibus, si ex aliqua causa fieret magnus concursus in Ecclesia? Negant Pont. l. 5. c. 30 n. 7. et Fill Leand. Hurt. etc. ap. Escob. n. 560. ex Decl. S. C. Sed probabiliter affirmant Sanch. l. 3. D. 6 n. 10. Bonac. p. 6. n. 10. Barbos. Alleg. 32 n. 15. Boss. c. 7 n. 6. cum Laym. Reg. et Possev. et Escob. n. 562. cum Ochag. Reg. et Gutt. ex aia contraria Declar. S. C. ap. Ochavag. quia sic jam satis implètur finis Concilii. Saltèm probabile est, id posse fieri sine culpa gravi, et diximus n. 991. de Denunciationibus factis extrà Ecclesiam in loco magni concursus.

993 « 1. Licet statim post ultimam proclamationem contrahere, etiàm eadem die: non licet autem differre
 » ultrà 4. menses, intrà quos si non contrahant, re-
 » petendas esse denunciationes declaravit Congreg. in
 » sess. 24. c. 1. de Reform. * (Et Salm. c. 8 n. 75. cum
 » Pontio, et Leand.) * Imò Rituale Romanum duos
 » tantum menses permittit, intrà quos si non contra-
 » hatur, jubet repeti denunciationes, nisi videatur
 » aliud Episcopo.

994 » 2. Post proclamationes tenetur sub mortali, qui
 » novit impedimentum, illicò denunciare, quantum-
 » vis secretum esset, ad impedienda gravia mala, v.
 » gr. incestum, sacrilegium, etc. Si tamen inde al-
 » teri periculum infamiæ nasceretur, is ex charitate
 » priùs esset monendus, ut à Matrimonio desisteret.
 » Sanch. l. 3 d. 13. Fag. p. 2 l. 6 c. 5. Henr. Laym.
 » l. 3 tr. 3 p. 2 c. 4 n. 8 etc. commun. contra Pon-
 » tium, d. 5 q. 6, qui negat tenèri denunciare, si sit

» occultum. Idem tenent Mart. Perez d. 43 s. 6 n. 1
 » et seq. sed cum hac limitatione, si tantum audive-
 » rit; et nesciat à quo, vel si pro foro interno sit
 » dispensatum, vel si metuat magnum scandalum,
 » aut periculum, vel si sciat contrahentes esse in
 » bona fide. »

Certum est 1, quod si impedimentum possit per testes probari, quilibet illud sciens denunciare teneatur, sive impedimentum sit dirimens, sive impediens, esto sit occultum, et infamatorium, nempè quod ortum habuerit ex peccato; ità Pal. p. 12 § 6 n. 1. Pont. l. 5 c. 34 n. 3. Boss. t. 1 c. 7 n. 158 et Salm. c. 8 n. 95 cum Trull. Aversa, Dic. et communi. Quivis enim tenetur manifestare peccatum occultum alterius, quod est tertio nocivum, quandò Prælati legitime id præcipit, prout præcipit Episcopus imponens (dum fiunt Proclamationes) omnibus consciis alicujus impedimenti, ut revelent. Et tenentur revelare etiàm ii qui noverint impedimentum sub secreto naturali, et adhuc cum juramento non propalandi, ut dicunt Sanch. l. 3 D. 16 n. 6. Escob. n. 622. cum Palud. et Card. Boss. n. 176. cum Barb. et Fag. ac Salm. cum aliis, ex D. Th. 2. 2 q. 33 ar. 8 ad 1 ubi docet, promissionem et juramentum non obligare, quando imminet damnum Communitati, vel tertiæ personæ, prout in nostro casu utriusque damnum imminet. Advertunt tamen præfati AA. antequàm fiat denunciatio, præmittendam esse correptionem fraternam, et etiàm pluries, nisi probabiliter sit profutura; modò periculum non sit in mora. Certum est 2 quod, si impedimentum sit occultum, et jam fuerit pro eo obtenta dispensatio quòdam forum internum, illud sciens non teneatur denunciare: secùs si adesset publica fama de impedimento, et dispensatio esset occulta, ut Sanch. l. 3 D. 14 n. 4. Boss. n. 167 et Pal. l. c. n. 2. Certum est 3, quod si noveris impedimentum ex auditu, sed non recorderis à quo, vel si accepisti à persona non fide digna, non teneris denunciare; Sanch. n. 7. Pont. n. 1

Pal. n. 3. cum Gutt. et Farinac. ac Boss. n. 164 et 166. cum Nav. Con. Bon. Fill. Cord. et Hurtad.

995 Sed dubitatur 1. An si tu solus impedimentum noveris, nec possis probare, tenearis illud denunciare? *Prima* sententia, quam tenent Pontius l. 5 c. 34 a n. 6. Dian. 3 p. tr. 4 R. 221 ac Sa, Major et Gabr. apud Salm. c. 8 n. 97 negat, quia nemo tenetur denunciare impedimentum, quod probare non potest; undè sic arguunt: Aut sponsi sunt in bona, vel in mala fide; Si in bona, non peccant contrahendo Matrimonium; Si in mala, nihil proficies, cum testimonium unius non sufficiat ad nuptias impediendas. *Secunda* verò sententia communissima et verior affirmat, te tenèri, si commodè potes, eamque tenent Sanch. l. 3 D 13 n. 2. Pal. p. 12 § 6 n. 5. cum Hurt. Con. Henr. Cov. et Hurt. Escob. l. 25 n. 625. cum Laym. Bon. Barb. Fag. Arag. et Lop. Boss. n. 173. cum Fill. et Reg. ac Salm. n. 97. cum Dic. Trull. Leand. etc. Ratio, quia, si Sponsi sunt in mala fide, proficiet revelatio ad vitandum peccatum, cum testimonium unius de impedimento satis est ad Matrimonium impediendum, ut diximus n. 878. Dub. 1 et mox fusius probabimus in Dub. seq. Si verò in bona fide, proficiet saltèm ad reparandam injuriam materialem Sacramenti. Diximus, *si commodè potes*, nam cum tuo gravi damno, aut aliorum scandalo, non teneris denunciare, cum neque lex Ecclesiastica, neque præceptum correctionis obliget cum gravi incommodo, aut scandalo aliorum.

996 Dubit. 2. An sufficiat unus testis de impedimento, ut Episcopus prohibeat contrahi Matrimonium? Ad sunt quatuor sententiæ. *Prima* sententia, quam tenent Pont. l. 5 c. 34 n. 8 et 9 atque c. 36 n. 2 et Dian. p. 3 tr. 4 R. 12, dicit sufficere, si impedimentum ortum habeat ex crimine; si verò non provenerit ex peccato; sed ex cognatione carnali, aut spirituali, requiri duos testes fide dignos, nisi adsint alia adminicula, quæ plenam faciant probationem. *Secunda* sententia omninò opposita, quam tenet La Croix l. 6 p. 3

n. 215 dicit, quod si impedimentum non sit ob crimen, sufficiat ad impediendum unus testis fide dignus; si verò ob crimen, requirantur saltèm duo, quia tunc agitur de præjudicio tertii, adversùs quem nequit ferri judicium sine plena probatione. *Tertia* sententia, quam tenent Con. p. 201 n. 12 et Salm. c. 8 n. 106. cum Trull. Dic. Aversa, etc. dicit, sufficere unum testem, qualecumque sit impedimentum, modò testis ille sit omni exceptione major, et deponat ex certa scientia. *Quarta* demùm sententia communissima, et verior, quam tenent Sanch. t. 1 D. 71. Panorm. in c. Super eo. de Test. Nav. Man. c. 2 n. 83. Ronc. p. 154 q. 7 R. 1. Pal. p. 32 n. 3. cum Con. Covarr. et Mas. ac Boss. tom. 1 c. 7 n. 133. cum Host. Sylvest. Gutt. Farinac. Barb. Piasec. Comit. Hurt. etc. absolutè docet, sufficere unum testem ad impediendum Matrimonium, etiãmsi non sit omni exceptione major, modò habeat qualitates infrà explicandas. Id probatur 1 ex c. Super eo de Test. et attest. ubi sic habetur. *Matre asseverante* (intellige alterius Sponsorum) *ipsos esse consanguineos, non debent conjungi, quia præsumptio est non modica, quod se lineâ consanguinitatis attingant. Si verò Matrimonium est firmatum, non debet sine plurium juramento dissolvi.* Probatur 2 ex c. Prætereà. 12 de Spons. ubi, cum quidam vir cupiebat contrahere Matrimonium, ejus consanguineus asseverabat, eum cum Sponsa coivisse; respondit Papa: *Ut matrimonium ipsum fieri, nisi juramentum intervenisset, districtè prohibeas, ne deterius indè contingat.* Ex quo textu rectè inferunt Sanch. n. 3 et 4. cum Mascard. et Alex. de Nevo; ac Boss. num. 142. cum Panorm. Gutt. et aliis suprà citatis, hoc procedere, etiãmsi testis accusator, vel denunciator, et etiãmsi sit criminus, suamque turpitudinem alleget. Ratio nostræ sententiæ est, quia, licet quandò agitur de præjudicio tertii, plena requiratur probatio, attamen cum hîc agatur de vitando periculo Animæ, nempè si fortè Matrimonium contraheretur cum impedimento; minori probatione jus contentum est. Secùs verò di-

cendum, ut benè ajunt Sanch. n. 8. cum Panorm et Boss. n. 155. cum Gutt. contra Palud. si agatur de præjudicio tertii, et non agatur de peccato vitando, puta si testis allegaret fornicationem Sponsæ, vel quid simile, tunc enim requiritur plena probatio ex c. Licet cap. Veniens et c. Omni de Testam.

997 Quàmvis autem (ut diximus) ad impediendum matrimonium non requiratur, ut testis sit omninò integer, requiritur tamen I. ut ipse non tantùm denunci- ciet, sed etiàm deponat, esto spontè se offerat ad deponendum, ut dicunt Sanch. dict. D. 71 n. 10. cum Alex. de Nevo, et Boss. n. 146. cum Gutt. Nisi talis testis denunciando probaret de fama impedimenti, ut ajunt iidem AA. ex c. Non in duo de Spons. quia tunc sufficit, ut tantùm denunci- ciet, quin deponat. II. ut deponat cum juramento; Ronç. loc. c. Sanch. n. 12. cum Host. Panorm. Palud. Præp. Lop. etc. Pal. p. 32 n. 4. cum Covar. et Gutt. ac Boss. n. 147. cum Coninc. Barbos. et Hurt. quia in iis, quæ sunt in præjudicium tertii, non creditur testi nisi jurato, ex c. Tua. de Cohabitat. Cleric. III. ut deponat non ex auditu, sed ex certa scientia, ut Ronçag. ibid. Sanch. n. 12. cum Abb. Cov. Præp. etc. Pai. d. n. 4. cum Conc. et Gutt. ac Boss. n. 284. cum Navar. et Riccio. Excipiunt tamen AA. ci ati, et Salm. c. 8 n. 107 ex c. Licet. de Testib. nisi impedimentum sit consanguinitatis, vel affinitatis, tunc enim sufficit, ut testis deponat, se illud audisse à duobus fide dignis, et maximè à consanguineis Sponsorum, qui magis sunt idonei ad probandam vel negandam consanguini- atem, ut Boss. n. 152. cum aliis. IV. demùm requi- ritur ut testis ille non sit persona vilis. dummodò factum non sit ità occultum, ut nequeat probari nisi per vilem personam, quia ubi deest facultas proban- di, admittitur probatio etiàm per se non sufficiens; ità Pal. l. c. cum Menoch. Boss. n. 145. cum Gutt. et Sanch. n. 13. cum Panorm. et communi, contra Goffred.

Dubit. 3. An si sponsalia fuerint jurata, sufficiat

unicus testis deponens impedimentum ad impediendum Matrimonium? Negant Glossa in c. Prætereà de Sponsal. v. Nisi; ac Palud. Henr. Lop. etc. ap. Sanch. l. 1. D. 71 n. 9, quia in præfato textu *Prætereà* supra allato expressè dicitur, non sufficere unum testem, si sponsalia sint jurata. Sed probabiliùs affirmant Sanch. l. c. cum Cov. et Veracr. Pal. p. 32 n. 6. cum Gutt. et Masch. ac Boss. c. 7 n. 144 cum Host. Præp. Hurt. etc. modò testis ille sit fide dignus, et deponat ex certa scientia. Ratio, quia, si fama impedimenti sufficit ad dissolvenda sponsalia, ut habetur ex c. Super eod. de Consanguin. tantò fortius debet sufficere testis integer, qui efficacius probat, quàm sola fama; idque certum esse apud omnes, testantur Pal. n. 6 et Sanch. l. 2. D. 45 n. 27. Ad textum autem oppositum in cit. c. Prætereà, rectè respondent Panor. in d. c. Super eo, atque Sanch. Pal., et Boss. ll. cc. quod in casu textûs præfati non esset testis ille omninò integer, tum quia allegabat turpitudinem suam, tum quia non deponebat in forma testimonii.

Notandum autem hîc, quod fama impedimenti satis sit ad impediendum Matrimonium, ut expressum habetur in c. Super eo, de Consang. Nisi fama infirmetur juramento Consanguineorum, ut excipiunt Sanch. l. 1. D. 71 n. 18 et Pal. p. 32 n. 7. cum Abb. Gutt. etc. ex c. Cum in tua, de Spons. Imò addit Sanch. l. c. quod juramentum ipsorum contrahentium etiàm valeat adversùs famam arbitrio Judicis. Probabiliùs autem censet Pal. dict. n. 7. cum Gutt. (contra Palaum) in probatione famæ oportere, ut testis denunciât cum juramento, cum ipse Sanch. fateatur (ut supra dictum est n. 997 ad II.) in judicio non credi testi non jurato, ubi agitur de præjudicio tertii. Prætereà notandum, quod notitia privata famæ non sufficiat Judici, ut possit nuptias impedire, sed tantùm ut possit inquirere de impedimento; ità communiter Sanch. n. 15. Pal. l. c. cum Gutt. et Boss. c. 7 n. 128. cum Innoc. Barb. et aliis. An autem possit Judex impedire Matrimonium, si sciat privatim impedimentum

esse notorium? Negat Pal. ib. cum Gutt. dicens, requiri, ut talis notorietas sit probata in iudicio, nam aliàs notitia esset privata, ex qua Iudex nequit ferre iudicium. Hæc opinio probabilis videri posset alicui ex eo, quod Iudex debeat iudicare aecundùm allegata et probata, juxtà dicta l. 3 n. 208. Sed probabilior est mihi sententia affirmans, quam tenent Sanch. n. 16. cum Glossa in l. 1 C. Qui adv. quos, etc. ac Boss. n. 127. cum Barb., quia aliàs Iudex, pronunciando sententiam de Matrimonio contrahendo, cooperaretur ad ineundum Matrim. nullum, quod esset intrinsecè malum.

1000 « 3. Contrahens ipse, legitimè interrogatus de impedimento occulto, tenetur illud fateri, vel Matrimonio abstinere, nisi dispensationem pro foro conscientiae acceperit: tunc enim fateri non tenetur, nisi Iudex aliundè habeat sufficientem probationem. Sanch. Sylv. Laym. l. c. n. 10. V. Bon. l. c. Perez d. 43 s. 7 n. 2. * (Ità communiter Sanch. l. 3 D. 14 n. 2. Pon. l. 5 c. 33 n. 1 et Bos. c. 7 n. 182 et 188. cum Laym. Con. Fill. etc. *An autem sponsi teneantur fateri copulam incestuosam, si in Dispensatione adsit clausula: Nisi copula fuerit habita? Vide dicenda n. 1135.*) *

1001 * 4. Parochus, cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, et remittere ad Episcopum, vel ejus Officiale, neque potest assistere, Sanch. l. 3 d. 15. Mart. Perez d. 43 s. 7 n. 9. etc. * (cum Salm. c. 8 n. 103 et communi, contra Pontium. Nisi tamen ex sola confessione nosset; tunc enim nullo modo posset negare Matrimonium, sive publicè sive privatim petenti, neque illum admonere officii extrà confessionem: licet in confessione posset, ac deberet: Et tunc, si quidem sine magno scandalo à Matrimonio non possent desistere, nec vellent, suadere, ut contrahant communi consensu, sub conditione, si Papa dispenset, animo tantisper cohabitandi ut fratres (non autem quoad totum) donec accedat dispensatio, et iterùm contra-

- » hant. Ità ex Beya, et Pont. l. 5 c. 35 Perez l. c. qui
- » addit, si id omninò nolint, persistentque petere,
- » debere Parochum assistere. »

Dub. 1 an Parochus, si ipse solus noverit impedimen-¹⁰⁰² tum, teneatur impedire Matrimonium publicè petitum? Si impedimentum denunciatur ab aliis, certum est ex c. fin. de Clan. desp. tenèri Parochum interdiciere nuptias; et rem ad Ordinarium deferre, ut ille cognoscat. Dubium fit, si solus Parochus impedimentum sciat extrà Confessionem, an possit et teneatur nuptias impedire? Negat Pont. l. 5 c. 35 n. 5 et 6 eadem ratione ductus, ut dixi suprà in Dub. 1 n. 995, quia nemo tenetur denunciare quod probare non potest. Affirmant tamen verius Sanch. l. 3 D. 15 n. 11. Boss. c. 7 n. 193. Ronc. p. 154 p. 7 R. 2 Pal. p. 2 § 7 n. 3. Cov. et Gutt. ac Escob. n. 628. cum Henr. Hurt. etc. Ratio, quia si quilibet tenetur (ut diximus d. n. 995) impedimentum revelare, etiàm si ipse solus illud sciat, à fortiori tenetur Parochus, cui ex officio incumbit consulere saluti suarum ovium. Nec obstat, quod peccatori occulto, publicè petenti Sacramentum, illud non sit denegandum; nam respondetur cum AA. cit. quod hoc procedat, quandò impedimentum dumtaxat reddit illicitam Sacramenti susceptionem; secùs verò, si impedimentum (præter susceptionem) præbet occasionem aliorum damnorum et culparum.

Dubit. 2 an Ordinarius, qui solus conscius sit impedimenti, teneatur Matrimonium impedire? Sanch. l. 3 D. 15 n. 11. Pont. l. 5 c. 35 n. 5 et Pal. p. 12 § 7 n. 4 cum Hurt. Con. et aliis, sentiunt, eum nec tenèri, nec posse, quia nemo potest esse Judex, et testis. Sed probabilius affirmant Bon. p. 301 n. 11. Escob. n. 634. cum Leand. Bon. c. 7 n. 205. cum Con. et Hurt. et Salm. c. 8 n. 104. cum Avers. Trull. Dic. etc. Ratio, tum quia potest esse aliquis Judex et testis. quandò agitur de peccato impediendo; tum quia eo casu saltèm potest ipse Ordinarius deferre impedimentum ad Judicem Superiorem, et etiàm ad suum Vicarium, (ut ajunt Salm. cum AA. cit. d. n. 104),

ut ille iudicium proferat; Et ad hoc ipse Episcopus tenetur, ut impediatur peccata, quæ ex Matrimonio invalido orientur.

1003 « 5. Potest Episcopus, vel ejus Vicarius, non autem Decanus Ruralis dispensare, vel ut una tantum fiat proclamatio; vel ut fiant post contractum subito factum coram Parocho, et testibus, antè consummationem; vel etiàm ut plenè omittantur, si justa causa subsit, v. g. timor, ne alioqui malitiosè impediatur Matrimonium, pudor contrahentium, senium, inconstantia, statûs disparitas, metus scandali, infamiæ, incontinentiæ, etc. Bon. l. c.

» 6. Etsi, quando per dispensationem contractum est Matrimonium; antè proclamationes postea faciendas, conjux non teneatur, nec debeat alteri reddere debitum, priusquàm factæ fuerint; quando tamen certi sunt nullum subesse impedimentum, non peccare mortaliter consummando, tenet Sot. Led. Texed. contra Sanch. apud Dian. p. 9 t. 8 R. 19.

» 7. Etsi Parochus dispensare non possit, potest tamen in casu necessitatis per epikiam declarare, præceptum hoc hîc et nunc non obligare. v. gr. si moriturus concubinam velit ducere, ob proli legitimationem. Bon. l. c. ex Sylv. Sanch. etc. »

Quodad dispensationem Denunciationum, observata quæ habentur in Trid. s. 24 c. 1 ubi: *Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint Denunciationes, tunc vel una tantum Denunciatio fiat, vel saltèm, Parocho, et duobus vel tribus testibus præsentibus, Matrimonium celebretur. Deindè antè illius consummationem Denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ Denunciationes remittantur: quod illius prudentiæ et iudicio S. Synod. relinquit.*

1004 Quàmvis autem à Concilio l. c. concedatur Episcopo facultas dispensandi in Denunciationibus, ob solam causam, si timeatur, ne Matrimonium injustè

impediatur, tamen communiter dicunt DD. quod etiã ob alias justas causas Episcopus possit, et quandoque teneatur in Denunciationibus dispensare; licet enim Concilium unicam dumtaxat assignasset, eam tamen exemplativè, non taxativè proposuit; præterquamquod rem hanc statim postea prudentiæ Ordinarii reliquerit; ita Sanch. l. 3 D. 7 n. 1. Pont. l. 5 c. 32 n. 1. Cabass. l. 3 c. 20 n. 2. Pal. p. 13 § 4 n. 8. Barb. All. 32 n. 27. Ronc. p. 154 q. 4 R. 2. Conc. p. 300 n. 7. Wigandt tr. 16 num. 96 v Dico, Escob. l. 25 n. 587. Salm. c. 8 n. 89 et Boss. t. 1 c. 7 n. 34 cum aliis (contra Cefal. et Borell.) et ita pluries declaravit S. C. Concilii, ut referunt Escob. n. 586 et Boss. l. c. qui præsertim ex Bellarm. in d. c. 1. Trid. has Declarationes affert: *Denunciationes possunt omitti non solum ex causis hinc expressis, sed ex aliis bene visis Episcopo, qui has Denunciationes potest remittere etiã post Matrimonium contractum, et antè consummationem.* Item in alia Declaratione: *Episcopus potest has omnes Denunciationes remittere, etiã si non sit rationalis suspicio, quod possit Matrimonium impediri, quia relinquitur suæ prudentiæ.*

Docent etiã communiter DD. quod, si oportet ad vitandum grave damnum commune vel privatum, spirituale aut temporale, et adhuc si expedit ad notabile bonum spirituale aut temporale Communitatis, vel alterius privati, Episcopus non solum possit, sed etiã teneatur dispensare; ita Sanch. d. 2 D. 10 n. 5. Pont. 2 n. 6. Barb. n. 51. Pal. § 5 n. 1. Ronc. l. c. R. 1 cum Gutt. Boss. n. 103. cum Con. Bon. Fill. et Hurt. Hujusmodi igitur causæ, ob quas Episcopus tenetur dispensare, sunt. I. Si adsit probabilis timor, ne Matrimonium malitiosè impediatur juxta sensum Tridentini. II. Si Matrimonium sit necessarium ad vitandum damnum, sive infamiam contrahentium, vel prolis, nempe si concubinarij reputabantur conjuges, vel si præcesserit defloratio, et timeatur, ne vir mutet voluntatem; item si alter Sponsorum esset in articulo mortis, et esset proles legitimanda; Sanch.

n. 6. Boss. n. 103. Ronc. l. c. cum Barb. III. Si imminet periculum Animæ, corporis, aut fortunæ, Sanch. et Ronc. ll. cc. Boss. n. 93. IV. Si Sponsus statim sit longè profecturus, et urgeat necessitas contrahendî ob unam ex causis suprâ descriptis; Boss. n. 90. V. Si Parentes, vel Tutor prætendant, ut virgo nubat indigno; Escob. n. 587. cum Cajet. VI. Addit Ronc. l. c. si imminet tempus Adventûs, vel Quadragesimæ, et aliàs urgeat periculum incontinentiæ, vel gravis præjudicii. Ratio hujus videtur esse, quia non licet consummare Matrimonium antè Benedictionem nuptialem; Verùm (juxtâ nostram sententiam allatam n. 984. Dub. 2), cum nulla sit culpa antè Benedictionem consummare, meliùs dicendum est, posse propter hanc causam Episcopum dispensare, sed non tenèri, ut dicunt Barb. All. 32 n. 48. cum Con. Reg. Ugol. etc. et Boss. n. 87. cum Sanch. Pont. Salsedo, et Hurt. Cæterùm benè ait Ronc. tenèri Episcopum dispensare ob quamcumque aliam causam, quæ prudentis judiciò urgens videatur.

1006 Causæ verò, ob quas Episcopus non tenetur, sed potest dispensare, sunt I. Si nuptiæ sint contrahendæ inter Magnates, quia horum conjugia non sunt nisi magnâ præcedente consideratione. II Si Sponsi sint valdè senes, aut valdè dispares in conditione, ætate, divitiis, aut qualitate. III. Si certò moraliter constet nullum adesse impedimentum; ità Sanch. l. 3 D. 9 ex n. 3. Barb. All. 32 n. 41. Bon. q. 2 p. 6. Boss. ex num. 79. Pat. § 5 n. 8. Pont. l. 5 c. 32 n. 6. Cabass. l. 3 c. 20 n. 3. Fill. tr. 10 c. 5. Salm. c. 8 n. 89 licet non omnes hi AA. omnes dictas causas exprimant. Præterea notant hîc Ronc. et Barb. ll. cc. cum aliis, quod Episcopus possit in Denunciationibus dispensare etiàm cum altero Sponsorum non sibi subdito, sicut enim potest eum cum subdito conjungere, ità etiàm dispensare. Et hanc esse consuetudinem testatur Ronc. qui addit q. 3, eandem facultatem dispensandi habere Prælatos, qui jurisdictionem quasi Episcopalem habent. Hîc autem notandum, quod

Episcopus dispensando in Denunciationibus semper teneatur diligenter aliundè inquirere de impedimentis, nisi communiter constaret, ea non adesse.

Dubit. 1. an Vicarius Generalis Episcopi possit in 1007 Denunciationibus dispensare? Negant Pont. l. 5 c. 31 n. 5. Dian. p. 5 tr. 4. R. 263. et Gomez, Menoc. et Henr. ap. Escob. n. 570. ex Concilio Toletano, et Concil. Mediol. ac Declar. S. C. an. 1591. ap Henr. Sed affirmant communiùs et probabiliùs Sanch. l. 3. D. 7 n. 10. Pal. p. 13 §. 4 n. 2. Bon. p. 6 n. 7. Wiggandt tr. 16 num. 96 v. Dico, Elb. p. 386. n. 81. Barb. All. 32 n. 29. Ronc. p. 153. q. 3. R. 1 (qui asserit cum Gutt. et Sperelli, ex antiqua consuetudine Vicarios semper in hoc dispensasse) et Escob. n. 572. cum Nav. Con. Fill. Bord. et Hurt. quia Vicarius facit unum tribunal cum Episcopo. Boss. autem et Escob. dubitant de authenticitate oppositæ Declar. S. C.

Dubit. 2. an Parochus possit aliquandò dispensare in Denunciationibus? Affirmant Vega, Marchant. Vivald. Led. et Veracr. ap. Escob. n. 603. et alii ap. Salm. c. 8 n. 84, qui n. 86 satis probabile putant, casu, quo (ut ajunt, urgeat necessitas, et non possit adiri Episcopus, qui aliàs teneretur tunc dispensare ob aliquam ex causis descriptis n. 1006. Veriùs tamen, et communiter negant, posse Parochum dispensare Sanch. l. 3. D. 7. n. 17. Pal. p. 13 § 4 n. 3. Pont. l. 5 c. 1 n. 2 et Escob. n. 605. cum Nav. Laym. Con. Vill. et. Ratio, quia reverà Parochus nullam habet jurisdictionem in foro externo. Valdè probabiliter tamen dicunt Sanch. l. 3 D. 10 a n. 15. Laym. c. 4 n. 11. Croix l. 3 p. 6 n. 494. Elbel p. 386. n. 82 et Ronc. p. 153. q. 3. R. 2 cum Gob. quod esto Parochus non possit dispensare, tamen in casibus, in quibus Episcopus dispensare tenetur, et adiri non potest, periculumque est in mora, poterit declarare, præceptum proclamationum non obligare, modò certus sit, nullum adesse impedimentum. Imò in hujusmodi casibus censent Bus. suprà n. 1003 ad n. 7 Pont. l. 5 c. 32 n. 8. Boss. n. 108. cum Hurt. Salm. c. 8

num. 92. cum Pal. Trull. Dic. Sanch. Con. Gutt. æ Escob. n. 608 cum Sot. Lop. Led. etc. posse ipsos Sponsos, si certi sint, se non esse impeditos, nuptias inire sine Denunciationibus. Dicit autem Boss. n. 115, quod si in talibus casibus Episcopus injustè neget dispensationem, teneantur Sponsi recurrere ad Judicem superiorem, aliàs non possunt contrahere; nisi fortè periculum sit in mora, et ad Superiorem non pateat aditus. Notandum hïc denique, quod si quis præsumit assistere Matrimonio sine proclamationibus; ex cap. Cum inhibito, § Sane, de Clandest. desp. incurrat suspensionem ab officio per triennium, sed ferendæ sententiæ.

DUBIUM II.

Quæ sint impedimenta dirimentia Matrimonium?

1008 *Impedimenta dirimentia sunt quindecim, videlicet:*

- I. Error, II. Conditio, III. Votum, IV. Cognatio, V. Crimen,
- VI. Cultus disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo,
- IX. Ligamen, X. Honestas,
- XI. Ætas, XII. Affinis, XIII. Si Clandestinus,
- XIV. et Impos,
- XV. Raptave sit mulier, nec parti reddita tutæ.

1009 I. Error personæ.

1010 *De errore circa personam.*

1011 *De errore circa qualitates personæ.*

1012 *An irritet Matrimonium error circa qualitatem, si dederit causam contractu?*

1013 *Dantur tres regulæ ad dignoscendum, quando error qualitatis redundet in substantiam.*

1014 *Prima, si quis actualiter contrahit sub conditione qualitatis.*

1015 *Secunda, si qualitas est propria cujusdam personæ.*

1016 *Tertia, si consensus fertur directè in qualitatem.*

1017 II. Conditio, scilicet servilis. Plura notanda usquead n. 1023.

1024 III. Votum solemne.

1025 *Dub. 1. An hoc dirimat Matrimonium jure divino, vel Ecclesiastico?*

- 1026 *Dub. 2. An Papa possit dispensare in solemnī?*
- 1027 IV. *Cognatio. Et 1. de Cognatione Legali.*
- 1028 2. *De Cognatione Spirituali (de qua vide dicta de Bāpt, ex n. 148.)*
- 1029 3. *De Cognatione Carnali, et de regulis pro distinguendis gradibus.*
- 1030 *Arbor Consanguinitatis.*
- 1031 V. *Crimen. Primum Homicidium. Secundum Adulterium.*
- 1032 *Tertium Raptus.*
- 1033 *Assignatur regula: I. Utroque patrante, scilicet si adsit solum Homicidium.*
- 1034 *An requiratur, quod intentio Matrimonii alteri sit manifestata,*
- 1035 II. *Uno patrante, scilicet si adsit Homicidium cum adulterio.*
- 1036 *Requisita ad hoc impedimentum incurrendum.*
- 1037 III. *Neutro patrante, scilicet si adsit adulterium sine homicidio. Requisita ad hoc impedimentum.*
- 1038 *Dub. 1. An taciturnitas Adulteræ sufficiat pro consensu?*
- 1039 *Dub. 2. An promissio ficta inducat impedimentum?*
- 1040 *Dub. 3. An promissio conditionata inducat impedimentum?*
- 1041 *Dub. 4. An ad incurrendum impedimentum requiratur, ut promissio fuerit mutua?*
- 1042 *Oritur etiā impedimentum ex adulterio cum Matrimonio attentato vivente Coniuge.*
- 1043 *Peccat qui vivente Coniuge promittit alteri Matrimonium.*
- 1044 IV. *Disparitas cultūs. Quid de Matrimonio cum Hæreticis?*
- 1045 VII. *Vis, sive metus gravis, et injustè incussus ad extorquendum Matrimonium.*
- 1046 *In quo vis differat à metu? Et quid sit metus ab intrinseco, et metus ab extrinseco?*
- 1047 *Quæ requirantur ad metum gravem?*
- 1048 *Quæ mala constituent metum gravem?*
- 1049 *Quæ requirantur, ut metus irritet Matrimonium?*
- 1050 *Dub. 1. Quid si Iudex injustè aliquem damnet, et promittat liberationem, si ducat filiam?*
- 1051 *Dub. 2. Quid si Reus justè damnetur?*
- 1052 *Dub. 3. Quid si quis esset innocens, sed justè damnaretur secundum allegata?*
- 1053 *Dub. 4. quid si Medicus neget mederi, nisi ducas filiam?*
- 1054 *Dub. 5. An metus irritet Matrimonium de jure Naturæ, aut Ecclesiastico?*

- 1055 *Dub. 6. An irritet metus levis?*
 1056 *Dub. 7. An metus reverentialis?*
 1057 *Dub. 8. An possit resilire, qui metum incussit?*
 1058 VIII. Ordo.
 1059 *An Ordo sacer dirimat Matrimonium de jure Divino?*
 1060 IX. Ligamen.
 1061 X. Honestas. *Non oritur hoc impedimentum ex Sponsalibus incertis, neque ex conditionatis.*
 1062 *Q. 1. An ex Matrimonio nullo?*
 1063 *Q. 2. An ex sponsalibus justè dissolutis?*
 1064 *Q. 3. An ex Matrimonio clandestino?*
 1065 XI. Ætas. *Vide plura de Matrimonio impuberum.*
 1066 *An sit nullum Matrimonium contractum, si puer ætate completâ nequeat coire? Quid de Matrimonio senum?*
 1067 XII. Affinis.
 1069 *De impedimento affinitatis ante Matrimonium contractum.*
 1070 *De impedimento non petendi.*
 1071 *Qu. I. An uxor cognita per metum à consanguineo viri privetur jure petendi?*
 1072 *Qu. 2. An ignorantia excuset ab hoc impedimento contrahendo? Et primò, si ignorantia sit juris.*
 1073 *Secundò, si ignorantia sit facti.*
 1074 *Tertiò si ignorantia sit pænæ.*
 1075 *Qu. III. An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata?*
 1076 *Qu. IV. Quis possit dispensare in hoc?*
 1077 *Pænâ contrahentium cum impedimento affinitatis.*
 1078 XIII. Clandestinitas.
 1079 *Quid si alicubi non possit haberi Parochus?*
 1080 *An Peregrini validè contrahant sine Parocho?*
 1081 *Quis intelligatur nomine Parochi?*
 1082 *An Parochus excommunicatus, aut irregularis, etc.*
 1083 *Dub. 1. An excommunicatus assistens peccet graviter?*
 1084 *D. 2. An talis Parochus possit alteri dare licentiam?*
 1085 *Quales testes sufficiant?*
 1086 *Quid si sint duo Parochi? Vel si Sponsi habeant duo domicilia?*
 1087 *An sufficiat Parochus alterutrius Sponsi?*
 1088 *Sufficit licentia præsumpta de præsentibus, et oretenens.*
 1089 *De Vagabundis*
 1090 *De Militibus.*
 1091 *De Peregrinis, carcere detentis, ægris, puellis in Conservatoriis detentis, etc.*
 1092 *An validè nubant Sponsi coram Parocho nolente?*
 1093 *An licitè?*

- 1094 *Quomodo peccet Parochus non interrogans de consensu, vel non dicens Ego vos conjungo etc.?*
- 1095 XIV. Impotentia. *Vide plura apud Busemb. Qualis impotentia dirimat Matrimonium?*
- 1096 I. *De impotentia ex maleficio. II. ex frigidityte. III. ex improportione corporum?*
- 1097 *Dub. I. An valeat Matrimonium, si femina possit incidere cum periculo gravis morbi, sed non mortis?*
- 1098 *Dub. II. An, soluto Matrimonio per arctitudinem feminae, si postea per copulam cum secundo viro fiat apta primo, teneatur ad primum redire?*
- 1099 *Dub. III. An femina arcta teneatur pati incisionem?*
- 1100 *Dub. IV. An teneatur pati incisionem claustris virginibus, si etc.?*
- 1101 *Quid agendum, si impotentia est certa?*
- 1102 *Quid si dubia, et dubium antecedit Matrimonium?*
- 1103 *Quid si dubium superveniat?*
- 1104 *Quid in dubio, an Matrimonium sit consummatum, vel an impotentia praecesserit?*
- 1105 *Quid censendum de Matrimoniis in partibus Haereticorum.*
- 1106 XV. Raptus.
- 1107 *Ad incurrendum impedimentum raptus requiritur, ut mulier rapiatur I. de loco ad locum; II. causa Matrimonii; III. invita.*
- 1108 *Quid si vir rapiat eam quaecumque sponsalia contraxerat?*

- **R**ESP. praeter defectum consensu, de quo supra c. 2 1008
- » d. 1 sunt, quae sequentibus versibus comprehenduntur :
- » I. Error, II. Condicio, III. Votum; IV. Cognatio, V. Crimen,
- » VI. Cultus disparitas, VII. Vis, VIII. Ordo,
- » IX. Ligamen, X. Honestas,
- » XI. Aetas, XII. Affinis. XIII. si Clandestinus,
- » XIV. et Impos,
- » XV. Raptus sit mulier, nec parti reddita-tuta;
- » Haec socianda vetant connubia, facta retractant.
- » Dicitur I. Error, scilicet personae, qui dirimit 1009
- » jure naturae, v. g. si Cajo volenti ducere Annam,
- » offerat se Maria, quaecumque, putans esse Annam,
- » contrahat: quia error aufert libertatem, et consensus requisitum jure naturae ad contractum,

» Dixi Personæ, quia error qualitatis, seu conditionis personæ (excipio servitutem) non irritat Matrimonium, ut v. g. si putetur esse nobilis, virgo, dives, etc. quam quis vult ducere, nec sit talis, quia hic error non tollit consensum in personam, et materiam contractûs. Aliud tamen esset, si absolute nollet consentire in personam, nisi tali conditione affectam, aut si ipsa conditio, juxtâ intentionem contrahentis, transiret in conditionem personæ, ut si quis vellet ducere primogenitam Regis nec aliam, et tamen alia substitueretur, non subsisteret contractus. Bon. qu. 3 p. 2 Sanch. l. 7 d. 18. Con. d. 31. Fill. etc. »

1010 Certum est 1. apud omnes, quod error circâ personam de jure naturæ dirimat Matrimonium, quia contrahentium personæ sunt substantiale Matrimonii objectum; ergò si variatur persona, erratur circâ substantiam contractûs, dum qui intendit contrahere cum una, non consentit contrahere cum alia; itâ D. Th. Suppl. qu. 51 ar. 1. Sanch. l. 7. D. 18 n. 11. Pont. l. 4 c. 20 n. 3 et 7. Salm. c. 10 n. 4 cum Soto, Bonac. Pal. et aliis passim. Et hoc etiâsi error sit vincibilis et crassissimus, ut Sanc. n. 7. Ronc. pag. 155. q. 2 et Salm. n. 5 cum Con. Avers. Trull. etc. Item, etiâsi error sit concomitans, seu non dans causam contractui, nimirum si, cognito errore, adhuc frisset initum Matrimonium, Sanc. n. 6. Ronc. l. cit. Bon. qu. 3 p. 2 n. 4 et Salm. n. 6 cum Con. Avers. etc.

1011 Certum est 2. quod error circâ qualitatem personæ concomitans, seu non dans causam contractui, non irritet Matrimonium; undè si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, aut ignobili, quam putabat virginem, aut divitem, aut nobilem, non principaliter motus his qualitibus, sed aliundè, valet proculdubio Matrimonium, quia tunc jam adest voluntarium ad illud requisitum; Sanch. n. 21. Pont. l. 4 e. 21 n. 5. Bon. p. 2 n. 6 et Salm. n. 9 cum Con. Trull. Pal. Avers. Dic. et aliis communiter.

Sed magna quæstio fit, an irritet Matrimonium ¹⁰¹² error circà qualitatem dans causam contractui, nempe si, cognito errore, Matrimonium non fuisset contractum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenet Pontius l. 4 c. 21 n. 7 citans Arag. et Ledesm.: citat etiàm Sanch., sed non benè, ut mox videbimus. Ratio, quia, dum Sponsus contrahit, oredens Sponsam habere aliquam qualitatem nobilitatis; aut pulchritudinis, etc. tunc præstat consensum virtualiter conditionatum, nempe si Sponsa habeat illam qualitatem; qualitate igitur deficiente, deficit consensus. *Secunda* verò sententia communis et verior negat, et hanc tuentur Sanch. l. 7 D. 18 n. 18, qui eam verissimam vocat, cum Abb. Mol. Lop. etc. Laym. c. 2 n. 2. Conc. p. 310 n. 4. Nav. c. 22 n. 32. Ronc. p. 155 q. 2. Habert t. 7 p. 797. Holzm. p. 374 n. 511. Pal. p. 4 n. 3. cum Valent. Escob. lib. 26 n. 9. cum Tol. Gutt. et Fill. et Salm. c. 10 n. 14. cum Gonet, Less. Bon. Trull. Candido, Avers. Dic. etc. ex D. Th. Suppl. q. 51 art. 2 in corp. ad 1 et ad 3. Ratio, tum quia tunc jam adest simpliciter voluntarium circà substantiam Matrimonii, nempe circà personam, quàmvis deficiat voluntarium secundùm quid circà accidentia, quæ sunt personæ qualitates; tum quia aliàs innumera conjugia evaderent dubia, et litibus exposita. Nec obstat dicere cum Pontio, quod cum consensus sit actus indivisibilis, et feratur in objectum tali qualitate vestitum, deficiente qualitate, deficiat consensus, aliàs dici deberet, quod contrahens duos actus eliceret, unum consentiendo in objecti sive personæ substantiam, alterum in qualitatem, quod ait Pontius non posse dici, cum actus voluntatis sit unus indivisibilis. Sed rectè respondent Salm. n. 11, quod licet actus voluntatis formaliter sit in se indivisibilis, virtualiter tamen respectu ad objectum sive personam possit esse divisibilis; unico enim illo actu voluntas fertur æquivalenter circà substantiam, circà qualitatem, ac si duos actus eliceret; et ideò, deficiente consensu mi-

nus principali circa qualitatem, remanet consensus principaliter movene circa substantiam.

1013 Communiter tamen et rectè docent DD. quod error circa qualitatem personæ irritaret Matrimonium, si qualitas redundaret in substantiam. Sed magna difficultas est ad dignoscendum, quandonam error qualitatis redundet in substantiam, sive in personam? Tres attende regulas.

1014 Prima: tunc qualitas redundat in substantiam, cum quis actualiter intendit contrahere sub conditione talis qualitatis; tunc enim verificatur, quod, deficiente conditione, omninò deficiat consensus: Hoc certum est cum Sanch. lib. 7 D. 18 n. 21. Pal. p. 4 n. 5. Pont. l. 4 c. 21 n. 5 et Salm. c. 10 n. 9 et alii passim. Et idem est cum iisdem AA. (vide Salm. n. 11, si contrahens antè Matrimonium expressam habuerit intentionem, et eam non retractaverit, non contrahendi nisi sub tali conditione, quia tunc consensus ille, si non actualiter, est saltè virtualiter conditionatus.

1015 Secunda regula est: quandò qualitas non est communis aliis, sed propria et individualis alicujus determinatæ personæ, puta si quis crederet, se contrahere cum primogenita Regis Hispaniæ, tunc qualitas redundat in personam; undè errando in qualitate, erratur in persona, et proindè nullum est Matrimonium, etiamsi ille non habuerit expressam intentionem non contrahendi; ità Pal. p. 4 n. 5. Petrocor t. 4 p. 367 in fin. Alabert t. 7 p. 796. Holzm. n. 512 v. Tertius casus: Laym. c. 2 n. 2 et Spor. p. 287 n. 7. Non autem acquiesco doctrinæ Bon. p. 3 n. 7. Sanch. n. 27 et Escob. n. 10 qui dicunt, idem esse, cum quis putaret, se contrahere cum filia Regis Hispaniæ, quia cum qualitas filiæ sit communis aliis filiabus Regis Hispaniæ, qualitas illa non est individualis, undè non redundat in personam; et tantò minùs approbo id, quod dicunt Salm. n. 17. cum Aversa, nempe quod qualitas etiam transeat in personam, si sit individui vagi, puta si quis crederet, se contrahere cum filia Regis, cujuscumque Regis filia sit, et citat D. Th. suppl. q. 51

a. 2 ad 5 sed non benè, nam ibi S. Doctor non loquitur de eo, qui in contrahendo credit, illam esse filiam Regis; sed de eo, qui antea directè et principaliter intendit qualitatem personæ, nempe contrahendi cum filia Regis; tunc enim dicit Angelicus, quod, si alia præsentetur ei, error redundet in personam; en ejus verba: *Si consensus mulieris feratur in istam personam directè, error nobilitatis ipsius non impedit Matrimonium; si autem directè intendit consentire in filium Regis, quicumque sit ille, tunc si alius præsentetur ei, quàm filius Regis, est error personæ, et impediatur Matrimonium.* Ubi observa, quod hîc clarè loquatur D. Th. non de muliere, quæ erravit in credendo, sed de illa quæ antè Matrimonium directam habuit intentionem contrahendi cum filio Regis, et ideò nullum dicit esse Matrimonium cum alio celebratum.

Tertia igitur regula, quam tradit D. Thom. et sequuntur Sotus, Abul. Sylv. Tab. Led. Man. Lop. Ros. 1016 Philiarch. etc. apud Sanch. n. 25 item Holzm. n. 515 et Tamb. de Matr. l. 8 c. 2 § 2 ex n. 1 est, quod si consensus fertur directè et principaliter in qualitatem, et minùs principaliter in personam, tunc error in qualitate redundet in substantiam; secùs si consensus principaliter fertur in personam, et secundariò in qualitatem: v. g. si quis dixerit, *volo ducere Titiam, quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in substantiam, et ideò non invalidat Matrimonium. Sicùt si dixerit, *volo ducere nobilem*, qualem puto esse Titiam; tunc error redundat in substantiam, quia directè et principaliter intenditur qualitas, et minùs principaliter persona. Hinc ad casum relatam à Sanch. l. 7 D. 18 n. 35 scilicet, cum quidam adolescens petierit in conjugem filiam cujusdam secundogenitam valdè pulchram, Pater negavit illam, et obtulit primogenitam juveni ignotam, quam hic postulavit priùs ostendì cuidam suo amico; Pater isti Amico pro primogenita, quæ deformis erat, ostendit secundogenitam, quam cum audisset juvenis etiam esse pulchram, contraxit, sed visã deindè illius de-

formitate contendebat Matrimonium esse nullum : Sentit Sanch. l. c. cum Tab. valuisse Matrimonium , quia error fuit qualitatis , non personæ ; Sed probabilius contradicunt Pont. l. 4 c. 21 n. 3. Spor. p. 287 n. 8 et Tamb. l. c. n. 2 Ratio , quia verius est eo casu qualitatem pulchritudinis fuisse (ut mox suprâ diximus) principaliter intentam , quam personam , cum ideò juvenis petierit ostendi Amico ; item quia voluntas ejus reverà non fuit determinata ad accipiendam oblatam à Patre , sed ostensam Amico .

- 1017 « Dicitur II. *Conditio* , scilicet servilis , ut si homo » liber ignoranter contrahat cum serva , vel servus » cum serva ; nullum est Matrimonium . Idque secundum » sententiam communiorum , jure tantum Ecclesiastico * (Et sic probabilius tenent D. Thomas » suppl. q. 52 a. 1 ad 3 et Salm. c. 10 num. 25 cum » communi) * , fundato tamen in jure naturali , cui » est valde conforme . Ratio est , quia talis contractus » adversatur 1. Bono Sacramenti , cum servus invito » domino nequeat cohabitare conjugum . 2. Bono fidei » conjugalis , cum non possit solvere debitum ad » libitum alterius . 3. Bono prolis , cum servus omnia » acquirat domino . Ubi tamen notandum , non esse » propriè servos , qui sunt coloni originarii , vel ad » scititii vulgò dicti Seibergene . V. Laym. l. 5 tr. 10 » p. 4 c. 2 . »

- 1018 Certum est , quod si liber scienter contrahat cum ancilla , Matrimonium sit validum ; Et si fortè jus Civile aliud statuerit in l. Cum Ancillis , C. de incoestis nuptiis , in hoc correctum est à jure Canonico . Nec talis contrahens graviter peccaret , quàmvis efficeretur irregularis , ex c. Si quis Dist. 34. V. Salm. c. 10 n. 20 .

Si verò ignoranter quis contrahat cum ancilla , nullum est Matrimonium , sive contrahens sit liber , sive servus , ut sentit Buz. Sed hoc probabilius negandum ; nam si servus contrahit cum serva , valet Matrimonium , ut absolutè docent S. Th. suppl. q. 52 a. 1 ad 1. Sanch. l. 7 D. 19 n. 23 et Salm. c. 10 n. 23 cum Bon.

Con. etc. Quia Ecclesia irritans talia Matrimonia attendit conditionis inæqualitatem, quæ solùm adest, quandò liber contrahit eum serva.

Dubit. 1 utrùm, si error liberi sit crassus, irritet Matrimonium? Negant Sot. Led. Vill. etc. ap. Salm. c. 10 n. 27, quia in errore crasso videtur adesse voluntaria deceptio. Sed probabiliùs affirmant Sanc. n. 20 et Salm. n. 28 cum Con. Dic. Avers. Trull. etc. Quia quæcumque ignorantia efficit actum saltèm non perfectè voluntarium.

Dubit. 2 an tunc utraque pars possit proprià auctoritate à Matrimonio resilire? Deceptus certè potest, nisi adsit scandalum; et ità pariter serva. Sed utrùm hæc, si liber factus conscius ejus servitutis vellet revalidare Matrimonium, teneatur consentire? Probabiliter opinantur Salm. n. 31 cum Sot. etc. quod, si serva bonâ fide contraxit, non teneatur ratione injuriæ.

Dub. 3. Cuiam incumbat onus probandi ignorantiam servitutis? Henriq. censet libero. Sed communiùs et probabiliùs Sanch. n. 8. Salm. num. 32 cum Pal. etc. tenent, incumbere ancillæ probare scientiam, nisi ipsa communiter ut talis sit nota.

Dubit. 4. An validum sit Matrimonium cum serva ignorata, si per Matrimonium illa fiat libera? Tres sunt casus, in quibus per Matrimonium acquiritur libertas. I. Si Dominus dotale instrumentum conferat ancillæ contrahenti, ut ex l. un. C. de Latin. libert. II. Quandò Dominus accipit ancillam in conjugem; ut dicunt Salm. n. 35 cum Pont. Pal. Vasq. etc. contra Sanch. Gutt. etc. III. Quandò Dominus servam Matrimonio tradit liberè alteri, illius servitutem ignorantanti, ut ex Auth. Ad hæc, C. de Lat. Libert. In his autem casibus fit dubium, an Matrimonium sit validum? Negat Pal. D. 4 p. 5 § 1 n. 4 cum Covar. Affirmant verò communiùs et probabiliùs Sanch. l. 7 D. 19 n. 14. Bon. q. 3 n. 3 et Salm. n. 38 cum aliis. Et idem putat Sanch. l. c. n. 4 (contra Pal. l. c. Pont.) si Dominus promiserit, se servam brevi dimissuram, quia illa tunc moraliter jam censetur libera,

1023 **Matrimonium autem cum liberta, idest serva, quæ facta est libera, certè validum est; modò libertas non solùm illi sit promissa, sed etiàm jam donata, ut censent Salm. n. 40 cum Pont. Pal. etc. contra Sanch. et Con.**

1024 « **Dicitur III. *Votum*, scilicet solemne Castitatis »
 » **per susceptionem Ordinis sacri, vel per solemnem**
 » **professionem in religione approhata spontè emissam.**
 » **Dico 1. *spontè*; quia metus gravis irritat profes-**
 » **sionem, ut vide sup. l. 3 n. 197.**
 » **Dico 2. *Solemne*, quia votem simplex tantùm**
 » **impedit, non dirimit, (excipe tamen vota simpli-**
 » **cia Societatis). V. Laym. l. c. c. 3. »****

1025 **Dubit. 1. An votum solemne Religionis dirimat Matrimonium de jure Divino, vel Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit de jure Ecclesiastico, et hanc tenet Sanch. l. 7 D. 26 n. 4 cum Scot. Gerson. Host. Abb. etc. Quia votum solemne non irritat Matrimonium ratione voti, sed ratione solemnitatis; cum autem solemnitatis sit ex jure Ecclesiastico, ut habetur in c. un. de Votis in 6, ergò solo jure Ecclesiastico dirimitur Matrimonium. *Secunda* tamen sententia probabilior dicit, id dirimere de jure Divino, eamque tenent D. Th. in 4 D. 38 q. 1 art. 3 q. 3 item D. Bon. Major, Val. Henr. Vict. etc. apud Sanch. n. 4. Ratio, quia in voto simplici corpus tantùm promittitur Deo, sed in solemni, per acceptationem legitimam Prælatorum, corpus insuper Deo traditur.**

1026 **Dubit. 2 an Papa in aliquo casu possit dispensare in voto solemni castitatis in Professione emisso? Vide dicta l. 3 num. 256 v. Quæritur, ubi affirmativam tenuimus sententiam cum eod. D. Th. l. c. a. 4 q. 1 ad 3 et pluribus, quibus adde Ronc. p. 156 q. 4 et Fagnan. in c. Cum ad Monasterium, p. 2 l. 3. Decretal. qui asserit, eam esse communem Theologorum. An verò Ordo Sacer dirimat Matrimonium de jure Divino? Vide dicenda n. 1059. Quomodò autem votum, quod emittitur in susceptione sacrorum Ordinum, dirimat Matrimonium? Vide dicta hoc l. VI. ex n. 808.**

« Dicitur IV. *Cognatio* ; quæ triplex est.

» Prima dicitur *Legalis* : quæ est propinquitās per-
 » sonarum , proveniens ex adoptione perfecta (quâ sci-¹⁰²⁷
 » licet persona extranea assumitur in filium , vel ne-
 » potem , ita ut transeat in potestatem adoptantis ,
 » eique succedat , vel tamquam hæres necessarius ex
 » testamento , in quarta parte , vel tamquam filius ab
 » intestato , in totum) ; ea enim dirimit matrimonium
 » usquē ad quartum gradum inter adoptantem , et
 » adoptatum ejusque descendentes ; c. Per adoptio-
 » nem , 3 q. 3 c. Diligere 3o q. 3. V. Bon. q. 3 p. 5
 » §. 3 n. 4 et 5. Vide tamen Laym. c. 7 et Dian. p. 9
 » t. 6 R. 54, ubi contra communem sententiam notat
 » ex Henr. Less. etc. probabile esse , quod post Tri-
 » dent. tantum dirimat usquē ad gradum secundum
 » inclusivē , sicut cognatio spiritalis. *

Notandum igitur 1, quod adoptio perfecta sit illa ,
 quâ Principis Rescripto persona sui juris transit in
 potestatem et familiam adoptantis , sicut etiā filii
 ejus. Imperfecta est , quando fit sine Rescripto Prin-
 cipis supremi , sed auctoritate inferioris Magistratūs ,
 nec adoptatus cum filiis transit in potestatem adop-
 tantis. Dubitatur , an cognatio legalis oriatur etiā
 ex adoptione imperfecta ? Affirmant Pal. p. 9 n. 9 , et
 Pontius , Tol. etc. apud Salm. c. 12 n. 39. Sed proba-
 bilius dicunt S. Thom. suppl. q. 57 a. 2. Sanch. l. 7
 D. 63 n. 9. Salm. n. 40 cum aliis , oriri tantum ex
 adoptione perfecta.

Notaad 2 quod hoc impedimentum sit perpetuum
 inter adoptatum et adoptantem ; et uxorem illius , vel
 è converso ; verum inter adoptatum et filios adoptan-
 tis est tantum ad tempus , scilicet usquedum filii
 sunt sub potestate illius ; ita Salm. cum S. Thom. et
 alii passim , vide c. 12 n. 42. Hic autem dubitatur ,
 ad quos extendatur hæc legalis cognatio ? Pont. Sot.
 Val. etc. apud Salm. c. 12 n. 43 dicunt , extendi us-
 quē ad quartum gradum in linea recta : Sed Salm. ib.
 cum Sanch. Avers. Cornejo , et Hurt. tenent omnino
 dicendum , non extendi ultra primum gradum : quia

hic tantum à jure positivo assignatur. Extenditur tamen inter adoptantem, et omnes, qui sunt sub potestate adoptati. Vide Salm. n. 44.

1028 » Secunda est cognatio *Spiritualis*, quæ jure Ecclesiastico oritur inter personas aliquas ratione
 » Baptismi, et Confirmationis, dirimitque Matrimonium (ut habetur c. 1. De cognatione spirituali in
 » 6 c. Veniens: et constat ex Trid. s. 24 c. 2. Vide
 » Bonac. q. 3 p. 5, Sanch. l. 7 d. d. 34. Suar. 3 p. q.
 » 67) inter baptizantem, et baptizatam, et hujus patrem: item inter susceptorem, et susceptum, et
 » hujus patrem, et matrem.* (*Hic plura dubia occurrunt, de quibus jam satis egimus in Tract. de Baptismo, unde, ne actum repetamus, vide dicta ibi n. 146.*)*

1029 » Tertia est cognatio *Consanguinitatis carnalis*, quæ
 » est vinculum personarum ab eodem stipite proximo
 » descendentium, dirimitque Matrimonium usque ad
 » quartum gradum lineæ transversæ inclusivè. Et
 » quidem quoad primum, fortassis jure naturæ: quoad
 » reliquos tres, solo jure Ecclesiastico. Undè etiam
 » Pontifex in his ex justa causa dispensare potest.
 » Gradus verò lineæ rectæ, probabile est, omnes
 » jure naturæ esse prohibitos.* (*Sed satis probabile est, omnes esse vetitos jure Ecclesiastico, excepto primo gradu in linea recta; vide dicta l. 6 n. 470.*)*
 » Porro pro gradibus consanguinitatis dignoscendis
 » statuuntur sequentes regulæ.

» *Prima.* In linea recta tam ascendentium quam
 » descendentium, quot sunt personæ, tot sunt gradus, unâ demptâ, scilicet stipite:* (*Linea est series personarum ab uno stipite descendentium per varias generationes, diversos continens gradus. Stipes est ille, à quo descendunt contrahentes*)*: v. g. pater, et
 » filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos, et
 » avus in secundo, etc.

» *Secunda.* In linea transversa æquali (quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes)
 » quot gradibus personæ singulæ à communi stipite

- » distant, totidem distant inter se. Undè frater, et soror
- » sunt in primo gradu lineæ transversæ, patruales et
- » consobrini in secundo, filii eorundem in tertio.
- » *Tertia.* In linea transversa inæquali, inter per-
- » sonas inæqualiter distantes à communi stipite, quot
- » gradibus remotior persona distat à stipite, tot gra-
- » dibus distant inter se. Undè patruus et nepos, filius
- » et soror patris sunt consanguinei in secundo gra-
- » du, quæ omnia patent in adjuncto schemate. »

SCHEMA CONSANGUINITATIS.

	IV. Abavus. Abavia.	
IV. M. Propatruus M. Proamita.	III. Proavus. Proavia.	IV. M. Proavunculus M. Promatertera.
III. M. Patruus M. Amita.	II. Avus. Avia.	III. M. Avunculus. M. Matertera.
II. Patruus. Amita.	I. PATER. MATER.	II. Avunculus. Matertera.
I. Frater	† Hypothe.	I. Soror.
II. Filii, et Filias Fratris.	I. Filius. Filia.	II. Filii, et Filias Sororis.
III Nepotes et Neptes ex Fratre.	II. Nepos. Neptis.	III. Nepotes, et Neptes ex Sorore.
IV. Pronepotes et Proneptes ex Fratre.	III. Pronepos. Proneptis.	IV. Pronepotes et Proneptes ex Sorore.
	IV. Abnepos. Abneptis.	

Advertendum hîc cum Salm. c. 14 n. 46 Cont. Tour. 103t
t. 2 p. 135 quod à linea transversali inæquali in sup-
plicatione dispensationis tam ex una, quàm ex altera
parte debeat exprimi gradus propinquior et remotior,
si propinquior esset primus gradus; hoc habetur ex
Bulla S. Pii V. *Sanctis.* quia in eo primo gradu Papa
non intendit dispensare, nisi exprimat.

« Dicitur V. *Crimen*, idque triplex. Primum est.
 » *Homicidium* conjugis ab altero conjugē, et alio ter-
 » tio, sivè physicè, v. g. gladio, vel veneno, sivè
 » moraliter, ut imperio, perfectum eo consilio, ut
 » postea inter se Matrimonium contrahant. Quod si
 » cædes tentata sit, sed non perfecta, vel perfecta, sed
 » absque intentione Matrimonii ineundi, vel cum inten-
 » tione quidem ea, sed non significata exterius, vel
 » non communi consilio, sed ab altero tantum, non
 » dirimit Matrimonium, nisi etiã adulterium præ-
 » cesserit; tunc enim, etsi unus tantum cædem per-
 » fecerit, altero ignaro, dummodò id fecerit in-
 » tentione Matrimonii, verè dirimit. Itã Con. Less.
 » Sa, Sanch. l. 7 d. 78 n. 13 et d. 79.

» Secundum est Adulterium, quandò nimirum
 » duo carnaliter se cognoscunt, vivente alterius con-
 » juge, et vel Matrimonium ineunt de præsentī, vel
 » saltè dant fidem de ineundo post mortem con-
 » jugis. Sed in hoc casu requiritur, ut promissio
 » sit acceptata, et uterque sciat alterum esse conju-
 » gatam: si enim vel alteruter ignorat, non irritatur
 » Matrimonium, si quod postea ineatur conjugē mor-
 » tuã. Perez, Con. d. 31 n. 57 et 61. Sanch. l. 7 disp.
 » 79 n. 12. Filliuc. n. 256. Vide etiã Bon. q. 3 p. 6
 » n. 8. Dian. p. 3 t. 4 R. 198. Excusatque ignorantia
 » quævis etiã facti, Sanch., M. Leo in praxi p. 2
 » s. 284 sufficit autem, si adulter dubitet, utrùm
 » tempore adulterii, et promissionis de Matrimonio
 » cum adultera vixerit alter conjux, quia præsumitur
 » vixisse, nisi mōs præbetur. Navar. Sanch. l. 7 de
 » Matrim. disp. 79. Bard. d. 6 c. 11 § 8.

1032 » Tertium est *Raptus*, per quem persona cum vio-
 » lentia abducitur, libidinis exercendæ, vel Matri-
 » monii ineundi causã. S. Th. Mol. t. 3 d. d. 105.
 » Durat autem hoc impedimentum, secundum Trid.
 » quamdiù rapta est in potestate raptoris, etiã si liberè
 » consentiat. Uudè libertati restitutam ducere potest.
 » Probabile tamen est, Tridentini decreta tantum
 » comprehendere raptum, qui sit causã Matrimonii,
 » Sanch. d. 13 V. Laym. »

De impedimento ob crimen *Raptus* loquemur in fine hujus Dubii ex n. 1107. Hic tantum sermonem facimus de impedimento ob crimen *Homicidii*, et ob crimen *Adulterii*. Ad distinguendum autem tale impedimentum attende regulam ab aliquibus traditam. Incurritur hoc in tribus casibus, nempe utroque patrante (idest crimen homicidii, ut illud *patrante* intelligendum), uno patrante, et nemine patrante. Et I. *Utroque patrante*, quando non est adulterium, sed uterque conspirat ad homicidium, animo nubendi. II. *Uno patrante*, quando v. g. vir post adulterium occidit Conjugem ad ducendam adulteram, licet ista non conspirat ad homicidium: modò illius intentio huic manifestata sit. III. *Nemine patrante*, quando non adest homicidium, sed tantum adulterium, et promissio Matrimonii, quæ non sit facta, et sit saltè acceptata, antequàm moriatur Conjux adulteri.

Ex I. Igitur Capite, nempe *Utroque patrante*, idest cum homicidium Conjugis fit sine adulterio, ad contrahendum impedimentum criminis requiritur 1 ut occisio eveniat ex communi consilio viri et foeminae; ita communiter Bell. l. 1 de Matr. c. 22 v. Crimen, Sanch l. 7 D. 78 n. 9. Pont. l. 7 c. 45 n. 4. Pal. p. 12 n. 3. Bon. p. 6 n. 5. Cabass. l. 3 c. 23 n. 3. Conc. p. 322 n. 4. Holzm. n. 568 et Salm. c. 12 n. 55 ex e. Laudabilem 10 de Convers. Infid. Requiritur 2 ut homicidium fiat animo contrahendi Matrimonium, cum complice homicidii, ut communissimè tenet Glossa in c. si quis vivente 31 q. 1 verb. Occidisse, Bell. l. c. v. Adde, Pal. n. 5. Pont. l. c. Con. Tourn. t. 2 de Imped. p. 156 v. An autem, Laym. c. 10 n. 4. Spor. n. 102. Salm. Bon. et Conc. l. c. Sanch. n. 13 cum S. Bon. Soto, Palud. Major, et aliis multis, contra Caj. Scot., et alios paucos, qui dicunt, non requiri animum nubendi adultero, eò quod in cit. c. Laudabilem, nulla fiat mentio de hac conditione. Sed benè respondent AA. primo loco citati, quod licet in jure non exprimat præfata conditio, ipsa tamen col-

ligatur ex fine legis, nimirum ne Coniux machinetur mortem alterius, ut postea alteri nubat.

1034 Notant tamen Sanch. num. 9 et Salm. d. num. 55 cum Cand. et Dic. sufficere ad incurrendum impedimentum, quod, iusta ab utroque machinatione occisionis, intentio Matrimonii adsit tantum ex parte unius. Utrum autem requiratur, ut talis intentio alteri saltem manifestetur? Negant Sanch. l. 7 D. 78 n. 19 cum Man. et Vega, ac Pal. p. 12 n. 5 cum Soto, et Gutt. tum quia Ecclesia non ponit precise intentionem, sed occisionem externam hac intentione factam; tum quia hæc intentio, quando patratum homicidium, iam præsumitur argumento Clement. 1 §. Verum de Hæret. ubi excommunicantur Inquisitores, qui ex odio reis injustitiam faciunt, vel ex eorum amore omittunt inquirere. Affirmant verò Pontius l. 7 c. 45 n. 5 Diana p. 9 tr. 7 R. 25 et Salm. c. 12 n. 53 cum Vasq. Perez, et Hurt. quia Ecclesia non potest punire, quod non potest cognoscere; lex enim humana exposcere nequit nisi illam obedientiam, quæ homini debetur; homini autem non debetur nisi externa operatio quæ præcipitur; interna enim soli Deo debita est. Respondent autem ad casum Clementinæ, quod ibi non excommunicetur qui ex odio vel amore simpliciter interno ducti injustitiam committunt, sed qui insuper talis odii vel amoris externum indicium præstant. Undè sic mihi probabilius dicendum videtur: Si occisionem præcesserint sufficientia indicia intentionis, puta munera, familiaritates, epistolæ amatoriaræ, et similia inter eos, qui contrahere volunt, tunc incurritur impedimentum; secus si intentio remanserit omnino interna; tunc enim Ecclesia nequit punire homicidium ex tali intentione factum, si nullum de ea indicium præcesserit.

1035 Ex II. Capite, *Uno patrate*, nempe ex homicidio cum adulterio, ad dirimendum Matrimonium sufficit, quod, stante adulterio, una pars tantum perpetret homicidium, quamvis altera inscia, ita communiter Sanch. l. 7 D. 78 n. 9. Pont. l. 7 c. 45 n. 4 et 5,

Pal. p. 12 Bon. p. 6 num. 8 et Salm. c. 12 n. 47 cum Dic. Avers. Cornejo, etc. Id patet ex c. Si quis vivente 5. Caus. 31 q. 1 ubi dicitur, non obstante adulterio, valere Matrimonium cum adultero post mortem Conjugis, nisi fortè vir aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur. Item ex c. Propositum 1 de eo qui dux. etc. ubi: *Nullus copulet Matrimonio quam prius polluerat adulterio; illam maxime, cui fidem dederat, uxore sua vivente, quæ machinata est mortem uxoris.* Item ex c. Significasti 6 eod. tit. ubi validum fuit declaratum conjugium cum adultera, nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel eâ vivente sibi fidem dederit de Matrimonio contrahendo.

Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiritur I. Ut mors verè secuta sit ex percussione, veneno, etc. dato à Coniuge, vel ejus mandato; ità Pontius n. 4. Pal. n. 4. Bon. n. 6. Salm. n. 48 cum Sanch. n. 7 et communi. II. Ut adulterium præcedat occisionem; Pont. n. 4. Elbel p. 408 n. 179 et Salm. n. 50. cum Con. III. Ut prius Matrimonium fuerit validum, non consummatum, et licet obtentum sit divortium; Sanch. n. 20 ac Pont. n. 3 ex c. Significasti 6 de eo qui dux. Requiritur IV. Ut adulterium sit consummatum, ità ut facta sit una caro: hinc si vir vere non seminet in vase mulieris, nequaquam incurritur hoc impedimentum; ut Sanch. l. 7 D. 79 in princ. Pont. n. 4. Pal. n. 8. Elbel. l. c. et Salm. c. 12 n. 50 et c. 4 n. 3 cum S. Thom. S. Anton. et comm.

Hinc autem dubitatur, an requiratur, ad consummationem adulterii, ut non solum vir, sed etiam femina seminet? Negant Sanch. l. 2 D. 21 n. 2 et Pal. Trull. Bon. etc. apud Salm. 4 n. 4. Sed plures alii affirmant, ut Con. p. 351 n. 4 cum communi, S. Bon. Innoc. Host. et Viguer. apud Sanch. l. c. et expressè id tenet D. Th. sup. q. 55 a. 4 ad 2. ubi: *Vir et mulier efficiuntur... una caro per commixtionem seminum. Undè quantumcumque aliquis claustrum pudoris invadat vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur... affinitas.* Et ideò merito hanc sententiam probabilem vocant Sanch.

l. c. et Salm. cum Pal. Trull. Dian. Ronc. vid infrà n. 1075.

Requir. V. Ut adulteri sint conscii Matrimonii ; quare , si foemina rem habet cum conjugato , quem putabat solum , impedimentum non contrahitur ; ità Sanch. l. 7 D. 78 n. 12. Pal. p. 12 n. 8 ac Con. Avers. Dic. etc. cum Salm. c. 12 n. 51 ex c. Veniens et c. Propositum , de eo qui duxit etc. An autem excuset tunc ignorantia crassa et culpabilis adulterii ? Negant Val. Con. Fer. etc. apud Salm. n. 52. Quia tunc , ut dicunt , adesset verum adulterium. Sed affirmant probabiliter Busemb. ut suprà , et Sanch. l. 7 D. 79 n. 38 ac Salm. cum Reb. Avers. Tum quia excusat quælibet ignorantia facti , ut esset hæc , ex regula in c. 10 de Reg. jur. Tum quia ad adulterium requiritur dolus , ex l. penult. ff. ad l. Jul. At cum ignorantia crassa , nisi fuerit saltèm affectata , non datur dolus , ex Gloss. in l. Magn. ign. ff. de Verb. sign.

Requir. VI. Ut occisio facta fuerit cum animo nubendi adulteræ , saltèm ex parte occidentis , modo is externè talem intentionem alteri manifestarit ; juxtà sententiam allatam mox suprà n. 1034 ubi diximus , requiri manifestationem saltèm per indicia præcedentiã ; idque procedere in utroque casu dicunt Salm. n. 53 cum Sanch. Pont. Vasq. Per. Dic. etc. Hinc infertur , quod si vir uxorem occidat , ut liberius adulterã fruatur , vel ob aliam causam , etiãmsi ista consenserit in homicidio , sed absque intentione Matrimonii , impedimentum non contrahatur. Imò , si vir occidat uxorem , ut aliam indeterminatam ducat , potest deindè ducere adulteram. Sanch. l. 7 D. 78 n. 18. Pont. n. 5. Pal. p. 12 n. 5. Bon. p. 6 n. 4 et 8 et Salm. n. 54 cum Pal. etc. Secùs tamen , si occidat , ut aliquam ex adulteris ducat , ut Salm. ib. cum Con. Avers. Dic. etc.

1037 Ex III. Capite , *Neutro patrate* , nempè quândò non adest homicidium , sed solam adulterium cum promissione Matrimonii , ut habetur in relatis c. 1 et 6 de eo qui duxit , et clariùs in c. fin. eod. tit. Docent-

que Sanch. l. 7 D. 79 n. 43. Pont. l. 7 c. 45 n. 7 et Salm. c. 12 n. 64 cum Pal. Bon. Con. etc. tale impedimentum contrahi à Coniuge fideli etià cum infideli adultera, quia licet Ecclesia non possit punire infidelem, potest tamen fidelem. Ad hoc autem impedimentum incurrendum requiritur 1 quod tam adulterium, quàm promissio, habita sint vivente Coniuge, ut Sanch. l. c. n. 5. Spor. n. 108 et Salm. n. 60 cum Bon. et Conin. Requir. 2 ut promissio non fuerit revocata antè adulterium; Sanch. ib. Spor. n. 107 et Salm. d. n. 60 cum Conin. et Bon. Dixi *antè adulterium*; nam si fuit revocata postea, tunc remanet impedimentum, cum iam contractum sit, sive promissio antecesserit, sive subsequuta fuerit adulterium, ut expressum habetur in c. fin. de eo, qui dux. ubi: *Ceterum tolerari non debet, si prius vel postea (ad fidem datam), dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio poluisset.* Requir. 3 ut promissio fuerit externa, et acceptata; undè non sufficit; si adultera merè negativè se habuerit, ut communiter docent Pal. p. 12 n. 11. Bon. p. 6 n. 9. Cabass. l. 3 c. 23 n. 9. Conc. p. 322 n. 6 et Salm. c. 12 n. 61.

Sed dubit. 1. An taciturnitas adulteræ sit sufficiens signum consensûs? Affirmant Pont. l. 7 c. 45 n. 2 et Conin. Reb. et Hurt. apud Pal. p. 12 n. 11. quia in materia favorabili taciturnitas habetur pro consensu. Sed negant Sanch. l. 7 D. 79 n. 25 et Pal. l. c. cum Gutt. quia talis materia potius est odiosa, quàm favorabilis, cum acceptus subiiciatur poenis Ecclesiasticis. Merito Spor. n. 119 cum Tamb. utramque sententiam vocat probabilem.

Dubit. 2. An promissio ficta Matrimonii cum adulterio inducat impedimentum? Affirmant (modò fictio externè non appareat) Sanch. l. 7 D. 79 n. 20 et Pal. p. 12 n. 12 cum Con. et Gutt. quia talis promissio ficta iam apta est, ad introducendum adulteram ad captandam mortem Conjugis, quod Jura vitare intendunt. Sed probabilius, et communiùs negant Bon. p. 6 n. 8. Spor. num. 109. Holzm. n. 562. Croix n. 625. Elbel

num. 175 et Salm. c. 12 num. 62 cum Laym. Peres, Dic. etc. Ratio, quia jura in textibus citatis n. 1035 requirunt fidem, sive promissionem Matrimonii: ficta autem promissio non est promissio; et quàmvis cum tali ficta promissione non vitetur periculum in adultera decepta captandæ mortis Conjugis, tamen cum agatur de lege prohibitiva, et de materia odiosa, stricta faciendâ est interpretatio: tanto magis quod finis præcepti non cadit sub præcepto.

1040 Dubit. 3. An promissio conditionata eo casu inducat impedimentum? Affirmant Cont. Tourn. t. 2 de Imped. p. 152 ac Sanch. l. 7 D. 79 n. 11 cum Nav. Man. et Vega; quia promissio conditionata inducit obligationem non resiliendi, et per eam verè dicitur data fides, et verè præbetur ansa captandi mortem Conjugis. Negant verò probabilius Layman. cap. 10 num. 3 v. Sexta, Holzm. num. 562. Tamb. cap. 6 § 3 num. 4. Ebel num. 162 et Spor. n. 109 cum Conin. et Perez. Ratio, quia jura requirunt fidem, per quam (cum simus in odiosis, ubi lex strictè interpretanda) intelligenda est fides, seu promissio pura, et absoluta. Præterquamquod per promissionem conditionatam non ita detur ansa captandæ mortis, sicut per promissionem absolutam. Dicunt tamen præfati AA. talem promissionem inducere impedimentum, postquam conditio verificata fuerit antè mortem Conjugis. Sed huic responderi posset, quod promissio illa, adhuc impletâ conditione, nec pura per se dici possit, prout requiritur à jure; cæterum quia communiter hanc exceptionem DD. tradunt, sapientibus me remitto.

1041 Dubit. 4. An ad incurrendum impedimentum requiratur, ut promissio fuerit mutua? Affirmant Bellarm. de Matr. l. 1 c. 22 v. Casu 2, Ehb. nu. 165. et Holzm. n. 562 item Laym. Henr. Gob. et Dian. apud Croix n. 626. Idque clarè indicat Glossa in c. Significasti 6 de eo, qui dux. Quia, ut ajant, jura videntur illam requirere promissionem, quæ aliàs in sponsalibus obligationem utrimque inducit ad Matrimonium

contrahendum. Sed communibus et probabilius negant Sanch. l. 7 D. 79 n. 12. Bonac. p. 6 n. 9 cum Con. Sylv. Perez, et Reb. et Pal. p. 12 num. 13 cum Sot. Hurt. et communi, ut asserit. Ratio, quia in jure (ut patet ex c. 1 et 6 de eo, qui dux. relatis n. 1035) nulla mentio fit de repromissione, sed tantum de fide data. Alia igitur promissio requiritur in sponsalibus inter solutos, ut obliget ad Matrimonium; quod pendet à jure naturali: alia inter Conjugatos, ut inducat impedimentum, quod pendet à jure positivo.

Ultimò hinc notandum, quod tribus criminibus, ¹⁰⁴² ex quibus oritur impedimentum, addatur quartum, adulterium nimirum cum Matrimonio attentato, scilicet cum quis, sua uxore vivente, copulam habuerit cum alia, quacum Matrimonium insuper contrahere ausus sit; hoc Matrimonium nullum est, sive copula præcesserit attentatum, sive subsequuta sit. Ita ex c. Significavit 2 c. Litterarum 4. c. Cum haberet. 5 et c. Si quis 8. De eo, qui duxit in matr. Vide Croix l. 6 p. 5 n. 621.

Qui autem vivente sua Conjuge promitteret ateri ¹⁰⁴³ Matrimonium, sed sine adulterio, Matrimonio attentato, quamvis non incurrat impedimentum, non tamen excusatur à peccato mortali; ut Sanch. l. 7 D. 79 n. 40. Laym. c. 10 in fin. Bon. p. 6 num. 11 Elb. n. 164 et Pal. p. 12 n. 15 cum Abb. ex c. fin. de eo qui dux.

« Dicitur VI. *Disparitas cultus*, sive religionis: quæ ¹⁰⁴⁴
 » dirimit Matrimonium inter baptizatum, et non bap-
 » tizatum, etiam catechumenum. Idque jure tantum
 » Ecclesiastico, non scripto, Bonac. q. 3 p. 7 ex
 » Con. etc. Inter baptizatos verò non dirimit, etsi
 » impediatur. Matrimonia verò cum hæreticis etsi illi-
 » cita, sunt tamen valida. Vide suprà l. 2 t. 1 c. 4
 » dub. 3* (Ut habetur in c. 1 de Divort. Vide
 » dicta de Sacr. in gen. n. 56, ubi adde id, quod
 » dicit N. SS. P. Benedictus XIV. in Bulla, Ma-
 » trimonia, edita die 4 Nov. 1741. Hanc invenies
 » tom. 9 Dec. VIII. ubi postquam Pontifex declara-

- » vit conjugia inter Hæreticos esse valida, sic ait :
- » Dolens Sanctitas sua esse inter Catholicos, qui in-
- » sano amore turpiter dementati ab hisce detestabili-
- » bus connubiis, quæ Sancta Mater Ecclesia perpe-
- » tuò damnavit, ex animo non abhorrent : Episcopos
- » omnes, Vicarios, Parochos in iis partibus degen-
- » tes seriò graviterque hortatur et monet, ut Catho-
- » licos ab hujusmodi nuptiis in propriarum anima-
- » rum perniciem ineundis quantum possint abster-
- » reant, atque efficaciter impedire satagant.) *
- 1045 » Dicitur VII. *Vís*, si vè violentia; et gravis metus
- » injustè incussus, ad Matrimonium extorquendum :
- » irritatque in utroque foro. * (Ex c. Significavit c.
- » Cum locum, c. Veniens, et c. Consultationi, de eo
- » qui duxit etc. Vid. Salm. c. 9 n. 7 cum D. Th. et
- » comm. *Et hoc etiàmsi intervenerit juramentum : nisi*
- » *juramentum sit de ponendo consensu libero, quia tunc*
- » *certè obligat, ut benè notat Viva q. 4 art. 3 et 4.) **
- » Et quidem jure naturæ, si à contrahente, positivo
- » autem, si à tertio sit incussus.
- Addo (*gravis*) qualis scilicet cadit in virum con-
- » stantem, v. gr. mortis, perpetui carceris, amissio-
- » nis honorum, injustæ excommunicationis, enormis
- » indignationis patris valdè austeri. Quandò verò me-
- » tus est levis, contractus censetur spontaneus; idque,
- » ad cavendas lites, etiàm in Matrimonialibus, ut
- » Sacramento consulatur. Reb. Sanch. Pont. etc. com-
- » muniter cum Dian. p. 3 t. 4 R. 230 et t. 5 R. 177.
- » quàmvis Nav. Gabr. et Cov. id negent, si metus ità
- » extorserit consensum, ut absque eo non fuisset.
- » Addidi 2. *injustè* : quia si justè sit incussus, valet
- » Matrimonium : talis enim non tam infertur ab alio,
- » quàm ab ipsomet, qui causam dedit; ut si v. gr.
- » deprehenso in crimine cum filia mineris accusatio-
- » nem, nisi illam ducat. Addidi 3. *ad extorquendum* :
- » quia Matrimonium ex metu etiàm gravissimo, unde-
- » cumque, et quandocumque incusso, dummodò non
- » ad Matrimonium extorquendum, valet; tunc enim
- » non tam contrahitur metu, quàm eligitur medium

» evadendi periculum , et Matrimonium est simpliciter voluntarium. Undè resolvitur, valere Matrimonium in sequentibus casibus. Vide Bon. q. 3 p. 8.
 » 1. Si concubinarius metu gehennæ, vel mortis in morbo, vel naufragio contrahat cum concubina, » Bon. l. c.

» 2. Si quis à medico persuasus, non diù se vic-
 » turum, nisi ducta uxore, eam ducat. Bon. l. c. n. 19.

» 3. Si in carcerem coniectus, spe evadendi, con-
 » trahat cum filia lictoris. Sanch. l. 4 d. 12 n. 10.
 » Con. d. 28 dub. 1 c. 3.

» 4. Si morte damnatus, ut evadat, ducat me-
 » retricem, aut aliam. Con. n. 10. Fill. c. 4 q. 9.

» 5. Si Princeps obsessus offerat filiam in Matri-
 » monium obsidenti, ut liberetur obsidione, ib.

» 6. Si raptor vel deflorator virginis metu mortis
 » offerat se judici ad eam ducendam, Bon. n. 22 ex
 » Reg. Henr. etc.

» 7. Si ad mortem decumbens contrahat cum filia
 » medici, aliàs illi mederi nolentis. Reb. Sanch. d.
 » 12. Con. Fill. n. 103, etsi alii quidam negent.

» 8. Etsi metus gravis incussus fuerit tantùm ad
 » contrahendum Matrimonium in genere, contrac-
 » tum tamen nullùm esse, docent Sanch., Sal., Pal.
 » Pont. etc. cum Dian. p. 4 t. 4 R. 33.

» 9. Quandò Matrimonium ex gravi metu contrac-
 » tum fuit, non tenèri (in foro conscientix) per se
 » loquendo illud perficere, posseque altero invito
 » resilire, etiàm eum, qui liber à metu fuit, etiàm si ab
 » ipso, seu ex ejus culpa illatus fuerit, docent Sanch.
 » Villal. Hurtad. et Ochag. cum Diana p. 3 t. 4. Res.
 » 229 et p. 9 t. 8 R. 27 contra Con. et Pont. »

Supponendum est vim differre à metu; vis enim omninò tollit voluntarium, cum sit à principio extrinseco, et ipse vim passus nihil agit; metus verò non tollit simpliciter voluntarium; undè in l. 10 ff. de eo quod metùs causà etc. sic metus definitur: *Est instantis vel futuri periculi causà mentis trepidatio.* Hic autem advertendum, quod vis accipiatur pro metu. Suppo-

nendum 2, metum alium esse ab intrinseco, alium ab extrinseco: metus ab intrinseco est ille, qui infertur à causa intrinseca vel naturali, qualis est metus mortis ex morbo, aut naufragio, etc. metus verò ab extrinseco est, qui infertur à causa extrinseca et libera, nempè ab homine, et hic requiritur ad irritandum Matrimonium. Supponendum est 3, metum alium esse gravem sive cadentem in virum constantem, alium esse levem. Dicitur metus gravis, quandò grave est malum quod timetur.

1047 Ut autem metus censendus sit gravis, requiritur 1. Ut malum, quod alter minatus fuerit, sit grave, saltèm respectu metum passi, ex l. Metum. 1 ff. de eo quod met. etc. Sufficit verò quod malum sit absolute in se grave ex communi hominum opinione, quamvis non sit majus respectu illius, quod eligitur, ut advertunt communiter Sanch. l. 4 D. 2 n. 3. Pont. l. 4 c. 2 ar. 2 et Boss. t. 1 c. 10 n. 13 cum Less. Nav. et Con. Sufficit etiàm, si malum timetur non solùm sibi, sed aliis sibi strictè conjunctis; Sanch. D. 4. n. 1. Pont. c. 3 n. 4. Less. l. 2 c. 17 n. 35. Salm. c. 9 n. 18. et Boss. n. 18 cum Villal. ex l. Isti quidem, ff. de eo quod etc. Dummodò propinqui sint conjuncti saltèm in quarto gradu, sive sint consanguinei, sive affines, ut Sanch. n. 5 et Pont. n. 5 cum aliis. Id extendunt etiàm ad famulos, et domesticos, ex c. Quicumque de Sent. ex c. in 6 ex Clem. 1 de Excess. Prælat. Requiritur 2 ut prudenter (non autem vanè et leviter) malum timeatur proximè inferendum; Sanch. l. 4 D. 1 n. 17 et Salm. c. 9 ex n. 18. Requiritur 3 ut malum nequeat aliàs evitari; Sanch. et Salm. ll. cc. ac Boss. c. 10 ex n. 15. Requiritur 4 ut minans malum possit exequi, nisi expertus sit verborum, qui facilè minas jactat, et postea non exequitur, vel facilè placatur, ut dicunt Sanch. D. 1 n. 19 et 20. Salm. n. 19 cum Pal. Cornejo, Dic. et Aversa, et Boss. n. 15 cum Barb. Menochio, etc. Insuper addunt Sanch. et Salm. et Boss. ll. cc. requiri, quod incutiens metum solitus sit minas exequi, ex l. Metum,

C. de his quæ vi etc. ubi: *Metum non jactationibus tantum, vel protestationibus, sed atrocitate facti probari convenit.* Sed veniâ præfatorum DD. huic doctrinæ nequeo acquiescere, nam etsi aliquis non sit expertus verbosus et levis, non video, cur prudenter non possit timeri malum, quod vir gravis seriò et ex proposito mipatur. Concedunt autem ipsi Sanch. D 5 n. 5 et Boss. c. 12 num. 55 cum Barb. Gutt. Arag. et Rota Rom. ex l. 3 ff. de vi, et vi armata, sufficere ad metum gravem incutiendum, si alii actu armati Matrimonium exposcant.

Mala gravia, quorum metus irritat Matrimonium, ¹⁰⁴⁸ censentur I. Mors, vel gravis cruciatus, ex c. Cura dilectus de his, quæ vi etc. II. Exilium, ut Sanch. l. 4 D. 5 n. 8 cum Soto, Heur, etc. III. Carcer ex l. Qui in carcerem. ff. de eo, quod metus etc. Hoc tamen dicunt Sanch. n. 9 cum Soto, Rodr. et Led. ac Boss. c. 12 n. 46 cum Con. Less. Gutt. etc. (contra aliquos) intelligendum de carcere diuturno, aut vinculis atrocibus. IV. Amissio statûs ex lib. Isti. ff. eod. tit. sivè honoris, Sanch. n. 11 et Boss. n. 42 et 43 cum multis. V. Violatio virginis ex dict. l. Isti, aut viduæ honestæ; Sanch. n. 12 et Boss. n. 45 cum Pontio etc. VI. Ablatio famæ, puta si quis, deprehensum alterum in crimine infami, comminetur, se proditurum, ex l. Nec timorem 7 ff. eod. tit. Vide Sanch. n. 14 et 15. Et idem ait Boss. n. 44 cum Pontio, Barb. etc. de metu magnæ verecundiæ, nempe si quis, nisi contrahas Matrimonium, minetur, se te denudaturum cum publico dedecore. VII. Injusta excommunicatio (nisi facile ei possit occurrere), quia, hæc saltèm externè irrogat gravem notam infamiæ; Sanch. n. 17 cum Host. Abb. et Sylv. ac Boss. num. 53 cum Pont. Azor. Con. et aliis communiter. VIII. Amissio bonorum magni momenti, Sanch. num. 25 cum Soto, Cord. etc. ac Boss. n. 49 cum Barb. Gutt. etc. IX. Amissio magni lucri; sed rectè ajunt Sanch. n. 28, et Boss. n. 62 cum Pont. et Con. hoc intelligi tantum, quandò metum passus habet jus ad illud lucrum vel

saltè ne ab illo injustè impediatur, quia aliàs non esset pati metum damni, sed potiùs allici ad spem Lucri. Advertit autem Sanch. d. D. 5 n 5 quod, ubi causa metùs non est in jure expressa, arbitrio Judicis definienda sit.

1619 Ut autem metus irriter Matrimonium, requiritur I. ut sit ab extrinseco sivè ab homine; non autem ab intrinseco, ut communiter docent Sanch. l. 4 D. 1 n. 2. Pont. l. 4 c. 19 n. 3. Bon. p. 8 a n. 16. Ronc. p. 162 q. 3 R. 2. Boss. c. 13 n. 7 et Salm. c. 9 n. 41 cum Soto, Cov. Aversa, Candido, et communi. Requiritur II. ut metus incutiatur ad finem contrahendi Matrimonium, Sanch. l. 4 D. 12 n. 3. Bon. loc. cit. Holzm. n. 579. Ronc. l. c. R. 3 et Salm. n. 52 cum Pont., Soto, Trull. Henr. et communi; et patet ex c. Cum locum, et c. Veniens de Spons. Requiritur III. ut metus sit injustè incussus; Sanch. d. n. 3. Bon. p. 8 n. 8. Holzm. et Ronc. ll. cc. Undè si pater inveniret stupratorem suæ filiae, et minas illi incuteret mortis ad extorquendum Matrimonium, equidem Matrimonium esset nullum, ut habetur in dicto c. Veniens de Spons. Secùs verò, si comminaretur mortem ad ulciscendam injuriam, et stuprator ad se liberandum iniret nuptias, quia tunc metus non fuisset ad Matrimonium extorquendum: ità communiter Sanch. l. c. v. Quarto. Pont. n. 10. Bon. n. 22. Salm. n. 46 et 47 et Boss. n. 188 cum Host. Abb. Con. Henriq. Gut. Vil. Hurr. etc. Idem dicendum si pater minetur, se accusaturum stupratorem apud Judicem, et ille ne accusetur ducat filiam; Busemb. ut suprà, Sanch. l. c. et Boss. n. 189. Idem si Judex includeret stupratorem in carcerem, ut puellam ducat vel dotet (juxtà præscriptum in c. 1 et 2 de Adulter.), et ille Matrimonium iniret. E converso nullum esset Matrimonium, si absolutè eum cogeret ad ducendum, quia de jure ille non tenetur absolutè eam ducere, sed vel ducere, vel dotare, ut rectè dicunt Sanch. l. 4 D. 13 n. 7. Pont. l. 4 c. 19 n. 14 in fin. Boss. n. 173 cum aliis. Nisi (excipiunt) stuprator ille nollet, vel non posset alià

viâ damnum resarcire; et meritò, quia stuprator, quando non dotat, omninò tenetur ducere violatam, ut docent Lugo de Just. D. 12 n. 51. Tamb. de Rest. c. 5 n. 27. Salm. cod. tit. c. 3 n. 9, cum aliis communiter.

Dubit. 1. Si Judex injustè damnaret ream morte, et promitteret, se eum liberaturum, si ducat ejus filiam, an valeret tale Matrimonium? *Primè* sententia affirmat, et hanc tenent Sanch. l. 4 D. 12 n. 1 et Salm. de Matr. c. 9 num. 49 cum Cov. Avers. Dic. Trull. et Candido. Ratio (ut ajunt), quia tunc non incutitur illi metus ad extorquendum Matrimonium, sed ei offertur modus se liberandi, Matrimonium ineundo. *Secundà* tamen verior sententia negat, et hanc tenent Pont. l. 4 c. 19 n. 9. Boss. c. 12 n. 186. Dian. p. 4 tr. 7. R. 222 cum Cov. Gutt. Ledesm. et Vega. Ratio; quia tunc metus jam oritur ab extrinseco, nempe à Judicis injustitia; licet enim à principio damnatio illa non sit facta ad extorquendum Matrimonium, tamen reverà ad hunc finem saltèm incutitur sententiæ executio, à qua Judex tenetur abstinere. Secùs verò dicendum cum Bossio, quando alius tertius offerret ei liberationem, si ejus filiam duceret; hic namque nullo modo incuteret metum, sed potiùs offerret modum vitandi metum.

Dubit. 2. Quid, si reus justè meretur mortem, et Judex offert ipsi liberationem, si filiam ejus ducat? Negat pariter Pont. l. 4 c. 19 n. 13, cum Reb. valere tale matrimonium, et consentiunt Molina, et Bon. ap. Boss. c. 12 n. 184, quia, licet Judex justè damnaret illum morte, injustè tamen ab eo consensum extorqueret ad Matrimonium, ad quod reus non tenetur, nisi esset in compensationem delicti, nempe si existat consuetudo, ut condonetur vita reo, qui ducit uxorem, vel filiam occisi, juxtà id, quod ait Sanch. l. 4 D. 12 n. 12. Probabiliùs verò affirmant valere Boss. l. c. et Sanch. n. 11, cum Covar. Præpos. Vega, Led. Gutt. et Palac. Ratio, quia tunc non infertur metus à Judice, sed potiùs aufertur: et quàmvis Judex injuriam irroget legi, reo tamen favorem præbet.

1052 Dubit. 3. Quid si iudex secundum allegata et probata cogeret ad Matrimonium aliquem, qui reverà esset innocens? *Prima* sententia dicit, validum esse Matrimonium, et hanc tenent Sanch. l. 4. D. 13 n. 8. Bon. p. 8 n. 14. Boss. c. 12 n. 186, et Dic. et Trull. ap. Salm. c. 9 n. 50. Ratio, quia hujusmodi coactio jam approbatur jure Canonico, undè credi non potest, quod ipso jure tale Matrimonium dirimatur, cum de jure naturali jam sit validum, juxta sententiam multorum, ut infra n. 1054. Dub. 5. *Secunda* verò sententia probabilis, et fortè probabilior dicit, Matrimonium esse nullum, et hanc tenent Pont. l. 4 c. 19 n. 11. Tourn. t. 2 p. 163. v. Sed quid, Diana p. 4 t. 4 R. 33 et Salm. c. 9 n. 51, cum Aversa, et Dicast. probabilem putant Ratio, quia sententia Judicis fundatur in falsa præsumptione, et ideò non obligat; undè licet Iudex justè decernat secundum allegata, non tenetur tamen patiens secundum rei veritatem Matrimonium contrahere. Nec obstat dicere, credi non posse reprobari jure Canonico, quod eodem approbatur, nam hoc valeret, si metus irritaret Matrimonium tantum de jure Ecclesiastico, sed valdè probabile est, metum irritare etiàm de jure naturæ, ut videbimus Dub. 5 seq.

1053 Dubit. 4. An, si Medicus nolit mederi ægrotò, nisi contrahat cum ejus filia, valeat Matrimonium? Affirmant absolutè Sanch. l. 4 D. 12 n. 15, cum Led. Cord. Vega, et Lop. ac Bon. p. 8 n. 23, cum Sa. Con. Fill. etc. communiter. Ratio, quia tunc metus non inquitur extrinsecè à Medico, sed intrinsecè ab ipso morbo. Sed meliùs distinguunt Pont. l. 4 c. 19 n. 15, et Salm. c. 9 n. 54, cum Avers. et Reb. ac Boss. c. 12 ex n. 191. et dicunt, quod si Medicus non tenetur ex justitia curare infirmum, tunc utique validum sit Matrimonium; secùs si tenetur ex justitia, quia tunc metus, licet principaliter oriatur intrinsecè ab infirmitate, tamen oritur etiàm ab extrinsecò, nempe à curationis denegatione, quæ verè est grave damnum. Et idem dicendum ajunt Salm. et

Boss. cum Conc. si necessitas urgeret, et alius non deesset, quàmvis Medicus tantùm ex charitate teneretur ad curandum.

Dubit. 5. An, metus irritet Matrimonium de jure nature, aut Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit, irritare de jure Ecclesiastico, et hanc tenent Sanchi l. 4 D. 14 n. 2. Laym. l. 3 tr. 4 c. 6 n. 3. Bon. p. 8 n. 8. Less. l. 2 c. 17 n. 47. Conc. p. 206 n. 21. Cont. Tour. t. 2 p. 171. Ronc. p. 162 q. 2 R. 1. cum communi, ut asserunt, et Salm. c. 9 n. 7. cum Gonet, Solo, Val. Pal. Led. etc. Ratio, quia, in tali Matrimonio jam adest sufficiens voluntarium, et licet libertas ex metu minuat, ex tali tamen diminutione nequit reddi nullum Matrimonium; nam, aliàs irritari deberet etiàm ex metu intrinseco, quod nemo dicit: cum autem hujusmodi Matrimonium naturaliter sit illicitum, merito Ecclesia illud irritat. *Secunda* verò sententia non minus probabilis, et fortè probabilior, tenet, metum irritare Matrimonium de jure nature; hanc tenent Pont. lib. 4 c. 14 n. 4. Nav. c. 22 n. 51. Diana p. 4 tr. 4 R. 33. Boss. c. 12 n. 269, cum Mol. Cov. Med. Comit. Reb. Vill. etc. Holzm. n. 583, cum Scoto et Scotistis communiter, ut asserit; eamque expressè tenet etiàm D. Th. suppl. q. 47 art. 3, ubi ait: *Vinculum Matrimonii est perpetuum, undè illud quod perpetuitati repugnat, Matrimonium tollit. Metus autem, qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractus tollit, quia potest peti restitutio in integrum; et idè talis coactio metus, quæ cadit in constantem virum, tollit Matrimonium, et non alia.* Prima ratio igitur est hæc D. Th.; dicit enim S. Doctor, quod omnes contractus metu initi non sint firmi et perpetui, ac idè per restitutionem in integrum rescindi possint; contractus autem Matrimonii, cum sit per se perpetuus, et indissolubilis, non aliter gaudere potest restitutione in integrum, nisi ab ipso jure naturali dispositum sit, quod ab initio sit nullus. Ratio secunda est, quia Matrimonium est vinculum perpetuum mutui amoris inter Conjuges, ut ex Matth. 19 v. 5, *Relinquet*

homo patrem, et matrem, et adhærebit uxori suæ. Undè, quandò ob metum Matrimonium contrahitur, oportet, hoc de se esse nullum, aliàs cum metù non potest mutus amor consistere; nemo enim adhærere solet rei, quam tenet invitus. Ratio tertia, quæ si tale Matrimonium naturaliter valeret, natura approbaret actum, ex quo gravissima mala contra commune bonum orientur, nempe quod sæpè innocens cogeretur vitam duram ducere, et reus commodum ex sua iniquitate reportaret: quæ non sunt naturali rationi consona. Validè insuper confirmatur hæc sententiã ex c. Cum locum. 14. de Spons. ubi sic habetur: *Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi assensus cuiusquam requiritur, coactionis materia repellatur & Matrimonium autem solo consensu contrahitur; et ubi de ipso queritur, plene debet securitate ille gaudere, cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit, et sequatur exitus qui de iniuriis solet nuptiis provenire.* Observa igitur, quod in hoc texto non loquatur Pontifex tamquam aliquid novum statuens, sed potius ut jus naturale declarans et promulgans; quod probat, Matrimonium ex ipso jure naturæ esse nullum.

1055 Dubit. 6. An metus levis irritet Matrimonium? Affirmant Lagø de Just. D. 22 n. 141 in fin. Nav. c. 22 n. 51. Tamb. Dec. l. 1 § 6 n. 12. Viva de Matr. q. 4 ar. 2 n. 6, et Cov. Rodr. Man. et Veracr. ap. Salm. c. 9 n. 29 et probabilem putant Sanch. de Matr. l. 4 D. 17 n. 2. Tamb. Dec. l. 1 § 6 n. 12, et Viva de Matr. q. 4 ar. 2 n. 6. Verius tamen negant Bus. ut supra cum communi. Pont. l. 3 c. 18 n. 2. Pal. de Peccat. D. 1 p. 12 n. 1. Tamb. et Viva ll. cc. Boss. c. 12 n. 163 et Sanch. l. c. n. 3, cum D. Bonav. Soto, Palud. Arm. Arag. et Aliis communissimè, D. Th. suppl. q. 47 art. 3, ubi: *Coactio metus, quæ cadit in constantem virum tollit matrimonium, et non alia.* Ratio, quia Matrimonium initum ex metu levi neque est nullum de jure naturali, neque de jure positivo; non de jure naturali, quia non censetur invitus contraxisse, qui contraxit ex me-

tu levi, quem facilè repellere poterat : vide dicta n. 748. Neque de jure positivo, nam ad hoc (ut patet ex c. Veniens 2. de Spons. et c. Consult. de iis quæ vî etc.) sola Matrimonia ex metu gravi inita, invalida declarantur; et meritò, nam aliàs, si adhuc ex levi metu redderentur nulla, innumera Matrimonia dissolverentur.

Dub. 7. An metus reverentialis sufficiat ad invalidandum Matrimonium? Metus reverentialis est ille; quo quis non audet resistere ei, cui subjicitur, nempe patri, matri, avo, socio, marito, Regi, Domino, Prælato, tutori, et curatori, ut communiter docent DD. cum Sanch. l. 4 D. 6 ex n. 24. Item etiã patruo aut patrueli, vel fratri majori, si cum eis metum passus habet, et ab ipsis alimenta recipiat; Sanch. ex n. 31, et Boss. c. 10 num. 85, cum Pont. Gutt. Menoch. etc. Ad dubium autem deveniendo, prima sententia, quam tenent Abb. Nav. Imola, et alii Canonistæ ap. Sanch. l. c. n. 3. dicit, purum metum reverentialem, si est principalis causa Matrimonii, illud irritare. Ratio, quia metus, sine quo Matrimonium non fieret, jam liberum aufert consensum. *Secunda* verbò sententia communis et recepta, quam tenent Less. l. 1 c. 17 dub. 6. Sanch. n. 7, cum Soto, Palud. Henric. et Sa, Bon. p. 8 n. 6, cum Suar. Val. Mol. et Reb. ac Boss. c. 10 n. 99, cum Laym. Con. Barb. Gutt. Cov. Vill. etc. ac Decis. Rotæ Rom. dicit, non sufficere puram reverentiam, sed requiri, ut adjungantur aut verbera, aut minæ, aut timor alicujus gravis mali, puta odii, diurnæ indignationis etc. Ratio, quia purus metus reverentialis per se non est gravis, prout requiritur ad contractum irritandum; idque expressum habetur in l. Interpositas, C. de Transact. ubi: *Non quilibet metus, ad rescindenda ea, quæ consensu terminata sunt, sufficit, sed talem metum probare oportet, qui salutis periculum, vel corporis cruciatum contingat.* Præterquamquod benè dicat Pont. l. 4 c. 5 n. 4, quod purus metus reverentialis sine apprehensione alterius gravis mali, non sit metus, sed reverentia,

quæ, non inducit metum alicujus mali, sed tantum
quandam erubescenciam, quæ verius non ab extrin-
seco, sed ab intrinseco provenit.

1057 Dubit. 8. An à Matrimonio contracto ex metu
gravi possit resilire ille qui metum incussit? *Prima*
sententia affirmat, et haec tenet Busemb. ut supra.
Sanch. l. 4 D. 15 n. 5 cum Soto, Henr. Man. Arag.
Pal. D. 2 p. 12 n. 2, cum Hurt. Ochag. Vill. et Gutt.
Diana p. 3 tr. 4 R. 229, et probabilem putat Bon. p. 8
n. 33. Ratio, tum quia in contractu Matrimonii nequit
alter esse obligatus, altero libero remanente; tum
quia, incutiens metum non tenetur stare Matrimonio
neque ratione contractus, neque ratione injuriæ illa-
tæ; non ratione contractus, quia ex contractu nullo
nulla consurgit obligatio; non ratione injuriæ, quia
hæc injuria non censetur tanta, ut non possit nisi
per Matrimonium resarciri. *Secunda* verò sententia
negat, eamque tenent Nav. c. 21 n. 51. Bon. l. c. Pont.
l. 4 c. 15 n. 3, cum Coninck, et Salm. c. 9 n. 17, cum
Avers Henriq. Trull. Leand. etc. Ratio, quia nemo
debet ex suo crimine commodum reportare. Hæc au-
tem sententia unà cum præfata ratione maxime pro-
batur ex c. Propositum 1. de eo qui dux etc. ubi, cum
quidam conjugatus aliam uxorem duxerit, insciam
prioris Matrimonii, mortua deinde prima uxore,
Pontifex decrevit, virum teneri stare secundo Matrimo-
nio, si mulier voluerit, hanc rationem adducens:
*Nec dignum est, ut prædictus vir lucrum de suo dolo re-
portet.* Nec obstat dicere, quod ibi sermo sit de dolo,
non metu; nam in c. Contingat, de Jurejur. dolus et
metus æquiparantur. Imò ait Logo de Contract. D. 22
n. 119 v. Quarto, quod jura majorem censeant inju-
riam irrogari per metum, quam per dolum; unde
quod in textu disponatur de dolo, æque et fortè potius
in elligendum de metu. Hinc fit quod, licet metum
incutiens non remaneat obligatus vi contractus, rema-
neat tamen obligatus ratione injuriæ. Utraque senten-
tia est probabilis, sed hæc secunda videtur probabi-
lior, maxime si metus non possit probari, quia tunc,

cum Ecclesia cogat metum passum ad cohabitandum, tale gravissimum incommodum non est reparabile nisi per verum Matrimonium, et tanto magis si pars metum passa fuerit foemina, quæ alias, soluto Matrimonio semper aliqua infamia remaneret notata. Et huic consentit etiã Pal. l. c. ubi dicit primam sententiam tantum locum habere, quando injuria posset alia via reparari.

» Dicitur VIII. Ordo, scilicet sacer; sivè major, 1058
 » quem qui non coactus suscepit, invalidè Matrimonium contrahit, ut vide suprã de Sacram. ordinis, et hñc Impedimento tertio. »

Certum est, Ordinem Sacrum dirimere Matrimonium, 1059
 ut habetur in c. Diacono, et c. Litterarum. Qui Cler. vel vovent., et in Extrav. Antiqua de Voto. Sed dubitatur, an Ordo Sacer dirimat Matrimonium ex jure divino, vel Ecclesiastico? Prima sententia, quam tenent Major, Barb. et alii ap Sanch. l. 7 D. 28 n. 9, dicit, dirimere jure divino, quia in c. un. de Voto in 6 votum solemne Ordinis Sacri æquiparatur professioni religiosæ, quæ de jure divino jam irritat Matrimonium, juxtã probabiliorem sententiam, quam tenuimus. n. 1025. Secunda verò sententia communior et probabilior docet, dirimere de jure Ecclesiastico; itã D. Th. in 4 D. 37 q. 1 art. 1 ubi: *Sed quod (Ordo) impediãt Matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet*, Bellarm. l. 1 de Cleric. c. 18. Pont. l. 7 c. 22 Pal. D. 4 p. 6 n. 5. Cont. Tourn. t. 2 p. 272. Bon. p. 9 n. 12. Holzm. n. 487. Spor. n. 45 cum Scoto, Suar. et Perez, ac Sanch. l. c. n. 12 cum S. Bonav. Alberto Magno, Soto, Cajet. Vict. Palac. etc. Ratio, quia Ordo per se non dirimit Matrimonium, cum status Ordinis per se non repugnet statui conjugali, ut patet in Græcis; ergò Ordo dirimit tantum ratione voti castitatis; votum autem non dirimit Matrimonium, quã votum, quia votum tantum impedit Matrimonium, sed quã solemne; at solemnitatis est solum ex jure Ecclesiastico; dumtaxat igitur ex jure Ecclesiastico Ordo dirimit Matrimonium. Ac proindè potest Papa dispen-

sare cum ordinatis in Sacris, non verò cum Sacerdotibus, juxtà dicta n. 807 et 808. Quàmvis referat Con. Tourn. t. 2 p. 172, olim Benedictum IX. permisisse Ranimiro Presbytero Religionem professò, ut labentem Aragoniæ prosapiam editis liberis propagaret. Quomodò autem votum solemne Clericorum dirimat Matrimonium? Vide dicta ex n. 808.

- 1060 « Dicitur IX. *Ligamen*, propter quod, quamdiù
 » quis ligatus est conjugì adhuc viventi, invalidè
 » contrahit cum alio, quamquàm licitè, et sine peccato,
 » si moraliter sit certus de morte conjugis: qui
 » si postea compareat, tenetur ad eundem redire;
 » dimisso posteriori. Vide Bon. p. 10 * (vide dicta
 » n. 901 et 903.) *
- 1061 » Dicitur X. *Honestas*, hoc est justitia publicæ
 » honestatis, ob quam nemo potest contrahere cum
 » consanguineis illius, quacum contraxit sponsalia,
 » vel matrimonium ratum. Et quidem antè Tridentinum,
 » et jure antiquo, hoc impedimentum dirimit
 » matrimonium inter sponsum, et consanguineos
 » sponsæ usque ad 4. gradum, oriturque ex sponsalibus
 » quibuscumque, etiàm invalidis (præterquàm
 » ex defectu consensûs); jure verò novo Tridentini
 » non oritur, si sponsalia sint invalida, et irritat tantum
 » usque ad primum gradum, si ex sponsalibus:
 » ad quartum verò, si ex matrimonio rato sequatur.
 » * (*Etiàm ex Matrimonio rato nullo (nisi nullitas sit
 » ex defectu consensûs) oritur impedimentum Publicæ
 » Honestatis usque ad quartum gradum, ut notat Croix
 » l. 6 p. 3 n. 681 et P. Zacharia ib. ex mente S. C. et
 » Card. Lambertini*) * Vide Bon. p. 11. Sanch. l. 7 d.
 » 68. Fill. t. 10 p. 2 c. 6. Notat etiàm Dian. non oriri
 » ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis, p. 3 t. 4
 » R. 222 ex Pont. et aliis 3 contra Sanch.; * (*Neque
 » ex sponsalibus incertis, ut habetur in c. un. de Spons.
 » in 6, incerta autem sponsalia sunt, si v. gr. fuerint
 » contracta cum persona incerta, puta cum una ex filiabus
 » Petri*) *, uti neque ex conditionatis, donec conditio
 » sit impleta, p. 9 t. 6. R. 52. ex Optat * (Ita Sanch.

- » l. 7. D. 69 n. 1 et Salm. c. 12 n. 91 cum Pal. Bon.
 » et comm. Et certum est ex Decl. Bonif VIII. ap.
 » Cont. Tourn. t. 2 p. 179 ubi dictum fuit, Qui spon-
 » salia cum aliqua muliere sub conditione contraxit,
 » si postmodum antè conditionis eventum cum alia
 » prioris consanguinea per verba contraxerit de præ-
 » senti, cum secunda remanere debet) * Oriri
 » tamen ex matrimonio invalido (nisi sit tale ob de-
 » fectum consensûs p. 9 t. 6. R. 50.), ex declaratione
 » S. Pii V atque adeo etiã ex clandestino, ibid.
 » R. 53 ex Pont. Pal. Hurt. Per etc. contra Sanch. et
 » Præp. »

Breviter discutiamus quæstiones ab Auctore hîc vix ¹⁰⁶² enuntiatas. Quær. 1 an oriatur impedimentum publicæ honestatis ex Matrimonio nullo? Prænotandum, quod, si nullitas sit ex alia ratione, quàm ex defectu consensûs, certum sit, induci impedimentum ex Matrimonio nullo, cum in hoc minimè sit correctum à Tridentino jus antiquum, ut dicunt Sanch. l. 7. D. 70 n. 5. Pont l. 7 c. 35 n. 3 et 5. Pal. D. 4 p. 10 n. 5. Bon. p. 11. n. 10 et Salm. c. 12 n. 83 cum communi. Dubium est, an detur impedimentum, si nullitas sit ex defectu consensûs? Affirmant Sanch. l. 7. Dist. 68 n. 14. Pont. c. 36 n. 10 et Sylv. Henr. et Leand. ap Salm. n. 84 si defectus sit occultus. Et pariter dicunt isti, oriri impedimentum ex sponsalibus nullis ob quemcumque defectum occultum, si contra in foro externo sint valida: quia, ut ajunt, hoc impedimentum introductum est ab Ecclesia ad evitandam indecentiam, quæ jam apparet, si publicè sponsalia haberentur ut valida. Sed Pal. p. 10 n. 7. Bon p. 11 n. 3. Cont. Tour. t. 2 p. 178. Conc. p. 329 n. 3 et Salm. n. 85 cum Dic. Avers. Con. Hurt. Led. etc. probabiliùs dicunt et ex Matrimonio nullo ex defectu consensûs, ex sponsalibus ex quocumque defectu (præcisè consensûs) nullis, nullum oriri impedimentum. Nam quòd sponsalia Concilium Tridentinum indistinctè dixit, sponsalia quacumque ratione invalida, nullum parere impedimentum, quod intelligendum, sivè de-

fectus fuerit publicus, sivè occultus. Circà Matrimonium autem in c. un de spons. in 6 sancitum etià universè fuit, ex Matrimonio nullo ex defectu consensùs non oriri impedimentum. Atque ità confirmasse S. Congr. Cardinalium testantur Barb. et Farin. apud Salm. n. 85.

1063 Quæritur 2. An ex sponsalibus mutuo consensu, vel ex alia justa causa dissolutis oriatur impedimentum? Negant Pont. l. 7 c. 35 n. 9. Pal. p. 10 n. 9. cum Hurt. Gutt. et Farin. ex Déc. S. C. ubi fertur, dictum fuisse, invalida esse sponsalia soluta de consensu. Sed veriùs affirmant Sanch. lib. 7 D. 78 n. 20. Cont. Tourn. p. 179 Conc. p. 330 n. 5 et Salm. c. 12 n. 88 cum Sot. Laym. Bon. Per. Dic. Avers. et sic omninò tenendum (rectè ait Croix l. 6 p. 3 n. 683) ob Declarationem S. C. approbatam ab Alex. VII. die 6 Jul. 1658 quam affert etià Pitton. de matr. n. 1307 ubi Pontifex prohibuit, ne deinceps hæc resolutio in dubium revocetur. Et ratio est, quia in Trident. sess. 24 c. 3 dicitur, quod sponsalia valida dirimant Matrimonium usque ad primum gradum: undè cum ex sponsalibus validis jam sit ortum impedimentum, hoc amplius non potest auferri per voluntatem Sponsorum, vel aliam causam supervenientem.

1064 Quær. 3 an inducatur hoc impedimentum ex Matrimonio nullo, eò quod fuerit clandestinum? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Sanch. l. 7 D. 70 n. 13 cum Palud. Nav. Sa, etc. ac Con. ac. Dic. ap. Salm. c. 12 n. 84 et probabilem putat Spor. n. 66. Ratio, quia (ut ajunt) Bonif. VIII. in c. 4 et 8 de spons. definit, non oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex Matrimonio nullo defectu consensùs; tale autem Matrimonium clandestinum dicunt verè ex defectu consensùs esse nullum, cum careat eo consensu, quem exigit Ecclesia; ergò non parit impedimentum. *Secunda* tamen verior sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 7 c. 36 n. 5 Pal. p. 10 n. 3. Pign. l. 4. Cons. 15 n. 2. Conc. p. 330 n. 4. Cont. Tourn. p. 180. Holzm. n. 602. Ronc. p. 164 q. 2 R. 4

et Salm. c. 12 n. 86 cum Laym. Bon. et Avers. Ratio, quia de jure antiquo ex dict. c. unie. de spons. in 6. (quod etiam nunc viget, ut declaravit S. Pius VI ap. Salm. n. 86.) tantum ex Matrimonio nullo directè ob defectum consensûs, non autem ex alia causa impedimentum excusatur. Et sic declarasse S. Congreg. Cardin. refert Holzm. l. c. ex Gall. v. 3 ad sess. 4. Trid. ubi dictum fuit. *Præsupposito Declaratione per Constitutionem S. Pii V. super hoc Decreto, censuit Congr. oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex sponsalibus per verba de presenti etiam nulliter contractis, omissâ formâ decreti Conc. Trid. s. 24 c. 1 nempe clandestinè sine Parocho et testibus.*

Notandum hîc id, quod habetur in l. un. de sponsal. in 6, nempe quod Matrimonium ratum invalidum non inducat impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Undè si quis post sponsalia validè contracta cum una, ducat ejus sororem, antequàm rem habeat cum secunda, potest et tenetur contrahere cum prima, cum Matrimonium fuerit nullum:

- Dicitur XI. *Ætas*; quia ad valorem matrimonii ¹⁰⁶⁵
- » jure Ecclesiastico requiritur annus 14 viri, et 12
- » foeminae completus, nisi tamen malitia ætatem sup-
- » pleat, hoc est, adsit et doli capacitas, et potentia
- » ad copulam, de quibus judicare prudentium est.
- » Laym. c. 12 n. 1 ex c. De iis, et c. ult. de Despons.
- » Impub. »

Certum est, quod Matrimonium impuberum per se ¹⁰⁶⁶ sit nullum, ut habetur ex c. 6. 10 et 14 de Despons. impub. Et hoc etiam si pauci deessent dies ad ætatem pubertatis; ut communiter docent Sanch. l. 7. Dist. 104 n. 1 et 3. Pont. l. 7 c. 65 n. 1. Pal. D. 4 p. 14 § 4 n. 1. Escob. l. 27 n. 525 et alii (contra paucos), ut clarè probatur ex dict. c. 2 et c. 11. Ex literis eod. tit. ubi: *Donec compleat puer annum decimum quartum, expectet.* Antè ætatem autem hanc præscriptam commune est Matrimonium non esse nullum de jure naturæ, sed tantum Ecclesiastico; Sanch. n. 9. Contin. Tourn. p. 215 v. Quod. Pont. Tom. VII.

et Pal. l. c. ac alij passim. Dicunt verò Canones, validum esse Matrimonium, si malitia suppleat ætatem, ut habetur in c. De illis 9 et c. Pubere eod. tit. ubi: *Certum autem est, cum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, et generare jam potest* Docent verò D. Th. in 4. Dist. 36 q. un. art. 5 et Sanch. l. 7 D. 104 num. 21 cum Abb. Sylv. Sot Aug. Cov. Tab. etc. non sufficere ad valorem Matrimonii solam potentiam generandi, ut volunt Host. Præpos. Henriciq. etc. ibid. n. 20, sed insuper requiri discretionem ad intelligendam vim consensûs conjugalis; cum enim tale vinculum sit perpetuum, perfectus exigitur consensus, ut inferitur ex c. fin. de Desp. impub. ubi hæc malitia prudentia nuncupatur Plura autem assignant DD. signa, ex quibus conjiciatur, impuberes posse generare, verbi gr. si puer jam habuerit copulam, vel si jam sit aptus ad effusionem seminis, vel si puella jam habuerit menstruum. Hæc tamen signa non admittuntur, nisi Sponsi sint proximi ad pubertatem, ut ex dicto cap. Continebatur, vide Sanch. ex n. 30. In quam ætate quis dicendus sit pubertati proximus, alii apud Sanch. ex n. 37 dicunt, si desint tres dies, alii sex menses, alii tres anni, Pal. l. c. si desit annus; Sanch. verò n. 40 et Pont. n. 5 dicunt, id relinquendum prudentiæ Judicis, qui spectare debet qualitatem personæ, temperiem regionis, etc. Ait autem Tourn. p. 215, quod si certò constaret de Matrimonii consummatione; v. g. si puella jam concepit, iniquum esset eos separare. Addit idem Tourn. l. c. v. Hæc, cum Nav. posse Papam dispensare cum Principibus, si aliquandò expedit conjungi impuberes ob bonum pacis, ex c. Ubi 2 de Despons. impub. in quo interdicitur impuberes à Matrimonio, *nisi fortè aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.*

Quæritur hic, an si ætate completa pubertatis, puer ¹⁶⁷ non valeat coire, nullum sit Matrimonium? Affirmant Abb. et Veracr. apud Sanch. lib. 7 D. 104 n. 14, eò quod in cap. Puberes, de Despons. impub. dicantur

ii esse puberes, qui possunt generare; ergò (inferunt) qui generare nequeunt, impuberes potiùs sunt dicendi, et inepti ad nuptias. Communiter verò negant Pal. D. 3 p. 14 § 4 n. 5. Escob. l. 27 n. 541. Sanch. l. c. n. 15 cum Sylv. Host. Præp. Nav. Cov. Henr. etc. Ratio, quia in jure tantùm habetur, ad Matrimonium requiri ætatem pubertatis; licet autem dispositum sit in textu præfato et aliis, valere Matrimonium inter impuberes, si potestatem habeant generandi, tamen nullo jure habetur Matrimonium esse nullum inter puberes, si potentiã generandi careant; tunc enim impotentia potiùs judicanda est temporalis; undè dicunt aliqui, his dandum esse biennium vel triennium ad experiendum; sed communiùs censent Pal. n. 6. Pont. l. 7 c. 65 n. 1. Escob. n. 543 cum Henr. Sylv. et Præp. et Sanch. num. 18 cum Abb. Host. Ang. Tab. etc. expectandum viro usque ad annum 18 et fœminæ usque ad 14, quia tunc natura perfecto robore pollet. Neque hîc procedit regula triennii in c. Laudabilem de Frig. et malef. illa enim procedit, quando impotentia provenit ex frigiditate, vel alio impedimento, non verò quando provenire potest ex imbecillitate ætatis.

Matrimonium autem senum, quantumcumque decrepitorum, validum est, modò possint saltèm arte medicinæ copulam habere; ità communiter Sanch. l. 6 D. 92 n. 19 et 20 et Salm. c. 12 num. 126 cum D. Th. et aliis passim. Secùs dicendum (contra Nav. et alios), si omninò sint impotentes, ut Sanch. n. 23. cum Aug. Sylv. Lop. Scot. Rich. et Boss. c. 7 n. 190.

« Dicitur XII. *Affinis*. Est autem affinitas, propin-¹⁰⁶⁸
 » quitas personarum nata ex copula carnali, sivè licita, sivè illicita. Utraque, jure saltèm Ecclesiastico,
 » dirimit Matrimonium: illa usque ad 4 gradum inclusivè, hæc verò jure novo, usque ad secundum
 » tantùm. Et quidem si antecedit Matrimonium, nam
 » si superveniat, v. g. si Titius cognoscat uxoris suæ
 » cognatam in secundo gradu, non dirimit; licet is,
 » qui peccavit, non possit petere debitum, sed tantùm

- » reddere Porrò gradus, et lineæ affinitatis accipiuntur,
 » sicut in consanguinitate, ità ut qui est uxoris con-
 » sanguineus in primo gradu, sivè rectæ, sivè trans-
 » versæ lineæ, is sit affinis merito in eodem gradu
 » lineæ rectæ, vel transversæ. Deniquè omnis affini-
 » tas quæ oritur ex affinitate, sublata est per Concil.
 » Lateran. V. Laym., et Bon. p. 12. *Undè resolves.*
 1069 » 1. Is, qui fornicatus est cum sorore sponsæ suæ,
 7 cum neutra potest validè contrahere, citrà dispen-
 » sationem, imò nec cum earum consobrina vel ma-
 » tertera. * (Sic pariter censuit S. C. ut refert P. Zach.
 » ap. Croix l. 6 p. 3 ad n. 693, *posse contrahi Matr.*
 » *inter vitricum et uxorem quæ fuit privigni.)**
 » Si quis post dispensationem rursus cognoscit
 » eandem sororem Sponsæ, non eget nova dispensa-
 » tione; vide n. 1140.
 » 2. Potest quis ducere affinem fratris sui etiàm
 » in primo gradu, v. g. duo fratres possunt ducere
 » duas sorores; imò pater, et filius possunt ducere
 » matrem, et filiam. Laym. Bonac. l. c.
 » 3. Titius potest successivè ducere Titiam et Ber-
 » tam, quæ fuerunt uxores Caji, et Sempronii fratrum.
 » 4. Titius, qui duxerat sororem Caji, potest post
 » mortem Caji, ejusque sororis ducere Bertam ux-
 » rem Caji. »

Hoc igitur impedimentum affinitatis tantum contra-
 hitur, quandò vir habet rem cum consanguinea ux-
 oris, vel uxor cum consanguineo viri; undè minimè
 contrahitur, si à consanguineis viri habeatur copula
 cum consanguineis uxoris, vel è converso. Hic autem
 notandum, quod de jure antiquo hoc impedimentum
 extenderetur usque ad septimum gradum, ex c. Nul-
 lum, et c. Æqualiter 35 q. 3. Sed deinceps restrictum
 fuerit ad quartum gradum in c. Non debet, de Consang.
 et affin. tam ex copula licita, quàm illicita. Item ex
 Trid. sess. 24 c. 4, restricta est affinitas ex copula il-
 licita solùm ad secundum gradum.

1070 Sic de impedimento affinitatis contracto antè Matri-
 monium. Post Matrimonium verò, si Conjux rem ha-

Bet cum consanguinea, vel consanguineo alterius Conjugis, tunc contrahit impedimentum ad petendum, ut communiter dicunt DD. modò incestus sit cum consanguineis Conjugis in primo vel secundo gradu, ut habetur ex c. Si quis 1 de eo, qui cognov. etc. ubi: *Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam umquàm habere potest uxorem.* Hic igitur præscribitur impedimentum in incestum in primo gradu affinitatis. Quod autem extendatur tantum ad secundum gradum, habetur ex Deel. Greg. XIII. apud Boss. l. 2 c. 5 num. 24 ubi dictum fuit: *SS. D. N. Gregor. XIII. ex sententia Congregationis dixit, per hoc Decretum (idest Trid.) ablatum censi impedimentum quoque superveniens affinitatis post contractum Matrimonium. Concilium susulit tertium et quartum gradum, ergò in omnibus.*

Quær. F. An uxor cognita à consanguineo viri, ¹⁰⁷¹ metu gravi coacta, privetur jure petendi. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 10 c. 17 n. 6 et Sanch. l. 9 D. 31 n. 4 cum Sylv. Rich. Led. Graff. etc. Ratio, quia id clarè videtur inferri ex c. Sacris. 5 de iis, quæ vi etc. ubi cum dubium verterit, an communicans propter metum cum excommunicato excommunicationem incurrerit, Innoc. III. dixit: *Licet metus attenuet culpam, quia tamen eam non prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.* Nec valet interpretatio aliquorum, id intelligi de metu levi; nam Pontifex apertè intelligit etiàm de gravi, cum dicat, *pro nullo metu etc.* *Secunda* verò sententia communior et probabilior negat, et hanc tenent Bon. D. 4 p. 2 n. 5 cum Nav. et Reb. Elbel de Matr. p. 426 n. 232 cum Tamb. et Ills. et probabilem putant Laym. l. 5 tr. 10 p. 3 c. 1 n. 14. Pal. D. 3 p. 4 § 6 num. 3. Salm. c. 15 n. 28 cum Gabr. et Ant. à Spir. S. ac Sot. et Vill. apud Boss. t. 2 c. 5 n. 152. Ratio, quia, sicùt metus excusat à lege Ecclesiastica, sic etiàm à pœna ab ipsa imposita: Nec obstat textus suprà oppositus, quia (ut explicant AA. præfati cum Sot. Barb. et Vict.

apud Boss. l. c.) textus ille intelligitur loqui de metu incusso in contemptum excommunicationis, nam extrà contemptum metus gravis certè excusat à lege Ecclesiastica, et etiàm ab excommunicatione, casu quores, quæ metu agitur, solo jure Ecclesiastico est prohibita: ut certum est apud omnes; vide dicenda de Cens. l. 7 n. 46.

¹⁰⁷² Quær. II. An ignorantia excuset ab incurrendo hoc impedimento petendi? Hic distinguenda est triplex ignorantia, juris, facti, et pœnæ. Primò igitur, si adsit ignorantia *juris*, nempè si vir accedit ad consanguineam uxoris, nesciens, esse legem humanam id prohibentem, Cord. et Man. apud Sanch. l. 9 D. 32 n. 46 dicunt, eum incurrere impedimentum; et idem sentiunt Sot. Turrec. Abb. Led. etc. apud eumd. Sanch. n. 16 qui censent omnes pœnas Ecclesiasticas, excepta excommunicatione, incurri etiàm ab ignorante legem positivam, modò ipse sciat, id esse vetitum jure naturali. Ratio (ut ajunt), tum quia obligatio ad pœnam non oritur ex scientia delinquentis, sed à voluntate Legislatoris; tum quia excusat quidem à pœna ignorantia facti, non verò ignorantia juris, ut habetur in Reg. 13 jur. in 6. Probabiliùs verò et communiùs docent non incurrere impedimentum Nav. c. 16 n. 34. Suar. 3 p. D. 77 art. 8. Sanch. l. c. n. 47. Wigandt tr. 16 n. 100 v. Nota, Boss. t. 2 c. 5 n. 157 cum Pont. Avers. et Vill. Salm. c. 15 n. 30 cum Per. Dic. et Gabr. ac Bon. q. 4 p. 2 n. 6 cum Sa, Led. Henr. et Reg. Ratio 2 quia, cum pœna sit imposita à lege humana, qui cum ignorantia contra illam operatur, sicut excusatur ab ejus transgressione, ita etiàm excusatur à pœna; et sic respondetur primæ rationi sententiæ oppositæ. Respondetur autem ad secundam, quod regula illa currat tantùm pro foro externo, non verò pro interno.

¹⁰⁷³ Secundò, si adsit ignorantia *facti*, nempè si vir sciat legem Ecclesiæ prohibentem petitionem debiti, sed nesciat illam, ad quam accedit, esse consanguineam suæ uxoris, tunc commune est, eum non incurrere im-

pedimentum, ut docet Sanch. l. 9 D. 32 n. 47 (contra Ovant.) Bon. q. 4 p. 2 n. 6. Pal. D. 3 p. 4 § 6 art. 3. Bon. l. 10 c. 10 § 6 n. 9. Boss. t. 2 c. 5 n. 154. Wigandt tr. 16 n. 100 et Salm. c. 15 n. 30 et alii passim. Ratio, quia, cum privatio juris petendi sit poena incestus, ubi deest incestus culpa, cessat etiam poena. Et hoc dicendum, etiamsi ignorantia fuerit crassa, ut docent etiam communiter Sanch. n. 36 et 47: Nav. c. 27 n. 12. Pont. l. 10 c. 6 n. 10 et Boss. l. c. n. 160. cum Pal. Bon. Con. Hurt. etc. (contra Toletum, et quemdam alium Auctorem). Et ratio patet ex textu citato, Si quis i de eo, etc. ubi imponitur hoc impedimentum tantum *scienter* peccanti, juxta verba relata n. 1070. Excipiunt tamen Sanch. n. 29 et Boss. num. 162 cum Suar. Bon. Reg. Diana, etc. (contra Hort. Vasq. Sylv. etc.) nisi ignorantia sit adeo crassa, ut videatur ingens temeritas ignorare; talis enim ignorantia crassissima æquiparatur dolo, ex l. 3 §. Gerner. ff. de Dolo, etc.

An autem excuset ignorantia affecta? Vide dicenda de Censur. l. 7 n. 48.

Tertio, si adsit ignorantia *penæ*, nempe si quis ¹⁰⁷⁴ habeat scientiam legis et facti, sed nesciat poenam non petendi, dubitatur, an hæc ignorantia excuset? *Prima* sententia negat., et hanc tenent Sanch. l. 9 D. 32 n. 50. Salm. c. 15 num. 30 et Croix l. 6 p. 3 n. 376, cum Pont. et Avers. Ratio, quia poena hæc magis habet rationem impedimenti, sive inhabilitatis, quam poenæ. *Secunda* verò sententia satis probabilis affirmat, et hanc tenent Bon. q. 4 p. 2 n. 6. Resp. 2. Wigandt tr. 16 n. 100. Nota, Pal. tr. 1 D. 1 p. 17 n. 8. Boss. t. 2 c. 5 n. 179. Tamb. Dec. l. 7 c. 4 § 2 n. 3. Elbel de Man. p. 426 n. 233. Spor. eod. tit. n. 84, cum Portell. ac Dian. p. 3 tr. 5 R. 12, cum Con. et Durand., et probabilem putant Sanc. l. c. n. 21 et 50 et Laym. apud Croix l. c. Ratio horum AA. quia censent, hanc non esse meram inhabilitatem, sed veram poenam in vindictam incestus; idque probant ex eo, quod si hæc non esset poena, affinitas illa contrahe-

retur, etiãmsi incestus eveniret sine peccato, vel etiãmsi haberetur copula per vim, et metum: sed hoc ipsi Adversarii negant. Nec obstat dicere, nullam pœnam incurri sine sententia saltẽ declaratoria; sed nemo dicit, ad hoc impedimentum incurrendum requiri sententiam, ergo non est pœna. Sed respondetur, quod sententia tunc requiratur, quandò crimen facillẽ potest probari, non verò quandò est difficillimæ probationis; ita ut, si requireretur sententia, pœna redderetur ferè inutilis, ut docent Suar. et Villal. apud Boss. n. 26, et ita accideret in nostro casu, ubi ut plurimum incestus occultus est, nec potest probari. Et cum probabilissimum sit, ab ignorantibus non incurri pœnas lege Ecclesiastica impositas, quandò sunt extraordinariæ; scilicet quæ per se ne in confuso quidem prævideri possunt, ut docent Nav. c. 27 n. 274 et c. 23 n. 47 cum Cajet. Sylv. et Aug. S. Anton. 3 p. tit. 24 c. 33 circà fin. item Host. Con. Sayr. Dur. Phil. Man. etc. apud Boss. l. c. n. 173. Hinc satis pariter probabile est, non incurri ab ignorantibus hanc pœnam, quæ certè videtur extraordinaria, cum per se prævideri nequeat.

1075 Quær. III. An ad contrahendum affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata? Certum est, requiri seminationem viri; an autem requiratur etiãmsi seminatio foemine? Negant Pon. l. 9 c. 20 n. 1. Pal. D. 4 p. 8 n. 3. Croix l. 6 p. 3 n. 696. Sanch. l. 7 c. 64 n. 21 cum Arm. Tab. Henr. Gab. etc. ac Bon. q. 3 p. 13 n. 12 cum Palud. Sylv. et Soto. Ratio, quia ad generationem non est necessarium semen foemineum, juxtà plurimorum sententiam relatam n. 918 v. Si autem, *Secunda* verò sententia etiãmsi probabilis affirmat, et hanc tenent S. Bonav. Innoc. Archid. Lopez, Graff. Cenedo, etc. apud Sanch. n. 20 et probabilem vocat ipse Sanch. ib. et Pal. d. nu. 3 ac Ronc. de Matr. q. 4 c. 3 q. 6. Elbel p. 425 n. 227 cum Hurt. et Mast. ac Sal. c. 4 n. 5 cum Sylves. Tral. et Dur. item Avers. Dian. et Krimer ap. Croix d. n. 696. Ratio, tum quia, juxtà aliorum plurium sententiam

(vide dicta n. 918) etiã semen fœminæ requiritur ad generationem ; tum quia (et hæc ratio fortius urget) non contrahitur affinitas nisi coeuntes fiant una caro : at non fiant unã caro , nisi semina commisceantur. Et hæc sententiã valde firmatur ex auctoritate D. Thom. cujus verba retulimus n. 1036 v. Hic autem , ubi expressè docet , exigi seminationem tam maris quã fœminæ , ut affinitas contrahatur. Hic tamen benè advertunt Sanch. l. 8 D. 6 n. 18. Croix d. n. 696. et Elbel p. 427 n. 236, quod in dubio præsumendum sit pro copula perfecta , quia ex communitate contingentibus hæc prudenter adfuisse præsumitur : quapropter si vir coierit , et dubitet , an seminaverit , vel an intrã vas , copula præsumitur perfecta. Et sic etiã dicunt Avers. Diana , Krimer , et Gobat. apud Croix , semper præsumi seminationem etiã mulieris , quandò ipsa in coitu magnam senserit voluptatem , esto seminationem non adverterit. Imò meritò dicit Elbel l. c. cum Sanch. Cleric. et aliis , quod in foro externo , ubi constat de coitu , semper pronuntiandum sit pro impedimento , affinitatis contracto , et sic etiã judicandum in foro interno , quod præsumptioni fori externi conformari debet , semper ac non constat hanc esse falsam.

Quærit. IV. Quis possit dispensare in hoc impedimento ? Alii dicunt solum Pontificem , cum ab ipso fuerit hæc pœna imposita ; itã Covarr. Graff. et Matiens. apud Sanch. l. 8 c. 12 n. 10. Alii dicunt , posse dispensare etiã Episcopum , sed tantum in casu necessitatis , ut Sylv. Lop. , et Margarita ap. eumd. Sanch. n. 11. Alii verò communissimè docent , semper et absolutè posse Episcopum dispensare ; itã Laym. l. 5 tr. 10 p. 3 c. 1 n. 15. Pal. D. 3 p. 4 § 6 n. 5. Merbes. t. 2 p. 495 v. Quod autem , cum Pont. , Wigandt tr. 16 n. 100 R. 3. Tamb. l. 7 c. 4 § 2 n. 3. Elbel p. 426 n. 234 cum Anac. Boss. c. 5 num. 14 cum Henr. et Vill. et Sanch. D. 12 n. 13 cum Palud. Soto , Arm. Sa , Vega , Man. etc. Ratio , quia , dato quod Episcopus id non posset ex dispositione juris , id tamen

potest ratione consuetudinis. Hanc autem facultatem dispensandi potest alteri delegare, non solum in particulari, sed etiam in generali; vide dicenda D. IV. n. 1125. Quæst. IV.

Insuper possunt etiam in hoc impedimento dispensare omnes Confessarii Regulares Mendicantium à Provinciali ad hoc munus deputati, ex pluribus privilegiis, nempe Martini V. cum Declar. Julii II ut ferunt Sanch. l. 8. D. 16 n. 8. Spor. n. 483. Elbel p. 382 n. 71. Pont. l. 8 c. 13 in fine, et Salm. c. 14 n. 14 cum Gutt. Avers. et Candido (contra Conc. p. 245 n. 10, ubi ait, omnia hæc Privilegia esse prorsus commentitia, cum ipse in Bullario ea non invenerit); item ex Privilegio S. Pii V. vivæ vocis oraculo, ut ferunt Wiggandt, et Boss. l. c. cum Laym. Reb. etc. Idem privilegium concessum Societati Jesu affert Pal. l. c.

An autem Mendicantes, ut visuorum Privilegiorum possint dispensare in prædicto impedimento, debeant habere licentiam specialem à suo Generali vel Provinciali? Alii dicunt, nullam requiri licentiam, quia in Privilegiis concessis Benedictinis, et Minoribus absolute conceditur prædicta facultas. Alii affirmant, ut Sanch. l. 8. D. 16 n. 3. Pal. D. 4 p. ult. §. 1 n. 18, item Vill. Rodr. Avers. etc. Salm. l. c. quia (ut hi ajunt) in Privilegiis omninò requiritur deputatio à Provinciali. Alii demùm, ut Salm. n. 16 cum Leandro, et Jo. de la Crux, dicunt, requiri quidem licentiam Superioris, sed satis esse, quod habeatur à Prælato Monasterii, quia Privilegium concessum Benedictinis Vallisoletanis fuit concessum à Martino V. et Julio II. Priori Monasterii.

¹⁰⁷⁷ Nota hîc ultimò, contrahentes scienter cum impedimento consanguinitatis vel affinitatis incurrere excommunicationem ipso facto, ut habetur in Clement. un. de Consanguin. ubi præcipitur etiam Ordinariis, ut istos curent vitari, donec satisfecerint. Et idem ibi statuitur de Religiosis, Monialibus, et Clericis in Sacris constitutis Matrim. contrahentibus, (qui insuper denunciandi sunt ex Edicto Inquis. Generalis apud Po-

test. p. 329), ac de laicis nubentibus cum Monialibus. Cum autem hæc pœna sit odiosa, rectè dicit Croix l. 6. p. 3 n. 807 cum Pontio, Spor. et Avers. eam non extendi ad alia impedimenta.

« Dicitur XIII. *Si clandestinus* : quia Trid. irritat ¹⁰⁷⁸
 » matrimonia eorum, qui contrahunt aliter quàm
 » coram Parocho vel alio Sacerdote de ipsius, vel
 » Ordinarii licentia, et duobus ad minimùm testibus;
 » vultque graviter puniri eos, qui contra hoc con-
 » traxerint, vel etiàm interfuerint. »

Undè resolves.

Ad rem meliùs intelligendam notandum est, duplici ¹⁰⁷⁹
 modo Matrimonium esse clandestinum, vel quandò
 malitiosè contrahitur sinè denunciationibus, et tunc
 est tantùm illicitum; vel quandò contrahitur non co-
 ram Parocho et testibus, et tunc distinguendum est.
 nam quòd infideles, aut fideles, qui degunt in locis
 infidelium, vel ubi Tridentinum non est receptum,
 tale Matrimonium est quidem validum, cum lex saltèm
 per decem annos non recepta non obliget, ut dicunt
 Sanch. l. 3. D. 18 n. 1. Pont. l. 5 c. 7 n. 1. Bon. q. 2
 p. 7 n. 1 et Salm. c. 8 n. 11 cum Perez, Dic. Avers.
 Led. et Rodr. Quòd fideles autem, qui sunt in loco
 ubi receptum est Tridentinum, Matrimonium esset
 nullum, etiàm in casu necessitatis; ità communiter
 Sanch. l. 3. D. 17 n. 4 Pont. l. 5 c. 6 n. 2. Pal. p. 13
 §. 8 n. 9 et Salm. c. 8 n. 13 cum Laym. Con. Corn.
 Henr. etc. communiter, contre Sot. et alios paucos;
 qui censent, posse aliquandò dari casum (etsi rarum)
 in quo sinè Parocho valeret Matrimonium. Sed hoc
 rectè dicunt Salm. l. c. non esse audiendos, quia ne-
 cessitas non potest reddere habiles eos, quos Triden-
 tinum omninò inhabiles declaravit, ut habetur sess. 24
 c. 1. Et hoc currit, etiàmsi Matrimonium esset con-
 tractum cum ignorantia invincibili; Salm. ibid. cum
 communi. Dicunt tamen Laym. c. 4 n. 7. Con. D. 27
 d. 1 n. 11. Croix l. 6 p. 3 n. 778 cum Bellarm. et com-
 muni (contra Lessium); item Vega, Tanner, Dic. et

Verac. apud eosd. Salm. n. 17, quod si non possit in aliquo Oppido haberi Pastor, aut alius gerens ejus vices, tunc validum sit Matrimonium in initum cum testibus sinè Parocho. Et Probabile id putant Salm. ib. propter quamdam Declar. Clementis VIII. apud Coninch, quia tunc vel non adest ibi Parochia; vel ibi non durat promulgatio Tridentini, quàmvis facta fuerit; destructâ enim Parochia, censetur destructa promulgatio quoad valorem. Pariter Matrimonium celebratum sinè Parocho in locis infidelium à fidelibus captivis, vel mercatoribus ibi degentibus per modum hospitii, validum est, et licitum. Salm. c. 8 n. 22 cum Sanch. Bon. etc. Hicque advertatur, quod Matrimonia Clandestina hodiè ne Sponsalium quidem vigorem habeant, prout declaravit S. C. apud Fagnanum in cap. Ad audiendam.

1086 Peregrini autem, si contrahant in loco, ubi Tridentinum est receptum, Matrimonium sinè Parocho et testibus est nullum; quia etiàm Peregrini obligantur legibus locorum quoad contractus; ità communiter Sanch. l. 3. D. 18 n. 26 Pontius l. 5 c. 8 n. 1. Bon. q. 2 p. 7 n. 5. Salm. c. 8 n. 18 cum Pal. Con. Dic. Reg. Per. etc. ex. e. fin. de Foro compet; ubi dicitur, in contractibus servandas esse leges, et consuetudines locorum, Si quis verò se transferret ad locum, vel illac transiret, ubi Tridentinum non est receptum, et ibi contraheret sine Parocho, et testibus, nullum est Matrimonium; secus autem si in illum locum verè transferret domicilium, quàmvis cum animo ibi contrahendi sinè Parocho et testibus; ità declaratum fuit à S. C. die 14 Augusti 1627. et hæc Declaratio (quidquid dicant Sanch. et alii apud Salm. n. 20) omninò tenenda est cum Claudio La Croix l. 6 p. 6 n. 712 et aliis, cum ipsa fuerit approbata ab Urb. VIII. pro tota Ecclesia, dum ibi dictum fuit: *Per quoscumque Judices sic defini debere.* Et Decretum Urbani iterùm confirmatum est à Bened. XIV. in Epistola, *Paucis abhinc hebdomadis* edita die 19 Martii anno 1758 ubi Decr. Urbani in extensum refertur; vide in Bul. Ben. XIV. tom. 4 pag. 27 edit. Venet.

« 1. Per Parochum intelligitur is, qui habet ordi-¹⁰⁸²
 » nariam jurisdictionem in contrahentes, ut potè qui
 » domicilium et habitationem habeant in ejus Paro-
 » chia; * (*Nomine Parochi commune est intelligi Pa-*
 » *rochum domicilii, non autem originis; ità Sanch. l. 3.*
 » *D. 23 n. 7. Pont. l. 5 c. 13 §. 1 n. 2. Salm. c. 8 n.*
 » *25 et Bened. XIV. Not. 33 n. 6 cum Barb. Perez, etc.*
 » *ex Decl. S. C. 18. Nov. 1707*) * item Episcopus,
 » vel ejus Vicarius in sua dioecesi, (Ut Sanch. t. 3. D.
 » 28 n. 18. Pont. l. 5 c. 11 n. 1. Pal. D. 2 p. 13 §. 11
 » n. 3 et Salm. c. 8 n. 55 cum aliis (contra aliquos)
 » ex cap. Romana de Apelle. in 6 et c. 2 de Cons. in
 » 6. Et hoc etiã si Episcopus suum Vicarium hoc
 » prohibuerit juxtà Dec S. C. quam refert P. Zacharia
 » apud Croix l. 6 p. 3 n. 725. Episcopus enim nec Pa-
 » rocho, nec suo Vicario potest interdicare ne Ma-
 » trimoniis assistant, ut alias declaravit S. C. apud
 » Croix ibid. (*Idemque dicitur de Vicario Capituli Sede*
 » *vacante, et de Abbatibus qui habent jurisdictionem*
 » *quasi Episcopalem ergò suos subditos.*) uti et Papa:
 » item Capitulum Sede vacante, Cardinales in Eccle-
 » siis sui tituli, Legati in sua provincia; Sufficit etiã
 » excommunicatus, aut non Sacerdos * (*Infrà annum,*
 » *in quo debet sumere Sacerdotium, ex c. Cum ex eo,*
 » *de Elect. in 6. Is igitur non solum validè, sed etiã*
 » *licitè assisteret, ut Sanch. l. 3 c. 20 n. 3. Pont. l. 5*
 » *c. 17 n. 1. Pal. p. 13 §. 10 n. 2 et Salm. c. 8 n. 40*
 » *et 45 cum Aversa, Gabr. et Leand. contra paucos;*
 » atquè Decreto S. C. apud Pitton. n. 106 de
 » Matr. die 12 Martii 1693. Et hoc, etiã transacto
 » anno, ex alio Decreto S. C. 12 Mart. 1583 apud Boss.
 » t. 1 c. 4 n. 99. *Parochus autem, qui potest assistere,*
 » *potest etiã dare licentiam assistendi alteri Sacerdo-*
 » *ti, ut habetur in Trident. sess. 24 c. 1 ubi. Præsente*
 » *Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu*
 » *Ordinarii licentiã. Item híc notandum, quod paro-*
 » *chus possit assistere nuptiis sui Parochiani, etiã*
 » *extrà Parochiam et adhuc contradicente Parocho il-*
 » *lius loci, ut scribit Fagn. l. 4 in c. Quod nobis, de*

- » *Glandest. Despons. n. 36 et 40 ex pluribus Decret.*
 » *S. C.*) * Nec requiritur, ut à parte rei verè sit Pa-
 » rochus, sed sufficit, si habeat titulum saltèm colo-
 » ratum, ità ut communi errore habeatur Parochus,
 » nec sit intrusus absque ullo titulo. V. Bon. qu. 2
 » p. 8. * (*An autem sufficiat error communis sine titulo?*
 » *Vide dicta hoc l. 6 n. 572 v. Majus dubium.*) * »
- 1082 Parochus igitur excommunicatus, etiàtisi sit vitan-
 dus, irregularis, et suspensus, validè assistit Matri-
 monio, quia ibi nullam exercet jurisdictionem, sed
 tantùm assistit ut testis qualificatus, qui de Matri-
 monio testificari possit; ità communiter Sanch. l. 3.
 D. 21 n. 4 Pont. l. 5 c. 17 n. 6. Barb. All. 32 n. 90.
 Boss. c. 4 n. 85. Bon. p. 8 n. 22 et Salm. n. 46 cum
 Pal. Con. Led. Aversa, et Henr. (contra paucos). Et
 idem ait Fagn. l. 5 in c. *Quòd à prædecessore, de Schis-*
mat. n. 81 cum Decreto S. C.
- 1083 Sed dubit. 1. An Parochus excommunicatus vitan-
 dus peccet graviter assistendo? Affirmant Coninck D.
 27 c. 2 n. 24. Pont. l. 5 c. 17 n. 11 cum Covarr. Suar.
 t. 5. D. 11 sect. 1 n. 24 ac Vasq. Reb. et Bon. apud
 Boss. c. 5 n. 90, modò non adsit necessitas, quia alio-
 quin communicaret cum aliis in re sacra et gravi. Ne-
 gant verò Sanch. l. 3. D. 21 n. 8. Boss. l. c. ac Hurt.
 Diana, Villal. Leand. etc. apud Salm. c. 8 n. 48.
 (quorum aliqui tenent, eum nec etiàm leviter peccare).
 Ratio, quia communicaret cum suis Parochianis in re
 necessaria ad eorum utilitatem, quam eis ex officio
 præstare tenetur. Sed hoc non obstante, magis mihi
 arridet prima sententia, juxtà dicta de Sacr. in gen.
 n. 88. ubi scripsimus, Parochianis non licere petere
 assistentiam Matrimonio à Parocho excommunicato,
 nisi urgeat gravissima causa, et alius non adsit qui
 possit supplere. Omnes autem conveniunt, quod si
 talis Parochus à suo Episcopo justè fuerit interdictus
 ab assistendo, tunc validè assisteret, sed à culpa gravi
 non excusaretur, quia violaret præceptum Superioris
 in re gravi; Sanch. n. 11 Salm. n. 49 cum Pont. Con.
 Pal. Bon. etc.

Dubit. 2. An Parochus excommunicatus aut irregu-¹⁰⁸⁴laris possit alteri Sacerdoti dare licentiam assistendi?
Affirmant Sanch. lib. 3. D. 21 n. 8. Pal. p. 13 § 10 n. 8. Barb. All. 32 n. 110. Pont. l. 5. c. 17 n. 14. Bon. p. 8 n. 22. cum Cajet. et Led. ac Salm. c. 8 n. 51 cum Trull. Henr. etc. quia concessio licentiæ illius non est actus jurisdictionis, sed potestatis. Negant verò Laym. c. 4 n. 5 et Con. Dict. Suar. etc. apud Salm. l. c. n. 50. quia, licet assistere non sit actus jurisdictionis, talis tamen est dare licentiam. Sed sapienter respondet Sanch. hujusmodi facultatem concedendi licentiam non spectare ad Parochum, quæ Parochum, sed quæ legitimum testem Matrimonii destinatum à Tridentino cum potestate alium substituendi; undè prima sententia probabilior videtur.

« 1. Parochus, vel quivis habens jurisdictionem ordinariam, potest alium sibi substituere, non tamen nisi Sacerdotem.

« 3. Cum ad testes requisitos non addatur debere¹⁰⁸⁵ esse omni exceptione majores, sufficiunt etiã in famés, fœminæ, pueri habentes usum sufficientem rationis, parentes, domestici, ac servi * (etiã infideles, quãvis casu transeant, aut vi detineantur: ut Sanch. l. 3. D. 45 n. 5. Pal. p. 13 §. 13 n. 3. Barb. All. 32 n. 138. Laym. c. 4 n. 6. Bon. p. 8 n. 43 et Salm. c. 8 n. 59 cum Con. Dic. etc.

« 4. Si duo sint Parochi ejusdem Parochiæ, potest utervis assumi * (Etiã invito altero; Salm. c. 8 n. 32 cum Pont. Con. Henr. etc.). * Similiter qui habet duq. domicilia, quæ æqualiter inhabitat; vel domum, quæ partim pertinet ad unam Parochiam, partim ad alteram, potest alterutrum accersere; quia uterque est proprius Parochus. Laym. Bonac. l. c. et Sauch. comm. »

Si Sponsi habent duo domicilia in duabus Parochiis, dicunt S. Anton. Palud. Aug. Gabr. etc. ap. Sanch. l. 3. D. 24 n. 4. Matrimonium esse contrahendum in illa Parochia, ubi tunc temporis habitant. Sed communissimè, et valdè probabiliter dicunt Sanch. l. c.

n. 5. Ronc. q. 2. R. 1 cum comm. Boss. t. 1 c. 4 n. 4. Bon. p. 8 n. 8 cum Gutt. et Reb. Pont. c. 13 § 1 n. 1. Bar. All. 32 n. 60 cum Con. et Salm. c. 8 n. 32 cum Perez, Trull. Dic. et Henr. Matrimonium posse contrahi in alterutra Parochia, modò in utraque Sponsi æqualem habuerint habitationem, quia tunc in alterutra possunt recipere Sacramenta. Idque confirmatur ex c. 2 de Sepult. in 6 ubi dicitur: *Cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans æqualiter in utroque, in loco tertio eligitur sepultura. domiciliorum Ecclesiæ habebunt inter se dividere Cononicam portionem.* Ergò non habenda est ratio actualis, sed tantùm æqualis habitationis. Hæc autem æqualitas moraliter accipienda est, ut dicunt Lugo Resp. moral. l. 1 dub. 37 n. 3. Barb. n. 70. Boss. n. 5. Ronc. l. c. Salm. n. 32 et Sanch. n. 3 cum S. Anton. et Palud. Idque procedere dicit Bossius l. cit. cum Sanch. Pont. et Gut. non solum, si quis habitet hyeme in Civitate, æstate ruri, sed etiàm si indifferenter, modò nunc habitet in uno, modò in alio loco. Notandum autem id, quod habetur in Decr. S. C. apud Bened. XIV. Notif. 33 n. 7 ubi dicitur: *Parochum ruralem non esse proprium, quandò rus itur causâ recreationis, vel pro rusticanis negotiis, idedque Matrimonium validè coram hujusmodi Parocho celebrari non posse.* Hoc tamen intelligi rectè dicunt Bon. p. 8 n. 3. Barb. All. 32 n. 66. Boss. c. 4 n. 17 et Salm. t. 8 n. 26 cum Sanch. Pal. Dic. Trull. et Aversa, si Sponsus aliquoties, sivè per breve tempus (ut ait Barb. cum Lugo) ruri degit. Hinc Benedict. l. c. Salm. n. 27. Barb. ib. et Boss. n. 17 cum Henr. Garc. Seraph. etc. ex Declar. S. C. rejiciunt Pontium, qui lib. 5 c. 15 § 11 n. 4. censet, posse contrahi Matrimonium etiàm coram Parocho, in cujus Parochia quis brevi commoratur.

Hic insuper sedulò notandum, quod si quis fictitiè domicilium transferat in aliam Parochiam, ut ibi Matrimonium contrahat, hoc nullum sit, ut pluries S. C. declaravit; vide P. Zachar. ap. Croix lib. 6 p. 3 n. 717. Secùs autem, si verè transferat, etsi in fraudem

prioris Parochi, ut rectè ait Croix ibid. cum Fagn. Sanch Sylvest. Barb. Boss. etc. contrà Led. et Vega. Notat verò Croix dicto n. 717 cum de Luca non acquiri domicilium per habitationem solius diei si noctu quis in priori cubaret domo.

• 5. Etsi ex præcepto adhibendus sit Parochus con-¹⁰⁸⁷
» trahentis illius, in cujus Parochia matrimonium
» celebratur: sufficit tamen ad valorem, si alteru-
» trius Pastor assistat, ut declaravit Congreg. Car-
» dinal. ap. Rebel. et Bon. qu. 18* (Ità comm. Sanch.
» l. 3. D. 23 n. 4. Pal. p. 12 § 9 n. 1. Pont. l. 5 c.
» 16 n. 2. Bon. qu. 2 p. 8 n. 7 et Salm. c. 8 n. 24
» cum Con. Perez, etc. item Bened. XIV. Notif. 33
» n. 5. ex Decl. S. C. an. 1573. Et aliam similem affert
» Fagnan. lib. 4 in c. Quod nobis, de Clandest. desp.
» editam die 15. Dec. 1574. ubi approbante Papa
» fuit decisum valere Matrimonium in Parochia mu-
» lieris coram Parocho viri, et è converso.) * etiàm
» extrà suam Parochiam, vel diocesim; quia hic ac-
» tus non est jurisdictionis contentiosæ. (Et in hoc
» neque Parochus peccaret, ut dicunt Sanch. l. 3.
» D. 19 n. 17. Salm. c. 8 n. 34 cum Pal. Con. et
» Dic. ac Boss. c. 4 n. 32 cum Barb. Gutt. Villal. et
» (contrà Pont. Nav. etc.); actus enim assistendi
» probabiliùs neque est actus jurisdictionis, sed po-
» tiùs potestatis assistendi ut testis, uti diximus n.
» 1084. Dub. 2. Cæterùm ait Bossius n. 20 in fin.
» quod convenientius sit, quod assistat Parochus
» Sponsi, in cujus Parochia fiunt Nuptiæ. Rectè au-
» tem dicunt Sanch. n. 19 et Boss. n. 33 ex Décr.
» S. C. allatis ab eod. Boss. n. 19 peccare graviter
» Parochum, si in alterius Parochia Sponsos à se
» conjunctos solemniter benediceret.) * Non tamen
» licebit tunc nuptiis benedicere, sine alterius licen-
» tia. Sanch. l. 3. Disp. 19.

• 6. Is, qui substituitur, debet habere expressam,¹⁰⁸⁸
» vel saltèm tacitam licentiam ex ratihabitione de
» præsentì, quia non sufficit ratihabitio de futuro,
» quâ quis putet, alterum postèa ratum habiturum

» Sanch. d. 39. Regin. Conin. apud Bon. l. c. n. 11.
 » * (Ità etiàm Sanch. D. 35 n. 20. Pont. l. 1 c. 11
 » n. 1. Salm. n. 56 cum Conin. *Et hoc etiàm si licentia*
 » *sit metu vel dolo extorta.* Salm. ib. cum Con. et
 » Sanch. Sufficit autem licentia oretenus data : Barb.
 » All. 32 n. 128 cum Nav. Henr. etc.) * licet ipse
 » Bonac. neget tacitam sufficere..

1089

» 7. Vagabundi possunt contrahere coram quoli-
 » bet Parocho, idque, (ut Laym. c. 4 n. 3 docet ex
 » Sanch.) etsi alteruter tantùm sit vagus Hic autem
 » tenetur de illorum conditione diligenter inquirere,
 » ut monet Trid. an scilicet alibi sint conjuncti, etc.
 » et deindè petere licentiam ab Episcopo assistendi :
 » sine qua, licet validè assistat, graviter tamen pec-
 » cat. Ità Laym. t. 4 l. 3. Sanch. dist. 19 et d 35 n. 14.

Commune est, quod Vagi possint contrahere co-
 ram quovis Parocho; ità Sanch. l. 3 D. 25 n. 11 Pont.
 l. 5 c. 14 n. 5. Bon. q. 2 p. 8 n. 6 Pal. D. 2 p. 13 § 9
 n. 11 et Salm. c. 8 num. 37 cum Con. Henr. Trull.
 Led. etc. Et hoc etiàm si alteruter Sponsorum tantùm
 sit vagus, ut Pal., et Salm. cum aliis; idque Barb. in
 Trid. n. 3 et 4 refert decisum à S. C. Parochus verò,
 antequàm Vagos conjungat, tenetur de eorum con-
 ditione diligenter inquirere (ut præscribit Trident.
 Sess. 24 c. 7.), an alibi sint conjuncti: Ac deindè
 petere licentiam ab Episcopo assistendi, sine qua li-
 cet validè assistat, graviter tamen peccat assistendo,
 ut docent Sanch. n. 16. Pont. n. 8. Salm. n. 38 cum
 Led. et Henr. ac Barb. in Trident. l. c. cum Fill.
 Molf. Homob. etc. Imò in Instructione S. Inquisit.
 Gener. edita 21 Aug. 1670 coram Clem. X. pro Curiis
 tam Romana, quàm cæterorum Ordinariorum (quàm
 refert in extensum Genettus t. 5 p. 326 et Pitton. de
 Matr. n. 1737) sic præscriptum fuit: *Si contrahentes*
sint vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi,
nisi doceant esse liberos per fides Ordinariorum suorum,
servatâ forma Trid. in c. Mul. 7. Sess. 24. Fides alia-
que documenta non admittantur, nisi munita Sigillo,
et legalitate Episcopi Ordinarii, et recognita saltem per

testes qui habeant notam manum et Sigillum. Et attentè consideretur, quod fides, et testimonia benè identificent personas de quibus agitur. Notant verò Salm. c. n. 38, nomine *Vagorum* hîc non comprehendi Vagos illos qui in eodem loco vagi sunt, quia isti, licet certam non habeant Parochiam, tamen in illo loco jam cogniti sunt, undè præmissis Denunciationibus possunt à quolibet Parocho conjungi. Circà alienigenas autem, habetur in eadem Instructione S. Inquisitionis ut suprâ (n. 1739 apud Pitton.), quod Parochus non possit pro eis Publicationes facere, nisi certiorato Ordinario, à quo, vel ejus Vicario, priùs receperit fidem authenticam statûs liberi. Rectè verò excipiat Sanch. n. 8. Salm. l. c. cum Pont. et Con. si contrahentes discesserint ab eo loco in ætate, in qua erant incapaces ibi contrahendi.

Insuper circà Milites hîc notandum ex Decr. S. C. ¹⁰⁹⁰ Nov. 1676 apud Pitton. de Mat. n. 2117, quod Capellani Exercitûs habeant facultatem assistendi eorum Matrimoniiis, dum hi reperiuntur in actuali expeditione, hanc tamen facultatem non habent privativè respectu ad Parochos contrahentium, neque dum Milites in hybernis, vel æstivis commorantur, neque dum sunt in Præsiidiis. Præter dicta refert declaratum à S. C. P. Zacharia apud Croix l. 6 p. 3 n. 751. Cappellanos nec etiàm Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Unctionis posse ministrare militibus degentibus in Præsiidiis sine facultate Pontificia, aut licentia Ordinarii loci. Militum autem Matrimonia debent contrahi eodem modo, quo dictum est de Vagis, ut habetur in cit. Instructione Congr. Inquisit. ut suprâ apud Pitton. n. 2308. Ubi tamen additur, quod tempore necessitatis, vel in articulo mortis non sint servandæ eadem probationes; sed si convaluerint, debeant fieri, antequàm Matrimonium consumment. Vide alia circà Matrimonium militum apud eumd. Pitton. n. 2356.

« 8. Peregrini, qui ex causa exiguo tempore domo ¹⁰⁹¹ absunt, non possunt contrahere peregrè coram

» Parocho loci : quia non est illorum verus. Aliud
 » est de iis , qui alicubi habitationem figunt pro ma-
 » jore parte anni , aut eò venerunt animo manendi ,
 » saltèm majore anni parte , licet postea contingat
 » casu subito recedere , v. gr. famuli , ancillæ , stu-
 » diosi. Bon. qu. 81 p. 1 n. 2. Salm. c. 8 n. 8. Ratio
 » est , quia contrahunt ibi domicilium Parochiale ;
 » et pastor illius loci est proprius illorum. »

Quid si quis aliò se transferret animo manendi ibi
 per majorem partem anni , et postea redeundi ad suum
 domicilium , an possit coram Parocho illius loci con-
 trahere Matrimonium , et alia Sacramenta recipere ?
 Negant Rodrig. Led. Henr. et alii apud Sanch. l. 3
 D. 23 num. 11 , et Salm. c. 8 n. 29 , qui merito cum
 Sanch. et Palao id satis probabile putant. Sed com-
 muniùs et probabiliùs affirmant cum Busemb. Sanch.
 n. 12. Pont. l. 5 c. 13 n. 4. Pal. p. 12 § 9. Bon. p. 8
 n. 2 et 5 , et Salm. c. 8 n. 30 , cum Con. Trull. Gutt.
 Dic. etc. Probatur ex c. fin. de Paroch. ubi illi , qui
 causâ belli ad aliam Parochiam se transferunt , ha-
 bentur ut illius Parochiani. Et confirmatur ex Decl.
 S. C. apud Bened. XIV. Notif. 32 n. 11 , ubi dictum
 fuit valere Matrimonium contractum à Judice , seu
 Medico temporali in loco ubi tunc degit. Secùs verò ,
 si quis aliò se transfert non animo contrahendi ibi
 domicilium (sivè quasi domicilium , ut intelligendum) ,
 prout dicitur in eadem Declaratione ; vide dicta de
 Bapt. n. 115 , v. Sed hic. Et sic pariter alienigenæ in
 carceribus detenti neque possunt ibi contrahere ex
 alia Declar. S. C. edita anno 1707 , apud eumd Bened.
 n. 12. Qui n. 17 , ex quadam Epist. S. Officii idem
 dicendum ait de ægris qui curantur in Hospitalibus ;
 nisi urgeat necessitas contrahendi , et non suppetat
 tempus probandi statum liberum ; Hi tamen si con-
 valuerint , non poterunt Matrimonium consummare ,
 nisi constet de utriusque statu libero. Puellæ autem
 expositæ , quæ degunt in Conservatoriis , debent Ma-
 trimonium contrahere non coram Capellanis ipsorum ,
 sed coram Parocho loci , ex Decl. S. C. 22 Apr. 1651 ,

apud eund. Benedictum n. 14, qui addit, ex antiqua consuetudine posse contrahere coram eodem Parocho loci etiã illas puellas, quæ degunt in Conservatoriis, à quibus recipiunt alimentã et dotem. Alias verò puellas, quæ sunt in Monasteriis causã educationis, dicit Benedictus n. 16, debere Matrimonium contrahere coram Parocho domiciliĩ paterni, materni, aut fraterni, si adsit; si tamen non adsit, coram Parocho loci Monasterii. Et idem asserit n. 17, de famulis degentibus in domibus herorum.

« 9. Parochus, et testes sic debent esse præsentés, ¹⁰⁹²
 » ut advertere possint, quid agatur, et de eo testari,
 » * (*Hic non sufficit eorum præsentia tantum materia-*
 » *lis, sed requiritur etiã moralis, ut probat P. Zacha-*
 » *ria apud Croix l. 6 p. 3 n. 758. Et idem rectè ait*
 » *Pontius (contra Sanch.) apud Croix l. c. n. 759 quod*
 » *si non benè intelligerent Sponsorum consensum (puta*
 » *quia sunt diversi idiomatis) non satis sit unus inter-*
 » *pres de consensu affirmans. Et quidem non est ne-*
 » *cesse, ut ipsi videant contrahentes, dummodò au-*
 » *diant verba contractus, si voces contrahentium no-*
 » *verint (Sufficit autem: si videant signa consensu,*
 » *ut Sanch l. 3 D. 39 n. 1, et D. 41 n. 2. Pont. l. 5*
 » *c. 21 n. 8. Pal. p. 13 § 8 n. 11, et Salm. c. 8 n. 61.*
 » *Adverte hic Declarat. S. C. apud Fagnan. l. 4 in c.*
 » *Quod nobis, de Clandest. despons. n. 4 ubi dictum*
 » *fuit valere Matrimonium, etiã si Parochus nihil*
 » *proferat.)* * Sanch. Fill. Pont. et alii 5, cum Dian.
 » p. 8 cap. 7 R. 68 contra Barb. Nec refert etiã si
 » per metum, vim, dolum, aut injuriam nolentes
 » detineantur, vel etiã contradicant ac resistant
 » * (Et sic pluries fuit decisum à S. C. ut refert P.
 » Zacharia apud Croix l. 6 p. 3 n. 760)*; aut licet
 » prohibiti sint ab Ordinario, ne intersint. Bon. l. c.
 » ex Declarat. Card. Con. Fill. Sanch. ll. cc.

Graviter autem peccant contrahentes coram Parocho ¹⁰⁹³
 vi, aut dolo de into, aut casu transeunte, ob injuriam
 quæ irrogaretur Sacramento, et Ecclesiæ, cum Pa-
 rochus tunc ut persona publica assistit; Sanch, D. 39.

n. 12. Pal. p. 13 § 8 n. 11 et Salm c. 8 n. 68. cum Con. et communi. Et in aliqua Diœcesi in hoc adest excommunicatio, ut testantur Salm. l. c. Attamen Sanch. ib. ac Gutt. et Aversa ap. Salm. dicunt esse tantùm veniale, contrahere coram testibus sic præsentibus, idest dolo detentis.

Notant deindè Pal. l. c. et Salm. ib. cum Conc. Trull. et avers. quod, urgente necessitate contrahendi, si Parochus nollèt assistere, nec possit adiri Superior, tunc possit nolens adduci, modò non fiat vis personæ. Imò Dic. ap. Salm. concedit etiàm per vim, si aliter vexatio tolli nequeat, quia Parochus tunc ex officio assistere tenetur: vide dicta n. 1005.

1094 » 10. Parochus tenetur utrumque contrahentem
 » interrogare, non quidem de impedimento, Guttier.
 » Sanch. Diana p. 3. tom. 4. res. 294. sed de mutuo
 » consensu, ut in Trident. sess. 24. c. 1. Ejus tamen
 » omissio, quandò de utriusque libero consensu con-
 » stat, venialis tantùm est, Sanch. Conin. Dian. l. c.
 » * Cum Salm. c. 8 n. 70. cum Pon. et Avers.) * Si-
 » militer mortale non esse, etsi, intellecto consensu,
 » non dicat Ego vos conjungo in nomine Patris, et
 » Filii, et Spir. S. docent Sanch., Con. Vill. Gutt.
 » Dian. p. 3 t. 4 R. 256. * (Ità probabiliter Pon. l. 5
 » c. 21 n. 2. Sanch. l. 3. D. 38 n. 75. Pal. p. 13. § 18
 » n. 12. et Salm. c. 8 n. 70. cum Gutt. et Bon. Sed
 » Bossius c. 3. n. 15. cum Reb. Barb. Veraçr. et Sal-
 » sed. adhuc probabiliter, et fortè probabilius dicit
 » esse mortale, quia videtur transgressio in re magni
 » momenti.) *

1095 » Dicitur XIV. *Et impos*, quod impedimentum
 » vocatur frigiditas, vel impotentia: quæ, si perpetua
 » sit, et matrimonium antecedit, irritat illud jure
 » naturæ; vel omne, et respectu cujuscumque, si sit ab-
 » soluta: vel certum tantùm, si sit respectiva. Idque, si
 » vè orta sit ab intrinseco, et vitio naturæ, sive ab extrin-
 » seco, operâ hominis, vel diaboli; sive cognita alteri
 » fuerit, sive non, sive sit ex parte utriusque contrahen-
 » tis, sive alterius tantùm. Ratio est, quia matrimonium

» consistit in mutua traditione corporum physicè ap-
 » torum ad generationem, sivè in traditione potestatis
 » corporis ad copulam conjugalem : hanc autem po-
 » testatem impotens non potest tradere, cum eam
 » non habeat.

» Porrò impotentia in viro esse censetur, quandò
 » est eunuchus, vel saltèm non potest seminare intrà
 » naturale vas foeminae : In foemina verò, quandò vel
 » seminare non potest (si verum est, semen foeminarum
 » requiri ad generationem) vel propter arctitudinem
 » non potest virum pati, aut ejus semen recipere.

» Dixi 1. *Si sit perpetua* : qualis est, quæ nullà
 » arte potest tolli. In dubio autem perpetuitatis, con-
 » ceditur à jure triennium ad experiendum bonà fide.

» Dixi 2. *Si antecedit* : nam si subsequatur matri-
 » monium, non irritat illud, etsi usum ità impediat,
 » ut soli contactus, et oscula liceant citrà periculum
 » pullutionis ; idque quandò impotentia est certa ;
 » nam si dubia sit, tandiù licet conari ad copulam,
 » quamdiù probabilis est spes seminandi intrà vas
 » Laym. l. 5 t. 10 p. 4 c. 12 ex Sanch, Nav. Henriq.
 » *Undè resolves.*

» 1. Invalidè contrahunt evirati, seu eunuchi,
 » quandò carent utroque teste : quia non emittunt
 » verum semen aptum generationi. Nec refert, quod
 » instar senum sterilium satisfaciant concupiscentiæ
 » foeminae : quia id non faciunt per copulam natu-
 » rà suà aptam generationi, ob defectum seminis,
 » quod senes tamen emittunt, etsi semen senum per
 » accidens non sit prolificum Laym. l. c. q. 3 p. 13.
 » * (*Id certum est ex Bulla Sixti V. edita an. 1587*
 » *quæ incipit Cum frequenter. Intellige igitur, si am-*
 » *bobus testiculis careant, aut contusos habeant ; secùs*
 » *si habeant saltèm unum, ut Sanch. l. 7 D. 104 n. 17*
 » *et Salm. c. 12 n. 129 cum Avers. Dic. Led. etc.)**

» Validè contrahunt I. Steriles, quia, etsi sint
 » impotentes ad generationem, non tamen ad copu-
 » lam ; atque adeò sunt capaces omnis juris, et obli-
 » gationis matrimonii ; et susceptio prolis, licet sit

- » præcipuus, non tamen est unicus, nec immediatus
 » finis matrimonii. Bon. q. 3 p. 13 ex Henr. Con. Fill.
 » etc. Eadem est ratio de iis, quæ non edunt foetum,
 » nisi mortuum, vel non nisi cum periculo vitæ. Con.
 » etc. ll. cc. II. Hermaphroditi, quia vere sunt potentes
 » ad usum matrimonii. Et quidem, si alter sexus emi-
 » neat, secundum illum tantum valebit: si uterque sit
 » par, optio illis datur, ut utrolibet utantur, ita tamen,
 » ut quem semel elegerint, semper retineant. Sanch.
 » l. 10 d. 106. Bon. l. c. ex Henr. Concin. Fill. etc.
 » III. Is, qui paulò post est moriturus, quia in eo
 » manet potentia ad coitum, etsi per accidens vi
 » morbi impediatur. Patet ex praxi Ecclesiæ, quæ
 » illis interdum suadet, ut concubinas ducant,
 » Laym. l. c. ex Sanch. d. 105 n. 3 Cov. etc.
 » 3. Impuberes, si utantur ratione, non jure na-
 » turæ, sed Ecclesiastico tantum invalidè contra-
 » hunt: quia impotentia illorum est tantum tempo-
 » ralis. V. supr. hoc dub. c. 3.»

Impotentia, de qua hîc loquimur, est illa, propter quam Conjuges non possunt copulam habere per se aptam ad generationem; undè sicut validum est Matrimonium inter eos, qui possunt copulari, esto per accidens nequeant generare, puta quia steriles, aut senes, vel quia foemina semen non retinet, ita nullum est Matrimonium inter eos, qui nequeunt consummare eo actu, quo ex se esset possibilis generatio. Ut autem impotentia dirimat Matrimonium, debet esse perpetua, et antecedens. Quare, si est tantum temporalis proveniens ex aliquo morbo, aut vitio naturaliter curabili certè non dirimit matrimonium. Sic etiàm neque dirimit, si Matrimonio superveniat. Si verò antecedit, et nequeat auferri, nisi per miraculum, aut per peccatum, aut cum periculo mortis, tunc irritat Matrimonium ut expressum habetur in c. Fraternalitatis de Frig. et malef. Hæc autem impotentia ex quadruplici capite oriri potest, scilicet I. ex Maleficio II. ex Frigiditate. III. ex Improprietate. IV. ex Mixtione sexûs (id est si aliquis Conjugum sit hermaphroditus), de qua satis est id, quod

dicit Busemb. undè tantùm de aliis tribus capitibus hìc agimus.

Et I. si impotentia proveniat ex *Maleficio* (quod colligitur quandò Conjuges excitantur ad copulam cum aliis , et inter se frigescunt , vel à coitu abhorrent , esto aliàs se diligant) , tunc si maleficium nequit tolli intrà triennium remedio humano , nec orationibus , aut exorcismis , impotentia censetur perpetua , et dirimit Matrimonium ; ità communiter D. Th. in 4 D. 34 q. un. a 3 ad 3. Sanch. l. 7 D. 94 nu. 12. Croix l. 6 p. 3 n. 790 et Salm. c. 12 n. 131 cum Sot. Con. Bon. etc. ex c. fin. de Frig. et mal. Hinc si maleficium aufertur per aliud maleficium (quod certè illicitum est) , Matrimonium etiàm censetur invalidum , ut communiter docet Sanch. n. 9 cum D. Th. D. Bonav. et aliis passim. Secùs si aufertur amovendo signum , ut Sanch. n. 22 et Salm. l. c. quia tunc licitè aufertur impedimentum. Salm. ib. cum Soto et Avers.

II. Si impotentia provenit ex *Frigiditate* , tunc quandò Conjuges ob hanc causam omninò perficere nequeunt copulam aptam ad generationem , post experientiam triennii , nullum est Matrimonium. Idem procedere communissimè ajunt DD. si ob nimiam caliditatem vir semper seminet extrà vas , antequàm possit penetrare ; ità S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 12 § 1 et 2. Nav. c. 22 num. 59 et Sanch. num. 7 cum Sot. Pal. Val. Led. Gutt. etc. ex D. Th. suppl. q. 58 art. 1 ad 2 ubi ait : *Caliditas superflua vix potest esse impedimentum perpetuum ; si tamen inveniretur , quod per triennium impediret carnalem copulam , judicaretur perpetuum.* Sed probabiliter censent Cont. Tourn. p. 209 v. Si quis et Cabassut T. J. l. 3 c. 25 n. 2 , quod hujusmodi Conjuges , si sint juvenes , non sunt separandi , quia processu temporis fervor ille deficit , et sic possunt fieri habiles. Sicùt autem potest esse impedimentum frigiditas , et maleficium , sic etiàm potest irritare Matrimonium abominatio viri ergà mulierem , si ob ejus deformitatem non possit ullo modo exci-

tari ad copulam, ad quam excitaretur cum alia pu-
chra; ità D. Th. d. q. 58 a. 1 ad 5 ubi: *Abominatio au-*
tem mulieris non est causa naturalis, sed causa acci-
dentalis extrinseca; et ideò de ea est iudicium idem
quod de maleficio: Et ità etiàm Sanch. l. 7. D. 92 n.
13 cum Alb. Magno, Sylv. Ang. Tab. Turrecr. etc.
contra Sot. In his verò casibus datur Conjugibus
triennium, in quo licitè possunt copulam experiri
ex c. *Laudabilem de Frig. et Malef.*

III. Si demùm impotentia provenit ex *Impropor-*
tione, nempè si foemina habeat vas adeò aretum (sal-
tèm respectu sui viri), ut ille nequeat penetrare tunc
si foemina non possit apta fieri ad copulam, nisi cum
periculo mortis, omnes conveniunt Matrimonium
esse nullum ex c. *Fraternitatis*, de *Frig.* etc. Undè,
etiàmsi cum tali periculo mortis ipsa fuerit incisa et
facta idonea; Matrimonium non valet; quia quod
ab initio est invalidum, nequit tractu temporis con-
valescere; ità communiter Sanch. l. 7 D. 93 n. 15, et
Tourn. p. 212 v. Resp. cum aliis.

¹⁰⁹⁷ Sed dubit I. An sit nullum Matrimonium, si foemina
per incisionem possit fieri apta ad copulam sine peri-
culo mortis, sed cum periculo gravis morbi? Prima
sententia affirmat, et hanc tenent Pal. D. 4. § 1 n. 5.
Spor. de Matr. c. 1. n. 121. item S. Anton. Sylv. Sa,
Val. Henr. Veg. Palud. Major, P. Soto, et alii plures
ap. Sanch. l. 7. D. 93 n. 17. qui probabilem censet.
Ratio, quia impotentia eo casu non est à voluntate,
sed ab ipsa natura, ex contractu enim Matrimonii vi-
detur mulier non ad plus se obligasse, quàm ad red-
dendum debitum per media ordinaria: undè quandò
non potest fieri apta, nisi per medium extraordina-
rium et periculum gravis morbi, tunc censetur illa
ex ipsa natura impotens ad Matrimonium. Secunda
verò sententia negat, et hanc tenent Bon. q. 3 p. 13
n. 2. Ron. c. 6. q. 6. Salm. c. 12 n. 115. et Sanch. l. c.
n. 15. cum Anq. Sot. Tab. Palac. Ang. Man. Graff.
Lop. Led. etc. Et probatur ex c. *Fraternitatis* § *Per*
hoc de Frig. etc. ubi dicitur, tunc Matrimonium esse
nullum, quandò copula non potest haberi, *nisi per*

incisionem, aut alio modo violentia sibi inferatur, non solummodò levis, sed fortè tam gravis (nota), ut ex ea mortis periculum timeatur. Hæc sententia speculativè loquendo verior apparet ex textu præfato, cui nescio, quomodò responderi possit; sed practicè loquendo ipsa non differt à prima, prout enim rectè ajunt iidem Sanch. et Ronc. ll. cc. quoties per incisionem gravis morbus timetur, subest moralitèr etiàm periculum mortis.

Dubit. II. An, soluto Matrimonio judicio Ecclesiæ,¹⁰⁹⁸ ob arctitudinem mulieris respectu viri, si postea cognoscatur à secundo viro, et per frequentem usum conjugii reddatur apta primo, debeat ad primum redire? c. Fraternitatis, § Similiter, de Frig. etc. dicitur, quod, si mulier non poterat reddi apta primo, nisi cum periculo mortis, tunc non debeat redire; secùs si poterat sine tali periculo. Ad quæsitum autem respondent Innoc. Sotus, Host. Præp. Henr. etc. ap. Sanch. l. 7 D. 93 n. 1, eo casu Matrimonium reputandum esse validum, quia cum mulier fuerit reddita apta primo viro per usum conjugii cum secundo, signum est, quod posset illi reddi apta aliquo modo, puta instrumento ligneo, aut ferreo, sine ullo periculo mortis. Sed veriùs dicunt S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 12 § 3 ad 1 et Sanch l. c. n. 12 cum Gloss. v. Simili et Abb. Sylv. Ang. Turrecr. Ricc. Durando, Palac. Vega etc. non ex eo, quod ab alio potuerit mulier cognosci, concludi quoque posse, quod sine periculo mortis cognosci potuerit à primo; usu enim conjugii cum secundo poterat efficere, quod per ipsum redderetur apta primo, cui priùs apta non erat nisi per reserationem cum periculo mortis. Aliundè igitur sumenda est præsumptio, quod mulier potuerit fieri apta primo sine periculo mortis, nempe à similitudine in ætate, robore, et corpore primi viri cum secundo; Nam in dicto c. Fraternitatis, ideò Pontifex, præcisè de hoc casu loquendo, decrevit, mulierem tenèri redire ad primum virum, quia secundus erat similis primo; en ejus verba: *Cum pateat, ex post-*

facto, quod cognoscibilis erat illi, cujus simili commiscetur.

1099 Dubit. III. An uxor inepta ad copulam propter arcitudinem, teneatur pati incisionem cum periculo gravis morbi, ut apta reddatur? Adsunt tres sententiæ. Prima sententia, quam tenent Ang. Palac. Gabrera, etc. ap. Sanch. l. 7. D. 93. n. 31 dicit, eam tenêri, modò absit periculum mortis. Secunda sententia omninò opposita, quam tenent Pont. lib. 7. c. 62. n. 2. Pal. D. 4. p. 14. n. 9. Tourn. t. 2. p. 212. v. Sed hinc, Pont. de impedim. imped. Casu 1. et Mazz. t. 6 p. 82 v. Tertio, dicit, numquàm teneri fœminam pati incisionem. Ratio 1 quia in quolibet contractu propriæ illius conditiones attendi debent; cum autem in Matrimonio subintelligatur ea conditio, si ad illius usum Conjuges apti fuerint, si apti non inveniuntur, ad aliud non tenentur. Ratio 2. quia si hoc esset medium aptum, et æquitati consonum, Ecclesia illud aliquandò præcepisset; Ecclesia verò numquàm præcepit, sed tantùm præscripsit trium annorum experientiam. Excipiunt tamen Pal. et Mazz. II, cc. si fœmina contraxisset conscia suæ extraordinariæ arcitudinis, et illam viro non manifestasset; quia tunc ratione deceptionis tenetur incisionem pati; quàmvis deindè meritò addat idem Pal. ratio hoc accidere, eò quod rarò fœmina sciat, se esse arcitam præ cæteris. Tertia demùm sententia communissima, et probabilior, quam tenent Sanch. l. c. Bonac. q. 3 p. 13 n. 2. Ronc. c. 6 q. 3. Salm. c. 12 n. 116. Spor. c. 1 n. 128. Croix l. 6 p. 3 n. 798. cum Sot. et Perez, ac Escob. l. 27 n. 508 cum Man. Henr. Lop. etc. dicit, tenêri fœminam pati incisionem etiàm cum gravi molestia, et dolore, sed non cum periculo neque mortis, neque gravis morbi; et licet Sanch. l. c. dicit gravissimi, tamen intelligit idem ac gravis, ut se explicat n. 18. in fin. Quod non teneatur cum periculo gravi corporali, probatur, quia numquàm censetur mulier voluisse se obligare ad tantum periculum perferendum: neque ex vi contractûs Matrimonii videtur ipsa ad tale onus obstringi. Quod autem tenea-

tur cum gravi molestia, et dolore reddere se aptam ad copulam, probatur, quia ad id videtur mulier obligari vi contractûs, cum id necessarium sit ad servandum jus copulæ, quod in virum transtulit. Hæc quidem sententia est communior, et probabilior videtur speculative loquendo; sed practice loquendo, valdè probabile id est, quod ait Cont. Tourn. d. p. 212. v. Sed hinc, cum Pontas, nempè quod si incisio non posset fieri nisi per manum Chirurgi, non teneatur mulier hanc incisionem pati cum tanta verecundia, quod esset onus plus quàm gravissimum; si enim puella non tenetur nec etiàm ad servandam sibi vitam in aliquo morbo verecundo Chirurgi manum pati (juxtà dicta l. 3 num. 372.), quomodò ad id tenebitur, ut ad usum conjugii aptam se reddat? *Quid enim turpius (ait Tourn.) quàm ut virgo nuda oculis et manibus Chirurgi subjiciatur, et incisionem fædam simul ac gravem pati cogatur.*

Dubit. IV. An cum vir posset coire cum corrupta, ¹¹⁰⁰ sed non cum virgine propter ejus claustrum virginale, teneatur ipsa pati scissuram claustri per aliquod instrumentum? Commune est apud omnes cum D. Th. suppl. q. 58 a. 1 ac 5. quod possit pati. Utrùm autem teneatur? Negant Pont. l. 7 c. 62 a. n. 2. Pal. D. 4 p. 14 § 1 l. 8. et Ledes. Hurt. ac Leand. ap. Escob. l. 27 n. 51. Ratio, quia defectus ille non est fœminæ, sed viri; ergò non tenetur ipsa remedio uti, ut aptam se reddat, sed sufficit, quod corpus suum tradat aperiendum, modo à natura instituto, non autem extraordinario. Sed probabilius affirmant Sanch. l. 7. D. 93. n. 34 cum Vega, Angles, et Lop. Ratio, quia talis reseratio ex una parte potest fieri sine verecundia vel à viro, vel ab ipsa puella; ex alia parte molestia, quam ipsa in tali reseratione deberet pati, non videtur magna, nec extraordinaria, imò est omnibus ordinaria; undè cum fœmina jam tradiderit viro jus ad copulam, tenetur hoc medio uti, ut se aptam reddat illi, qui ob suam debilitatem alias coire non potest.

Demùm hîc videndum, quid agi debeat, quandò im- ¹¹⁰¹

potentia est certa, et quandò est dubia? Respondetur: Si est certa et patens, minimè expectandum, sed statim facienda est separatio; nam Matrimonium eo casu est certè nullum, tam ex jure Ecclesiastico, quàm ex naturali, cum nemo possit in alterum transferre dominium rei quod non habet, et licet copula non sit de essentia Matrimonii, de essentia tamen est potentia ad illam, ut docet D. Th. suppl. q. 58 a. 1 ad 1. Undè, cognitâ impotentia certa et perpetua, Sponsi possunt illicò separari, etiàm ex propria auctoritate, si id possit fieri sine scandalo; imò tenentur, si adest periculum incontinentiæ; Et pars non laborans impedimento potest etiàm ad alias nuptias transire, ut dicunt Sanch. l. 7. D. 97 n. 8 et Salm. c. 12 n. 135 cum Candido. Si verò adsit periculum scandali (prout communiter adest), tunc debent reclamare coram Judice Ecclesiastico, à quo separandi sunt, saltèm quoad torum, et si alter peteret, etiàm quoad habitationem, non expectata triennali experienciâ, quæ datur pro impotentia dubia, non pro certa; ità Sanch. D. 107 a. n. 3 et Salm. l. c. cum Pont. Gutt. et Dic. Et patet ex c. Laudabilem, de Frig. etc. ubi: *Si frigiditas probari non possit, cohabitent per triennium.* Ergò si impedimentum probatur, non datur triennium. Si autem velint cohabitare ut frater et soror mutuo consensu, modò absit periculum incontinentiæ, id permittitur ex eod. textu; Sed rectè advertit Merbesius, hoc numquàm permittendum, si Sponsi non sint senes.

1102 Hoc currit, si impedimentum impotentiae est certum: si verò est dubium, et dubium antecedit Matrimonium, non potest qui de sua impotentia dubitat, nuptias inire, donec re diligenter investigata dubium deponat, ob gravem injuriam, quam aliàs irrogaret alteri potènti, ut rectè dicunt Sanch. l. 7. D. 103 n. 10. Mazz. t. 4 p. 83 § 3. et Pal. D. 4 p. 14 n. 1. cum Guttier. Si verò non obstante dubio iste contraxerit, licitè poterit reddere et petere, tunc enim datur ei saltèm triennalis experientia, ut infrà latiùs explicabitur. Dicunt autem Dicastil. ap. Croix n. 795. et Elbel p. 434 n. 265. cum Carden. et Viva, quod si quis sit dubius

de sua impotentia ob aliquod positivum indicium, iste licitè poterit Matrimonium contrahere, si spectata peritia Medicorum, et experientiis, sit saltèm probabile esse potentem; quia in dubio favet ei præsumptio, quod sit naturaliter potens. Idque satis probabile videtur; cum enim sit probabilissimum, licitum esse ministrare Sacramentum sub conditione, si justa adsit causa, secundùm dicta n. 28, hic satis justam causam habet nubendi sub conditione si sit habilis, ne scil. in tali dubio cogatur perpetuò manere cœlebs; Deberet tamen antè Matrimonium monere Conjugem de tali dubio. Cæterùm, præcisis circumstantiis et experientiis, quisque præsimitur habilis etiãmsi castissimè vixerit.

Si verò dubium impotentiae superveniat Matrimonio, ¹¹⁰³ tunc datur triennis experientia ex c. cit. Laudabilem, de Frig. etc. Qua durante licitè possunt Conjuges copulam intentare, licet sæpè aut semper semen extrà vas effundant, ut communiter docent Sanch. l. 9 C. 17 n. 20. Pal. D. 4 p. 13 § 2 n. 11. Salm. c. 12 n. 134. et 138, cum Soto, et Candido, ac Cont. Tourn. t. 2 p. 209. v. Si quis, ex D. Th. Suppl. q. 58 art. 2 in fine. Hoc quòad forum internum; quòad forum verò externum, triplici modo causa agi potest. I. Si unus ob dubium impotentiae auctoritate propria ab altero recessit, et tunc recedens, nisi in continenti evidentes afferat probationes impotentiae, statim restituendus est alteri etiã quòad torum, Mazz. t. 4 p. 84, cum Pal. ex c. Ex parte de Rest. expol. Docet tamen Sanch. l. 7 D. 112, cum communi, quod si ille recesserit post triennium experientiae, Judex antè restitutionem debet ipsum audire. II. Si unus alleget impotentiam, alter neget, tunc datur à Judice triennium ad experiendum. In quo notandum 1. quod hoc triennium debeat esse continuum ex c. fin. de Frig. etc., saltèm moraliter, ut rectè dicunt Sanch. l. 7 D. 110 n. 4. Mazz. p. 85, et Salm. c. 12 n. 137, cum Conink. nempe si Conjuges cohabitent per majorem partem anni; non enim officit, si alter absit per unum vel alterum mensem. Notandum 2. quod, licet Henriq. et

alii ap. Sanch. n. 3, ac Mazz. l. c. dicant tempus triennii incipere à Die Decreti, addatque Mazz. hunc esse stylum curiæ Romanæ, veriùs tamen Sanch. n. 4. Salm. n. 138, et Holzm. p. 397 n. 633, cum Pichler, docant, triennium computari à tempore copulæ intentatæ; idque clarè exprimitur in d. c. *Laudabilem de Frig. etc.* ubi dicitur; *Ut à tempore celebrati conjugii, si frigiditas priùs probari non possit, cohabitent per triennium.* Nota *To à tempore celebrati conjugii*, idest copulæ intentatæ, ut benè explicat Sanch. nam verba cum effectu intelligenda sunt. Si ergò à tempore conjugii debet triennium computari, improbabiliter dicitur computandum à die Decreti; posset enim Decretum fieri post duos annos à conjugio, et sic non concederetur solùm triennium, sed quinquennium. Ut autem solvatur Matrimonium, debent ipsi jurare in judicio, se numquàm habuisse copulam, esto pluries intentaverint, ut præscribitur in dict. c. *Laudabilem*, ubi insuper requiritur depositio jurata septem propinquorum, aut vicinorum bonæ famæ, si propinqui defuerint. Hoc tamen dicit Sanch. D. 109 n. 13 procedere, si unus tantùm sponsorum proferat impedimentum; sed si ambo illud faterentur, requiri 14, nempè 7 ex parte viri, et 7 ex parte mulieris: Isti autem non quidem debent jurare: tales Conjuges numquàm copulatos fuisse; sed tantùm id credidisse, vel ab eis audisse, ut dicit Panorm. cum Glossa in d. c. *Laudabilem*, et Salm. n. 137. Casu verò, quo nequeant haberi 7 propinqui vel vicini, id relinquitur arbitrio Judicis, ut Salm. ibid. Insuper si mulier, quæ tempore Matrimonii erat virgo, alleget impotentiam viri, adhibenda est inspectio Medicorum respectu viri, et Matronarum peritarum respectu fœminæ, quàmvis enim Pontius l. 7 c. 63 censeat hoc remedium inspectionis removendum tamquàm inutile, et indecens, tamen probabiliùs Salm. d. n. 137 et Sanch. D. 109 n. 17 cum Alexand. de Nevo, etc. illud requirunt utpotè necessarium, cum alià viâ non possit impotentia cognosci; tunc enim ab ipsa necessitate talis inspectio honestatur, Et licet ordinariè ex

nequeat certum ferri iudicium, aliquandò tamen sumi poterit iudicium saltèm probabile, ut Ecclesia ad alia procedat remedia; Et ideò in c. Fraternitatis de Frig. etc. Pontifex approbavit factum Episcopi, qui inspectionem adhiberi curavit. Si autem per inspectionem nihil conjici possit, nempè si mulier jam antè Matrimonium fuisset corrupta, tunc potiùs credendum viro affirmanti consummàsse, quam mulieri neganti, ut veriùs docent Sanch. l. 3. D. 109 n. 15 cum Alexand. de Novo, Henr. Ricch. Turrec. etc. (contra Sotum, et alios) ex c. *Continebatur*, de Desp. impub. ubi dicitur: *Si vir dixerit, quod uxorem suam cognoverit, et mulier negaverit, viro fides est adhibenda, si id firmerit juramento.* Meritò autem idem Sanch. ib. rejicit tamquàm turpissimum id quod dicunt aliqui, nimirum adhibendam esse peritam Matronam, quæ spectet coitum inter hujusmodi Conjuges. III. Si demùm utraque pars fateatur impedimentum impotentiae, tunc post triennem experientiam exacto juramento ab utroque, et adhibita septima manu propinquorum ex utraque parte ut suprà, solvitur Matrimonium, et pars libera ab impedimento licitè potest cum aliquo nuptias inire, ut certum est apud omnes.

In dubio autem, an Matrimonium fuerit consummatum, vel non, judicandum est consummatum, nisi oppositum probetur, ut communiter docent Sanch. l. 7. D. 103. Pal. part. 14 § 7 n. 3 et Salm. c. 12 n. 136 cum Soto, Aversa, Candido. In dubio verò, an impotentia præcesserit, vel secuta fuerit ad Matrimonium, discrepant DD. *Prima* sententia dicit, tunc judicandum, quod fuerit subsequens; ità Pal. l. c. Sanch. n. 5 cum Alexand. de Nevo, Gabr. etc. ac Mazz. t. 4 p. 83 § 3 cum Soto, et Gutt. ac Reg. apud Salm. d. n. 136, tum quia in dubio judicandum est in favorem Matrimonii contracti; tum quia unusquisque præsumitur à natura potens, donec contrarium probetur. *Secunda* tamen sententia probabilior dicit, impotentiam censendam esse antecedentem; ità Cont. Tourn. t. 2 p. 209 v. In dubio, Renzi t. 2 p. 496 q. 30
Tom. VII. 7

et Bon. q. 3 p. 13 n. 11 cum Ang. Reb. Henr. etc. et Salm. l. c. cum Sylv. Aversa, Verac. et Candido. Ratio, quia; cum Matrimonium nequit suum habere effectum, nimirum procreationem prolis, potius refert ad ejus favorem, ut judicetur invalidum, quàm validum, ne retorqueatur in ipsius præjudicium, quod in bonum ejus inductum; et sic respondetur ad primam rationem oppositam. Respondetur autem ad secundam, quod benè quisque præsumatur potens, sed non quando adest positiva præsumptio in contrarium, prout hinc supponitur: maximè si post Matrimonium nulla acciderit specialis causa, per quam præsumatur impotentia Matrimonio successisse. Conveniunt autem Tourn. et Renzi, ll. cc. Sanch. n. 6 et Pal. n. 6 cum Gutt. quod si impotentia non fuerit naturalis, sed accidentalis, nempe ex maleficio, vel ex abscissione, aut alio morbo, tunc in dubio præsumatur præcessisse Matrimonium, si allegetur brevi post ejus celebrationem: secùs verò, si post longum tempus.

- 1105 * Quæres, quid censendum de Matrimoniis, quæ
 * contrahuntur in partibus hæreticis?
 » Resp. Circa ea Congregatio Cardinalium resolvit
 » sequentia; Ubi hoc decretum Concilii nondum pu-
 » blicatum est in Parochia, v. g. in Saxonia, et An-
 » glia, valere matrimonium contractum absque forma
 » præscripta. Publicatio autem decreti facta præsu-
 » mitur, si id aliquo tempore in Parochia tamquam
 » decretum Concilii fuit observatum. 2. Hæreticos,
 » in quorum Parochia dictum decretum fuit publica-
 » tum, v. g. in Hollandia, Frisia, etc. tenèri formam
 » præscriptam servare. Undè consequenter ipsorum
 » matrimonia absque forma Concilii, quàmvis coram
 » ministro hæretico, vel magistro contracta, viden-
 » tur esse nulla; Laym. tamen l. 5 t. 10 p. 2 c. 4. pu-
 » tat, eam non esse mentem summorum Pontificum,
 » propter gravissima incommoda indè subsequutura.
 » 3. Si Parochia, in qua aliquandò decretum fuit ob-
 » servatum, proprio Parocho, et Episcopo careat,
 » nullusque istic sit, qui vicès Episcopi, vel Parochi

- » suppleat, matrimonium valere absque præsentia
- » Parochi; servatâ tamen, in quibus potest, formâ
- » Concilii, nempe adhibitis saltèm duobus testibus.
- » Idem est, si Parochus, et Episcopus metu hæreti-
- » corum lateat, itâ ut verè ignoretur, ubi sit, vel
- » eorum metu absit à Diocesi, et ad neutrum sit tu-
- » tus accessus. V. hic lit. in fin. Notandum, quod SS.
- » Dom. Noster Pontifex Bened. XIV. die 4 Nov. 1741.
- » declaraverit, Matrimonia Hæreticorum inter se, non
- » servatâ forma Tridentini, pro validis habenda esse.
- » Et idem de conjugiiis inter Catholicos, et hæreticos.
- » Hoc tamen tantùm pro locis in Belgio Dominio
- » fœderatorum Ordinum subjectis, et pro militibus
- » ad arces conterminas missis, nullo prolato iudicio
- » pro Regionibus Principum Catholicorum Vide De-
- » clarationem Pontif. Decr. viii in fine hujus operis.
- » Dicitur XIV. *Raptave sit*, de quo vide suprâ in ¹¹⁰⁶
- » impedimento criminis n. 946, »

Ad incurrendum impedimentum ob crimen Raptûs, ¹¹⁰⁷
 tria requiruntur, I. Ut Mulier rapta abducatur de loco
 in locum, prout communiter dicunt Sanch. l. 7 D. 13
 n. 21. Conc. p. 349 n. 3. et Salm. c. 12 n. 148. et alii
 passim; vel etiâ de domo in domum per aliquos indè
 passus distantem, ut ajunt Holzm. p. 398 n. 697. et
 Tamb. Dec. l. 7 c. 6 § 2 n. 7. Undè non sufficit, quod
 mulier transferatur de cubiculo in cubiculum ejus-
 dem domûs, etiâsi per vim ibi cognoscatur, sufficit
 verò, si transferatur in locum separatum, in quo illa
 sit sub potestate viri, quàmvis ibi cum illo rem non
 habeat, ut Sanch. Conc. et Salm. II. cc,

Requir. II. Ut fœmina rapiatur tantùm causâ Matri-
 monii, undè, si abducatur ex alia causa, etiâ libi-
 dinis explendæ, non incurritur impedimentum: itâ
 probabiliùs tenent Sanch l. 7. D. 13 n. 4 cum Manuel,
 Vega, Diaz. etc. Pal. D. 4 p. 2 § 2 n. 11. Conc. p. 339
 n. 2. Holzm. n. 638 et Salm. c. 12 n. 152. cum Con-
 Dic. Aversa, Dian. etc. (contra Bon. Cornejo, etc. cum
 Busemb. n. 1032.) Ratio, quia Concilium hoc impedi-
 mento non aliud intendit, quàm favere libertati Ma-
 trimonii, de quo tantùm agit in sess. 24 c. 6.

Requir. III. Ut raptus sit Mulieris, ipsa repugnante. Undè non incurrit impedimentum, si mulier rapiat virum, ut communiter Sanch. D. 13 n. 16 et Salm. c. 12 n. 155 cum Bonac. Gutt. Veracr. Dic. Gabr. etc. Quia Concilium tantùm de viro raptore mentionem facit. Nec etiã incurritur, si fiat raptus, consentiente fœmina, licet ejus Parentes, vel Tutores repugnent. Quod Bus. probabile putat, et est commune cum Sanch. ib. n. 13 et 14. Pal. n. 12. Conc. et Holz. II. cc. ac. Salman. n. 151 cum Con. Avers. Per. Dic. etc. Quia aliter, licet incurrantur quidem pœnæ raptoribus impositæ, non contrahitur tamen impedimentum, quod concilium indixit tantùm favore mulierum, ne coactæ nubant.

Nota hîc, quod ex Tridentino, ut suprâ, ultrâ impedimentum, raptor, et omnes auxiliium huic præbentes, incurrant excommunicationem ipso jure. Alias verò pœnas ibi indictas, ut donationis mulieris, infamiæ, incapacitatis ad dignitatem, et amissionis gradûs, non nisi post sententiam incurrant, ut Sanch. l. 7. D. 13 n. 1. et Salm. n. 150 cum Pal. Dic. et Per.

Quær. 1. an in hujusmodi casu etiã Sponsalia sint nulla, sicut Matrimonium? Affirmant Sanch. ib. n. 17 et Salm. n. 154 cum Bon. Basil., Aversa, Dic. etc. Quia (ut dicunt) Sponsalia etiã libertatem expectant sicut Matrimonia: lex autem pœnalis ritè extenditur, ubi eadem militat ratio. Sed probabilius contradicunt La Croix l. 6 p. 3 n. 54 et Holzm. de Matr. c. 8 n. 271 cum Perez, Pichler, Wiestn. Krimer, et aliis; ratio quia Sponsalia minorem libertatem requirunt, quàm Matrimonium, eò quod ipsa semper remaneant rescindibilia: ergò non currit in eis eadem ratio, quæ currit in Matrimonio, quod numquàm rescindi potest.

1108 Quær. 2. An si quis rapiat fœminam, quam jam desponsaverat de futuro, pœnas Concilii incurrat? Negant Ledes., et Heur, ap. Salm. c. 12 n. 153, qui probabilem putant, ex c. penult. de Rectorib. ubi: *cum ibi raptus dicatur admitti, ubi nihil antè de nuptiis agitur.* Ex quo refert Heur, ap. Sanch. l. 3 D. 12 n. 15.

validum esse Matrimonium, sive volens sive nolens Sponsa abducatur. Affirmant verius tamen Sanch. l. c. Pal. p. 2 § 2 n. 14. Conc. p. 339 n. 4. Esc. l. 27 n. 585 cum Sa, Hurt. Man. Cornejo, Candido, et Leand. ac Salm. l. c. cum Aversa, Dic. et Gutt. Id enim clarè exprimitur in eodem textu mox citato, ubi post verba relata statim subditur. *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum; et prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet Parentes reclamarent.* Undè rectè ex eo concludit Sanch., nullum esse Matrimonium, si femina invita abducatur, secùs si volens; etsi invitis Parentibus; et in principio textus non idè dicitur raptus non intercedere, quia sponsalia præcesserint, sed quia mulier consentiens rapta fuit.

DUBIUM III.

Quando Matrimonium invalidum sit revalidandum.

- 1109 *Quomodo revalidandum Matrimonium, si fuit nullum ob consensum fictum, vel metu extortum? Quomodo, si ob impedimentum occultum?*
- 1110 *Qu. I. An in Matrimonio nullo ob impedimentum occultum revalidando, iterum requiratur assistentia Parochi, et testium?*
- 1111 *Q. II. Quomodo, et quando impedimentum censeatur occultum?*
- 1112 *Qu. III. An sit revalidandum Matrimonium coram Parocho, et testibus, si ipsi tempore Matrimonii contracti erant conscii impedimenti?*
- 1113 *Q. IV. An qui fictè contraxit Matrimonium, teneatur ex justitia illud revalidare per verum consensum?*
- 1114 *Q. V. An si quis fictè, vel ex metu contraxit, debeat alterum conjugem certiorare de matrimonij nullitate?*
- 1115 *Q. VI. An si Matrimonium fuit nullum ob aliquod impedimentum, oporteat, ut uterque fiat conscius de nubilitate?*
- 1116 *Quid in casu urgentis necessitatis?*
- 1117 *Q. VII. Quotuplici modo possit renovari sive exigi consensus parte inscià, impedimenti?*

➤ **RESP. I.** Si fuit invalidum propter consensum fic-109

- » tum, vel metu extortum, sivè ex una, sivè ex utra-
- » que parte, potest revalidari per quodcumque sig-
- » num veri, et novi consensûs; quia, si altera tantum
- » pars fictè contraxit, consensus unius partis habi-
- » tualiter permansit: ergò accedente alterius con-
- » sensu revalidatur. Sanch. l. 2 d. 32 n. 9. Coninc. d.
- » 24 d. 10 n. 89. Nav. Fill. Bon. etc.

Undè resolves.

- » 1. Si metus, vel defectus consensûs fuerit alterius
- » tantum partis, curandum est, ut ea saltèm novum,
- » et liberum consensum eliciat, et externis signis pro-
- » dat; alteri autem parti non opus est declarari, præ-
- » stari novum consensum ad valorem Matrimonii.
- » Sanch. l. c. n. 10. Con. Bon. p. 9. Merat. d. 7 sess.
- » 15 n. 4.

- » Si uterque fictè, vel coactè consenserit, necesse
- » est ut uterque consensum renovet, et verbis expri-
- » mat. Quia, cum utriusque consensus planè nullus
- » fuerit, æquè necesse est renovare, et declarare, ac
- » si factum numquam fuisset, Merat. l. c. n. 3.

- » Resp. 2. Si invalidum fuit propter impedimentum
- » consanguinitatis, verbi gratiâ, vel aliud simile oc-
- » cultum dirimens, tunc eo per dispensationem, vel
- » aliter sublato, atque ità personis ad contrahendum
- » habilitatis, requiritur novus utriusque consensus,
- » signo externe expressus: et quidem, ut probabiliùs
- » docet Sanch. l. 3 d. 36 absolutus, et independens
- » ab antiquo. Ratio est, quia neutrius consensus an-
- » tiquus fuit legitimus, cum non caderet in legiti-
- » mam materiam.

Undè resolves.

- » Si tali casu altera pars sit ignara impedimenti,
- » vel dubitetur, an sciat, illa suaviter inducenda est
- » ad novum consensum absolutè præstandum, di-
- » cendo v. g. Si mihi non nupsisses, nonne modò

» nuberet? vel : angor scrupulis de matrimonii nos-
 » tri valore, ideoque renovemus consensum. Quod si
 » fiat, sufficere (præsertim si sequatur affectu mari-
 » tali copula) docet Quintan. append. t. 7. d. ult. Si
 » autem periculum sit, ne pars illa impedimentum
 » ignorans detrectet, et scandala, gravesque moles-
 » tiæ timeantur. licebit uti sententiâ contrariâ, quæ
 » docet, sufficere ut sola pars impedimenti conscia
 » consensum renovet, et alteri declaret. Sanch. l. 2 d.
 » 26 et l. 8 d. 34 n. 64. Less. l. 2 c. 17. Con. d. 24
 » d. 10 et Fill. n. 25 etc. Dian. p. 4 t. 4 R. 49.

» Resp. 3. Ut matrimonium invalidum, quod co-
 » ram testibus, et Parocho est Celebratum, revalide-
 » tur, non opus est denuò coram Parocho, et testibus
 » iniiri, si impedimentum sit occultum, secùs si sit
 » notum : quia prius matrimonium præsumptione
 » Ecclesiæ censetur validum, non autem posterius.
 » Nav. Sanch. l. 2 d. 37. Coninc. 24 d. 4. Reg. l. 3
 » n. 183. Fill. n. 93. »

Hic prænotandum id, quod diximus l. 1 n. 30 v.
 Not. 2, nimirum communem esse DD. sententiam,
 quod cum agitur de Matrimonio revalidando, propter
 bonum Animarum præsumatur Ecclesia in impedi-
 mento (si fortè adsit) dispensare, semper ac adest de
 illius valore vera probabilitas. Undè, ubi dubitatur
 inter DD. de valore alicujus Matrimonii, potest
 haberi illud ut validum, si verè probabile sit, de jure
 validum esse; modò dubium vertat circa impedi-
 mentum ab Ecclesia oppositum, nam in impedimentis de
 jure naturali non potest Ecclesia dispensare.

Quær. I. An ad revalidandum Matrimonium nullum¹¹¹⁰
 ob occultum impedimentum, sed in facie Ecclesiæ
 jam celebratum, sit iterum revalidandum coram Paro-
 cho, et testibus. *Prima* sententiâ affirmat, et hanc tenent
 Comit. l. 1 q. 120 n. 3. Conc. p. 390 ex n. 14 et
 Pont. l. 5 c. 6 n. 6, cum Palac. Gutt. et aliis paucis.
 Ratio, quia assistentia Parochi et testium assignatur
 à Tridentino, ut forma, sive ut substantiale requisitum
 Matrimonii; forma autem contractus tum adhi-

benda est, cum contractus celebratur: si igitur primum Matrimonium fuit nullum, ergò quando denuò, et reverà contrahitur, debet forma adhiberi. *Secunda* verò sententia probabilior et communis negat; Ratio, quia Concilium præscribendo Parochi præsentiam, et testium ad valorem Matrimonii, meritò præsumitur noluisse hunc casum comprehendere: Concilium enim per illam præsentiam tantum voluit occurrere peccatis, quæ consurgebant ex nuptiis clam celebratis, sed in nostro casu Matrimonium jam publicè est contractum: et idè sufficit novum tantum ponere consensum; ità Nav. Man. c. 22 n. 70. Natal. ab Alex. de Matr. art. 13. Reg. 17. Fagn. in c. Is qui fidem. de Spons. n. 14. Habert. de Matr. c. 4, in fine. Cont. Toura. t. 2 de Imped. p. 292 Resp. 2. Anacl. p. 702 n. 172. Carden. in Prop. Innoc. XI D. 2 n. 665. Spor. p. 252 n. 453. Ronc. p. 179 q. 4. Boss. c. 2 ex n. 36. Viva q. 2 art. 3 n. 8. Holzm. n. 699. Auctor Instr. per li Nov. Conf. p. 2 c. 15 n. 326. Sanch. l. 2 D. 37 n. 3, cum Vega, Lop. Man. Henr. Philarch. Rodr. etc. Elbel p. 456 n. 345, cum Boscho, Corduba, Herin, Hls. etc. et Salm. c. 3 n. 118, cum Soto, Cajet. Bon. Con. et Pal. Item N. SS. P. Benedictus XIV. Notif. 87 n. 62, cùm Pont. Van Espen et communi, ut testatur. Et sic statuit, atque in praxim constanter deduxit S. Pœnitentiaria ex Oracula S. Pii V, qui præcisè ab illa rogatus de hære declaravit non esse necessarios Parochum et testes, dum rursus contrahitur Matrimonium ab iis, qui illud publicè contraxerunt, si illud fuerit nullum ob occultum impedimentum, ut testantur Cardenas l. c. n. 668, et ferè omnes AA. citati cum eodem Pont. Benedicto ex Navar., qui Officialis fuit prædicti Tribunalis. Et idè, quando agitur de Matrimonio contrahendo cum impedimento occulto, S. Pœnitentiaria in dispensando hac utitur formula; *Cum eodem latore, quod Matrimonium cum dicta muliere, et uterque inter se publicè, servata formâ Conc. Trident., contrahere possit misericorditer dispenses.* Quando verò agitur de Matrimonio jam publicè contracto in facie Ecclesiæ, utitur

his verbis: *Cum eodem latore, ut, dicta muliere de nullitate prioris consensu certiorata (sed id cautè, ut latoreis delictum nusquam detegatur), Matrimonium cum eadem, et uterque inter se de novo secretè ad evitanda scandala, contrahere valeat, dispenses.* Undè observari, quod in primo casu, quia necessaria, est præsentia Parochi, dicatur *servatà formà Concilii.* In secundo verò dicatur, *secretè ad evitanda scandala*, idest, ut patet, sine Parocho, et testibus. Et sic etiàm pluries declaravit S. C. Conc., ut refert idem Benedictus l. c. qui addit, olim Rotam Rom. de hoc aliquandò dubitasse, sed postquam fuit admonita à Præfecto ipsius S. C. quod ejus Declarat. innixæ essent Stylo S. Pœnitentiariæ, et S. Pii V. Oraculo, deinceps ipsam Rotam in pluribus Decisionibus constanter hanc sententiam secutam fuisse.

Objicit Pontius l. c. Oraculum Clement. VIII. quod in extensum refert lib. 4 c. 24 n. 4, ubi narrat, quod, cum quædam mulier ex metu cuidam nupsisset, per Stephanum Tuscium ad petitionem Pauli Comitoli consultus fuerit Clemens VIII. qui respondit, necessarium esse consensum utriusque coram Parocho, et testibus, admonito priùs Marito de Matrimonii nullitate, sed ad evitandum scandalum se dispensare, ut secretè inter se contrahant renovato consensu. Sed AA. nostræ sententiæ, et præsertim Salm. Ronc. Spor. Holzm. Boss. Et Elb. multipliciter respondent, et 1, quod illud impedimentum, licet occultum, cum tamen ortum habuerit ex metu incusso, esset obnoxium periculo publicationis, aut deductionis ad forum. 2. Quod Pontifex vel responderit tamquam doctor privatus, vel sententiam tutiorem sit secutus. 3. Quod de præfato Oraculo non satis constet, prout constat de Oraculo S. Pii V. quod apparet comprobatum tot Declarationibus S. C. Decisionibus Rotæ Rom. et praxi constanti S. Pœnitentiariæ. Ad rationem autem oppositæ sententiæ respondetur, quod Concilium velit assistentiam Parochi, et testium, ad probandam validitatem Matrimonii secundum externam apparentiam; cum at-

tem Matrimonium prius contractum jam externè reputatur validum, cessat ratio, cur prædicta assistentia denuò requiratur.

- 1111 Quær. II. Quomodo, et quando impedimentum intelligatur esse occultum, cum in Litteris S. Pœnitentiariæ dicitur: *Dummodo impedimentum occultum sit?* Nav. c. 27 n. 255, loquendo de censuris cum Glossa in c. Quis aliquandò. § Hæc ergò, de Pœnit. D. 1 v. Secreta, dicit esse occultum, quando factum fuit in præsentia quinque personarum, quia (ut ait Nav.) *non est de occulti essentia, quod sua naturâ non sit probabile, qualia sunt mentalia.* Undè concludit, quod ut aliquod crimen dicatur occultum, sufficiat, non esse publicum majori parti Oppidi, Viciniæ, vel Collegii, ubi saltèmmorentur decem personæ, et idem sentiunt Suar. de Censur. D. 41 sess. 3 n. 6. Azor. l. 8 c. 10 q. 9. Tol. l. 1 c. 80 n. 5. Mol. de Just. tr. 3 D. 39 num. 8. Vide dicta n. 593 v. Hinc autem. Benè tamen advertit Fagn. in c. Vestra de Cohab. Cler. n. 117, hanc doctrinam, scilicet quod factum sit notum majori parti Parochiæ, intelligendam esse cum grano salis; nam si in Parochia essent mille personæ, perperam diceretur occultum factum illud, quod faciunt quadringenti vel quingenti. In nostro autem casu dicit Sanch. l. 2. D. 37 n. 11 cum Henr. et Man. quod si impedimentum possit per duos testes probari, illud amplius non possit dici occultum, etiâsi non sit periculum, quod ad forum deferatur; quia tunc sequerentur eadem inconvenientia, quæ olim sequebantur ex Matrimonio clandestino; nam, probato impedimento, post contractum Matrimonium posset alter Conjux alias nuptias inire. Sed meliùs, et communissimè dicunt alii, ut Spor. p. 352 n. 462 cum communi, et Croix l. 6 p. 3 n. 815 cum Laym. Hurt. et Reb. id tantùm procedere, quando prudens adest periculum, quod res sit deferenda ad forum externum; et idem Sanch. videtur se retractâsse l. 8 D. 34 n. 55 dum ibi explicando ex Nav. c. 27 n. 154 et 155 præfatam clausulam S. Pœnitentiariæ, *Dummodo impedimentum occultum*

sit, dicit cum Lop. et Manuel, illud dici occultum, quod non est publicum majori parti Parochiæ, Viciniæ, vel collegii. Undè rectè concludit N. SS. P. Benedict XIV. Not. 87 n. 45 in fine cum Tiburtio, Nav. et Thesauro, tunc Confessario abstinendum esse ab exequendo Dispensationem, quandò ex circumstantiis prudenter conjicere potest, Impedimentum ex occulto posse fieri publicum. Cæterùm ait cum eisdem AA. et Siro, impedimentum per se dici occultum, si notum sit in Oppido sex solis personis, in Civitate septem vel octo, modò ab eis non fuerit divulgatum. Testatur autem Fagn. l. c. n. 118. S. Pœnitentiariam servare hanc praxim. quandò crimen est notum tantùm quatuor, vel quinque personis, dispensat in eo tamquàm occulto; sed ego scio, S. Pœnitentiariam dispensasse in impedimento quodam consanguinitatis noto decem circiter personis. Advertit verò idem Fagn. nu. 120, hoc intelligi, quandò à S. Pœnitentiaria dicitur in clausula simpliciter *occultum*, secùs si dicatur *omnino occultum*, ut solet poni in impedimento criminis; quia tunc meritò ait, non dici occultum crimen, quod potest per duos testes probari. E converso notat præfatus Benedictus n. 42 cum de Leone, Bon. Tib. Girib. et pluribus aliis, quod aliquandò posset esse crimen publicum materialiter, nempè si publicum sit Viciniæ, sed formaliter occultum, nimirùm si ignoretur, ab illa copula nasci impedimentum affinitatis, et tunc etiàm potest impetrari Dispensatio à S. Pœnitentiaria.

Quær. III. An Matrimonium sit revalidandum coram Parocho, et testibus, si ipsi tempore Matrimonii contracti conscii fuerint impedimenti? Affirmat Sanc. l. 8 D. 73 n. 10 cum Henr. Led. et aliis, quia (ut ait) tunc fuerunt testes non valoris, sed potius nullitatis talis Matrimonii: et idem sentit Croix n. 815 cum Avers. et Kugler, etiàm si tantùm unus ex testibus impedimentum noverit. Negant verò Coninck. d. 24 dub. 10 n. 84 et Tamb. de Matr. l. 8 c. 7 § 3 n. 10 item Gob. et alii apud Croix ib. quia assistentia Parochi et testium fuit præscripta à Tridentino, non tam

ad testandam validitatem Matrimonii, quæ multipliciter eis potest esse ignota; quàm ad probandam externam Matrimonii celebrationem, ut periculo obvietur, ne iidem Conjuges alias nuptias ineant. Utraque sententia est probabilis, sed secunda videtur probabilior: Concilium enim sess. 24 c. 1 requirendo assistentiam Parochi, et testium, jam causam exprimit, ne quis fraudulenter plura contrahat conjugia, et minimè indicat, se velle ulterius, ut testes certiores de matrimonii valore, et cur? quia (ut ajunt Salm. c. 3 n. 129.) *Ecclesia non adducit testes ad probandum valorem Matrimonii, sed celebrationem illius externam.*

1113 Quær. IV. An qui fictè contraxit Matrimonium, teneatur deniquè ex justitia illud revalidare per verum consensum? Affirmant Pal. D. 3 p. 7 § 1 n. 3. Pont. l. 8 c. 5 n. 3. Conc. p. 387 n. 5 et Salm. c. 3 num. 114 cum Soto, Trull. et Avers. Ratio, quia alter jam tradidit corpus per suum consensum, undè, ut servetur æqualitas, tenetur fictè consentiens etiàm per verum consensum corpus suum tradere. Negant verò probabilius Sanch. l. 1 D. 11 n. 5 cum Nav. Soto, Angles, Henr. Man. et Arag. item Gutt. Hurt. et Vil. apud Salm. n. 113, et probabile putat Pal. n. 2. Ratio quia, cum contractus Matrimonii non possit claudicare, quandò unus fictè consentit, nulla adest traditio alterius; et idè nulla remanet inæqualitas; ille enim, qui verum apposuit consensum, æquè liber remanet, ac si nullum consensum apposuisset. Omnes tamen conveniunt, tenèri fictè consentientem revalidare Matrimonium per verum consensum, si aliter reparare non possit damna ex illa deceptione alteri illata.

1114 Quær. V. An si unus fictè, vel ex metu contraxit Matrimonium, debeat certiozem facere alterum Conjugem de Matrimonii nullitate, si postea velit illud revalidare? Prima sententia affirmat, et hanc tenet Pont. l. 4 c. 24 n. 3 cum Comit. item Pal. et Hurtad. apud Salm. c. 3 n. 117 ac probabilem putat Less. l. 1 c. 17 n. 72. Ratio, quia, cum nullus eo casu fuerit contractus, deficiente consensu metum passi, vel

fictè consentientis, nullus etiàm fuit consensus alterius; consensus autem, qui ab initio fuit nullus, tractu temporis convalescere non potest. *Secunda* tamen communis, et verior sententiã docet sufficere, quod tantum fictè consentiens, vel metum passus suum ponat consensum; et hanc tenent Less. l. 2 c. 17 n. 72 et c. 45 n. 67. Nav. c. 22 n. 80 cum Host. et Jo. Andr. S. Anton. 3 p. tit. 1 c. 7 ad med. Cont. Tourn. t. 2 p. 169. Boss. de Cont. Matr. c. 12 n. 383 et c. 2 ex n. 36. Ronc. p. 179 q. 3 cum Laym. Bon. q. 1 p. 9 n. 1. Sanch. l. 2 D. 31 n. 9 cum S. Bonav. Palud. Sylv. Ang. Armilla, Tab. P. Soto, Lop. etc. et Salm. c. 3 n. 118 cum Soto Con. Trull. Hanc sententiam expressè tenet etiàm D. Thom., supplem. q. 47 a. 4 ad 2 ubi dicit; *Ex consensu libero illius qui primò coactus est, non fit Matrimonium, nisi in quantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore, undè si dissiparet, non fieret, Matrimonium.* Ergò, perseverante consensu alterius, sufficit, si coactus liberum ponat consensum. Probatur ex c. Insuper 4. Qui Matr. accus. etc. ubi in summano sic habetur. *Invita desponsata postea spontè cognita contra Matrimonium non audjatur.* Idem habetur in c. Proposuit 1 de Eo qui dux: ibi dicitur: quod, cum quidam vir ignorans servam duxisset, postquam audivit esse ancillam, carnaliter cognoverit; undè compulsus fuit; *ut eam sicut uxorem pertractaret.* Idem ex c. Ad id 21 de Sponsal. ibi: *Quamvis ab initio invita fuisset ei tradita et renitens, tamen quia postmodum per annum, et dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, et ad ipsum est cogenda redire.* Ergò sufficit consensus partis metum passæ, vel fictè consentientis; expressus per copulam conjugalem, vel per cohabitationem, unà cum consensu alterius prius dato, ad faciendum validum Matrimonium. Ut autem metum passus legitimum ponat consensum, requiritur quidem, ut sciat, primum Matrimonium invalidè fuisse initum; prout benè advertunt Sanch. l. 2 D. 36 n. 3. Navarr. c. 22 num. 36 et Tourn. tom. 2 pag. 170, cum Sylv. et Peyringh.

Ratio autem nostræ sententiæ est, quia certum est, quod in contractu Matrimonii non requiratur simultas physica consensuum Sponsorum, sed sufficiat moralis, nempe si consensus unius moraliter perseverat, dum ponitur consensus alterius. In nostro autem casu ideò Matrimonium fuit nullum, quia defuit consensus metum passi, vel fictè consentientis; ergò cum jam præcesserit verus consensus alterius, et virtualiter perseveret per cohabitationem etc. ut infr. n. seq. satis est, quod accedat consensus istius metum passi, vel fictè consentientis, expressus, aut per verba, aut per signa, nempe per copulam maritalem, aut voluntariam cohabitationem, ut docet Sanch, l. 4 D. 18 n. 2 cum S. Thom. S. Bon. Palud. etc. utque patet ex textibus suprà citatis. Nec obstat dicere, quod consensus alterius, qui liber fuit à metu, vel fictione, fuerit nullus, cum nullus adfuerit contractus; nam respondetur, quod, licet contractus fuerit nullus, et consensus illius non habuerit effectum, tamen fuerit verus consensus, et ideò cum ipse moraliter perseveret, satis sit ad revalidandum Matrimonium, quandò accedit consensus alterius, qui fictè consentit; pariter ac si iste distulisset suum dare consensum, et postea jam præstaret.

Neque obstat, ait P. Cuniliati de Matr. § 29 n. 2 et 3, timor, ne pars quæ liberum consensum præstitit, si rursus esset requisita de novo consensu, fortè illum negaret: nam hic interpretativus dissensus non est verus dissensus, sed interim consensus olim impertitus jam perseverat. Quidquid autem opponatur in contrarium, ego non video, quomodò possit responderi ad Canones suprà relatos, et præsertim ad secundum in c. Ad id, de Spons. ubi casus fuit, quod Puella quædam, cum priùs Nuptias contraxisset sine suo consensu interno, et deindè cum illas ideò invalidas censuisset, ad secundum transisset conjugium; sed quia per longam tempus cum primo Viro cohabitaverat, Pontifex præcepit, ut ipsa cogeretur ad primas Nuptias redire, dum præsumebatur, quod per illam

Cohabitationem jam suum consensum præstitisset: *Quàmvis ab initio* (repetamus verba textûs) *invita fuisset ei tradita, tamen quia postmodum per annum et dimidium sibi cohabitavit, consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire.* Papa igitur pro vera non habuit rationem primæ sententiæ; scilicet, quod consensus liberè datus à Viro esset eo casu per se invalidus, tamquam cadens suprâ materiam inhabilem: sed potius pro vero judicavit, quod ille Viri consensus, moraliter perseverans, et deindè conjunctus cum consensu à Muliere per suam cohabitationem præstito, jam primum matrimonium convalidâset, et ideò præcepit, ut Mulier ad illud redire teneretur. Objicitur à Pont. Declaratio Clementis VIII. sed illi respondeatur ab Auctoribus nostræ sententiæ, sicut responsum est suprâ n. 1110, v. Objicit Pontifex etc.

Quær. VI. An quando Matrimonium fuit nullum¹¹¹² ob aliquod impedimentum, sit necessarium ad illud revalidandum, ut ablato impedimento, uterque Conjux fiat conscius nullitatis Matrimonii? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pont. l. 4 c. 24 a n. 2. Pal. p. 7 § 1 n. 3. Boss. t. 1 c. 2 ex num. 71, et c. 2 n. 336. Less. l. 2 c. 17 n. 76. Nav. c. 27 n. 44, cum Sylv. et Cov. ac Sanch. l. 2 D. 35 n. 2, cum D. Th. Scot. Caj. Abul. Palac. etc: Ratio, quia hoc Matrimonium non potest fieri validum neque per primum, neque per secundum consensum præstitum post dispensationem: non per primum; quia quod fuit nullum ab initio, tractu temporis validari non potest: non per secundum, quia hic novus consensus non est validus, nisi fiat animo contrahendi illo tunc Matrimonium, et hunc animum non habet qui nescit, Matrimonium prius contractum esse nullum, vir enim qui tunc consentit ignorans nullitatem, consentit quidem cum errore, putans, se consentire in uxorem jam suam; ergò cum erret in substantia, consensus minimè valet. *Secunda* verò sententia, quam tenent Salm. c. 3 n. 118, cum Sot. Led. Rod. et Henr. item Palud. Ang. Gabr. et alii plures apud Boss. d. c. 2 n. 72, dicit,

non esse opus, ut pars ignara impedimenti moneatur de nullitate Matrimonii, sed sufficere, quod, ablato impedimento, pars quæ conscia est illius, consensus ab altera accipiat. Probatur 1 ex Decisione 687. Rotæ Romanæ apud Farin. edita Auctoritate Apostolica, eam refert Bossius t. 1 c. 10 n. 332, ibi sic dictum fuit: *Vobiscum quod, impedimentis consanguinitatis non obstantibus, in vestro sic contracto Matrimonio remanere, seu illud publicè servatâ formâ Concilii de novo contrahere, liberè et licitè valeatis, auctoritate Apostolica dispensamus.* Probatur 2 ratione, quia prior consensus, licet suo effectui caruerit ob impedimentum à jure positivo appositum, tamen de jure naturæ fuit validus, cum fuerit præstitus ergà personam de jure naturæ habilem ad contrahendam, ut sapienter considerat Bened. XIV. Notif. 87 n. 80. Undè fit, quod cum removetur impedimentum per dispensationem, perseverante ex una parte primo consensu Conjugis ignorantis impedimentum virtualiter per usum Matrimonii, nempe per copulam conjugalem, cohabitationem voluntariam, et alia signa externa, quæ ex primo consensu procedunt: et accedente ex altera parte consensu interno Conjugis conscii impedimenti, expresso saltèm per similia externa signa, tunc consensus utriusque moraliter uniantur, et Matrimonium convalident. Ac propterea dicunt Abbas, Gonz. Felin. etc. apud Bossium t. 1 c. 3 n. 92, posse Papam dispensare in Matrimonio nullo à novo consensu præstando. Et de facto per Clementem XI. ex Brevis edito die 2 Apr. 1701, (ut refert l. c.) quædam Matrimonia nulliter contracta à quibusdam Populis Indiarum, vocatis Pucueles, et Quartarones, fuerunt sine novo consensu convalidata. In hac autem re (quidquid dixerimus in prima editione) maximè notandum id, quod declaravit Bened. XIV. in Constitutione... emanata die 27 Sept. 1755, (vide Bullar. t. 4,) ibi cum accidisset casus, quod quidam vir, qui bona fide, sed invalidè Matrimonium contraxerat ob impedimentum occultum consanguinitatis, peteret, ut illud convalidaretur, non

tamen certiorata uxore, propter scandalum separationis, quod timebatur, Pontifex petitioni indulisit, eodemque tempore (vide ibi § 7) declaravit, quod casu, quo impedimentum oritur, non à lege naturali, aut divina (prout esset cum præstatur consensus vivente altero Coniuge, aut cum persona servilis conditionis ignotæ), sed provenit à Lege Ecclesiastica, tunc possit Papa dispensare, ut Matrimonium contrahatur sine novo consensu partis ignorantis impedimentum, habendum pro valido consensum præstitum ab illa in principio, ubi ex lege naturali erat consensus quidem validus; nam eo casu Papa aufert impedimentum in radice Matrimonii, retrotrahendo contractum ac si ab initio impedimentum abfuisset. Hæc verba Pontificis: *Porro gratia concessa importat dispensationem in radice Matrimonii, quæ à Romanis Pontificibus concedi consuevit, urgente magna causa, et quando agitur de impedimento Matrimonii ortum habente, non à jure divino, aut naturali, sed à jure Ecclesiastico; et per eam non fit, ut Matrimonium nulliter contractum non ita fuerit contractum, sed effectus de medio tolluntur, qui ob huiusmodi Matrimonii nullitatem antè indultam dispensationem, atque etiã in ipso Matrimonii contrahendæ actu producti fuerunt.* Cæterum, ubi non suppetit huiusmodi specialis dispensatio Pontificis, non discedendum à prima sententia; maximè quia in Litteris S. Pœnitentiariæ in dispensationibus ad huiusmodi Matrimonia reconvalidandâ apponitur sequens clausula: *Ut, dicta muliere de nullitate prioris consensûs certiorata, uterque inter se de novo secretè contrahere valeat.* Licet enim dicant Sanch. l. 8 D. 34 n. 61, et Bon. q. 2 p. 9 n. 8, ac Tiburt. Navarr. in Manud. etc. præfatam clausulam non apponi ut conditionem, sed ut simplicem instructionem, quia aliàs dicta conditio sæpè frustraretur, item quia clausulæ, quæ apponuntur ut conditiones, aliis strictioribus verbis apponuntur; attamen probabiliùs docet Benedictus dict. Notif. 87 n. 68, illam esse veram conditionem, eò quod ablativus absolu-

tus juxta Jurisperitos veram importet conditionem ex l. A. testator. ff. de Condit. et demonstrat.

- 1116 Dixi *extrà casum urgentis necessitatis*, nam si ex notitia nullitatis Matrimonii prudenter timeri possit periculum mortis, gravis infamiae aut scandali ex separatione secuturi: et ex alia Conjux impedimenti conscius non posset evitare redditionem debiti, tunc potest uti secunda sententia tamquam probabili, quia eo casu ratione necessitatis etiã cum periculo frustrationis Sacramenti licitum est sequi opinionem tantum probabilem, ut communiter docent Sanch. l. 2 D. 36 n. 7 et 8. Tourn. t. 2 p. 196 v. Si autem, Carden. in Proposit. Innoc. XI. D. 2 n. 681 et 697, Less. l. 2 c. 17 n. 77. Holzm. p. 417 n. 697. Bonac. qu. 2 part. 9 n. 7. Boss. tom. 1 c. 2 n. 78, cum Con. et Fill. ac Elb. p. 455, n. 344 cum Laym. Spor., Croix, et communi. Imò (ut dicunt Sanch. Viva, Carden. Croix, et alii relati n. 482, v. Sed dicens) in casu extremæ, vel urgentis necessitatis licitum est uti opinione etiã tenuiter probabili, quia id, quod esset indecens erga Sacramentum, non est indecens quandò necessitas, et bonum Animæ urgent. Benè tamen advertit Sanch. dict. n. 7, quod tale scandalum, cum impedimentum est ex parte viri, ordinariè non possit timeri.

1117. Quær. VII. Quotuplici modo possit renovari sive exigi consensus à parte inscia impedimenti post obtentam Dispensationem? Plures ab AA. assignantur modi. Primus modus, si dicat Sponsus: *Quandò nupsi, non habui verum consensum, nunc præstare volo, vis et tu præstare?* Hunc modum communiter admittunt DD. et rectè quidem, ac sine mendacio, cum consensus nullus non sit verus consensus; ità Sanch. l. 2 D. 36 n. 7. Carden. in Prop. 1. Innoc. XI. Diss. 2 n. 680, et Holzm. n. 697. Secundus modus, si dicat: *Dic quæso, si nullum fuisset nostrum Matrimonium, nonne iterùm me accipere intendis?* Ità Sanch. n. 3 et 6. Salm. c. 3 n. 124, cum Con. Sa, et Dic. Ronc. p. 178 part. 2 R. 2, cum Gobato, item Sylvest. et Rosella apud Boss. de Us. c. 3 n. 83, quia tunc jam

æquivalenter manifestatur. Huic tamen modo contradicunt Pont. l. 4 c. 23 n. 7, et Bossius l. c. cum Henr. Gutt. etc. Fill. quia (ut ajunt) tunc Sponsa consentiendo intendit consentire in suum, ignorantia enim concomitans non efficit voluntarium positivè, et ideo tunc non apponitur consensus, ut requiritur independentens à primo. Hæc sententia est mihi verior, nisi (exciperem) ex illa petitione ut suprâ sponsa inscia impedimenti jam veniret in dubium, vel suspicionem de nullitate Matrimonii, tunc enim jam poneret consensum à primo independentem. Tertius modus, si Sponsus dicat: *Angor scrupulis de nostri Matrimonii valore; ideoque renovemus consensum.* Ità Busemb. ut suprâ, Salm. c. 3 n. 124, cum Trull. item Navarr. et Cajet. apud. Tourn. t. 2 vide p. 196, qui immeritò hunc modum non admittit; ipse enim satis est (prout mihi certum videtur), ut Sponsa ponat consensum independentem à primo; nec obstat, quod illa hoc modo non haberet notitiam certam nullitatis Matrimonii; nam ut novus consensus valeat, non indiget ut apponatur ex notitia certa nullitatis, sed tantum ut præstetur independentem à primo consensu. Quartus modus: *Si mihi non nupsisses, nonne nuberes nunc?* Ità Busemb. et Salm. l. c. cum aliis. Sed hic modus minimè est admittendus, quia in hoc modo reverà non adest positivus consensus. Quintus modus: *Pro mea consolatione volo de novo contrahere; eja contrahamus.* Ità Anaclet. c. 3 p. 703 n. 174, Sanch. l. 4 D. 36 n. 3, et Salm. l. 3 n. 124, cum Cajet. et Led. Sed hunc jure merito neque admittit Cont. Tourn. l. c. quia per hunc nulla ingeritur in alterum notitia, nec dubium de nullitate primi Matrimonii. Sextus modus, si accedat copula maritalis affectu habita ex parte Conjugis conscii impedimenti per Dispensationem jam sublata, intendendo sic exprimere novum consensum ad Matrimonium de novo contrahendum, nam ex altera parte inscia impedimenti jam exercetur copula eo affectu ex primo consensu prælitato, usque tunc in effectu perseverante. Hic tamen modus tunc tantum sufficeret, quandò non esset locus modis suprâ enun-

ciatis, et insuper immineret periculum gravis damni; ità Sanch. l. 2 D. 36 n. 9. Tiburt. Nav. in *Manuct. ad prax.* p. 2 Tourn. p. 194 v. Quintus, Bon. q. 2 p. 9 n. 7. Auctor *Instr. per li Nov. Conf.* p. 2 c. 15 n. 326. Viva q. 4 a. 3 num. 8. Salm. c. 3 n. 125, cum Soto, Cajet. *Con. Gutt. et Rodr. item Siro de Leone, et Giribald. apud Bened. XIV. Notif.* 87 n. 74, qui non reprobant. Neque tunc obstat clausula certiorationis, quæ apponitur à S. Pœnitentiaria, quia (ut ait Tiburt. Navar. apud Bened.) in hoc casu necessitatis censetur S. Sed. relaxare præfatam conditionem, providendo meliori modo, quo potes, bono Animarum, cum talis conditio tunc sit moraliter impossibilis, quæ executioni mandetur. In hoc igitur casu licitè potest hic modus in praxim deduci, cum valdè probabile sit (ut ostendimus n. 1114), sufficere consensum partis conscientie impedimenti, expressum per copulam conjugalem cum consensu alterius virtualiter perdurante.

DUBIUM IV.

A quo, et ob quam causam possit dispensari in impedimentis Matrimonii?

- 1118 *In quibus impedimentis Papa possit dispensare?*
 1119 *An Papa possit unquam dispensare in iis quæ sunt de jure Divino?*
 1120 *An aliquandò in impedimentis de jure nature?*
 1121 *An possit Episcopus dispensare in impedimentis dirimentibus?*
 1122 *Qu. I. An possit, urgente necessitate, dispensare in eis antè Matrimonium contractum?*
 1123 *Qu. II. An post contractum?*
 1124 *Qu. III. An tunc requiratur, ut Matrimonium sit contractum bona fide?*
 1125 *Qu. IV. An episcopus possit hanc facultatem alteri delegare?*
 1126 *Episcopi possunt dispensare in omnibus impedimentis, quæ impediunt Matrimonium de jure humano, vel quæ Matrimonio superveniunt?*
 1127 *An Regulares possint dispensare ad petendum debitum?*
 1128 *An ipsimet possint dispensare in voto castitatis ad contrahendum Matrimonium, urgente necessitate?*

- 1129 *Quæ sint causæ justæ ad dispensandum in impedimentis dirimentibus ?*
- 1150 *Adduntur aliæ causæ sufficientes. An sufficiat ministratio majoris pecuniæ ?*
- 1131 *Not. 1. Quid explicandum, ut Dispensatio non sit subreptitia ? Not. 2. Veritas causarum pertinet ad valorem Dispensationis.*
- 1132 *Qu. 1. An cessante causa cesset Dispensatio ?*
- 1133 *Qu. 2. Quid in dubio, an causa falsò allegata fuerit finalis, vel an allegata fuerit vera ?*
- 1134 *Qu. 3. An in supplicatione exprimendum sit, copulam incestuosam habitam fuisse cum intentione facilius obtinendi Dispensationem ?*
- 1135 *Quid 4. si copula non fuerit ex tali intentione præhabita ?*
- 1136 *Qu. An possit manifestari gradus remotior, tacito propinquiori ?*
- 1137 *Qu. 5. An petens secundam Dispensationem debeat exprimere primam ?*
- 1138 *Qu. 6. An si quis habeat plura impedimenta ejusdem speciei, debeat omnia exprimere ?*
- 1139 *Qu. 7. An possint seorsim impetrari Dispensationes plurius impedimentorum ?*
- 1140 *Qu. 8. An si quis post obtentam Dispensationem rursus cognoverit consanguineam Sponsæ, indigeat nova Dispensatione ?*
- 1141 *Qu. 9. An, interveniente copula incestuosa inter Sponsos, antequàm Dispensatio executioni mandetur, novæ Dispensatio requiratur ?*
- 1142 *Qu. 10. An si contrahentes sint diversæ Diæcesis, cum unoquoque à proprio Episcopo sit dispensandum ?*
- 1143 *Qu. 11. Quæ sint clausulæ in Dispensationibus S. Pænitentiariæ ?*
- 1144 *Qu. 12. In quibus impedimentis S. Pænit. possit dispensare ?*
- 1145 *Not. 1. Ad dispensationis valorem non requiritur consensus ejus, cui prodest.*
- 1146 *Not. 2. Quid exprimendum quandò Dispensatio petitur à Dataria ? et quid quandò à S. Pænitentiaria ?*
- 1147 *Formula supplicationis ad S. Pænitentiariam pro impetranda Dispensatione impedimenti, vel voti castitatis, ad celebrandum, aut revalidandum Matrimonium ?*
- 1148 *Formula exequendi hujusmodi Dispensationem.*

» **R**ESP. I. Papa non potest dispensare in impedimentis¹¹¹⁸
 » mentis jure naturæ, vel divino dirimentibus, nisi

» ex speciali concessione : in iis verò , quæ jure Ec-
 » clesiastico dirimunt , potest. Ratio prioris est , quia
 » inferior non dispensat in lege Superioris ; nec homo
 » in lege naturæ. Addidi , nisi ex speciali concessio-
 » ne , quia sic Pontifex (non tamen Episcopus) potest
 » matrimonium ratum dissolvere ex justa causa. Sanch.
 » Ledes. Præp. q. 5 d. 8. Dian. p. 8 t. 1. R. 52 et 93.
 » Ratio posterioris est , quia Pontifex talia impedi-
 » menta inducit : ergò etiàm potest tollere , et quidem
 » solus. »

119 Quæritur , an Papa possit aliquandò dispensare in
 impedimentis de jure Divino? Ad hujus quæsiti de-
 cisionem præmittenda est decisio quæstionis genera-
 lis , scilicet an Papa in rebus juris Divini possit um-
 quàm dispensare? In iis, in quibus jus Divinum ortum
 habet à voluntate humana , prout in votis , et juramen-
 tis, certum est apud omnes, habere Papam facultatem
 dispensandi : tunc enim , licet ipse non auferat jus
 Divinum , aufert tamen fundamentum obligationis ,
 quam homo sibi imposuit actu humano : quo sublato ,
 cessat juris Divini obligatio ; vide Sanch. l. 8. D. 6 n.
 2. ubi asserit, id esse commune cum D. Th. et aliis.
 Majus dubium est , an Papa possit dispensare in jure
 Divino , quod ex solo Divino arbitrio derivat? Triplex
 est sententia. *Prima* genericè affirmat , et hanc tenent
 Abbas , et duo alii apud Sanch. n. 3 qui meritò eam
 rejicit. *Secunda* sententia , quam tenet Sanch. n. 5 cum
 Nav. Cano, Ang. Felin. et aliis pluribus dicit, Papam
 non posse dispensare in universum jus Divinum , sed
 tantùm in aliquo casu particulari ; in quo non expe-
 diat observantia præcepti. Undè infert , nullo casu
 posse dispensare in præceptis non fornicandi , non
 mutandi materiam , et formam Sacramentorum , et si-
 milibus ; quia transgressio in his continet omnimodam
 indecentiam , quæ præponderat cuicumque causæ ;
 posse verò dispensare in residentia Episcoporum, in Ma-
 trimonio rato , in consecratione Eucharistiæ sub utra-
 que specie (sed hoc nos negavimus de Euchar. n. 196
 v. D. 2), et similibus aliis , quia in istis potest justa

causa occurrere, quæ præponderet indecentiæ, quam præceptum respexit. *Tertia* demùm sententia communior, et probabilior dicit, numquàm posse Papam dispensare in iis, quæ sunt de absoluto jure Divino; hanc tenent Pont. lib. 8 c. 3 n. 2. Suar. l. 10 c. 6 n. 6 et Pal. t. 1 t. 3 de Leg. D. 6 p. 3 n. 5 et 6, cum Salas, Covar. et Sylv. ex D. Th. 1. 2 q. 97 a. 4, ubi ait: *Sicut in lege humana publica non potest dispensare, nisi ille à quo lex auctoritatem habet... ita in præceptis juris Divini quæ sunt à Deo, nullus potest dispensare nisi Deus, vel is cui ipse specialiter committeret.* Hæc autem specialis commissio (rectè ait Pal.) non quidem habetur ex verbis illis: *Quodcumque ligaveris super terram, vel illis pasce oves meas*, hæc enim verba, cum generalia sint, non continent specialem commissionem: Tantò magis, quod hujusmodi Dispensationes in jure Divino essent nocivæ unitati et stabilitati Ecclesiæ. Valdè autem probabiliter dicunt Suar. de Euch. D. 43 s. 4 v. *Tertia sententia*, item Sot. Palæ. Suar. Valent. Durand. major, Nav. Con. et alii plures apud Sanch. posse Pontificem in aliquo casu particulari non dispensare, sed declarare, quod jus Divinum non obliget. Ratio, quia hæc potestas fuit necessaria propter humanarum rerum varietatem; aliàs Deus beno regimini Ecclesiæ non satis providisset.

Deveniendò igitur ad quæsitum circa Matrimonium, ¹¹²⁰ dico 1. Papam non posse dispensare in impedimentis de jure naturæ contra Viva in Prop. 1 damn. ab Innoc. XI. n. 39 et Carden. in eamd. Prop. 1. D. 3 n. 591. Nec obstat Responsum Urbani VIII. quod objiciunt (illudque retulimus n. 902), nam patet ex iis, quæ refert idem Cardenas ib. illam non fuisse dispensationem, sed meram declarationem pro illo casu particulari. Dico 2. posse Papam in aliquo casu urgentissimæ necessitatis declarare, esse validum Matrimonium, non obstante impedimento, quod probabiliter de jure naturæ illi obstat; prout de facto declaravit Clemens XI. prout vidimus n. 1115. Nec obstat id, quod ait Sanch. l. 8; D. 6 n. 10, scilicet posse Papam in hu-

jusmodi impedimentis dubiis neque dispensare, neque declarare, quod ipsa non obstat valori Matrimonii, quia (ut dicit) si hæc via aperiretur, facile possent concedi in Ecclesia istæ dispensationes sive declarationes, et sic accidere possent plures fornicationes materiales. Nam respondetur, quod cum Papa in hujusmodi casibus declarat impedimentum non obstat, tunc agat ut universalis Doctor Ecclesiæ, in quo errare non potest, et oppositum asserere non posset excusari à magna temeritate; ut enim ait Bened. XIV. de Syn. ex Veracr. *De Pontificis potestate, postquam dispensavit, dubitare instar sacrilegi est.*

- 1121 • 1. Episcopus in impedimentis dirimentibus Matrimonium jam contractum non potest ordinario » jure dispensare, nisi ex tacita concessione in casu » necessitatis, quando sequentia concurrunt: 1. Ut » defectus sit dispensabilis. 2. Ut sit occultus, idest » non sit notorius, seu divulgatus. 3. Ut ex altera parte » saltè Matrimonium bona fide sit contractum. 4. » Ut non sit facilis accessus ad Papam; ita comm. » Sanch. Con. M. Per. d. 43 s. 6. Quando autem con- » tractum est ex dispensatione subreptitia, non potest » Episcopus sua dispensatione priorem confirmare, » Dian. p. 9 t. 7. R. 40, ex Præp. Per. etc. In impe- » dimentis verò dirimentibus Matrimonium nondum » contractum videtur numquam posse, imò nec Le- » gatus à latere, nisi speciali facultate. Laym. l. 5 tr. » 10 p. 4 c. 6 et l. 1 t. 4 c. 22. Bon. q. 3 p. 15 etc. » Contra quos Dian. p. 8 t. 3 res. 280. Præp. Vill. et » Escob. de leg. E. 14 c. 4 putat, Episcopum id posse » aliquandò in casu raro, ex causa maximè urgente, » si omnibus tentatis judicetur necessarium esse ad » vitandam gravem infamiam, vel grave scandalum, » cui aliter occurri non posset, idque ex tacita Papæ » licentia. •

1122 Quær. I. An Episcopus possit dispensare in aliquo impedimento dirimente antè Matrimonium contractum, urgente necessitate? Vide dicta hoc l. 6 n. 512 v. Sed hîc, ubi affirmativam sententiam tenuimus cum

communi DD. (contra Bus. ut supra), dummodò vera urgeat necessitas, puta si aliàs immineat periculum mortis, vel si Matrimonium sit necessarium ad legitimandas proles, vel ad vitandam foeminae infamiam, aut alia damna; vel si mulier nobilis (ut ajunt Salm. c. 14 n. 11 sive honesta, licet non nobilis, ut meliùs dicit Conc. p. 343 n. 5) parata esset nuptias tali die contrahere, et in Confessione manifestaret impedimentum. Ratio, tum quia eo casu vel præsimitur ipse Papa dispensare, vel omninò cessat reservatio, exemplo in c. 2 de Desp. impub. ubi: *Districtùs inhibemus, ne aliqui antè aetatem Canonibus præsriptam conjungantur, nisi fortè aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.* Quod verbum *toleretur* Pont. l. 8 c. 13 n. 6 et Salm. d. n. 11, interpretantur pro vera dispensatione, dicentes, hanc tolerantiam non esse permissionis, sed approbationis. Addit Ronc. p. 191 q. 1. R. 2 cum Pignat. et Tamb. quod, etiàsi impedimentum fuerit publicum, possit Episcopus dispensare, quandò eadem interveniunt rationes, quæ sufficiunt ad dispensandum in impedimento occulto. Sed hanc opinionem vix unquam puto posse habere locum in praxi, quia cum impedimentum est publicum cessat ratio scandali, si Sponsi à tali Matrimonio desistunt; imò præsertim ad vitandum scandalum tenentur à nuptiis desistere.

Quær. II. An Episcopus possit aliquandò dispensare in impedimento dirimente post contractum Matrimonium? Negant Sot. Cord. Med. et Vener. ap. Sanch. l. 2 D. 40 n. 2, quia (ut ajunt) Episcopi nihil possunt in lege Pontificis. Affirmant verò communiter DD. casu, quo non pateat facilis aditus ad Papam, et contra immineat periculum mortis, vel infamiae, aut scandali, si Conjuges separentur, vel incontinentiae, si non separentur, ità Cabass. T. J. l. 3 c. 27 n. 7. Merb. t. 2 p. 464 q. 5. Nat. Alex. de Matr. a. 13. Reg. 10. Cont. Tourn. t. 2 p. 244 Reg. 2. Conc. p. 343 n. 4, cum communi. Pal. D. 4 p. ult. § 1 n. 7. Bon. q. 3 p. 12

n. 13. Barb. All. 35 n. 3. Sanch. l. 2 D. 42 n. 3, cum Abb. Gutt. Gom. etc. Salm. c. 14 n. 7, cum Con. Avers. Cornejo, et Henr. ac Escob. l. 27 n. 682, cum Nav. Vasq. Hurt. Salas, etc. Ratio, quia hoc casu, pariter ac dictum est in prima quæstione, præsumitur Papa consentire, maximè cum ipse jam notam habeat hanc sententiam communiter ab AA. traditam. Benè autem advertit Croix l. 7 n. 143, et Fel. Pot. n. 3345, quod si dispensatio commodè possit per epistolam obtineri à S. Pœnitentiaria; tunc non possit Episcopus dispensare, quàmvis (ut dicit Croix l. 6 p. 3 n. 835.) plures fornicationes materiales interim habeantur. Dicuntur autem *materiales*, quia (ut diximus de Pœnit. n. 611, cum communi DD. quibus adde Tourn. t. 2 p. 196 v. Si autem, cum Sylv. contra P. Conc.), si Conjuges sint in bona fide, in ea sunt relinquendi, quandò periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si moneantur de nullitate Matrimonii.

2124 Quær. III. An in casu præfato, ut possit Episcopus dispensare, requiratur, quod Matrimonium fuerit contractum bona fide? Certum est, non requiri bonam fidem ex parte utriusque, ut dicunt communiter Sanch. l. 2 D. 40 n. 4. Pont. l. 8 c. 13 n. 4. Merbes t. 2 p. 494 q. 5. Conc. p. 343 n. 7. Salm. c. 14 n. 8 et alii. Ratio, tum quia stante bona fide unius Conjugis, Matrimonium jam dicitur bona fide contractum argumento ex c. Cum inhibitio, de Cland. Desp. et c. Ex tenore, qui fil. sint legit. tum quia malitia unius non debet alteri nocere. Dubium fit, an Episcopus possit dispensare, si uterque mala fide contraxit? Affirmant Dic. Henr. etc. ap. Salm. c. 14 n. 9, quia, ut ajunt, licet culpabiliter contraxerint, nec etiàm tunc præsumitur Pontifex cum tanto periculo dispensationem sibi reservare. Sed communissimè et veriùs negant Pont. d. n. 4. Pal. D. 4 p. ult. § n. 7. Barb. All. 35 n. 4. Esc. l. 27 n. 687. Sanch. d. n. 4, cum Led. Cord. Lop. et Veracr. ac Salm. n. 9, cum Con. et Avers. Ratio, tum quia in Trid. sess. 24 c. 5, dicitur: *Si quis intrà gradus prohibitos scienter Matrimonium contrahere præ-*

sumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendæ careat. . . non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit. Tum quia aliàs daretur occasio, ut quotidie spe dispensationis Matrimonia celebrarentur, contemptis impedimentis. Ut autem quis dicatur mala fide contraxisse, non sufficit scivisse factum, sed requiritur scivisse, quod tale factum induxerit impedimentum; ità Sanch. et Conc. II. cc. ac Salm. n. 10, cum Bann. Cand. et Aversa. Addunt Sanch. et Salm. ib. cum eisdem, neque sufficere quod ignorantia fuerit crassa, quia reverà non dicitur *scienter* facere (ut loquitur Concilium) qui aliquid facit cum ignorantia crassa, ut docet etiàm Nav. c. 36 n. 141 Declar. 4. Secùs si ignorantia sit adeò crassa, ut temeritas videatur, prout ajunt Sanch. et Salm. II. cc. Et idem dicendum, si Sponsi voluntariè omiserint Proclamationes, tunc enim, etiàm si contraxerint ignorando nullitatem Matrimonii, Dispensatio ipsis est deneganda, ut subdit Tridentinum loc. cit. dicens: *si ignoranter id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis.*

Quær. IV. An Episcopus casu, quo potest in impedimento dirimente dispensare, possit hanc facultatem alteri delegare? Negant Sylv. Medina etc. apud Sanch. l. 2. D. 40 n. 13 quia (ut ajunt) Episcopi nequeunt hujusmodi facultates delegare, nisi ipsis hæc potestas sit specialiter concessa; idque probant ex Trident. sess. 24 cap. 6. Liceat, ubi conceditur Episcopis facultas absolvendi à casibus Papalibus, et ibi explicatur, per se, vel Vicarium; ergò ut Episcopus possit delegare hujusmodi facultates, eget speciali concessione. Sed communiter affirmant Pont. l. 8 c. 13 n. 5. Pal D. 4 par. ult. § 1 n. 13. Bar. All. 35 n. 14. Escob. l. 27 n. 695. Bon. q. 3 p. 15 n. 6. Sanch. l. c. n. 14, cum Ang. Sylv. Con. Cord. et Lop ac Salman. c. 14 n. 12, cum Con. Aversa, Leand. et Henr. Et hoc (ut dicunt Sanch. num. 16, et Pal. ac Salm, II. cc. cum

Aversa, et Gutt.) non solum pro casu particulari, sed etiam pro omnibus occurrentibus, tam presentibus, quam futuris. Ratio, quia cum hæc potestas non sit annexa personæ, sed dignitati et officio, ipsa non dicitur delegata, sed ordinaria, et ideo bene delegari potest, ut diximus de Lug. 1 n. 190, v. Et in his, et 193. Nec obstat Concilium l. c. nam respondent Sanch. et Pal. cum Guttier. quod Concilium voluerit per hoc tantum explicare, Vicarium non habere hanc facultatem ex generali commissione Vicariatûs, sed egere speciali commissione Episcopi, sed non voluerit denegare Episcopis hanc facultatem delegandi.

1126 • Resp. 2. In impedimentis non dirimentibus possunt Episcopi dispensare universaliter Quod addo, quia excipiuntur illa, quæ in jure naturali, et divino impediunt, ut votum castitatis absolutum, et perfectum, Bonac. q. 3 p. 15 ex Nav. Sanch. etc. (Sed in Matrimonio contracto possunt dispensare ad petendum debitum in voto emisso tam antè quàm post Matrimonium; vide dicta n. 986 et 987) et sponsalia priora: ut habet Tanner. art. 8 qu. 4 d. 2 nu. 3o ex Sanch. l. 7 D. 17 n. 8. Idem habet. Fill. t. 10 par. 2 c. 10 n. 306. Laym. l. 5 c. 10 par. 4 c. 15 n. 2 sub finem. Similiter Episcopus potest dispensare in impedimentis, quæ Matrimonio superveniunt, et impediunt petitionem debiti, v. g. cognationis spiritualis, vel affinitatis. Bon. l. c. Sanch. lib. 8 d. 12 num. 16. Fill. loc. cit. ubi excipit incestum commissum Matrimonio consummato cum consanguineis, in iis, qui non sunt juvenes. * (Sed Sanch. n. 13 expressè docet oppositum, vide dicta n. 1076.) *

1127 • Resp. 3. Possunt etiam confessarii Regulares approbati, * (Idest Benedictini, Mendicantes, et omnes alii eorum Privilegiis communicantes, ut Sanch. l. 8 D. 16 num. 3 et 8. Pont. lib. 8 c. 13 in fine, Pal. p. ult. § 1 num. 18 et Salman. cum Gutt. Rodr. Aversa, et Candido), de licentia tamen suorum Provincialium, dispensare ad petendum debiti.

» tum conjugale , propter cognitionem consanguineæ
 » conjugis in secundo gradu , ut Rodriq. q. regul. t.
 » 1 q. 63 art. 1 nullo modo tamen in impedimento
 » ipso. V. Mar. Perez d. 44 s. 7 n. 13. Dixi, Provin-
 » cialium , quia quod Molf. Leon. etc. volunt, con-
 » fessarios Societatis Jesu habere omnes hanc facul-
 » tatem immediatè à P. Generali , id refutat Diana
 » p. 3 t. 2 res. 14. * (Vide dicta n. 1076 v. Insuper.) *

Quær. hic , an Regulares possint dispensare in voto ¹¹²⁸
 castitatis ad contrahendum Matrimonium , si magna
 urgeat necessitas , nempe si nequeant nuptiæ mora-
 liter differri , et aliundè imminet periculum infamiæ,
 aut scandali ? Communitè docent DD. posse confes-
 sarios Mendicantes aliosque Religiosos communican-
 tes Privilegiis dispensare in omnibus votis , in qui-
 bus Episcopi de jure ordinario dispensare valent cum
 suis subditis , ex pluribus Privilegiis nempe Innoc.
 VIII. in quadam Bulla , quam refert Rodriq. item
 Martini V. Eug. IV. Julii II. Pauli III. et Greg. VIII.
 (quod extendit etiàm ad vota jurata) , ità Sanch. l. 4
 D. 34 n. 4. Pont. l. 8 c. 10 n. 9. Less. l. 2 c. 40 num.
 134. Pal. t. 3 tr. 15 p. 13 n. 7. Reiffenst. dist. 3 n. 44.
 Sporer de Voto , c. 2 n. 54. Elbel eod. tit. n. 274 et
 Salm. de Voto c. 3 n. 94 cum Navar. Lopez , Araga
 Fag. Trull. Cand. Villal. etc. Hinc diximus n. 987
 v. An autem , posse Regulares dispensare in voto
 castitatis emisso antè , vel post Matrimonium ad per-
 tendendum debitum. Sed dubium fit , an in casu urgen-
 tissimæ necessitatis , sicut possunt dispensare Episcopi
 (juxtà dicta de Voto l. 3 n. 258 v. Notif. II.) ,
 possint etiàm Regulares dispensare ad contrahendum
 Matrimonium ? *Prima* sententia affirmat , et hanc tenent
 Reiffenst. l. 5. Decretal. tit. 34 n. 40. Vidal , de
 Voto , Inquis. 3. n. 77. Anton. à Spir. S. tr. 2 D. 3
 n. 84 item Bassæus , Henrinx , Crousers etc. ac El-
 bel t. 2 de Voto p. 90 n. 279 (qui probabilem pu-
 tat ; et alii apud Salm. de Voto c. 2 n. 97.) qui pa-
 riter vocant probabilem. Ratio , quia Episcopi in
 casu necessitatis dispensant in voto castitatis jure or-

dinario, juxtà mox dicta n. 1125. Undè Regulares, qui possunt dispensare in omnibus votis; in quibus Episcopi jure ordinario dispensant, possunt etiàm in eo dispensare urgente necessitate. *Secunda* verò sententia communior negat, et hanc tenent Sanch. l. 2 D. 40 n. 9. Pont. l. 8 c. 10 n. 11. Barb. All. 37 n. 14, Sporer tr. 3 nu. 74. Pal. de Voto D. 1 p. 12 num. 7. Laym. l. 4 tr. 4 c. 8 n. 17. Tamb. l. 3 c. 16 § 4 n. 54 et Salm. de Voto c. 3 n. 96 cum Suar. Leand. Diana, Lez. Bardi, Prado, Moya, et Rodr. Ratio quia Regulares possunt tantùm dispensare in votis, in quibus dispensant Episcopi jure ordinario; sed in necessitate Episcopi non dispensant jure ordinario, sed extraordinario et per accidens, eò quod agatur de casibus, non ordinariè, sed extraordinariè contingentibus. Sed respondent Adversarii, quod non per hoc, quod casus sint extraordinarii, dicendum sit, quod Episcopi dispensent jure extraordinario, nam etiàm in his casibus habent potestatem ordinariam, cum ipsa sit annexa eorum officio et dignitati. Undè non audeo primam sententiam reprobare.

- » Resp. 4. Ut licitè dispensetur in impedimentis
 » dirimentibus requiritur justa causa, qualis secundum
 » Filliuc. c. 8 est, v. gr. 1. Extinctio magnæ
 » litis, vel odii inter agnatos. 2. Ablatio scandalii.
 » 3. Inæqualitas Matrimonii, nisi consanguineis, vel
 » affinibus nubatur. 4. Defectus dotis competentis.
 » 5. Conservatio facultatum in eadem cognatione.
 » 6. Merita petentis dispensationem. Plures vide
 » apud Sanch. d. 19. Coninch. d. 33. Hurtad. d. 26:
 » Mar. Perez d. 44 sect. 5 ubi notat 1. Quantò gra-
 » dus consanguinitatis, vel affinitatis est propinquior,
 » tanto requiri causam graviorem. 2. Sæpè plures ag-
 » gregatas causas sufficere, quarum singulæ non suf-
 » cerent. Vide etiàm Dian. p. 8 t. 3 R. 93.
 » Resp. 5. Si quis dubitet, an habeat impedimen-
 » tum dirimens, v. gr. contrahendi Matrimonium
 » cum certa persona, et adhibita diligentia suffi-
 » cienti, non possit intelligere veritatem, probabile

» est, posse cum ea contrahere sine dispensatione
 » (nisi tamen præsumptio aliqua stet pro impedi-
 » mento), quia possessio stat pro libertate contra-
 » hendi. Sanchez, Sancius, Franc. Lugo, Bard. d. 6
 » c. 11 p. 7 § 11 (contra Laym. et Pal.) * (Sed v.
 » dicta n. 902. Qu. III. v. Dicunt autem, ubi oppo-
 » situm tenuimus cum Laym. Pal. Less. Tournely,
 » Ronc. etc.) * »

Præter causas, quas affert Busemb. ad licitè dispen-¹¹³⁰
 sandum, additur à Salm. n. 24 pro causa instauratio
 Matrimonii bona fide contracti: et etiàm mala fide,
 si Matrimonium fuerit consummatum, vel adsit fama de
 copula habita. Item necessitas auxilii, puta si mulier
 defectu viri non possit litibus assistere, vel filiis suis
 providere. Item ætas foeminæ excedens annum 24. Item
 periculum perversionis à fide. Item subministratio ma-
 joris pecuniæ: scribit Conc. pag. 348 n. 9, hanc cau-
 sam pecuniæ sibi displicere, ut propter eam dispen-
 set Ecclesia in impedimentis: miratur enim, quod
 postquàm Tridentinum dixit, Dispensationes gratis esse
 concedendas, Doctores assignent pro causa dispensan-
 di, quod illæ non dentur gratis. Sed communiter AA.
 hanc causam admittunt ut Sanch. l. 8. D. 19 n. 35.
 Salm. c. 14 n. 26. Pal. D. 4 p. ult § 2 n. 2. et Papa
 Bened. XIV. Notif. 87 n. 26 cum Pall. in Trid. Et
 meritò, cum hujusmodi compositiones (ut Innoc. X.
 præcepit (non immisceantur cum aliis pecuniis The-
 sauri Cameralis, sed reserventur in monte Pietatis, et
 indè non extrahantur, nisi de mandato pontificis; ut
 in sola opera pia impendantur, cum igitur talis pecu-
 niæ præstatio in subsidium pauperum erogetur, sit
 causa satis justa, ut Ecclesia dispenset, sicut frequenter
 solet. Nec officit, quod mussitent Hæretici, ut objicit
 P. Concina. nam patenter injustè mussitant.

Notandum autem 1. quod ut dispensatio non sit¹¹³¹
 subreptitia, explicanda sint omnia impedimenta, quæ
 adsunt, item cognatio si sit carnalis, aut spiritualis;
 item gradus et linea, si sit recta, aut lateralis. An
 autem sufficiat exprimere solum gradum remotiorem?

Vide intrà n. 1136. Quæst. 4. Notandum 2. quod in Constitutione Summ. Pontif. Bened. XIV. quæ incipit. *Ad Apostolicæ servitutis* (vide in fine libri Decr. IX. edit. die 10 Martii an. 1742.) declaratum fuerit, quod expressio causarum, earumque verificationem in Dispensationibus appositam ad validitatem pertinere. Undè Summ. Pontifex præcipit omnibus Procuratoribus, etc. ut sciscitentur ab Oratoribus veras causas, et illas sincerè exponant, sub pœna falsi; item Episcopis, et aliis quibus executio committi solet, imposuit, ut explorarent veritatem causarum in Litteris Apostolicis expressarum. Hinc deinceps plures addendæ sunt quæstiones valdè utiles in praxi quodam materiam dispensationem.

1132 Quær. enim 1. an, cessante causa Dispensationis cesset Dispensatio? Affirma, si causa cessat, antequàm Dispensatio expediatur, vel antequàm fiat ab Episcopo, cui à Pontifice commissa fuerit. Secùs verò, si causa cesset, Dispensatione jam expedita et facta ab inferiori, etiàm si cessat antè celebrationem Matrimonii, Ratio, quia per Dispensationem jam tollitur impedimentum, sive lex relaxatur, cujus obligatio extincta, si cessat postea causa, minimè reviviscit; ita valdè probabiliter Pont. l. 8 c. 20 n. 3. Pal. de Privil. D. 4 p. 15 n. 7. Suar. de Leg. l. 6 c. 20 a. n. 15. et Salm. de Matr. c. 14 n. 29 cum Sa, et Sylv. contra Sanch. Dic. etc. qui tamen hoc probabile vocant; vide etiàm dicta l. 1 n. 196 v. Quæstio verò.

1133 Quær. 2. quid autem dicendum, si dubitatur, an causa, falsò allegata, fuerit finalis, aut impulsiva? Vel an causa fuerit vera, an falsa? Resp. quod in omnibus his, et similibus dubiis valida censenda sit Dispensatio; quia in dubio standum pro validitate actus; ita Sanch. de Matrim. l. 8 D. 21 n. 20 et 25. Pont. l. 8 c. 17 n. 41. Pal. de Privil. D. 6 p. 16 § 4 n. 3. et Salm. c. 14 n. 37 cum Dic. Gabr. etc.

1134 Quær. 3. an, cum petitur Dispensatio pro Matrimonio contrahendo inter propinquos, exprimenda sit copula incestuosa inter eos habita? Commune est

apud omnes, quod si copula ex parte utriusque fuerit habita ad facilius obtinendam Dispensationem, et copula allegetur pro unica causa consequendi Dispensationem, tunc necessario malus ille animus sit exprimendus, alias Matrimonium erit nullum, quia nemini debet suum crimen prodesse; tantò magis, quod Pontifex moveatur ex ea ad imponendam majorem pœnitentiam, aut pecuniæ compositionem, ut sic homines magis à tali crimine avertantur: ità communiter Sanch. lib. 8 D. 25 n. 38. Pal. D. 4 p. ult. § 3 n. 9 et Salm. c. 14 n. 42 et alii. Idque expressum est in Bulla Innoc. XII. renovata à Bened. XIV. per Bullam, Pastor bonus, § 42 ubi dicitur: *Si qui verò oratores, obtenta Dispensatione à Dataria super impedimento primi et secundi, sive secundi dumtaxat gradus consanguinitatis seu affinitatis, cum expressione quidem carnalis copulæ, sed tacita, occulta et malitiosa intentione, in ipsa copula habita ad facilius obtinendam Dispensationem, pro revalidatione hujusmodi Dispensationis ad dictam Pœnitentiariam recurrant, possit idem Major Pœnitentiarius absolute dispensare cum personis, explicitè affirmantibus, se sub expressa forma miserabilium Dispensationes à Dataria obtinuisse. Cum iis verò, qui non tamquàm pauperes dispensati fuerint, non dispenset, nisi solutà priùs in Dataria, ad effectum erogandi eleëmodynas, taxà definiendâ arbitrio ejusdem Majoris Pœnitentiarii.*

Dicunt autem Pal. et Salm. l. c. cum Hurtado, non tenèri Oratores prædictam malam intentionem exprimere, si fuerit tantùm mente concepta, quia (ut ajunt) tunc crimen pravi illius animi non subiacet potestati Ecclesiæ. Sed huic opinioni non acquiesco; hïc enim non agitur de pœna, sed de Dispensatione, quam benè potest Ecclesia nolle concedere, si crimen pravæ intentionis adfuerit; sicut potest Ecclesia in concessione Indulgentiarum excludere non implentes aliquod opus internum, ut docent Suar. de Pœnit. D. 52 sect. 5 n. 5 et Bon. de Indulg. D. 6 q. 1 p. 5 num. 29, cum aliis. Probabilissimè verò dicunt

Salm. c. 14 n. 43, cum aliis, quod si in petitione aliæ causæ per se jam sufficientes ad obtinendam Dispensationem exponantur, et simul exponatur copula præhabita (quæ omninò et semper exponi debet, ut n. seq. mox videbimus), tunc non sit opus, ut allegetur circumstantia malæ fidei, nempe quod copula fuerit consummata ad Dispensationem faciliùs impetrandam.

1135 Sed redeundo ad quæsitum, dicunt alii, valere Matrimonium, si Sponsi in supplicatione reticuerint circumstantiam copulæ, si illa sit præhabita sine prava intentione obtinendi faciliùs Dispensationem, ità Pont. l. 8 c. 17 num. 32, et Salm. c. 14 n. 40, cum Henr. Perez, Hurt. Vega, Vill. etc. Sed omninò est tenendum esse nullum, ut docent Sanch. l. 8 c. 25 num. 8. Laym. l. 1 tr. 4 c. 22 n. 18. Pal. D. 4 p. ult. § 2 n. 4 item Cón. Diana, Gutt. Reb. Fill. etc. ap. Salm. n. 39. Et de hoc hodiè non est amplius dubitandum ex Bulla cit. Pastor bonus. Summ. Pont. Bened. XIV. § 41, ubi dicitur: *Quod si obtinuerit à nostra Dataria Dispensationem super gradu prohibito, in primo et secundo, vel secundo tantum, ac etiàm tertio vel quarto cum reticentia copulæ inter eos secutæ, quam sine honoris detrimento detegere non valeant; possit idem Major Pœnitentiarius, si copula sit adhuc secreta, hujusmodi Dispensationem, seu respectivè reconvalidationem in foro conscientie tantum concedere; factò, quando agitur de primo et secundo, vel secundo tantum gradu, compositione 50 ducatorum auri de Camera ad Datariam transmittendorum, nisi prior gratia expedita fuisset in forma pauperum.* Ex his attende, quod Papa dicendo, *possit reconvalidationem concedere*, non habeat pro validis Matrimonia cum tali reticentia contracta; tantò magis, quod in gradibus mox supra descriptis Dispensatio propter solutionem relatam difficilior reddatur.

1136 Quær. 4 an possit manifestari remotior gradus consanguinitatis, vel affinitatis, reticendo propinquiores? Affirmant Sanch. l. 8 D. 24 n. 28. Pont. l. 8 c. 17 n. 26 et Salm. c. 14 n. 46, ac Sylv. ac Pont. apud Tourn. t. 2 p. 136 v. Observandum 2. Idque inferunt ex quo-

dam Motu Proprio S. Pii V. Sanctissimus, ubi dictum fuit, quod Dispensatio sine gradûs propinquieris mentione obtenta (nempè si Sponsi sint conjuncti in quarto, et tertio gradu) *de subreptionis vel obreptionis vicio notari non possit, obtentis tamen postea Litteris Declaratoriis super propinquiori.* Undè dicunt, quod hujusmodi Litteræ (quibus declaratur, quod gradus propinquior non obstat Matrimonio) requirantur tantùm in foro externo ad vitandum scandalum, non verò si scandalum absit. Hinc, contra Conradum, Tourn. Anacl. etc. qui dicebant, Matrimonium esse nullum sine præfatis Litteris, declaravit Bened. XIV. in Brevis, *Etsi matrimonialis*, dato 30 Sept. 1755, (vide in Bullar. to. 4 p. 346 § 6.) Matrimonium esse quidem illicitum, sed non invalidum; modò propinquitas non sit primi aut secundi gradûs consanguinitatis, vel affinitatis. Præterea reclè advertit Tourn. t. 2 p. 136. Observ. 2 quod in gradu mixto exprimi debeat sexus qui est in primo gradu, quia difficiliùs conceditur, ut nepos ducat amitam, quàm patruus ducat neptem: major enim perversio ordinis est, ut nepos constitua- tur suæ amitæ caput.

Quær. 5 si quis petat secundam Dispensationem in eadem materia post primam aliàs obtentam, an primam exprimere debeat? Respondetur affirmativè, ¹¹³⁷ quandò impedimentum est ex eodem crimine, quia relapsus retrahit Superiorem à dispensando. Secùs si impedimentum non sit ex aliquo crimine, vel sit ex crimine diverso; ità Conc. p. 351 n. 23, cum communi, et Salm. c. 14 n. 47 et 48, cum Coninck et Aversa.

Quær. 6. an, si quis habeat plura impedimenta affinitatis ejusdem gradûs, puta si cognoverit duas ¹¹³⁸ sorores suæ sponsæ, debeat in supplicatione Dispensationis utramque copulam exprimere? Negant Vega, Henr. Led. et Man. apud Escob. l. 27 n. 747. Sed probabiliùs affirmant Sanch. l. 8 D. 24 nu. 5. Pont. l. 8 c. 17 § 5 n. 5. Conc. q. 352 n. 13. Anacl. p. 701 n. 165. Salm. c. 14 n. 51 cum Aversa, et Pal. et Esc. n. 748 cum Mol. Hurt. Con, Villal, Diana, Leand.

ac Rota Rom. Ratio, quia in simplici non comprehenditur mixtum; et licet hæc impedimenta non sint specie diversa, sunt tamen numero distincta. Et de hoc hodiè non ampliùs dicitur, nam sic omninò tenendum esse declaravit Bened. XIV. in Brevi, *Etsi Matrimonialis*, jam suprà relato n. 1137. Et idem dicendum de aliis impedimentis consanguinitatis, cognitionis spiritualis, publicæ honestatis etc. ut Sanch. et Anacl. ll. cc.

1139 Quær. 7. an, si concurrant plura impedimenta, possit divisim impetrari eorum Dispensatio? Adest triplex sententia. *Prima* affirmat, et hanc tenent Sallas, Rodr. et Sa apud Salm. c. 14 n. 52, et probabile vocant ibi Villal. Dicast. et alii, quia nullibi ex jure habetur, requiri, quod impedimenta simul exponantur. *Secunda* sententia negat, quam tenent Sanch. l. 8 D. 23 nu. 2. Pont. l. 8 c. 17 § 4. Pal. D. 4 p. ult. § 3 n. 11. Conc. p. 352 nu. 23 et Escob. n. 745 cum Suar. Laym. Perez; et Gutt. item Diana, ac Leand. apud Salm. n. 53, tum quia sic habet praxis Curie; tum quia in uno impedimento cum altero conjuncto difficiliùs dispensatur. *Tertia* sententia probabilior, quam tenent Salm. n. 54, cui non dissentiunt AA. secundæ, distinguit, et dicit, quod si impedimenta disparatè se habent, et unum ex altero non augetur, ut votum et consanguinitas, aut consanguinitas et machinatio, tunc sufficiat divisim obtinere Dispensationem. Secùs si impedimenta sint talis rationis, ut afferant conjuncta majorem repugnantiam ad Matrimonium contrahendum, puta si quis vult ducere consanguineam, cujus sororem turpiter cognoverit; tunc enim difficilior redditur Dispensatio. Excipiunt Coninok, et Aversa apud Salm. si justa detur causa separandi, ut si unum impedimentum esset publicum, et aliud secretum, quod infamiam possit afferre, nempe si quis vult ducere consanguineam, cujus sororem occultè cognovit; tunc enim, ne infamentur contrahentes, possunt divisim Dispensationem petere. Et talem testatur Aversa esse stylum

Curia. Sed id dico intelligendum tantum respectu ad Dispensationem obtinendam à Dataria, puta ob publicum impedimentum consanguinitatis, cum Sponsa; nam quoad Dispensationem impedimenti occulti propter copulam cum ejus sorore, juxta nostram sententiam, saltem in supplicatione ad Pœnitentiariam debent ea impedimenta simul exponi, cum simul exposita jam, ut diximus, Dispensationem reddant difficiliorem.

Quær. 8. an, si quis post obtentam Dispensationem ¹¹⁴⁰ super impedimentum occultum affinitatis, iterum habuerit rem cum eadem consanguinea Sponsæ, antequam eam duxerit, nova indigeat Dispensatione? Si Dispensatio non adhuc fuerit executata ab eo, cui commissa est, conveniunt omnes, non indigere; ita Contin. Tour. tom. 2 p. 228 v. Si verò, et Elbel de Matr. p. 505 ex n. 506, quia tales dispensationes non sortiuntur effectum à die expeditionis, sed à tempore executionis. Si tamen jam fuerit executata, affirmant Habert de Legib. c. 13. et Elbel l. c. ex Gob. et Quintanad. quia executor solum dispensare potest in impedimento contracto, non autem in contrahendo, maxime cum in Litteris S. Pœnitentiariæ soleat committi facultas cum clausula, *ut dispenses hac vice*. Verum probabilius non requiritur nova Dispensatio, ut dicunt Sanch. l. 8 D. 25 num. 4. cum Guttier. Cord. et Manuel, ac Tourn. l. c. cum Anacl. et Cónrado, qui de hoc affert expressam Declar. S. C. Ratio, quia affinitas illa jam sublata est per dispensationem quoad hunc effectum contrahendi Matrimonium; et hoc videtur denotare clausula illa *hac vice*, si fortè verum est, quod talis clausula soleat apponi, quod nescio. Cæterum ipsa S. Pœnitentiaria in praxi hanc nostram sententiam sequitur, ut ego ipse observavi in quodam authentico ejus Rescripto, edito die 21 Sept. 1752, ubi sic responsum fuit. *S. Pœnitentiaria ad præmissa respondet, quod si Orator aliàs super eodem primi affinitatis gradus impedimento ad Matrimonium contrahendum cum muliere de præsentis ejus conjugis fuerit dispensatus,*

etiãmsi ipse post obtentam gratiam, atque antè Matrimonii celebrationem denuò cum supradictæ mulieris matre relapsus sit, nova dispensatione non indigere. Et hoc valet etiã quòdã Dispensationem obtentam à Dataria, atque executam in impedimento consanguinitatis; modò Dispensatio non sit impertita in forma pauperum; ità Conrad. l. 8 c. 1 n. 51. et Sanch. de Matr. l. 8 D. 24 n. 8 cum aliis.

Dicit autem Bened. XIV. Notif. 87 n. 51. Ex Fill. Clericat. et Tamb. si obtenta Dispensatione S. Pœnitentiariæ in foro conscientiæ, impedimentum detentum fuerit in foro externo, et Conjuges nullas afferre possint probationes, et Matrimonium ità sit contractum, tunc Episcopum, Parochum, et judicem debere acquiescere testimonio Confessarii fidem facientis de Dispensatione impetrata.

¹¹⁴¹ Quær. 9. An, si post obtentam Dispensationem super gradu prohibito, antequàm illa executioni mandetur, intercesserit copula inter Sponsos, nova requiratur Dispensatio? Negant alii, ut Ovan. Sa, etc. ap. Sanch. l. 8 D. 25 n. 6. Sed veriùs affirmant Sanch. cum Gallego, Gultier. etc. n. 8. Ratio, quia Stylus Curiæ sic obtinuit, ut incestus hic declaretur; illo enim manifestato, Pontifex majorem imponit pœnitentiam, amplioremque compositionem pecuniæ exigit. Et sic etiã declaravit S. C. mense Maji 1635.. (apud Pitton. num. 878.) ubi dictum fuit: *Qui litteris Dispensationis obtentis super gradu prohibito consanguinitatis, et illis non præsentatis contraxit, vel carnaliter (nota) sponsam cognovit, non potest absque nova Dispensatione in Matrimonio permanere.* Et idem eruitur ex dictis in quæst. 3 n. 1134. Probabiliter verò ait Sanch. l. c. n. 5, quod licet Dispensatio fuerit concessa cum clausula, *modò culpa non interfuerit*, tamen si illa habeatur post executionem Dispensationis, tunc non requiratur nova Dispensatio, quia sufficit ad ejus valorem, quod antè illam copula non intervenerit.

¹¹⁴² Quær. 10. an si contrahentes sint diversæ Diœcesis, cum unoquoque debeat à proprio Episcopo dispensari? Affirmant Sambovius, Gibert. etc. apud Contin.

Tourn. t. 2 p. 247 q. 1 sed negant probabiliter ipse Tourn. cum Episcopo Tutelensi. Ratio, quia, cum Episcopus aufert à suo subdito impedimentum, habilem eum reddit ad contrahendum cum altero impedito, sicut si quis haberet facultatem dispensandi in aliquod gradu, dispensando cum suo subdito, dispensaret etiã cum extraneo, undè hic extraneus poterit tunc contrahere coram Parocho alterius quo cum dispensavit Episcopus.

Quær. 11. quæ sint clausulæ solitæ apponi in Dispensationibus à S. Pœnitentiaria? Clausulæ I. *Si ita sit.* In hoc benè ajunt Sanch. l. 8. D. 34 n. 21. Cabass. T. J. l. 3 c. 27 n. 10, fidem esse adhibendam pœnitenti, nisi Delegatus certè sciat oppositum ex notitia extrà Confessionem accepta. Dicit autem Sanch. lib. 3. D. 20 n. 18 cum Nav. quod si petatur Dispensatio super voto castitatis, non sufficiat ad dispensandum sola tentatio, vel periculum labendi tantum semel vel iterum, sed requiratur, ut vovens sit in periculo sæpius violandi votum. Sed melius censet Contin. Tom. t. 2 p. 238 in princ. cum Pontas, sufficere si quis propter gravem tentationem sit in probabili periculo etiã unius lapsus, quia per unum lapsum jam castitas amittitur. II. *Audità priùs Sacramentali Confessione.* Juxtà hanc ergò clausulam necessaria est Confessio: neque huic reverà contradicit Sanch. l. 8. D. 24 n. 29 ut putat Tourn. p. 236, nam tempore, quo scripsit Sanch. hæc clausula non apponebatur, et ideò dixit, non requiri Confessionem, sed ipsemet Sanch. subdit ib., quod Confessio esset necessaria, si talis clausula apponeretur. III. *Sublata occasione peccandi.* Intelligitur si occasio sit voluntaria, quod de facto sit tollenda; si verò necessaria, auferatur saltèm ex animo, reddendo illam ex proxima remotam per debita media adhibenda, ut rectè explicat Tourn. d. p. 239. v. Tertia. IV. *Dummodò impedimentum sit occultum.* De hac clausula vide dicta. n. 1111. V. *Injunctà ei gravi pœnitentiã.* Intelligitur juxtà vires pœnitentis, ut benè notat idem Tourn. l. c. v. Quarta; cum Tiburt. et Nav. qui

dicit, quod possit injungi ex gr. per sex menses jejunium semel in hebdomada, vel recitatio Rosarii ter in hebdomada, aut frequens Confessio (saltèm semel in mense) orationes, lectio spiritualis etc. Quod si pœnitens propter crimen, super quo petitur Dispensatio, jam satisfecerit pœnitentiæ, dicit Tourn. *ibid.*, illius prævivæ satisfactionis habendam esse rationem, undè Confessarius tunc pœnitentias in Brevi Romano præscriptas moderari debet. Si verò Dispensationi concessæ sit à pœnitentiaria annexa quædam species commutationis, nempè Confessio semel in mense, hæc à Confessario omninò est imponenda, ut id. Tour. *ib. n. 2* et Ben. XIV. Not. 87 n. 46 cum Sayr VI. *Præsentibus laceratis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ*. Hæc laceratio statim facienda est; sed intellige moraliter, nempè saltèm infrà triduum post Dispensationem executam; juxtà dicta n. 856. Si autem in Litteris non sit apposita clausula lacerationis, prout non apponitur, quandò Matrimonium nondùm est contractum, tunc non est obligatio eas lacerandi, sed hujusmodi Dispensatio debet à Parocho cautè annotari in libro, qui non possit ab alio aspici, ad hoc, ut ipse possit requisitus postmodùm, si opus erit, fidem facere de Dispensatione impetrata.

¹¹⁴⁴ Quær. 12. in quibus impedimentis S. Pœnitentiaria habeat facultatem dispensandi? Ad hujus quæsi declarationem, quæ multùm potest prodesse ad praxim Parochis, et Confessariis, hæc operæ pretium duxi annotare quæ habenter in Bulla Sum. Pont. Bened. XIV. quæ incipit Pastor bonus, edita die 13. Apr. an. 1744 ubi confirmata et inserta est Bulla Inn. XII. (emanata 3 Apr. 1692. incipiens, Romanus Pontifex.) Ibi § 39. pro Matrimoniis nondùm contractis sic habetur: *In Matrimoniis contrahendis possit idem Major Pœnitentiarius in foro conscientiæ tantùm super impedimentis occurrentibus, quæ Matrimonium non dirimunt, dispensare, vel dispensari mandare*. Hujusmodi autem impedimenta tantùm impediencia hodiè (ut diximus suprà) ad tria reducuntur, nempè votum,

sponsalia, et Ecclesiæ vetitum. Quoad verò impedimenta dirimentia, sic ibi traditur: *At in Dispensatione super quocumque impedimento ex quovis gradu, sive consanguinitatis, sive affinitatis, ex copula licita, sive ex cognatione spirituali proveniente etiam in foro conscientiæ tantum, tametsi impedimentum sit occultum, et periculum scandalorum imminet, in iisdem Matrimoniis contrahendis absteineat.*

Circà verò impedimenta in Matrimoniis jam contractis § 40 sic dicitur: *In Matrimoniis verò contractis, à Dispensatione seu Matrimonii reconvalidatione in gradibus primo, et secundo, seu secundo tantum consanguinitatis vel affinitatis ex copula licita, etiam in occultis, pariter absteineat, præterquàm si in secundo tantum gradu prædicto impedimentum saltèm per decennium duraverit occultum, et Oratores simul publicè contraxerint, et convixerint, et uti Conjuges reputati fuerint. In tertio autem et quarto gradibus occultis, in contractis possit dispensare, atque in iisdem tertio et quarto gradibus publicis possit revalidare matrimonia ex causa subreptionis, et obreptionis occultæ Litterarum Apostolicarum nulliter contracta: præterquàm si falsitas consistat in narratione præcedentis copulæ, quæ antea reverà non intercesserat. Et ratio hujus est, quia in reconvalidatione Matrimonii nullius propter copulam falsò expositam, non redundat infamia in contrahentes. Deindè super affinitate ex copula illicita § 43. dicitur: *Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita, quotiescumque adsit rationalis causa, licet periculum scandalorum non immineret, in Matrimoniis tam contractis, quàm contrahendis in foro conscientiæ dispensare et dispensari mandare valeat. Super impedimento autem criminis § 44. Super occulto impedimento criminis adulterii, si fuerit cum fide data dumtaxat, neutro machinante, commissum, possit tam in contrahendis quàm contractis Matrimoniis dispensare. Si verò crimen fuisset, utroque vel altero machinante, patratum, possit in occultis pariter dispensationem concedere; rarò tamen, et quandò necessitas postulaverit ratione alicujus gravis imminenti**

periculi, quod prudentiâ Majoris Pœnitentiarii, re præsertim discussa in Congregatione, vel Signatura, arbitrandum erit. Demùm in § 57. Noster SS. Pontifex confirmat omnia Privilegia et Indulta S. Pœnitentiariæ concessa, etiàm vivæ vocis Oraculo, ab aliis Pontificibus. Et idem Benedictus Notif. 87 n. 7. refert Inn. XII. declarasse vivæ vocis Oraculo, S. Pœnitentiariæ esse concessas omnes facultates ad ejus forum pertinentes, exceptis iis, quæ in sua Bulla, Romanus, exceptæ fuerant.

1145 Insuper notandum 1. quod ad Dispensationem obtinendam non requiratur consensus ejus, cui prodesse debet, quàmvis ut prosit, ab ipso postea acceptanda sit; ità Sanch. l. 8 D. 3 ex n. 4 et Salm. c. 14 n. 38. Qui addunt, quod si idem impedimentum afficit utrumque Sponsum, sufficiat pro uno Dispensationem impetrare. Secùs verò, si impedimentum afficiat unum independentè ab impedimento alterius.

1146 Notandum 2. quod cum petitur Dispensatio à Dataria, exprimendum sit nomen, cognomen, Diœcesis originis et domicilii tantùm, si Orator ibi habeat perfectum domicilium; item utraque Diœcesis Sponsi et Sponsæ, si ipsi diversas Diœceses habeant. Quandò verò petitur à S. Pœnitentiaria, tacentur nomina, et alia, sed tantùm exprimitur persona et locus, quò litteræ sunt dirigendæ.

1147 Hic refert ad praxim Confessarii annotare Formulam supplicationis ad impetrandam à S. Pœnitentiaria Dispensationem impedimenti ad contrahendum, sivè reconvalidandum Matrimonium, videlicet:

Intus. Eminentissimo è Reverendissimo Signore.

NN. avendo avuto copula con una donna, si ritrova aver data parola di Matrimonio ad NN. sua sorella; e perchè l'impedimento è occulto, e non succedendo il detto Matrimonio, ne verrebbe molto scandalo, supplica perciò l'Em. S. a volergli concedere la Dispensa. La risposta si degnerà di mandarla a Napoli (o pur...

per la posta di Napoli a Nola) in testa di... (hîc exprimat^r nomen et cognomen illius, ad quem rescribendum erit). Si autem petitur Dispensatio voti castitatis: NN. si ritrova aver fatto voto di castità, ma perchè sta in grave pericolo d' incontinenza, prega per tanto l' Em. S. a dispensare nel suddetto voto, affine di poter contraere Matrimonio, etc. Ità, si Matrimonium nondum est contractum; si verò Matrimonium jam est contractum, sic scribi potest: NN. ignaro (o consapevole) dell' impedimento ha contratto Matrimonio con una donna, la cui madre (o sorella) avea prima carnalmente conosciuta; onde, essendo l' impedimento occulto, e perciò non potendosi separare senza scandalo, supplica l' Em. S. per l' assoluzione, e Dispensa. La risposta, etc.

Foris autem inscribetur. All' Eminentissimo e Reverendissimo Signore, Signore, e Patrone Colendissimo.

Il Signor Cardinale Penitenziere Maggiore.

Roma.

Delegatus autem, cui commissa fuerit executio dispensationis, poterit in dispensando hanc vel similem formulam adhibere post datam Sacramentalem Absolutionem: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi et secundi) gradûs proveniente ex copula illicita, à te habita cum sorore mulieris quacum contractisti (aut contrahere intendis) ut Matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu; et prolem, si quam suscepisti (vel suscipies), legitimam declaro. In nomine Patris, etc.* Si verò Dispensatio sit à voto castitatis, dicitur: *Insuper tibi votum castitatis, quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, et illo uti, in opera, quæ tibi præscripsi, dispensando commuto. In*

nomine, etc. Si quis, non obstante voto castitatis, Matrimonium jam inierit, dicitur: *Item non obstante castitatis voto quod emisisti, in Matrimonio remanere, et debitum conjugale exigere possis, auctoritate Apostolica tecum dispenso. In nomine, etc.*

Qui autem vellet legere Bullam Bened. XIV, ubi præscribitur forma procedendi in omnibus causis nullitatis Matrimonii, videat P. Zachariam ap. Croix l. 6 p. 3 ad n. 430, qui illam in extensum refert. Incipit præfata Bulla, Dei miseratione, fuitque edita nonis novemb. an. 1741. Vide etiam La Croix l. 6 p. 3 n. 909.

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET IRREGULARITATIBUS.

CAPUT I.

DE CENSURIS IN GENERE.

DUBIUM I.

Quid sit Censura Ecclesiastica ?

- 1 *Quid est Censura ?*
- 2 *An Censura privet bonis internis ?*
- 3 *An Degradatio, vel Depositio sit Censura ?*
- 4 *An cassatio à Divinis ?*
- 5 *An Irregularitas ? de qua vide etià infra n. 351.*

« **R**ESP. Est poena spiritalis, et medicinalis, per
 » quam homini baptizato delinquenti, ac contumaci,
 » per potentiam Ecclesiasticam aufertur usus quorum-
 » dam spiritalium bonorum. Laym. l. 1 t. 5 p. 1 c. 1.
 » * (Nota verbum medicinalis. *Et idèd non sunt ex-*
 » *communicandi ù, de quorum correctione desperatur, nisi*
 » *fiat ad terrorem aliorum.* Salm. Tract. 10, de Cens.
 » c. 1 n. 10, cum S. Th.)

Undè resolves.

- » 1. Per censuram non privatur homo bonis merè
 » internis, verb. gr. caractere, potestate ordinis,
 » nec bonis propriis, ac privatis: v. gr. fide, chari-
 » tate, gratia, etc. (*Nec communione Sanctorum radi-*
 » *caliter derivante ex fide, et charitate.* Vide Salm. n. 8.)
 » sed quibusdam externis, et publicis, sivè actioni-
 » bus, quæ habent spiritualem aliquem effectum,

- » vel commodum, ut sunt sacrificium, officium divinum, beneficium, administratio, et susceptio Sacramentorum, indulgentia, publica Ecclesiæ suffragia :
 » quia hæc et non illa subsunt dispositioni Ecclesiæ.
 » Undè, si interdum privetur bono alieno temporali,
 » v. gr. convictu humano per excommunicationem,
 » id tantum fit secundariò.
- » Exilium, carcer, servitus, privatio beneficii,
 » nisi adjunctam habeant suspensionem aliquam spiritualium actionum, non sunt censuræ, quia sunt
 » poenæ temporales.
- 3 » 3. Nec degradatio, vel depositio est censura ;
 » quia, etsi sit poena spiritualis, non tamen medicinalis, sed perpetua, et ob peccatum præteritum,
 » etiã emendatum, potest infligi *) Itã Veriùs et
 » communiùs Salm. c. 1 n. 12 cum Suar. Barb. Pal.
 » Cõn. Val. etc. (contra Gut. Ledes. etc.) et clarè
 » colligitur ex c. Quærenti de Verb. signif. ubi sic
 » habetur : *Quærenti, quid per censuram Ecclesiasticam debeat intelligi, cum hujusmodi clausulam in litteris nostris apponimus ? Respondemus, quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis, et excommunicationis sententia valeat intelligi.*) *
- 4 » 4. Nec cessatio à divinis, quia non imponitur
 » per modum medicinæ ad tollendam contumaciam,
 » sed ad propulsandam injuriam Ecclesiæ factam.
- 5 » 5. Nec irregularitas, sivè sit ex defectu, quia hæc
 » non est poenalis, sed tantum impedimentum canonicum ;
 » sivè sit ex delicto, quia hæc non irrogatur
 » per modum poenæ medicinalis, sed punitivæ et ex se
 » perpetuæ. Undè nec tollitur per absolutionem, sicut
 » censura, sed per dispensationem. Bonac. d. 1
 » q. 1 p. 1 * (Idem docent Suar. tom. 5 D. 1 sect 3.
 » Bon. D. 1 q. 1 p. 1 n. 4. Contin. Tourn. tom. 2 p.
 » 387 Salm. c. 1 n. 12. Pal. D. 1 p. 1 n. 3 etc. (contra
 » Sot. Bon. Cov. etc.) Et huic sententiæ favet
 » etiã Bened. XIV. in Epist. Encycl. Inter præteritos,
 » Edita 3 Dec. 1749 § 50. Vide dicenda n. 351.) *
- » 6. Quando in Jubilæis, vel privilegiis datur po-

- » testas absolvendi à censuris, non comprehenditur
- » irregularitas, nisi expressè addatur. * (ut declaravit
- » idem Bened. XIV. l. c.) *

DUBIUM II.

Quotuplex sit Censura ?

- 6 Quotupliciter. Censuræ dividantur. An censuræ latæ ab Episcopo in Synodo sint perpetuæ, et tamquàm latæ à jure ?
- 7 Quando Censuræ reputentur esse latæ sententiæ ?
- 8 Quando ferendæ ?

« **R**ESPOND. Dividitur I. essentialiter in Excommuni- 6
 » cationem, Suspensionem, et Interdictum, II. Acci-
 » dentaliter in eam, quæ est à jure, et fertur per Ca-
 » nones, Constitutiones, vel Statuta Ecclesiastica,
 » stabili ac permanente lege; et eam, quæ est ab
 » homine, quæ scilicet fertur à judice, vel Prælato,
 » per modum mandati, vel sententiæ judicariæ. Est-
 » que vel particularis, circa factum aliquod particu-
 » lare, aut certas personas; vel generalis, quæ nullâ
 » singularis facti, aut personæ determinatione fer-
 » tur * (Nota igitur, quod censuræ, quas fert Episco-
 » pes in Synodo Diæcesana, dicuntur latæ per modum
 » Statuti; et hæ tamquàm latæ à jure durant post mor-
 » tem Episcopi. Aliæ verò extrà Synodum dicuntur latæ
 » ab homine per modum præcepti, seu mandati, aut
 » sententiæ; et hæ per mortem ferentis cessant, sive
 » præceptum sit particulare, sive generale. Ità Ronc. c.
 » : q. 2 Salm. de Censur. c. 1 n. 16. Croix l. 7 n. 7.
 » cum Dicast.) * III. In eam, quæ est sententiæ la-
 » tæ, quam scilicet jus, aut judex statuit ipso facto,
 » quo quis v. g. contra legem facit, sine alia senten-
 » tia incurrendam: et in eam, quæ est ferendæ,
 » quam jus, aut judex non vult ipso facto incurri,
 » sed per sententiam infligi, Pro quibus dignoscen-
 » dis consideranda sunt verba, quibus censura fer-

- » tur ; quæ , si includant alterius actionem , seu
 » ministerium , significant censuram esse sententiæ
 » ferendæ ; latæ verò , si non includant. Si verò am-
 » bigua sint , tenêri potest regula 49 juris in 6, quod
 » in dubio circa pœnas benignior interpretatio sit fa-
 » cienda , * Ità etiàm Spor. p. 116 n. 6. Cont. Tourn.
 » tom. 2 p. 381. Conc tom. 10 p. 415 n. 5 item Fill.
 » Mach. etc. cum Salm. de Gens. c. 1. n. 18 ex c.
 » Odiâ , et ex c. In pœnis , De Reg. Juris in 6.) *

Undè resolves.

- 7 » I. Est censura latæ sententiæ. 1. Si verba sint
 » præteriti , aut præsentis temporis , v. gr. excom-
 » municavimus , excommunicatus est , fuit , excom-
 » munico , suspenduntur , Interdicuntur , volumus ,
 » aut jubemus esse excommunicatum , suspensum , etc.
 » 2. Si addatur particula , ipso jure , ipso facto , vel
 » sine alia sententiâ. 3 Si verba sunt imperativi , mo-
 » di , v. gr. Incidat in excommunicationem , maneat
 » interdictus , etc. Ratio , quia hæc omnia nullius ac-
 » tionem interponunt.
- 8 » 2. Sententiæ ferendæ est , saltèm ut plurimùm ,
 » 1. Si verba sint futuri temporis , v. gr. excommu-
 » nicabitur , suspendetur. * (Ità Tourn. d. p. 381 et
 » Conc. p. 415 n. 5.) * 2. Si dicatur , excommuni-
 » tur , suspendatur , volumus excommunicari. * (Ità
 » Spor. p. 116 n. 6 sed vide hic in fin) * 3. Si verba
 » sint minatoria , v. gr. sub pœna excommunicatio-
 » nis , sub interminatione anathematis , etc. nisi ta-
 » men ex adjunctis aliud colligatur. Ità etiàm Salm.
 » c. 1 n. 19 cum Fill. Avila , etc. Conc. p. 415 n. 5
 » et Tourn. tom. 2 p. 381. *Item si dicatur.* Volumus
 » excommunicari , suspendi , etc. Ronc. p. 50 q. 2.
 » *Si autem dicatur , Excommunicatus sit , Bonacin.*
 » *Hurt. etc. cum Salm. n. 19 tenent , excommunicatio-*
 » *nem esse latæ sententiæ ; sed Sanch. Laym. ibid. etc.*
 » *volunt esse ferendæ. Utraque est probabilis. Si dicitur :*
 » *Anathema sit , Sanch. et Dic. ap. Croix l. 7 n. 9.*

- » dicunt esse ferendæ (contrà Suar. et Tourn. p. 381.)
- » nisi fiat contra hæresim. Quod autem ait Bus. si di-
- » catur, excommunicetur, suspendatur, etc. intelligi
- » ferendæ sententiæ, hoc explicandum est, si præcep-
- » tum excommunicandi, suspendendi, etc. alteri (puta
- » Episcopo) imponatur. At si absolutè modo imperativo
- » profertur, censura dicenda est latæ sententiæ, ut pro
- » certo asserit Bonac de Cens. D. I q. I p. I num. 7
- » et communiter docent Sylv. Ang. Arm. Suar. Vasq.
- » Avila, et Dic. ap. Croix lib. 7 n. 9.)

DUBIUM III.

Qui possint ferre Censuram, et in quos?

- 9 Quis possit censuram ferre?
- 10 Ex potestate ordinaria possunt. I. Papa. II. Episcopi.
An autem eorum Vicarii? III. Prælati Regulares. VI
Concilia, et Capitula. V. Qui hoc habent ex privilegio.
- 11 Quis possit ferre censuras ex potestate delegata? Non
possunt 1. Parochi. 2. Laici. 3. Fæminæ.
- 12 Quot conditiones requirantur, ut quis possit censuram
ferre? I. Ut si vir. II. Baptizatus. III. Tonsuratus. IV.
Compos rationis. V. Ut habeat jurisdictionem expeditam VI
Ut liberè agat.
- 13 Quæ conditiones, ut quis possit censuram ligari? I. Ut sit
homo. II. Baptizatus. III. Compos rationis. An ebrui,
vel amentes ad tempus?
- 14 An impuberes doli capaces?
- 15 IV. Ut sit subditus.
- 16 An Reges?
- 17 An peregrini?
- 18 V. Ut sit persona determinata, quoad excommunicationem.
- 19 An excommunicatio in Communitatem sit valida, et licita?
- 20 Prælati Regulares possunt censuras ferre in subditos ubi-
que existentes.
- 21 Qu. I. An Episcopus existens extrà Diocesim possit ferre
censuras in subditos.
- 22 Qu. II. An contrà, existens in Diocesi possit ligare cen-
suram subditum extrà degentem?
- 23 Q. III. An subditus delinquens extrà Diocesim, incurrat
censuram latam per præceptum in futuros delinquentes?

24 An Monasteria Regularium sint loca exempta?

25 Quid si agatur de damno resarciendo?

26 Qu. IV. An Episcopus possit censuras ferre in subditum alienum delinquentem in sua Diocesi?

27 Qu. V. An censura, lata generaliter, liget alienigenas?

28 Quomodo quis ligari possit pluribus censuris?

- « **R**ESP. I. Censuram ferre potest omnis, ac solus
 » Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo,
 » seu contentioso jurisdictionem, sive ordinariam,
 » sive delegatam * (*Est de Fide contra Novatores*
 » *quod Ecclesia potestatem habeat ferendi censuras,*
 » *quibus suos subditos bonis spiritualibus privet, ex*
 » *Conc. Const. sess. 8 Err. 3 et ex Bullis Martini V.*
 » *et Leonis X.*) *
 10 » Porro ordinariam, quæ est ratione officii, vel al-
 » terius juris, potestque delegari Clerico Clericatus
 » privilegiis gaudenti, ut Bon. d. 1. q. 1 p. 2. Laym.
 » l. 1 t. 5 par. 1 c. 3 n. 1 ex c. cum Ecclesiasticis, S.
 » Th. etc. docent, habet et Papa respectu totius Ec-
 » clesie, II. Patriarchæ, Archiepiscopi * (*Respectu*
 » *tantum subditorum suæ Diocesis, non vero aliorum*
 » *suffraganeorum, nisi tempore Visitationis, aut nisi*
 » *causa sit per appellationem ad ipsos devoluta; Pal.*
 » *D. 1 p. 4 n. 2. Conink. D. 13 dub. 4 n. 31, Salm.*
 » *c. 1 n. 29, ex c. Venerabilibus, de Sent. excom.*
 » *in 6.*) *, Episcopi * (*Dumquod sint confirmati, esto*
 » *non consecrati, quia per confirmationem jam acci-*
 » *piunt jurisdictionem; Tourn. p. 287 et Satman, d.*
 » *n. 29, ex c. Transmissam de Elect.*) *, eorumque
 » Vicarii Generales * (*Hoc tamen negant Sayr. Ugo-*
 » *lin. et alii apud Croix l. 7 n. 24, sed verius afir-*
 » *mant cum Busemb. Fagnan. in c. Quoniam de Offic.*
 » *Del n. 15. Bon. q. 1 p. 2 n. 5. Tourn. tom. 2 p. 388*
 » *item Suar. Sanch. Gutt. Garc. et plures apud Croix*
 » *l. c. Quia hoc pertinet ad ordinariam potestatem Vi-*
 » *carii, qui cum Episcopo unum faciunt tribunal, ut ex c.*
 » *Romana de Apell. in 6 et c. 2 de Consult. in 6.*) III.
 » Generales, Provinciales, et Superiores locales reli-
 » gionum. * (*Uti etiam Priores, Guardiani, Racto-*
 » *res, ut Suar. D. 2 sect. 2 n. 9. Bongo, q. 1 t. 2 n. 5.*

- » Pal. p. 4 n. 2. et Salm. c. 1 n. 31, ex c. Cum in Ec-
 » clesijs de major. et obed.) * respectu suorum sub-
 » ditorum. IV. Congregationes Religionum, Concilia
 » provincialia Episcoporum, Capitula provincialia
 » quorundam Religiosorum * (*Ac Capitulum Ecclesie*
 » *Cathedralis Sede vacante, seu Vicarius Capitularis*
 » *pro eo*, Salm. c. 1 n. 32, ex c. Cum olim, de ma-
 » jor. etc;) * Et denique V. Quidam alii ex conces-
 » sione, ut multi Archidiaconi, Archipresbyteri, et
 » Decani. * (*Adde, quod censuras ferre possint omnes,*
 » *qui per communem errorem cum titulo præsumpto*
 » *tamquam Superiores habentur*, ex l. Barbarius, ff.
 » De Off. Præt. et ex c. Infamis 3 q. 7. Vide Salm.
 » c. 1 n. 38.)
 » Delegatam habent, quibus ea committitur ab
 » ordinariam habente, cujus morte expirat: * (*Nisi*
 » *causa à Delegato jam sit incepta etiam per solam ci-*
 » *tationem*, ex c. Gratum de Offic. Deleg.) * nec de-
 » legatus potest alteri delegare, nisi habeat specialem
 » hujus commissionem, ut si sit delegatus Papæ. * (Ex
 » c. 3 de Offic. Deleg. *propter privilegium quod habent*
 » *Delegati à Pontifice.*)

Undè resolves.

- » 1. Non possunt potestate ordinaria ferre censu-
 » ram, 1 Parochi * (Ut communiter Cont. Tourn.
 » p. 389, cum D. Th. D. Bonav. etc. et Salm. c. 1 n.
 » 33, cum Suar. Soto, etc. *cum potestas eis concessa*
 » *ex jure communi, sit abrogata per consuetudinem.*) *
 » 2. Laici: quia non sunt capaces jurisdictionis Ec-
 » clesiasticæ: uti et Religiosi professi non habentes
 » primam tonsuram. Foeminæ, licet sint Priorissæ,
 » vel Abbatisæ, quia non sunt capaces jurisdic-
 » tionis, seu potestatis clavium: quando verò in jure
 » dicuntur posse subjectos sibi Clericos suspendere
 » ab officio, vel beneficio, suspensio non accipitur
 » propriè pro censura, cujus violator irregularitatem
 » incurrit, sed latè, et impropiè pro præcepto, quo

» Abbatisa, Clerico sibi quodammodo subjecto pro-
 » hibet celebrationem, donec satisfecerit, subtrahens
 » ei reditus interea. Vide Bonac. l. c. Laym. l. c. t. 5
 » p. 1 c. 3 n. 3. »

12 Hic sedulo notandum, quod ut aliquis possit cen-
 suras ferre, sex conditiones requirantur.

Requir. I. Ut sit vir, saltẽm loquendo de potestate
 ordinaria. An autem Papa ex plenitudine potestatis
 possit committere mulieri facultatem ferendi censu-
 ras? Probabilius negant Salm. c. 4 n. 48, cum S. Th.
 Cõn. Sot. etc. contra Croix l. 7 n. 19, cum Palud.
 Leand. etc. Ratio, quia potestas hæc data est Aposto-
 lis, et eorum successoribus, quibus traditæ sunt Claves
 Ecclesiæ; potestas autem clavium nullo modo mu-
 lieribus tradi potest. Requir. II. Ut sit baptizatus,
 quia qui non est in Ecclesia non est capax Ecclesiastice
 jurisdictionis; ita verius Suar. Candid. et Salm.
 c. 1 n. 51, contra Ugolin. etc. Requir. III. Ut sit sal-
 tẽm primã Tonsurã insignitus, aliàs nequit jurisdic-
 tionem spiritualem habere, cum non sit in Ordine
 Ecclesiastico adhuc constitutus. Itã Salm. cap. 1 n. 52
 et 53, cum S. Th. ex c. Ecclesiæ. De Const. ubi laici
 spiritualia tractare prohibentur. Et idẽ laicus nequit
 in Vicarium ab Episcopo eligi, ut Salm. ib. in fin.
 cum Covar. Communiter tamen dicunt DD. quod ex
 commissione Pontificis posset laicus ferre censuras;
 quod enim censuras ferens debeat esse Ecclesiasticus,
 est de jure positivo, in quo potest Papa dispensare;
 itã Pal. p. 4 n. 3. Cont. Tourn. p. 389 q. 1. Bon. p. 2
 n. 3 et 6. Salm. n. 52, cum Cõn. et Cant. ac Croix
 d. n. 19, cum comm.

Requir. IV. Ut sit compos rationis: est commune.
 Vid. Salm. c. 1 n. 55. Imò debet habere intentionem
 ligandi eum, contra quem fert censuram, ex c. Cum
 voluntate. De Sent. exc. Ex quo inferitur 1 quod si Præ-
 latus intendit aliquem eximere à generali sententiã,
 ille non incurrat. Inferitur 2 quod si Prælatus censu-
 ram ferat sine animo ligandi, censura non incurratur.
 Inferitur 3 quod si quis excommunicatur ad instantiam

partis, ille solùm juxtà intentionem partis maneat ligatus; ità Salm. dict. n. 55.

Requir. V. Ut habeat jurisdictionem expeditam quòad usum: hinc Episcopus excommunicatus, suspensus, hæreticus, aut schismaticus nequit ferre censuras, ex c. Exceptionem. De Except. Et idèd Vicarius Episcopi excommunicati, aut suspensi non potest ferre censuras ex c. 1 de Offic. Vic. in 6. Occultus tamen hæreticus, aut excommunicatus validè, etsi illicitè, fert censuras, ità communiter Suar. D. 14 s. 1 n. 8. Sot. in 4. Dist. 22 q. 2 art. 1. Dian. p. 5 tr. 9 R. 50, et Salm. c. 1 n. 58, cum Sayr. Cornejo, et Leand. Et ratio est, quia propter publicum bonum, nisi sit vitandus, Ecclesia illi conservat jurisdictionem, ut dicit Sayr. in d. c. ad evitanda. Imò Corn. Sayr. Bon. Dian. Avil. etc. apud Salm. ib. tenent, etiàm publicè excommunicatum validè ferre censuras, si non sit nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor, ex Extrav. Mart. V. Ad evitanda, ubi sancitur, excommunicatum toleratum in eis, quæ pertinent ad publicum Officium, non esse vitandum, nec etiàm ab illis qui id sciunt.

Requir. VI. Ut censuram ferens liberè agat, non coactè, ex c. Cum voluntate. De Sent. exc. An autem censura lata ex metu gravi sit valida? Negant Corn. Sayr. et Ugol. apud Salm. c. 1 n. 59. Verius tamen affirmant Suar. D. 2 s. 5 n. 6. Bon. q. 1 p. 12 n. 1. Pal. D. 11 p. 5 n. 2. Tourn. p. 393 et Salm. num. 60, cum Con. et Vill. Ratio, quia actus metu gravi factus de se est validus, nisi speciali jure positivo irritetur. Certum tamen est quod absolutio per metum extorta invalida sit, ex c. Verbum, De Pœnit. vide Salm. d. n. 59 et 60. Modò metus sit injustè incussus; secus si justè, ut ait Rõnc. de Cens. c. 6 q. 6.

- « Resp. 2. In omnes, et solos subditos alicui Superiori Ecclesiastico potest ferri censura, quia sub-
 » jectio, et jurisdictio sunt correlativa. Laym. l. c.
 » c. 3. Undè resolves.
- » Non baptizati non incurrunt censuras, licet sint

» catechumeni, nec mortui, quia non subsunt juris-
 » dictioni Ecclesiæ, Nec refert, quod quandoque
 » mortui dicantur excommunicari: non enim de novo
 » ligantur, sed excommunicatio prior tantum decla-
 » ratur, ac vivis prohibetur, ne cum iis agant, orando
 » pro illis, sepeliendo, etc. Similiter dicuntur ab-
 » solvi ab excommunicatione, quando sepultura,
 » et orationes publicæ pro illis permittuntur. Laym.
 » loc. cit. »

Ut igitur quis censurâ ligari possit, quinque requi-
 runtur. I. Ut sit homo; bruta enim impropiè dicun-
 tur anathematizari. II. Ut sit baptizatus. III. Ut sit
 rationis compos; nam pueri, et perpetuò amentes,
 sicut sunt incapaces culpæ, ita et censuræ. An autem
 ipsi ligari possint interdicto locali, ita ut sint exclu-
 dendî à Divinis Officiis: negant Suar. D. 36 sect. 2
 n. 7. Tourn. p. 533 et Salm. c. 1 n. 167, cum Suar.
 Avil. Corn. (contra Sayr. et Cand.) Quia incapaces
 sunt pœnæ. Illi verò, qui ad tempus tantum ratione
 carent, ut amentes ad tempus, ebrui, dormientes, hi
 ligantur censuris, si tempore, quo erant rationis com-
 potes, causam dederunt. Salm. ib. cum Suar. Pal.
 Con. etc.

14 An verò impuberes doli capaces ligari possint cen-
 suris? Resp. Si censura feratur per modum præcepti,
 omnes DD. affirmant; si tamen per modum senten-
 tiæ, negant Sayr. Vill. etc. quia impuberes difficulter
 tueri se possunt in iudicio. Sed adhuc affirmant pro-
 babiliter Pal. D. 1 p. 6 n. 2. Suar. D. 5 sect. 1 n. 19.
 Croix n. 42. Bon. p. 4 n. 9. Tourn. p. 400. Holzman.
 n. 192, et Salm. c. 1 n. 168, cum Con. quia, si non
 per se, saltè per alium se defendere valent. Adver-
 tendum tamen, quod censuræ generaliter latæ à jure,
 vel ab homine non incurrantur ab impuberibus, nisi
 hoc expressum sit in lege; ut expressum est de ingres-
 su puerorum in Monialium Monasteria in Conc. Trid.
 sess: 25 c. 5 de Reg. ubi dicitur: *Cujuscumque ætatis
 sit.* Idemque est expressum de impuberibus Clerico-
 rum percussoribus, ex c. Pueris sui. de Sent. exc. Ità

communiter Leand. Sot. Azor. Sa, Sayr. etc. cum Salm. l. c. (contra Dic. apud Croix l. 7 n. 42.) Hinc infert Celestinus, impuberes nec vi Monitorii tenèri ad revelandum.

3. VI. Ut sit subditus; qua de re Summus Pontifex nequit censuræ ligari; non quidem ab alio, quia superiorem non habet; neque à se, quia non tenetur præceptis suis vi coactiva, sed solum directiva. Excipit si Papa sit hæreticus, quia Concilium Generale tunc potest eum cogere per censuras; ex c. Si Papa, D. 40. Et ideo nec Episcopi ligantur censuris ab ipsis emanatis. Salm. c. 1 n. 160. Si verò censuræ sint à iure, eas neotiam incurrunt Episcopi, aut Cardinales (ut Salm. n. 160), nisi de ipsis expressa mentio fiat, ex c. Quia periculosum, de Sent. ext. in 6. Hoc tamen, sicut Salm. ib. cum Pat. Svar. Bon. Sayr. et comm. dupliciter intelligi de suspensione, et interdicto, de quibus fit mentio in d. c. non autem de excommunicatione, cui subjacent Episcopi, etiamsi in lege de his nulla mentio fiat.

Reges autem, et Reginae, quamvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari censuris, nisi à Papa; et hoc ex privilegio, quod eis communitè ab AA. attribuitur, ut dicunt Salm. c. 1 nota 100. cum S. Anton. Pal. Corn. Avil. etc.

An autem Episcopus possit ferre censuras in peregrinos ad cavenda crimina? Affirmant aliqui apud Croix l. 7 n. 32, quia ratione delicti ipsi jam sunt subditi. Sed negant probabilius Lug. ib. et alii, quos retulimus de Sac. Penit. n. 59 v. Incurreret. Notandum tamen, quod licet Episcopus probabilius non possit censuram ferre in peregrinum antè mentionem; possit tamen postquam ille deliquerit in loco et Episcopus eum citaverit, juxta dicenda n. 26.

Require V. Ut sit persona determinata, hoc tamen intellige quoad excommunicationem tantum. Quare, licet posset suspendi, aut interdici aliqua Civitas, aut Collegium, non potest tamen illud excommuni-

cari, ut communiter docent S. Th. 3 p. q. 22 art. 5 ad 2; Pal. Bonac. Henr. etc. cum Salm. c. 1 nu. 169. Imò nec ferri potest excommunicatio in aliquem incertum ex communitate, qui scilicet tale crimen patriverit; quo casu censura est etià nulla, ut notant Ronc. p. 76 q. 1 v. Sententiæ, et Salman. l. c. cum Cand. Hoc tamen currit, si excommunicatio feratur per modum sententiæ; nam si feratur per modum statuti, aut præcepti, quo aliquid præcipiatur sub excommunicatione, tunc nulli dubium, quin omnes transgressores eam incurrant, Salm. ibid.

19. Quæritur autem, an excommunicatio lata in communitatem per modum sententiæ sit non solum illicita, sed etià invalida? Resp. Si censura feratur in aliquos tantum transgressores ex communitate, certè est nulla, ut omnes dicunt; si verò, facto examine, omnes illius communitatis nocentes reperiuntur, tunc validè ac etià licitè potest communitas illa excommunicari à Papa; ab aliis tamen Prælati illicitè excommunicaretur, cum sit vetitum in c. Romana. De Sent. excom. in 6 sed non invalidè, ut dicunt Av. Henr. Led. etc. cum Salm. c. 1 nu. 171. Hinc, ut etià licitè Episcopus aliquam communitatem excommunicet, debet singulos culpatos nominatim excommunicare. Salm. ib. in fin.

« 2. Advenæ, et peregrini, brevi tempore alicubi commorantes non ligantur censuris locorum, generalis sententiæ, aut statuto decretis: quia non sunt subditi. Laym. l. c. n. 5.

» 3. Etsi subditi extrà suam diocesim, vel in loco diocesis exempto delinquentes contra legem sui Episcopi non incurrant censuram; Superior tamen, saltem regularis, potest suos subditos ubicumque existant, per particularem sententiam censuris innodare. Laym. l. c.

» 4. Hæretici, Apostatæ, et Schismatici possunt affici censuris, quia per baptismum sunt subjecti Ecclesiæ. V. Laym. l. c.

» 6. Solum Papam non potest incurrere censuram, quia nulli est subjectus. Bon l. c. 2

Communis est sententia ; quod Prælati Regulares possint subditos suos censuris innodare, ubicumque isti existant ; ita Sanch. Dec. l. 6. c. 8 n. 33. Croix l. 7 n. 28. Tourn. p. 404. Salm. de Cens. tr. 10 c. 1. n. 103 cum Avil. Cand. etc. Dubium vertitur quoad Episcopus : sed hic plures quæstiones occurrunt.

Quær. I. An Episcopus extrâ propriam Diocesim existens possit contra subditos censuras ferre ? Exceptis aliquibus casibus ut infra, resp. negativè, ex c. Episcopi 9. qu. 2 et Clem. Quàmvis. De Foro comp. Ratio ; quia nemo potest in alieno territorio jurisdictionem contentiosam exercere ; ita Pal. Dist. 1 p. 5 n. 3. Conc. p. 421 n. 8. Tourn. p. 406 q. 3 et Salm. c. 1 n. 104 cum Con. Aver. Corn. etc. Casus excepti sunt. I. Si contumacia sit tam manifesta, ut non indigeat cognitione causæ, ex c. Manifesta, 2 q. 1. II. Si causa sit jam cognita in proprio territorio. III. Si censura feratur non per modum sententiæ, sed per modum præcepti, aut statuti ad futura crimina cavenda. IV. Si Episcopus sit injustè expulsus è sua Diocesi, quo casu potest in locis vicinioribus suam jurisdictionem exercere, petita, licet non obtenta, licentiâ ab Ordinario loci, ut ex cit. Clem. Quàmvis. V. Si Ordinarius illius loci consentit, ex c. Nullus, 9 Q. 2. Tunc tamen requiritur etiam consensus partium, quia nemo invitus trahi potest extrâ suum territorium ; ita Con. p. 11 n. 3. Pal. p. 5 n. 3. Conc. et Tourn. ll. cc. ac Salm. n. 105 cum Avil. Cand. et Corn. Notant autem ibid. Salmant. cum Cand., posse Episcopum extrâ Diocesim existentem sine strepitu iudicii absolvere à censuris, non verò judicialiter.

Quær. II. An Episcopus existens in sua Diocesi possit ligare censuris subditum in aliena existentem, sed pro crimine in priore commisso ? Negant Basil. et Gabr. et alii ; Vid. Croix l. 7 n. 46. Sed affirmandum cum communi, et vera sententiâ, quia talis delinquens à nullo puniri posset ; ita Bon. p. 11 n. 13. Conc. t. 10 p. 421 n. 9. Tourn. t. 2 p. 402 v. Quær. et Salm. c. 1 n. 107 cum Con. Corn. Dian. et Cand.

Et licet citatio rei non possit fieri extrà territorium, sufficit tamen ad censuram incurrendam, ut reus in propria domo; vel in loco publico proprii territorii citetur; ità Salm. n. 108. Et hoc currit, etià si subditus delinquat extrà Dioecesim, si agatur de re quæ in illa sit, prout si excommunicentur Clerici omnes qui ad Synodum non accedunt, etc. Ità Suar D. 5. sect. 4 n. 8. Bon. l. c. n. 7. et Salm. n. 109 cum Avila, Corn. et Cand. Probabilius tamen est, quod si crimen extrà territorium consummetur, reus censuram non incurrat; ità Suar l. c. n. 7. Bon. n. 10 et Salm. n. 111 cum Corn. Dian. et Cand. (contra Vill. et Sayr.) et probatur ex cap. 2 de Constit. in 6. Casus esset, ex gr. si sit lata censura contra stuprum committentes, eam non incurrat, qui virginem extrahit è proprio territorio, et extrà illud stuprum consummat. Secus, si quis vulneret aliquem in Ecclesia; qui alibi moriatur; Salm. ib. Vel si vulneret in Diocesi, et ille moriatur extrà; ut Tourn. p. 403. v. *Sed si.*

23 Quær. III. Si Episcopus fert censuram in subditum suum per præceptam particularem, si delinquat (puta si furetur); utrum subditus delinquendo extrà territorium, censuram incurrat? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Soar. D. 5 sect. 5 in fin. Spor. p. 117 num. 12. Croix lib. 7 num. 43. Laym. c. 4 num. 8 cum Abb. Sa. et Ugolin. ac Bon. qu. 1 p. 9 n. 17 cum Salas, et Fill. Ratio; quia Statutum respicit territorium, et ideo extrà illud neminem ligat; præceptum verò respicit personas, et ideo ligat etià existentes extrà territorium. *Secunda* sententia negat, et hanc tenent Holzman tom. 1 pag. 359, num. 103. Contia. Tourn. tom. 2 pag. 404. Roncagl. pag. 76 quæst. 3. R. 1, cum Con. Hart. et Anton. à Spirit. Si item Avila, Sayr. Henric. ap. Laym. loco cit. Idque probatur ex c. Ut abimarum 2 de Const. in 6 ubi sic dicitur, *Statuto Episcopi, quo in omnes qui furtum commiserint excommunicationis sententia promulgatur, subditi ejus furtum extrà ipsius Dioecesim committentes minime ligari noscantur, tam extrà territorium jus dicenti non paretur.*

impunè. Ergò sicùt statutum non ligat, non ex eo, quod non afficiat personas, sed quia non licet Episcopo jus dicere extrà territorium, ità neque ligare potest præceptum. Utraque sententia est probabilis, sed prima videtur probabilior; nam textui oppositò respondetur, quod, cum censura est lata per statutum, ideò Episcopus non possit jus dicere extrà territorium; quia statutum immediatè afficit locum; ac propterea quandò subditus delinquit extrà territorium, non agit contra legem, quæ tantum locum afficit; at cum præceptum particulare afficiat personam, et illi hæreat, quòcumque discedat (ut fatetur ipse Holzm.), ideò subditus, cum extrà territorium ligetur præcepto, ligatur etiàm censurà. Certum autem est ex præfato textu, quod si Episcopus nullum subdito antea dederit præceptum sub pœna censuræ, nequeat eum censurà punire, si delinquat in aliena Diœcesi. Et idem dicendum; si ille delinquat in loco exempto, quia in eo manet ac si esset in loco extrà Diœcesim, ex c. Cum Episcopus. De Officio Ordin. in 6 et c. 1 de Privilegiis in 6; et Clementin. Archiepiscopus, eod. tit.

An autem Ecclesiæ, et Monasteria Regularium sint²⁴ loca exempta? Vide dicta l. 1 num. 156 in fine, ubi diximus, probabilem esse sententiam affirmativam cum Bon. Sayr. Avila, Cand. ac Salm. c. 1 n. 114, quibus adde Ronc. p. 76 q. 1, v. Sententia, et Croix l. 7 n. 26. qui ait cum Avila, Henr. Hurt. Delbene, etc. quod si Episcopus prohibeat statuto generali aliquid, puta lusum alearum sub censura, eam non incurrat ludens in loco exempto.

Notandum tamen hîc, quod, si agatur de damno²⁵ alteri resarciendo, et fur ille in proprium territorium veniat, atque ibi conveniatur de furto extrà commisso, possit illius Ordinarius eum cogere sub censura ad restituendum; ità Suar. D. 5 sect. 5 num. 5 et Salm. c. 1 n. 112, cum Can. Soto, Avil. et Cor. Ratio, quia, si postea ille delinquit, debitam restitutionem negligendo, rectè Episcopus ratione delicti eum excommunicat.

26 Quær. IV. An Episcopus possit censuris ligare alienum subditum in sua Diocesi delinquentem? *Affirma*, quia quicumque delinquens sortitur forum illius loci, ubi delinquit, ex c. fin. de foro comp. *Excipe* 1. Si delinquens esset illius Episcopi Superior, ut ejus Archiepiscopus, vel Patriarcha: secùs, si Episcopus non esset illi suffraganeus; nam, licet par in parèm jurisdictionem non habeat, ut notant Salm. c. 1 n. 40 in fine cum Ugolin. ratione tamen delicti ille Archiepiscopus fit Episcopi subditus, ut dicunt Salm. c. 1 n. 37, cum Corn. Ex qua ratione sentit Croix lib. 7 n. 32. (contra Salm. d. n. 37.) cum Pign. et Giball. afferente Declarationem S. C. quod Episcopus etiàm Archiepiscopum suum in Diocesi Episcopi delinquentem possit excommunicare. Regulares autem sunt simpliciter exempti à jurisdictione Episcopali, ex c. Ne aliqui, de Priv. in 6. Vid. Salm. ib. Et in Religiosos exemptos, sivè privilegiatos, ut Mendicantes, et Jesuitas (vide infra n. 241 Dub. 9.) nequit Episcopus ferre censuras, etiàm si procedat tamquàm Delegatus Apostolicus, ut Croix l. 7 n. 30, cum Pell. et aliis. *Excipe* 2. Si reus, antequàm ejus causa cognoscatur ab Ordinario loci, ab illius territorio exeat, (ad differentiam delinquentis in sua patria, qui, etiàm si postea à proprio territorio discedat antè sententiam, et antè citationem, potest censurà ligari à suo Ordinario, ut diximus suprà Qu II.) Secùs, si delinquens in alieno territorio, antequàm discedat, citatione præveniat, tunc enim ratione judicii inchoati subjectus remanet Episcopo loci; ità Conc. p. 422 n. 11. Ronc. p. 77 q. 2, cum Hurt. Laym. c. 6 n. 7, cum Abb. Henr. et Sayr. ac Con. Dian. Sylv. Avil. Corn. etc. cum Salm. c. 1 n. 36 et n. 115.

Quær. V. An censura alicubi lata, v. gr. contra furantes in Ecclesia, vel contra non revelantes furtum, liget etiàm alienigenas ibi existentes? Si censura sit lata per modum præcepti particularis, seu sententiæ in casu particulari, nempe si sit lata excommunicatio contra non revelantes fures, hæc non ligat alienige-

nas, quia præceptum particulare non potest non subditos adstringere. Ità comm. Suar. Con. Dian. Sylv. Sayr. etc. cum Salm. c. 1 n. 117, ex c. A nobis. 25. De Sent. exc. Si autem censura sit lata per modum statuti generalis pro delictis futuris, puta contra furantes in Ecclesia, tunc ligat etiã alienigenas in illo loco existentes, si ibi sint animo commorandi majorem partem anni; secus, si transeunter ibi commorentur. Ità Sanch. de Matr. l. 3 D. 18 n. 6 et 16, et Salm. c. 1 n. 116, cum Suar. Bon. Sylv. Sayr. etc. Hęc sententia probabilior mihi est, sed non puto improbable, quod tam in primo, quàm in secundo casu peregrini ligentur censurã, etiãsi alicubi sint per breve tempus, quia satis probabile est, quod peregrini fiant subditi, si adhuc per breve tempus in aliquo loco morentur, juxta sententiam relatam l. 3 n. 332, v. Non accusatur.

Notand. hic I. Quod semel innodatus unã censurã possit et alias plures incurrere, etiã ejusdem rationis. Ità comm. DD. cum S. Thom. 3 p. q. 22 art. 5 ad 2, et Salm. c. 1 n. 175, ex Clem. 2, De Sent. exc. Notandum II. quod propter idem delictum possit quis multipliciter ligari à diversis, scilicet à jure et ab homine, à Papa et Episcopo; ità ut ab utroque absolvi debeat. Ità probabilius Suar. D. 5 sect. 2 n. 13. Pal. p. 6 n. 5. Bon. p. 5 n. 13, et Salm. c. 1 n. 176, cum Fill. Corn. etc. contra aliquos. Hoc tamen intelligendum, si secundus Superior intendat verè novam pœnam imponere; aliàs regulariter secunda censura habetur, ut innovatio, seu publicatio primæ; Bon. n. 11 et Salm. n. 177, cum Bon. Cand. Sayr. et Corn. Notandum III. Quod is, qui per unicum actum duo peccata committeret specie diversa, quorum utrique censura est imposita, tunc duas censuras incurreret, prout si quis occideret Clericum in loco, ubi quodvis homicidium sit vetitum sub censura. Secus, si peccatum non haberet malitias plures specie diversas. Ità Suar. sect. 3 n. 13. Bon. n. 8 et Salm. n. 178, cum Corn. Diana, et Cand. Notandum IV. Quod, si quis reiterat

68 *An in dubio censura judicanda sit justa? Et an reus teneatur parere Judici jubenti aliquid sub censura, si potest probabiliter ad id non teneri?*

« **R**ESP. Ob solum peccatum externum, censuræ proportionatum, et conjunctum cum contumacia. Et »
 » quidem in interdicto locali potest esse alienum, »
 » v. g. Prælati, vel communitalis, non tamen homi- »
 » nis privati, aliàs requiritur proprium. Bon. p. 3.

Undè resolvès.

» 1. Non possunt censurari infantes, vel amentes, »
 » quia non peccant. Bon. d. 1 qu. 1 p. 4. Laym. c. 4 »
 » n. 3 ex S. Thom. Suar. »
 30 » 2. Etsi ob peccatum veniale interdum ferri possit »
 » levis suspensio, vel leve interdictum. *(Nempe sus-* »
 » *pensio, aut interdictum ad breve tempus, et privans* »
 » *aliquo tantum usu; secùs, si sint ad omnem usum,* »
 » *vel ad longum tempus, tunc etiàm habenter ut censu-* »
 » *ræ majores.* Ità Suar. D. 4 sect. 4 n. 2. Pal. D. 1 p. 3 »
 » n. 2. Bon. p. 3 n. 6. Con. D. 13 num. 67. Et Salm. »
 » cap. 1 n. 124. cum Avil. et Cand. Ideò suspensio ad »
 » longum tempus lata ob culpam levem censetur inva- »
 » lida, ut ait etiàm Viva, vide infra. n. 321.)^a; excom- »
 » municatio tamen major, suspensio gravis, et inter- »
 » dictum personale speciale, quidquid sit de generali, »
 » non potest ferri, nisi ob culpam mortalem, quia »
 » alioqui poena non esset proportionata culpæ. Imò, »
 » cum sint poenæ medicinales, non debent infligi pro »
 » quovis mortali, sed quibusdam tantum, ne censu- »
 » ræ contemnantur, ut monet Trid. »

Itaque invalida est censura gravis ob culpam tantum venialem imposita, ut communiter docent Sanch, Dec. I. 1 c. 4 n. 3. Suar. D. 4 sect. 4 n. 2. Bon. p. 3 n. 6. Pal. p. 7 n. 2, et Salm. de Cens. c. 1 n. 126 et 127. Et colligitur ex c. Nullus 1 q. 3, atque ex Trid. sess. 25 c. 3. de Ref. Ratio, quia de jure tam naturali, quam divino poena debet esse culpæ proportionata. Ex quo infer-

tur 1. quod non possit quis gravem censuram incur-
rere, nisi gravem culpam prius committat: et ideò,
qui excusatur à gravi culpa, etiàm excusatur à cen-
sura gravi. Inferitur 2 quod, si aliquid præcipiatur,
quod, inspectis omnibus, leve est, nec præceptum
obligatarum sit ad mortale, nec censura incurrenda; ità
Suar. D. 4 s. 6 n. 9. Pal. l. c., et Salm. c. 1 n. 128, cum
Con. Soto, Corn. et Cand. Dixi, *inspectis omnibus*;
nam materia in se levis potest reddi gravis ex adjuncta
circumstantia scandali, aut periculi, aut finis inten-
ti, ac similium, et tunc justè imponitur præceptum
ac censura, ità ut transgredientes graviter peccent,
et censuram incurrant; uti incurritur excommunicatio
ob levem Clerici percussionem, quæ, licet in se sit
levis materia, erit gravis respectu reverentiæ debitæ
statui Clericali. Sic pariter Prælati potest imponere
censuram gravem iis, qui non interveniunt publicæ
processioni pro aliqua re gravi ordinatæ. Item Cle-
rici, qui contra præceptum comam nutriunt, et sic
de aliis. Secus verò, si res sit de levi, et in ordine ad
finem intentum leviter conducat. Ità Salm. c. 1 n. 130
et 131, cum AA. cit.

Quær. autem hic I. An in dubio de gravitate mate-
riæ obliget Superioris præceptum, et censura incur-³²
ratur? Respondetur affirmativè cum Salm. ib. n. 132,
et Corn. Ratio, quia in dubio prævalet Superioris po-
testas; quàmvis, ut rectè notant Salm. ib. cum Diana,
prælati sedulò cavere debent, ne subditos censuris
gravent ob materias non tam graves, quandò eis non
constat, illas valdè conducere ad bonum finem.

Quær. II. An eo ipso, quod præceptum fiat sub cen-
sura, obliget sub gravi? Intellige, quandò res præcep-³³
ta non est de se certè gravis nec certè levis, sed est
talis, ut multùm conducere possit ad finem intentum;
et respondetur, quod si præceptum contineat censu-
ram læsententiæ, tunc obligatarum sit sub gravi, quia
eo ipso quo Superior censuram vult ipso facto incurri,
vult etiàm, ut suum præceptum obliget sub mortali,
sine quo censura incurri non possit, Ità Ronc. q. 74

q. 1. R. 2. Suar. D. 4. sect. 9 n. 11, Bon. p. 6 d. 6 n. 8. et Salm. c. 1 n. 134, cum Soto, Castro, Avila, et Cornejo. Si verò materia de se non sit gravis, et censura sit tantum ferendæ sententiæ; ita ut ad eam incurrendum requiratur monitio, ut dicemus hic infra n. 55, tunc transgrediens non peccabit graviter, nisi post monitionem, vel nisi in præcepto adsit clausula, *quod sine ulla monitione talis censura possit à Prælato applicari*; quia tunc ipsum præceptum habetur ut monitio. Ità Ronc. l. c. et Sot. Avil. Sylv. Cajet. etc. cum Salm. l. c. n. 135.

- 34 « 3. Actus peccati, ob quem censura fertur, debet
 » esse mortalis, non tantum quoad actum internum,
 » sed etiam quoad substantiam operis externi. Hinc
 » non excommunicatur leviter percutiens Clericum,
 » etsi intentionem mortalem habuisset: uti nec qui
 » interius tantum est lapsus in hæresim, quam exte-
 » rius non significavit; quia Ecclesia tantum judicat
 » de externis, Bon. l. c. »

Invalida itaque est censura pro actu merè interno imposita: Ecclesia enim non judicat de internis, ex c. Consuluit 2 q. 3. Ratio, quia, cum Ecclesiæ potestas resideat apud homines, non possunt hi legem ferre, nisi de externis, de quibus tantum possunt judicare. Ità S. Th. 1. 2 q. 91 ar. 4 et Con. Pal. Sayr. etc. comm. cum Salm. c. 1 n. 136. Hinc, si quis percutiat mensam, aut dicat, *ità est*, intendens suam hæresim internam confirmare, non incurrit idèò censuram, quia talis actus, aut verbum non est de se aptum ad hæresim significandam; ità Suar. D. 4. sect. 2 n. 29. Croix l. 7. n. 48. Cont. Tourn. p. 137 v. Ex his, cum Sayr. et Salm. c. 1 n. 142, cum Turrian. Con. Castro, Diana, etc. Item, si quis fornicetur, hæretica mente judicans fornicationes licere, Salm. ib. Imò ad censuram incurrendum actus non solum debet esse externus, sed etiam graviter externus; et idèò non incurrit censuram, qui leviter percutit Clericum, licet intenderit occidere. Ità cum Bus. Suar. sect. 3 num. 5. Sanch. Dec. l. 2 c. 8 n. 7. Tourn. loc. cit. et Salm.

n. 143, cum Sot. Sayr. Henr. Portel. etc. Excipitur tamen, nisi actus interior præceptus, aut vetitus, necessariò cum exteriori jungatur, prout cum fulminatur censura contra scienter transgredientes. Sic etiàm Ecclesia punit simoniam mentalem, non quidem illam, quæ tantùm internè consummatur, et non probatur externè, quæ nequit puniri, ex c. fin. De Simon. sed illam, quæ ex pravo animo interiori producit largitionem pecuniæ, etc. Salm. c. 1 n. 140.

An autem incurrat censuram impositam contra Officium non recitantes, aut Sacrum non audientes, qui omninò distractè recitat, aut audit? Negat Croix l. 7 n. 48, et satis probabiliter; sed probabilius affirmandum, juxtà dicta l. 3 n. 313 v. Circa, et l. 4 n. 117, in quibus locis tenuimus, tam ad Officium quàm ad Missam audiendam, probabilius requiri attentionem internam.

• 4. Actus peccati in suo genere debet esse perfectus, et consummatus; nisi expressè aliud sonent verba legis; quia pœnæ, et odia sunt restringenda. • * (ità Sanch. de Matr. l. 3 D. 2 n. 5. Suar. D. 4 » sect. 3 num. 7. Pal. p. 8 n. 10. Bon. p. 3 n. 12, et » Salm. c. 1 n. 134, cum Con. Hurt. Avila etc.) • • Hiuc excommunicationem homicidæ non incurrit » favens, mandans, consulens, juvans, nec vulnerans lethaliter, nisi mors sequatur.

• Item, quando excommunicatur mandans, consulens, etc. vel ferens suffragium pro indigno, subintellige, efficaciter seu effectu secuto, quia sine eo mandatum, consilium, et suffragium non est » completum, et perfectum in genere homicidii, » furti, etc. Alii tamen attendendum esse putant; » utrùm in mandantes, consulentes, etc. principaliter, et per se feratur excommunicatio, an verò accessoriè tantùm: et dicunt priore casu esse excommunicatos, etsi non sequatur effectus; non item in » posteriore. Quæ sententia in praxi est tutior. Con. » loc. cit. »

Et juxtà hanc sententiam dicunt Salm. c. 1 n. 144 36

Croix l. 7 n. 59 et 60, cum aliis, quod, si censura est imposita contra mandantes, aut consilium dantes præcisè ob mandatum, aut consilium, tunc incurratur etiàm effectu non secuto; secùs, si sit imposita, sed accesoriè, nempè propter opus quod ex mandato, aut consilio causaretur. Qua de re sentiunt Salm. non incurrere excommunicationem mandantem percussionem Clerici, si percussio non accadat, quia tunc non influit in opus principaliter sub censura prohibitum. Sic pariter asserunt Salm. d. n. 247 et Croix l. 7 n. 65. Nav. Dian. etc. excusari à censura, qui simplex mandatum, aut consilium dederit ei, qui jam erat determinatus ad opus exequendam.

39 Quær. I. Utrùm in dubio, an meum mandatum, aut consilium influxerit, censuram incurram? Negant Salm. c. 1 n. 147, in fin. Quia poena non incurritur, nisi constet de crimine, et de ejus effectu secuto. Sed affirmat Croix l. 7 n. 66, cum Sanch. Dic. etc. Utraque est probabilis, juxtà dicta de Rest. l. 3 n. 562.

40 Quær. II. An mandans, sivè dans consilium pro occisione Clerici incurrat censuram, si antè executionem consilium pro viribus revocetur? Affirmat Conc. p. 448, n. 14, cum Nav. Con. et Bon. quia malum consilium præstitum semper pergit influere. Sed communiùs et probabiliùs negant Snar. D. 44 sess. 3 n. 11 et 13. Pal. D. 1 p. 7 n. 15, Laym. l. 5 c. 5 n. 7. Viva q. 1 c. 4 n. 10, et Salm. e. 1 n. 150, cum Avil. Hurt. Tab. Gian. Giball. et aliis, quia Ecclesia nequit ligare censuris nisi contumaces. Et idem probabiliter dicunt Viva, et Pal. ll. cc. Salm. n. 152, cum Fill. Giball. et Tab. ac Croix l. 7 n. 54, cum Boss. (contra Con. Corn. Avila, etc. apud Salm. l. c.) etiàm si revocatio consilii non potuerit innotesci executori, prout idem dicunt Salm. n. 152, de eo, qui dedit venenum Clerico, et anteqnàm incipiat operari, animum retractavit, et modo quo potuit procuravit effectum impedire: quia dum postea evenit læsio, ille non est contumax, undè non debet incurrere censuram; quæ est poena medicinalis ad impedienda peccata. Idque

videtur satis probabile, juxtà dicenda n. 480. Dub. 2 ubi probabilius est, quod præbens Clerico venenum non incurrat censuram, nisi illud incipiat parere effectum, idest lædere. Et quod dictum est de consulente, idem affirmandum de mandante. Advertendum tamen 1 quod consulens, sivè mandans in tali casu, etsi excusatur à censura, non ideò tamen excusetur à restitutione, ut Salm. n. 148, in fine, juxtà probabiliorem sententiam relatam l. 3 n. 559. An autem consilium dans, aut mandans, vel qui dedit venenum, revocando consilium, aut mandatum, aut poenitendo veneni dati, antequàm mors sequatur, irregularitatem incurrat? Vide dicenda de Irreg. n. 370. Advertendum 2 quod, qui consilium præbuit, si executionem nequeat impedire, teneatur nihilominus ex justitia movere lædendum, ut sibi caveat, aliàs nec à censura excusatur, quia omittit modum, quo ille possit vitare damnum, in quod jam suo consilio influxit; Salm. n. 157, in fin. nam tenetur ex justitia avertere homicidium, undè si non avertit, illud ejus culpæ imputatur.

Item hñc notandum, quod non incurratur censura, 4ª prout excommunicatio, suspensio, interdictum personale, nisi ob culpam propriam, ut Salm. c. 1 n. 121, cum Suar. Bon. Corn. etc. ex c. Si sententia, De Sent. exc. Secòs autem, si fulminetur interdictum generale, quo ligantur etiàm innocentes; ità tamen, ut si hi mutent domicilium, et exeant ex Oppido interdicto, aut Collegio, non remaneant interdicti, ex c. 2 de Const. Quod non currit pro specialiter interdictis, qui ubique interdicti sunt: ex c. 24. Si habes. Quæst. 3.

« 5. Quidquid excusat à peccato mortali, excusat 4^a » etiàm à gravi censura, ver. gr., materiæ parvitas, » impotentia legem implendi, defectus advertentiæ, » et deliberationis, ignorantia invincibilis, sivè ea sit » facti, ut verbi gratià, si nescias, quem percutis, » esse Clericum, sivè juris, ut si scias esse Clericum, » teque mortaliter peccare percutiendo, nescias ta-

» men percussione[m] illam sub excommunicatione
 » prohibitam esse. Ratio est, quia talis non est con-
 » tumax. »

43 Ut quis censuram incurrat, non solum debet scire crimen illud esse velitum jure Divino, sed etiam Ecclesiastico, quia alioquin deest contumacia contra Ecclesiam, à qua puniri debet. Ità comm. Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 9 et 24. Viva de Cens. Q. 1. Art. 3 n. 5, et Salm. c. 1 n. 192, cum Suar. Sot. etc. vide infra n. 350. Q. II. Imò scire debet, illud sub censura prohibitum esse, aliàs eam non incurrit; quia tunc deest adhuc contumacia, et contemptus censuræ. Ità pariter comm. docent DD. cum Sanch. n. 13. Con. Henr. Dian. etc. cum Salm. n. 193, et Croix l. 7 n. 95. (contra Avil. Covarruv. etc.) Ideò excusat ignorantia invincibilis, non solum si sit antecedens, sed etiam si sit concomitans. Undè si quis occidit Clericum ignorans esse Clericum, non incurrit excommunicationem, quàmvis, si scivisset, etiam occidisset, aut si factum scienter approbat. Quia nec ille pravus animus, nec ratihabitio (nisi occisio sit facta nomine suo, vide n. 207,) de facto influunt in illam Clerici occisionem; secùs verò esset, si diceret: *Volo hunc occidere, etiàmsi sit Clericus*; nam, si verè Clericum occidit, tunc excommunicationem non effugiet. Ità Fill. Suar. Pal. Caj. etc. comm. cum Salm. o. 1 n. 202. Suar. D 4 s. 8 n. 9. Bon. q 2 p. 1 n. 14, et Salm. c. 1 n. 202 cum Caj. Montesin. Cand. Fill. Corn. etc. Vide dicenda n. 275, infra n. IV. Dub. 1.

44 Quod autem dicitur de excommunicatione, idem dicendum putant Salm. c. 1 n. 193, de suspensione, et interdicto. Et idem probabiliter asserunt de irregularitate, quæ ob delictum incurritur, si delinquens nesciat invincibiliter illud esse jure Ecclesiastico prohibitum, ex cap. Cognoscentes. De Const. et c. Proposisti D 82, ubi excusatur depositione imposita in incontinentes qui illam ignorans peceavit incontinentià; vide Salm. ib. et vide infra n. 350. Q. II. An autem incurrat qui acit jura prohibens, sed non irregu-

laritatem impositam? Adest duplex satis probabilis sententia, vide dicenda de Irregul. c. 5 D. 4 n. 351.

Quær. I. An possit dari aliqua ignorantia vincibili⁴⁵ lis, quæ excuset à censura, licet non excuset à peccato gravi? Affirmant Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 31, ac Pal. Dian. etc. apud Salm. c. 1 n. 196, dicentes posse dari ignorantiam, quæ non sit crassa, seu supina, et tamen sit graviter culpabilis: nam ignorantia crassa involvit summam negligentiam, ergò (ut ajunt) ignorantia, quæ accidit ob magnam, sed non summam negligentiam, erit mortalis, sed non crassa, et ideò excusabit à censura, ut inferunt ex c. De condit. in 6, ubi ignorantes excusantur à censura. *Dum tamen ignorantia crassa non fuerit, aut supina.* Verumtamen meritò contradicunt Laym. c. 20 n. 20. Bon. p. 1 n. 10. Boss. de usu Matr. c. 5 n. 85, cum Suar. et communi; ac Salm. c. 1 n. 197, cum Vasq. Con. Corn. etc. qui asserunt, prædictam sententiam vix esse practicè probabilem, cum vix inveniri possit ignorantia graviter culpabilis, quæ non sit etiàm crassa. Crassa enim evenire potest, non solùm quandò nulla diligentia, sed etiàm quandò valdè parva adhibetur.

Quær. II. An metus gravis excuset à censura? Resp. ⁴⁶ Si res est vetita jure tantùm Ecclesiastico, certè excusat, quia præcepta humana non obligant cum incommodo gravi. Salm. c. 1 n. 203. Hinc notat Croix l. 7 n. 102, quod, si præcipiatur detectio criminis sub censura; nemo teneatur prodere seipsum, vel complicem, vel alium, si crimen probari nequeat, vel si proditio ipsi grave damnum afferret. Imò gravis metus excusat ab incurrenda censura, etiàm si res aliàs jure divino sit prohibita; et ideò, qui ob gravem metum patraret homicidium vetitum sub censura, peccaret quidem, sed non incurreret censuram, quia non peccaret contra jus Ecclesiæ, contra cujus potestatem specialis injusta contumacia ad censuram requiritur; ità Pal. D. 1 p. 8 n. 9. Suar. D. 4 s. 3 n. 14. Bon. q. 2 p. 3 n. 2, et Salm. c. 1 n. 204, cum Con. Cand. Henr. etc. Nec obstat textus in c. Sacris, de his,

quæ vita, etc. ubi dicitur metus, qui non excusat à mortali, nec etiàm excusare à censura; nam respondent DD. cit. textum loqui, vel de metu levi, vel quandò agitur in contemptum; vide Salm. ib. Incurrit autem censuram, aut aliam pœnam, qui metu gravi cogitur aliquid agere in contemptum præcepti Ecclesiastici, vel qui ob metum perpetrat malum gravissimum, v. g. si Episcopum occideret, vel sine jurisdictione absolutionem Sacramentalem præberet; secùs, si impeditus ob metum ministraret in Sacris, tunc enim non incurreret irregularitatem; ità Bon. et Pal. II. cc. et Salm. n. 206, cum Mach. Con. Henr. et Corn. Ratio, quia in dictis primis casibus metus non excusat à culpa, etiàm contra præceptum Ecclesiasticum: secùs in aliis.

47 Dixi *invincibilis*, quia ignorantia culpabilis, et crassa non excusat, nisi addatur in lege certus modus, v. gr. qui hoc fecerit, *scienter, consultò, vel qui præsumseris ausu temerario violare*; quæ verba, utpotè in re odiosa, accipienda sunt strictè; talis autem non potest dici temerè præsumere, nisi ignorantia esset talis ut formalem dolum includeret; Escob. t. 4 c. 6 n. 37. Sanch. de Matr. c. 3 l. 9 d. 32 n. 1.

48 Questio est, an si censura sit imposita scienter peccantibus, excuset ignorantia affectata? *Prima sententia communior negat, et hanc tenent Suar. D. 4 s. 10 n. 3. Pal. de Pecc. tr. 2 D. 1 p. 18 n. 8. Coat. Tourn. de Cens. c. 1 p. 433. Conc. c. 19 p. 434 n. 6. Viva de Cens. q. 1 art. 6 n. 7. Auct. addit ad Spor. p. 122 n. 39. Bos. de usu Mat. c. 5 n. 163, cum S. Ant. Pont. Per. Fill. Salas, Reg. etc. item Avil. Henriq. Ledes. Vill. etc. apud Salm. c. 1 n. 198.* Ratio, tum quia ignorantia affectata includit dolum formalem; tum quia talis ignorantia æquivalet scientiæ, ut probatur ex c. Eos qui, de Temp. Ord. in 6 ubi: *Eos qui Clericos Parochiæ alienæ absque Superioris Ordinandorum licentia scienter, seu affectatè ignorantè, vel quocumque alio figmento quæsito, præsumserit ordinare, per annum à collatione Ordinum decernimus esse suspensos,*

Et ibi Glossa verb. Affectata, dicit: *Aquipollent ergo scientia, et affectata ignorantia.*

Secunda verò sententia affirmat, eamque tenent Sanch. Dec. l. 2 c. 10 n. 38. Bon. D. 2 p. 4 n. 9. Ron. p. 78 q. 1 R. 2 et Salm. c. 1 n. 199, cum Sylv. Tan. Hurt. Dian. Cælest. Corn. Duard. etc. Ratio, quia ignorantia affectata in rigore non est vera scientia, qualis requiritur in pœnis impositis scienter peccantibus, cum pœnæ strietè sint intelligendæ; licet autem talis ignorantia includat dolum virtualem, non tamen formalem; qui enim peccat scienter contra legem, verò contemnit eam; qui verò peccat ex ignorantia affectata, etsi velit ignorare ut liberiùs peccet, tamen demonstrat aliquam reverentiam ergà legem, dum quærit ipsam ignorare ex timore, quod, si ipsam sciret, retraheretur à peccando. Ad textum autem oppositum responderi potest, quod ibi per specialem dispositionem legis suspendatur Episcopus sic injustè ordinans, non solùm si sciat, sed etiàm si affectatè suspensionem ignoret. Hanc secundam sententiam non audeo dicere improbabilem, sed primæ magis adhæreo saltem ut communiori. Rectè autem Sanch. num. 41, et Salm. n. 200, cum Cov. minimè approbant sententiam Panormitani (quàmvis probabilem eam putent S. Anton. Sylv. Rodriq. etc., scilicet, quod si quis cum ignorantia crassa, et etiàm affectata Clericum occidit, excusetur à censura Canonis, cum ibi dicatur: *Si quis suadente Diabolo*, etc. nam respondetur, quod hæc verba non importent scientiam formalem censuræ, sed tantùm peccati.

Notandum hîc cum Viva de Cens. Q. 1 ar. 1 n. 5, cum Fill., quod, ut incurratur censura pro foro interno, requiratur contumacia vera, pro foro autem externo, sufficiat præsumpta.

- 6. Non incurritur censura ob peccatum soli naturali, vel divîno juri repugnans, sed requiritur præceptum Ecclesiæ, quod contumaciter violetur. Item
- nec ob peccatum merè præteritum potest censura
- infligi ab homine, nisi aliquo modo pendeat in futurum, ratione scandali, vel restitutionis non factæ,

» vel perseverantiæ in peccato post monitionem, quia
 » abest contumacia. * (Ità S. Th. Suar. Con. Pal. et
 » Salm. c. 1 n. 120, comm.) * Nec refert quod quis
 » ob peccatum præteritum, vel etiàm sine peccato
 » (modò justa causa subsit) possit ad tempus arceri
 » ab aliorum consortio, altari, communione etc., ut
 » subindè fit in religionibus; et in jure etiàm vocatur
 » excommunicatio, vel suspensio, sed latè, quia non
 » est censura propriè dicta, cujus violatio inducat
 » irregularitatem, sed simplex tantùm pœna. Fill. t.
 » 11 c. 6 n. 186.

• Non incurrit censuram, qui legem transgreditur
 » ex gravi metu, licet quandoque non excusetur à
 » gravi culpa: quia non censetur contumax. Laym.
 » l. 1 t. 5 p. 1 c. 5 n. 9. Bon. d. 1 q. 2 p. 3 n. 2 ex
 » Suar. Con. etc. •

Dubitatur, an Episcopus possit per sententiam ferre
 censuram pro crimine futuro? Negat Cont. Tourn. t.
 2 p. 380 v. Censura; et probat ex c. Romana, de Sent.
 exc. in 6, ubi dicitur: *Caveant Prælati, ne tales sen-*
tentias excommunicationis, sivè specialiter, sivè gene-
raliter, in aliquos pro culpis futuris, videlicet si quid
tale fecerint, proferre præsumant, nisi culpa seu offen-
sa præcesserit. Sed affirmant Laym. de Cens. c. 2 n. 2,
 cum Abb. Cov. et Ug. Spor. ac Viva q. 1 ar. 1 n. 5,
 cum Suar. et Con. Et hoc est valdè probabile, quandò
 adest justa causa; atque hic est usus communiter re-
 ceptus in Ecclesia. Respondent autem præfati AA. ad
 textum oppositum, illud intelligi quandò sine causa
 fertur hujusmodi censura.

50 8. Censura invalida est ex triplici capite.

• Primò ob defectum ferentis, si scilicet careat ju-
 » risdictione, vel eam habeat impeditam per censu-
 » ram, vel suspensam per legitimam appellationem,
 » de qua vid. Laym.

51 • Secundò, si substantialis ordo judicii præterea-
 » tur, ut si reus non citetur, nec moneatur sub com-
 » minatione censuræ. Ratio, quia non est contumax,
 » qui antè non fuit monitus de præcepto, et pœna an-

» nexa. Quod tamen intellige de censura ab homine
 » lata per sententiam particularem ; quia quæ fertur
 » à jure , vel per sententiam generalem , vel etiã
 » specialem , respectu tamen actûs futuri , non eget
 » alia monitione ; cum lex , aut sententia seipsâ satis
 » monet. Idem est de sententia non illativa censuræ ,
 » sed declaratoria tantum : quia absque alia monitio-
 » ne declarari potest censura incursa , quando crimen
 » cui est annexa , commissum esse evidenter constat.
 » Porrò , ut censura sit licita , requiritur primò , ut
 » dicta monitio sit canonica , id est trina , juxtã
 » Canones , etsi aliquandò ex justa causa sufficiat una
 » tribus æquivalens , v. g. moneo te semel pro tribus
 » vicibus. 2. ut ex scripto recitetur. 3. ut causa cen-
 » suræ exprimat. 4. ut reo petenti exemplum scrip-
 » turæ intrã mensem tradatur ; alioquin iudex ipse
 » suspenditur à divinis. Fill. t. 11 c. 4. »

Prænotandum est hîc , quod non in omnibus cen-^{5a}
 suris requiratur monitio rei ; nam in excommunicatio-
 ne , quia ibi omninò requiritur rei contumacia ; requi-
 ritur etiã monitio ; in suspensione autem , et inter-
 dicto particulari (secùs generali) , quia hæ censuræ
 feruntur aliquandò per modum non censuræ , sed pu-
 ræ pœnæ ad punitionem peccati præteriti (idè non
 semper monitio requiritur , ex c. Tam litteris. 33. De
 testib. c. Cum in cunctis. 7. De Elect. c. Sacro 48.
 De Sent. exc. et c. 1 , eod. tit. in 6 , itã Pal. D. 1 p. 5
 n. 5. Bonac q. 1 p. 9 n. 8 , et Salm. c. 1 n. 80 , cum
 Con. Gibal. et Dian.

Sed quær. I. An censura sine monitione prolata sit 33
 valida ? Quod monitio sit necessaria de necessitate præ-
 cepti , nemo dubitat ex c. Reprehensibilis. De Appell.
 etc. Vide Salm. cap. 1 n. 82. Et hîc notandum , quod
 monitio debeat specialiter fieri de censura , cujus fit
 comminatio , ut Suar. D. 3 sect. 11 n. 7 , et Salm. c. 1
 n. 83 , cum Sot. Con. Suar. etc. comm. Utrùm autem
 monitio sit necessaria de essentia ; adest duplex sen-
 tentia probabilis. *Prima* sententia , quam tenent Suar.
 D. 3 sect. 8 n. 8. Bon. q. 1 p. 9 n. 4 v. Secundo , item

Cajet. Dian etc. ap. Salm. c. 1 n. 85. (qui putant probabilem) dicit Ecclesiam, sivè Papam ex plenitudine potestatis posse censuras ferre, nullà præmissâ monitione. Et probant ex c. Duo sunt, D. 96, ubi Innocentius excommunicavit Arcadium ob delictum præteritum. Et c. Tanta, D. 86, ubi S. Gregorius excommunicavit quosdam sine monitione ob crimen jam factum. *Secunda* verò sententia communior et probabilior, quam tenent Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 13, et 21. Anacl. p. 488 q. 2 n. 19. Cont. Tourn. t. 2 p. 411 v. Dico 1, et Salm. c. 1 n. 84, cum Soto, Con. Avil. Corn. Gibal. etc. docet omninò præmittendam esse monitionem canonicam, nisi censura sit jam lata à jure. Probatur ex c. Statuimus 3, de Sent. excomm. ubi dicitur quod canonica monitio necessariò præmittenda sit, *aliter excommunicatio prolata non teneat*. Et idem dicitur in c. Constitutionem. 9, eod. tit. Præterea probatur ex Matth. 18, ubi: *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquàm Ethnicus*. Ergò Ecclesia non habet facultatem ferendi censuras, nisi contra contumaces qui nolunt Ecclesiam audire; censura enim est pœna medicinalis, quæ tantùm in eum fulminanda est, qui ob suam contumaciam aliter sanari non potest: nullus autem contumax dici potest, nisi priùs de pœna infligenda fuerit admonitus. Nec obstant textus oppositi: nam ad c. Duo sunt, respondent Salm. n. 86, quod Arcadius ibi excommunicatus fuerit, quia Chrysostomum injustè priùs ejectum noluit revocare. Adtextum autem in c. Tanta, respondetur, non esse ibi propriè sermonem de excommunicatione, nisi tantùm de privatione Eucharistiæ. Dixi autem, nisi censura sit à jure jam inflicta latæ sententiæ, quia tunc ipsa lex monet; excipitur tamen 1. suspensio lata contra Religiosos usurpantes decimas, vel prohibentes, aut non permittentes eas solvi, ex Clem. 1 de Dec. Excip. 2, excommunicatio lata in Religiosos impedientes Visitationem Episcopi; ex Clement un. § fin. de Statu Monachor. in utroque enim casu in præfatis textibus requiritur monitio,

Stando autem jure communi, proculdubio inva-⁵⁴
 lida est censura lata ob peccatum merè præteritum,
 nisi habeat tractum successivum in futurum, ut docent
 Anacl. p. 488 n. 17. Conc. p. 422 n. 1, et Salm. c. 1
 n. 120, ex c. Ex parte. De Sign. verb. Nulla enim esset
 censura lata ob blasphemiam, vel furtum merè præ-
 teritum. Quandò ergò excommunicatur aliquis ob fur-
 tum, excommunicatur ratione contumaciæ, vel quia
 fur sciebat furtum esse ab Ecclesia vetitum sub cen-
 sura, vel quia monitus sub pœna censuræ, renuit res-
 tituere; ità Viva de Conc. q. I. art. 4 n. 5. (Vide dicta
 n. 33, in fin.) Tunc enim incurritur censura sine alia
 sententiâ declaratoria: Ad differentiam aliarum pœ-
 narum Ecclesiasticarum, ut sunt privatio officii, in-
 habilis ad officia, etc. quæ semper sententiâ saltèm
 declaratoriâ indigent: Croix l. 7 n. 77, cum Less. Barb.
 Pell. etc., comm.

Quær. II. An requiratur monitio, si censura sit⁵⁵
 comminata à jure ferendæ sententiæ? si censura sit
 comminata ab homine, certum est non requiri moni-
 tionem, quia per illud præceptum jam etiã habetur
 monitio ab ipso Judice facta, ut Sanchez. de Matr. l. 2
 D. 24 n. 28, et Salm. c. 1 n. 90. Dubium ergò est, si
 sit à jure? Duæ sunt sententiæ. *Prima* dicit omninò
 requiri monitionem, et hanc tenent Pal. p. 5 n. 7.
 Suar. D. 3 Sess. 10 n. 19. Leym. c. 5 n. 6, et Salm. c.
 1 n. 91, cum Cajet. Corn. Diana, etc. quia ut (dicunt)
 cum sententiâ censuræ ferenda est ab homine, sicut
 censura lata à jure petit monitionem à jure, sic feren-
 da ab homine petit monitionem ab homine. *Secunda*
 tamen probabilior sententiâ dicit, non requiri moni-
 tionem, eamque tenent Busemb. ut suprâ n. 51. Bon.
 q. 1 p. 9 n. 4. Sanchez. de Matr. l. 2 D. 24 n. 28, item
 Fill. Abb. et Avila ap. Pal. n. 6, qui probabilem pu-
 tat. Ratio, quia ad hanc censuram jam habetur utrum-
 que, monitio, et contumacia: monitio, quæ facta est
 ab ipsa lege, tam enim monet lex infligens censuram
 latæ sententiæ, quàm ferendæ: et contumacia, quia
 ille jam monitus noluit obtemperare. Nec obstat ratio

opposita, quia tunc Superior cum teneat locum primi Legislatoris, sicùt posset Legislator, sic etiàm ipse Superior potest censuram exequi. Benè tamen advertunt Suar. D. 3 Sect. 14 n. 6. Tolet. l. 1 c. 45 n. 3, et Bon. d. n. 4 v. Quarto, et p. 13 n. 6, cum Nav. Fill. Felin. etc. quod eo casu requiratur citatio Rei ad censuram declarandam, cum fieri possit quod Reus probabilem sui facti excusationem afferat; nisi fortè excipit Bon. eod. n. 4, crimen sit adedò notorium, ut evidenter constet, nullam Reo competere defensionem.

- 56 Notand. autem I. quod monitio canonica propriè sit trina, sed etiàm canonica sit, si fiat una pro tribus (adhuc sine causa); Dummodò pro ista una æquivalens tempus designetur, nempè sex dies (nam pro unaquaque monitione requiritur spatium saltèm duorum dierum, ut dicunt Suar. D. 3 sect. 9 n. 3, et Salm. c. 1 n. 93, et colligitur ex c. Constitutionem. De Sent. exc. in 6); et dummodò terminus sex dierum assignetur, ut peremptorius, et ultimus, aliàs reus contumax non constitueretur. Ità Salm. ib. Bon. q. 1 p. 9 n. 5. Sufficit tamen, si dicatur: *Mandamus, ut infrà sex dies restituat, aliàs excommunicatur ipso facto*; Quia tunc virtualiter terminus peremptorie assignatur; Suar. D. 3 sect. 12 n. 7. Pal. p. 5 n. 8, et Salm. dict. n. 93. Notandum II. Quod ex justa causa tria illa intervalla redigi possint ad unum diem, vel brevius tempus, modò tria spatia assignentur, ut Bonac. p. 9 n. 7. Suar. D. 3 sect. 9 n. 3, et Salm. c. 1 n. 94, cum Con. et Giball. Et aliquandò, si periculum sit in mora, ut si Clericus ad mortem ducatur, vel si agatur de reprimenda violentia, et turbatione jurisdictionis, sufficit una monitio sine illis competentibus tribus spatiis, modò terminus designetur, ut Salm. ib. cum Corn. et Croix l. 7 n. 73. Notandum III. Quod monitio debeat fieri ab ipso Judice, vel ab alio ejus nomine; Et si censura imponitur in commodum partis, ad illius instantiam citatio fieri debeat; ità Suar. D. 11 sect. 11 n. 1. Bon. n. 4, et Salm. c. 1 n. 95, cum aliis. Debet etiàm monitio fieri in scriptis, nisi Judex procedat

ex officio, prout tenetur aliquandò ob bonum commune, ex c. Venerabilibus. § Porrò de Sent. exc. in 6. Quia tunc sufficit, si monitio fiat ore tenens, ita tamen ut probari possit in foro. Ità Salm. c. 1 n. 95, cum Giball. et Corn. ex. c. Sacro, de sent. etc.

Notand. IV. Quod, si censura ferenda sit contra ⁵⁷ plures generaliter, sufficiat, ut fiat monitio in Ecclesia coram Populo; Si verò ponatur interdictum contra Communitatem, sufficiat, ut moneantur ii, ob quorum culpam fertur: ità Suar. D. 3 sectie 8. n. 2. Bon. p. 9 n. 11, et Salm. c. 1 n. 96 cum Gib. etc. Si autem fulminetur censura contra particularem personam, tunc ipsa specialiter monenda est. Excipe tamen tres casus sequentes, in quibus sufficit fieri monitio in ejus domo, vel si domum non habeat, in Ecclesia, vel loco publico. Casus I. est quandò Reus absconditur, aut fraude impedit monitionem, ut Salm. ibid. cum Avil. ex c. final. De Dolo, et contum. Dolus autem debet constare testibus, aut manifestis indiciis; Con. n. 9 et Cornejo cum Salm. ib. Casus II. quandò Reus est semel personaliter citatus; tunc enim aliæ citationes fieri possunt domi, aut in Ecclesia, aut Tribunali; Salm. ib. n. 96, cum Bon. ex Decis. Rotæ Rom. Casus III. est quandò probari potest, citationem domi factam jam ad notitiam Rei pervenisse; tunc enim reliquæ citationes etiã domi fieri possunt: Suar. Bon. Corn. etc. cum Salm. ib. et colligetur et Clem. 3 de Elect.

Notandum V. Quod, licet de necessitate præcepti ⁵⁸ trina monitio sit necessaria; aliàs Judex lethaliter peccabit (nisi urgentissima causa, ut suprã, excusaret), uti apud omnes est certum; Sine tamen illa trina monitione minime equidem censura sit futura invalida, cum in c. Romana. De Sent. excom. in 6 censuræ sine monitione debita inflictæ vocentur injustæ, sed non invalidæ: imò in c. Sacro de Sent. excom. dicuntur justæ, intellige, eò quod saltèm non sint contra justitiam commutativam, aut distributivam, quàmvis sint contra legalem; ità Pal. p. 5 n. 7, Bon. p. 9 n. 6 et Salm. c. 1 n. 97 cum Con, Gibal, Corn. et Diana.

ex causa urgenti, quæ moram non pateretur, cum in
 textu dicatur: *Si quis temerarius, etc.* Ex quo inferitur
 quod non solum non incurrat pœnas Episcopus,
 etiãsi culpabiliter solemnitates omittat, dum in pœ-
 nis suspensionis et interdicti debet specialis mentio
 fieri de Episcopis, ut ex c. Quia periculosum. De sent.
 excom in 6. Unde, dum in cit. c. Medicinalis; inter
 alias pœnas indicitur suspensio, apparet, quod sanc-
 tio illa, sicut non respicit Episcopos quoad suspen-
 sionem, ita neque respiciat alias quoad pœnas, ita Pal. t.
 29 D. 1 part. 5 n. 9. et Salm. c. 1 n. 77. cum Cand. et Mac.
 Sed nec etiã qui quis alius ex ignorantia culpabili
 omittens, quia temeritas veram scientiam requirit;
 juxtã dicta l. 1 num. 174. Advertendum V. Quod
 pœnæ incurrantur, etiãsi censura non habeat effec-
 tum, puta, si Judex jurisdictionem habeat impedi-
 tam, vel si Reus solvat aut appellet. Quia a Pontifice
 non punitur prolatio injustæ censuræ, sed prolatio
 sine solemnitatibus præscriptis. Itã Salm. c. 1 n. 79.
 cum Gibal. Felin. etc. contra aliquos.

62 Sed dubitatur hïc 1. An incurratur censura lata
 sub distinctione, v. gr. si dicatur *Maneat excommuni-
 catus, aut suspensus?* Adsunt duæ sententiæ, ambæ
 probabiles. Negant Sylvest. Nav. Henr. etc. quia ad cen-
 suram incurrendum requiritur, ut ipsa in specie in-
 dividuè determinetur. Affirmant autem Suar. D. 3.
 sect. 2 n. 12. Bon. part. 7 n. 4., et Cand., Corn. cum
 Salm. c. 1 n. 63 et 64. Quia vi illius propositionis co-
 pulativæ tantum optio datur Reo eligendi censuram,
 quã malit ligari; Si autem nullam eligat, dicunt Bon.
 et Cand. eum utramque incurrere; sed melius tenent,
 Salm. cum Suar. quod, si unam frangeret, alteram
 eligeret:

63 Dubit. 2. An possit ferri censura sub conditione?
 Potest sine dubio ex c. Præterea 2 de Appel. Sed cen-
 sura postea non incurritur nisi conditione impleta;
 Quare non incurritur, si antè impletionem appelle-
 tur, ex eod. c. 2 vide Salm. c. 1 n. 68. (Advertendo,
 quod appellatio antè sententiam censuræ eam suspen-
 dat; secus si fiat post sententiam, Croix l. 7 n. 109.)

Vel si creditor, pendente conditione, proroget terminum pro censura à Judice assignatum. Quia sicùt potest creditor debitum remittere, ità et terminum prorogare, ut docent Pal. p. 8 n. 5. Salm. c. 1 n. 69, cum Nav. Sylv. et Corn. ac Tourn. p. 439 R. 2 ex c. Pastoralis de Appel.

Sed hìc dubit. 3. An transacto termino prorogato à creditore, Judice inconsulto, si debitor non solvat, censura incurratur. Negant Ugol. Henr. Sair. Nav. apud Salm. c. 1 n. 70. Quia suspendere, et prorogare censuram est actus jurisdictionis, quam non habet creditor. Sed probabiliùs affirmant Suar. D. 3 sect. 2 n. 11. Pal. p. 8 n. 6. Tourn. p. 438 v. Cæterùm, et Salm. l. c. cum Cov. Corn. et Leand. Ratio, quia ille terminus non assignatur ad finiendam obligationem, sed ne solutio ultrà prorogetur sine creditoris consensu; Quare transacto termino à creditore prorogato, eadem censura manet, et incurritur.

Incurrit etiàm censuram qui, pendente conditione, mutat forum, quia adhuc primum forum retinet jurisdictionem. Ità Ugol. et Con. apud Salm. n. 68. Limitant tamen ibid. Con. et Suar. nisi ex justa causa, et non in fraudem domicilium cum foro mutaretur.

Hìc deindè notand. I. Quod censura ferri debeat diebus non feriatis, quandò ipsa per modum sententiæ profertur, ex c. final. Feriis. Si verò diebus feriatis feratur, erit illicita quidem, sed non invalida, ut Pal. p. 5 num. 13, et Salm. c. 1 num. 100, cum Sair. et Corn. Verùm possunt ferri diebus feriatis censure, quandò imponuntur per modum legis, aut præcepti; et etiàm illæ quæ feruntur per modum sententiæ, quandò contumacia ità patet, ut cognitione causæ non egeat, ex c. Evidentiã, De Accus. Monitio autem censure frequenter fieri solet die non feriato, si causæ cognitio non præcedat; Secùs, si præcedat. Salm. ib. cum DD. cit. Notand. II. Quod, si Judex sciat censuratum esse absolutum pro foro interno, docent Henr. Fill. et Dac. apud Croix l. 7 n. 80, non esse puniendum pro foro externo, Notand. III. Quod, qui semel

censuram incurrit, debeat denunciari, et publicari, ut sic citius respiscat, ex c. Pastoralis. § fin. De Appell. et Clem. fin. de Cen. Hæc autem, si lata fuit ab homine, sive per modum statuti, sive per modum sententiæ particularis, ab ipsomet debet denunciari. Si verò lata fuerit à jure communi, denunciatio debet fieri ab Ordinario loci, ubi censura incursa fuerit, ex Clem. 1 De Privil. Sed tunc antè denunciationem præcedere debet citatio Rei, faciendà à Superiore proprio, dato ei termino ad jus suum dicendum, aliàs denunciatio erit nulla ex Clem. Sæpè, de Verb. signi. Ità Croix l. 7 n. 76, cum Nav. Cov. Pal. et aliis comm. apud Sal. c. 1 n. 101, et c. 3 n. 16. Si autem Reus satisfactionem offerat, statim est absolvendus, Salm. cum Suar.

66 « Tertiò, ob defectum justæ causæ. Hæc autem »
 » deficere potest tripliciter. Si nec à parte rei, nec »
 » secundum allegationes fori externi subsistat. 2. Si »
 » à parte rei, crimen subsistat quidem, non tamen in »
 » ordine ad iudicium, quia reus de eo non confitetur, »
 » nec legitimè de eo vincitur. 3, si à parte rei non »
 » subsistat crimen, etsi juridicè probetur, ideòque »
 » titulum, seu causam præsumptam habeat iudex. In »
 » quo casu etsi sententià à parte rei sit injusta, ideò- »
 » que probabilius censura non liget in foro conscientiæ, in foro tamen externo servari debet propter »
 » scandalum. Vide Laym. p. 1 c. 6. »

67 In dubio an censura sit incursa, vel ne, in foro conscientiæ non tenemur nos gerere ut censuratos. Et hoc sive dubium sit facti, idest circà crimen, puta si dubitetur, an percussio Clerici fuerit graviter injuriosa, ut docent Sanch. Dec. l. 1 c. 10 n. 42. Bon. D. 2 q. 1 p. 6 § 2 n. 49. Holzm. de Cens. c. 4 n. 151. Mazz. t. 1 p. 63 Pal. D. 1 p. 8 num. 8. Laym. c. 5 § 4 n. 38. Ronc. de 5 præc. c. 2 q. 6 et Salm. c. 1 n. 209, cum Cand. Tanner. et Diana contra Sayr. Azor. etc. Bon. Sive dubium sit juris, idest circà sententiàm, puta si dubitetur, an censura fuerit lata, an ferendæ sententiæ, vel an conditio apposita sententiæ sit impleta

vel non, ut Sanch. Bon. Holzm Ronc. ll. cc. et Salm. n. 210, cum Val. Cov. et Diana ex D. Th. qui Quodl. 4 art. 14 docet, quod post determinationem Judicis standum sit ejus sententiæ, secus antè determinationem. Ratio pro dubio facti est, quia in dubio nemo est exspoliandus jure suo communicandi, quod possidet; pro dubio autem juris ratio est, quia pœnæ sunt restringendæ, undè in dubio non incurruntur. Si verò post censuram incursum dubitetur de absoluteione obtenta, vel de appellatione interposita et similibus, tunc omninò Reus debet se habere ut censuratum, quia tunc possessio stat pro Superiore, ut rectè dicunt Sanch. l. c. n. 60 et 59 Pal. l. c. et Salm. n. 210, cum Cov. Et idem dicendum cum Sanch. n. 60, et Salm. ib. si dubium sit de potestate Superioris, quando hic pacificè eam possidet.

Dubit. 1. In dubio, an censura fuerit justa vel ne, an ut justa sit judicanda? Negat Dicast. apud Croix l. 7 n. 123, dicens, Superiorem esse quidem in possessione ferendi censuras justas, sed cum de justitia dubitatur, potiùs dicendum est, prævalere libertatem subditi. Et idem sentiunt Vasq. Sancius, etc. apud Viva de Leg. q. 1 art. 3 n. 4, loquendo de lege dubiè justa, probabile putat Tamb. Dec. l. 1 c. 3 verb. subditus. Sed veriùs affirmant Sal. de Legib. c. 1 n. 15. Viva l. c. Bonav. eod. tit. D. 1 q. 1 p. 7 § 3 n. 11, cum Vasq. Suar. et Salas: item Pal. et alii cum commun. Croix d. n. 123. Quia in dubio prævalet potestas Judicis.

- Dubit. 2. An, si Reus habet opinionem probabilem pro se, teneatur, parère Judici aliquid præcipienti sub censura, puta solutionem pecuniæ? Affirmandum etiàm cum communi, sivè dubium sit juris, sivè facti, quia aliàs numquam lites finirentur; ita Salm. de Cens. c. 3 n. 6, cum Soto, Dian. Vasq. et Avil. Benè tamen advertunt Salm. ib. cum Avila, quod in dubio facti id procedat durante dubio, nam si postea censuratus fieret certus de sua innocentia, tunc non tenetur nec solvere, nec se gerere ut censuratum; tunc enim sententia non potest obligare, cum nitatur præsumptione

certè falsa. Sed si talis censuram in publico violaret, v. g. Sacris ministrando, licet irregularitatem non incurreret, peccaret tamen ob scandalum; et tunc in foro externo gerere se deberet ut irregularem, ità Suar. D. 4 sect. 7 a n. 11. Pal. p. 8 n. 15 et 16. Croix l. 7 n. 84, et Salm. c. 1 n. 212, cum Coninck. Hoc tamen intelligendum, nisi publicè constet censuras esse nullas, ità ut omninò absit scandalum; Salm. c. 3 n. 5, cum Nav. Avila, etc. ex Clement. Pastoralis de re judicata. Prætereà advertit Cont. Tourn. cum D. Thom. ex c. Pastoralis de Offic. et pot. Jud. del. quod executor sententiæ, quæ sit justa secundùm allegata, et probata, teneatur eam executioni mandare, etiãmsi ex privata sententiã noverit esse injustam, secùs verò, si sententiam etiãmsi secundùm probata esset omninò injusta, ex c. Super eo. De Crim. falsi.

DUBIUM V.

Qui possint absolvere à Censuris?

- 69 *Distinguendum inter censuram per sententiam particularem ab homine, et inter latam à jure, vel ab homine per sententiam generalem?*
- 70 *Quis possit absolvere à censuris latis à jure?*
- 71 *An omnes Confessarii possint absolvere ab excommunicatione minori? An simplex Sacerdos?*
- 72 *Quis possit absolvere à censuris latis ab homine per sententiam particularem?*
- 73 *Quis, si per sententiam generalem contra personas indeterminatas?*
- 74 *A quibus censuris reservatis possit absolvere Episcopus per Cap. Liceat?*
- 75 *Vide verba capituli.*
- 76 *Not. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitate propter hæresim. Not. II. Quandò crimen dicatur occultum, vel deductum ad forum?*
- 77 *Dub. 1. An possit absolvi ab Episcopo qui fuerit punitus in foro alterius Episcopi?*
- 78 *Dub. 2. An a crimine publico in uno loco possit absolvi ab Episcopo in alio, ubi est occultum?*

- 79 *Not. III. Qui veniant nomine Episcoporum? Not. IV. Qui veniant nomine Subditorum? Not. V. Episcopi possunt absolvere à casibus Papalibus occultis reservatis etiam post Tridentinum (Remissivè ad lib. 6 n. 594)*
- 80 *Not. VI. An Episcopi gaudeant hac facultate ubi Tridentinum non est receptum?*
- 81 *Qu. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitatibus, et suspensionibus cum suo subdito in aliena Diœcesi morante?*
- 82 *Qu. II. An facultas concessa in cap. Liceat fuerit revocata per Bullam cœnæ?*
- 83 *Verior sententia?*
- 84 *Qu. III. An Episcopi possint absolvere à Censuris Bullæ Cœnæ impeditos ab adeundo Romam?*
- 85 *Qu. IV. Quinam vocentur impediti?*
- 86 *Quid si impedimentum sit ad breve tempus, et quid si ad longum?*
- 87 *An teneatur Reus absolutus deindè se præsentare Pontifici, si jam sit emendatus, et parti satisfecerit.*
- 88 *Quid si impedimentum sit perpetuum? Et qui dicantur perpetuò impediti?*
- 89 *Qu. V. An impediti teneantur adire Romam per Epistolam, aut Procuratorem?*
- 90 *Qu. VI. An Episcopus possit absolvere Hæreticum impeditum, etiàm per alium?*
- 91 *Qu. VII. An cum inferior absolvit, ob impedimentum à casu reservato sine censura, teneatur Pœnitens se præsentare Superiori?*
- 92 *Qu. VIII. An impediti, quominus adeant Episcopum possint à quocumque absolvi?*
- 93 *Qu. IX. An possint Episcopi generaliter delegare aliis facultatem sibi concessam in c. Liceat?*
- 94 *De facultate Mendicantium absolvendi à reservatis.*
- 95 *Quas censuras possint Regulares remittere quoad sæculares?*
- 96 *An possint eos absolvere à casibus Papalibus occultis?*
- 97 *An pro foro externo?*
- 98 *An à casibus ab Episcopis sibi reservatis?*
- 99 *An à censuris Episcopis reservatis à Jure, vel à consuetudine?*
- 100 *An à casibus Clementis occultis?*
- 101 *An Regulares possint absolvere subditos ab omnibus casibus Papalibus extra Bullam Cœnæ?*
- 102 *An etiàm Novitios?*

- 103 *An Novitios etiàm à censuris ab Episcopo sibi reservatis?*
 104 *An Prælati Regulares possint absolvere subditos à casibus Bullæ Cænæ? Usque ad n. 106.*
 107 *An subditos à censura ob percussione alterius Religiosi, aut Clerici sæcularis.*
 108 *Quid circà recipientes Bullam Cruciatæ, Remissivè.*
 109 *Regulæ pro remittendis censuris.*
 110 *An sub data facultate absolventi à Papalibus, comprehendantur censuræ Bullæ Cænæ?*
 111 *An in Jubilæo subdata potestate absolventi, omnes censuræ comprehendantur, etiàm latæ ab Episcopo specialiter?*
 112 *An habens facultatem circà casus Bullæ Cænæ possit absolvere etiàm ab Hæresi? Usque ad n. 113.*
 114 *Quid ampliùs notandum circà facultates Regularium?*
 115 *Quid ampliùs circà facultatem concessam in Jubilæis?*

69^a **RESP. I.** A censura lata per sententiam particularem ordinariè is tantùm potest absolvere, qui eam tulit, vel ejus superior, vel successor, vel delegatus. Ab ea, quæ lata est à jure communi, vel ab homine per sententiam generalem, si non sit reservata, potest absolvere quivis, qui censuratum potest absolvere à mortalibus: si verò sit reservata, ordinariè, et per se, potest tantùm relaxari ab authore legis, vel ejus successore, vel delegato.

» Dixi 1. *Ordinariè*, quia in articulo mortis quivis Sacerdos absolvere potest à quavis censura.

» Dixi 2. *Per se*: quia per accidens, et ex privilegio possunt etiàm alii. Laym. l. 1 t. 5 p. 1 c. 7. »

70° Universè loquendo, ad tollendas censuras ex parte absolventis requiruntur eadem conditiones, quæ requiruntur ad ferendas, juxtà dicta n. 12.

Cæterùm dicendum I. A censuris latis à jure non reservatis certum est, Episcopum, vel proprium Sacerdotem absolvere posse, ex c. Nuper De Sent. excom. Ubi, licet sermo sit de excommunicatione minori, idem tamen de omnibus aliis censuris communiter DD. intelligunt; ut Pal. D. 1 p. 11 § 5. Ronc. de Cens. cap. 6 quæst. 3. R. 111, Suar. D. 7 sect. 3 num. 2, et Salm. cap. 2 num. 42, cum Henr. Ugol. Corn.

et Gibal., ac cum Henr. et commun. Et idem concedunt Capitulo, Sede vacante, Prælati Religionum et habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem. An autem ab hujusmodi censuris omnes Confessarii possint absolvere? Negant S. Antonin. Cov. Palud. etc. apud Salm. ib. n. 43. Quia, ut dicunt, sicut ad ferendas censuras, ita ad absolvendum ab eis requiritur jurisdictio in foro externo, quâ carent simplices confessarii, et etiâ Parochi. Affirmandum est tamen cum communi sententia, quam tenet S. Th. Suppl. qu. 24 art. 1, ubi ait: *Si excommunicatio sit major, aut est lata à JUDGE: et sic ille qui tulit, vel ejus superior potest absolvere; vel est lata à jure, et tunc Episcopus, vel etiâ Sacerdos potest absolvere.* Itâ etiâ Tourn. p. 497 R. 3, Conc. p. 441 n. 3, Pal. l. c. Ronc. ut supra, Salm. n. 45, cum Soto, Vasq. Con. Avila, etc. Ratio, quia, licet ex jure ordinario nec Confessarii, nec Parochi hanc facultatem habeant, habent tamen ex concessione speciali Innoc. III. qui in d. c. supra 29, sic inquit: *In secundo casu (scilicet quod excommunicatio non sit reservata) à suo Episcopo, vel à proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri. Quàmvis enim et tunc non juris, sed judicis sententiâ sit ligatus, quia tamen conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Quoties igitur censura non reservatur à jure, ab ipso jure datur potestas absolvendi cuilibet Confessario, ut intelligitur sub nomine *proprii Sacerdotis*, prout probavimus lib. 6 de Euch. n. 564. Et hîc advertendum 1. quod hæc absolutio valeat etiâ pro foro externo, ut dicunt Pal. n. 4, et Gibal. Ugol. apud Salm. l. c. Advert. 2. Ronc. p. 80 q. 3 R. 3, cum Con. Pal. D. 2 p. 11 § 5 n. 3, cum Suar. et Ugol. Sporer Suppl. p. 124 n. 55, cum Avila, et Salm. d. n. 44, cum Con. quod hanc absolutionem Parochi, et alii Confessarii impertiri possint tam infra, quàm extra Confessionem. Ratio, quia Decreta Pontificum præcipuè forum externum spectare solent, et cum favores Principis ampliari debeant, non est, cur tantum ad forum in-

ternum restringantur. Advertunt 3. Salm. c. 2 n. 49, cum D. Th. Pal. Sot. Vasq. ac aliis cit. n. 45, contra Candid. quod Confessarii possint absolvere non solum ab excommunicatione, sed ab omnibus aliis censuris non reservatis, nempe à suspensione, et interdicto personali, etsi absolutio earum non requiratur ad perceptionem Sacramenti Pœnitentiæ. Ratio, quia illa concessio, cum sit favorabilis, meritò ampliatur ad omnes censuras.

71 Certum est autem, et commune inter DD. omnes Episcopos, et Confessarios absolvere posse innodatos excommunicatione minori. Vide Salm. c. 3 n. 164 Sed valdè dubitatur, an simplex Sacerdos possit absolvere ab excommunicatione minori? Affirmant Salm. c. 3 n. 166, cum Navar. Arm. et Hurt. ac probabile putant Bon. q. 3 n. 15 et Viva q. 2 art. 2 n. 5 quia (ut ajunt), cum Sacerdos probabiliter possit absolvere à culpis venialibus, potest etiàm à censuris eis annexis, juxtà id quod dicit D. Th. in 4 D. 28 q. 2 art. 1 q. 1, ibi: *A minori excommunicatione quilibet potest absolvere, qui potest absolvere à peccato participationis.* Sed omninò negandum cum Suar. D. 7 s. 4 n. 17. Pal. D. 2 p. 21 n. 23 et Soto, Caj. Corn. et Led. ap Salm. c. 3 n. 165, tum quia in c. Nuper de Sent. excomm. dicitur, ab excommunicatione minore absolvendum esse vel ab Episcopo, *vel à proprio Sacerdote*, qui sanè intelligi nequit simplex Sacerdos; tum quia juxtà Decretum Innocentii XI. relatum in tr. de Pœnit. n. 553. v. Quær. hodiè vetitum est Sacerdotibus simplicibus absolvere à venialibus. Hæc reddunt primam sententiam omninò improbabilem.

72 Dicendum II. Quoad censuras *ab homine* latas, quod si censura feratur per modum sententiæ particularis contra determinatam personam, non possit ab illa absolvi, nisi ab ipso ferente, vel ab ejus Superiore, vel ab ejus successore, aut delegato. Est certum et commune: vide Croix l. 7 n. 131 et Salm: c. 2 n. 50. Quod si autem Judex in foro externo testetur censuratum jam satisfacisse partibus, vel esse emen-

datum, tunc censetur vel ipse jam absolvere, vel cui-
libet absolvendum remittere; Salm. ib. Et hic obiter
notandum I. Quod Episcopus etiã in alieno territo-
rio possit suos subditos absolvere in foro tam externo,
quã interno, semper ac absolutio sit sine strepitu
judiciali, ut Sylv. Henr. Avil. cum Salm. c. 2 n. 36.
Notand. II. quod si quis in alieno territorio delinquit,
et ab illius Episcopo specialiter excommunicatur, non
possit absolvi ab Episcopo proprio, nisi de Episcopi
loci licentia. Itã Cont. Tour. Diana, Cand. et cum
Salm. n. 37: Dixi specialiter, nam si excommunicatus
sit per sententiam generalem, potest à quocumque
absolvi, ut mox dicetur.

Si verò censura feratur ab homine per modum sta-
tuti, sivè sententiã generalis contra personas indeter-
minatas, sivè in futurum, v. g. in omnes, qui hoc cri-
men patrabunt, sivè in præteritum in omnes, qui hoc
crimen commiserunt (posita contumacia, juxtã dicta n.
54); tunc alii, ut Suar. D. 7 sect. 2 nu. 23 et Vasq.
Fill. etc. apud Salm. c. 2 n. 50 tenent, non ab alio, quã
ab ipso ferente absolutionem impendendam esse, quia
censura ab homine, juxtã regulas juris, ab eo dum-
taxat auferri potest, à quo est lata. Sed probabilius
dicendum, absolutionem tunc à quocumque Confessa-
rio impertiri posse, si censura non sit reservata, ut
cum Bus. tenent Pal. § 4 n. 10. Laym. c. 7 num. 3.
Ronc. Qu. 3. Resp. 11. Conc. p. 443 n. 6. Holzman. p.
365 n. 127. Sporer Supp. pag. 124 n. 53 et Salm. c. 2
n. 51 cum Con. Sayr. Tol. Sot. Avil. Bon. et Croix l.
7 n. 128 cum communi. Ratio, quia hæ censuræ æqui-
parantur censuris latis à jure, et ideò à quocumque
remitti possunt, cum agatur de re favorabili, quæ am-
plianda est; quantum res patiat, ex cit. cap. Nuper,
de Sententia excommunicationis.

74

« Resp. 2. Episcopi secundum Trident. sess. 24 c.
» 6 possunt 1 absolvere in foro conscientie per se
» vel Vicarium ab omnibus censuris occultis, etiã
» in Bulla Coenæ Papæ reservatis, excepta hæresi, à
» qua per seipsos tantum absolvere possunt, quan-
» tum est ex vi hujus decreti, Dicitur autem censura

» occulta, quæ contracta est ob delictum non publicum,
 » cum, nec ad forum contentiosum deductum, aut
 » si deductum fuit, à quo reus ob defectum probationis fuit absolutus. Bonac. dub. 1 q. 3 part. 1 n.
 » 15 et part. sec. num. 1 ex declar. Cardin. etc. 2.
 » Possunt etiã sæpè absolvere à censura Papæ
 » reservata, propter impedimentum ejus qui incurrit,
 » vel quando propter senium, morbum, sexum,
 » pauperiem Pontifex non potest adiri. Bon. loc. cit.
 » ex Nav. Sanch. Avila, Con. etc. »

75 Quoad facultatem, quam habent Episcopi circa peccata reservata Pontifici, antè omnia notanda sunt verba Trid. in Cap. Liceat 6 sess. 20. *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus ex delicto occulto provinientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare et in quibuscumque casibus occultis etiã Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes..... sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem et in hæresis crimine in eodem foro conscientie eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum.*

76 Hinc notand. I. quod Episcopi, licet non possint abovere ab hæresi occulta, juxta sententiam, quam mox exponemus, possint tamen dispensare in irregularitate ex hæresi occulta contracta. Ità Potest t. 1 n. 3338. Salm. de Cens. c. 2 n. 54. Notand II. quod, ut crimen dicatur non occultum, requiratur, ut vel sit deductum ad forum contentiosum, vel sit notum ferè omnibus, ut ait Viva cum Suar. aut saltèm majori parti Oppidi. Viciniæ, Parochiæ, Collegii, seu Monasterii, ut dicunt Bonac. § 4 Sanch. de Matrim. l. 8 D. 34 n. 55. Salm. c. 2 n. 59 cum Pal. Pell. etc. Ità ut occultum adhuc dicatur crimen, si illud sciant quinque vel sex personæ, ut ait auctor cit. (Istr. etc.) p. 2 c. 13 n. 300. Vide dicta l. 6 n. 593, v. Hic autem et n. 1111. Tunc autem crimen censetur ad forum deductum, cum ibi est probatum saltèm per unum tes-

tem. Secùs, si nullo modo fuerit probatum, etsi Reus malis artibus hoc obtinuerit, et ibi absolutus fuerit, quia tunc adhuc censetur occultum; ità Sanch. de Matr. l. 8 D. 34 n. 57. Bonac. q. 3 p. 2 n. 2, et Salm. c. 2 n. 60, cum Con. Avila. Henr., etc. Imò dicitur occultum, etiãsi crimen complicitis sit ad forum deductum quia ex l. 1 C. res. inter, etc. *Res inter alios acta, non potest afferre præjudicium aliis, quibus res iudicata non nocet.* Ità Salm. ibid. cum Nav. Bon. et Sanch.

Sed híc dubit. 1. An possit absolvi ab Episcopo Reus⁷⁷ alicujus casus papalis, qui jam punitus sit in foro alterius Episcopi, ubi iudicium sit finitum? *Prima sententia affirmat, et hanc tenent Sanch. l. 1 c. 11 n. 21, et Salm. c. n. 2. 62, cum Reg. Avila, Leandro, etc. Ratio, quia intentum Concilii fuit servare auctoritatem Judicum, et vitare scandalum, si publica crimina publicè non punirentur; at eo casu neque scandalum adest, neque auctoritati Judicum præjudicatur.* *Secunda* verò sententia communior et verior negat, eamque tenent Suar. D. 4 sect. 2 n. 6. Pal. t. 1 tr. 4 D. 4 p. 3 § 1. n. 17. Barb. All. 39 n. 3. Conc. p. 445 n. 12. Bon, de Irreg. q. 5 p. 1 n. 6, cum Garcia, et Rodr. ac Croix lib. 7 n. 146 cum Mascard. Menoch. etc. Ratio quia, licet tunc Judici sit satisfactum, tamen cum crimen juridicè publicum factum fuerit, manet simpliciter publicum, et ut tale omninò est Pontifici reservatum.

Dubit. 2. an crimen in uno loco publicum possit⁷⁸ absolvi ab Episcopo in alio, ubi est occultum? Negant Bon. D. 1 q. 3 p. 2 n. 3, et Suar. t. 4 D. 30 sect. 2 n. 3. Sed probabiliter affirmat Sanch. l. 2 c. 11 n. 20. Cont. Tourn. t. 2 p. 115, cum Piacé. Barb. All. 35 n. 28, cum Gutt, et Salm. c. 2 n. 62, cum Trull. Leand. Avila, et aliis apud Croix l. 7 n. 144. Dummodò locus, ubi crimen est notum, ità distet, ut non sit timor, quod publicetur ubi est occultum.

Notand. III. quod nomine Episcoporum veniant⁷⁹ Abbates, et alii jurisdictionem Episcopalem habentes, ut Sanch. n. 6 et Salm. n. 54, cum Henr. Dic, et

- Avers. (contra Bon. et Suar. ap. Croix l. 7 n. 141.) vide dicta l. 6 n. 543 v. Eadem. Venit etiã Capitulum, sede vacante, ut Bon. n. 1. Sanch. n. 4 et Salm. ib. Notand. IV. quod nominesubditorum veniant etiã vagi, et omnes habentes animum permanendi in loco illo per majorem partem anni, ut Croix l. 7 n. 136, cum Sanch. Suar. Bon. Barb. etc. Notand. V quod Episcopi vi concessionis in dict. c. Liceat, possint absolvere à casibus Papalibus etiã post Tridentinum reservatis, ut probabile esse diximus l. 6 n. 594 Dub. 9.
80. Notand. VI. circà facultatem à Tridentino concessam Episcopis in c. Liceat, absolvendi, aut dispensandi à casibus Papalibus, vel ab irregularitatibus occultis, id quod dicit Fag. in c. Dilectus 15 de Temp. Ordin. ubi ait: *Ex sententia Sancti Conc. Episcopi illarum Regionum, in quibus Concilium adhuc receptum non est, non possunt uti facultate in hoc Decreto concessa.* Notat deindè ibidem declaratum fuisse à Greg. XIII. prædictam facultatem nec etiã Cardinalibus competere, etsi Ecclesiarum Urbis titulum habeant.
91. Quær. I. An Episcopus possit dispensare in irregularitatibus et suspensionibus occultis cum suo subdito, qui in alièna Diœcesi moratur? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Avila, Henriq. et Ugolin. ap. Barb. in Trid. sess. 24 c. 6 n. 44. Ratio (ut ajunt), quia Concilium tribuit Episcopis facultatem dispensandi tantum in sua Diœcesi. *Secunda* verò sententia communior et probabilior affirmat, et hanc tenent Sanch. Dec. l. 2 cap. 11 num. 12. Suar D. 41 sect. 1 num. 10 et 12. Bonacin. D. 1 q. 3 punc. 2 num. 1 v. Tertio, et 7 q. 5 pag. 1 num. 4. Diana pag. 4 tract. 4 R. 96. Con. Tour. p. 448 R. 3. Salm. c. 2 n. 53 et Barb. l. c. cum Boss. Marchin. Fag. etc. Ratio, quia Dispensatio per se potest concedi absenti; ergò non oportet, ut dispensandus adsit in Diœcesi, cum actus jurisdictionis voluntariæ possit exerceri etiã extrà territorium. Nec obstat, quod in Trident. dicatur in *Diœcesi sua*; nam respondetur, quod vel particula illa satis verificetur, cum aut Episcopus aut

subditus existit in propria Diocesi, ut dicunt Cont. Tour. p. 448. R. 3 et Salm. n. 53. Vel quod præfata particula referatur tantum ad secundam partem, ubi agitur de absolutione casuum, ut respondent Suar. n. 10 et Sanch. n. 13. Holzm. p. 413 n. 227. cum Pal. Pignat. et Croix n. 139. Ex quo hi Auctores inferunt, quod etiãmsi uterque tam Episcopus quàm subditus sint extrà Diocesim, poterit Episcopus dispensare ab irregularitate, et absolvere à suspensionibus. An autem Episcopus possit absolvere, et delegare facultatem absolvendi à casibus Papalibus occultis extrà Sacramentum Pœnitentiæ? Affirmant Sanch. Suar. Bon. Salm. c. 2. n. 54. Sed hodiè omninò negandum ex Declarat. Greg. XIII. relata lib 6 n. 593.

Quær. II. An prædicta facultas à Trident. Episcopis concessa fuerit revocata per Bullam Cœnæ quoad hæresim, et alios casus in ea reservados? Adest duplex sententiã. Prima negat, et hanc tenent Nav. Man. c. 27 n. 260. ac Bannez., Vega, Sa., Arag. Angl. Henr. Fag. etc. ap. Barb. All. 40 n. 21. item Coninck, Avila, Becan. Granad. P. Led. etc. ap. P. Milant. in Prop. 3. Alex. VII. et probabilem putant Salm. tr. 10 c. 2 n. 55. Ratio (ut ajunt) quia in Bulla Cœnæ nulla fit mentio concessionis factæ Episcopis per Trident. Sed per clausulam generalem minimè revocantur facultates à Con. Generali alicui tributæ, ut habetur ex c. Ex parte de Capell. Monach. cum Glossa ib. verbo: *Nulla mentio*, et ex cap. Nolli de Rescriptis, et ib. Glossa verbo: *Fecerit mentionem*.

Et juxtà hanc primam sententiam notant Salm. c. 2 n. 54 cum Nav. Henr. et Gran. ac Felix Potestas, cum Dic. et Diana, quod Episcopus circa crimen hæresis, licet non possit concedere alteri generalem facultatem absolvendi ab illa, cum talis facultas fuerit tributa à Concilio Episcopis tantum, non eorum Vicariis, benè tamen eam possit delegare alteri in casu particulari; quia cum ipsa sit annexa dignitati Episcopali, competit Episcopis jure ordinario, et ideo potest ab eis delegari quâni modo quo eisdem expressè non est vetitum.

83 *Secunda* verò sententia verior affirmat, et hanc tenent Sanch. Dec. l. 2 c. 11 n. 27. Pignat. t. 1. Cons. 291. Lugo de Pœnit. D. 23 sect. 2 §. 1. Anacl. de Fide D. 4 p. 124 n. 30. Tolet. in explic. B Coenæ n. 14 in fin. Diana p. 7 tr. 2. R. 23. Ronc. de Cens. tr. 4 q. 1 c. 6 q. 4. Croix l. 6 pag. 2 n. 1617. Viva in Prop. 3. Alex. VII. n. 7. Vidal in ead. Prop. Holzm. t. 1 p. 386 n. 218. Mazz. t. 3 p. 460 n. 2. Elbel t. 2 p. 486 n. 253. Barb. All. 40 n. 23, cum Say Molin. Philiarth. Homob. Ugol. et pluribus aliis; item Fagn. l. 1 in c. Quoniam de Constit. n. 28, ubi id affert decisum à S. C. Duasque similes Declarationes affert Pitton. de Episcop. n. 960 et n. 1026. unam amanatam die 4 Dec. 1642, alteram 28 Octob. 1741. Eamdem sententiam omninò tenendam docet Bened. XIV. de Syn. t. 2 n. 330, cum Card. Petra, Duard. Cleric. etc. ibique testatur quod P. Suar. priùs censuerit probabilem primam opinionem, sed deindè in tr. de Fide D. 1 §. 4 n. 13, ab illa recesserit, et asseruerit, ipsam reverà omni probabilitate esse destitutam. Probatur nostra sententia ex verbis ipsius Bullæ Coenæ, ubi dicitur *Nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo, absolvi possit, prætextu quarumvis facultatum et Induktorum; quibuscumque personis, etiàm Episcopali vel majori dignitate præditis. . . per Nos et dictam Sedem, ac vjusvis* (nota) *Concillii Decreta concessorum, vel concedendorum.* Per quæ ultima verba jam apparet derogatum concessioni Tridentini. Nec obstat ratio opposita, quod per clausulam generalem non revocentur facultates concessæ per concilium Generale. Nam respondetur 1. id locum habere, quandò revocatio fit per Rescripta, non verò cum fit per Constitutiones Pontificias; in præfatis enim textibus adductis (ut legenti patet) tantùm de Rescriptis habetur sermo. Valde autem dispar est ratio inter Rescripta, et Pontificias Constitutiones; nam Rescripta, quia sunt contra jus, et propter importunitatem ac multitudinem petentium non fiunt ea maturitate et consilio, quo Constitutiones Pontificum et Decreta Conciliorum emanantur, ideò

id quod dicitur de Rescriptis, non procedit de Constitutionibus, ut benè advertunt Fagn. in d. c. Nonnulli, de Rescript. et Rorr. de Leg. p. 47 q. 4, cum Card. de Luca, et communi. Ac propterea observat Fagn. n. 24. Tridentinum derogasse pluribus Decr. Conoil. Generalium, nulla ipsorum facta mentione; imò testatur idem Fagn. l. 3 in c. Nulla de Concess. præb. n. 86. S. Pium V. in quodam Motu proprio (relato ad litteram à Nic Garcia) declarasse, satis esse ad revocandum Concilium, quod Papa contrarium disponat, supplicationem manu propria signando. Insuper laudatus Benedict. XIV. testatur, S. Pium V. et Greg. XIII. (et idem asserit P. Viva l. c. p. 4 ac alii apud Barb.) de hac re signanter interrogatos, respondisse; nulli præter Papam hodiè integrum esse absolvere ab hæresi etiàm occulta. Item in Vita S. Francisci Salesii descripta à Petro Galitia l. 2 c. 32, narratur (ut notat idem Bened.) quod, cum Papa Clem. VIII. Salesium pro examine ad Episcopatum præsentatum interrogasset, an posset Episcopus ab hæresi absolvere; responderit affirmativè. At Papa subjunxit: *Sed Nos non ità sentimus.* Et tunc S. Franciscus dixit: *Beatissime Pater, si S. V., non ità sentit, nec ego deinceps sic sentiam.*

Respond. 2. quod, etiàmsi ad derogandum Decr. Trident. fuisset requisita specialis illius mentio, hæc jam adfuerit in præfata Bulla Cœnæ; cum ibi dictum fuerit, Episcopum non posse absolvere à casibus Bullæ, *prætextu facultatum per cujusvis Concilii Decreta concessarum.* Quenam hic expressior mentio fieri debebat? Tantò magis, quod solum Conc. Trident. et non aliud talem facultatem Episcopis concessisset.

Accedit ad hæc damnatio Propositionis 3 ab Alex. VII. quæ dicebat: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum quandò publica sunt; et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est,* anno 1629. 18 Julii in Consistorio S. C. Eminentiss. Card. *visa et tolerata est.* Meritò hinc dicunt Viva, Holzm.

Elbel, et Bened. XIV. quod per hanc damnationem prima sententia ita à sua probabilitate (si quam habeat) deturbata sit, ut nunc probabilis non amplius videatur. Nec obstat dicere cum Coreglia, Conc. Salm. et Milante, quod pontifex non damnaverit sententiam, sed tantum quod ipsa in Consistorio visa et tolerata fuerit; et ideo putant, illam in sua probabilitate reliquisse. Nam respondetur, quod licet Pontifex directè solum damnaverit factum, nempe quod visa fuerit, et tolerata, indirectè tamen apertè ipsam sauciaverit opinionem; nisi enim falsam existimasset, non utique tam sollicitus fuisset de mendacio illo damnando; cum igitur declaravit, eam non fuisse toleratam, implicitè declaravit non esse dignam ut toleretur. Ex his omnibus concludit præfatus Bened. XIV. l. c. n. 4, hodiè *Episcopos non sine temeritatis nota hanc auctoritatem (nempe absolvendi ab hæresi) posse sibi ostentare, et tanto minus delegandi*. Poterit ergò solummodò Episcopus ut Delegatus Apostolicus hæreticum notorium pro foro externo absolvere, ut dicit Ronc. l. c. cum Pal. et Farinac. Postquam autem ab Episcopo sublata fuerit excommunicatio, à quovis Confessario peccatum hæresis remitti poterit.

84 Quær. III. An Episcopi absolvere possint à censuris Bullæ Cœnæ impeditos, quominus Romam eant? Adsunt tres sententiæ. *Prima* absolutè negat cum Bonac. de Censur. Disp. 1. Q. 22 pun. 2 n. 22, qui citat Suar. et Innoc. (sed dicit *in simili*, ergò prædicti DD. non loquuntur propriè de hac sententia). Ratio Bonac. tum quia in Bulla excipitur tantum articulus mortis, tum quia contrarium nullo jure probatur; Non autem suffragatur epikeja (ut ait) in hoc casu, ubi constat de contraria intentione Pontificis; Nec obstare addit textus infra citandos, quia vel ibi non datur facultas absolvendi Episcopis, vel, si datur, hæc revocata fuit per Bullam Cœnæ; sicut fuit revocatum Decretum Tridentini. Excipit tamen Bonac. n. 23, casum gravis necessitatis, v. gr. celebrandi, communicandi, et similis. *Secunda* sententia concedit Episcopis, ut absolvant

à cæteris casibus, præterquam ab hæresi. Ità de Alex. Conf. Mon. c. 6 § VIII. Q. 3 et 4. Ratio, cur excipiat hæresim, quia in generali concessione. (pata in Jubilæo) absolvendi à casibus Bullæ, non datur facultas absolvendi ab hæresi, ut declaravit Greg. XIII. Sed hæc ratio debilis est, nam ex infra dicendis, hæc facultas non oritur ex concessione, sed ex epikeja, et præsumpta mente Pontificis. Tertia communis sententia, cui subscribo, docet, Episcopos posse per se, vel per alios ab eis specialiter delegatos, absolvere in utroque foro legitime impeditos ab omnibus casibus, et etiàm ab hæresi, præstito tamen juramento ab eo, qui absolvitur, se præsentandi postea Superiori, ut infra dicetur. Ità Pal. Dispens. 1 pñ. 2 § 5 n. 6. Ronc. d. Q. 2 R. 11. Laym. de Censur. c. 2 n. 63. Conc. p. 445 n. 13, cum comm., Lugo de Pœnit. num. 218. Salm. tr. 10 c. 2 n. 73, et tr. 18 c. 4 n. 164. Viva in Prop. 3. Alexand. VII. n. 5. Mitante. ibid. cum Con. Avil. Corn. etc. Potest. t. 1 n. 3347; cum Tamb. Donat. Leand. Pelliz. et communi Theologorum, et Canonistarum, ut testatur Ronc. l. c. Ratio, quia, existente impedimento adeundi Papam, restituitur Episcopis potestas ordinaria, non jam vi Tridentini, sed vi juris communis; Et probatur ex c. Ea noscitur. 13. De Sentent. excomm. ubi: *Mulieres, senes, et valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostolorum sedem non veniant, ab Episcopis valeant fidei communioni restitui.* Idem sancitur in c. Quamvis 158, eod. tit. ubi habetur, quod percussor Clerici à Sede Apostolica absolvi debeat: *Nisi* (additur) *immiuente mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, pueri vel senili ætate, fragilitate sexus, seu alia corporis impotentia, siquod quolibet impedimento Canonico retrahatur, quominus Romanum Pontificem possit adire.* Idem in c. De Cætero, et in c. Nuper 20, eod. tit. ubi in fine generalius dicitur, quod quoties difficulter quis ex justa causa possit accedere pro absolutione excommunicationis ad eum, à quo absolvendus esset, *à suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sa-*

cerdote. Quàmvis autem prædicti Canones loquantur de censura ob percussione[m] Clerici, quia hæc frequentior est, tamen communiter DD. extendunt ad omnes alias censuras, in quibus currit eadem ratio salutis Animarum, exc. Cum dilecta, de Confirmat etc. nam ibi notat Glossa: *Ubi eadem ratio, idem jus debet esse.* Ità Salm. Potest. Ronc. etc. l. e. Imò (ut benè notat Ronc. loc. ibid.) in c. Eos, qui 22. De Sent. excomm. in 6, universè sancitur, omnes casus Papales, quandò adest impedimentum Papam adeundi, posse ab aliò absolvi; Sic enim ibi habetur: *Eos qui à sententia Canonis, vel hominis, cum ad illum, à quo alias de jure fuerant, absolvendi, nequeunt propter impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum, ab aliò absolvantur.* Per quæ verba Tô, à sententia Canonis, intelliguntur omnes casus Papæ reservati, ut notat ibi Glossa, verbo Canonis.

85. Quær. IV. Quinam dicantur legitimè impediti? Dicuntur (ut habetur ex d. c. Ea noscitur. 13 de sentent. excom.) mulieres, senes, valetudinarii. Adduntur in c. Quàmvis, pueri, pauperes, habentes inimicitiam, *vel alias justas excusationes* (ut dicitur in c. De cætero eod. tit.), *quibus ab itinere rationabiliter excusentur.* His verbis comprehenduntur omnia alia justa impedimenta, quæ infra annotabimus.

86. Sed hîc præcedenter advertendum, quod si impedimentum sit ad breve tempus, tunc innodatus censurâ reservatâ non possit ab aliò absolvi, nisi urgeat necessitas celebrandi, aut communicandi, nempe ad evitandum scandalum, aut infamiam. Si tamen impedimentum sit ad longum tempus, puta ad annum, vel sex menses (imò Mendoza apud Vivò in prop. 3. Alex. VII. n. 6, ad unam noctem, sed Viva non admittit neque ad biduum, quia in tali spatio non adest morale periculum mortis), tunc, excepto impedimento ætatis puerilis, quisque alius impeditus non debet absolvi, nisi præstito priùs juramento, quod cæssante impedimento, ad Sedem Apostolicam quantociùs se præsentaturussit, ut habetur exc. De cætero de Sent. exc.

Aliàs omittens se præsentare reincidet in eandem excommunicationem, ex c. Eos qui. De Sent. exc. in 6, vide Ronc. d. q. 4 R. II. cum Mansi; Et iste ab hac obligatione se præsentandi non excusatur, etiãsi Confessarius omittat illam ei imponere, cum ea sit imposita à jure. Sanch. l. 2 c. 13 n. 54. Salm. c. 2 n. 46. Sufficit autem, ut Reus se præsentet per procuratorem, Salm. c. 2 n. 66, cum Caj. Leand. Avil. et Potest. n. 335r, qui excipit casum percussione Clerici, pro quo in c. Quod de his. De Sent. exc. taxativè exigitur persona.

Sed hinc dubitatur, an si aperte constet, Reum esse omninò emendatum, et partibus satisfecisse, ipse excusetur à tali præsentatione? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Nav. Man. c. 26 n. 26, item Avila, Cornejo, et Henr. apud Salm. d. n. 66, qui putant probabilem saltèm extrinsecè. Ratio, quia (ut dicunt) finis Pontificis non est alius, quàm emendatio Rei, et partium satisfactio; idque inferunt ex c. Quàmvis de Sent. exc. ubi nulla alia ratio præsentationis exprimitur, quàm ut Reus excipiat mandatum satisfaciendi: *Ad Apostolicam sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi.* *Secunda* verò sententia communior et probabilior negat, quàm tenent Suar. t. 4 in 3 p. D. 3o s. 3 n. 6 Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 29. Laym. de cens. c. 6 n. 4, et Salm. c. 2 n. 66. Ratio, quia mandatum, ad quod suscipiendum tenetur Reus se præsentare, non solum suscipi debet ad implendam satisfactionem partis læsæ, obligatio enim hæc de ipso jure naturæ omni læsioni est insita, sed etiã ad exequendam cætera quæ à Pontifice imponuntur ad cavendum idem crimen futurum; ut dicit Croix h. 7 n. 164, cum Suar. Sanch. etc. tantò magis, quod in eod. c. Quàmvis, supponatur casus de eo qui jam satisfecerit. Et pro hæcibus Bullæ Conne id in eadem Bulla circa finem expressum est, his verbis. *Appartientis censuris nullus per alium quàm per Romanam Pontificem, nisi in articulo constitutus, nec etiã tunc nisi de slento Ecclesiæ inviduitur, et satisfecit*

(cautione praestita) absolvi possit. Ubi observa bene distingui obligationem standi Ecclesiae mandata, et satisfaciendi, id est parti laestae.

88 Si autem impedimentum sit perpetuum, absoluti omnino maneat liberi ab onere comparendi; Boen. D. 1. p. 3 p. 2 n. 4; Conc. p. 445 n. 13, Tourn. p. 430, Viva de Sac. Pœnit. Q. 9 Art. 2 n. 8; Potesta n. 3349, Ronc. d. q. 4 R. 11; Dicuntur autem perpetuo impediri, I. Filiifamilias; argum. c. Mulieres. et c. Relatum, de Sent. exc. II. Regulares ex cap. Monachi et cap. Cum illorum. 32. § Qui, de Sent. excom. etiam si censura incursa sit ante ingressum in Religionem, ut Ronc. p. 82 q. 6 Barb. All. 41 n. 17, et Holzmp. 364 n. 126. Hi enim absolvi possunt à suis Prælati: Nisi (excipitur in d. o. 32.) *excessus extiterit enormis*: Vide alia circa percussionem n. 280. III. Senes ex c. Ea noscitur, de Sent. exc. quàmvis hi sint potentes ab ambulandum, ut Barb. n. 27, cum Sylv. Sayr. et Graf. Nomine autem *senium* veniunt non solum septuagenarii, ut ait P. Milant. in Prop. 3. Alex. VII. sed etiam sexagenarii, ut probabiliter P. Viva l. e. juxta dicta de Jejun. l. 3 n. 1036. Non verò quinquagenarii, ut probabiliter dicit Farin. ap. Barb. et alii ap. Viva. IV. Servi. V. Pauperes, scilicet qui ob inopiam nequeunt Romam petere, ut in c. quàmvis, de Sent. excom. Secus, si inopia iter non impediret, ut evenit in mendicis vagabundis, et sic intelligitur textus in c. Ea noscitur, eod. tit. ut explicat ibi Glossa v. Pauperes. Nemo autem tenetur accedere mendicando (ut ait Potesta), si mendicare non sit solitus, ut notat Pal. p. 23 n. 18. VI. Carceribus, vel turremibus perpetuo damnati, et similes. VII. Infirmi, scilicet laborantes longa, et gravi ægitudine, licet non mortifera, puta, quartana, ut dicunt P. Milante in prop. 3. damn. Ab Alex. VII. ex Innoc. III. Splm. et Potesta cum Pal. Qui his addunt debiles, sive delicatos, non valentes ferre labores itineris. Sed provisus, nisi periculum sit in mora, consulendus est Papa, ex c. Mulieres de Sent. excom. VIII. Curâ obstricti alendi, sive ad-

ministrandi familiam, vel publicum gerendi officium, quod non possit relinqui sine publico detrimento, Laym. Potestà, et Pal. IX. Mulieres, non solum Moniales, de quibus est certum ex c. De Monialibus 33 de Sent. exc. ubi earum absolutio remittitur Episcopis; sed omnes mulieres: Ratio quia, dum in c. Quàmvis de Sent. excom. etc. Ea noscitur, eod. tit. in 6 foeminae excusantur à se præsèntando, non alia ratio assignatur, nisi quia foeminae sunt. Ità Salm. c. 2 n. 68, Milante in d. prop. 3, Tourn. t. 2 p. 450 et Pal. p. 23 n. 8 ac Barb. n. 30, cum Nav. Bonac. etc. Hic autem advertendum, quod Moniales non possint absolvi ab Episcopo à censura ob violationem clausurae etiàm occultam, excepto mortis articulo, ex Declaratione Gregorii XIII. ut diximus l. 6 n. 593. Pontifex enim illam sibi specialiter reservavit. quàmvis sciret Moniales esse perpetuò impeditas. X. Impuberes, quorum absolutio, ex jure ordinario datur Episcopis in c. fin. de Sent. exc. Ideòque hi sunt exempti ab opere comparèndi, etiàmsi post pubertatem absolutionem petant. Salm. n. 67, cum Con. Corn. Avila et c. fin. de Sent. exc. ubi assignatur ratio; *Cum propter defectum aetatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit...temperandus.* Rectè autem Avila ibi advertit, quod si Sacerdos carens facultate absolvendi absolvat impubèrem in periculo mortis à censura Papali, debeat ei imponere, ut extrà periculum se præsèntet Episcopo. Etiàm impediti censentur illi, qui simul vitam ducunt, ut milites, vel qui in Seminario morantur: Undè hi ab Episcopis absolvi possunt à casibus Romano Pontifici reservatis, ut Milante in d. prop. 3 et Barb. All. 41 n. 16, cum Nav. Bon. etc. ex c. Quoniam de Vita, et honest. Cler. ubi datur facultas Episcopo absolvendi eos, qui simul vivunt, si quis eorum Clericum socium percusserit, modò percussio non fuerit enormis. Deniquè censentur impediti, quicumquè iter arripere nequeunt sine gravi damno spirituali, vel temporali suo, vel duorum. Viva l. c. ex c. Quàmvis de

Sent. excom. ubi dicitur excusari, *sive quolibet impedimento canonico retrahatur*. Ut autem hi supra enumerati dicantur perpetuò impediti, sufficit, ut tali impedimento laborent per decennium, et secundum Tamb. in Dec. etiàm per quinquennium, et consentit Viva in prop. 3. Alex. VII. n. 6, et Ronc. d. qu. 4 R. II. Leviter autem Clericos percussentes semper possunt absolvi ab Episcopo, ex arg. cap. Pervenit, De Sent. excom. vide dicenda n. 279.

- ⁸⁹ Quær. V. An impediti ab adeundo Romam in persona, teneantur adire saltèm per Epistolam, aut procuratorem, ad absolutionem à prædictis casibus obtinendam? Affimat Bon. d. 1. 3 p. 2 n. 4, (cui adhæret Po-testà t. 1 n. 3346.) putans, quod pro casibus occultis recurrendum sit per epistolam ad S. Pœnitentiariam, quando commodè fieri posset, et aliqua necessitas non impediret; quia ad hoc est S. Pœnitentiaria à Pontifice constituta. Hæc sententia est probabilis, sed probabilior, et communis est sententia negativa cum Ronc. d. q. 4 R. II. (qui vocat tutissimam sententiam) Milante in prop. 3 Alex. VII. Viva ib. n. 7. Pal. D. 1 p. 2 § 5 n. 6, et Spor. p. 264 n. 750, cum communi, et Salm. c. 2 n. 65, cum Con. Henr. Dic. Avil. Dian. Con. Vide dicta l. c. n. 563 v. Dub. 3. Idem dicit Sauch. Dec. l. 4 n. 13, qui excipit casum hæresis, at hanc exceptionem rejiciunt Pal. D. 1 p. 2 § 5; cum Avers. et Dic., apud Croix l. 6 p. 2 n. 1624. Ratio, tum quia stante impedimento Romam adeundi, restituitur (ut diximus) ex jure Episcopis potestas ordinaria absolvendi per reservationem Bullæ ablata; tum quia (ut ait Ronc. l. c.) jus non obligat Reum, nisi ut personaliter adeat Papam: undè, si id præstare nequit, ad aliud non tenetur. Prætereà (ut addit benè Ronc.) obtinere absolutionem à S. Pœnitentiaria, est privilegium, sed privilegia, utpote favorabilia, nullam inducunt obligationem iisdem utendi. Et sic pariter ab Episcopo in casu impedimenti Reus absolvi potest; etiàm si adsit Nuntius Apostolicus, qui possit facillè adiri; ut probabilius tenent Ronc. et Salm. cod. n. 65, cum

Corn. Dian. Avil. Henr. et Lego, apud Croix l. cit. (contra Mol. Bon. Con. etc. apud Salm.) Sicùt enim Nuntius, ità et Episcopus tunc absolvere potest ex delegatione Pontificis.

Quær. VI. An casu, quo Hæreticus sit impeditus, quoniam recurrat ad Papam, possit Episcopus eum absolvere (juxtà sententiam mox suprà relatam in Quæst. III.); non solùm per se, sed etiàm per alios? Jam diximus suprà in quæst. II. n. 82, quod extrà casum impedi- menti non possit Episcopus absolvere ab ullo casu in Bulla Cœnæ reservato, et tantò minùs delegare. In casu verò impedi- menti dicimus cum Bonac. in Bulla Cœnæ D. 1 q. 22 p. 2 n. 14. Ronc. p. 81 c. 6 q. 4 R. 2 v. Quod si, et de Alexandro Confess. Monial. c. 6 § 8 q. 3, valdè probabiliter posse Episcopum ab omni- bus casibus Pontificis, etiàm hæresis absolvere, et de- legare, non solùm specialiter in casu particulari, sed etiàm generaliter. Nec obstat Tridentinum in laudato c. Liceat, ubi, cum sermo fit de hæresi, dicitur: *Eis tantùm, non eorum Vicariis, (absolvere) sit permissum.* Nam rectè respondent AA. citati, quod id procedat juxtà antiquum præscriptum Tridentini, ubi concessum erat Episcopis absolvere ab hæresi occulta etiàm extrà casum impedi- menti; sed cum agitur de impedi- to ab adeundo Pontificem, facultas hæc absolvendi ab hæresi, aliisque casibus Bullæ Cœnæ competat Episcopis non jam vi Tridentini, sed vi juris com- munitatis, ut communiter loquuntur DD. utque latè pro- bavimus in dicta Quæst. III. n. 84, ex pluribus texti- bus ibi allatis. Undè, cum in casu impedi- menti præ- dicta facultas de jure ordinario spectet ad Episcopos, eò quod sit annexa ipsi Episcopali officio, et digni- tati, ideò ipsi possunt generaliter eam delegare. Et hoc est juxtà communem doctrinam AA. nempe quod omnes, qui habent potestatem ordinariam, pos- sint eam delegare, ut docent Salm. tr. 11 de Legib. c. 5 n. 51, et tr. 17, de Voto c. 3 n. 83, cum communi, Contin. t. 2, de Leg. p. 194 v. Quod spectat, Holzm. t. 1 p. 98 n. 485, et alii passim ex l. More 5, de Juris-

dict. omnium Judic. ubi id expressum habetur: *Is demùm jurisdictionem mandare potest; qui eam suo jure* (idest ordinario, ut explicat ibi Glossa), *non alieno beneficio habet.* Certum contra est, quod cum alicui Prælato aliqua potestas conceditur, et ejus officio sive dignitati annectitur, illa sit, vel saltèm æquiparetur potestati ordinariæ, tu docent iidem Salm. d. o. 5 de Leg. n. 5o. et Laym. l. 1 tr. 5 c. 22 n. 6, qui id probat ex l. 1 ff. de Offic. ejus cui comm. est jurisd. et ex c. Quoniam de Offic. deleg.

91 Quær. VII. An, quandò ob mortis periculum, vel ob aliud impedimentum remittitur ab inferiore peccatum reservatum, sed absque censura, imponendum sit onus Pœnitenti, ut Superiori se præsentet? Negant Sanch. Dec. l. 2 c. 13 n. 24, cum Corduba, Zambran, item Salm. de censur. c. 2 n. 46, qui citant Suar. in 3 p. t. 4 D. 3o s. 3 n. 6, sed non benè, ut infra videbimus. Ratio (ut ajunt), tum quia eo casu directè remittitur peccatum, tum quia nullo jure cavetur tale onus comparendi. Sed omninò distinguendum: si peccatum sit remissum in articulo sive periculo mortis, tunc nulla remanet obligatio se præsentandi Superiori, quia tunc verè directè peccatum fuit remissum, cum eo casu cesset omnis reservatio, ut rectè docent Suar. dict. n. 6; et Salm. de Pœn. c. 11 n. 21, cum Palud. et Nav. ac Dian. p. 5 tra 3 R. 66, cum Gran. Præp. Hurt. etc. Secùs verò, si peccatum est remissum ab inferiore propter aliquod impedimentum adeundi Superiorem extrà mortis articulum, quia tunc nullus inferior potest directè absolvere à reservatis, sed tantùm indirectè, juxtà dicta l. 6 n. 585 v. Dub. 1. Undè Pœnitens, ut postea directè à Superiore absolvatur, omninò cum convalescit tenetur eum adire; ità communissimè Suar. l. c. n. 8. Laym. de Pœn. c. 12 n. 10, cum Nav. Soto, Con. Ricc. etc. et Ciera de Cas. reser. num. 164, cum communi, ut asserit.

92 Quær. VIII. An impediti adhuc ab Episcopum adeundo pro his censuris, vel aliis reservatis, possint à quocum-

que Confessatio absolvi? Negant communiùs Suar. Lug. Dec. etc. ap. Viva de Pœnit. Qu. 9 art. 2 n. 9. Quia hoc in jure conceditur tantùm Episcopis, nec in lege positiva valet argui à pari. Sed probabiliter affirmant (cum onere tamen comparandi coram Episcopo, cessante impedimento) Ronc. d. c. 6 Q. 4 R. III. Pal. D. 2 p. 11 § 5 n. 6: Spor. p. 264 n. 750. Croix lib. 6 p. 2 n. 1624, cum Nav. Abb. Ang. et Tab. Salm. de cens. c. 2 n. 93, in fine, cum Tann. Sylv. Henr. Viva l. c., cum Perez, Hurt. Gran. Dicast. Boss, et Cœlest. Ratio, tum quia, ubi eadem est ratio, idem jus debet esse, ut dicit Glossa in c. Cum Dilecta. De Confirm. Tum quia non deest lex hoc expressè indulgens; nam in c. Nuper, 29. De Sent. excom. habetur, ut suprâ annotavimus, quod impeditus ex justa causa ab adeundo Superiorem jus habentem absolvendi à censura, à suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sacerdote. Sub nomine autem proprii Sacerdotis venit quidem quilibet Confessarius, ut notat ibi Glossa ex c. ult. q. 26, et rectè inferunt Salm. c. 3 n. 164, ex c. Omnis, de Pœnit. et rem, ubi præcipitur, ut quisque sæmel saltèm in anno confiteatur proprio Sacerdoti, qui communiter intelligitur quivis Confessarius, ut probavimus l. 6 n. 564, et 670. Si igitur non potest verificari casus, quo Sacerdos absolvit Reum à censura Pontifici reservatis, quando Episcopus adiri potest, saltèm verificari debet, quando Episcopus adiri non potest, ut rectè arguunt Ronc. et Salm. ll. cc. cum Henr. et Dian. Imò Pal. l. c. dicit ex vi prædicti textus, impeditum, quominùs adeat Papam, posse indistinctè absolvi à proprio Sacerdote. Sed probabilius puto cum Spor. p. 264 n. 761. Salm. c. 2 n. 63. Ronc. l. c. et aliis communiter, ut suprâ, hoc non admittendam, nisi quando non patet facilis recursus ad Episcopum; nam Tò à suo Episcopo, vel proprio Sacerdote, communissimè DD. Interpretantur non disjunctivè, sed subrogativè, nempe quando Episcopus nequit adiri. Tantò magis quod in c. De cætero, 111. et c. Es noscitur, 113. expressè disponitur, quod, cum non potest adiri Pontifex, adeatur Episcopus.

Satis etiã probabilis est cum Suarez, Sanch. et Mol. ut notavi l. 6 n. 563, v. Dub. I. quod in articulo siue periculo mortis quilibet Confessarius possit, etiã præsente Episcopo, absolvere à casibus Papalibus, quia tunc omnis reservatio cessat. Nec obstant textus mox supra citati in c. 11 et 13 de Sent. excom. Nam probabiliter respondet Sanch. cum aliis ut supra, eos procedere tantùm in casu percussione Clericorum, de quo loquuntur, non verò in aliis. Præterquamquod nullum expressum invenerim textum, qui in articulo mortis præscribit, quod infirmus ab Episcopo absolvatur à censuris Pontifici reservatis. Excipit tamen Sanch. l. c. cum aliis, si casus Pontifici reservatus, esset occultus, quia tunc jure ordinario potest Episcopus ab illo absolvere, vi Tridentini in laudato c. Liceat. Unde censet tunc omninò ad eundem Episcopum, si ad eum est recursus, cum ipsi tunc reservatus sit casus. Sed hoc non obstante, mihi et aliis junioribus videtur probabilis, etiã si crimen fuerit occultum, posse absolvi in periculo mortis à simplici Confessario, adhuc præsente Episcopo, quia in tali periculo (ut diximus) cessat omnis reservatio quorumcumque peccatorum, et censurarum, ut docet Trident. sess. 14 c. 7. Neque in hoc mihi contradixi dicto n. 563. Dub. 1. ubi videor oppositum tradidisse, nam ibi sermo fit de censuris ab eodem Episcopo reservatis et eo casu, cum Confessarius debeat imponere Pœnitenti, ut postquam convaluerit se præsenteret Episcopo ab congrua pœnitentiã ab eo accipiendam (ut communiter docent DD. cum Salm. de Pœnit. c. 11 n. 21 et Tamb. de Cas. res. l. 5 c. 10 § 4 ex c. Quo de iis, et c. Sæpè, de Sent. excomm. ac signantur ex c. Eos qui, ubi id expressum habetur: notantque ibi Tamb. n. 7 cum Filluc Boss. et Pasqualig. ac Viva in prop. 3. Alex. VII. n. 5. cum Val. Nav. Bordone, etc. quod eo casu pro foro externo Confessarius debeat exigere à Pœnitente iuramentum se præsertendi ad Superiorem, cum primum poterit), sed pro foro interno dicunt sufficere promissionem, ubi præsente Episcopo infirmus, nequit ab-

solvi à simplici Confessario; At quandò agitur de censuris Papalibus: non debet infirmus elapso periculo, se præsentrare Episcopo, sed Pontifici, undè cessat ratio, cur præsente Episcopo non possit absolvi. An autem in articulo mortis Laicus, aut simplex Clericus possit absolvere à censuris, deficiente Sacerdote? Probabiliùs negandum juxtà dicta l. 6 n. 540.

An verò habens peccata, et censuras reservatas teneatur ea exponere Confessario non habenti super eis potestatem, casu quo urgeant necessitas, communicandi, aut confitendi, et aditus non pateat ad Superiorem? Vide dicta de Euchar. l. 6 n. 265, v. Quær. II. ubi diximus tenèri; vide ibi rationem.

Si quis autem est impeditus, quominùs adeat Episcopum, an possit simplex Confessarius eum absolvere à casibus, et censuris ab eodem Episcopo reservatis? Respondet Ronc. tr. 4 c. 6. q. 5, cum Hurtado, et Diana, quod si impedimentum esset diuturnum, poterit absolvi, cum obligatione tamen comparandi coram Superiore, cessante impedimento. Si verò impedimentum sit perpetuum, poterit absolutè absolvi. Attamen Layman. de Pœnitent. cap. 12 num. 10, cum Suar. Soto, Coninch. etc. dicunt, casu, quo urgeat necessitas, et Episcopus longe distet, simplicem Confessarium posse Pœnitentem absolvere directè tantum à non reservatis, et indirectè à reservatis.

Quær. IX. Quomodò Episcopi hanc facultatem sibi concessam in d. c. Liceat, tam dispensandi in irregularitatibus, quàm absolvendi à casibus reservatis occultis, possint aliis delegare? *Prima* sententia, quam tenent Henr. Menoch. et Cord. apud Sanch. de Matr. l. 2. D. 40 n. 16, dicit, non posse Episcopos hanc facultatem generaliter delegare, sed tantum specialiter in aliquo casu particulari qui occurrit. *Secunda* verò probabilior sententia, quam tenent Suar. t. 4. D. 30 s. 2 n. 9. Sanch. l. c. n. 17. Laym. l. 1. tr. 5. p. 2 c. 5 n. 2 ac Croix l. 7 num. 135, docet, posse Episcopos generaliter committere hanc facultatem tam dispensandi, quàm absolvendi, alteri specialiter ad hæc de-

putato. Idque testatur Suar. sic esse receptum, et interpretatum à consuetudine; quæ est optima legum interpres. Imò probabiliter dicunt Sanch. ibid. n. 25. Barb. in Trid. d. c. 6 sess. 24 n. 45 v. Ego tamen; (et idem clarè sentit Suar. l. c. D. 41 sess. 2 n. 8) quod non solum alius specialiter deputatus, sed etiam quicumque, cui Episcopus generaliter suam facultatem committit, possit dispensare in irregularitatibus, et absolvere à suspensionibus reservatis occultis. Ratio, quia Concilium facultatem circa hæc non limitat, sicut limitat in secunda parte facultatem absolventi à casibus: Undè, cum eam habent Episcopi de jure ordinario, generaliter possunt eam delegare, nulla facta speciali deputatione ad ipsa. Benè autem advertit Pal. de Leg. D. 6 p. 8. § 2 n. 7. Episcopum non posse dispensare in irregularitatibus (vel absolvere à suspensionibus reservatis) cum alienigenis, etiamsi ipsi habeant quasi domicilium in sua Dioc. ex Decl. Greg. XIII. relata l. 6 n. 593.

- 94 « Resp. 3. Multi Religiosi, præsertim Mendicantes,
 » possunt ex suis privilegiis, in foro tamen interno tantum, à variis censuris absolvere. V. Diana p. 9 t. 4. Resp.
 » 63. Quare à Superioribus suis illa privilegia petant;
 » cum ad confessiones audiendas exponentur, et circa
 » ea regulas sequantur. quas vide apud Croix. l.
 » 7 n. 126.

Quòd Regularium autem facultatem in reservata, distinguenda est facultas, quam habent ergà sæculares, ab illa, quam ergà subditos.

- 95 Et I. Quòd Sæculares, olim Regulares absolvere poterant eos à censuris tam à Pontifice, quam ab Episcopis reservatis, ex diversis privilegiis, quæ referunt Salm. de Sacr. Pœnit. c. 13 n. 51, nempe Eugenii IV. Urbani IV. Pauli III. Julii II. S. Pii V. etc. Verùm (ut testantur ipsi Salm. ib. et Viva in Trut. Prop. 12. Alex. VII. n. 1.) Clemens VIII. die 26 Nov. anni 1602 et Paulus V. 7 Jan. 1607 limitarunt talem facultatem, et declaraverunt eos extrà Romam, et intrà Italiam non posse absolvere sæculares à casibus Papæ reservatis in Bulla Cœnæ; Nec ab aliis sex celebribus

illis, nempe percussione Clericorum, Duelli, Violationis Immunitatis, Violationis Clausuræ Monialium ad malum finem, Simonie realis, et Simonie confidentialis in Beneficiis (Decretum Clementis in extensum refert P. Milante in prop. 12. Alex. VII. t. 1 p. 98; Nec pariter à casibus, quos Ordinarii sibi reservant.) Deindè S. Congr. de mandato Urb. VIII. 17 Nov. 1627. sic sancivit: *Per confirmationes privilegiorum, quas Regulares à sede Apostolica post sacrum Conc. Trid. obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia priùs ab eodem Concilio, ac deindè etiàm ipsius Congregationis Decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolvendi à casibus Ordinario reservatis; quemadmodum nec indulta absolvendi à casibus contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consueverunt, utpotè sublata per annuam ipsius Bullæ publicationem, vires ac robur acquisivisse ex sequentibus privilegiorum confirmationibus. Ac proindè Regulares cujusvis Ordinis, etc.* Ibiq; additum fuit: *Ab aliis casibus et censuris (præter casus Bullæ Cœnæ) sedi Apostolicæ reservatis absolvendi facultatem extrà Italiam minimè sublâtam fuisse ejusdem S. C. Decretis hac de re editis jussu Clem. VIII.*

Sed dubit. 1. an Regulares possint absolvere sæcularēs à casibus Papalibus? *Prima* sententia negat cum Viva in prop. 12. Alex. VII. n. 14. Bord. et Floron. ex Decr. Pauli V. quo sancitum fuit: *Ac insuper, ut nulli ex sacerdotibus prædictis (scilicet Sæcularibus et Regularibus) quibuscumque privilegiis, indultis, et facultatibus suffulti ab excommunicationibus, vel casibus eisdem Ordinariis, vel sedi Apostolicæ reservatis, præterquam in articulo mortis, absolvere audeant, vel præsumant.* *Secunda* tamen probabilior sententia, quam tenent Bona. p. 2 n. 18. Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 n. 153, atque Aversa, et Pelliz. apud Viva l. c. n. 13 et 14 et sequitur Potest. t. 1 De Min. Pœnit. c. 5 n. 3458, cum Peyr. Donat. Rodr. Vidal. Jo. de la Cruix, et ipse Viva se revocans id admittit in Tract. de cens. Q. 2. Art. 2 n. 6 et 7, docet Regulares posse absolvere sæculares à casibus Papalibus occultis, et probant ex privilegio Soc. Jesu (in quo communicant omnes Re-

gulares, ut notat Potestà n. 3459,) concessio à Paulo III. anno 1545. In dicto privilegio, cujus verba refert Potestà ibidem, conceditur facultas absolvendi Fideles *ab omnibus... peccatis... etiàm sedi Apostolicæ reservatis... exceptis contentis in Bulla Cænæ etc. Necnon voto quocumque, exceptis votis castitatis, religionis etc.* Nec obstare dicunt Pell. ap. Viva, et Bon n. 19, laudatum Decretum Pauli V. Nam prohibitio ibi facta de absolvendo à casibus Papalibus, refertur ad casus in Decr. Clementis VIII. reservados, quod Paulus V. et indè Urbanus VIII. confirmârunt, et innovârunt, ut referunt Bon. Viva, etc. ibi enim tantùm casus Bullæ Cænæ, et alii sex enunciati excepti fuerunt.

97 Quod autem tuentur Pelliz. apud Viva, et Rodriq. apud Potest. scilicet ex præfato privilegio posse Regulares absolvere etiàm à Papalibus pro foro fori, meritò rejicit Potesta n. 3465. Nam ex verbis Privilegii, *Confessionibus auditis, atque Pœnitentiam salutarem injungendi*, satis constat, facultatem pro solo foro interno esse concessam.

98 Dubit. 2. an Religiosi possint absolvere sæculares à casibus ab Episcopis sibi specialiter reservatis? Affirmârunt Suar. Hurt. etc. apud Salm. de cens. c. 2 n. 40. Ratio, quia qui potest majus (nempè absolvere à Papalibus), potest etiàm minus, scilicet absolvere ab Episcopalibus. Et in hanc opinionem inclinârunt Rodriq. Quint. Cand. etc. apud Viva in d. prop. 12 n. 4, ob privilegia postea, et iterùm Regularibus concessa. Nec obstare dicebant Decr. S. Congr. de mandato Clem. VIII. et Urb. VIII. cum talia Decreta non habeant vim legis. His tamen non obstantibus, omninò tenendum est oppositum, cum præfata Decreta fuerint confirmata ab iis Pontificibus pro tota Ecclesia ipsorum speciali mandato, et idèò verè habeant vim legis, juxtà communem doctrinam relatam lib. 1 n. 106. Insuper (ut rectè dicunt Salm. l. c. et Vide cens. Qu. 2. Ar. 2 n. 7) prædicta opinio satis evasit improbabilis post prop. 12. damnatam ab Alex. VII. quæ dicebat: Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reser-

vatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate. Hæc enim proscriptio sola sufficit ad privilegia revocanda.

Dubit. 3. an Regulares privilegiati possint absolvere à censuris Episcopis reservatis à jure, vel à consuetudine? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* sententia negat, et hanc tenent Cabassut. T. J. l. 1 c. 11. Conc. de Pœn. p. 571, num. 8. Milante in prop. 12 damn. ab Alex. VII. et Viva in d. prop. 12 n. 14, cum Bordon. et Floron. Quia in Decreto citato Pauli V. fuit Regularibus sublata facultas absolvendi à censuris Ordinariis reservatis. *Secunda* tamen probabilior sententia affirmat, quam tenent Conc. de cens. p. 447 n. 17. Spor. de Pœnit. p. 264 n. 745. Croix l. 6 p. 2 n. 1628. Salm. d. Saoram. Pœnit. c. 13 n. 52, cum Sanch. Aversa, Lez. Pelliz. Peyr. Dian. etc. Et sequitur se revocans Viva in Tract. de cens. Qu. 2 Art. 2, n. 7, qui docet, posse absolvi à Regularibus à censuris Episcopis reservatis jure communi. Quænam autem sint Censuræ, vide infra apud Busemb. l. 7 n. 213. Excipe tamen eas quas Episcopi sibi reservant. Ratio quia, licet in Decretis Pauli V. et Urb. VIII. Regularibus vetetur, ne absolvant à casibus Ordinariis reservatis, attamen hoc veriùs intelligitur, ut dicunt Salm. l. c. et Avers. Lez. Leand. apud Viva d. prop. 12 n. 13, de casibus tantùm ab Ordinariis sibi reservatis, cum hæc Decreta sint (ut supra diximus) confirmativa Decr. Clem. VIII. ubi dicitur: *Nec à casibus, quos Ordinarii reservârunt, aut in posterum sibi reservabunt.* Notantque rectè Suarez. de Pœnit. D. 29 sect. 3, quod casus à jure Episcopis reservati reipsa magis dicendi sint Episcopis delegati, quàm reservati Omninò tamen excipiendi sunt sex casus expressi in Decreto edito jussu Clem. VIII. ut supra. At hoc intelligendum intrà Italiam, ut explicavit. Urb. VIII. (prout supra n. 95), nam extrà Italiam, vel in Urbe, ut dicitur in Decret. Clementis, possunt Regulares absolvere ab omnibus censuris, quæ à jure sunt Episcopis reservatæ, et intrà Italiam Regulares possunt absolvere à censura propter abortum foetus ani-

mati, cum hic casus non sit in casibus expressis à Clement. VIII. Ità communiter DD. Vide l. 3 n. 397 vers. Pariter. Si verò Episcopus hunc casum specialiter sibi reservaverit, tunc nullo modo Regulares possunt ab illo absolvere, ut diximus l. c. in fine, et lib. 6 n. 559 vers. Certum, circa fin.

200. Quod autem dicit Viva de Cens. q. 5 ar. 3 n. 10, et in Prop. 12 damn. ab Alex. VII. cum aliis, nempe Regulares posse absolvere etià à sex casibus Clement. VIII. quandò sunt occulti, ob eandem rationem ut suprà, quia prædicti casus, cum sint occulti, reservantur Episcopis, non Papæ, vi Trident. in c. Liceat; Id minimè probatur: nam in tantum Regulares possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, sive delegatis, in quantum ipsi etià sunt Papales; quare, ablata Regularibus facultate absolvendi à casibus Clem. uti Papalibus, non habent illi undè hac facultate uti possint, sive casus sint publici, sive occulti. Probabiliter autem Viva q. 2 art. 2 n. 7. cum Comit. et communiori sententia, cui adhæret etià Conc. p. 447 n. 17, dicit, posse Regulares absolvere à casibus in Synodis reservatis, quandò Episcopus eos in tabella non exponit; quia eo ipso, quo in tabella non reservat, censetur velle omnibus Confessariis facultatem concedere absolvendi ab iis, ex regula. *Non expressum habetur pro omisso.*

201. II. Quòad facultatem autem, quam Prælati Regulares habent ergà suos subditos., communiter docent DD. posse ipsos subditos absolvere ab omnibus casibus Papæ reservatis extrà Bullam Cœnæ. Ità Salm. de Cens. c. 2 n. 70. Conc. p. 444 ex n. 19. Viva in Prop. 4. Alex. VII. num. 6, et Potest. De Min. Pœn. t. 1 n. 3372, ex variis privilegiis, quæ congerunt Salm. l. c. (Quidquid in contrarium dicat Croix l. 8 n. 141, cum Dic.) Nam licet ex vi Trident. in c. Liceat, non censeatur data Prælati Regularibus facultas ibi concessa Episcopis, quia videtur concessa tantum iis, qui habent Diocesim propriam, cum in Trident. dicitur, in Diocesi sua; Attamen adest Privilegium à S.

Pio V. (quod in extensum referunt Conc. l. c. et Salm. de Sacr. Pœnit. c. 13 n. 33), cujus vi prælati Regulares in suos Fratres, et Moniales possunt idem, quod Episcopi in suos subditos vi Trident. in c. Liceat Et licet Mendo apud Croix l. c. nitatur confutare Privilegium S. Pii, tamen illud authenticè referunt Salm. de Sacr. Pœn. c. 13 n. 33. Viva, et Conc., qui etiã assertit, ipsum confirmatum fuisse cum aliis à Benedicto XIII. in Const. 79. Pretiosus, edita anno 1727, quam refert etiã P. Milante in prop. 3 Alexan. VII. p. 23. Qui insuper refert ab eodem Pontifice concessam fuisse facultatem absolvendi etiã à casibus Bullæ Cœnæ, exceptis *Relapsu in hæresim, Falsificatione litterarum Apostolicarum, et Delatione prohibitorum ad Infideles*; Generali verò Ordinis concessit, ut ipse solus possit ab irregularitate hujusmodi (orta ex homicidio) dispensare cum Fratribus sibi subditis, dummodò homicidium non fuerit appensatum, et intra claustra extiterit consummatum. Nomine autem Prælatorum veniunt Provinciales, et eorum Vicarii in ipsorum absentia, vel alii ab eis deputati, ut asserunt Salm. de Cens. c. 2 n. 80. Necnon veniunt omnes Superiores locales, Rectores, Priores, Guardiani, etc. ut ait Pœst. l. c. n. 3379. Sed post hæc scripta inveni, quod Clemens XII. in Bulla, Romanus, die 30 Maji 1742, revocaverit omnes Constitutiones, et Privilegia (præsertim contenta in præfata Bulla, Pretiosus) concessa à Ben. XIII. omniaque reduxerit ad pristinum statum. Insuper hic notandum, quod cum disceptatum fuisset, an revocatio per Tridentinum facta Privilegii Regularibus concessi absolvendi Hæreticos esset vel ne intelligenda pro Sæcularibus, non verò pro Religiosis subditis: S. C. dijudicavit intelligi pro omnibus: ita refert P. Ferraris in Bibl. verb. Absolvere, a. 1 n. 40.

Possunt etiã Prælati Regulares absolvere Novitios sui Ordinis à censuris Papalibus (exceptis casibus Bullæ) antè ingressum in Religionem contractis. Ità Salm. d. n. 80, cum Rodr. Cand. etc. ex Privilegio à Clemente VII. concessio anno 1530.

203 Sed dubit. 1. An dicti Prælati possint Novitios absolvere etiã à censuris ab Episcopis sibi specialiter reservatis? Respondetur negativè ex Decreto S. C. edito de mandato Urban. VIII. ut suprã relato; Quãvis etiã contradicat Jo. de la Crux apud Salm. c. 2 n. 80, cui ipsi adhærent n. 81, quia (ut ajunt Salm.) per tale Decretum revocata est facultas concessa per Privilegium Clementis VII. quòd absolutionem à casibus Episcopalibus; non autem illa quæ per consuetudinem est obtenta, ut est ea, quã habentes facultatem absolvendi à reservatis Papæ, possunt absolvere etiã ab illis, quæ Ordinarii sibi reservant, ut testantur ib. Suar. alter. et Hurt. Addunt aliũ apud Viva in d. prop. 12 Alex. VII. n. 6. Decretum illud non habere vim legis, quia non fuit de ejusdem Pontificis speciali mandato solemniter promulgatum pro tota Ecclesia, juxtã sententiã relatã n. 106. Omnes tamen hæ rationes ex supradictis non videntur ampliùs probabiles post prop. 12 damnatã ad Alex. VII. ut suprã allatã, quã oppositum apparet satis declaratum.

104 Dubit. 2. An Prælati Regulares possint absolvere suos subditos Religiosos à casibus reservatis in Bulla Cœnæ, ac etiã ab hæresi? Quòd Sæculares, jam damnata fuit ab Alex. VII. Propositio 4, quæ dicebat: *Prælati Regulares possunt in foro conscientie absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, et ab excommunicatione ob ipsam incursa.* Quòd subditos verò, adsunt tres sententiæ: *Prima* universè affirmat, cum Pal. Rodr. Peyrin. etc. apud Salm. de cens. c. 2 n. 75, et hanc sequitur, et enixe defendit Potest. t. 1 p. 4 t. 5 n. 3375; cum Villal. Donat. et aliis, ex diversis privilegiis, et juribus, quæ sibi congerit.

105 *Secunda* sententiã, quam tenent Salm. lbc. cit. ex n. 76 et 77, cum Suar. Bann. Cahd. Arag. et aliis, dicit, eos non posse absolvere ab hæresi, sed posse à cæteris casibus Bullæ. Ratio istorum; quia licet per Bullam Cœnæ revocentur quæcumque privilegia Regularibus indulta, per verba, *Non obstantibus privile-*

gais, etc. alicui, vel aliquibus cujuscumque Ordinis concessis; attamen S. Pius V. extendit ad Prælatos Regulares privilegium Episcopis concessum per Trident. in c. Liceat, ut supra, eodem modo ac in Episcopis invenitur. Sic ut igitur (dicunt Salm. n. 77.), non obstante dicta Bulla, possunt Episcopi vi illius privilegii absolvere suos subditos, etiam à casibus Bullæ occultis; sic etiam possunt Regulares. Excipiunt autem Salmanticens. num. 76, hæresis crimen, quia ex Constit. Pauli V. ut referunt, hæretici omnino remitti debent ad Inquisitores. Sed hoc explicant in Tractat. de Sacram. Pœnitent., valere pro locis, ubi viget Tribunal S. Inquisit.; et ideò pro aliis locis referunt doctrinam Suarii, qui dicit, Prælatos posse absolvere subditos etiam in hæresim relapsos ex concessione Greg. XIII.

Tertia demùm sententia, quam tenendam esse dicunt Viva in prop. 4 damnata ab Alex. VII. et Croix ¹⁰⁶ l. 6. p. 1 n. 1622, citans Sanch. Suar. Dian. et Mendo, dicit, eos non posse absolvere ab ullo casu Bullæ Cœnæ. Ratio est, tum quia Decr. Urbani VIII. (ut supra allatum) expressè declaravit, per annuam Bullæ publicationem sublatam esse Regularibus facultatem à casibus Bullæ Cœnæ absolvendi; tum quia (ut rectè arguit Viva in d. prop. 4 n. 3), si hodiè nec etiam Episcopi à casibus Bullæ absolvere possunt post Prop. 3 damnatam ab Alex. VII. ut diximus supra n. 83. Ergò tantò minùs poterunt Prælati Regulares. Sed hodiè quæstio finita est, nam, ut referunt P. Milante in dicta prop. 3 tom. 1 pag. 23 et P. Conc. tom. 10 p. 449 n. 21 et 22.) Bened. XIII. in Bulla Pretiosus, (cujus verba retulimus n. 101,) novissimè concessit Superioribus Ord. S. Dominici, et per communicationem aliorum Ordinum Superioribus, ut possint absolvere suos subditos nempe Fratres, et Moniales sibi subiectas à quibusvis censuris etiam in Bulla Cœnæ expressis aliquibus tamen exceptis.

Dubit. 3. an Prælati Regulares possint absolvere ¹⁰⁷ suos subditos à censura ob percussionem alterius Religiosi, aut Clerici sæcularis? Diximus *suos subditos*,

nam circà sæculares nihil Regulares possunt, cum facultas absolvendi sæculares ab hac censura sit ipsis expressè adempta à Clem. VIII. et Paulo V. extrà Romanam, et intrà Italiam; vide dicta n. 95. In c. Cum illorum, 32 §. Qui, de sent. excom. Affirmatur, si Religiosus percusserit alium ejusdem Ordinis, *nisi excessus* (ut ibi dicitur) *extiterit difficilis et enormis, utpotè si ad mutilationem membri, vel ad effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta.* Si verò percusserit Religiosum alterius Claustrum, dicitur ibid., quod *per Abbatem proprium, et ejus, qui passus est injuriam, absolvetur.* Si autem percusserit Clericum sæcularem, dicitur, *non nisi per Apostolicum sedem absolutionis gratiam poterit promereri.* Idem autem quod dicitur de Religioso, dicunt communiter Pal. D. 3 p. 23 § 4 ex n. 10. Laym. tr. 5 p. 2 c. 5 circà finem, et alii passim de Novitio percussore, etiàmsi ipse crimen commiserit antè ingressum, quia in favorabilibus Novitii habentur ut Religiosi. Addunt tamen Laym. l. c. in fin, et Pal. ib. cum Mol. et Sayr. quod Novitius, si egredietur antè professionem, teneatur se præsentare Sedi Apostolicæ, juxtà c. Eos qui de sent. excomm. in 6, adhuc si fuerit à Prælato absolutus, quia illa absolutio fuit concessa ob temporale impedimentum, ne vagaretur. Hic verò notandum 1 quod si Religiosus levi percussione læserit Clericum sæcularem, poterit absolvi ab Episcopo illius, ut communiter dicunt iidem Laym. et Pal. ll. cc. cum aliis ex c. Religioso, de sent. excomm. in 6 Notand. 2 cum eisdem AA. et Salm. c. 2 n. 69, quod prædicta procedant juxtà jus commune, nam, spectatis Privilegiis, Religiosi possunt absolvi à suis Prælatibus, etiàmsi percussio fuerit enormis, ex pluribus Privilegiis, quæ referunt Pal. n. 10, in fin. Salm. l. c. et Ronc. p. 104 c. 2 q. 2. Idque dicunt præfati AA. valere, etiàmsi Religiosus percusserit alium alterius Ordinis, vel Clericum sæcularem. Additque Croix, cum Krimér. etiàmsi percussio fuerit publica; ac posse

Abbatem absolvi per Confessarium à seipso electum. Notandum 3 quod licet Regulares possint absolvi à suis Prælati ob hujusmodi Privilegia, tamen valeant etiàm se subicere Episcopis, ut ab eis absolvantur: intellige, si percussio fuerit levis, vel enormis occulta. Et in eo casu illi, qui sunt Prælati alicujus Ordinis, possunt per se exposcere talem absolutionem ab Episcopis: reliqui verò Religiosi de suorum Prælatorum licentia, nisi hæc injustè denegetur, ut docent Sanch. Dec. lib. 2 cap. 12 n. 10, et Salm. cap. 2 n. 52, cum Boss. Henr. Diana, etc.

A quibus autem censuris possint absolvi recipientes Bullam Cruciatæ? Vide Salm. c. 2 n. 82, et Croix toto l. 8.

• *Regulæ: Prima*, Qui habet potestatem absolvendi à censuris reservatis Episcopo, non potest vi illius absolvere à reservatis Papæ.

» *Secunda*. Qui habet potestatem absolvendi à reservatis Papæ, non censetur posse absolvere à censuris Bullæ Coenæ, eo quod hæc censeantur majores, nec comprehendi in concessione generali. Dian. p. 5 t. 12. Res. 14. »

Ità Bon. q. 3 p. 1 n. 12, et Suar. Ugol. etc. apud Salm. c. 2 n. 41. Cæterùm quotiescumque conceditur à Papa facultas absolvendi à censuris, etiàm de Papalibus intelligitur, aliàs nihil concederetur, quia quilibet approbatus potest absolvere à non reservatis, ut Bon. n. 11, et Salm. l. c. cum Nav. Azor. Cand. etc. Pariter in Jubilæo sub concessa facultate ab omnibus censuris reservatis, intelliguntur comprehensæ ex communi usu etiàm reservatæ Episcopis, Croix l. 7 n. 132 et 149, cum Suar. et Dic. An autem sub data potestate absolvendi à censuris tam à jure, quàm ab homine latis, comprehendantur censuræ ab Episcopo specialiter latæ? Affirmant apud Croix n. 133. Avil. Henr. etc. Negant Vasq. Hurt. etc. Utraque est probabilis. Facultas autem concessa ab Episcopo de absolvendo à casibus reservatis, non intelligitur data pro peccatis, quibus annexa est censura reservata; Tamb,

de Cas. R. c. 9 § 1 n. 11. Secùs si talis concessio fiat à Papa; Croix l. 7 n. 134. Ratio, quia omnes casus Papales sunt principaliter reservati cum censura, et propter censuram; vide l. 6 n. 580.

112 « *Tertia.* Qui habet potestatem absolvendi à censuris Bullæ Cœnæ, habet etiã à quibusvis Papalibus, et Episcopalibus à jure latis, etsi aliqui negent de excommunicatione contracta propter hæresim, de qua alii probabiliùs affirmant, præsertim pro quibus alioqui concessio per magnam partem esset inutilis. »

113 Concessa facultas absolvendi à casibus Papalibus, non intelligitur à casibus Bullæ Cœnæ; quia in generali concessione non veniunt ea quæ Superior non fuisset concessurus, si specialiter de iis rogatus fuisset, ut dicunt Bon. q. 3 p. 1 n. 12; Croix l. 7 n. 132. Salm. c. 2 num. 41, cum Suar. Cand. Ugolin. etc. Certum autem est hodiè, quod sub concessa facultate absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ, non comprehendatur facultas absolvendi ab hæresi, licet occulta, ut decrevit Alex. VII. die 23 Martii 1656, et novissimè rursus declaravit Bened. XIV. in Bulla Convocatis, emanata pro Jubilæo anni 1750, n. 53. Qui tamen n. 7, concessit in eodem Jubilæo facultatem absolvendi ab hæresi occulta, modò Pœnitens non habuerit complicem.

114 « *Quarta.* Possunt Regulares per sua privilegia, sicut ab aliis censuris Papæ reservatis, ita etiã absolvere duello certantes. Idem dic de similibus casibus, post Constitutionem Clementis VIII. sicuti poterant antè eam: præterquàm in Italia extrà Urbem; idque ex declaratione ipsiusmet Clementis apud Comitolum l. 6 mor. Reg. l. 21 d. 83. Filliuc. t. 1 tr. 15 c. 5. Laym. l. 3 t. 3 p. 3 c. 5.

115 « Resp. 4. Ampla etiã solet dari potestas à censuris absolvendi in Jubilæis: in quibus diligenter considerandum, quid, quantum, et quomodò concedatur. Si enim detur potestas absolvendi à casibus reservatis Papæ, etiã conceditur potestas absol-

- » vendi à censuris Papæ reservatis : quia is non solet
- » reservare casus , nisi ratione censuræ adjunctæ.
- » * (*Cæterùm universè loquendo , qui absolvere potest*
- » *à peccato reservato , potest etiàm à censura annexa ,*
- » *cum nequeat absolvi à peccato , nisi priùs à censura ab-*
- » *solvatur , Salm. c. 2 n. 38 cum Avil. Cand. etc.) **
- » Porrò absolutio data confitenti bona fide in Jubi-
- » læo , cum intentione lucrandi illud , etsi postea vel
- » suâ negligentia , vel propter aliud impedimentum
- » non lucretur , est valida , tollitque censuram ; se-
- » cùs si ab initio indulgentias lucrari noluerit , eo
- » enim casu probabiliùs est absolutionem non valere
- » et tam peccata reservata , quàm censuram de novo
- » debere tolli ab eo , qui potest extrà Jubilæum.
- » * (Vide dicta de Pœnit. l. 6 n. 536 ad num. XIII.
- » et XXVI.) * »

DUBIUM VI.

Quomodo danda sit absolutio à censura ?

- 116 *Quomodò absolvendum à censuris in foro externo ? et quomodò in interno ?*
- 117 *An possit absolvi absens ?*
- 118 *De eo qui absolutus est in Jubilæo.*
- 119 *De absolutione metu extorta.*
- 120 *An valeat absolutio , non satisfacto parti ?*
- 121 *Quid si hac conditione sit concessa facultas*
- 122 *An , secuta satisfactio , de se auferatur censura ?*
- 123 *An valeat , et licita sit absolutio sub conditione ?*
- 124 *An possit dari absolutio ad reincidentiam ?*
- 125 *An ad reincidendum requiratur nova culpa ?*
- 126 *An à censura possit absolvi extrà Confessionem ?*
- 127 *Ad absolvendum à Censuris requiritur I. Satisfactio partis.*
- 128 *In quibus casibus possit reus absolvi antè satisfactioem*
- 129 *Requiritur II. ut reus præstet juramentum non ampliùs*
committendi crimen , si sit valdè enorme.
- 130 *Requiritur III. ut censuratus petat absolutionem.*
- 131 *Plura notanda. Quid si reus adhuc sit contumax , vel*
invitus , vel oblitus non petierit ?
- 132 *An valeat absolutio , si reus falsum exponat ?*

133 **R**ESP. Id statuendum esse ex natura tum censuræ¹¹⁶
» tum cujusvis absolutionis.

Ex qua circa absolvendi modum resolves.

» 1. Ex natura rei non requiruntur certa verba, sed
 » sufficiunt ea signa, quibus apertè significetur, abso-
 » lutionem impendi. * (*Ad absolvendum à censura suffi-*
 » *ciunt quæcumque signa externa, sed non sufficit sola*
 » *voluntas Judicis.* Suar. D. 6 sect. 9 n. 2, 5 et 6. Pal.
 » D. 1 p. 11 § 3 n. 1 et Salm. c. 2 n. 14 cum Cor-
 » nejo, et Giball.) *

» In foro tamen externo communiter ferenda est
 » forma cujusque Episcopatus. In foro autem con-
 » scientiæ hæc ferè est in usu. *Ego te absolvo, v. gr.*
 » *à vinculo excommunicationis, suspensionis etc. quam*
 » *incurristi propter NN. (talem causam) et (si sit ex-*
 » *communicatus) restituo te Sacramentis Ecclesiæ, et*
 » *communioni fidelium, (aut si sit suspensus) execu-*
 » *tionem tuorum ordinum, vel officiorum. In nomine Pa-*
 » *tris, etc.* In publica autem ac solemnè absolute
 » præmittitur Psalmus Miserere; et ad singulos ver-
 » sus pœnitentis humeri denudati leviter percutiun-
 » tur (nisi ex justa causa talis cæremonia videatur
 » omittenda, præsertim in fœminis); tum adjectis
 » precibus absolvitur, et in Ecclesiam introducitur.
 » Idem modus ferè servatur in absolute mortuo-
 » rum, nisi quod sepulchrum virgâ percutiatur. *Ri-*
 » *tuale Roman.*

» 2. Absolvi à censure potest absens; * (*Certum est*
 » *quod absens sicut potest ligari censura, ita absolvi*
 » *possit, ex c. De manifest. 2. q. 1 c. Quanto 2 q. n. 5.*
 » *Cæterùm sine urgenti causa non licet absolvere ab-*
 » *sentem, Sanch. l. 2 c. 11 n. 14. Salm. c. 2 num. 16*
 » *cum Pal. Avil. Sayr. etc. qui notant, quod si obtine-*
 » *tur absolutio per procuratorem hic debeat habere spe-*
 » *cialia mandata censorati de obtinenda absolute,*
 » *ut constet de emendatione; debeatque procurator im-*
 » *plere, quæ mandans implere deberet, si præsens esset)*
 » imò et invitus; etsi hoc communiter non liceat, ne
 » censura contemnatur, Ratio, quia sicut poena in

- » absentem , et invitum potest statui , sic et auferri.
- » Turr. Dian. p. 5 t. 9 R. 10. * (Vide infra n. 131.) *
- » 3. Is , qui pluribus censuris est adstrictus , potest ¹¹⁸
- » absolvi ab una , relictis aliis ; quia inter ea non est
- » necessaria connexio. Undè si dicatur , *absolvo te ab*
- » *omni vinculo , etc.* valet pro omnibus : ideòque si
- » sic absolutus in Jubilæo fortè omisissit invincibi-
- » liter peccatum habens annexam censuram , idest ex-
- » communicationem , posset is postea ab eo peccato
- » per quemvis approbatum absolvi , cum non sit am-
- » pliùs reservatum , eò quod censura , ratione cujus
- » tantum erat reservatum , sit sublata. (Vide dicta
- » n. 131 in fine.) *
- » 4. Absolutio vi , aut metu gravi injustè incusso ¹¹⁹
- » extorta non valet ; imò novam excommunicationem
- » incurrit , qui metum incutit. (*Ex c. univ. De his ,*
- » *quæ vi , etc. in 6. Secùs tamen si metus non fuerit in-*
- » *justè incussus , nempe si extorta sit absolutio à Judi-*
- » *ce , qui volebat absolvere , adhuc cessante contuma-*
- » *cia. Roncaglia c. 6 q. 6 et Contin. Tournely tom. 2*
- » *p. 459.*) *
- » 5. Absolutio data ab Ordinario , non præstita sa- ¹²⁰
- » tisfactione , etsi sit illicita , valida tamen est , imò
- » etiàm data à delegato , modò non delegetur cum
- » conditione satisfactionis : quæ si impossibilis sit ,
- » sufficit præstare cautionem , aut juramentum de sa-
- » tisfacièndo cum poterit. »

Quær. , utrùm sit invalida absolutio censuræ data ¹²²
 à delegato , non satisfacto parti , si illi facultas con-
 cessa est absolvendi cum clausula , *satisfacto parti ?*
 Probabiliter negant Sanch. de Matr. l. 3 D. 33 n. 6.
 Pal. D. 1 p. 51 § 3 n. 6. Bon. q. 3 p. 9. Ronc. c. 6 q.
 6 et Salm. c. 2 n. 25. Nisi exprimatur in concessione ,
 nullam fore absolutionem , hac conditione non imple-
 ta : aliàs , cum illa conditio sit de jure , intelligitur
 apposita ad monendum delegatum , non ad limitandam
 facultatem. Sed probabilius affirmant Suar. D. 7 s. 5
 n. 42. Sporer suppl. p. 279 n. 214 item Vasq. Conin-
 Sayr. apud Pal. l. c. et alii citati l. 6 nu. 537 v. Qu.

VIII. cum communiore sententia, ut fatetur ipse Pal. Ratio, quia prædicta clausula probabilius importat veram conditionem, ut in simili dictum est eod. l. 6 n. 1115 circa fin. Tantò magis quod cum Pontifices volunt tantum monere de aliqua obligatione, monitionem exprimant per verbum, *hortamur, monemus*, et simile; cum verò adhibent ablativum absolutum, aliquid aliud exprimere intendunt. Hoc tamen non obstante, non puto improbabilem (ut dixi) primam sententiam saltè ob auctoritatem DD. qui hìc illud *satisfacto parti*, non interpretantur pro conditione, Omnes autem conveniunt graviter peccare Confessarium qui censuratum absolveret, parti non satisfacto. Vide tamen alia dicta cit. n. 537 v. VIII.

122 Certum autem est, quod etiàm secuta emendatione vel satisfacto parti, ad cuius instantiam lata est censura, hæc non auferatur sine absoluteione; quia licet, cessante contumaciâ, à censura debeat statim absolvi, ex c. Cum consideres, De Sent. exc. ex hoc tamen non infertur, quod sit jam remissa; patet ex Prop. 44 damnata ab Alex VII. *Quòd ad forum conscientie, reo correcto, ejusque contumacia cessante cessant censuræ.*

123 » 6. Dari potest absoluteio sub conditione de futuro contingenti, cum sit actus jurisdictionis externæ, qui conditionatus esse potest. Communiter tamen non expedit sic absolvi: si enim reus absoluteionem meretur, non debet apponi conditio; si non meretur, non debet absolvi.* (*Idèd illicita de se est talis absoluteio, quàmvis ex aliqua causa posset cohesitari, ut Ronc. ib. q. 2 cum Suar. Con. et Salm. c. 2 n. 11 et 12. Si quis excommunicet sic excommunico te, donec solvas: Vel si quis ita absolvat: Absolvo te, si intrà mensem solvas: facta solutione, tollitur censura, ut Pal. Henr. Avil. Con. Vasq. etc. cum Salm. ib. n. 13.*)*

124 » 7. Potest etiàm dari absoluteio ad reincidentiam, idest pro certo actu, et tempore, quo transacto, reincidat: item sub certo onere, quo non impleto, censura reviviscat,

Quær. autem, utrùm, remissâ censurâ cum rein-¹²⁵
 cidentiâ, (v. g. si intrâ mensem non satisfacias) re-
 quiratur nova culpa ad reincidendum? *Prima* senten-
 tia negat, quia tunc manet eadem prima censura, quæ
 non fuit sublata, nisi sub tali conditione. Itâ Suar. D
 7 sect. 8 n. 27 Bon. q. 3 p. 3 n. 16. item Hurt Fill. etc.
 ap. Salm. c. 2 n. 5. *Secunda* tamen probabilior senten-
 tia, quam tenent Ronc. c. 6 q. 2, in fin. Pal. D. 1 p.
 11 § 2 n. 10, et Cont. Tourn. t. 2 p. 460, et Salm. n.
 6, cum Avil. Henr. Con. Laym. etc. docet requiri no-
 vam culpam. Ratio, quia primò censura non potest
 dici suspensa, cum non possit suspendi censura, nisi
 auctoritate Pontificis, ut dicunt Salm. l. c. n. 6. Ergò
 fuit sublata, et ideò sine nova culpa renasci non po-
 test. Et idem dicendum ajunt Salm. cum iisdem AA.
 ib., si Pontifex à censurâ absolverit ad omnem effec-
 tum, et si ad reincidentiam; quia, nisi aliud exprimat,
 censetur absolvisse modo ordinario. Secùs tamen, si
 à censura absolverit ad aliquem effectum tantùm,
 nempe ut censuratus reddatur habilis ad Beneficium
 obtinendum, etc. manente censura quòad alios effec-
 tus.

« 8. Probabilius est, eum, qui habet potestatem¹²⁶
 » absolvendi in foro conscientie à censura, posse id
 » facere etiã extrâ confessionem, ut contra, Nav.
 » Suar. et alios docet Sanch. l. 8 de Matr. d. 16. Con.
 » Dian. etc. * (Idem tenent Salm. c. 2 n. 44, cum Con.
 » Ugol. Vide tamen l. 6 n. 593, v. Eademem, ubi dixi-
 » mus, *Episcopum non posse absolvere à casibus Papa-*
 » *libus occultis extrâ Sacramentum Pœnitentiæ ex De-*
 » *clar. Gregorij XIII.*) * »

Sed pro complemento hujus puncti hîc sedulò re-
 censendæ sunt solemnitates requisitæ à jure, ut abso-¹²⁷
 lutio debite impendatur.

Requir. I. Ut reus priùs satisfaciât parti, in oujus
 damnum commissum fuit crimen, ob quòd censura
 lata fuit, nimirum furtum, percussio, etc. Nam, li-
 cet absolutio data, parti non satisfactò, fuisset vali-
 da, graviter tamen peccat absolvens, et tenetur illa

damna restituere, quia ex officio tenebatur ei consu-
lere. Ità communiter Avil. Con. Henriq. Cand. cum
Salm. c. 2 n. 22. Sufficit tamen, cum creditor sit in
loco distante, si reus pecuniam in loco tuto deponat,
ut possit absolvi, ut benè notant Salm. n. 21, cum
Avila.

128 Tribus tamen casibus posset reus absolvi, non sa-
tisfacto parti. I. Quandò pars injuriam remittit; suf-
ficit enim satisfactio damnificati, quin satisfiat Eccle-
siae, ut tenent Salm. num. 20. Vide l. 6 n. 536, ad
n. XVI. Hinc, si percussus à Clerico remittat inju-
riam expressè, vel tàcità, percussorem familiariter
tractando, hic posset absolvi, ut Avil. Nav. Syl.
apud Salm. ibid. II. Quandò pars læsa rejicit justam
satisfactionem oblatam, quia tunc jam per se satisfa-
cit: Salm. cum Card. ibid. III. Quandò reus impotens
est ad satisfaciendum. quia tunc Judex eum absol-
vere potest, imò tenetur, et valet compelli, ut ait
Con. ap. Salm. c. 2 n. 21, ex c. Qua fronte. De Ap-
pell. quia, cessante contumacia debet reus absolvi.
Reus tamen, qui non est solvendo, nec in toto;
nec in parte, debet cautionem præstare, si potest:
aliàs saltèm juramentum solvendi, cum poterit, ex
c. Odoardus de Solut. et c. Ex parte 23 de verb. si-
gnif. Sed vide dicta l. 6 n. 537 v. Si verò. Hoc autem
currit, si reus certè est debitor; nam si habet opinio-
nem probabilem pro se, vel si sit dubius, cum me-
lior sit conditio possidentis, non potest obligari, nisi
ad summum ad præstandum juramentum solvendi,
si de obligatione constiterit. Quod si debitor statim
solvere non posset, nisi cum magno damno, aut in-
commodo, potest etiàm, præstita cautione, absolvi;
nisi pars idem incommodum ex dilatione pateretur;
ut Nav. Con. Avil. cum Salm. d. n. 21. De hoc vide
dicta l. 3 ex n. 701.

129 Requirit. II. Ut reus antè absolutionem à censure;
præstet juramentum de non committendo ampliùs tali
crimine, colligitur ex c. De cætero, et c. Ex tenore. De
Sent. exc. Hoc juramentum tamen exposcitur tantùm

ab iis, qui ob enorme crimen excommunicationem incurrunt, ut sunt scandalosè violantes Ecclesias, graviter percutientes Clericum, incendiarii, usurarii publici, notorii percussores Episcopi, vel Cardinalis, etc. Secùs, si excommunicatio sit contracta ob alia peccata non ità gravia, et hoc currit tam in foro interno, quàm externo. Ità comm. Pal. D. 1 p. 11 § 3 n. 4 et Salm. cap. 2 n. 18, cum Suar. Con. Hurt. Avil. Dian. Henr. etc.

Requir. III. ex c. Per tuas, De Sent. exc. ut censuratus absolutionem petat; ibi: *Nisi gratiam absolutio- nis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur.* At quia textus dicit, *non debet*, non autem *non potest*, idè benè docet S. Th. 3 p. q. 24 art. 2, quem sequuntur Pal. D. 1 p. 11 § 3 n. 9 et Con. Avila, etc. cum Salm. c. 2 n. 29, censuratum; modò sit emendatus à peccato, etiàm renitentem validè posse absolvi.

Hic autem notandum I. quod, si reus non sit emendatus, et peccatum habeat tractum successivum, ut hæresis, furtum, non possit absolvi, nisi à ferente censuram; secùs tamen, si peccatum non habeat tractum successivum, ut perjurium, blasphemia, ut Cont. Tourn. t. 2 p. 457 et Salm. n. 28. Notandum II. cum Ronc. c. 7 q. ult. et Salm. c. 2 n. 30 et ibi Pal. Suar. Sayr. Dian. etc. quod aliquandò ex justa causa etiam licitè detur absolutio censurato adhuc contumaci, puta ob bonum publicum, vel ut reus faciliùs resipiscat. Notandum III. quod si privilegium sit factum Pœnitentibus, prout in Jubilæo, ubi datur eis facultas eligendi sibi Confessarium à quo absolvantur; tunc nequeat absolvi invitus, quia usus privilegii pendet à voluntate privilegiati; ità Pal. et Tourn. ll. cc. item Avil. Con. Corn. apud Salm. c. 2 n. 39 cum Ronc. l. c. Secùs, si privilegium sit in favorem Confessoriorum, ut sunt privilegia Regularium, prout rectè notant Salm. ibid. cum Ant. à Spir. Sanct. Notandum IV. quod aliquis pluribus censuris innodatus posset absolvi ab una, et non ab aliis; quare, si censuratus

unius tantum petat absolutionem, odiosè alias celando, ab illa tantum censetur absolutus, nisi Superior aliud exprimat, ex cap. Cum pro causa c. Officii, de Sentent. excomm. Vide Salm. c. 2 n. 32. Si autem sine dolo alias celasset, judicatur absolutus ab omnibus, nisi constet absolventem aliud intendisse. Ità Salm. ib. cum Cand. Gibal. Et hæc absolutio valet etià pro foro externo, si absolvens jurisdictionem habet in contentioso; si verò in foro conscientie tantum, sive in Sacramento Pœnitentie jurisdictionem solum habet, tunc reus qui omiserit confiteri inculpabiliter peccatum, cui annexa erat censura reservata, poterit tantum pro foro conscientie à quocumque postea absolvi, ut cum Bus. dicunt Salm. n. 33 et 34 cum Con. Avil. Gibal, etc. Idem dicunt ibi cum Nav. Cov. Avil. Sylv. etc. de absolutione generali, quam Prælati impertiuntur suis subditis in Visitatione. Excipiunt tamen cum Bonac. Avil. etc. si aliqua censura exposcat satisfactionem partis, quia tunc non præsumitur Prælati velle ab illa absolvere contra juris præscriptum, et in alterius præjudicium; ità præfati AA. et quidem probabiliter: sed l. 5 n. 597 probabilius esse diximus cum Suas Sylv. Conc. Antoine, et aliis, quod Pœnitente confesso Superiori, etià si inculpabiliter fuerit oblitus peccati reservati, non sit ablata reservatio, quia reservatio imposita est, ut culpæ cognoscantur à Superiore utque debitis pœnitentiis puniantur, monitisque in futurum vitentur. Secus verò dicendum, si privilegium sit ipsi Pœnitenti concessum, ut in Jubilæo, etc. Vide d. n. 597.

132 An autem valeat absolutio, quando datur ob falsam causam, nempe si Judex absolvat, quia reus dicit jam se emendatum; vel parti satisfacisse, quod verum non sit? Respondetur negativè, si deficiat causa principalis; secus, si minus principalis, vel si Judex certò conscius sit falsitatis, ut Cont. Tourn. t. 2 p. 459 cum Suar. et Bonac. ac Salm. c. 2 n. 35, cum Pal. Sayr. Avil. Henr. communiter.

CAPUT II.

DE EXCOMMUNICATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit, et Quotuplex?

- 133 *Quid excommunicatio? Quænam veniat illius nomine major ne, aut minor? et qui sint vitandi?*
- 134 *Resolutiones.*
- 135 *Quid requiratur, ut quis sit vitandus? Vide Constitutionem Conc. Constantiensis.*
- 136 *De 1 conditione, ut sit nominatim excommunicatus.*
- 137 *De 2 conditione, ut sit publicè denunciatus.*
- 138 *An liceat toleratis cum aliis communicare?*
- 139 *An peccet inducens excommunicatum toleratum ad communicandum in Divinis, sine necessitate?*
- 140 *An idem de suspenso, et interdicto vitando?*
- 141 *Quandò percussor Clerici sit vitandus?*
- 142 *An ad vitandum eum requiratur notorietas facti?*
- 143 *An sufficiat, ut alicui factum sit notum?*
- 144 *An requiratur etiàm notorietas juris?*
- 145 *An percussor notorius in uno loco, sit vitandus in aliis, ubi non est notus.*
- 146 *Quandò possit credi vitandus absolutus?*

« **R**ESP. Excommunicatio est censura, per quam quis ¹³³
 » privatur communione Ecclesiæ. Estque duplex,
 » minor, quæ tantum privat usu passivo, seu recep-
 » tione Sacramentorum: et major quæ etiàm dicitur
 » Anathema, ac in jure ferè semper nomine excom-
 » municationis intelligitur. * (Habetur in c. 5. Si
 » quem 59 De Sentent. excomm. quod nomine Ex-
 » communicationis intelligatur major, non minor,
 » et ita AA. apud Croix l. 7 n. 177. Per Anathema
 » autem intelligitur Excommunicatio major lata cum
 » majore solemnitate)*; privatque omni communione
 » Ecclesiastica, secundum dicenda. * (Non dicitur
 » simpliciter omni communione: nam etiàm excomm.

» *municatus cum fidelibus tamquam membris unius corporis communicat in pluribus bonis spiritualibus; sed additur Ecclesiastica, idest pro bonis, quorum distributio ad Ecclesiam pertinet. Vide Salm. de Cens. c. 3 n. 1.)* * Per hanc majorem excommunicatus rursus est duplex: Toleratus, quem fideles non tenentur vitare: non toleratus, quem tenentur vitare. Et quidem post Conc. Constantiense, non tolerati sunt hi tantum. 1. Notorius Clerici percussor. de quo infra. 2. Quivis nominatim excommunicatus, et specialiter, ac publicè denunciatus.

Undè resolves.

- 134 » I. In Germania Catholici securè communicant cum iis, qui notoriè sunt hæretici, et consequenter excommunicati, ac publicè denunciati.
- » 2. Non teneris vitare eum, quem scis peccasse contra legem, per quam illi, etiàm in particulari, sub pœna excommunicationis aliquid est vetitum, vel præceptum, quia requiritur, ut per sententiam expressam, et specialem, contra personam in particulari, post peccatum commissum, censura sit publicata, v. gr. ut Joannes sit denunciatus, excommunicatus, vel saltèmità exprimat personam, ut non liceat de ea dubitare, v. gr. excommunicamus talis loci Decanum, Prætozem. * (*Nota hic, quod agere rem sub excommunicatione majori, vetitam, non excusetur à culpa gravi; Salm. c. 3 n. 7, cum S. Th. Suar. Lez. et comm. Nota deindè, quod, si peccatum est vetitum sub censura ex eodem motivo, puta si vetetur homicidium, peccans unum peccatum committat; secus, si ex diverso motivo, ut si vetetur homicidium Clerici ob reverentiam status. Est commune cum Laym. c. 5 n. 1, Pal. Avil. et Salm. c. 3 n. 8.)* *
- » 3. Licet dicatur: *Excommunicamus Petrum, v. g. incendiarium, et ejus complices, solus Petrus vitandus est, non verò alii, etsi sint notorii: quia*

sententia quodam illis est tantum generalis, et non specialis contra certam personam.

4. Non teneris vitare eum, qui privatim in conclavi est denunciatus, quia id non est factum publice; ad hoc enim requiritur, ut sententia legatur, vel affigatur in aliquo loco celebri, v. g. in templo, tempore concionis, vel aliter pro more regionis.

Notandum hic, olim omnes excommunicatos fuisse vitandos; post Constitutionem vero Concilii Constantiensis, quæ incipit, *Ad evitanda*, (cujus exemplum nunc non extat, sed legitur apud S. Anton. et Sot. ultra quod sufficiat fuisse confirmatam à Martino V. in Extrav. *Ad evitanda*) vitandi tantum sunt nominatim excommunicati, ac denunciati, et publici percussores Clericorum; verba Const. relatæ à Salm. de Cens. c. 3 n. 10, hæc sunt: *Ad evitanda scandala... indulgemus, quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, vel aliis quibuscumque Divinis, vel extrâ prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ... teneatur aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare: nisi sententia vel censura ejusmodi fuerint in vel contra personam, Collegium etc. vel locum certum, aut incertum à Judice publicata, vel denunciata specialiter, vel expressè... Salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam à Canone aded notoriè constiterit incurrisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari: nam à communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri, juxtâ Canonicas Sanctiones. Sed inde additur: Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos suspensos, et interdictos, seu prohibitos, non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.*

Sunt igitur vitandi tantum nominatim excommunicati, ac denunciati, et deinde notorii percussores Clericorum. De singulis hic discutiemus.

Et quodam primos, ut aliquis excommunicatus sit vitandus, juxtâ prælaudatum Decretum, requiritur

I. Ut sit nominatim excommunicatus, expresso nomine per verba, aut signa indubitata, v. g. *Excommunico Prætorem Salmantinum*, et ita ut non possit cum alio Prætore æquivocari: ut notant Sotus, Avil. et Salm. c. 3 n. 15. Ex quo infertur, quod non teneamur vitare hæreticos, etiãmsi notorium sit hos esse à jure excommunicatos, nisi sint insuper nominatim excommunicati, et denunciati. Nec obstat 1. Decretum posterius Concilii Basiliensis, quo sancitum fuit esse vitandos omnes notoriè excommunicatos. Nam respondetur 1, cum Turrecr. Salm. et aliis DD. comm., quod Decreta dicti Concilii edita post Schisma (proùt hoc Decretum editum fuit) ab Eug. IV. fuerint revocata; vide dicta l. 1 n. 133. Resp. 2 quod tale Decretum, quàmvis legitimum fuisset, contraria tamen consuetudine Ecclesiæ fuerit abrogatum; et Decretum Concilii Constantiensis communiter fuerit receptum. Ità communiter DD. Vide Salm. n. 13. Nec obstat 2 dicere; quod saltèm ex jure divino teneamur publicè excommunicatos, maximè hæreticos, vitare, ex illo ad Titum 3. v. 10. *Hæreticum hominem post primam, et secundam correptionem devita.* Et ex Ep. 2. Joan. v. 10. *Nolite recipere eum in domo, nec ave ei dixeritis.* Hoc enim respondetur intelligi præceptum, quandò esset periculum, quod ab eo inficeremur, vel si scandalum adesset, aut si spes esset, quod delinquens ex vitatione resipisceret, Salm. ib.

237 Requiritur II. ut reus publicè excommunicatus publicè etiãmsi denunciatur. Circà quod non sufficit, ut denuntiatio fiat coram litigantibus, sed debet fieri in loco publico (proùt in Ecclesia, tempore Missæ, vel concionis), et in charta affigi in loco publico, vel alibi juxtà usum Religionis, Pal. disp. 2 part. 4. Salm. c. 3 n. 15. Croix l. 7 n. 185, cum Suar. Henr. Con. Avil. Hurt. Et in dubio, an quis excommunicatus sit sufficienter denunciatus, non teneamur eum vitare, ut notat Croix n. 186, cum Dic. et aliis, nisi adsit periculum scandali. Sufficit tamen, ut teneamur vitare, si constet nobis esse illum denunciatum per famam pu-

blicam, vel per testimonium etiã unius personæ gravis authoritatis, ut Croix ibid. cum Nav. Dic. etc. Notandum II. quod excommunicatus à jure (nisi crimen sit notorium) debeat prius à suo proprio Superiore citari, ut se defendat; Salm. ib. n. 16, juxtà dicta suprà n. 55, in fine. Et deindè debeat publicè ut excommunicatus denunciari, seu declarari. Sufficit autem, ut excommunicatus à jure tantùm denuntietur tamquàm talis, ut jam sit vitandus; Salm. ibid. n. 15. Non verò sufficit, si reus sententiã declaretur tantùm, quod commiserit crimen, cui annexa est excommunicatio, ut aliàs tenent sufficere Suar. Sayr. Avil. etc. apud Salm. c. 3. n. 17. Nam veriùs requiritur, ut expressè declaretur excommunicatus, uti docent Sanch. Dec. l. 2 c. 9 n. 4. Pal. n. 6. Ronc. p. 84 q. 2 R. 1, et Salm. d. n. 17, cum Bon. Reg. Dian. etc. quod probabile putat Croix l. 7 n. 183.) Ratio, quia in Decreto Conc. Constant. et in Extrav. Martini V, dictum est, neminem esse vitandum, nisi *censura vel sententia ejusmodi fuerit à Judice publicata, vel denunciata specialiter et expressè*. Ex quibus verbis Gibal. cum Sanch. addit nec sufficere, si declaretur, reum incurrisse omnes censuras crimini annexas, nisi in specie denuntietur excommunicatus. Notandum III. quod, licet vitare non teneamur excommunicatum non denunciatum, possumus tamen vitare; etiã publicè, eum, qui publicè est notus ut excommunicatus, uti rectè dicunt Avil. et Dic. apud Croix l. 7 n. 184

Notand. IV. quod etsi permissum sit aliis communicare cum excommunicato tolerato, attamen, prout patet ex verbis Concilli ut suprà, cuicumque etiã etiam excommunicato interdictum sit cum aliis communicare tam in divinis, quàm in humanis. Sed dubium hïc fit, an liceat fidelibus cum illo communicare in Divinis, et sine necessitate? Dixi *in Divinis*; nam in humanis certum est semper licere. Dixi item *sine necessitate*, quia in casu necessitatis, vel specialis utilitatis, puta. si alius æquè utilis non inveniatur, licetè potest quisque ab excommunicato Sacramenta pe-

tere; ità Suar. D. 11 sect. 1 n. 15. Pal. D. 2 p. 5 n. 3, et Salm. c. 3 n. 23, cum Con. et Cornejo.

239 Quær. igitur, an liceat communicare in Divinis cum excommunicato tolerato sine necessitate, vel utilitate? Negant Pont. l. 5 c. 18 § 9. Suar. D. 4 sect. 4 n. 10, et Avila, Pal. ac Con. ap. Salm. c. 3 n. 24, quia, licet communicans non agat contra præceptum censure, agit tamen contra charitatem, inducendo excommunicatum ad actum illicitum; nisi (excipiunt) ille esset paratus ad Sacramenta ministranda, aut nisi teneretur ea præstare ex officio, nempe si esset Parochus quia tunc alter utitur jure suo. Probabilius verò affirmant universè Sanch. de Matr. l. 7 D. 9 n. 8. Pal. D. 2 p. 5 n. 5. Bon. p. 1 § 3 n. 4 et Salm. c. 3 n. 25, cum Soto, Hurt. Sayr. Corn. Gibal. Henr. etc. Ratio, quia, quando excommunicatus rogatus communicat, v. g. Sacramenta ministrat, nec ipse tunc peccat; nam, si ipse adhuc peccaret, inutilis evaderet concessio facta fidelibus à Concilio, dum saltèm indirectè, ratione charitatis prohiberentur à communicatione. Quare, cum fidelibus communicatio cum excommunicato universè concessa sit, indirectè indultum est etiàm excommunicatis cum fidelibus petentibus communicare. Hoc tamen currit, si Sacramenta petantur ab excommunicato, quia, si petantur à Ministro existente in mortali, ad licitè petendum requiritur equidem causa justa, secundùm dicta l. 6 n. 86 v. R. III.

240 Notand. V. quod hæc, quæ hucusquè dicta sunt de excommunicato, currant pariter de suspensio, aut interdicto vitando in iis rebus, in quibus vi suspensionis, vel interdicti vetitum est eis communicare; ità ut usquedum non sint publicè denunciati, possimus indifferenter communicare cum illis, quia Concilium loquitur universè de quacumque censura; Pal. p. 5 n. 8, et Salm. c. 3 n. 21, cum Sayr. Caj. Gutt. etc. commun. Et idem asserit ib. Avila de irregulari, qui si non sit denunciatus non est vitandus; hinc ait, licitè posse fideles à Parocho irregulari, etiàm ob publicum homicidium, sed non denunciato, petere Missam, et

Sacramenta, cum Concilium loquatur tam de impeditis per censuram, quam per quamcumque sententiam, per verba *to, Cujuscumque sententiæ, vel Censuræ.*

Quoad *percussores* verbò *Clericorum*, hi, ut sint videndi, requiritur ut sint notorii. Sed hinc quæritur, an requiratur notorietas juris, vel facti? Notorium *juris* dicitur, quod notum est vel per sententiam Judicis, vel per confessionem rei in judicio, vel per sufficientem dispositionem judicialem testium. Notorium autem *facti* dicitur, quod notum est majori parti Collegii, Monasterii, viciniæ, vel magno numero personarum, sive quod creditur mox venturum ad earum notitiam; nam ut benè notant Salm. de Cens. c. 3 n. 19, cum Bon. Hurt. Nav. in magna Civitate non requiritur, ut factum sit notum majori parti civium; verùm non sufficit contrà, ut sciant 14 testes, ut dicunt Salm. cum AA. cit. Licet Dicast. ap. Croix l. 7 n. 182, putet, quod si percussio fiat in foro coram septem, dicenda sit notoria; secùs, si fiat in domo privata; aut in Monasterio, vide dicta l. 3 n. 975, sufficit autem fama communis orta à viris fide dignis, et integrè probata, quæ quidem jam præbet moralem certitudinem, ut Pal. D. 2 p. 4 n. 8. Bon. D. 2 qu. 2 part. 1 § 1 n. 9. Salm. c. 2 n. 19, cum Sayr. et aliis. Putant tamen Viva Q. 3 A. 2 n. 5. Avil. et Dic. apud Croix l. 7 n. 187, non sufficere famam quod quis percusserit, sed requiri etiàm famam quod publicè percusserit. Imò docent Suar. Mol. et Dic. ib. non sufficere publicam hujusmodi infamiam, quandò hæc non procedit ex notorietate facti per testes oculatos: aliàs dicitur crimen famosum, sed non notorium, et hoc Croix probabile censet ex verbis Bullæ, *Ad evitanda*, ut suprà n. 135, ubi: *Si sententiã latam à Canone aded notoriè constitèrit incurrisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Hinc, ut dicit Viva l. c. non erit notorius percussor, qui laborat publicà infamiã, quod Clericum percusserit, si reverà ipse non percusserit publicè.

His positis dubitatur 1, an sufficiet, ut percussor 142

Clerici sit vitandus, sola notorietas juris? Resp. negativè cum communi; nam licet olim antè Concilium Constantiense sufficiebat notorietas juris, quia tunc omnis excommunicatus erat vitandus, nunc tamen requiritur etiàm notorietas facti, ex verbis illis: *Quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Ità Suar. D. 9 sect. 2 n. 11. Pal. D. 2 p. 4 n. 7. Bon. D. 2 p. 1 § 1 n. 3. Croix l. 7 n. 180, cum Laym. et Salm. c. 3 n. 18, cum Con. Avila, etc. Advertendum tamen est, quod sicùt est vitandus is, quem per publicam famam constat fuisse notorium Clerici percussorem, ut dictum est suprà, ità etiàm vitare debeamus eum qui per sententiam Judicis (juxtà Concilium Constant.) denuntiatus est vitandus, quia tunc per talem sententiam satis certi evadimus etiàm de notorietate facti; vide Croix l. c.

243 Sed dubit. 2, an sufficiat, ut factum sit alicui notum quàmvis aliis sit occultum, ut ille percussorem vitare teneatur? Affirmant Suar. Dic. et alii apud Croix l. 7 n. 179, quia factum jam illi notoriè constat. Sed probabilius negant Bonac. D. 2 q. 2 p. 1 § 1, cum Avila, et Pal. l. 2 n. 6, cum Nav. Laym. Hurt. ac Con. et Croix ibid. cum Pignat. Quia ex verbis mox relatis jam satis apparet requiri, ut crimen sit simpliciter notorium, idest pluribus notum, ità ut celari non possit.

244 Dubit. 3. An ultrà notorietatem facti, ut percussor sit vitandus, requiratur notorietas juris, idest quod reus sit etiàm in judicio confessus, vel per sententiam damnatus? Visum est alicui omninò negandum, casu quo factum nulla possit tergiversatione celari, ut suprà; at probabiliter quidem affirmant Avil. Cælest. Fag. Cov. quos sequuntur Salm. c. 3 n. 18 et 19, et Ronc. p. 84 q. II. R. 2: Ratio, quia dicit textus (vide n. 135,) quod ad obligationem vitandi percussorem requiratur ut constet, non solùm percussisse, sed etiàm censuram incurrisse, ità ut factum non possit celari, *nec* (nota ut additur) *aliquo suffragio excusari.* Idèò usquedum reus non sit in judicio confessus, aut condemnatus, semper aliquo suffragio valet excu-

sari, dicendo v. g. se ad defensionem percussisse, ebrium fuisse; ignorasse censuram, etc. Huic sententiæ adhæret Diana p. 5 t. 9. Res. 60, ubi dicit: quamobrem rarò contingit, percussione Clerici ita notoriam esse facto, ut non possit aliquo juris remedio, aut probabilitate aliqua excusari. « Et idem docent Viva Q. 3 A 2 num. 5, et Pignat. apud Croix l. 7 n. 18r. Quare, nisi saltèm constet facto, quod percussor advertenter voluerit censuram incurrere, probabiliter numquàm est vitandus.

Dubit, 4 an percussor Clerici notorius in uno loco, sit vitandus in alio, ubi non est notorius? Affirmant Hurt. Bonac. Vasq. apud Salm. c. 3 n. 20, quia à Concilio universè fuit declaratus ut vitandus, qui alicubi fuit notorius Clerici percussor. At probabiliter negant Pal. n. 9, Sanch. Dec. l. 2 c. 12 et Salm. c. 3 n. 20. Quia, ut dicunt, factum publicum in uno loco, non verè est publicum in alio, ubi communicatio cum excommunicato occulto non affert scañdalum, quod præcipuè voluit Concilium evitari. Et idem, quod dicitur de Clerici percussore, dicendum de excommunicato in aliquo loco denunciato, modò notitia denunciationis non sit brevi in illum alium locum perventura, ut dictum est supra n. 78.

Ultimo híc notandum quod, postquàm noscitur quis semel esse denunciatus sive declaratus excommunicatus, teneamur eum vitare, donec constet nobis de absolutione vel per publicam famam, vel saltèm per testimonium unius fide digni, uti habetur in c. Sicùt, 39. De Sen. exc. Potest tamen ipsi excommunicato fides adhiberi, si aliàs sit fide dignus, et timoræ conscientiæ, asseratque absolutionem se recepisse, vel se gerat ut absolutum. Ità Croix l. 7 n. 188, cum Nav. Avil. Dic. et Henr.

DUBIUM II.

Ob quam causam incurratur, et quem effectum habeat excommunicatio minor?

- 147 *Ob quam causam incurratur excommunicatio minor?*
 148 *An Episcopus possit alicui interdicare Sacramenta? effectus directus excommunicationis minoris est privatio suscipiendi Sacramenta.*
 149 *An sit privatio etiã ministrandi?*
 150 *Effectus indirectus est privatio electionis passivæ ad Beneficia.*
 151 *Incurritur communicando cum vitando.*
 152 *An sit mortale recipere Sacramenta cum excommunicatione minori? An ministrare?*
 153 *An incurratur cum solo veniali?*
 154 *Et an hoc veniale possit omitti in Confessione?*
 155 *Quis possit absolvere ab ea? An etiã à quocumque, qui potest absolvere à venialibus?*
 156 *Quis incurrat? remissivè ad n. 168.*

147 • **R**ESP. incurritur ob unicam tantum causam, si
 » quis nimirum cum excommunicato majore excom-
 » municatione communicet iis casibus, quibus non
 » licet; effectus ejus est privatio Sacramentorum per-
 » ceptionis. V. Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 3. »

148 Quoad causam igitur, excommunicatio minor de jure incurritur tantum ob communicationem cum excommunicato vitando. Hoc tamen non impedit, ut docent Laym. l. 1 tr. 5 p. 2 c 3 n. 5, quominus Episcopus in pœnam alicujus criminis possit nominatim alicui interdicare usum passivum Sacramentorum, vel saltẽm Communionis. Quoad effectum verò, excommunicatio minor unicum tantum effectum directum habet, nempe privare perceptione Sacramentorum, ex c. Si celebrat, de Cleric. exc. Ibi dicitur graviter peccare, qui hac excommunicatione irretitus Sacramentum aliquod suscipit, ut est commune ap. DD. validè tamen recipere. Vide Salm. de Cens. c. 3 n. 159.

Sed magnum dubium est, an hic peccet, Sa-
 cramenta ministrando? Commune est inter DD.
 (contra Vasq.) non peccare graviter, quia in d. c. Si
 celebrat, postquam Pontifex dixit, eum peccare gra-
 viter, si Sacramenta recipiat, addidit: *Peccat autem
 conferendo Sacramenta, sed non dixit graviter.* Hinc
 probabiliter sentiunt Pal. D. 2 p. 21 n. 8. Sayr. Con.
 et Avil. apud Salm. c. 3 n. 160 saltèm peccare venia-
 liter. Attamen Bon. D. 2 q. 3 n. 4 et Nav. Sayr. Vill.
 aliique multi apud Croix l. 7 n. 190, cum Bus. hìc n. 3
 et Salm. c. 3 n. 161 tenent, eum nec etiàm venialiter pec-
 care, quia in nullo jure reperitur vetita ei ministratio,
 sed tantùm perceptio Sacramentorum; imò expres-
 sum in cit. textu habetur: *Cum non videatur à colla-
 tione, sed participatione Sacramentorum remotus.* Cum
 autem dicitur ibi, *Peccat conferendo*, intelligendum,
 (dicunt citati DD.) quandò Minister ad conferendum
 aliquod Sacramentum, antè illud aliud Sacramentum
 suscipere debet, nempè cum Episcopus confert Or-
 dines Sacros, vel cum Sacerdos Communionem dis-
 pensat in Missa, opus est ei antea celebrare, et Eu-
 charistiam suscipere, de quo casu specialiter loquitur
 textus, et tunc certè peccat, imò graviter. Utraque
 sententia est satis probabilis.

Habet autem excommunicatio minor et alium effec-
 tum indirectum, qui est privatio electionis passivæ
 ad Beneficia, ut habetur ex eod. c. Si celebrat Qui
 enim directè privatur susceptione Sacramentorum,
 prohibetur etiàm indirectè Beneficia recipere, quæ
 ex institutione Ecclesiæ ordinantur ad receptionem
 Ordinum, et ad Missæ celebrationem. Et quàmvis
 textus loquatur tantùm de receptione per electionem;
 idem tamen communiter DD. intelligunt etiàm de re-
 ceptione per collationem, et præsentationem, tum
 quia eadem ratio currit; tum quia collatio, et præ-
 sentatio sunt quædam virtualis electio. Quare tam ex-
 communicatus Beneficium recipiens, quàm eligentes,
 præsentantes, et conferentes tunc graviter peccant,
 cum transgrediantur præceptum Ecclesiæ in re gravi.

Ità Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 3 n. 5. Pal. D. 2 p. 21 n. 13. Bon. Disp. 2 q. 3 n. 7. Croix l. 7 n. 194. Salm. c. 3 n. 162 cum Suar. Avil. Sayr. Hurt. Henr. et communi. Talis autem electio, etc. non erit de se irrita, sed irritanda, ut legitur in eodem textu, ubi sancitur: *Si scienter excommunicatus electus fuerit, ejus electio est irritanda.* Dubitatur, ex cujus parte hæc scientia requiratur, ut electio sit irritanda. Adest triplex sententia. *Prima* docet requiri scientiam tantum ex parte electi, qui sciverit suam excommunicationem, et inhabilitatem ad Beneficium: ità Pal. D. 2 p. 21 n. 19. Laym. l. c. citans Glossam d. c. Verb. scienter, quæ dicit sufficere quod electus scienter communicarit cum excommunicatis. Pal. et Laym. adhæret Croix l. 7 n. 195, qui dicit, saltèm requiri quod electus memor sit suæ excommunicationis, dum Beneficium ei confertur; nam contra cum ipse ignorans capax sit Sacramentorum, sic etiàm capax est Beneficiorum. Et hoc probabilius mihi videtur, quia illud, *Scienter*, veriùs ad *id electus*, quàm ad *id excommunicatus* refertur. *Secunda* autem sententia requirit scientiam ex parte Electorum, ut Avil. et Sylv. apud Laym. l. c. atque idem tenent Bon. Hurt. Reg. apud Salm. c. 3 n. 163. Ex quibus sententiis *tertiam* demùm probabilem sententiam deducunt Salm. ib. nempe requiri tantum scientiam excommunicationis, ex parte Electorum, quàm scientiam inhabilitatis ex parte electi. Electores autem scienter conferentes Beneficium excommunicato nullam poenam incurrunt. Salm. d. n. 163. Avil. Dian. etc.

- 151 » 1. Cum jura dicunt, communicantem cum excommunicato incurrere similem excommunicationem, sensus est, quod similiter, id est, verè excommunicetur, licet minore excommunicatione.
- » 2. Propter communicationem cum excommunicato minore excommunicatione, etiàm nominatim denunciato, nulla incurritur censura.
- 152 » 3. Etsi excommunicatus minore excommunicatione recipiendo aliquod Sacramentum, non incurset

- » irregularitatem , graviter tamen peccat : adminis-
- » trando verò , probabile est nec venialiter peccare
- » (vide dicta n. 149.)
- » 4. Incurritur hæc censura , etsi quis propter le- 153
- » vitatem materiæ tantùm venialiter peccet , verb.
- » gr. confabulando cum nominatim excommunica-
- » to , quandò non licet : secùs , si sit veniale propter
- » imperfectum usum rationis , quia poena infligitur
- » propter actum , qui , quantum est ex se , sufficit ad
- » mortale.
- » 5. Etsi peccatum veniale possit omitti in confessio- 154
- » ne , non tamen illud , cui hæc censura est annexa ,
- » ne Sacramentum in ea recipiatur. Undè etiàm Con-
- » fessarii ordinariè priùs absolvunt fideles ab omni
- » vinculo excommunicationis , etiàm minoris , deindè
- » à peccatis.
- » 6. Ab hac excommunicatione lata à jure absolvere 155
- » potest Parochus , et quisquis potest à mortalibus :
- » cum non sit reservata. An verò qui potest absolvere
- » à veniali habente annexam hanc excommunicatio-
- » nem , possit etiàm ab ipsa ? Quidam affirmant , ut
- » Nav. et Tolet. et alii probabiliùs negant : ut Suar.
- » Coninc. quia , sicùt hæc absolutio est distincta à
- » Sacramentali , ità etiàm ad eam requiritur distincta
- » jurisdictio ; quæ nusquam conceditur omnibus Sa-
- » cerdotibus. V. Laym. l. 1 t. 2 p. 2 c. 3. »
- » Quomodò , et quandò incurratur hæc excommuni- 156
- » catio minor ob communicationem cum excommu-
- » nicato vitando ? V. Dub. seq. ex n. 168.

DUBIUM III.

Quos effectus habeat excommunicatio major ?

- 157 *Qui sint effectus mediati excommunicationis majoris ?*
I. Irregularitas ob exercitium Ordinis. II. Suspicio
de hæresi , si per annum insordescat.
- 158 *Qui sint effectus immediati ?* I. Privatio susceptionis Sa-
cramentorum licitæ , et etiàm validæ , quoad Pœni-
tentiam.
- 159 *An excommunicatus sinè culpa suscipiens Pœnitentiam*
validè absolvatur antè absolutionem à censurâ ?

160 *Plura notanda ?*161 *An excommunicatus teneatur tollere impedimentum excommunicationis ad implenda præcepta ?*162 *II. Privatio communium suffragiorum, etc.*163 *An possint offerri Sæcrificia etc. nomine Ecclesiæ pro excommunicato vitando, si non stet per ipsum, quominus absolvatur ?*164 *An possint offerri pro excommunicato tolerato ?*165 *III. Privatio administrandi Sacramenta. An peccent fideles sinè causa recipientes Sacramenta ab excommunicato tolerato ?*166 *An excommunicatus vitandus validè ministret Sacramenta ?*167 *An Sacram. Pœnitent. ?*168 *Quid si sit toleratus ? et quid in articulo mortis ?*169 *An excommunicatus licitè ministret Sacramenta ?*170 *Quandò etiàm vitandus ?*171 *Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacram. ministrans ? An vitandus incurrat irregularitatem ministrans Pœnitentiæ Sacram. ?*172 *Quam pœnam incurrat recipiens Sacramenta sinè necessitate à vitando ?*173 *IV. Privatio Divinorum Officiorum. Quomodò peccet communicans in Divinis cum vitando ? Et an liceat recitare privatim Officium cum ipso ?*174 *An vitando liceat usus Sacramentalium, orare privatim in Ecclesia ?*175 *Quid si vellet interesse Missæ, etc.*176 *Ad quid teneantur Clerici si excommunicatus nolit recedere ? An alii assistentes peccent tunc mortaliter ? Et an incurrant excommunicationem minorem ?*177 *Quæ veniant nomine Divinorum Officiorum ? An vitandus possit audire concionem, lectionem, etc. Quo modo debeat expelli ? aliàs Missa interrumpi debet et an inchoato Canone ?*178 *An excommunicatus teneatur ad Horas ? Et an aliquandò peccet dicendo Dominus vobiscum ? Aut recitando cum alio privatim ?*179 *V. Nullitas Beneficii collationis, præsentationis, etc.*180 *Plura notanda, et an idem dicendum de collatione Dignitatum, etc. Quid si antè excommunicationem fuisset præsentatus ? Et an Beneficiatus faciat fructus suos ?*181 *An toleratus sit inhabilis ad Beneficia, Officia, etc.*182 *An valida sit collatio Beneficii alicui, qui ignorat, se esse excommunicatum ?*

- 183 *An excommunicatus privetur fructibus Beneficii antè sententiam?*
- 184 *VI. Privatio communicationis forensis. An possit se defendere in judicio? An agere? An testificari? An tueri alios?*
- 185 *VII. Privatio usûs jurisdictionis.*
- 186 *VIII. Privatio Ecclesiasticæ sepulturæ: Vide ib. plura notanda de pollutione Ecclesiæ, vel Cæmeterii, de exhumatione, comitantibus, sepelientibus, etc.*
- 187 *Quid si sit Hæreticus non denunciatus?*
- 188 *IX. Privatio communicationis civilis. Et*
- 189 *I. Os.*
- 190 *II. Orare.*
- 191 *III. Vale.*
- 192 *An liceant signa urbanitatis sinè verbis?*
- 193 *An liceat resalutare?*
- 194 *IV. Communio, idest contrahere, cubare, habere societatem etc.*
- 195 *V. Mensa. Quid si casu accidat?*
- 196 *Quale peccatum sit communicare cum vitando?*
- 197 *Peccat graviter communicans I. In Divinis. II. In eodem crimine?*
- 198 *An sit mortale communicare frequenter cum vitando?*
- 199 *In quibus casibus, communicans cum vitando incurrat excommunicationem majorem?*
- 200 *In quibus casibus liceat cum vitando communicare?*

● **R**ESP. Habet duplices, mediatos et immediatos. 157

● **Mediati, sive remoti sunt hi:**

» **I. Irregularitas, quam excommunicatus incurrit, exercendo actum alicujus ordinis.**

● **II. Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter persistat, et, ut jura loquuntur, insordescat, fit suspectus de hæresi, et contra eum, ut talem, procedi potest; Trid. sess. 25 c. 3 ideòque, si crimen grave, et beneficii privatione dignum commisit, privandus est beneficio; imò, etsi crimen non sit adeò grave, si tamen ad hæresis suspicionem purgandam citetur, tamquam hæreticus privari debet. Bon. d. 2 q. 2 p. ult. ex Rebuff. Dian. Nav. etc. * (Insordescere est per annum animo pertinaci, et cum contemptu potes-**

- tatis Ecclesiæ perseverare in eadem excommunicat
- tione, sivè in alia censura, ut dicit Croix l. 7 n.
- » 287 et probat ex Trid. sess. 25 c. 3.) *
- 158 » Immediati effectus sunt sequentes.
- » I. Privat susceptione, et usu passivo Sacramen-
- » torum; undè nullus excommunicatus, sivè tolera-
- » tus, sivè non, potest ea licitè recipere sub mortali,
- » nisi excuset ignorantia invincibilis, metus mortis,
- » infamiæ, jacturæ bonorum, etc. quia censura non
- » obligat cum tanto rigore; Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 2:
- » * (Et ità comm. docent Bon. D. 2 p. 1 § 1 n. 4, et
- » Salm. de Cens. c. 3 n. 43, cum Fill. Dian. Con. etc.
- » *nisi fiat in contemptum censuræ*). *
- » Dixi, *licitè*, quia validè suscipit omnia, saltèm
- » quoad substantiam, præter Pœnitentiæ Sacr.: imò
- » etiàm hoc, si adsit ignorantia inculpabilis, dummodò
- » cætera ad essentiam Sacramenti requisita non desint,
- » quia per censuram non fit incapax absolutionis,
- » etsi prohibeatur eam recipere, priusquàm absolva-
- » tur à censura. Bon. d. 2 q. 2 p. 2 ex Fill. Suar. Conc.
- » Nec obstare, etiàm si excommunicatio sit reservata,
- » vel confessarius sciens peccata habere annexam ex-
- » communicationem, tamen ex malitia absolvat, do-
- » cet Dian. p. 3 t. 4 R. 78, ex Conin. Suar. etc. et p. 5
- » t. 9 R. 53. »
- 159 Duplex est sententia super hoc puncto; Alii negant
- excommunicatum, qui adhuc sine culpa suscipit Sa-
- cramentum Pœnitentiæ antè absolutionem à censurâ,
- validè suscipere. Ità Vasq. Sylv. Hurt. etc. apud Salm.
- de Cens. c. 3 n. 46. Ratio istorum, quia hic, ut mem-
- brum abscissum, excluditur omninò ab Ecclesia, ut
- possit in bonis ejus communicare. Sed oppositum ve-
- riùs est tenendum cum Suar. D. 10 sect. 3 n. 9. Pal.
- D. 2 p. 7 n. 4. Bon. p. 2 § 1 n. 1. Croix l. 7 n. 191.
- Salm. n. 47, et Con. Cajet. Sayr. Dian. Fill. ac com-
- munistima. Ratio potissima, quia Ecclesia non irritat
- Sacramentum Pœnitentiæ, neque ex parte Ministri
- aufferendo illi potestatem, cum censura afficiat solum
- censuratum, neque ex parte Pœnitentis, cum hoc

nullibi habeatur sancitum ; nec Ecclesia sancire posset, dum Ecclesia nequit directè inhabiles reddere ad Sacramentum eos, qui ex jure divino habiles sunt. Vide dicta l. 6 de Euch. n. 265, v. Quær. III.

Hic autem notandum I. quod Minister conferens¹⁵⁶ Sacramentum excommunicato tolerato peccaret quidem contra jus divinum, dando Sacramentum indigno ; sed non peccaret contra præceptum Ecclesiæ, quia per Concilium Constantiense, ut suprà, cuique permissum est communicare cum tolerato, etiàm in Divinis ; ità probabiliùs Suar. D. 10 sect. 2 n. 9. Pal. D. 2 p. 7 n. 4, et Salm. c. 3 n. 51, cum Vasq. communiter. Ex quo inferunt Sal. n. ibid. quod si excommunicatus cum ignorantia inculpabili, et aliàs dispositus petat Sacramenta, licitè possit Minister illa ei conferre, eundem relinquendo in sua bona fide. Notandum II. quod excommunicatus, si recipit Sacramentum Ordinis, remaneat suspensus, ex c. 32 de Sent. exc. Utrùm autem excommunicatus Ordinem suscipiens incurrat irregularitatem ? Vide dicta l. 6 de Ordine n. 799, v. Utrùm autem. Si verò suscipit alia Sacramenta, peccat quidem graviter, sed nullam pœnam incurrit ; Croix l. 7 n. 198, cum Dic. et Salm. vid. l. c. Notandum III. quod in articulo mortis probabiliùs possit ministrari excommunicato vitando Eucharistia, etsi ipse Sacramentum Pœnitentiæ non suscepisset, ut Croix cum Suar. et Dic. contra Avilam, etc. quia præceptum divinum de Viatico sumendo fortiùs obstringit, quàm prohibitio generalis Ecclesiæ non sumendi Eucharistiam. Idem ait Croix l. c. de Sacramento Extremæ. Uctionis citans Suar. et Dicast. Sed probabiliùs negant Avila, etc. ibid. juxtà dicta lib. 6 n. 88, nisi infirmus non potuerit aliud Sacramentum recipere. Notandum IV. quod in dubio ; an quis sit absolutus, an non, ab excommunicatione contracta, non sit negandum ei Sacramentum, si ille petat, maximè si asserat, se esse absolutum, quia nemo præsumitur delinquere ; ità Suar. D. 10 sect. 2 n. 12,

Con. p. 2 § 12 n. 2. Pal. D. 2 p. 7 n. 7. Croix cap. 7 n. 199, et Salm. c. 3 n. 49, cum Nav. Con.

161 Quæritur hîc, an excommunicatus teneatur tollere impedimentum excommunicationis ad implendum præceptum Missæ, vel annuæ Confessionis, et Communionis? Negant communiter DD. eum tenèri quòdã Missam, etiãmsi negligens sit in obtinenda absolute, nisi hoc faciat animo se eximendi ab obligatione audiendi Sacrum; ità cum Bus. Bonac. q. 2 p. 3 § 1 n. 4. Salm. de Cens. c. 3 n. 74, et de Sac. Mis. c. 6 n. 53. cum Sa, Nav. Az. Con. et aliis, contra paucos. Secùs tamen dicunt, quòdã annuam Confessionem, et communionem, cum hoc sit unum ex præceptis divinis, ergà quæ tenemur tollere impedimenta. Ità Salm. d. c. 3 n. 74. Croix l. 1 n. 197. Tamb. de Com. c. 4 n. 41. V. dicta l. 6 de Euch. n. 587, et de Pœn. n. 663.

162 « II. Privat, saltèm non toleratos, communibus
 » Ecclesiæ suffragiis, orationibus, et fructu Indulgentiarum, non tamen privatis. Undè non tantùm quis privatus, sed etiã Sacerdos potest, tamquàm
 » persona privata, pro excommunicatis orare, etiã
 » in publicis precibus, et sacro: imò actionem sacrificandi, prout pendet à merito privato operantis,
 » offerre, vel ejus in Memento in particulari meminisse (Hoc est certum cum S. Th. Sot. Pal. Salm.
 » c. 3 n. 58, etc. comm.

163 » Dixi tamquàm privata; quia, ut minister Ecclesiæ non potest. Hinc irritæ sunt, ac nullæ omnes
 » preces, quas pro excommunicato, in persona ecclesiæ intercedentis pro ipso, Deo offert: adeòque
 » privatur omnibus bonis, quæ in gratiam Ecclesiæ
 » Deus concessurus fuisset.»

Sed duæ quæstiones hîc agitantur. Quæritur I. An possint offerri Sacrificia, suffragia, et Orationes communes Ecclesiæ pro excommunicato vitando, qui sit in gratia, nec per ipsum stet, quominùs absolvatur? Affirmant Nav. Henr. Sayr. Avil. et alii apud Salm. c. 3 n. 55, qui probabile putant: quia non præsumitur Ecclesia velle suis bonis privare amicum Dei, et non ampliùs contumacem. Negant verò longè probabiliùs

Croix l. 7 n. 205, ac **Suar.** **Dian.** **Sot.** **Con.** etc. cum **Salm.** n. 56. Et videtur patere ex c. A nobis, 28. De sent. Excom. ubi dicitur, quod excommunicatus, quàmvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus sit apud Ecclesiam absolutus. Ratio quia justè Ecclesia vult, ut non remittatur vinculum à se positum, nisi illud per absolutionem ab ipsamet auferatur.

Quær. II. An autem pro excommunicato tantùm tolerato possint offerri Sacrificia, etc. etiàm nomine Ecclesiæ? Adest duplex sententia probabilis. *Prima* negat cum **Bellar.** l. 2 de Missa c. 6. **Suar.** D. 9 sect. 2 n. 17, item **Sotus**, **Avil.** **Bon.** etc. apud **Salm.** c. 3 n. 59. Quia concessio communicandi fuit facta à Concilio in commodum solùm fidelium, non autem excommunicatorum. Sed non minùs probabilis est *secunda* sententia, quam tenent **Navar.** c. 27 n. 36. **Pal.** D. 2 p. 6 n. 10, ac **Con. Reg.** **Hurt.** **Dian.** etc. cum **Salm.** n. 60. Ratio, quia leges favorabiles cum omni amplitudine intelligendæ sunt; dum igitur fidelibus concessum fuit communicare cum toleratis, concessum etiàm fuit orationes publicas pro eis offerre: nam communicare id etiàm importat, ut habetur ex c. 28 et c. 38 de Sent. excomm. Tantò magis, quia jurè antiquo non erat vetitum pro excommunicatis occultis suffragia publica offerre, prout colligitur ex c. Cum ab homine, eod. tit. et ipse **Suarez** fatetur; offerre autem sacrificia pro excommunicato hoc etiàm directè cedit in commodum fidelium, tum spirituale ob meritum charitatis, tum temporale ob stipendia, etc. quæ hi percipere possunt ex oblationibus pro illo exhibitis.

« III. Privat usu activo Sacramentorum, et administratione. Quæ tamen excommunicato tolerato, et ad id requisito et se non ingerenti, quandòque est licita, v. g. si sit Pastor, cujus subditi teneantur audire sacrum, nec sit alius, qui celebret: imò si etiàm non Parochus fortè rogetur, et invitetur ad celebrandum. Ac, licet communis doctrina sit apud **Laym.** c. 4 peccare fideles, si sine causa

» necessitatis, vel magnæ utilitatis talem inducant ad
 » Sacramentorum administrationem, quandò alius
 » minister haberi potest, contrarium tamen est pro-
 » babile ob facultatem concessam à Concilio Constant.
 » cum talibus communicandi; et hinc nec illum qui
 » petit à tali Sacramentum, nec ipsummet excommu-
 » nicatum, si conferat, præcisè ob censuram peccare di-
 » cunt Laym. l. c. n. 5, ex Soto, Sanch. l. 7 de matr. d. 9
 » num. 8. Idem docet Bonac. d. 2 q. 2 § 2 et Vasq.
 » Suar. etc. (Vide dicta n. 138 et 139.) * Non tole-
 » rato autem illicita est Sacramenti administratio præ-
 » terquam in casu extremæ necessitatis, extrà quam
 » validè illud administrat, præterquam pœnitentiam,
 » quia requirit jurisdictionem, quâ ipse caret. V.
 » Laym. hic c. 2 Bon. l. c. »

Ad majorem claritatem hujus puncti, videndum est, quandò excommunicati conferant Sacramenta validè, et quandò licitè.

166 Hinc quær. I. An excommunicatus validè ministret Sacramenta? Respondetur affirmativè (excepto Sac. Pœnitentiæ, ut infra). Ità docent S. Th. 3 p. q. 64 art. 9 ad 2 et alii communiter cum Salm. c. 3 n. 26. Ratio, quia ubi essentialia Sacramenti concurrunt, non præsumitur (nec etiàm posset) Ecclesia illud invalidare. Excipiunt aliqui Sacramentum Matrimonii; sed in eo adhuc probabile est cum Croix l. 7 n. 197, Salm. de Matr. c. 3 n. 46, utque diximus l. 6 n. 1082, quod validè assisteret Parochus excommunicatus, etiàm vitandus; et etiàm licitè præberet licentiam alteri assistendi Matrimonio, juxtà dicta l. 6 n. 1084, contra Croix l. c.

167 Sacramentum verò Pœnitentiæ certum est invalidè ministrari ab excommunicato vitando sine necessitate. Ratio, quia ad hoc Sacramentum requiritur in Ministro potestas non solum Ordinis, sed etiàm Jurisdictionis, quâ ille privatus est ab Ecclesia, ut ex cap. Omnis, De Pœnit. et Rem. et ex c. Ad probandam. De Sent. et re jud. Et ità communiter DD. cum Pal. Suar. et Salm. c. 3 n. 27. Et hoc, etsi Confessio sit de solis venialibus, ut Salm. ib. Ex eadem ratione Parochus

vitandus nequit alteri delegare jurisdictionem ad Confessiones suorum audiendas; Croix l. 7 n. 177. Intellege, nisi hoc posset Parochus vi privilegii specialis.

Dixi autem, invalidè ministrari Sacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato vitando; quia, si sit toleratus, profectò validè hoc Sacramentum ministrat: nam hic non privatur Jurisdictione, cum hoc expediat ad utilitatem fidelium; Croix l. 7 n. 217, et Salm. n. 30, in fine cum communi. Utrùm autem excommunicatus vitandus possit validè et licitè absolvere in articulo mortis? Vide dicta l. 6 n. 560 v. Q. I. ubi sententiam negativam tenuimus cum D. Thom. Fagn. Petrocor. Conc., etc. contra sententiam communiorem, non verò communem, ut propter non omnem diligentiam adhibitam diximus l. 6 n. 88.

Quær. II. An excommunicatus aliquandò licitè conferat Sacramenta? Et hîc distinguere oportet excommunicatum vitandum à tolerato. Toleratus enim, licet ei universè sit vetitum sub gravi Sacramenta ministrare, ex c. Apostolicæ, De Cler. excom. min. quandò tamen est requisitus, semper licitè potest quæcumque Sacramenta conferre, prout diximus n. 139. Et probabiliter addit Pal. D. 2 p. 8 n. 3, quod, si festus dies occurrat, nec alius Sacerdos sit, qui Missam prò populo dicat, possit toleratus celebrare, etsi non rogetur; quia justè præsumitur populus petere Missam ad præceptum implendum: nisi aliàs hoc scandalum afferret.

Excommunicatus verò vitandus nequit etiàm requisitus Sacramenta ministrare. Probabiliter tamen potest ministrare Viaticum, et etiàm Extremam Unctionem, quandò infirmus nequit aliud Sacram. suscipere. An autem Parochus excommunicatus possit assistere Matrimonio? vel alteri licentiam assistendi præbere? Vide dicta de Matr. ex n. 1082, ad 1084. Dicunt autem probabiliter Ronc. pag.... q. 3. Pal. et Salm. c. 3 n. 36, cum Con. Dian. et Corn. quod excommunicatus vitandus etiàm licitè Sacramenta ministret, quandò aliàs grave incommodum, puta jacturam fa-

mæ, vel honorum timeret; quia Præcepta Ecclesiæ non obligant cum incommodo gravi.

171 Quær. denique III. Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacramenta ministrans? Resp. Incurrit irregularitatem, sivè sit vitandus, sivè toleratus, ex c. ult., de Cler. excomm. min. Sic pariter, si solemniter baptizet, aut nuptias solemniter benedicat: secùs si privatim, ut Salm. c. 3 n. 40. Sed dubium est, an excommunicatus vitandus invalidè Sacramentum Pœnitentiæ ministrans, incurrat adhuc irregularitatem? Negat Rich., et probabile putat Suar. apud Salm. c. 3 n. 40, quia tunc deficit actus consummatus. Sed communissimè affirmat Pal. D. 2 p. 8 n. 13. Suar. D. 11 sect. 3 n. 15. Bon. de Irreg. D. 7. q. 3 p. 5 n. 6. Tourn. t. 2 p. 108. Concl. 1 et p. 190 n. 3, et Salm. c. 3 n. 41. Quia hîc punitur actus etiàm attentatus, quia jam satis consummatus dicitur, cum Minister intentat contra jus absolvere. Sed hæc ratio non suadet; potiùs hæc sententia mihi probatur ex c. Si quis. 7. Causa 11 qu 3, ubi Martinus V. declarat irregularem quemlibet constitutum in Sacris, qui *post excommunicationem præsumpserit quasi in officio suo agere sicut prius*. Nota illud *quasi*, quod importat similitudinem actionis; ergò etiàm si invalidè absolvat, irregularitatem incurrit.

172 Qui recipit igitur Sacramentum à vitando sine necessitate, peccat graviter, et excommunicationem minorem incurrit. Qui autem recipit Ordinem ab Episcopo excommunicato vitando, incurrit etiàm suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti, ex c. Cum illorum, § fin. de Sent. Excomm. Vide Salm. n. 42.

173 « IV. Privat usu divinatorum officiorum, ità ut excommunicatus non tantùm careat eorum fructu, » sed etiàm sub mortali iis nequeat interesse, parte » notabili, ità ut moraliter censeatur cum aliis communicare, nisi excuset ignorantia, vel necessitas » vitandi scandali. * (*Secuso tamen scandalo, excommunicatus, etiàm Miss. inchoatam, tenetur relinquere, si nondum consecraverit*, S. Th., 3 p. q. 83 art.

» 6 ad 2) * , aliave justa causa : Bon. l. c. p. 3 § 1 ex
 » Suarez, Fill. etc. Similiter peccant etiã alii , qui
 » cum excommunicato vitando eidem Missæ intersunt,
 » ut ex communi docet Bon. l. c. n. 9, contra Du-
 » rand. quia participant cum illo in divinis. Aliud
 » tamen esset , si transiens per Ecclesiam aliud trac-
 » taret , vel breviter , privatim , aut omninò separatim
 » oraret , aut si aliis unum sacrum audientibus , ipse
 » aliud audiret ; quia sic moraliter non censeretur
 » communicare cum aliis , nec conjungi ad unam
 » orationem fundendam Bon. loc. cit. n. 16, ex Suar.
 » Henr. Fill. Coninc. etc. Ac , licet peccatum hoc ex
 » genere suo sit mortale , ex parvitate tamen materiæ
 » subindè tantùm est veniale , ut si exigua pars Missæ ,
 » v. g. usque ad Evangelium tantùm cum illo audia-
 » tur. Avila , Dian. p. 5 t. 5. Res. 21 , vel si Horæ pri-
 » vatim cum eo recitentur , Dian. p. 5 t. 9 R. 89 ex
 » Suar. , et aliis novem. * (Ut tenent etiã Salm c. 3
 » n. 63 , cum Con. Bon. et pluribus. *Graviter tamen*
 » *peccaret , qui cum vitando in Choro , vel publicè , et*
 » *solemniter recitaret , ut Salm. num. 62 , in fine cum*
 » *S. Th. Famulus autem , qui jussu Domini excommu-*
 » *nicati Officium cum illo recitat , ne leviter quidem pec-*
 » *cat , quia tunc non communicat , sed tantùm obse-*
 » *quium famulatus sui præstat. Ità probabiliter Croix*
 » l. 7 n. 211 , cum Suar. et Dic. ex c. Quoniam 11
 » q. 3.) * »

Ad majorem intelligentiam advertendum , quod non ¹⁷⁴
 prohibeatur excommunicatus usu Sacrarum Imaginum,
 et reliquiarum, eas venerando ; imò nec usu Aquæ bene-
 dictæ ; et aliorum Sacramentalium, non quidem ut par-
 ticipet fructui, quem illa producunt ex Benedictione
 Ecclesiæ, sed tantùm ut ea veneretur. Suar. D. 12 sec.
 3 n. 3. Pal. D. 2 p. 9 n. 14, et Salm. c. 3 n. 67, cum
 Henr. et Sayro. Potest etiã tempore, quo non cele-
 brantur Divina, Ecclesiam ingredi ad orandum pri-
 vatim, et seorsim ab aliis in distincto Sacello, ut
 communiter Suar. n. 1. Pal. l. c. Bon. q. 2 p. 3 § 2
 n. 8, et Salm. c. 3 n. 68, cum Conin, et Cajet. Qui

addit, posse etiã in eodem Sacello, ubi alii orant, privatim et ipsum orare, quia, privatè orando, minime cum aliis communicat. Imò dicunt Salm. ib. cum Con. Bon. Dian. Turr. Palud. etc. quod etiã dum Divina celebrantur, non prohibeatur excommunicatus ingressu Ecclesiæ, ut se liberet à satellitibus; vel ex alia causa, etsi ibi privatim oret; quia tunc nullam habet cum aliis communicationem. Et idè tunc non tenentur Sacerdotes cessare, nec eum repellere, nec alii è templo discedere.

175 Graviter autem peccaret excommunicatus, qui vellet audire Missam, vel interesse Officiis, et similibus publicis functionibus, ex c. Illud, de Cler. exc. min. et ex c. fin. de Sent. exc. Et, si monitus à Sacerdote nolit exire, incurrit excommunicationem Papæ reservatam, ex c. Eos, de Sent. exc. Sicùt illam etiã incurrit interdictus denunciatus, pertinaciter assistens Missæ, et omnes qui impediunt, ne excommunicatus, aut interdictus recedat, ut Pal. D. 2 p. 9 n. 4. Bon. q. 2 p. 3 § 1 n. 7, et Salm. c. 3 n. 70, ex c. Gravis de Sent. exc. Item notandum, quod Sacerdos excommunicatus faciens coram se Missam celebrari, incurrat irregularitatem, ex c. Tanta, de Excess. Prælat. Vide Salm. ib.

176 Item si excommunicatus sit vitandus, et monitus non velit Ecclesiã exire, tenentur Clerici eum (etiã si esset Sacerdos) expellere, si possunt; aut si non possunt ab Officiis cessare et alia agere, quæ leguntur apud Bus. aliàs graviter peccant, et excommunicationem minorem incurrunt, ex c. Is qui de Sent. exc. et Clem. 2 eod. tit. Sicque pariter dicunt Bon q. 2 p. 3 § 1 n. 9 et Salm. c. 3 n. 72, graviter peccare assistentes eidem Missæ, quam audit excommunicatus, nisi excuset aliqua necessitas, aut parvitas materiæ. Et hoc videtur probabilius, quia in Missa necessario omnes audientes conveniunt in una oblatione. Quàmvis Suar. apud Salm. non improbabiliter dicat, hanc communicationem adstantium culpam venialem non excedere; et hoc probabile putant Pal. D. 2 p. 6 n. 5,

et iidem Salm. c. 3 n. 72 et Sayr. Fill. Henr. Krim. apud Croix l. 7 n. 207, quia talis excommunicatio videtur nimis remota, et accidentalis, nisi illi sint etiã causa ut excommunicatus intersit. Hac tamen ratione non obstante, nullus Author hujusmodi assistentes excusat saltẽm à culpa veniali, et ab excommunicatione minori. Communiter autem docent Bus. hic, et Pal. l. c. cum Suar. Sayr. Henr. Fill. Bon. et aliis cum Salm. c. 3 n. 73, ac Ronc. Q. 5, quod, si adstantes audiant aliam Missam ab illa, quam audit excommunicatus, tunc nec ipsi, nec celebrans teneantur recedere, quia tunc nulla adest communicatio in eodem divino, et illa assistentia in eodem loco materialiter se habet.

« Porrò per divina officia intelliguntur sacrificium ¹⁷⁷
 » Missæ, publica oratio, processio, cantus horarum,
 » benedictio olei, aquæ, candelarum, et cætera an-
 » nexa ordini clericali, quæ solemniter fiunt, excepta
 » concione * (*Nam audire concionem, sive lectionem*
 » *Theologiæ, Canonum, etc. nec excommunicato, nec*
 » *aliis cum ipso prohibetur, cum ibi nulla sit communi-*
 » *catio, argumento ex c. Responsio. De Sentent. exc.*
 » Salm. c. 3 n. 73. Croix l. 7 n. 281. *Ipse autem ex-*
 » *communicatus nequit concionari, aut legere, nisi sit*
 » *toleratus, et ab aliis requiratur; aut nisi ad hoc tenea-*
 » *tur ex officio, quia tunc præsumitur ab aliis requiri,*
 » ut Suar. D. 12 s. 2 n. 5. Pal. D. 2 p. 9 n. 5, cum Bon.
 » et adhærent Salm. l. c. in fine in quibus, licet alii fi.
 » deles non teneantur vitare toleratum, tenentur tamen
 » non toleratum sub mortali vitare * (ex c. Is qui, de
 » Sent. Exc.) *; nisi vel levitas materiæ; vel ignoran-
 » tia, aut simile quid excuset. Unde si talis præsens
 » sit, moneri debet, ut recedat: si nolit, debet ex-
 » trudi, vel exportari, licet sit Sacerdos * (Ex c. Ve-
 » nient. de Sent. Exc.) *; nisi tamen gravius indẽ ti-
 » meatur incommodum, ob quod si expelli non pos-
 » sit, omittendum est officium, etiã die festo; et
 » celebrans nondum inchoato Canone, debet abrum-
 » pere Missam; si inchoavit, potest cæteris abeundi,

- » bus sacrum prosequi * (Ut tenent Suar. et Henriq;
 » contra Bon. et Corn. apud Salm. n. 71, in fin. *quime-*
 » *ritò utrumque probabile putant*) * , vel abrumperè, ob
 » sententiæ utriusque probabilitatem; si consecravit,
 » debet, solo ministro manente, pergere usque ad
 » communionem inclusivè; et reliqua perficere in
 » sacristia, vel alio decenti loco. * (ut certum est cum
 » Salm. d. n. 71.) * Quod si excommunicatus negligat
 » procurare absolutionem, eo fine, ut non audiat sa-
 » crum die festo, peccat mortaliter omissione sacri:
 » secùs si alia de causa negligat, * (V. d. n. 161.) *
 » Quod si etiàm obligatus est ad Horas, non excu-
 » 178 » satur ab illis; * (Ità comm. Laym. c. 2 n. 7. Sayr.
 » Cov. Avil. etc. cum Salm. c. 3 n. 66. *Etiàmsi teneat-*
 » *ur ad Officium ex solo titulo Beneficij. Et si fructus*
 » *illius Beneficij non recepit, hoc provenit ex culpa sua;*
 » Croix l. 7 n. 324, cum Pal. Suar. Nav. Laym. et
 » Salm. n. 66, qui notant cum Cov. et Avila, *quod si*
 » *omnino privetur Beneficio, tunc non tenetur amplius*
 » *ratione Beneficij recitare*) *. Etsi non debeat dicere:
 » *Domínus vobiscum*, sed, *Domine exaudi, etc.* * (*Si*
 » *tamen diceret, Dominus vobiscum, venialiter tantum*
 » *peccaret*, ut Salm. c. 3 n. 64, cum Bon. et Henr.
 » Imò Avila, et Hurt. apud Pal. D. 2 p. 9 n. 8, et
 » Nav. apud Salm. l. c. *dicunt nullo eum modo peccare,*
 » *quandò solus recitat, quia ly Dominus vobiscum erit*
 » *tantum privata oratio pro alijs, sicut quandò dicit in*
 » *Invitatorio: Venite adoremus.* *. Si autem Horas
 » cum alio privatim legat, venialiter tantum videtur
 » peccare. * (Quamvis enim in c. Excommunic. 11
 » q. 3, *interdicitur excommunicato communicare cum*
 » *alijs, etiàm in oratione privata; at secluso scandalo*
 » *et contemptu, non videtur materia gravis uti socio ad*
 » *recitandum Officium privatim, sicut ad dicendum Ro-*
 » *sarium. Ità probabiliter Tourn. t. 2 p. 482. Bon. q. 2*
 » p. 3 § 2 n. 4, et Con. Dian. Cov. Corn. Ugol. apud
 » Salm. c. 3 n. 63. *Si autem sit toleratus, nullo modo*
 » *peccat, si recitet cum alio, ab eo requisitus, juxta*
 » *dicta n. 138, v. Utrum*) *.

» V. Collatio Beneficii facta excommunicato nulla 179
 » est, uti et præsentatio, vel electio, institutio, et
 » confirmatio. Ratio, quia excommunicatus, etiã
 » toleratus, non potest communicare in officio, proin-
 » dèque incapax est Beneficii, quod datur propter of-
 » ficiũ. Idque, licet ignoretur excommunicatio, quia
 » ignorantia invincibilis, etsi excuset à culpa, non ta-
 » men supplet defectum conditionis requisitæ ad va-
 » lorem actũs; vid. Less. l. 2 c. 34 d. 22. Imò proba-
 » bile est, excommunicatum, quãmvís beneficio antè
 » obtento non privetur, fructus tamen, et distribu-
 » tiones non facere suas, ideòque eas tenèri restituere
 » etiã antè sententiam judicis, quia est privatus of-
 » ficio; fructus autem dantur propter officium, velut
 » merces propter opus. Itã Suar., et alii contra Sanch.
 » et Con. qui probabiliter putant, ex consuetudine
 » non tenèri antè sententiam, modò per se, vel alium
 » inserviat Beneficio. »

Plura hìc notanda, et examinanda. Equidem nulla 180
 est omnis Beneficii collatio, electio, etc. facta in favo-
 rem excommunicati, ex c. Postulastis, De Cler. exc.
 min. Hinc notandum I. quod tunc non solùm reci-
 pientes, sed etiã conferentes, etc. peccent graviter
 et incurrant, ultrà excommunicationem minorem,
 etiã suspensionem à collatione, ex cit. c. Vide Salm.
 c. 3 n. 96 et 97. Valida tamen est collatio, si Papa
 scienter conferat Beneficiũ excommunicato: vel si
 in concessione Pontificis adsit clausula absolutionis à
 censura ad effectum validè consequendum, nisi quis
 excommunicatus sit ob hæresim, quæ non compre-
 henditur sub generali absolutione; Salm. n. 98.

Notand. II. Quod idem, quod dictum est de Benefi-
 ciis, dicatur de collatione, et receptione Dignitatum
 Ecclesiasticarum habentium jurisdictionem, prout
 Episcopatus, Prioratus, et similis; itã communiter
 Suar. D. 13 sect. 1 n. 7. Bon. q. 2 p. 4 § 1 n. 3. Pal.
 p. 10 n. 9, et Salm. c. 3 n. 102. An autem idem pro-
 cedat quoad Dignitates sæculares? Affirmant Salm. n.
 103, cum Bon, Cornejo, Henr, Garcia, Ugol, etc. quia

excommunicati invalidè exercent actus jurisdictionis. Negant verò Pal. D. 2 p. 10 n. 11, ac Con. Fill. Gib. et Hurt. apud Salm. ib. (qui rectè probabile vocant). Ratio, quia nullum habetur expressum jus de facto irritans collationem hujusmodi Dignitatum. Nec obstat quod acta judicis excommunicati sint nulla, prout probabilius docent Suar. D. 16 s. 1 n. 2. Dian. p. 5 tr. q. R. 108. Salm. c. 3 n. 121, cum Con. et Hurt. ac ipse Pal. D. 2 p. 14 § 2 n. 1, cum Innoc. Panorm. Vasq. Laym. Bon. etc., èd quod consuetudine jam receptam sit, annulationem actorum pro Judice Ecclesiastico præscriptam in c. Cum audimus 24 q. 1, et in c. Tanta. De Excess. Prælat. extendi etiàm ad Judicem sæcularem. Nam respondetur, quod licet excommunicatus impediatur à suo Officio externo, hoc tamen non efficiat, ut officii collatio sit nulla, post absolutionem enim validè et licitè poterit talis Judex suo munere fungi.

Notand. III. Idem quod de Beneficio, dicendum esse de pensione Clerici, quæ datur in titulum Beneficii ob ministerium Ecclesiasticum; et de pensione Ecclesiastica, licet temporali, quæ datur ob Officium Ecclesiasticum, prout Vicario, aut Coadjutori Episcopi; ita Salm. c. 3 n. 107, cum Pal. Suar. et comm. Secùs autem, si pensio sit merè laicalis, vel etiãsi mixta (juxta dicta apud Bus. l. 4 n. 137.), ut probabiliter Pal. Avil. Laym. Sa, etc. cum Salm. c. 3 n. 108. Notand. IV. quod, si quis antè excommunicationem fuisset præsentatus, vel electus ad Beneficium, validè acceptet, et possessionem obtineat, etiãsi tempore acceptationis sit excommunicatus, quia acceptatio, seu possessio non sunt actus jurisdictionis, sed privati; ita Pal. p. 10 n. 18. Bon. § 1 n. 9. Cov. Avil. etc. cum Salm. c. 3 n. 110. (contra Suar. ap. Tourn. p. 485. q. 2 qui sententiam Suarii vocat æquè probabilem). Secùs dicendum, si is erat excommunicatus tempore collationis, licet postea tempore acceptationis absolutus sit: est commune, vide Salm. ib. n. 111. Quare requiritur tunc nova collatio, quàmvis probabile putent Salm. ib. cum Less. Bon. Nav. Henr. sufficere,

quod collator sciens in prima voluntate perseveret. Notandum V. Quod excommunicatus Beneficium recipiens non possit facere suos fructus perceptos tempore excommunicationis; etiãmsi postea absolvatur, et ritè Beneficium reobtineat. Attamen eo casu, si pro illo tempore per se, vel alios satisfecerit officio annexo. potest fructus retinere; quia fructus Beneficii vacantis, ubi non est usus *Spolii*, spectant ad successorem, ut dicunt Bon. D. 2 q. 2 p. 4 § 1. n. 5 et Salm. c. 3 n. 101, cum Con. Alter. Henr Diana, et Leander Ubi autem est lex *Spolii*, rectè ait Pal. D. 2 p. 11 n. 1, cum Nav. Henr. Con. et Avila, posse tantum retinere fructus correspondentes servitio præstito. Imò probabiliter dicunt Suar. D. 13 sect. 1 n. 3. Tourn. p. 486 v. Hic, Dian. p. 3 tr. 9. R. 89 et Salm. c. 3 n. 100 cum Con. et Cornejo, quod si ille bona fide Beneficium recepit, et servitium præstit, tunc licet teneatur Beneficium demittere, possit tamen retinere, aut exigere fructus suæ congruæ sustentationi correspondentes pro tempore servitii præstiti; quia reipsa Ecclesiæ inservivit, et ratione illius operis dignus est congrua sustentatione.

Sed quær. I. An excommunicatus etiãmsi toleratus sit inhabilis ad Beneficiã, Officia, etc.? Negant Giball. Navarr. Dian. Hurt. et probabile vocat Less. ap. Salm. c. 3 n. 104. quia Concilium Constantiense, concedens fidelibus cum excommunicato tolerato communicare, consequenter concedit excommunicato Beneficium recipere. Veriùs tamen affirmant Pal. q. 10 n. 3. Suar. d. 13. s. 1 n. 29. Tourn. t. 2. p. 484 Qu. 5. item Avil. Con. etc. cum. Salm. n. 105. Ratio, quia, etsi concessum sit aliis cum tolerato communicare, excommunicatus tamen non potest officia præstare; quare collatio semper fit indigno. Exciperem, si in aliquo casu officia præstanda essent in commodum conferentium Beneficium petentium illius communicationem in prædictis officiis. Hinc licet in c. Postulatis. De Cler. exc. lata sit suspensio contra conferentes Beneficium excommunicato, tamen rectè dicunt Salm. n.

106. hanc suspensionem sublata[m] fuisse per Concilium Constantiense.

182. Quær. II. An valida sit collatio Beneficii facta alicui inculpabiliter ignoranti, se esse excommunicatum vel non esse ab excommunicatione absolutum? Negant communiùs Pal. n. 4. Less. l. 2 c. 34 n. 117. et Sanch. Cons. l. 2 c. 2 d. 10 n. 7. Suar. D. 3. et alii cum Salm. c. 3 n. 99. Ratio, quia ignorantia excusat quidem à culpa, sed non tollit inhabilitatem. Dicunt tamen Less. et Salm. II. cc. probabilem esse sententiam Dianæ et Baunii cum Fabro, quod collatio tunc satis sit valida, quia Collator ad cautelam solet absolvere à censuris. dum alicui de beneficio providet, ad effectum scilicet tantum præsentis collationis consequendum. Idque reverà est satis probabile cum Cabass T. J. l. 5 c. 11 n. 11.

183. Quær. III. An qui est excommunicatus post Beneficium obtentum, privetur fructibus antè sententiam Judicis, etiàmsi per se aut per alium officium præstet? Affirmant Conc. p. 462 n. 29 Cum Suar. Fill: etc. Sed probabiliùs negant Pal, Sanch. Layman. Tourn. Salm. et alii, quos retulimus l. 3 n. 676. Post sententiam verò excommunicatus restituere quidem tenetur omnes fructus, donec absolvatur, etiàmsi per se non stet, quominùs absolvatur. Nisi esset pauper, quo casu sibi fructus tamquam pauperi applicare posset; ità Laym. lib. 1 tr. 5 p. 2 c. 2 n. 10. Pal. Dub. 2. p. 11 n. 6 et Salm. c. 3 n. 117 cum Avila, Sylvio, Corn. etc.

184. « VI. Privat communicatione forensi. Undè excommunicatus nequit esse Judex, Advocatus, Procurator; licet pro semetipso respondere possit ipse. Coninck. Præpos. Dian. p. 5 t. 9. Res. III. * (Et etiàmsi Actorem reconvenire; et hoc, etiàmsi per alium commodè possit se tueri, ut Coninck. Pal. Suar. etc. contra alios apud Salm. c. 3 n. 125.) * Item Actor, Tabellio, Testis, etc. Ità ut contra excommunicatum, etiàmsi toleratum, semper possit reus excipere. * (Ità ex c. Veniens, de Testib. c. Pia, de

- » Except. in 6 et c. Nullus 3 q. 4. *Quòmvīs is Actor*
- » *excommunicatus validè agat, donec repellatur, ut ex*
- » d. c. Pia. Dicunt tamen Dian. et Lez. apud Salm.
- » c. 3 n. 118, *non peccare graviter Actorem, qui justè*
- » *petit suum, si non repellitur. Toleratus verò licitè tue-*
- » *tur se, et alios in judicio, ut Pal. punct. 14 n. 14.*
- » Salm. ib cum Avil. *Vitandus tamen non potest alios*
- » *in judicio defendere; quòmvīs, si faciat, et stipen-*
- » *dium recipiat, non teneatur illud restituere: Navar.*
- » Avil. Lez. Salmanticens. ibid. *Exceptio autem*
- » *opponi potest etiàm post sententiam antè ejus exe-*
- » *cutionem: Salm. num. 119, ex d. c. Pia) * Quod si*
- » *non faciat, nec Judex eum repellat, valida ejus*
- » *acta erunt, si sit toleratus. Secùs est de Judice non*
- » *tolerato, cum sit privatus jurisdictione. * (Hoc rectè*
- » *putant esse probabilius Salm. c. 3 n. 121, juxtà dicta*
- » *suprà n. 180, ad Not. II. Testis pariter vitandus va-*
- » *lidè testatur, si non repellitur; toleratus autem validè,*
- » *et licitè, si ab una partium requiritur; Salm. n. 123,*
- » *cum Avil. et Pal.) * Vid. Lay. c. 2. Dian. p. 5 t. 9.*
- » Resp. 112 et 113. Non potest etiàm esse Tutor, aut
- » Curator, Diana pag. 5 tom. 9. Resp. 115 ex Sylv.
- » Neque testamenti executor. Diana pag. 8 tom. 9
- » Resp. 2, ex Carp. etc. contra Sanch. Lugo, etc.
- » si tamen non fiat oppositio, validè exequitur, ib.
- » Nec potest ipse testari licitè, etsi faciat validè,
- » etiàm cum excommunicatum instituit hæredem.
- » Suar. Villal. Merc. etc. cum Dian. l. c. Resp. 129.
- » Denique contractus omnes ab eo facti (etsi sint il-
- » liciti, et ratione eorum non detur actio in foro ex-
- » terno) durante executione, valent, nisi fiant ab
- » eo, ut persona publica, vel ministro ratione mu-
- » neris, et Beneficii; quia tunc spectant ad jurisdic-
- » tionem, quæ suspensa est. Dian. p. 5 t. 9 R. 128 ex
- » Con. Fill. Merc. etc.
- » VII. Excommunicatus non toleratus privatur usu
- » jurisdictionis. Undè non potest validè eligere, con-
- » ferre, præsentare, ferre leges, vel sententiam, et
- » qui sic Beneficium à non tolerato accepit, dicendus
- » est intrusus, ac proindeque tenetur, sine alia juri

106. hanc suspensionem sublatam fuisse per Concilium Constantiense.

182. Quær. II. An valida sit collatio Beneficii facta alicui inculpabiliter ignoranti, se esse excommunicatum vel non esse ab excommunicatione absolutum? Negant communiùs Pal. n. 4. Less. l. 2 c. 34 n. 117. et Sanch. Cons. l. 2 c. 2 d. 10 n. 7. Suar. D. 3. et alii cum Salm. c. 3 n. 99. Ratio, quia ignorantia excusat quidem à culpa, sed non tollit inhabilitatem. Dicunt tamen Less. et Salm. ll. cc. probabilem esse sententiam Dianæ et Baunii cum Fabro, quod collatio tunc satis sit valida, quia Collator ad cautelam solet absolvere à censuris. dum alicui de beneficio providet, ad effectum scilicet tantùm præsentis collationis consequendum. Idque reverà est satis probabile cum Cabass T. J. l. 5 c. 11 n. 11.

183. Quær. III. An qui est excommunicatus post Beneficium obtentum, privetur fructibus antè sententiam Judicis, etiàmsi per se aut per alium officium præstet? Affirmant Conc. p. 462 n. 29 Cum Suar. Fill: etc. Sed probabiliùs negant Pal, Sanch. Layman. Tourn. Salm. et alii, quos retulimus l. 3 n. 676. Post sententiam verò excommunicatus restituere quidem tenetur omnes fructus, donec absolvatur, etiàmsi per se non stet, quominùs absolvatur. Nisi esset pauper, quo casu sibi fructus tamquàm pauperi applicare posset; ità Laym. lib. 1 tr. 5 p. 2 c. 2 n. 10. Pal. Dub. 2. p. 11 n. 6 et Salm. c. 3 n. 117 cum Avila, Sylvio, Corn. etc.

184. « VI. Privat communicatione forensi. Undè excommunicatus nequit esse Judex, Advocatus, Procurator; licet pro semetipso respondere possit ipse. » Coninck. Præpos. Dian. p. 5 t. 9. Res. 111. * (Et » etiàmsi Actorem reconventre; et hoc, etiàmsi per alium » commodè possit se tueri, ut Coninck. Pal. Suar. etc. » contra alios apud Salm. c. 3 n. 125.) * Item Actor, Tabellio, Testis, etc. Ità ut contra excommunicatum, etiàmsi toleratum, semper possit reus » excipere. * (Ità ex c. Veniens, de Testib. c. Pia, de

- » Except. in 6 et c. Nullus 3 q. 4. *Quòvis is Actor*
- » *excommunicatus validè agat, donec repellatur, ut ex*
- » *d. c. Pia. Dicunt tamen Dian. et Lez. apud Salm.*
- » *c. 3 n. 118, non peccare graviter Actorem, qui justè*
- » *petit suum, si non repellitur. Toleratus verò licitè tue-*
- » *tur se, et alios in judicio, ut Pal. punct. 14 n. 14.*
- » *Salm. ib cum Avil. Vitandus tamen non potest alios*
- » *in judicio defendere; quòvis, si faciat, et stipen-*
- » *dium recipiat, non teneatur illud restituere: Navar.*
- » *Avil. Lez. Salmanticens. ibid. Exceptio autem*
- » *opponi potest etià post sententiam antè ejus exe-*
- » *cuttionem: Salm. num. 119, ex d. c. Pia) * Quod si*
- » *non faciat, nec Judex eum repellat, valida ejus*
- » *acta erunt, si sit toleratus. Secùs est de Judice non*
- » *tolerato, cum sit privatus jurisdictione. * (Hoc rectè*
- » *putant esse probabilius Salm. c. 3 n. 121, juxtà dicta*
- » *suprà n. 180, ad Not. II. Testis pariter vitandus va-*
- » *lidè testatur, si non repellitur; toleratus autem validè,*
- » *et licitè, si ab una partium requiritur; Salm. n. 123,*
- » *cum Avil. et Pal.) * Vid. Lay. c. 2. Dian. p. 5 t. 9.*
- » *Resp. 112 et 113. Non potest etià esse Tutor, aut*
- » *Curator, Diana pag. 5 tom. 9. Resp. 115 ex Sylv.*
- » *Neque testamenti executor. Diana pag. 8 tom. 9*
- » *Resp. 2, ex Carp. etc. contra Sanch. Lugo, etc.*
- » *si tamen non fiat oppositio, validè exequitur, ib.*
- » *Nec potest ipse testari licitè, etsi faciat validè,*
- » *etià cum excommunicatum instituit hæredem.*
- » *Suar. Villal. Merc. etc. cum Dian. l. c. Resp. 129.*
- » *Denique contractus omnes ab eo facti (etsi sint il-*
- » *liciti, et ratione eorum non detur actio in foro ex-*
- » *terno) durante executione, valent, nisi fiant ab*
- » *eo, ut persona publica, vel ministrò ratione mu-*
- » *neris, et Beneficii; quia tunc spectant ad jurisdic-*
- » *tionem, quæ suspensa est. Dian. p. 5 t. 9 R. 128 ex*
- » *Con. Fill. Merc. etc.*
- » *VII. Excommunicatus non toleratus privatur usu*
- » *jurisdictionis. Undè non potest validè eligere, con-*
- » *ferre, præsentare, ferre leges, vel sententiam, et*
- » *qui sic Beneficium à non tolerato accepit, dicendus*
- » *est intrusus, ac proindeque tenetur, sine alia juri*

- » declaratione , Beneficium unà cum fructibus relin-
 » quere , * (Ità commun. Salm. c. 3 n. 121.) *
 1286 » Dixi , *non toleratus* , quia acta tolerati probabile
 » est esse valida ob bonum commune , graviter tamen
 » peccat , si absque necessitate talia exerceat . * (Et
 » hoc certum est cum Salm. d. n. 121 quoad Judicem
 » Ecclesiasticum in c. Tanta de Exc. Prælat.) *
 » VIII. Non toleratus privatur Ecclesiastica sepul-
 » tura , ità ut non possit in loco sacro , seu benedicto
 » sepeliri ; et si contrarium fiat , ac corpora discerni
 » possint , debet exhumari , nec in eo loco divina per-
 » agi antè reconciliationem .

Ità ex cap. Sacris. De Sepult. Pollutà autem Eccle-
 sià , manet pollutum et cœmeterium , sed non contra
 ex c. Consuluisti de Cons. Eccl. in 6. Si verò excom-
 municatus decessit cum signis pœnitentiæ , non est
 exhumandus , sed absolvendus , petità absolute ab
 hærede ; Salm. c. 3 n. 75 , cum Pal. et Corn. Peccant
 graviter comitantes vitandum ad sepulturam , Clerici
 canentes etc. Vide Salm. ibid. Sepelientes autem illum
 incurrunt excommunicationem majorem , ex Clemen.
 1. De Sepult. Per *sepeliantes* autem non intelliguntur
 comitantes , canentes , etc. An autem intelligantur pro-
 curantes , ut sepeliatur ? Affirmant Salm. c. 3 n. 82. Pal.
 Con. Suar. Sed negant Caj. Con. Avil. Henr. etc. ib.
 n. 81. Rectè dicunt Salm. n. 80 , in fin. utramque
 esse probabilem .

- 1287 » Dixi *non toleratus* : quia Ecclesia non polluitur ,
 » etsi hæreticus non speciatim denunciatus in ea se-
 » peliatur , ut docent Suar. Laym. et alii . * (*Hinc*
 » *tolerati licitè seneliuntur in loco sacro , si cum signis*
 » *pœnitentiæ è vita migraverint ; Palaus , q. 6 n. 124*
 » *Salm. c. 3 n. 75. Nav. Con. Sayr.)* * Jure nihilomi-
 » nùs id prohibent Episcopi in Germania , eò quod
 » inter cæteras pœnas non communicantium in Pascha-
 » te , etiàm statuatur privatio sepulturæ Ecclesiasticæ .
 1288 » Excommunicatus privatur omni alia civili com-
 » municatione fidelium , ità ut ipse non possit cum
 » aliis , et , si non sit toleratus , etiàm alii cum ipso

» non possint communicare ; idque in casibus hoc
» versu comprehensis :

» I. *Os*, II. *Orare*, III. *Vale*, IV. *Communio*, V. *Men-*
» *sa negatur*.

» Ista eruuntur ex iis quæ declaravit Calixtus Papa
» in c. Excommunic., 11. Qu. 3 ubi dixit : *Nec cum*
» *eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo com-*
» *municet; nec ave eis dicat; quia quicumque in his vel*
» *aliis prohibitis scienter excommunicatis communica-*
» *verit, juxta Apostolorum institutionem, et ipse simili*
» *excommunicationi subiacebit*. Non autem hic illud
» *simili* importat æqualitatem (scilicet excommunica-
» tionem majorem), sed tantum similitudinem, prout
» excommunicatio minor similis est majori.

» Dicitur I. *Os*, per quod intelligitur osculum, et
» omne colloquium, etiam privatum; item per nutus,
» litteras, internuncium, et quodvis signum benevo-
» lentiae. * (*Ut missio vel acceptatio munerum; Salm.*
» c. 3 n. 135, cum Bon. Avila, Reg. etc.) *

» Dicitur II. *Orare*, id est omnis communicatio in
» divinis, de qua supra. * (*Vide dicta n. 173.*) *

» Dicitur III. *Vale*, quod comprehendit omnem
» salutationem (saltem honorificam verbo, vel signo,
» vel amplexu, et secundum quosdam, etiam resalu-
» tationem, eo quod sit actus observantiæ; sed con-
» trarium videtur verius, quia est solutio debiti. Imò
» Sayr. etc. cum Dian. t. 5 p. 9. Res. 16, putant
» probabile, quod sola verbalis salutatio sit prohibita,
» non autem aliasigna, v. g. aperiendo caput, etc.
» quæ urbanitatis causâ fieri solent. »

Dubit. igitur 1 an liceat exhibere excommunicato
signa urbanitatis, v. gr. assurgendo, aperiendo ca-
put, dando locum, sine ulla tamen expressione ver-
borum? *Prima* sententia valdè probabilis negat; et
hanc tenent Suar. D. 15 s. 1 num. 3. Pal. D. 2 p. 17
n. 4, cum Laym. Salm. c. 3 n. 136, cum Hurt. Escob.
l. 50 n. 254, cum Vasq. et Sylvest. ac Bon. D. 2 q. 2
p. 6 § 2 num. 4, cum Henr. Ugol. et Reg. Ratio quia
hujusmodi actus reverentiæ, esto solis nutibus fiant,

et sine animo honorandi, sunt tamen quædam communicatio, et vera signa amicitie ac salutationis. *Secunda* verò sententia affirmat, modò absit animus salutandi; hanc tenent S. Anton. 3 p. tit. 25 c. 2 in princ. cum Guil. Nay. c. 27 num. 20, cum Major. et Ang. Fill. tr. 13 n. 85, Spor. Suppl. p. 134 n. 97, item Sotus, Avila, Graff. et Sayr. apud Pal. Ratio, tum quia tales actus non exhibentur ut signa amicitie, aut communicationis, sed ut vitetur nota inurbanitatis; tum quia, esto hujusmodi actus involvant quamdam salutationem, talis tamen salutatio videtur consuetudine introducta ut necessaria, non quidem ad honorandum excommunicatum, sed ne ille contemnatur. Hanc autem secundam sententiam meritò vocant probabilem ipsi fautores primæ sententiæ, nempe Bon. Pal. Salm. et Escob. Maximè (ut ajunt Croix l. 7 n. 277. Mazz. t. 4 p. 316. Bon. cum Suar. loc. cit. et Renzi t. 1 p. 542 qu. 4 cum Laym. et Pelliz.) si excommunicatus sit Superior, vel persona publica, uti Episcopus, Prætor, etc. quia tunc prædicta signa potiùs exhibentur ad vitandum damnum, vel indignationem illius.

293 Dubit. 2 an liceat excommunicatum resalutare? Affirmant Bus. ut suprà, ac Fill. tract. 13 c. 5 q. 3 n. 84. Henr. et Krimer apud Croix l. 7 n. 277, et probabile putat Pal. D. 2 p. 17 n. 4, quia, ut ajunt, resalutatio illa non est exhibitio honoris, sed debiti solutio, quæ non videtur ab Ecclesia vetari. Sed probabiliùs negant Bon. D. 2 q. 2 p. 6 § 2 n. 4. Holzman. p. 382 n. 197, et Salm. c. 3 n. 136, cum Avila. Ratio, quia, cum vetitum sit salutare excommunicatum, ille non habet jus, ut resalutetur, eò quod in pœnam sui criminis sit illo privatus. Et sic pariter probabiliùs dicunt Bon. l. c. Croix d. n. 277. Viva de cens. q. 3 ar. 2 n. 9. Salm. c. 3 n. 136, cum Avila, et Renzi p. 541 q. 2 cum Pelliz. (contra Sa, et Henr. ap. Vivam l. c. quorum opinionem probabilem putat Mazz. t. 4 p. 316) neque esse licitum excommunicato rescribere. Ratio est eadem, ut suprà, quia, cum prohibitum sit

communicare cum excommunicato, ille non habet jus, ut ei rescribatur. Cæterùm quòad resalutationem non audeo primam sententiam dicere improbabilem, quia licet excommunicatus non habeat jus, ut resalutetur, tamen resalutatio illa non videtur propriè actus honoris, et contra negatio illius videtur quidam actus contemptûs, vel saltèm inurbanitatis. Quòad rescriptionem verò non valeo acquiescere sententiæ oppositæ, quia rescriptio videtur vera communicatio.

Qui autem excommunicatum injuriis afficeret, vel ei diceret, *Deus te illuminet, convertat, etc.* nullam quidem censuram incurrit; ità communiter S. Anton. p. 3 tit. 25 c. 2 in princ. Salm. c. 3 n. 136, et Croix l. 7 n. 277.

« Dicitur IV. *Communio*, quæ comprehendit omnem¹⁹⁴
 » nem contractum : qui tamen validus est, si fiat
 » * (Ità Salm. c. 3 n. 138, cum Pal. Con. Av. (con-
 » tra aliquos), ex c. 32 de Sent. Exc. etc. *illicitum*
 » autem est excommunicato testari, licet testamentum
 » sit validum, nisi ille sit usurarius. V. Salm. c. 3
 » n. 139) *, item cohabitationem, cooperationem,
 » societatem, v. g. in contractibus, ità ut moraliter
 » censeatur communicare; quod prudens æstimabit :
 » undè nec iter cum eo, tamquàm cum socio, facere
 » licet. * (*Nec licet cum eo collaborare, sedere, sub*
 » *eodem tecto vivere, dormire : intellige per modum so-*
 » *cietatis ; nam aliàs cubare tantùm ad quiescendum,*
 » *etiàm in eodem lecto, non vetatur, ità probabiliter*
 » Suar. D. 15 sect. 2 n. 8. Bonac. part. 6 § 2 n. 5. Pal.
 » D. 2 p. 17 n. 5, et Salm. c. 3 n. 137.)

« Dicitur V. *Mensa*, per quam intelligitur omnis¹⁹⁵
 » convictus, et convivia, per modum societatis, et
 » commercii; qualis non est, si casu incidas in idem
 » hospitium, iter, mensam, imò lectum. V. Bonac.
 » dist. 2 q. 2 p. 6 § 1 et 2. »

Non licet igitur communicare cum excommunicato in eadem mensa formaliter; idque accidit quòd excommunicatus invitat alterum ad coenam; aut quòd aliquis vitam communem agit cum excommunica-

to, esto non vescatur iisdem cibus, ut evenire solet in Monasteriis, et Seminariis, in quibus tametsi diversæ sint mensæ in eodem Refectorio, nihilominus omnes censentur communicare in eadem mensa et refectiõne. Idem est quandò multi invitantur ab excommunicato, et in eodem cubiculo accumbunt, licet in diversis mensis; secùs si accumbant in mensis valdè disjunctis, seu dispositis in diversis cubiculis; ità Suar. D. 15 s. 2 n. 6. Salm. c. 3 n. 140, et Bon. D. 2 q. 2 p. 6 §2 n. 5, cum Hen. Av. Say. Fil. Reg. et Ugol. Secùs etiàm, si quis ederet cum excommunicato in diversorio, adhuc in eadem mensa, ubi, tamen unusquisque sibi intendit, ut Suar. Salm. et Bon. II. co. cum Sayr. et alii. Item secùs, si quis casu conveniat cum excommunicato in eadem domo, itinere, vel mensa; Holzm. p. 382 n. 197. Spor. Suppl. c. 3 n. 97, et Pal. D. 2 p. 17 n. 5, cum Suar. Laym. Sayr. et Hurt.

- 196 * Quæres 1. Quale peccatum sit communicare cum
 » excommunicato non tolerato? Resp. Communicatio
 » in divinis censetur mortale propter gravitatem ma-
 » teriæ; in civilibus autem (etsi inducat minorem
 » excommunicationem), secluso tamen contemptu,
 » tantùm est veniale regulariter. Suar. Bauny etc. Dian.
 » p. 7 t. 11 R. 47 * (Ità etiàm S. Th. 3 p. q. 23 n. 3.
 » Salm. c. 3 n. 7, et n. 127, cum Lez. Suar. et comm.)
 » quod addo, quia aliquandò est mortale, ut si quis
 » cum excommunicato communicet in eodem crimi-
 » ne, v. g. si quis concubinam excommunicatam cog-
 » noscat. »

- 197 Distinguendum inter peccatum, et poenam com-
 municationis cum vitando. Quodam peccatum in duo-
 bus casibus communicans certè peccat graviter. I. Si
 communicat cum eo in divinis, nisi excuset parvitas
 materiæ, juxtà dicta n. 173 et 176. II. Si communi-
 cat in crimine criminoso, idest in eodem crimine,
 sivè contumacia, ob quam lata est excommunicatio,
 v. g. si quis suam concubinam excommunicatam post
 excommunicationem iterùm cognoscat, ut habetur
 ex c. Concubinæ; De Sentent. excomm. Vel si quis

post excommunicationem latam in aliquem ob furtum, concubinatum, etc. impendit ei auxilium, aut consilium, ne restituat, ne concubinam dimittat, vel ne exeat ab excommunicatione; ita Bon. q. 2 p. 6 § 1 n. 8. Suar. D. 15 s. 7 n. 4, et Salm. t. 3 n. 133 ex c. Nuper.

Dubit. autem, an sit mortale frequenter communicare in civilibus cum vitando? Adest duplex probabilis sententia. Negant Nav. c. 27 n. 30. Pal. q. 18 n. 3, ac Sayr. Avila, Henr. Reg. Dian. Leand. etc. apud Salm. c. 3 n. 128. Quia communicatio in civilibus de se est tantum veniale: veniale autem per quamcumque multiplicationem non fit mortale. Tunc autem dicunt Nav. et Pal. cum Sayr. et Avila ll. cc. frequentem communicationem esse mortale, quando ex ipsa communicatione crederet communicans excommunicatum sumere occasionem in sua contumacia perseverandi. Affirmant vero probabilius Suar. D. 15 s. 2 n. 11. Bon. q. 2 p. 6 § 1 n. 6. Holzm. p. 382. Spor. Suppl. p. 134 n. 99, et Salm. c. 3 n. 129, cum Vill. Con. et Fill. Ratio quia communicatio etiam civilis cum excommunicato vitando de se videtur materia gravis, quod maxime probatur ex c. Excommunic. 11 q. 3 ubi (ut diximus n. 188,) Calixtus Papa aequè prohibet communicationem in Divinis, quam in humanis. Item probatur ex cap. Exceptionem 7 de Except. ubi communicans civiliter cum excommunicato dicitur, *in periculum animæ suæ communicare*; periculum autem animæ utique importat periculum damnationis, quod non nisi per culpam mortalem incurritur. Communicatio igitur etiam civilis tantum ex parvitate materiae potest esse venialis; ergo si actus multiplicantur, et conjunguntur, erit mortalis. Advertunt verò Tour. t. 2 p. 489 v. Dico, & ac Suar. Holz. Spor. et Salm. cum Con. ll. cc. ad peccandum graviter non sufficere, si quis frequenter etiam per longum tempus sejunctim communicet cum excommunicato, sed requiri, quod tales communicationes sint connexæ saltè per modum unius objecti voliti, nempe cum quis habet pre-

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpiùs communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòd poenam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simul contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur:
» I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata,
» V. Necessè.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casta utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat, » quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineanur, sint validi, » cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitur ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideò antè, vel postea, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. tac signa benevolentiae ostendere. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 142. Licet etià concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia etiam instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sivè spirituale, sivè temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etià societatem priùs initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleëmosynam petere; ità Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

• **II' Lex**, idest in casu legis matrimonialis: quo-²⁰²

- modò uxori licet communicare cum marito, et contra, nisi factum sit divortium. Dian, p. 5 t. 9 R. 122
- non tamen sponso de futuro cum sponsa; l. c. R. 136, lex Sayr. Sanch. et Fill.

Tam igitur excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum invertatur, et in aliis omnibus mutuo con- versari: ità D. in 4 Dub. 18 q. 2 ar. 4. Bonac. cum Suar. Sanch. et Pal. ex Colman. c. 3 num. 147, exc. ubi permittitur tam Conjugibus, quam de Sent. mulis; etc. communicare cum excom. debent ei obsequium præsent. In tribus autem ca- sibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare. 1. Quando ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum Busemb. ut supra, dicunt. Bon. num. 21. Salm. n. 148 et alii communiter. 2. Quando excommunica- tio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut Tournot. 2 p. 512. Holzm. t. 1 p. 383 n. 102, et Bon. ac Salm. ll. cc. 3 quando alter Conjugum est ob hæ- resim excommunicatus, ex c. Decrevit de Hæret. in 6 vide Salm. l. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etià

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpius communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòad pœnam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simul contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur:
» I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata,
» V. Necessè.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casti utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat,
« quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineantur, sint validi,
« cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitur ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et idè antè, vel postea, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. tac signa benevolentiae ostendere. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 142. Licet etiã concionem coram eo facere: An autem liceat in Theologia etiam instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sive spirituale, sive temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etiã societatem prius initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleemosynam petere; ita Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

- II' Lex, idest in casu legis matrimonialis: quo-²⁰²
- modò uxori licet communicare cum marito, et contra, nisi factum sit divortium. Dian. p. 5 t. 9 R. 122
- non tamen sponso de futuro cum sponsa; l. c. R.
- 136, ex Sayr. Sanch. et Fill. •

Tam igitur excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum in-continetur, et in aliis omnibus mutuo con- versari: ita Dian. p. 6 § 2 num. in 4 Dub. 18 q. 2 ar. 4. Bonac. cum Suar. Sanch. et Pal. ex Colman. c. 3 num. 147, exc. ubi permittitur tam Conjugibus, quam de Sent. mulis, etc. communicare cum excom. debent ei obsequium præsent. In tribus autem ca- sibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare. 1. Quando ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum Bosemb. ut supra, dicunt Bon. num. 21. Salm. n. 148 et alii communiter. 2. Quando excommunica- tio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut Tourn. t. 2 p. 5 r. 2. Holzm. t. 1 p. 383 n. 202, et Bon. ac Salm. ll. cc. 3 quando alter Conjugum est ob hæ- resim excommunicatus, ex c. Decrevit de Hæret. in 6 vide Salm. l. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etiã

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpiùs communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòd pœnam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simul contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur: » I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata, » V. Necessè.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casti utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat, » quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineantur, sint validi, » cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitur ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideò antè, vel postea, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. tac signa benevolentiae ostendere. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 142. Licet etià concionem coram eo facere: An autem liceat in Theologia etiam instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sive spirituale, sive temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius aequè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etià societatem prius initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleemosynam petere; ita Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

- **II' Lex**, idest in casu legis matrimonialis: quo-²⁰³
 • modò uxori licet communicare cum marito, et contra, nisi factum sit divortium. Dian. p. 5 t. 9 R. 122
 • non tamen sponso de futuro cum sponsa, l. c. R.
 • 136, tex Sayr. Sanch. et Fill. •

Tam igitur excommunicato, quam ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum continetur, et in aliis omnibus mutuo con- versari: ita Dian. p. 5 t. 9 R. 122. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 147, exc. ubi permittitur tam Conjugibus, quam de Sent. mulis; etc. communicare cum excom. debent ei obsequium praestent. In tribus autem casibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare.
 1. Quando ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum Busemb. ut supra, dicunt Bon. num. 21. Salm. n. 148 et alii communiter. 2. Quando excommunicatio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut Tourn. t. 2 p. 5 r. 2. Holzm. t. 1 p. 383 n. 102, et Bon. ac Salm. ll. cc. 3 quando alter Conjugum est ob haeresim excommunicatus, ex c. Decrevit de Haeret. in 6 vide Salm. l. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etià

positum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpiùs communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199 Quòd pœnam verò, communicans cum vitando sivè in humanis, sivè in Divinis, incurrit tantùm excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiàm majorem. I. Quandò Clericus scienter communicat in Divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. Significavit de Sent. exc. Vide Salm. c. 3 n. 131, cum comm. II. Quandò excommunicatio est lata contra aliquem, et simul contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem, ità S. Th. Suppl. q. 23 ar. 3. Pal. p. 18 n. 6, et Salm. n. 131, cum Avila, Hurt. etc. III. Quandò quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminoso, juxtà mox dicta n. 197; et hic absolvendus tantùm ab eo, à quo principalis absolvi potest, ex c. Nuper, de Sent. exc. Ità Salm. ex n. 133, cum aliis. Addunt autem ibidem, etiàm Episcopum excommunicantem excommunicationem majorem incurrere, si communicet in crimine criminoso.

200 Quæres 2 an aliquandò liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. quod sic, extrà Divina, in his quinque » casibus: * (Qui habentur c. Quoniam multos, Can. » 11 q. 3 et in sequenti versiculo continentur: » I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata, » V. Necessè.) *

201 » I. *Utile* intelligitur in casti utilitatis sive spiritualis » ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sivè » alterius, ut ab excommunicato consilium petat, » quod ab alio habere non potest; sivè etiàm utilitatis » temporalis. v. g. ut ab eo restitutio vel debitum ex » contractu exigatur. Contractus tamen novos cum » ipso inire non licet, etsi, si ineantur, sint validi, » cum nulla sit lex irritans. »

Licet igitur ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideò antè, vel postea, alia verba inserere, ex c. Cum voluntate, de Sent. excom. tac. signa benevolentiae ostendere. Sot. Bon. Av. Salm. c. 3 n. 142. Licet etià concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia etiam instruere? Negant Con. Avil. etc. Sed affirmant Salm. c. 3 n. 143, cum Soto et Sayr. quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sive spirituale, sive temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius aequè idoneus; Salm. d. n. 144, cum Con. et Bon. Licet etià societatem prius initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleemosynam petere; ita Pal. p. 19 n. 2. Suar. D. 15 s. 4 n. 8, p. 6 § 2 n. 10, et Salm. c. 3 n. 144, cum Con. et Avila.

- H. Lex, idest in casu legis matrimonialis: quo-²⁰²
- modò uxori licet communicare cum marito, et con-
- trà, nisi factum sit divortium. Dian. p. 5 t. 9 R. 122
- non tamen sponso de futuro cum sponsa, l. c. R.
- 136, ex Sayr. Sanch. et Fill. •

Tam igitur excommunicato, quàm ejus Conjugi, licet petere, et reddere debitum, ut periculum in-

continuetur, et in aliis omnibus mutuo con-

versari: ita D.

quar. 2 p. 6 § 2 num. 4 Dub. 18 q. 2 ar. 4. Bonac.

cum Suar. Sanch. et Pal. ex Colman. c. 3 num. 147,

exc. ubi permittitur tam Conjugibus, quam de Sent.

multis; etc. communicare cum excom.

debitum ei obsequium præsent. In tribus autem ca-

sibus nequeunt tales Conjuges inter se communicare:

1. Quando ipsi sunt jam per divortium separati, ut

cum Busemb. ut supra, indicunt Bon. num. 21. Salm.

n. 148 et alii communiter. 2. Quando excommunica-

tio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut

Tourn. t. 2 p. 5 r2. Holzm. t. 1 p. 383 n. 102, et Bon.

ac Salm. II. cc. 3 quando alter Conjugum est ob hæ-

resim excommunicatus, ex c. Decrevit de Hæret. in 6

vide Salm. t. c.

Dubit. autem 1. An quis possit communicare etià

in Divinis cum Conjuge excommunicato? Prima sententia affirmat, et hanc tenent Salm. c. 3 n. 146. et 154. ac Sanch. de Matr. l. 9. D. 14 n. 5. cum Nav. et Henr. Et probant ex c. Quoniam, ut suprà, 11. q. 3. ubi generaliter Gregor VII. videtur eximere Conjuges (sicut etiàm filios, famulos etc.) ab anathemate, si communicent cum excommunicato in iis, in quibus sunt soliti communicare. Secunda tamen verior sententia negat, et hanc tenent Bon. q. 2 p. 6 § 2 n. 22. Conc. p. 464 n. 36. et Cajet. ac Armill. ap. Sanch. l. c. Ratio, quia in c. Inter alia 31. de Sent. exc. Innoc. III. declarans præfatum textum Gregorii dicit, uxores, et alios ut suprà tunc tantum posse, imò et tenèri cum excommunicato communicare, quandò id est necessarium ad præstandum obsequium ei debitum; uxori autem, ut præstet debitum obsequium viro, minimè est necessarium, quod cum eo communicet in Divinis.

Dubit. 2. An Conjux, qui scienter nupsit cum excommunicato, possit deindè cum ipso communicare? Prima sententia valdè probabilis, et communior negat, eamque tenent D. Th. Suppl. q. 23. ar. 1. Suar. D. 15 s. 4 n. 36 Pal. D. 2 p. 19 n. 15. et Salm. c. 3 n. 152. cum Con. Ang. et Sayr. Tourn. t. 2 p. 512. Conc. p. 464 n. 36. item Fill. Cornejo, Gord. ~~ca.~~ apud Boss. de Usu Matr. c. 1 n. 1. ubi dicitur, concedi facultatem uxori ~~quædam~~ personis subjectis communicantem ~~ante~~ excommunicationem; ergo, si subtrahitur post excommunicationem, non datur ipsis licentia communicandi. Id probatur etiàm ratione, quia subditio illa fuit iniquè contracta, et iniquè acquisita, adè non debent eximi ab onere censuræ qui contrà am deliquerunt.

Secunda verò sententia affirmat, et hanc tenent Sanc. de Matr. l. 9. D. 14 n. 1. Bon. D. 2 p. 6 § 2 n. 18, cum Ugol. et Alter. sc Bos. l. c. n. 288, cum Con. Turr. Diana, et Villal. et meritò probabile vocant Pal. et Salm. II. cc. Ratio, quia in c. Quoniam multos. 11 q. 3. Gre-

gorius indistinctè, et absque ulla restrictione concedit personis subjectis facultatem communicandi cum excommunicato. Nec obstat textus oppositus in dicto c. Inter alia, ex eo enim quod ibi dicitur, nempe subjectos tenèri ad præstandum obsequium excommunicato eodem modo ac antè excommunicationem, minimè evincitur, eos non posse communicare, qui tempore excommunicationis subjectionem contraxerunt; imò in tantum ibi dicuntur subjecti tenèri communicare, quia obligatio contracta præstandi debitum obsequium non eliditur ob excommunicationem supervenientem; undè sicut obligatio illa non cessat ob excommunicationem supervenientem, ità nec ob antecedentem. Neque obstat, quod nemo possit se obligare ad illicitum, prout est communicare cum excommunicato, nam hoc curreret quandò quis directè se obligaret ad communicandum, non verò quandò indirectè se obligat ratione contractùs; Undè quàmvis illicitè subjectio fuerit contracta, cum tamen contractus fuerit validus (prout certum est esse validum Matrimonium cum excommunicato), ex eo oritur et viget obligatio debitum obsequium præstandi. Et quod hinc dicitur de Conjugibus, idem dicunt præfati AA. de filiis, et famulis.

« III. *Humile*, idest in casu subjectionis; quo modo possunt filii etiàm emancipati. * (Ut probabiliter dicunt Suar. D. 15 sess. 5 n. 3. Bon. p. 6 § 2 n. 29 et 33. Pal. p. 19 n. 10 et Salm. c. 3 n. 149, cum Cornejo, et Sayr. contra Soto, Nav. etc. ib.) * addit Dian. p. 5 t. 9 R. 118 et 119, ex Con. Fill. Hart. etc. etiàm adoptivi, vel illegitimi imò etiàm nepotes pro nepotes, et in eodem genere affines (Ut nurus, privigna, etc. Salm. c. 3 n. 149, cum Suar. Pal. Bon. etc.) communicare parenti, servi, et ancillæ domino, si antè excommunicationem fuerint in servitio. Similiter Religiosi Prælato: non tamen, nisi quoad eam communicationem, quæ ab habitantibus in eadem familia evitari non potest. Dian. l. c. R. 117, contra Solum, V, Fill. t. 12 c. 8 n. 203, Laym. et Bon. l. c.

Sic pariter excusantur omnes servientes, etiã gratis, et tota familia excommunicati, ex c. Quoniam, et c. 34, de Sent. exc. V. Salm. c. 3 n. 150. Itã etiã Milites possunt communicare cum Duce excommunicato ex d. c. 34. Non autem vassalli cum suo Domino, ex c. Nos Sanctorum 15 q. 6, nisi quodã solutionem tributorum, si ligati sint juramento fidelitatis, ut Salm. c. 3 n. 150, cum Suar. Av. Corn. Attamen judico, expe istos aliã excusari, ratione necessitatis, vel utilitatis. Item Religiosi possunt communicare cum suis Prælati excommunicatis; Suar. D. 15 s. 7 n. 2 et Pal. D. 2 p. 19 n. 18, cum Bon. Sayr. et communi, contra paucos.

An verò famuli excommunicati ejusdem Domini possint inter se communicare? Per se certè non possunt, cum in cit. c. Quoniam. 11 q. 3, id eis non conceditur; possunt tamen per accidens, eò quod moraliter obligentur simul cohabitare; itã Suar. n. 13. Nav. c. 27. Bonac. D. 2 q. 2 p. 6 § 2 n. 32, et Pal. n. 23, cum Hart. Sayr. et Ugol. Hoc tamen intelligendum quandò ipsi serviunt impulsu necessitate se sustentandi, et insuper non possunt commodè Dominum illum relinquere.

204 Notandum autem I. quod sicut filii, uxores, et famuli possunt cum excommunicato communicare, itã Parentes, Mariti, et Domini possint communicare cum filiis, uxoribus, et famulis excommunicatis, S. Th. suppl. q. 23 ar. 1. Pal. D. 2 p. 19 n. 21. Bon. § 2 n. 38, et Salm. c. 3 n. 153, cum Soto, Henr. Corn. Avila, Con. et Hurtado. Notandum II. famulos, uxores, aut filios non posse communicare cum excommunicato in Divinis, nisi tantum in iis, in quibus communicatio est necessaria ad præstandum obsequium illi debitum, ut mox supra diximus n. 202. Deb. 1. Hinc famuli licitè comitantur Dominum ad Missam, ac licitè jussi ministrant celebranti excommunicato, aut cum eo Officium recitant, ut dicunt Suar. D. 15 s. 5 n. 22 et Salin. c. 3 n. 154. Hoc tamen intelligendum, quandò famuli vi contractus tenentur ad hujus-

modi obsequia exhibenda ; secùs si non obligantur vi contractùs , aut si obsequia illa sint extraordinaria , nec ad suum famulatum pertineant , ut rectè ait Suar. l. c. Ubi benè pariter advertit , non posse celebrantem uti Clerico excommunicato , si commodè alium adhibere possit. Notandum III. quod si famuli veniunt in familiam Domini excommunicati , vel locant ei operas suas antè excommunicationem , vel etiàm post excommunicationem , sed bona fide , quia nesciunt excommunicationem , vel quia coguntur necessitate gravi , non peccent , et possint communicare cum illo eodem modo , ut suprà ; Peccant verò , si scientes veniunt ; et sine necessitate ; ità Suar. l. c. n. 13. Pal. p. 19 n. 14 , et Salm. c. 3 n. 151 , cum Con. An autem in hoc casu teneantur postea discedere , et peccent communicando ? Vide mox suprà dicta n. 202 Dub. 2. de eo qui Matrimonium contraxit cum excommunicato ; idem currit pro famulis locantibus excommunicato operas suas , ut dicunt AA. ibi citati.

« IV. *Res ignorata* , idest in casu ignorantie juris , 265 » vel facti. »

Certum est , quamlibet ignorantiam , aut inadvertentiam inculpabilem , sivè juris , sivè facti , excusare communicantes cum excommunicato , ex dicto c. Quoniam multos. 11 q. 3. Sed dubitatur , an excuset etiàm ignorantia culpabilis , et crassa ? Negant Bon. D. 2 q. 2 p. 6 § 2 n. 14 et Salm. c. 3 n. 155 , quia Ecclesia imponit excommunicationem communicantibus cum vitando , semper ac communicatio est peccaminosa. Affirmant verò satis probabiliter Suar. D. 15 s. 3 n. 3. Holzm. p. 383 n. 202. Pal. D. 2 p. 19 n. 24 , cum Con. et Hurt. Et probatur ex eod. c. Quoniam multos. Primò , quia cum ibi expressè excusantur ignorantes , videntur omnes quomodocumque ignorantes excusari , et damnari tantum scienter communicantes ; secundò quia , cum Pontifex excuset ignorantes , videtur aliquem favorem velle concedere culpabiliter ignorantibus , dum ignorantes inculpabiliter ipso jure naturæ excusantur ; tertio quia (et hoc fortiùs urget) in dicto

Canone Pontifex asserit, se moveri ad prædictam indulgentiam concedendam. *Quoniam multos* (sic enim ibi incipit loqui) *pro causa excommunicationis perire* (nota) *quotidiè cernimus, partim ignorantia, partim simplicitate, etc.* Ergò Pontifex intendit excusare etiàm vincibiliter ignorantes, nullus enim perit ex ignorantia invincibili.

206 « V. *Necesse*, idest in casu necessitatis, sivè animæ sivè corporis, sivè honorum temporalium. »

Excusat igitur quævis necessitas gravis, sivè spiritualis, sivè temporalis, sivè communicantis, sivè excommunicati, sivè aliorum, si res non possit haberi ab alio, quàm ab excommunicato, ut communiter Bon. p. 6 § 2 n. 59. Pal. p. 19 n. 29 et Salm. c. 3 n. 157, cum Avila, Hurt. Sayr. et Lez. Idque patet signanter ex c. Si verè, 34 de Sent. exc. et dicto c. Quoniam multos. Sic pariter excusat necessitas per coactionem metûs, quia lex humana non obligat cum gravi incommodo, ut rectè ibid. addunt Salm. juxtà dicta l. 1 n. 175.

207 Ultimò autem hîc advertendum, quod nemo tenetur excommunicatum vitare, nisi moraliter ei constet illum esse vitandum, vel ad minùs sciat per publicam famam, vel per testimonium duorum saltèm dignorum fide, cuius enim unico testi credere non tenemur; ità Sanch. Dec. l. 1 c. 10 n. 63. Nav. c. 22 n. 82. Pal. p. 19 n. 26. Tourn. t. 7 p. 512 q. 4 et Salm. c. 3 n. 156, cum Bon. Avila, et Corn. Benè tamen advertit. Tourn. l. c. quod in dubio, an quis sit vitandus, non liceat ab eo suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, propter periculum illud invalidè percipiendi. Dicunt autem Suar. D. 15 s. 3 n. 7. Pal. n. 27. Bon. § 2 n. 54, et Salm. d. u. 156, cum Cov. Avila, Corn. et Hurt. quod licitè communicare possimus cum eo, qui fuit excommunicatus si adsit fama publica de ejus absolutione; vel etiàm si ipse excommunicatus (qui aliàs sit fide dignus) se absolutum fuisse asserat, possumus ei credere.

DUBIUM IV.

Ob quas causas incurratur excommunicatio
Major?

» Cum hæ multæ sint, variæ sunt etiã excom-
» municationes, quæ in 4 potissimum classes divi-
» duntur, nam aliæ nulli, aliæ Episcopo, aliæ Pon-
» tifici per Bullam Coenæ, aliæ eidem extrã illam
» reservantur. »

ARTICULUS I.

Quæ sint excommunicationes non reservatæ.

209 *Excommunicationes contra omnes.*

210 *Contra Clericos.*

211 *Contra Religiosos.*

212 *Excommunicationes adjectæ à Tridentino. Dub. 1 an in-
currant excommunicationem cogentes puellas ingredi
Monasteria, tantum ut educenter? Dub. 2. an cogen-
tes ex metu reverentiali? Dub. 3. an cogentes mares?
An impediendes ingressum puellæ?*

« **R**ESP. I. Ex jure antiquo usitatiores sunt sequen-
» tes : Contra omnes 1. In vexantes Ecclesiasticos,
» quod non elegerint eum, pro quo rogati fuerant, c.
» Sciant, de Elect. in 6. 2. in Directores Monialium,
» si foveant discordias in electione, c. Indemnitati-
» bus, eod. 3. In extorquentes absolutionem à cen-
» sura per vim, aut metum, c. de His quæ vi, etc.
» in 6. 4. In compellentes Ecclesiasticos, ut laicis
» submittant jura Ecclesiæ, c. 2 de Reb. Eccl. non
» alien. in 6. 5. In docentes leges, vel medicinam
» Religiosos, qui dimiserunt habitum, vel eos reti-
» nentes in suis scholis, c. 2. Ne Clerici, etc. in 6. 6.
» In sepelientes tempore interdicti, vel interdictos, vel
» excommunicatos non toleratos vel manifestos usu-
» rarios Clem. 1 in 6. 7. In impediendes Visitatores
» Monialium, Cle. Attendentes de statu Monach. 8.
» In contrahentes matrimonium in gradibus prohibi-

- » tis, vel cum Monialibus, Clem. un. de Consang. q. 9
 » In edentes glossas in Tridentinum, Bulla 73. Pii IV.
 » 10 in imprimentes libros sine Superiorum licentia,
 » Bulla 12. Leonis X. 11. in præcipientes suis subdi-
 » tis, ne officia communia Reipub. exhibeant Eccle-
 » siasticis, v. gr., ne iis vendant, coquant panes, etc.
 » c. Eos qui, de Imm. Eccl. (Et videtur reservata in
 » Bulla Cœnæ § 15.) 12. In Doctores, et Professores
 » non facientes professionem fidei, ubi recepta est
 » Bulla 88. Pii IV. 13. In negligentes administrare
 » justitiam Ecclesiasticis, c. Administrationis 12 q. 5
 » 14. In potestates foventes usuras, Clem. un. de
 » usur. »

Item 15 qui, ratas habent collationes Ordinum, et Beneficiorum à Schismaticis, c. 1 de Schismat. 16. Qui titulo Regaliæ, aut defensionis occupant bona Ecclesiæ vacantis, c. Generali de Elect. in 6. 17. Qui procurant, ut Conservatores Regularium se immisceant aliis, quàm manifestis injuriis, et violentiis, c. fin. de Offic. Deleg. in 6. 18. Qui ex iudicibus accedunt ad mulieres ex causa ficta ad excipiendum testimonium, c. 2 de Jud. in 6. 19. Qui jubent interfici Christianos per assassinos, c. 1 de Homicid. in 6. 20. Qui concedunt, vel concessas repræsalias extendunt adversus Ecclesiasticos, c. un. de Injur. in 6. (Repræsalie enim fiunt quandò passi injustum damnum auctoritate Principis, invadunt bona eorum qui damnificaverant usque ad justam compensationem) 21. Qui sequestrum ab Ordinario super Beneficio factum impediunt; vel fructus occupant. Clement. un. de Sequest. poses. 22. Qui pingunt, inaurant etc. Agnos Dei à Pontifice benedictos, Bulla 2. Greg. XIII 23. Qui non denunciant S. Officio, vel Ordinario Hæreticos, Magos, Sortilegos, vel hæreticaliter blasphemantes Deum, B. Virginem, et Sanctos, Edictum S. Officii 24. Domini qui permittunt agitationes tauro- rum in Terris suis, nempè periculosas, Bulla 48. S. Pii V. (Exceptis Regis Hispaniarum, juxtà dicta l. 3 a. 365.) 25. Qui faciunt servari statuta contra liber-

tatem Ecclesiasticam, c. Noverit; de Sent. excom. et hæc videtur reservari in Bulla Coenæ.

« Contra Clericos. 1. In Clericos in dignitate²¹⁰
 » constitutos, aut Sacerdotes audientes publicè jus,
 » aut medicinam, c. fin. Ne Clerici etc. 2. In Sacer-
 » dotes recipientes præfecturas sæculares, c. Clerici,
 » eodem. 3. In Clericos minores Episcopis locantes
 » domos usurariis. 4. In alienantes bona Ecclesiæ,
 » vel locantes ultra triennium, Extrav. Ambitiose de
 » Reb. Eccles. etc. 5. In impugnantes in concionibus
 » Montes pietatis, Bulla 11. Leonis X. 6. In contra-
 » hentes matrimonium, si sint in sacris, Clem. un.
 » de Cons. 7. in fictè resignantes, vel permutantes
 » beneficia, Bulla 58, S. Pii V. 8. In præsumentes
 » absolvere à casibus Bullæ Coenæ. »

Item 9. In eos, qui se ingerunt in alterius Episcopa-
 tum ad Officium, sine licentia proprii Episcopi, c.
 Quoniam de Offic. Ordinar. 10. Qui procurant, ut alii
 occupent jura, et bona Ecclesiarum vacantium, c.
 Generali, de elect. in 6. Et hæc videtur reservata in
 Trid. sess. 22 c. 21.

« Contra Religiosos. 1. In audientes leges, vel me-²¹¹
 » dicinam extrà claustra. c. Non magnoperè, et c.
 » super spectacula. Ne Clerici, etc. 2. In habitum
 » temerè dimittentes, vel matrimonium contrahentes,
 » Clem. un. de Consang. 3. In instituentes novum Or-
 » dinem, * (vel locum acquirentes sinè licentia Papæ,
 » c. un. de Relig. Dom. in 6.) * 4. Adeuntes curias
 » Principum, ad nocendum suis Monasteriis, vel
 » Prælatiis, Clem. Ne in agro, §. Quia verò de Statu
 » Monach. 5. Tenentes arma sine licentia intrà claus-
 » tra, ib. 6. Non servantes interdictum, quandò ser-
 » vatur à Cathedrali. Vide Fill. t. 1 tr. 22 c. 84 Bonac.
 » D. 3 p. 5 §. 1. n. 36.

Item 7. Qui non adimplent disposita in Bulla Alex.
 VII. quæ incipit *Felicit* in visitatione Monialium sibi
 subjectarum. 8. Qui occupant Decimas Ecclesiis de-
 bitas, vel illas solvi prohibent, Clem. 1 de Decim. 9.
 Qui ex Mendicantibus recipiunt novas Domos, vel

receptas alienant sine licentia Papæ. Clem. Cupientes de Pœnit. 10 non observant interdictum à Papa, vel ab Episcopo positum, Clem. 1 de Sentent. excom. 11. Qui de Capuccinis recipiunt Minores de observantia sine licentia Papæ, aut Ordin. Gener., et qui recipiuntur, ex Bulla 20. Sixti V.

Item contra Episcopos. 1. Qui veniunt ad Urbem; et indè recedunt sine licentia Papæ, Extrav. 2 et 3 de Major. et Obed. 2. Qui impetrant à Principibus litteras ad Dignitates, Bulla 96. Pii IV.

- 212 » Resp. 2. Supradictis adjunctæ sunt à Tridentino
- » sequentes, quæ valent, ubi illud est receptum.
 - » 1. In imprimentes, imprimi mandantes, vendentes,
 - » apud se retinentes, vulgantes libros de rebus sacris,
 - » sine nomine auctoris, et approbatione ab Ordina-
 - » rio obtenta * (In Trid. sess. 4. Decr. de edit. etc.
 - » sic habetur; Nulli liceat imprimere libros de rebus
 - » sacris, vel imprimi facere; neque vendere, aut re-
 - » tinere sine nomine Auctoris, nisi primum exami-
 - » nati probatique fuerint ab Ordinario, sub pœnâ
 - » anathematis) * 2. In docentes non esse necessariam
 - » confessionem antè sumptionem Eucharistiæ. Trid.
 - » sess. 13 can. 11. 3. In raptores mulierum, juvantes,
 - » faventes. sess. 24 de Ref. c. 6. In cogentes contrahere
 - » matrimonia cum præscriptis sess. 24 c. 9, 5. In Ma-
 - » gistratus, quî requisiti non juvant Episcopos, ad
 - » restituendam clausuram Monialium, sess. 25 c. 5
 - » de Regul. 6. In ingredientes (cujuscumque condi-
 - » tionis, vel sexûs fuerint) Monasteria Monialium,
 - » sine licentia in scripto obtenta, ib. c. 5. In cogentes
 - » mulierem ingredi Monasterium, et profiteri, sess.
 - » 25 c. 18 de Regul * (*Sed de hac excommunicatione*
 - » *vide mox infra dicenda vers. Quodam etc.*) * 8.
 - » In impediendes, sine justa causa, sanctam volunta-
 - » tem mulierum emittendi votum. ib. 9. In dominos
 - » temporales, concedentes in terris suis locum pro
 - » duello, sess. 25 c. 19 de Ref.

Quodam excommunicationem mox suprâ relatam in cogentes mulieres ad ingrediendum Monasterium: Du-

bit. 1. An eam incurrant qui cogunt foeminam ad Monasterii ingressum, non ut profiteatur, nec ut habitum sumat, sed ut ibi honestè educetur? Affirmant Suar. de Censur. D. 23 se. 7 n. 9. Nav. consil. lib. 5. cons. 56 et Bon. t. 3 D. 2 q. 2 p. 2 num. 14 cum Fill. Id probant ex Trid. sess. 25 c. 18 de Regul. ubi excommunicantur *quicumque coegerint aliquam virginem vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam (præterquam in casibus in jure expressis) ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem.* Concilium igitur hæc tria membra distinguit, et inurit censurâ omnes cogentes foeminam, sive ad ingressum Monasterii, sive ad susceptionem habitus, sive ad emissionem professionis; spectavit enim Trid. ne occasione ingressus detur ansa mulieri suscipiendi habitum, aut profitendi minus liberè propter suasionem monialium, vel ob exeundi pudorem. Negat verò Sanch. Decret. l. 4 cap. 4 num. 12 cum Manuel. Ratio, quia in prædicta sanctione Tridentini videntur non tria, sed duo membra contineri; Ibi enim damnantur cogentes *ad ingrediendum Monasterium* (quod est quidquam commune habens duos fines nempe) *vel ad suscipiendum habitum cujuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem.* Ergò qui cogit ad ingressum, tantum causâ educationis, non verò ad habitus susceptionem, vel ad Professionis emissionem, ibi minimè improbatur. Et cum simus in pœnalibus, juxta regulam juris, benignior facienda est interpretatio. Sed hoc non obstante prima sententia mihi est probabilior, et eâ ducor, quia Concil. postquam principales cogentes damnat; eandem fert censuram contra eos, *qui consilium, auxilium, vel favorem dederint; quique scientes eam non spontè ingredi Monasterium (nota), aut habitum suscipere, aut professionem emittere; quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint.* Ex hac igitur secunda parte sensus primæ colligitur; sicut enim in hac secunda parte tria membra

distinguuntur, cum damnentur præbentes consensum actui coacto in tribus casibus; nempe quando mulier invita aut ingreditur Monasterium, aut habitum suscipit, aut professionem emittit; sic etiam intelligendum prima parte quoad principaliter cogentes. Quia tamen Concil. excipit casus in jure expressos, dicunt probabiliter Suar. et Bonac. cum Fill. ll. cc. licet posse cogi mulierem delinquentem ad ingrediendum in sui criminis poenam, vel ne labatur in aliquam incontinentiam, ut eruitur ex c. Significavit, et c. Gaudeamus de Convers. Conjug.

Dubit. 2. An incurrant excommunicationem Parentes inducentes puellam ad ingressum Monasterii, vel susceptionem habitus, ex metu reverentia? Si metus concipitur à puella ex se, absque illorum cooperatione, certum est, eos non incurrere. Dubium est, si metus oriatur ex declaratione voluntatis Parentum. Affirmat incurrere de Alex. Cons. Mon. c. 2 § 2 q. 9 quia, ut ait, qui non contradixit ob reverentiam, in jure non censetur consentire, ex l. Si cum dotem, § Eo autem, ff. de Solutio Matr. Sed probabilius negat Barbos. in Trid. sess. 25 c. 18 n. 4, cum Rod. Portel. Riccio, et Tam. quia tunc reverà non incutiunt metum Parentes, sed ipsa ob reverentiam metum concipit. juxta dicta l. 3 n. 717; v. Idem et l. 6 n. 1056. Simplex enim inductio sive suasio non est coactio, ut fatetur idem de Alex. c. 7 § 8 q. 4 et decisum refert Barbosa All. 104 n. 3, ex Armentur. Et hoc etiam si addantur preces importunæ, ut probabiliter subdit idem Barb. l. c. in Trid. cum Porrella et Rodr. (contra de Alex.) quia suasio etiam importuna non est vera coactio, quæ requiritur à Concilio ad excommunicationem incurrandam: et cum agatur de poenis, talis coactio strictè est intelligenda. Secus verò ait Rodriq. apud Barb. si preces excederent limites simplicis suasionis, nempe (ut dicit Sanch. Dec. l. 3 D. 7 n. 8,) si preces sint instantissimæ, et sæpius inculcatæ: ipsæ enim videntur involvere gravem metum ex probabili indignatione futura Parentum. Addunt Suar. et Bon. ll. cc. licet posse cogi puellas ad ingrediendum Monas-

terium propter cautionem, vel ob aliam justam causam secundum jura. Hinc dico, quod etsi absolute loquendo non liceat eas cogere ad ingressum causam melioris educationis, si tamen contra prudens accedat suspicio, quod illæ in sæculo manentes pravis moribus imbuerentur, puta si viderentur nimis propensæ ad conversandum cum maribus, vel si domi haberent undè facile sumerent scandalum ex propinquis, aut famulis, tunc non auderem damnare cogentes eas, ut cautionis gratia Monasterium intrarent; nam eo casu utique finis Concilii prohibentis hujusmodi coactionem cessaret, non solum adæquatè, sed etiam contrariè, cum aliàs si non fieret coactio, majus malum eveniret; vide dicta l. 1 n. 199. Ad hoc refert id, quod scripsit D. Hieronymus ad Lætam: *Procul sit ætas lasciva puerorum: ipsæ puellæ, et pedissequæ à sæcularibus consortiis arceantur, ne quod malè didicerint, pejus doceant.*

Dubit. 3. An incurrant excommunicationem, qui cogunt mares ad Religionem ingrediendum? Affirmat Palac. apud Sanch. l. 4 c. 4 n. 3, quia eadem ratio finalis currit in maribus, quæ in fœminis. Sed communiter, et verius negant Suar. de Censur. D. 23 sess. 3 n. 8 Sanch. l. c. cum Bannez, Bon. t. 3 D. 2 qu. 2 n. 15, cum Fill. Barb. All. 104 n. 7, cum Miranda, ac Boss. de Effect. Matr. c. 10 num. 74, cum Nav. Fag. etc. Ratio, quia à Concilio excommunicatio dumtaxat fertur contra cogentes fœminas, non mares: in pœnalibus autem non fit extensio de casu ad casum, licet eadem ratio procedat: præterquamquod pro maribus non currat eadem ratio, quæ pro fœminis; quia facilius et frequentius mulieres quàm mares inducuntur invitæ ad Religionem suscipiendam. Quàmvis verò hujusmodi cogentes excusentur à censura, nullo tamen modo excusari possunt à gravi culpa.

Insuper in Trident. ib. sess. 25 c. 18 excommunicantur, *qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine justa causa impediunt.* Nomine veli intelli-

gitur professio religiosa, quæ fit per veli susceptionem. Nomine autem *voti*, non intelligitur votum simplex castitatis, aut Religionis, sed eadem professio cum tribus votis, sine susceptione tamen veli, ut fit in aliquibus Monasteriis; ita Suar. de Censur. D. 23 sess. 7 n. 20. Boss. de Defect. Matr. c. 10 n. 67, cum Pal. et Bon. t. 3 de Censur. D. 2 q. 2 p. 3 n. 2 et 4, cum Fill. Sed dubium fit, an incurrat excommunicationem qui tantum impedit puellam, ne Monasterium ingrediatur ad habitum suscipiendum. Negant Sanch. Dec. l. 6 c. 4 n. 15, et Bon. l. c. cum Palao, quia Decretum Concilii est cum rigore accipiendum: nempe tantum cum professio impeditur. Sed probabilius affirmant Suar. l. cit. et Bon. n. 3, cum Fill. Qui enim impedit puellam, ne habitum suscipiat, vel ne ingrediatur Monasterium ad habitum suscipiendum, impedit consequenter ejus professionem. Et rectè subdunt Bonac. n. 6, et Sanch. n. 1, vers. ad finem, cum Salon. hanc excommunicationem incurrere etiam qui dolo (non autem qui solis precibus) impediunt puellam, ne fiat Religiosa.

ARTICULUS II.

Quæ sint excommunicationes reservatæ Episcopis?

- 213 *Excommunicatio I. in eum qui leviter percutit Clericum. II. In eos qui absolvuntur in articulo mortis, et postea non se præsentant Superiori. III. In Fratres Minores etc. IV. In procurantes abortum fœtus animati, effectu secuto. V. In eos qui communicant in eodem crimine etc. VI. Excommunicationes quas Episcopi sibi reservant.*
- 214 *De Excommunicatione imposita ex monitorio.*
- 215 *An obligatus ad revelandum damnum, si non revelet, etc.*
- 216 *An sit obligatio revelandi crimen emendatum?*
- 217 *Qui; facto Monitorio, excusentur à revelando?*

213 • **RESP.** Sunt hæ: I. Quæ contrahitur ex levi percussione Clerici, vel gravi, si sit mulier. (De hac

» *excommunicatione vide infra ex n. 279.*) * II. In
 » eos, qui absoluti in articulo mortis à censura, vel
 » peccato habente censuram annexam, ab eo, qui
 » aliàs non poterat, non præsentant Superiori se,
 » postquam convalescerint. * (*Intellige, quando censura*
 » *reservata erat ab Episcopo, vide dicta n. 92.*) * V.
 » Fill. t. 1 c. 10 n. 241, 242. III. In Fratres minores,
 » si admittant in suis Ecclesiis ad officia divina Fra-
 » tres tertii Ordinis. IV. In procurantes abortum fœ-
 » tus animati, effectû secuto. * (*Vide dicta l. 3 n. 395*
 » *et 327. Quando autem fœtus censeatur animatus,*
 » *vide ib. n. 394, v. Qu. III. Ab hac excommunica-*
 » *tione absolvere possunt etiã Regulares; vide ib.*
 » *n. 397, v. Pariter, et l. 7 n. 99; in fin.*) * V. in eos,
 » qui communicant in eodem crimine cum excom-
 » municatis ab Episcopo. VI. Hæ omnes, quas fe-
 » runt Episcopi per propria statuta, et sibi reservant,
 » quas Confessarii videant in Agendis. »

Hic breviter agendum de excommunicatione, quæ
 imponitur ex vi Mõnitrii ad revelanda aliqua crimi-
 na, vel ad restituendam rem alienam, et similia. Et
 dicendum I. Si crimen non vergit in alicujus tertii
 damnum, nemo tenetur illud revelare, nisi præce-
 dat infamia; sive rumor ortus ex probis hominibus
 per majorem partem Viciniæ, aut Collegii; Ratio,
 quia sine tali infamia non potest Superior de illo cri-
 mine inquirere; itã Sylv. Avil. Gib. cum Salm. c. 4°
 n. 2. Dicendum II. Si delictum vergit in damnum
 commune, etiã si sit occultum, tunc revelandum
 est, nisi tamen firmissima sit spes, correctionem
 profuturam; Salm. ib. n. 3, cum S. Th. Bon. etc.
 Dicendum III. Si delictum cedit in damnum tertii,
 distinguendum. Quando crimen est jam commissum,
 et itã occultum est, ut probari non possit, non est
 revelandum; Secùs verò, ut dicunt Sotus, Corduba,
 et Avila, si crimen probari possit saltẽm per unum
 alium testem; vel si sit in fieri, et non possit per mensio-
 nem impediri. Sed in hoc ultimo casu negant Salm.
 c. 4. n. 4, cum S. Thoma, Bon. etc. Quando autem

gitur professio religiosa, quæ fit per veli susceptionem. Nomine autem *voti*, non intelligitur votum simplex castitatis, aut Religionis, sed eadem professio cum tribus votis, sine susceptione tamen veli, ut fit in aliquibus Monasteriis; ita Suar. de Censur. D. 23 sess. 7 n. 20. Boss. de Defect. Matr. c. 10 n. 67, cum Pal. et Bon. t. 3 de Censur. D. 2 q. 2 p. 3 n. 2 et 4, cum Fill. Sed dubium fit, an incurrat excommunicationem qui tantum impedit puellam, ne Monasterium ingrediatur ad habitum suscipiendum. Negant Sanch. Dec. l. 6 c. 4 n. 15, et Bon. l. c. cum Palao, quia Decretum Concilii est cum rigore accipiendum: nempe tantum cum professio impeditur. Sed probabilius asserunt Suar. l. cit. et Bon. n. 3, cum Fill. Qui enim impedit puellam, ne habitum suscipiat, vel ne ingrediatur Monasterium ad habitum suscipiendum, impedit consequenter ejus professionem. Et recte subdunt Bonac. n. 6, et Sanch. n. 1, vers. ad finem, cum Salon. hanc excommunicationem incurrere etiam qui dolo (non autem qui solis precibus) impediunt puellam, ne fiat Religiosa.

ARTICULUS II.

Quæ sint excommunicationes reservatæ Episcopis?

- 213 *Excommunicatio I. in eum qui leviter percutit Clericum. II. In eos qui absolvuntur in articulo mortis, et postea non se præsentant Superiori. III. In Fratres Minores etc. IV. In procurantes abortum fœtus animati, effectu secuto. V. In eos qui communicant in eodem crimine etc. VI. Excommunicationes quas Episcopi sibi reservant.*
- 214 *De Excommunicatione imposita ex monitorio.*
- 215 *An obligatus ad revelandum damnum, si non revelet, etc.*
- 216 *An sit obligatio revelandi crimen emendatum?*
- 217 *Qui, facto Monitorio, excusentur à revelando?*

213 • **R**ESP. Sunt hæc: I. Quæ contrahitur ex levi percussione Clerici, vel gravi, si sit mulier. (De hac

» *excommunicatione vide infra ex n. 279.*) * II. In
 » eos, qui absoluti in articulo mortis à censura, vel
 » peccato habente censuram annexam, ab eo, qui
 » aliàs non poterat, non præsentant Superiori se,
 » postquam cónvaluerunt. * (*Intellige, quando censura*
 » *reservata erat ab Episcopo, vide dicta n. 92.*) * V.
 » Fill. t. 1 c. 10 n. 241, 242. III. In Fratres minores,
 » si admittant in suis Ecclesiis ad officia divina Fra-
 » tres tertii Ordinis. IV. In procurantes abortum fœ-
 » tus animati, effectû secuto. * (*Vide dicta l. 3 n. 395*
 » *et 327. Quando autem fœtus censeatur animatus,*
 » *vide ib. n. 394, v. Qu. III. Ab hac excommunica-*
 » *tione absolvere possunt etiàm Regulares; vide ib.*
 » *n. 397, v. Pariter, et l. 7 n. 99; in fin.*) * V. in eos,
 » qui communicant in eodem crimine cum excom-
 » municatis ab Episcopo. VI. Hæ omnes, quas fe-
 » runt Episcopi per propria statuta, et sibi reservant,
 » quas Confessarii videant in Agendis. »

Hic breviter agendum de excommunicatione, quæ
 imponitur ex vi Mönitrii ad revelanda aliqua crimi-
 na, vel ad restituendam rem alienam, et similia. Et
 dicendum I. Si crimen non vergit in alicujus tertii
 damnum, nemo tenetur illud revelare, nisi præce-
 dat infamia; sive rumor ortus ex probis hominibus
 per majorem partem Viciniæ, aut Collegii; Ratio,
 quia sine tali infamia non potest Superior de illo cri-
 mine inquirere; ita Sylv. Avil. Gib. cum Salm. c. 4
 n. 2. Dicendum II. Si delictum vergit in damnum
 commune, etiãsi sit occultum, tunc revelandum
 est, nisi tamen firmissima sit spes, correctionem
 profuturam; Salm. ib n. 3, cum S. Th. Bon. etc.
 Dicendum III. Si delictum cedit in damnum tertii,
 distinguendum. Quando crimen est jam commissum,
 et ita occultum est, ut probari non possit, non est
 revelandum; Secus verò, ut dicunt Sotus, Corduba,
 et Avila, si crimen probari possit saltèm per unum
 alium testem; vel si sit in fieri, et non possit per mensio-
 nem impediri. Sed in hoc ultimo casu negant Salm.
 c. 4. n. 4, cum S. Thoma, Bon. etc. Quando autem

in Monitorio non præcipitur denunciare, sed testificari, tenetur quisque manifestare, si præcedat semiplena probatio; etsi non possit probare. Salm. n. 5, cum Nav. et Avila.

215 Quær. hîc I. An. obligatus ad revelandum ex Monitorio, si non revelet, teneatur tertio damnum restituere? Resp. Si ipse aliquâ arte impedit; ne Monitorium sibi intimetur, ad nihil tenetur; neque incurrit excommunicationem, nec peccat non revelando. Peccat verò, et incurrit, si jam sit citatus, ut Less. l. c. c. 30 n. 54. Salm. c. 4 n. 6, cum Reb. etc. Vide l. 4 n. 280. An autem teneatur ad restitutionem? Affirmant Tourn. t. 2 p. 508 et apud Salm. c. 4 n. 7. Nav. Sot. Val. Sayr. etc. quia dicunt, quod hic peccaret contra justitiam, cum pars læsa habeat jus ad ejus testimonium, posito Judicis præcepto. At verius negant Bon. de Præc. D. 10 q. 3 p. 3 num. 13. Sylv. Bonac. Bann. Tan. etc. cum Salm. c. 4 n. 8. Ratio, quia talis reverà non peccat contra justitiam commutativam, sed contra legalem, vel contra obedientiam, quæ non obligat ad restitutionem; Vide dicta d. l. 4 n. 270, v. Dub. 2. Excipiunt tamen tamquam certum Salm. l. c. cum Bon. etc. si testis susceperit munus testis ex præcepto Judicis, et cœperit respondere, quia, tali acceptatione posita, tenetur ex justitia veritatem detegere: Sed vide dicta l. 4 eod. n. 250. Dub. 3.

216 Quær. II. An sit obligatio ex vi Monitorii revelandi crimen emendatum? Resp. Negativè, nisi crimen habeat effectum in futurum; puta si sit homicidium cum adulterio, quæ inducant impedimentum Matrimonii, et similia, vel nisi crimen sit publicum, et emendatio occulta: vel deniquè nisi Superior non tantùm emendationem Rei, sed etiàm reatùs punitionem intendat: ita Salm. c. 4 n. 16, cum S. Anton. Sylvest. et Avila.

217 Quinam autem, facto Monitorio, excusentur à revelando? Vide dicta l. 4 n. 248. Q. II. Adde dumtaxat hîc, quod si in Monitorio præcipiatur revelatio omnibus scientibus, non teneantur revelare, qui tantùm

audierunt; Et si etiã audientibus, non tenentur qui audierunt à parum fide dignis; Vide Salm. d. c. 4 n. 15.

Advertit autem Cont. Tourn. t. 2 p. 499, peccare graviter I. qui petunt Monitoria levibus de causis. II. Judices sic concedentes, vel quandò res potest aliter probari; vel si præviderunt Populum illa contempturum; item si debitores non sunt solvendo, aut si res sit adè antiquata, ut non sit qui revelet; item si delictum fuit factum coram iis, qui non tenentur denunciare.

ARTICULUS III.

Quæ sint Papæ reservatæ extrà Bullam Cœnæ.

- 218 *Excommunicationes reservatæ Papæ contra omnes.*
 219 *Excommunicationes reservatæ contra Clericos et Religiosos.*
 220 *Specialiter agitur I. de excommunicatione contra Duellantes et cooperantes.*
 221 *Agitur II. de Excommunicationibus latis contra violentes Clausuram Monialium.*
 222 *Dub. 1. An ingredienti sine licentia incurrant excommunicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum? Dub. 2. An incurrant omnes introducetes in Clausuram?*
 223 *Dub. 3. An talis licentia debeat esse in scriptis? Dub. 4. An licentia debeat esse specialis?*
 224 *Dub. 5. A quo debeat concedi?*
 225 *Dub. 6. Quæ causa requiratur ad licentiam concedendam?*
 226 *Plura notanda circa ingressum Medicorum, et aliorum Officialium.*
 227 *De ingressu Confessariorum.*
 228 *Dub. 7. An ingrediens cum licentia teneatur statim egredi?*
 229 *De alia excommunicatione reservata in Moniales violentes Clausuram, et in alios cooperantes.*
 230 *De alia excommunicatione reservata contra mulieres violentes Clausuram Religiosorum.*
 231 *Quæ fœminæ excipiantur ab hac prohibitione? Et quæ domus veniant nomine Conventuum?*
 232 *De prohibitione colloquendi cum Monialibus, juxtà jus commune. Quid circa Regulares?*
 233 *Dub. 1. An vetetur solus accessus sine colloquutione?*
 234 *Dub. 2. An loquentes per nutus, aut signa, incurrant peccatum reservatum?*

in Monitorio non præcipitur denunciare, sed testificari, tenetur quisque manifestare, si præcedat simplena probatio; etsi non possit probare. Salm. n. 5, cum Nav. et Avila.

215 Quær. hic I. An obligatus ad revelandum ex Monitorio, si non revelet, teneatur tertio damnum restituere? Resp. Si ipse aliquâ arte impedit; ne Monitorium sibi intimetur, ad nihil tenetur; neque incurrit excommunicationem, nec peccat non revelando. Peccat verò, et incurrit, si jam sit citatus, ut Less. l. c. c. 30 n. 54. Salm. c. 4 n. 6, cum Reb. etc. Vide l. 4 n. 280. An autem teneatur ad restitutionem? Affirmant Tourn. t. 2 p. 508 et apud Salm. c. 4 n. 7. Nav. Sot. Val. Sayr. etc. quia dicunt, quod hic peccaret contra justitiam, cum pars læsa habeat jus ad ejus testimonium, posito Judicis præcepto. At verius negant Bon. de Præc. D. 10 q. 3 p. 3 num. 13. Sylv. Bonac. Bann. Tan. etc. cum Salm. c. 4 n. 8. Ratio, quia talis reverà non peccat contra justitiam commutativam, sed contra legalem, vel contra obedientiam, quæ non obligat ad restitutionem; Vide dicta d. l. 4 n. 270, v. Dub. 2. Excipiunt tamen tamquam certum Salm. l. c. cum Bon. etc. si testis susceperit munus testis ex præcepto Judicis, et cœperit respondere, quia, tali acceptatione posita, tenetur ex justitia veritatem detegere: Sed vide dicta l. 4 eod. n. 250. Dub. 3.

216 Quær. II. An sit obligatio ex vi Monitorii revelandi crimen emendatum? Resp. Negativè, nisi crimen habeat effectum in futurum; puta si sit homicidium cum adulterio, quæ inducant impedimentum Matrimonii, et similia, vel nisi crimen sit publicum, et emendatio occulta: vel deniquè nisi Superior non tantum emendationem Rei, sed etiàm reatûs punitionem intendat: ità Salm. c. 4 n. 16, cum S. Anton. Sylvest. et Avila.

217 Quinam autem, facto Monitorio, excusentur à revelando? Vide dicta l. 4 n. 248. Q. II. Adde dumtaxat hic, quod si in Monitorio præcipiatur revelatio omnibus scientibus, non teneantur revelare, qui tantum

audierunt; Et si etiã audientibus, non tenentur qui audierunt à parum fide dignis; Vide Salm. d. c. 4 n. 15.

Advertit autem Cont. Tourn. t. 2 p. 499, peccare graviter I. qui petunt Monitoria levibus de causis. II. Judices sic concedentes, vel quandò res potest aliter probari; vel si præviderunt Populum illa contempturum; item si debitores non sunt solvendo, aut si res sit adeò antiquata, ut non sit qui revelet; item si delictum fuit factum coram iis, qui non tenentur denunciare.

ARTICULUS III.

Quæ sint Papæ reservatæ extrà Bullam Cœnæ.

- 218 *Excommunicationes reservatæ Papæ contra omnes.*
- 219 *Excommunicationes reservatæ contra Clericos et Religiosos.*
- 220 *Specialiter agitur I. de excommunicatione contra Duellantes et cooperantes.*
- 221 *Agitur II. de Excommunicationibus latis contra violentes Clausuram Monialium.*
- 222 *Dub. 1. An ingredientes sine licentia incurrant excommunicationem reservatam, si non intrent prætextu facultatum? Dub. 2. An incurrant omnes introducentes in Clausuram?*
- 223 *Dub. 3. An talis licentia debeat esse in scriptis? Dub. 4. An licentia debeat esse specialis?*
- 224 *Dub. 5. A quo debeat concedi?*
- 225 *Dub. 6. Quæ causa requiratur ad licentiam concedendam?*
- 226 *Plura notanda circa ingressum Medicorum, et aliorum Officialium.*
- 227 *De ingressu Confessariorum.*
- 228 *Dub. 7. An ingrediens cum licentia teneatur statim egredi?*
- 229 *De alia excommunicatione reservata in Moniales violentes Clausuram, et in alios cooperantes.*
- 230 *De alia excommunicatione reservata contra mulieres violentes Clausuram Religiosorum.*
- 231 *Quæ fœminæ excipiantur ab hac prohibitione? Et quæ domus veniant nomine Conventuum?*
- 232 *De prohibitione colloquendi cum Monialibus, juxta jus commune. Quid circa Regulares?*
- 233 *Dub. 1. An vetetur solus accessus sine colloquutione?*
- 234 *Dub. 2. An loquentes per nutus, aut signa, incurrant casum reservatum?*

- 280 Lib. VII. De Censuris Ecclesiast., et Irregular.
- 235 *Dub. 3. An peccet graviter semel colloquens cum Moniali?*
- 236 *Dub. 4. An in tali locutione detur parvitas materiæ? et an detur in Regularibus?*
- 237 *Dub. 5. An liceat colloqui cum Moniali ob utilitatem, sine licentia?*
- 238 *Dub. 6. An cum Abbatisa?*
- 239 *Dub. 7. Qui eximantur ab hac prohibitione? 1. Consanguinei in primo, et secundo gradu. 2. Metu coacti. 3. Pauperes, et quæstuantes.*
- 240 *D. 8. An impuberes?*
- 241 *D. 9. An Regulares incurrant excommunicationem latam ab Episcopo?*
- 242 *D. 10. An Peregrini?*
- 243 *An Episcopi colloquens cum Monialibus in aliena Diocesi incurrant excommunicationem latam ab Ordinario loci?*
- 244 *DISSERTATIO super Censuris circa sententias pertinentes ad Conceptionem B. V. Mariæ. Enuntiantur Bullæ editæ super hac materiâ.*
- 245 *Quandò incurrant pœnas contradictores piæ sententiæ? (usque ad n. 247.)*
- 248 *Quandò ejus fautores?*
- 249 *Probatur pia sententia usque ad n. 262.*
- 263 *An liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ à labe originali?*

218. **R**ESP. 1. *Contra omnes*, magis obviæ sunt sequentes. 1. Incendarios, c. Tua nos de Sent. exc. * (*Mo- do sint ab homine, excommunicati, et denunciati, ut notat Cabrin. de Cas. res. p. 129.*) * 2. In habentes litteras Apostolicas falsas, et non destruentes; item in falsarios litterarum Apostolicarum c. Durand. eod. et c. Ad falsariorum, de Crim. falsi. 3. In efringentes, et spoliantes Ecclesias, c. Conquesti eod. 4. In communicantes eodem crimine cum excommunicatis à Papa, c. Nuper eod. 5. In vexantes eos, qui censuram in alios tulerunt, c. Quicumque de Sent. exc. in 6 6. In absolutos ab excommunicatione, sub conditione, et non implentes, c. Eos qui, ib. 7. In violantes interdictum Papale, Extrav. Etsi de Poen 8. In dantes, et recipientes aliquid ex pacto, ob admissionem ad religionem, Extrav

» comm. 1 de Simon. 9. In Simoniacos reales, circa
 » ordinem, vel beneficium, Extrav. 2 eod. 10. In
 » committentes simoniam confidentialem, Bulla Pii
 » IV. 86 et Bulla S. Pii V. 11 In impediētes execu-
 » tionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ, Bulla 1,
 » Jul. III. 12. In dantes, et recipientes aliquid pro
 » gratia, aut justitia, apud Sedem Apostolicam, Extrav.
 » 1 de Sent. exc. et Bulla Bonif. VIII. 1 et Greg. XIII.
 » 4. 13. In committentes duellum, et ad id coope-
 » rantes, suadendo etc. Trid. c. 19 sess. 25 et Bulla
 » Clem. VII. 11 illius vices. * (Vide de hac excom-
 » municatione dicenda n. 220.) * 14. In mulieres in-
 » gradientes Monasteria Regularium. Bullæ S. Pii V.
 » 20. * (Vide n. 230.) * 15. In impugnantes institu-
 » tum Societatis JESU. 16. In facientes jurare illicita
 » et contraria libertati Ecclesiasticæ Bulla Greg. XIII,
 » 93. 17. In rapiētes bona Ecclesiastica, item in
 » exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 18. In violantē
 » libertatem Ecclesiasticam, quodam fugientes ad Ec-
 » clesiam, Bulla Greg. XIV. 7. 19. In docentes posse
 » fieri confessionem in absentia. * (V. hic inf. n. 7.) *
 » 20. In eos, qui alterutram opinionem de Concep-
 » tione B. Virginis damnant peccati mortalis, vel
 » hæreseos; item in eos, qui in concionibus, aliisque
 » publicis actionibus, ut lectionibus, conclusionibus,
 » asserunt S. Virginem conceptam in originali, Ex-
 » trav. Grave nimis de Relig. etc. et Bulla 97 S. Pii V.
 » * (Vide ex n. 244.) * 21. In percussores Clericorum
 » (c. Si quis suadente 17. 4). Quæ cum celebris sit,
 » et multa scitu necessaria habeat, agetur de ea pe-
 » culiari ter infra ex n. 264. »

Item excommunicantur 22. Perseverantes per an-
 num in excommunicatione lata à Delegato-Papæ, c.
 Quærenti, de offic. deleg. 23. Offendentes Cardinales,
 c. Felicis de Pœn. 24. Exigentes tributa à personis
 Ecclesiasticis, c. Clericis de Immun. in 6. 25. Vio-
 lantes interdictum modis prohibitis, Clem. Gravis de
 Sent. exc. 26. Exenterantes corpora Sanctoꝝum, Ex-
 tray. 2 de Sepult. 27. Mentientes personas in litteris

- 280 Lib. VII. De Censuris Ecclesiast., et Irregular.
- 235 *Dub. 3. An peccet graviter semel colloquens cum Moniali?*
- 236 *Dub. 4. An in tali locutione detur parvitas materiæ? et an detur in Regularibus?*
- 237 *Dub. 5. An liceat colloqui cum Moniali ob utilitatem, sine licentia?*
- 238 *Dub. 6. An cum Abbatissa?*
- 239 *Dub. 7. Qui eximantur ab hac prohibitione? 1. Consanguinei in primo, et secundo gradu. 2. Metu coacti. 3. Pauperes, et quæstuentes.*
- 240 *D. 8. An impuberes?*
- 241 *D. 9. An Regulares incurrant excommunicationem latam ab Episcopo?*
- 242 *D. 10. An Peregrini?*
- 243 *An Episcopi colloquentes cum Monialibus in aliena Diocesi incurrant excommunicationem latam ab Ordinario loci?*
- 244 *DISSERTATIO super Censuris circa sententias pertinentes ad Conceptionem B. V. Mariæ. Emuntantur Bullæ editæ super hac materia.*
- 245 *Quandò incurrant pœnas contradictores piæ sententiæ? (usque ad n. 247.)*
- 248 *Quandò ejus fautores?*
- 249 *Probatur pia sententia usque ad n. 262.*
- 263 *An liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ à labe originali?*

218. **R**ESP. I. *Contra omnes*, magis obviæ sunt sequentes. 1. Incendiarios, c. Tua nos de Sent. exc. * (*Mo- do sint ab homine, excommunicati, et denunciati, ut notat Cabrin. de Cas. res. p. 129.*) * 2. In habentes litteras Apostolicas falsas, et non destruentes; item in falsarios litterarum Apostolicarum c. Durand. eod. et c. Ad falsariorum, de Crim. falsi. 3. In effringentes, et spoliantes Ecclesias, c. Conquesti eod. 4. In communicantes eodem crimine cum excommunicatis à Papa, c. Nuper eod. 5. In vexantes eos, qui censuram in alios tulerunt, c. Quicumque de Sent. exc. in 6 6. In absolutos ab excommunicatione, sub conditione, et non implentes, c. Eos qui, ib. 7. In violantes interdictum Papale, Extrav. Etsi de Pœn 8. In dantes, et recipientes aliquid ex pacto, ob admissionem ad religionem, Extrav

• comm. 1 de Simon. 9. In Simoniacos reales, circa
 » ordinem, vel beneficium, Extrav. 2 eod. 10. In
 • committentes simoniam confidentialem, Bulla Pii
 » IV. 86 et Bulla S. Pii V. 11 In impediētes execu-
 » tionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ, Bulla 1,
 » Jul. III. 12. In dantes, et recipientes aliquid pro
 » gratia, aut justitia, apud Sedem Apostolicam, Extrav.
 » 1 de Sent. exc. et Bulla Bonif. VIII. 1 et Greg. XIII.
 • 4. 13. In committentes duellum, et ad id coope-
 » rantes, suadendo etc. Trid. c. 19 sess. 25 et Bulla
 » Clem. VII. 11 illius vices. * (Vide de hac excom-
 » municatione dicenda n. 220.) * 14. In mulieres in-
 » gradientes Monasteria Regularium. Bullæ S. Pii V.
 » 20. * (Vide n. 230.) * 15. In impugnantes institu-
 » tum Societatis JESU. 16. In facientes jurare illicita
 » et contraria libertati Ecclesiasticæ Bulla Greg. XIII,
 » 93. 17. In rapiētes bona Ecclesiastica, item in
 » exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 18. In violantē
 » libertatem Ecclesiasticam, quodam fugientes ad Ec-
 » clesiam, Bulla Greg. XIV. 7. 19. In docentes posse
 » fieri confessionem in absentia. * (V. hic inf. n. 7.) *
 » 20. In eos, qui alterutram opinionem de Concep-
 » tione B. Virginis damnant peccati mortalis, vel
 » hæreseos; item in eos, qui in concionibus, aliisque
 » publicis actionibus, ut lectionibus, conclusionibus,
 » asserunt S. Virginem conceptam in originali, Ex-
 » trav. Grave nimis de Relig. etc. et Bulla 97 S. Pii V.
 • * (Vide ex n. 244.) * 21. In percussores Clericorum
 » (c. Si quis suadente 17. 4). Quæ cum celebris sit,
 » et multa scitu necessaria habeat, agetur de ea pe-
 » culiari ter infra ex n. 264. »

• Item excommunicantur 22. Perseverantes per an-
 num in excommunicatione lata à Delegato Papæ, c.
 Quærenti, de offic. deleg. 23. Offendentes Cardinales,
 c. Felicis de Poen. 24. Exigentes tributa à personis
 Ecclesiasticis, c. Clericis de Immun. in 6. 25. Vio-
 lantes interdictum modis prohibitis, Clem. Gravis de
 Sent. exc. 26. Exenterantes corpora Sanctoꝝum, Ex-
 tray. 2 de Sepult. 27. Mentientes personas in litteris

Apostolicis , ut earum expeditionem gratis assequantur, Bulla Leonis X. 27; 28. Simulantes et supponentes se alios esse pro obtinendis Beneficiis à Dataria , Bulla 12. Pauli IV. inter cæteras. 29. Mittentes litteras aut nuncium in Conclave , vel inde recipientes : Bulla Pii IV. 63, in eligendis. 30. Occupantes bona Ecclesiarum , Montium pietatis , seu alterius loci pii , vel impediētes ne ab iis , ad quos jure pertinent , percipiantur , Conc. Trid. c. 11 sess. 22 de Ref. 31. Fœminæ et masculi ingredienti septa Monasteriorum Monialium prætextu licentiarum in casibus non necessariis , Bulla Greg. XIII. 28. Ubi gratia. Vide inf. 32. Capiētes et retinētes Christianos habitantes inter Turcas , et illorum bona eripiētes , aut remigare cogentes , Bulla S. Pii V. 149. Licet 33. Publicantes Indulgentias , et facultatem dantes eligendi Confessores iis qui aliquid solvunt , Bulla S. Pii V. 99. Quam plenum. 34. Accipiētes et retinētes fructus Beneficii vacantis , vel impediētes Beneficii possessionem non solventibus dulciaria , sivè aliam solutionem , Bulla ejusdem Pontif. 104: Durum nimis. 35. Diripiētes animalia , et bona , vel illa ablata ementes ex Statu Ecclesiastico , Bulla Greg. XIII. 98. Non sine. 36. Docentes fieri Confessionem Sacramentalem in absentia per litteras , Bulla Clem. VIII. 87. Sanctissimus. 37. Extrahentes frumentum , blada , legumina , et oleum extrà Statum Ecclesiasticum sine licentia , Paulus V. Bulla 12. Inter gravissimas. 38. Docentes aut defendentes etiã disputativè opiniones damnatas , Decret. S. C. et S. Officii , quæ emanavère annis 1665, 1666. et 1690.

- 219 α Resp. 2. Contra Clericos , et Religiosos , sunt hæ :
- » 1. In participantes in sacris cum excommunicatis
 - » à Papa , c. Significavit de Sent. exc. 2. In procurantes alienationes Ecclesiarum. 3 in Concionatores ,
 - » qui Scripturæ sensum à Doctorum interpretatione
 - » alienum circà tempus Antichristi , et extremi judicii , aliaque similia revelata prædicant. 4. In Parochos non implentes juramentum de residentia fac-

• tum. 5. In Mendicantes transeuntes ad alium Ordinem præter Carthusianum, Extr. Viam. de Reg. 6.
 » In Moniales exeuntes claustris sine licentia, Bulla
 » S. Pii V. 8. 7. In Religiosos, qui sine privilegio,
 » vel speciali licentia Parochi, Clericis, aut Laicis
 » Sacramentum Eucharistiæ, vel Unctionis ministrare, vel Matrimonia solemnizare præsumunt, Clem.
 » 1 de Privil. •

• Item. 8. Inducentes ad jurandum de eligenda, vel electa non immutanda sepultura in eorum Ecclesiis, Clem. Capientes, § Sanè, de Pœn. 9. Commissarii, seu delegati interponentes Decretum per gratiam, aut timorem, vel sortes in alienatione bonorum Ecclesiæ, aut per alios fieri alienationem dolosè procurantes, Bulla 2 Pauli II. Cum in omnibus. 10. Prædicatores non seruantes Decreta circa eos lata in Conc. Lateranensi, Bulla Leonis X. 21. Supernæ. 11. Absoluentes sub prætextu Privilegiorum à casibus Bullæ Cœnæ, vel Ordinariis reservatis. Decr. S. C. Episc. et Reg. à Clem. VIII. appr. ann. 1601. 12. Consentientes usurpationibus bonorum Ecclesiarum, Conc. Trid. c. 11 sess. 22 de Ref. 13. Euntes ultrà mare sine licentia Superiorum, Extr. Ad nostra, de Regul. 14. Superiores non denuntiantes Religiosos qui sunt suspecti de hæresi, Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum, Bulla Pauli V. 26. Rom. Pontif. 15. Minores de Observantia subornantes vota in electionibus, Bulla S. Pii V. 128. Pastoralis. 16. Claustrales recipientes Minimos sine licentia Papæ, Bulla Julii II. Virtute conspicuus, extrà Bullar. 17. Tertiarii portantes habitum Minorum, Bulla Leonis X. Liceat alias, extrà Bullar. 18. Episcopi qui conferunt Beneficia contra præscriptum S. Pii V. in eorum manibus resignata, Bulla 50. Quanta. 19. Cardinales ambientes Papatum, et simoniacè ejus causa, Pauli IV. Bulla 16. Cum secundum. 20. Cardinales simoniaci in Beneficiis, Bulla S. Pii V 85. Hodie in Consistorio. 21. Judices, officiales, Laici, ac Prælati Ecclesiastici trahentes personas Ecclesiasticas ad forum laicale, Bulla Martini V. 19 ad reprim-

mendas, ut suprâ 22. Domini temporales, qui in Terris suis suppositis interdictis cogunt celebrare, et audire Divina Officia; Clem. Gravis de Sent. exc. 23. Officiales ac Domini temporales bannientes, seu facientes, et mandantes banniri Personas Ecclesiasticas, Bulla Urb. VI. 3. Quia sicut. 24. Officiales, Judices, et Domini temporales percutientes, vel bannientes Episcopos, vel hæc mandantes, aut facta ab alio ratificantes, Clem. 1 de Pœn. 74. 25. Principes et Domini temporales concedentes locum, vel permittentes duellum in Terris suis, Conc. Trid. sess. 25 de Ref. c. 19. Bulla Clem. VIII. 11 Illius vices. 26. Episcopi et Inquisitores, eorumque substituti, qui faciundo vel pmittendo contra diffamatos de hæresi, delinquant in Officio, Clem. Multorum, § Verùm, de Hæret. 27. Gubernatores Civitatum, et locorum Statûs Ecclesiastici, recipientes munera præter comestibilia, Bulla Pauli II. 3. Munera.

Adde 28. Violantes Clausuram Religiosorum aut Monialium ad malum finem; Decretum S. Congr. Concil. editum jussu Clem. VIII. 22. Nov. 1722. Item viri et mulieres ingredientiæ Clausura Monialium prætextu facultatum, et Superiores ingredi facientes aut permittentes; Bulla Gregorii XIII. ubi gratia, 13 Junii 1575. Item mulieres ingredientiæ Clausura Religiosorum prætextu facultatum; eadem Bulla Gregor. XIII. Item ex Bulla S. Pii V. Decret. Romanum, 16 Julii 1570, omnes mulieres intrantes Monasteria Religiosorum, etiã sine prætextu facultatum; Superiores autem, ac quicumque Religiosi introducere illas præsumentes ipso facto contrahunt privationem Officiorum, et inhabilitatem ad illa, et aliã obtinenda, nec non suspensionem à Divinis sine alia declaratione Item notandum, quod Bened. XIV. in Bulla Regularis, sub die 3 Januar. 1742, decreverit, quod foeminæ ingredientiæ Clausuram Religiosorum incorrant ipso facto excommunicationem pariter reservatam, etiãsi prætextu pietatis et religionis ingrediantur.

Adde 29. Defendentes esse licitam praxim excipien-

si nomen complicitis in Confessione scripto, aut verbo; aut impugnantes Decreta contra hujusmodi praxim, aut temerè ea detorquentes seu interpretantes in alienum sensum, constit. *Ubi primum*, Benedict. XIV. 2 Jun. 1746, vide in fine Libri.

Hic operæ pretium est adjicere plura advertenda ²²⁰ præsertim circa duas excommunicationes suprâ enunciatas n. 218, ad n. 13, et n. 219, et ad n. 29, nempe contra duellantes, et contra violantes Clausuram Regularium.

Et I. contra Duellantes, et ad duellum cooperantes, notandum 1 ex quinque Propositionibus nuper damnatis à N. SS. P. Bened. XIV. in sua Constitut. quæ incipit, *Detestabilem*, edita die 13 Nov. 1752, non esse licitum offerre, aut acceptare duellum, ne quis privetur officio, etiãmsi ex eo aliquis se suosque sustentet, vel spem habeat promotionis aliã sibi debitæ, nec licere acceptare duellum ad vitandam vilipensionem, quãvis certò sciatur quod pugna non secutura sit; vide alia l. 3 ex n. 400, v. Quær. Notandum 2 quod ex Trident. sess. 25 de Ref. c. 19. excommunicantur non solùm duellantes, patrini, suadentes duellum, et spectatores; sed etiã Reges, Domini in Terris suis locum ad duellum concedentes; atque illi privantur dominio territorii; et duellantes, ac patrini privantur suis bonis, ac sepulturâ Ecclesiasticâ. S. Pius V. hanc excommunicationem reservavit Pontifici; Et Greg. XIII. in sua Bulla quæ incipit, *Ad tollendum*, edita anno 1582, hæc omnia extendit ad duella privata, etiã sine patrinis, et ad Dominos ea non prohibentes in locis suis, atque ad quoscumque cooperantes. Tandem Clem. VIII. in alia Bulla quæ incipit, *Illius vices*, emanata an. 1592, pro locis, ubi duella à Dominis permittuntur, interdictum Papale imposuit. Vide Salm. c. 4 num. 42, et vide dicta l. 3 n. 401. Sed hæc pœnæ, præter excommunicationem, non incurruntur, nisi post sententiam saltèm declaratoriam criminis, ut Sanch. Pal. et Salm. n. 43. Notand. 3 nomine *Spectatorum* non intelligi omnes duel-

lum spectantes, sed tantum qui datâ operâ ad duelli locum accedunt, et duello assistunt, cum in Bulla Greg. dicatur, *ex composito spectatores*; undè rectè ajunt P. Milante in Propos. 2 damnata ab Alex. VII. et Salm. n. 43, ex communi sententia, non incurrere excommunicationem, qui obiter et casu per locum duelli transeuntés aspiciunt curiositate ducti; Imò dicunt Cont. Tour. tom. 3 p. 473, et Salm. l. c. etiàm ex communi sententia, eos tantum spectantes incur-rere; qui socii sunt duellantium, aut qui suâ præ-sentiâ ad pugnam videntur illos incitare, non autem qui spectant à longe, vel in secreto, vel alio modo nihil ad pugnam acuendam inducente. Item benè ad-dunt Salm. ib. neque incurrere qui comitantur pugna-turos, animo impediendi duellum. Notandum 4 quod licet ex Tridentino, et ex Bulla Gregorii non incurrant excommunicationem provocantes et acceptantes duel-lum si duellum non sequatur, quia tam in Trid. quàm in dicta Bulla solum excommunicantur committentes duellum; tamen in Bulla Clementis § *Præterea* (quam in extensum refert Bon. D. 2 q. 6 p. 1 n. 23) excom-municentur tam provocantes scripto aut verbo, quàm duellam acceptantes, etiãmsi pugna non sequatur, neque accessus nec actus ad pugnam proximus; nec-non comitantes, nuncii, suadentes, consulentes, dic-tantes libellos provocatorios, aut eos scribentes vel affigentes, et quomodolibet ad duellum cooperantes, publicè vel occultè ineundum. Notandum 5 quod, nisi duellum sit notorium, aut deductum ad forum contentiosum, possint Episcopi absolvere excom-municatos, vi facultatis datæ à Trid. in c. Licet 6 sess. 24 ut rectè notant Salm. c. 4 n. 45, cum Sanch. Bon. Pal. Barb. et aliis communiter. Regulares verò extrà Urbem, et intrà Italiam non possunt vi Privile-giorum ab hac excommunicatione absolvere; secùs tamen in Urbe, vel extrà Italiam, ex Decr. S. C. man-dante Clem. VIII. prout diximus n. 96.

II. Circà violantes autem Clausuram Monialium, aut Religiosorum, notandum quod ingredientiés Me-

Monasteria Monialium sine licentia in scriptis, incurrant excommunicationem ipso facto ex Trid. sess. 25 c. 5 de Reg. ibi : *Ingredi autem intrà septa Monasterii nemini liceat cujuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis.* Hujusmodi ingressus prohibetur etiàm Prælati, sive sæcularibus, sive regularibus, ex Motu Greg. XIII. incipiente, Dubiis (apud Barb. All. 102 n. 43), ed. die 23 Dec. ann. 1581, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ Prælati sæcularibus, si præter casum necessitatis prima vice ingrediuntur, suspensionis à munere Pontificali, et à Divinis pro secunda, et excommunicationis pro tertia : Prælati verò Regulares incurrunt excommunicationem et privationem omnis officii et ministerii, etiàm pro prima vice, ut censent Sanch. Dec. l. 7 c. 16 n. 102. Quàmvis Bon. to. 1 tr. de Clausura p. mihi 760 n. 11, cum Llamas putat probabile, eos tantùm pro tertia vice incurrere pœnas excommunicationis et privationis. In casu autem necessitatis, causâ Visitationis possunt præfati Superiores ingredi Monasteria Monialium ; sed tunc (ut dicitur in eadem Bulla) debent esse à paucis usque senioribus ac religiosis personis comitati. Pauci intelliguntur quatuor vel quinque, ut putat Bonac. et Victor. Religiosi, idest probatæ vitæ. Dicit tamen Tamburin. cum Victor. apud de Alexandr. Confess. Monial. cap. 7 § 4 quæst. 5 quod si Episcopus solus intraret, vel non adhiberet comitantes senes, aut non religiosos, aut non paucos, non incurreret pœnas ; quia pœnæ tantùm afficiunt Prælatos ingredienti sine necessitate. Pro Superioribus autem regularibus habetur in Constit. Alexand. VII. apud de Alex. l. c. quod si visitet Generalis, possit ipse habere secum duos sui Ordinis socios, qui sint exemplares et maturæ ætatis ; si verò alius à Generali, unum tantùm ; et insuper debent assistere quatuor Moniales ex senioribus, quæ non separentur à Visitatore.

Excommunicationes hæ non sunt reservatæ, sed adest

excommunicatio Papæ reservata (ut suprâ innuimus) contra violantem Clausuram Monialium ad malum finem , ut habetur in Decreto S. C. Concilii , edito jussu Clementis VIII. an. 1602. Quomodò autem intelligatur illud *ad malum finem* ? Mazzot. tom. 3 p. 510 intelligit finem quomodocumque pravum ; sed melius Pellizzarius , apud ipsum intelligit tantùm finem libidinosum , quia finis Clausuræ est , ut castitas custodiatur ; et idèd vetatur etiàm accessus , et collocutio.

Adest alia excommunicatio Papæ reservata , *lata à Greg. XIII. die 13 Junii 1575* , in Bulla , *Ubi gratia* , contra quascumque personas utriusque sexûs , etiàm Comites , Marchiones , et Duces ingredientes Monasteria Monialium , vel fœminas ingredientes Claustra Religiosorum prætextu facultatum ibi revocatarum ; et contra omnes Superiores Monasterii utriusque sexûs , qui præter excommunicationem reservatam incurrunt insuper privationem Officiorum , et inhabilitatem ad ipsa , si ingredi faciant , vel permittant aliquem ingredi prætextu facultatum ; et contra Abbatissas aliasve Superiores , si admissum quoquo modo retinere ausæ fuerint , ut declaravit Paulus V. in alia Bulla incipiente , *Monialium* , apud de Alexand. c. 7 § 11 q. 3 Hic tamen advertendum , quod Episcopi , et Prælati Regulares , qui ratione sivè prætextu Officii , sed absque juxtâ causa , ingrediuntur Monasteria , hanc excommunicationem reservatam non incurrant : nam licet in hac Bulla omnes comprehendantur , tamen in Bulla , *Dubiis* , citata n. præced. emanata post aliam , *Ubi gratia* , ut suprâ , eximuntur Episcopi , et Superiores regulares , ut benè advertit Fagnan. l. 5 in c. Nuper , de Sentent. excomm. n. 38 , contra aliquos , cum in dicta Bulla , *dubiis* , fiat diversa dispositio circâ poenas in Episcopos , et Regulares , ibique excommunicatio lata in ipsos , si ingrediantur tertia vice sine justa causa , non sit reservata ; probat enim Fagnanus , illam fuisse novam Constitutionem respectu poenarum , non autem declaratoriam primæ Bullæ , Demùm notandum , quod N. SS. P. Bened. XIV. novissimè die 3

Jan. 1742, duabus Bullis (quas invenies in fine hujus Operis , incipiente una *Salutare* , altera *Regularis*) confirmavit omnes Constitutiones antecessorum Pontificum , tam antè , quàm post Con. Dec. emanatas ; Et signanter in Bulla , *Regularis* , prohibuit quibuscumque foeminis ingredi Clausuram Religiosorum sub prætectu pietatis ac Religionis ; tantùm id concessit nobilibus foeminis de familia Fundatorum , vel insignium Benefactorum , qui de hoc Indultum Apostolicum obtinuerint ingrediendi solùm , ut ad Ecclesiam recto tramite pergant. Quo revocata manet Constitutio S. Pii V. Incipiens , Decet Romanum Pontificem , (apud Holzm. tom. 1 p. 480 n. 502) , ubi permittebatur mulieribus ingredi Claustra Religiosorum causâ Processionis , audiendæ Missæ , vel Concionis , aut Sepulturæ , aut magni concursûs.

Sed dubit. 1. An ingredientiæ Monasteria Monialium sine licentia incurrant præfatam excommunicationem reservatam , si non intrent prætectu facultatum ? Affirmant de Alexand. c. 7 § 11 q. 2 cum Navar. Azor. Grass. etc. quia (ut ait) relata Constit. Greg. XIII. *Ubi gratia* , ex Stylo Curiaë intelligitur generaliter emanata in omnes intrantes Monasteria , etiàm sine tali prætectu. Sed probabiliùs negant Sanch. Dec. 1. 6 c. 16 n. 79. Bon. de Claus. q. 4 p. 5 n. 4 , Suar. de Censur. D. 22 Se. 6 n. 11. Fagnan. l. c. n. 1. 12. Holzm. p. 338 n. 31. Mazzot. tom. 3 p. 521 n. 3 , et Barboz. All. 102 n. 37 , cum Sayr. Rodriq. Miranda , Sa , et Zerol. quia expressè in citata Bulla Gregorii requiritur ingressus prætectu facultatum.

Dubit. 2. An præter Superiores incurrant excommunicationem omnes qui alios introducunt in Clausuram ? Affirmant Bonac. q. 4 p. 7 n. 3 , et de Alexand. c. 7 s. 11 q. 4 cum Fill. et Llamas , quia in eadem Bulla Gregorii dicuntur incurrere *Superiores* , et *personæ* , quocumque nomine vocentur , admittentes extraneos in Clausuram , nomen autem *personæ* (ut dicunt) genericum est , et quascumque personas comprehendit. Attamen negant Sanch. l. 6 c. 16 num. 83 , cum

Manuel, et Diana apud de Alexand. Ratio enim opposita tunc valeret, si in Bulla diceretur, *Superiores, et quæcumque personæ*, sed cum dicatur, *Superiores, et personæ, quocumque nomine vocentur*, nequeunt utique intelligi omnes Religiosi qui diversum nomen quàm Religiosorum non habent, sed potiùs intelliguntur Superiores qui in diversis Ordinibus diversa habent nomina, nempe Abbatum, Præpositorum, Priorum, Guardianorum, Correctorum; idque clarè explicavit S. Pius V. in Bulla, Regularium, apud Bon. q. 5 p. 3 n. 2. His tamèn non obstantibus adest Decr. S. C. Episcop. et Regul. apud Ferrar. tom. 2 v. Conventus, art. 3 n. 7, ubi dictum fuit respectu ad Fratres Minores de Observantia, quod si ingrediantur Mulieres ipsorum Clausuram, tam Prælati, quàm subditi eas introducentes incurrant eandem excommunicationem reservatam, et remaneant ipso facto privati suis Officiis, et inhabiles in futurum.

223 Dubit. 3 an licentia ingrediendi Monasteria Monialium quoad forum conscientie debeat esse inscriptis? Affirmant Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 50. Pal. p. 3 D. 4 par 10 § 2 n. 6, et Suar. apud Diana par. 3 tr. 2 R. 129 quia, deficiente scriptura, licentia est nulla, cum deficiat forma in ejus concessione à Trident. præscripta Sess. 25 c. 5 ubi: *Ingredi autem intrà septa Monasterii nemini liceat cujuscumque generis aut conditionis, sexus vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia, in scriptis obtenta, sub excommunicationis pena ipso facto incurrenda.* Negant verò apud Diana l. c. Homobon. et Bellochius, qui citat pro se Innoc. Abb. et Felin. Ratio, quia scriptura videtur requiri tantum pro foro externo: Idque non videtur improbable, cum non constet, an scriptura ibi requiratur pro forma, prout diximus in simili casu l. 4 n. 123, v. Hic. Dicit autem Diana l. c. cum Rodrig. et Villab. ac Barbosa. All. 102 n. 57, cum Delacruz, quod etiàm juxtà primam sententiam (quàmvis adhuc repugnet Sanch.), licentia in scriptis non requiratur in casibus ordinariis, quandò causa est manifesta, puta in ingressu Medici,

Confessarii, Coementarii, et similium Operariorum quorum repentinâ operâ passim indigent Moniales, prout explicat Glossa v. Causa in capite Periculoso, de Statu Regulari in 6.

Dubit. 4. An hujusmodi licentia debeat esse specialis? Resp. affirmativè, ità ut non sufficiat, si alicui concedatur licentia ad quoscumque casus, ad quos Superior potest eam præbere, ut expressè habetur in dicto c. Periculoso, ibi: *Nisi speciali licentia etc.* Dicit tamen de Alexand. c. 5 § 2 q. 5, cum Miranda, hoc non obstante, validam esse licentiam generalem, ut omnes Medici, Bajuli, et similes ingrediantur, quia licet sit generalis quòdam personas, est tamen specialis quòdam causam ingressus: Sed huic minimè acquiesco, quia censeo, textum præfatum, et Concilium exquirere licentiam specialem, non tantùm ut Superior sciat ministerium ingredientium, sed etiàm qualitates personarum, nimirùm, an ingressuri sint viri probi, maturæ ætatis, et similia. Benè tamen poterit Prælati generaliter committere Abbatissæ, vel Confessario aut alteri viro prudenti facultatem concedendi licentiam aliis ad ingrediendum, ut dicitur in sequenti Dubio in fine.

Dubit. 5. A quo debeat concedi licentia ingrediendi²²⁴ Monasteria Monialium? Si Monasteria sint Episcopo subjecta, certum est ipsi competere jus concedendi licentiam, *auctoritate propria, delegata verò*, si Monasterium immediatè subsit Summo Pontifici, ut in Trid. sess. 25 c. 5. Idem probabiliter docent Sanch. Dec. l. 6 c. 15 n. 30, et Bon. de Claus. q. 4 p. 2 n. 2, cum aliis de Prælati habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem in aliqua Diocesi, et de Vicariis Generalibus Ordinum Militarium, quia hi sunt verè Ordinarii, aut saltèm nomine Ordinariorum comprehenduntur, ut probat idem Sanch. de Matrim. l. 3 D. 29 n. 35.

An autem possit hanc licentiam dare Vicarius Generalis Episcopi? Negant de Alexandro c. 7 § 2 qu 2 nisi de hoc habeat speciale Episcopi mandatum; et idem sentit Barb. Ali. 102 n. 38, citans Bonac, loc.

suprà cit., sed ibi hoc Bonac. non dicit: Undè etiã probabiliter docet Sanch. Dec. d. n. 30, cum Navar. et Llamas, quod in Monasteriis subjectis Episcopo Vicarius Generalis possit licentiam concedere sine speciali mandato: Idque probatur 1. Motu proprio S. Pii V. incipiente. Decori, dum ibi Pontifex explicuit, *Episcopum, aut alium loci Ordinarium*; Vicarius autem Generalis Episcopi benè dicitur Ordinarius, et nomine Ordinarii jam comprehenditur in omnibus Decretis, ut probat idem Sanch. eadem D. 29 de Matrim. n. 10 et 35. Probatur 2 ratione, quia Episcopus in Monasteriis ei subjectis procedit auctoritate ordinaria, Vicarius autem Generalis (ut probant Fagnan. l. 1 in c. Quoniam in Offic. deleg. n. 15, cum Imola, Cardinal. etc. et idem Sanch. d. D. 29 n. 16) potest omnia quæ potest Episcopus de jurisdictione ordinaria, quia cum Episcopo unam facit Tribunal. Secùs verò dicendum de iis quæ potest Episcopus de jurisdictione delegata, undè rectè subdit Sanch. Dec. eod. n. 30, in Monasteriis Sedj Apostolicæ subjectis Vicarium Generalem non posse dare licentiam sine speciali mandato Episcopi.

Vicarius autem Capituli Sede vacante potest utique concedere licentiam in Monasteriis Episcopo subjectis, quia succedat in omnia, quæ competunt Episcopo de jure ordinario, Sed difficultas est, an possit etiã in iis quæ subduntur Sedi Apostolicæ? Affirmant de Alex. c. 6 §. 2 q. 2 cum Mol. Pal. Barbos. et Tamb. quia talis jurisdictio ex delegatione Sedis Apostolicæ in perpetuum committitur muneri Episcopali, undè cum ipsa competat Episcopo de Officio, transit in Capitulum, sive ejus Vicarium. Hanc rationem non approbat Sanch. d. n. 30. Attamen id alia ratione etiã concedit, quia (ut ait) Concilii mens est, ut Capitulum possit dare licentiam, ne Monasteria remaneant absque Praelato, ad quem pro licentia recurrant.

Major difficultas est, à quo sit concedenda licentia si Monasterium Regularibus subsit? De Alexand. c. 7.

§. 2 q. 1 propugnat licentiam esse impertiendam tam à praelato Regulari, quàm ab Episcopo, afferens de hoc Décr. S. C. Concilii editum 13 Nov. 1610. Sed probabiliùs docent Fagnan. l. 5 in c. Nuper de Sent. exc. n. 17. Bon. q. 4 p. 2 n. 3, cum Rodriq. Graff. et Miranda, Croix l. 4 n. 76, cum Pal. et Piasec. ac Barb. All. 102 n. 41, (asserens oppositum ejusdem Décr. S. C. Conc. ab ipso visum, editum eodem anno, quo ipse scribebat, nempe circa annum 1628, ac Sanch. l. 6 c. 16 n. 13, cum Azor. Manuel., Llamas, et Nav., qui (ut refert Sanch.) testatur etiàm, declaratum fuisse à S. Pio V. quod licentia concedi possit et debeat à solo Praelato Regulari, scilicet à Generali aut Provinciali (vel etiàm ab immediato Superiore Monasterii, ut sentiunt Sanch. n. 15, et Bonac. l. c. cum aliis) ab eo citatis, contra de Alex. l. c. qu. 2 et Suar. ab eo citatum). Ratio, quia Trident. prohibet ingressum, *sine Episcopi, vel Superioris licentia*; ergò loquendo disjunctivè, declarat, licentiam posse respectivè concedi vel ab Episcopo, vel à Praelato Regulari, prout cui Monasterium subest. Benè tamen advertit de Alex. d. q. 2 ex Decreto S. C. 21 Maji 1630, approbato ab Urbano VIII. licentiam concedendam à solo Episcopo; etiàm quòdam Monasteria exempta, ubi talis viget consuetudo.

Abbatissa autem nequit de jure ordinario hanc licentiam dare, ut dicunt de Alex. c. 7 § 2 q. 2 et Sanch. n. 22, cum Nav. Azor. Man. etc. contra aliquos ibi citatos n. 21. Benè verò Episcopus potest delegare, Abbatissam, vel Confessarium, aut aliam prudentem virum, ad hanc licentiam concedendam, ut addunt Bon. p. 2 n. 5, de Alex. l. c. Sanch. n. 23, cum Nav. Man. et Graff. ac Barbos. l. c. nu. 53 contra Suarez.

Dubit. 6. Quæ causa requiratur ad hanc licentiam ²²⁵ concedendam? Resp, ad licentiam impertiendam non sufficit quidem quælibet causa, sed requiritur necessitas, ut præscribit Trident. cap. 5 sess. 25 illis verbis: *Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis.* Necessitas autem hæc debet esse ex parte ipsius Monasterii,

quia ad ipsius Monasterii solam utilitatem permittitur ingressus; non enim sufficit si sit tantum ex parte extraneorum, nisi jus naturale aut Divinum aliud suadeat, ut ex communi dicunt Bon. q. 4 p. 4 n. 8, et Alex. c. 7 § 3 q. 2 ex Declar. S. C. die 9 Sept. 1611. Undè ait Diana p. 3 tr. 3 R. 30 ex alio Decr. S. C. non effugere excommunicationem uxores, quæ adhuc cum licentia Ordinarii intrarent Monasterium causâ adulterii, vel dissensionis cum viris, cum S. C. rarò hanc licentiam concedat. Et sic pariter nec valet licentia ad collocandam in Monasterio aliquam foeminam, ne redeat ad vomitum, ut de Alex. l. c. ex alio Decr. S. C. 18 Aug. 1588. Neque ad docendum Moniales artem, nisi quandò in Monasterio nulla adesset alia perita; præfatus de Alexand. ex alio Decr. S. C. 11 Mart. 1586. Notant tamen Pignatel. t. 7. Con. 47 n. 42, et ipse de Alex. ibid. ex S. Congr. posse Ordinarium dare licentiam intrandi puellæ, de qua controversitur, ut in Monasterio ad tempus maneat, donec lis terminetur.

Talis verò necessitas ex parte Monasterii, non strictè, sed latè sumitur, intelligitur enim necessitas moralis, nempe cum intervenit quævis causa rationalis, sivè probabiliter justa; ita Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 4. Bon. q. 4 p. 4 n. 2, de Alex. c. 7 § 3 q. 1 cum Delbene, et Barb. All. 102 num. 48, cum Miranda, Portel. et Campanile. Dicitur, *causa probabiliter justa*, nam dubiè justa non sufficit, ut rectè advertunt ib. Sanch. et Barb. qui insuper (contra Bon.) censet, minorem causam requiri pro ingressu foemine in Monasterium Monialium, quàm viri: et pro ingressu diurno, nocturno, et pro ingressu consanguineæ, quàm extraneæ: et pro ingressu in priora receptacula, quàm in interiora. In necessitatibus autem urgentibus, quæ moram non patiuntur, si aliàs grave damnum immineret, non requiritur ulla licentia ad ingrediendum, prout in casu mortis, incendii, violentiæ, et similium, quia lex humana in tanto discrimine non obligat, ut rectè docent Sanchez n. 34, et de Alex. c. 7 § 2 q. 6

Cum Navarruv. Graff. et communi. Hinc potest quivis Sacerdos in casu repentinæ mortis ingredi ad ministrandum Moniali Sacramentum Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ, et etiã extremæ Uctionis, ut probabiliter ait de Alex. Et tunc ne Abbatisæ quidem licentia requiritur, ut etiã probabiliter censet idem de Alex. q. 7 cum Nav. Graff. et aliis pluribus (contra Sanch. n. 36), quia tunc licentia rationabiliter præsumitur concedi immediatè à Papa. Excipe nisi Abbatisa habeat generalem facultatem à Prælato præbendi licentiam.

Hic autem notandum, quod Medicus non possit ingredi nisi ex licentia renovata singulis trimestribus, ut ex Decret. Sacr. Congr. edito die 27 Mart. 1588, (vide de Alex. c. 7 § 5 qu 1.) Necnon debet associari à duabus Monialibus senioribus; et intrare solus, nisi infirmitas sit valdè gravis. Medicus autem non potest ingredi sub initio Quadragesimæ ad cognoscendum, quibuscum Monialibus sit dispensandum, quia hoc potest præstari ad crates, de Alex. ib. qu. 2. Posset tamen ingredi ad invisendam Monialem decumbentem in lecto, et dubitantem, an febris laboret, licet posset ipsa sine gravi damno accedere ad januam, si illuc renneret ire ob erubescentiam. Ità Bonac. qu 4 p. 4 n. 5, et de Alex. d. qu. 2. Medicus verò extraordinarius nequit ingredi ad libitum Monialium, sed tantum in defectu ordinarii, vel quandò eum ordinario habendum est collegium; de Alexand. qu. 3 cum Barchio. Chirurgus potest quidem intrare ad secandam venam, et etiã Pharmacopola ad docendum (si opus sit), quomodò medicamentam sit parandum, Sanch. l. 6 c. 16 n. 59, et de Alex. qu. 4. Factores, Notarii, et similes etiã ingredi possunt, si necessitas urgeat, puta ad judicandum de ruina imminente, ad invenendam scripturam necessariam in Archivo, ad faciendum testamentum puellæ, de Alex. qu. 5. Sic etiã ingredi possunt ex licentia fabri, hortulani, fabricatores, putearii, putatores, molitores, et similes, qui artem suam non possint extrà commodè exercere:

Item bajuli ad ferenda, quæ à Monialibus ferri non possunt. Si autem licentia nominatim sit data pro uno bajulo, isto deficiente, non potest alius substitui, nisi licentia esset indeterminata, v. gr. ut bajulus ingredi possit; ità Alex. qu. 7. Sanch. c. 16. Admittit etiàm Sanch Sartores, si extrà non possent commodè aptare vestes; et consentit Cassian. si adsit usus; Sed meritò id negant Bon. q. 4 p. 4 n. 11, et Pal. D. 4 p. 10 § 3 n. 11. An autem, concessâ licentiâ pro magistro artis cum discipulo, possit ingredi, vel immorari discipulus sine magistro? Negant Barchius ap. de Alex. § 5 q. 8. Nisi ex aliquo impedimento magister non potuerit ingredi, aut immorari. Affirmant verò alii, et de Alex. putat probabile, quia dictio *Cum* æquivallet dictioni *Et*. An autem possint admitti in Clausuram infantes nondùm doli capaces? Affirmat Barb. cum Navar. Azor. Bonac. com. etc., quia prohibitio principaliter afficit ingredientes: cum ergò infantes non ligentur præcepto ob carentiam usûs rationis, nec etiàm Moniales. Attamen S. C. sæpiùs declaravit oppositum: vide de Alex. qu. XI. l. c. Et tantò magis hoc dicendum de amentibus, ex quibus insuper potest facilè timeri periculum scandali.

227 Confessarius verò ingredi potest ad ministranda Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Uctionis Moniali ægrotanti, quæ ad Confessionale non potest accedere? Et non solum in periculo mortis, sed quoties ex præscripto Regulæ dispensatur Communicatio: Item quoties illa Monialis communicare consuevit; ità communiter Bon. q. 4 p. 4 n. 4 Barb. All. 12 n. 49, et de Alex. c. 7 § 6 q. 2 cum Sanch. Rodr. et communi, ex Declar. S. C. debet autem Confessarius ingredi indutus superpelliceo, et stola, atque sic ibi morari; debetque egredi, quin ad aliam Monasterii partem se divertat, etiàm si esset ad visitandam aliam infirmam, quæ tamen non indigeat Sacramentis; de Alex. q. 2 et Barb. d. n. 59. Confessarius sæcularis intrare debet sine socio, ut S. C. declaravit; Regularis verò debet habere socium probatæ,

vitæ, et maturæ ætatis, ex Bulla Alexandr. VII. Dum autem Confessarius Confessionem audit, debent assistere Comitatrices ad januam, ita ut eum videre possint; vide de Alex. ibid. Potest etiam Confessarius ingredi, et pernoctare in Monasterio, si Monialis laboret in extremis, de Alex. § 6 q. 3 ex Declar. S. Congr. Potest etiam ingredi Confessarius ad benedicendum Monasterium à Spiritibus infestatum; de Alexand. q. 9, cum Navarr. Nald. ex Declar. S. Congr. An autem ad exorcizandam obsessam, S. C. die 10 Nov. 1582, annuit posse, si Sacerdos sit probatæ vitæ; sed postea 1 Julii 1606, id prohibuit, et dixit, potius impetrandam esse à S. C. licentiam, ut Monialis illa exorcizetur in Ecclesia exteriori Monasterii, vide de Alex. ib. q. 5. Potest etiam Confessarius post Sacramentum collatum dare Reliquiam ad osculandum, benedicere cellam, etc. et etiam tunc de aliquo negotio temporali loqui; ita de Alex. c. 7 § 6 q. 9, Probabiliter dicunt plures de Alex. q. 10 ex Glossa in c. Decr. v. Debet, de Reg. Jur. in 6, quod si Confessarius extraordinarius, ingrediens cum licentia data pro una vice, non possit Confessionem excipere, vel perficere propter morbum, possit postea iterum ingredi sine licentia; Et idem dicunt, si Monialis confessa statim advocet Confessarium egressum, ad dicendum peccatum oblitum, cum illud spectet ad idem iudicium. Præterea sentit de Alex. quod Confessarius, postquam Confessionem Monialis infirmæ audierit, possit aliquod novum ædificium Monasterii benedicere, et etiam deferre cuidam alii Infirmæ quamdam insignem Reliquiam, sic etiam ait, posse ob aliquam justam causam eum immorari in Monasterio ab breve tempus ad intuendum Officinas, et ad tractandum aliquod temporale negotium.

Dubit. 7. an qui est ingressus Monasterium cum licentia, incurrat excommunicationem, aut graviter peccet, si finito negotio statim non egredietur? Resp. 1. Non incurrit censuram, licet ipse multum immoretur, quia Clausura tum solum violatur, cum sine licentia usurpatur ingressus; ita Sanch. Dec. l. 6 c.

16 n. 60. Bonac. q. 4 p. 5 n. 22, et Bordon. de Zerol: apud de Alexand. c. 7 § 3 q. 4. Et hoc ait Sanch. l. c. (contra Rodriq.) procedere etiãsi quis immoretur ad malum finem, quia hic jam est cum licentia ingressus, ut Concilium permittit. Sed Bonac. l. c., censet quod esto hic non incurrat excommunicationem Trid. incurrat tamen excommunicationem Papæ reservatam in Decr. S. C. edito jussu Clem. VIII. die 22 nov. 1622. ubi excommunicantur omnes *violantes Clausuram ad malum finem*; hunc enim ait jam violare Clausuram immorando cum prava intentione, sed huic responderi potest, quod cum agatur de pœnis, violatio illa strictè intelligenda sit, prout intelligit Concilium, nempe de ingressu et egressu sine licentia.

Resp. 2. E contrario non excusatur à peccato mortali, si mora sit longa, quia delinquit adversus obligationem Clausuræ: Secus si mora sit brevis, cum in hoc præcepto non immorandi admittatur parvitas materiæ; ità communiter Sanch. et Bon ll. cc. ac Barbos. All. 102 n. 56, cum Miranda, et Rodriq. Imò Sanch. ib. ac Molin. Rodr. et Miranda apud Bon. dicunt, eum, qui parùm immoratur, excusari etiã à veniali, tum quia sic usu receptum est etiã apud viros timoratæ conscientiæ; tum quia, cum hoc præceptum sit morale, morali modo accipiendum est. In hoc autem brevem moram censet Diana p. 3 tr. 2 R. 51. cum Villal. esse quadrantem.

Dubit. 8. an incurrat excommunicationem qui ingreditur cum licentia, et ex causa justa, sed simul cum intentione prava? Sentit Bon. Dub. 4 p. 5 n. 18, esse probabile, quod hic incurrat, quia non præsumitur Super or in eo casu licentiam concessisse. Sed oppositum tenet de Alex. c. 7 § 3 qu. 5, et meritò id probabile censet ipse Bonac. cum Rodriq. et Zerola, quibus adhæret quoque Sanch. l. 6 c. 16 n. 68 et c. 17 n. 28, quia censura fulminatur tantùm in ingredienti sine licentia, non autem in eos qui cum licentia intrant, etsi ex malo fine; pœnæ enim strictè sunt intelligendæ, et prava intentio non tollit primam

ingrediendi causam, propter quam data est licentia.

Moniales autem Clausuram violantes, necnon alii concedentes illis violare; sivè eas comitantes, aut receptantes, pariter excommunicationem papalem incurrunt, Const. S. Pii V. quæ incurrit Decori, edita 1 Febr. 1509 ap. Sanch. Dec. l. 6 c. 1 r n. 35, ubi contra excusatur egressio, si adsit justa causa, nempe (ut ibi dicitur) *magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, aut epidemiæ*. Nomine autem *Epidemiæ* declaravit S. Con. ap. Alex. c. 7 § 9 q. 2, intelligi tantum veram et realem pestem. Sed dicunt Bon. q. 1 p. 9 n. 2. Holzm. t. 1 p. 480 n. 592, et Sanch. l. c. n. 35, cum Nav. Manuel, et Cenedo, venire non solum morbum verè pestilentem, sed quemcumque morbum contagiosum, qui alios inficere soleat, prout est morbus S. Lazari, ignis sacri, et similium, casu quo Monialis infirma non possit curari in Monasterio sine periculo infectionis aliarum. Idque inferunt ex cap. Periculoso de Statu Reg. in 6, ubi prohibetur egressus Moniali, *nisi fortè tanto et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non possit cum aliis sine gravi periculo seu scandalo commorari*: E converso rectè ait Bon. l. c. n. 18, cum Rodr. Zerola, Gutt. et Cord. ac Barb. All. 102 n. 20, cum Miranda, Sorbo, et Cenedo (contra Nav. Azor. Suar. et Graff.) non sufficere ad egrediendum infirmitatem gravem sine periculo infectionis aliarum, tum quia hic casus non excipitur in Cons. S. Pii; tum quia aliàs magnum sequeretur damnum Clausuræ, cum tales morbi in Monasteriis sint frequentes. Docent autem Sanch. c. 15 n. 60 et 61, et Bon. n. 21. Monialem, finita curatione, aut cessante causa egressus, statim tenèri reingredi: illud tamen *statim* rectè dicunt intelligi moraliter; undè excusant Monialem à mortali, si moretur extrà per unum vel duos dies. Item ait Sanch. c. 16 n. 69, illam non incurrere excommunicationem, si extrà commoretur, quia ipsa jam egressa est cum licentia. Quàmvis autem in c. Periculoso, fiat mentio de sola causa incendii, etc. ut suprà, benè tamen ajunt Sanch. c. 15 n. 37 et

44. Bon. n. 6 et 7, ac de Alex. c. 7 § 9 qu. 2, cum Nav. et Barb., sufficere ad egrediendum causas similes, ut bellum imminens, inundatio fluminis, aut ædificii ruina. Quandò verò patet aditus et tempus, nempe si periculum patitur moram, requiritur omninò ex præfata Bulla S. Pii V. ad egrediendum licentia in scriptis ab Episcopo, et etiàm à Prælato regulari, si Monasterium sit exemptum, cum ibi dicatur: *Sitque causa hæc cognita, probata, atque in scriptis expressa per Superiores, et simul per Ordinarium.*

An autem incurrat excommunicationem Monialis egrediens extrà Monasterium ad unum tantum pedem? Negant Graff. Nald. Meroll, et adhæret Croix l. 4 n. 85 et l. 1 n. 673, si statim redeat. Sed probabilius affirmant Bon. qu. 1 p. 8 n. 6, et Sanch. lib. 6 cap. 16 n. 70. Valdè tamen rationabiliter excusanda est cum Sanch. Monialis, quæ non egreditur toto corpore extrà Clausuram, ut dicunt Sanch. et Bon. ll. cc.

Notandum hîc ex Decr. Clem. VIII. (apud Pelliz. c. 7 q. 7 n. 22) unamquamque Monialem debere solam dormire, idèdque tot cellas in unoquoque Monasterio faciendas esse, quot ibi degunt Moniales. Idem declaravit S. C. Episcop. et Regular. apud Ferrar. Bibl. t. 5 v. Moniales art. 2 n. 7. Sic etiàm S. C. Episcop. et Regular. apud eundem Ferrar. l. c. art. 1 n. 5 pluries statuit, Puellas commorantes in Monasteriis Monialium causâ educationis debere habere locum separatum à Monialibus pro dormitione, sicut et pro operibus.

230 Hæc quòad Clausuram Monialium. Adest autem alia excommunicatione Pape reservata contra mulieres violantes Clausuram Religiosorum, lata à S. Pio V. in Bulla Regularium, an. 1566 et in alia Greg. XIII. Ubi gratia, edita 13 Jun. 1575 quas referunt Bon. de Claus. q. 5 p. 3 n. 1. Salm. tr. 15 c. 5 n. 176 et Spor. t. 3 p. 100 n. 159. Hancque excommunicationem incurrunnt non tantum sceminæ, quæ prætextu facultatum prætendunt ingredi in Monasteria virorum vel mulierum, ut declaravit Greg. XIII. sed etiàm illæ, quæ

sine tali prætextu Conventus virorum ingrediuntur, ut per aliam Bullam editam die 16 Jul. 1570 quæ incipit, *Romanum Pontificem*, idem S. Pius V. declaravit, dicens: *Declaramus fuisse et esse mentem nostram, quod dictæ litteræ non solum comprehendant mulieres habere prætendentes Indultum ingrediendi Monasteria, sed etiam quoscumque alias, tam in genere quam in specie etc.* Et ita communissimè et rectè tenent Pall. tr. 16 D. 4 p. 8 n. 1. Suar. de Rel. t. 4 tr. 8 l. 1 c. 7 n. 9. Bon. t. c. Nav. c. 27 n. 105 et Salm. l. cit. n. 176 cum Lez. Pell. Garc. etc. contra Laym. Delb. etc.) Idemque docet Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 79 qui cum Suarez dicit, quod Auctores idè contrarium tutati sint, quia non legerunt præfatam Declarat. S. Pii V. Nec obstat id, quod obijciunt Laym. et Delbene apud Salm. n. 195 nempe quod cum Greg. XIII innovaverit solam priorem Const. S. P. V. *Regularium*, faciendo tantum mentionem de foeminis prætextu facultatum ingredientibus, videatur secunda Const. S. Pii, *Romanum Pontificem*, vel non fuisse promulgata, vel non recepta: Nam respondetur, ex eo, quod præfata secunda Constitutio fuerit posita in Bullario S. Pii, et ex praxi atque stylo S. Penitentiarie satis ostendi, quod præfata secunda Constitutio jam fuerit promulgata, et usu recepta. Et hic insuper notandum, quod ex Bulla Gregorii, *Regulares*, præsertim Superiores, præter penas suspensionis à Divinis, et privationis Officiorum, ac inhabilitatis ad alia, latis in Bulla S. Pii, incurrant etiam excommunicationem, si ingredi faciunt, vel permittunt mulieres prætextu facultatum in sua Monasteria. An autem Regulares admittentes foeminas ingredientes sine prætextu incurrant excommunicationem? Negat Fill. tr. 15 c. 5 q. 7 n. 119 ac Bonac. p. 3 n. 2 putat probabile, quia S. Pius jam declaravit mentem suam, quod in prima Bulla comprehenderentur mulieres intrantes etiam sine prætextu, sed Gregorius hoc non declaravit.

Excipiuntur tamen ab hac prohibitione I. Regine, 231
Electricæ, et similes, earumque filie, ut docent

Suar. de Censur. D. 22 sess. 6 n. 12. Sanch. lib. 6 c. 17 n. 9. Bon. qu. 4 p. 2 n. 5. II. Fundatrices, quæ fundum concesserunt, vel situm Monasterii, vel propriis sumptibus illud ædificari fecerunt, aut redditibus dotaverunt: quibus insuper remittitur decens comitatus aliarum; Sporer l. c. et Elbel n. 650. Hoc tamen declaravit regnans P. Bened. XIV. in Bulla *Regularis*, (quam repeties in initio hujus Operis) intelligi, dummodò habeant privilegium à Sede Apostolica in forma Brevis, illudque exhibeant locorum Ordinariis, vel Præsulibus Monasterii. III. Fœminæ necessariæ ad curationem alicujus Religiosi (intelligendum cum licentia Superioris): vel quæ fugerent ad evitandam necem, Sporer, et Elbel ll. cc. Nomine autem *Conventus*, dicunt Pal. tract. 16 D. 4 p. 4 n. 6 et Elbel p. 642 cum Sanch. Laym. et aliis, non venire domos privatas, seu Residentias, ubi unus vel alter Religiosus habitare consuevit, quia hæ nequeunt dici conventus. Nec venire domos, addit Elbel, ubi Religiosi degunt causâ ædificandi Monasterium, nisi ibi sufficientia sint habitacula, ita ut Communitas regulariter jam vivere possit. Cæterum ait idem Elbel. nu. 671. quòdà modum servandi Clausuram, attendendas esse legitimas consuetudines ac rationabiles, auctoritate Superiorum approbatas: non autem eas, quæ potius abusus, et corruptelæ dicendæ sunt. Dicunt autem Barb. Bonac. etc. Sacristia Regularium esse Clausuram; sed P. Ferraris (Bibliot. verb. *Convent.* n. 14) asserit praxim ferè undique esse contrarium.

32 Hic autem refert plura annotare circâ prohibitionem indictam in Jure, et in Casu reservato in Diocesi Neapolitana, viris colloquendi cum Monialibus. Pro hac sciendum in Concilio Lateranensi anno 1179 ut habetur in c. *Monasteria*, de vita, et Honest. Cleric. latam fuisse excommunicationem ferendæ sententiæ ab Episcopo contra Laicos, et suspensionem in Clericos frequentantes Monasteria Monialium, his verbis. *Monasteria Monialium, si quisque Clericus sine manifesta et rationabili causa frequentare præsumserit,*

per Episcopum arceatur; et si non destiterit, ab Officio Ecclesiastico reddatur immunis; Si Laici, excommunicationi subdantur. Per quot autem vices hæc frequentatio constituatur, Glossa in cit. c. Monasteria, censet constitui per duas vices, scilicet uno die, vel duobus continuis, ut dicit Gratianus. Verum communius Nav. et Manuel putant constitui per tres vices tribus diebus continuis, ut etiã Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 22 et Bon. de Claus. t. 1 q. 3 p. 2 n. 4 vel per unam vicem singulis mensibus, ut iidem Sanch. et Bon. aut quater in eadem hebdomada, ut ait Bon. qui contra addit cum Nav. et Manuel apud Sanch. non constitui frequentiam; si sit quater in anno, sive semel in trimestri. In hoc tamen ultimo casu dicit Barb. All. 102 n. 70 posse Episcopum excommunicare accedentes, si velit.

Circà Regulares autem ipsis jam priùs specialiter interdictus fuerat accessus ad colloquendum cum Monialibus in VIII. Synodo an. 787 ut habetur in c. Definimus 21 Caus. 28 q. 2 ubi: *Adulterium intercepti, si habeat aditus Monachus ad Monacham secretò singulariter ad colloquutionem.* Præterea, in Decreto S. C. edito jussu Sixti V. an. 1590. Regularibus colloquentibus cum quibuscumque Monialibus, sive sui, vel alterius Ordinis, vel cum qualibet muliere in Monasterio degente, imposita est poena privationis Officii, vocis activæ et passivæ, ipso facto incurrenda. Confessariis autem Regularibus fuit interdictum, ne in ædibus monialium Monasterio contiguis pernoctarent, aut facerent, ut alii pernoctarent, vel alias secum retinerent; item ne in iis cibum sumerent extrà tempus Confessionum generalium. Et hæc lex veriùs obligat sub mortali, ut docent Bonac. q. 3 p. 4 n. 4 cum Sayro, Homob. et Barchio, ac Ciera D. 6 n. 26 v. Verum, cum Postea Verricel. Donato, Lamas, et Manuel (contra Navarr. et Pal.) ex Decreto S. C. Conc. edito 1 Jul. 1626 ubi declaratum fuit, Regulares accedentes ad Monasteria Monialium contra formam præfati Decreti editi mandato Sixti V. *ultrà penas incurere etiã pæ-*

nam peccati mortalis. Item hinc notandum, quod in præfato Decreto Sixti V. dictum fuerit, Regulares tantum à S. C. impetrare posse licentiam ad colloquendum cum Monialibus; Sed eadem S. C. Conc. in alio decreto (in extensum relato à Bon. q. 3 p. 4 num. 4 et à Ciera D. 6 n. 26) de mandato Urb. VIII. 20 nov. 1623 concessit locorum Ordinariis, ut, quatenus sibi visum fuerit in Domino expedire, licentiam concedere possint per quatuor vices ad summum quolibet anno cuique Regulari, ut Moniales sibi in primo et secundo tantum consanguinitatis gradu conjunctas convenire, et alloqui possit. Id verò ut nullo modo liceat diebus festivis, aut Adventu, Quadragesima, feria sexta, sabbato, et vigiliis: prædictaque licentia obtenta ab Ordinario, et ab alio ad quem spectat eam concedere, assignetur Confessario ordinario Monasterii, qui penes se retinere debeat, isque associet et præsens sit: et Auscultatrices de more, non aliæ, assistant: prædictaque licentia pro die et hora certa, et in scriptis concedatur, in librisque Cancellariæ ejusdem Ordinarii annotetur. Quod si Ordinarii aliter, quàm servatâ formâ supradictâ licentiam concesserint vel permiserint, sciant se intentionis SS. D. N. transgressores; Regulares autem pœnis in supradicto Decreto (scilicet Sixti V.) contentis, ac si nullam licentiam obtinuissent, se noverint addictos, etc.

Sed postquàm hæc scripsi, inveni, quod cum à S. C. Conc. fuisset Quæsitum, an Regulares accedendo ad colloquendum cum Monialibus sine licentia Episcopi, peccent mortaliter, etiãmsi accedant ex rationabili causa? S. C. die 26. Nov. 1682. ut habetur apud Monacell. Tom. I. Append. p. 436. respondit, non licere sine licentia Episcopi. Et idem habetur in Bulla Gravissimo, edita die 31. Octob. 1749. à Ben. XIV. (vide in Bul. t. 2. ibi n. 32.) in qua refertur, vetitum fuisse Regularibus à S. C., ne accederent sine licentia Episc. ad Monasteria Monialium, nec etiãmsi ipsis subjecta. His autem positis videntur hodiè Regulares (quidquid alia Decreta priùs statuerint, quæ in desuetudinem abierunt) licitè posse accedere

toties quoties ad colloquendum cum Monialibus ex licentia Episcopi.

Hæc præscripta sunt de jure communi ; In omnibus autem ferè Diocesisibus , et signanter in Neapolitana adest casus reservatus cum excommunicatione *in loquentes sine Archiepiscopi , vel Vicarii Monialium licentia cum Monialibus in Monasteriis etiã exemptis , vel cum aliqua aut aliquibus earum , etiãsi sit Conversa , aut Novitia , sive educationis , sive alterius rei causæ ibid. commoretur , conjunctis in primo vel secundo consanguinitatis gradu dumtaxat exceptis. Declarante , quod qui facultatem obtinuerit loquendi alicui prædictarum , non possit datâ operâ et ex professo aliis loqui. Insuper (excommunicantur) ii præsertim qui cum aliqua ex prædictis aut coram ipsis , tam in Monasteriis , quàm Conservatoriis , seu Collegiis commorantibus , de rebus obcænis per verba aut actus impudicos præsentos egerint , absentes verò per litteras aut internuncios. Necnon viri aut mulieres , sive intrâ sive extrâ Monasteriũ vel Conservatoriũ aut Collegiũ septa , qui prædictas litteras vel mandata detulerint.*

Dubit. 1. An tali prohibitione vetetur solus accessus sine colloctione ? Affirmant Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 112 , et Bon. de Claus. D. 3 p. 1 n. 3 , cum Nav. et Rodr. Hinc dicunt prohiberi accessum ad Monasterium , etiã ad inspiciendas Moniales. Sed probabilius de Alex. c. 7 § 10 q. 1 , ex Januar. et Jordan. dicit vetari accessum formalem , scilicet cum effectu ; Undè accessus prohibitus duo importat copulativè , nempe accedere ad locum , et colloqui ; sic enim clarè colligitur ex cit. c. Definimus , quo simultaneè prohibetur *aditus ad colloctionem* ; et ex Decr. mox suprâ relatis editis de mandato Sixti V. et Urb. VIII. ubi semper fit mentio copulativè de accessu , et colloquio.

Hinc probabiliter dicunt Diana p. 3 tract. 2 R. 48 de Alex. l. c. cum Lez. Tamb. et Januar. et consentit idem Bon. l. cit. n. 2 , cum Graff. et Homob. (contra Meroll. et Pasqual.) per se loquendo , non esse vetitum colloqui cum Monialibus è domo propinqua , quia

deficit accessus; Sicùt nec etiàm scribere, ut Bon. D. 3 p. 2 n. 5. Mazz. t. 3 p. 534, et de Alex. ib. cum Barb. Riccio, Tamb. Januar. et alijs. Sic etiàm non prohibetur colloqui per nuncium transmissum, Bonac. p. 1 n. 2, cum Graff. et Homob. ac Mazzot. l. c. cum Quarti, Januar. et Diana. Dixi *per se loquendo*, nem juxtà casum reservatum Neapoli, ut bene notant Ciera D. 6 n. 26, et idem Mazz. p. 523 v. Not. 1. incurrunt excommunicationem etiàm qui colloquuntur è domibus propinquis, et etiàm qui loquuntur Moniali nihil respondententi; ibi enim excommunicantur non solùm colloquentes, sed simpliciter *loquentes*: Item omnes *absentes*, qui cum Moniali, vel alia degente in monasterio, vel Conservatorio, *de rebus obscænis egerint per litteras, aut internuncios.*

234 Dubit. 2. An loquentes per nutus aut signa non obscæna, incurrant casum reservatum? Affirmant Mazzotta t. 3 p. 534, cum Quarti, Januar. Graff. et Baqcio, quia conceptus alteri manifestantur tam verbis quàm signis. Sed meritò probabile putat oppositum ipse Mazzotta cum Pelliz. Tamb. et Diana, nam locutio per signa non est propriè locutio; prohibitiones autem tamquàm odiosæ strictè sunt intelligendæ.

235 Dubit. 3. An sit peccatum mortale semel colloqui cum Moniali? Loquendo de jure communi, Sanch. Dec. l. 6 c. 16 n. 120, cum Nav. censet, quod etiàm frequenter, et sine justa causa cum Monialibus colloquentes non peccent mortaliter, nisi ipsi post monitionem Episcopi non desistant. At dicunt Bon. de Claus q. 3 p. 3 n. 1, et de Alex. c. 7 § 10 q. 2 cum Miranda, Rodr. et alijs. ex Decreto S. C. 1 Jul. 1606, quod hujusmodi Monasteria frequentantes, licet non incurrant pœnas nisi post monitionem Episcopi, tamen non excusentur à mortali, quia Decreto S. C. Conc. (edito ut suprà jussu Sixti V.) imponitur pœna valdè gravis, quæ non solet imponi nisi pro gravi culpa. Sed huic responderi potest, id ibi dispositum esse tantùm circà Regulares. Loquendo verò de casu reservato in nostra Diocesi, nulli dubium, quin peccet

mortaliter qui adhuc semel per tempus notabile loquitur Moniali, ut bene ajunt Mezzot. p 343 et Circa Dist. 55 n. 9, cum Januar. et Quarti: ibi enim non frequentatio, sed sola locutio vetita est.

Dubit. 4. An in hujusmodi locutione detur parvit^{as} materię? Negant de Alexand. c. 7 § 10 qu. 3, idque probat ex Decr. S. C. edito 1 Maji 1669, approbato ab Innoc. IX. ubi: S. Congreg. Conc. Trid. *habuit notitiam, quod nonnulli Regulares absque licentia crates Monialium adire et frequentare non dubitant, prætendentes non esse prohibitum per breve tempus etiã ad quadrantem horæ cum dimidio, Moniales alloqui; ad hujusmodi perniciosos errores eliminandos, opinionem prædictam improbens ac damnans, declaravit, Regulares qui ad Monasteria Monialium, quãvis ipsis Regularibus subjecta, absque legitima facultate accedunt, colloquendo etiã per quodcumque modicum temporis spatium cum Monialibus, peccare mortaliter, eosque pœna excommunicationis, privationis vocis activæ et passivæ, aliisque statutis pœnis posse ab Ordinario tamquã Sedis Apostolicæ Delegato coerceri.* Ex verbis igitur illis, per quodcumque modicum temporis, infert de Alexandro, non dari parvitatem materię in tali colloctione.

Affirmant tamen communiter Bon. de Claus. q. 3 p. 3 n. 1 Dian. p. 3 tr. 2 R. 48 v. Nota 6. Mazz. p. 534, cum Quarti, Veric. et Tamb. ac Ciera D. 6 n. 9, (cum Janu.) qui ait parvitatem materię ab omnibus in hoc admitti debere: et meritò, nam adhuc in præceptis divinis datur materię parvitas, quæ excusat à mortali, nisi (ut communiter DD. tradunt) in qualibet parva materia reperiatur tota malitia culpæ, ut est in perjurio, re venerea, et simonia. Discrepant verò AA. in assignando, qualis sit in tali colloctione parva materia. Ciera l. c. cum Januar. censet esse pauca verba, quæ Merolla ib. putat esse decem verba. Diana autem, et Mazz. putant esse spatium unius Miserere, et aliquid ampliùs. Demùm Quarti, et Vericelli apud Mazz, dicunt esse unum quadrantem. Neque videtur (ut putat de Alex.) Decreto Clem. IX. reprobata fuisse hæc

opinio; licet enim prohibeatur collocutio per quodcumque modicum spatium, id tamen declaratum est tantum de Regularibus, quibus utique strictius vetita est collocutio cum Monialibus. Nec etiam ibi omninò videtur, ut censet Ciera, rejecta esse opinio Quarti, nempe quadrantem esse materiam parvam; nam ibi veriùs non fuit damnata, nisi opinio de quadrante cum dimidio, verbis illis: *Pratendentes non esse interdictum per breve tempus, etiam usque ad quadrantem horæ cum dimidia*. Propositio copulativè damnata est, scilicet, quod sit breve tempus, etiam si extendatur ad quadrantem cum dimidio. Si quis autem multoties per plurimos dies colloqueretur cum aliqua Moniali per aliquod tempus continuatum, etiam per se non notabile, difficulter eum excusarem à mortali, et ab excommunicatione: quia tales collocutiones, licet non physicè, moraliter tamen conjungi videntur.

²³⁷ Dubit. 5. An liceat colloqui eum Moniali ob necessitatem, vel utilitatem spiritualem sine licentia? Affirmant Diana p. 3 tr. 2 R. 104 et Lez. Januar. Peyria. Bord. etc. apud Mazz. p. 534, quia non præsumitur Prælatum velle impedire spiritualem Monialium profectum; sicut enim taliter loquens potest colloqui cum excommunicato, ita cum Moniali. Sed negat Ciera D. 6 n. 8, et illi omninò ipse adhæreo; nam si aliis permitteretur loqui cum Monialibus propter hanc causam boni spiritualis sine licentia, id noceret bono communi, cum facillè plurimi hallucinarentur; et ideo bonum commune præferri debet privato. Præterquamquòd in nostro casu vix unquam cesset adæquatè (nec etiam in particulari) finis prohibitionis, eò quod de se facillè in tali colloquio subsit periculum, quod inter se loquentes Moniales aliquo affectu capiantur, et ipsorum conversatio ex spirituali deveniat carnalis. Hinc rectè decrevit S. Congr. die 26 Novembris 1632, (ut refert Bened. XIV. de Synodo tom. 3 p. 533,) nullam quàmvis honestam et rationabilem causam à gravi culpa excusare Regularem, qui colloquitur cum Moniali.

Dubit. 6. An liceat sine licentia loqui Abbatis-²³⁸
 sæ? Affirmant Diana p. 5 tr. 2 R. 49 v. Not. 3 et p. 10
 tr. 14 R. 49, cum Vidal. et Zambello, Pelliz. c. 5
 n. 208, Mazzott. p. 536 itam Lez. Tamb. et Januar.
 apud de Alex. c. 7 § 10 q. 5 ac adhæret Felix potes-
 tas p. 2 n. 1477, quia nominis Monachorum non ve-
 nit Abbas, ut censet Glossa in c. fin. de Simonia, et
 ibi Pan. ac Card. ap. Dian. l. c. Negant verò de Alex. l. c.
 cum Megala, Calderin. et Rotæ Rom. ac Ciera D. 6
 n. 11, cum Graff. et Meroll. Ratio, tum quia prædicta
 prohibitio non est odiosa, sed potius est favorabilis,
 cum ipsa valdè prosit spirituali profectui Monialium,
 tum quia Decreto S. C. edito jussu Sixti V. relato
 n. 232, v. Circà autem, vetatur locutiò non solùm cum
 Monialibus, sed cum qualibet persona intrà Claustra
 degente, et in Const. Alex. VII. Sacrosancti (apud
 de Alex. d. q. 5) prohibetur hujusmodi allocutiò
 etiàm cum Abbatisis, Priorissis, etc. Sed his non ob-
 stantibus non audeo improbare primam sententiam,
 præsertim quia Abbatisæ ut plurimùm eliguntur ex
 senioribus et prudentioribus, ipsæque frequentiore
 necessitatem habent ratione officii tractandi cum ex-
 transeis. Ad decretum autem Alexandri respondet Po-
 testas l. c. illud fuisse particulare pro Urbe Roma,
 fortè ob peculiare causas ibi emergentes. Præterquam-
 quòd respectu Urbis ibi expressum sit, comprehendi
 etiàm Abbatisas. Si igitur Pontifex, ubi voluit eas com-
 prehendi, illas expressit, ergò ubi non exprimuntur,
 vid entur non comprehendi, aliàs non erat opus eas
 exprimere.

Dubit. 7. Quinam eximantur ab hac prohibitione?²³⁹
 Eximuntur 1. Coniuncti in primo et secundo gradu
 consanguinitatis, ut exprimitur in casu Neapoli reser-
 vato. Putat autem Ciera D. 6 n. 5, eximi etiàm qui
 sunt consanguinei in secundo et tertio gradu, quia in
 favorabilibus lata faciendà est interpretatiò. Sed huic
 opiniòni non acquiesco, nam qui est in secundo et
 tertio, reverà non potest dici esse in secundo; ille
 enim secundus gradus computatur in Moniali respectu

ad stipitem, respectu verò ad colloquentem reipsa est in tertio, juxtà regulam à nemine in dubium revocatam, nempe consanguineos tot gradus distare inter se, quot gradibus remotior distat à stipite. Eximuntur 2 qui gravi metu ducti, honestè alloquuntur Moniales, quia in tali discrimine lex Ecclesiastica non obligat; est commune, vide Ciera n. 20. Eximuntur 3. Pauperes et publicè quæstufantes, ex usu et ex tacita licentia Superiorum. Et sic etiàm famuli deferentes dona, breviterque se expedientes; de Alex. c. 7 § 10 q. 14 et Mazz. p. 534, cum Pelliz.

240 Dubit. 8. An pueri impuberes eximantur à prohibitione loquendi Monialibus? Nulli dubium, quin ipsi, si essent doli capaces; si talem colloquationem frequentarent; non excusarentur à peccato, cum prohibitio in cap. Monasteria de Vita, et honest. Cler. omnes comprehendat, An autem in illis Diocesisibus, in quibus collocutio prohibetur sub excommunicatione Ordinario reservata, impuberes ab ea excusentur? Negat Graff. Sed veriùs affirmant de Alex. cap. 7 § 10 q. 9, cum Bon. Diana, et aliis, ex c. Pueris. de Delict. puer. ubi dicuntur pueri non esse puniendi sicut puberes. Et hoc certum est in Dioc. Neapolit., ubi pueri minores 14 ann. expressè eximuntur à casibus reservatis.

241 Dubit. 9. An Regulares colloquentes cum Monialibus incurrant excommunicationem reservatam latam ab Episcopo? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima* absolute negat cum Diana, Lez. Quarti, et Merolla apud Ciera D. 6 n. 24. quia, licet Episcopi circa Clausuram Monialium ex Trid. sess. 25 c. 5, procedant ut Delegati Sedis Apostolicæ, tamen ibi nulla fit mentio facultatis ferendi censuras contra Religiosos. *Secunda* sententia omninò opposita, quam tenent Navar. Graff. et Campanil. ap. Barb. All. 102 n. 73, et cui adhæret Ciera n. 26, dicit, omnes Regulares, etiàm speciali privilegio donatos, incurrere excommunicationem latam ab Episcopo. *Tertia* sententia, quam tenent Januar. Duard. Fagund. et Riccius apud eumd. Ciera n.

25, distinguit et dicit, eos non incurrere, si monasteria sint Episcopo subjecta, quia cum in illis Episcopus procedat Jurisdictione ordinaria, ei non subduntur Regulares; secùs verò si sint exempta, quia in his Episcopi procedunt ut Papæ Delegati. *Quarta* demùm sententia communior, cui magis adhæreo, quam tenent Sanch. de Matrim. l. 7 D. 33 n. 23. Barbos. All. 103 n. 73. Bon. de Claus. q. 3 p. 4 n. 8. Fagnan. l. 4 in c. Quanto, de Priv. n. 9 et de Alex. c. 7 § 10 q. 12, cum Decr. S. C. 9 Apr. anno 1583, aliter distinguit et ait, quod Regulares si habeant speciale privilegium, quod non possint excommunicari aut suspendi ab Episcopis (prout habent Mendicantes ex Compendi Privileg. v. Exemptio n. 9, 23 et 24, et Religiosi Soc. Jesu ex Bulla Pauli III. anno 1549.) hi non incurrant excommunicationem ab Episcopo latam; secùs verò, si tali privilegio careant. Idque probatur ex Bulla inscrutabili, edita 5 Febr. 1522 à Greg. XV, ubi sic dictum fuit: *Ad hæc tam sæculares quam Regulares nullis privilegiis et exemptionibus tueri se possint, quominus si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa clausuram, aut circa administrationem bonorum Monasteriorum Monialium etiàm Regularibus subjectarum, ab Episcopo loci similiter tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, quoties et quandò opus fuerit, puniri et corrigi valeant.* Undè infertur, quod Regulares speciali privilegio non muniti, incurrant excommunicationem latam ab Episcopo in colloquentes cum monialibus, sivè Monasterium sit exemptum, sivè subjectum Episcopo; quia etiàm in hoc Episcopus procedit contra Regulares tamquam Delegatus Sedis Apostolicæ, aliàs in eos nullam haberet jurisdictionem puniendi et corrigendi; sicut habere dicitur in Bulla. Secùs verò dicendum de Regularibus speciali privilegio gaudentibus; tale enim privilegium hoc importare debet, ut contra eos Episcopus nec etiàm ut Delegatus Sedis Apostolicæ possit procedere, quia, cum Regulares ordinariè in aliis sint exempti à jurisdictione Episcopi, quandò contra eos Episcopus pro-

cedit, semper ut Delegatus procedere debet. Hoc tamen intelligendum, si privilegium post Bullam Gregorii sit concessum, non verò si antè; dum in Bulla dicitur, *nullis privilegiis et exemptionibus tueri se possint, etc.*

²⁴² Dubit. 10. An peregrini colloquentes cum Monialibus in aliena Diocesi incurrant excommunicationem ibi reservatam? Ad sunt tres sententiæ. *Prima* sententia absolutè affirmat, et hanc tenent omnes auctores citati l. 3 de Voto n. 332, in fin. qui dicunt, peregrinum etiã ad breve tempus commorantem in aliquo loco, fieri illius Ordinarii subditum. Eandem sententiam tenent de Alex. c. 7 § 10 q. 10 et Ciera D. 6 n. 31, sed aliis rationibus ducti, quæ meo iudicio non suadent. *Secunda* verò sententia, quam tenent Januar. de Casib. reservat. Res. 34 n. 24 et Donatus in Praxi t. 4 de Access. ad Monial. tr. 6 q. 22 n. 8, dicit, comprehendi Peregrinos, si Monasteria sint exempta, quia in his Episcopi ex Trid. sess. 25 c. 5, procedunt ut Papæ Delegati, undè ipsi etiã peregrini subjiuntur. Secùs si Monasteria sint Episcopo subjecta, quia ex eodem Trid. in illis Episcopus procedit jurisdictione ordinaria, cui non subsunt peregrini per breve tempus commorantes, ut tenet probabilior sententia, juxtà dicta l. 1 de Legibus n. 156 v. Pro majori. *Tertia* verò sententia, quam tenent Pellizz. Diana, et alii ap. Maz. p. 536, qui non reprobant, dicit, peregrinos brevi alicubi commorantes non incurrere excommunicationem latam ab Episcopo loci, sivè Monasterium sit ei subjectum, sivè exemptum, pròpter rationem suprã allatam, quia peregrini non tenentur legibus loci. Nec obstare dicunt, quod ex Trident. Episcopi circà Clausuram Monasteriorum exemptorum procedant ut Papæ Delegati; nam hoc habent tantùm in ordine ad restrictionem et conservationem Clausuræ, ad quam non pertinet simplex locutio. Sed hæc responso meritò contradicunt Januar. de Casib. res. Res. 34 n. 19 et Fagn. l. 5 in c. Quanto de Privil. d. 15 et 16, quia accessus ad colloquendum, juxtà sensum Doctorum,

spectat ad Clausuram, idque colligitur ex c. Periculoso de Statu Regul. (renovato à Trid. sess. 25 c. 5.) ubi dicitur : *Nullique ingressus, vel accessus (nota) pateat ad eosdem, ut sic à publicis et mundanis conspectibus separata omninò servire Deo valeant liberius, et lasciviendi opportunitate sublata eidem corda et corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.* Ergò non solum ingressus, sed etiàm accessus prohibitio pertinet ad Clausuram; dum etiàm accessus præbet Monialibus lasciviendi opportunitatem, eisque obstat, ne corda Deo diligentius custodiant. Et ideo Episcopi in Monasteriis exemptis procedunt ut Papæ Delegati, quia ut tales sunt destinati à Trident. circa Clausuram Monialium, prout declaravit S. C. ap. Fagnan. l. c. n. 31. His tamen non obstantibus, vide mox dicenda in fine numeri sequentis v. Sed quidquid.

Dubit. 11 An Episcopi colloquentes cum Monialibus in aliena Diocesi incurrant excommunicationem latam ab Ordinario loci? Non videtur dubitandum, quia ex c. Periculoso, de statu Regul. in 6, etiàm Episcopi prohibentur à colloquendo cum Monialibus extrà suam diocesim, vel intrà cum exemptis, dum ibi dicitur *nullique ingressus, vel accessus pateat ad eosdem.* Nullibi enim habetur, quod Episcopi, aut etiàm Cardinales, sint exempti à communibus legibus, ut docet Bon. de Leg. D. 1 q. 1 p. 6 n. 35, cum Rot. Rom. et aliis: et hoc dicit cum Ugolin. procedere etiàm in odiosis. Quoad excommunicationem verò, Mazz. tom. 3 p. 534 in fin., et Diana ac Graff. ap. de Alexand. c. 7 § 10 q. 6, negant Episcopos eam incurrere, quia lex non ligat æqualem, ex c. Cum inferior de Major. et obed. Sed affirmat de Alexand. l. c. cum aliis, quia Episcopi in alieno territorio censentur privatæ personæ ex Panorm. Hostiensi, et aliis; undè ipsi subjiuntur ac alii eisdem pœnis; et sic de Alexand. refert decisum à S. C. ap. Navarr. die 20 Maji 1619.

Sed quidquid dixerint Doctores præfati, hodiè concludendum, tam exteros, quàm Episcopos peccare

quidem accedendo ad colloquendum cum Monialibus existentibus in aliena Diœcesi, sed non incurrere excommunicationem; nam in Bulla Gravissimo Bened. XIV. edita die 31 Octobr. 1749 dicitur, quod tam Episcopi, quàm exteri sint quidem subjecti Constitutionibus Ordinarii loci quoad auctoritatem directam; non verò quoad coactivam; quapropter, licet peccent, non tamen poenas incurrunt, quia Episcopi, et exteri non subjiciuntur auctoritati ordinariæ Episcoporum: *Cum verò (verba bullæ) iidem ordinariæ Episcoporum jurisdictioni minimè subsint, ideoque sint immunes à pœnis.* Ratio quippè est, quia etsi Episcopi sint Delegati Apostolici circa Clausuram Monialium; eorum tamen jurisdictionis est ordinaria, tamquàm perpetuò annexa Episcopali officio, juxtà dicta l. 7 n. 794. Dub. 9.

BREVIS DISSERTATIO

Super Censuris circa Immaculatam B. V. Mariæ Conceptionem.

244 ANTE omnia operæ pretium est recensere diversas Bullas à summis Pontificibus super hac materia emanatas.

Et I. Sixtus IV. in sua Extrav. *cum præexcelsa*, quæ habetur in 6. *Decretal. Extrav. Comm. de Reliq. et Vener. SS.* sic ait: *Cum præexcelsa meritorum insignia, quibus Regina cælorum Virgo Dei Genitrix . . . utpotè via misericordiæ, mater gratiæ et pietatis, amica humani generis, consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula oratrix, et pervigil, ad Regem, quem genuit, intercedit, debitum reputamus universos Christi fideles, ut Omnipotenti Deo de ipsius immaculatæ Virginis mira Conceptione gratias et laudes regerant, et institutas propterea in Dei Ecclesia Missas, et alia divina Officia, dicant et illis intersint.* Indè S. Pontifex eis, qui Missam, et Officium hujusmodi die festivitatis Conceptionis Mariæ, et per octavam dicunt,

et illis intersunt, eamdem Indulgentiam impertitur, quam lucentur festo Corporis Christi. Idem Pontifex in sequenti Extrav. *Grave nimis, eodem tit.* edita ann. 1483. excommunicationem ipso facto imposuit asserentibus in concionibus, vel aliàs quomodolibet, esse hæreticos, vel graviter peccare, qui tenent B. V. Mariam præservatam fuisse à peccato originali, vel qui celebrant Officium Conceptionis, vel audiunt de hac conciones. Et pariter ibi excommunicantur qui pro veris tenent, vel legunt libros idem, ut supra, asserentes. E converso etiàm ibi excommunicantur qui dicunt esse hæreticos, vel peccare graviter tenentes. oppositam sententiam.

II. S. Pius V. in sua Bulla 114. edita ann. 1570. incipiente, *Super speculam*, statuit: *Quatenus nemo cujusque ordinis, gradus etc. in popularibus concionibus vel ubicumque promiscua virorum, et mulierum multitudo convenire solet, de hujus controversiæ alterutra parte disputare, rationibus vel DD. auctoritate asserendo propriam sententiam, et contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac quæstione... vulgari sermone scribere, vel dictare, præsumat. Qui contra fecerit suspensionis pœnam à Divinis ipso jure incurrat, si fuerit in Sacris constitutus, et quocumque gradu, dignitate, et administratione sit ipso facto privatus, et ad eadem vel similia munera obtinenda vel obeunda perpetuè inhabilitatis censuræ ipso etiàm facto sit obnoxius; super quibus nisi à Romano Pontifice dispensari, aut absolvi non possit. Cæterùm additum fuit: *Liceat doctis in publicis Academiæ disputationibus, ubi intersunt qui rem capere possunt, nec scandali substet occasio, de illa quæstione disserere; dum tamen neutra veluti erronea prædicetur.* Insuper S. Pius V. Festo Conceptionis B. V. mandavit recitari Officium de Nativitate, mutato verbo Nativitatis in aliud Conceptionis.*

III. Paulus V. in sua Bulla 97. emanata anno 1616. (ut refert Illustriss. Episcopus Tornii in Annot. ad Estium l. 2. Dist. 3 § 2.) interdicit sub pœna suspensionis, et aliis contentis in Bulla, S. Pius V. mandavit,

ne audeant cujusque conditionis, etc. personæ, in publicis lectionibus, concionibus, conclusionibus, aliisque actis publicis asserere, B. Virginem in peccato originali conceptam fuisse. Ulterius idem S. Pontifex mandavit sub eisdem censuris, et pœnis, ut negativam opinionem, videl. quod non fuerit concepta cum peccato originali, in prædictis publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agent seu tractent.

IV. Greg. XV. in sua Bulla 29. edita anno 1622. quam refert Bon. Tom. 3. Disp. 3. de Susp. q. 6 p. 17 n. 2. prohibitionem extendit, et mandavit omnibus sub eisdem pœnis, ut supra, *ut neque etiã in sermonibus, et scripturis audeant asserere, quod Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali: nec de hac opinione affirmativa aliquo modo agere seu tractare. Per hoc tamen Sanctitas sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec et prorsus præjudicium inferre, etc.* Tantùm autem ab hoc Pontifice indultum fuit Fratribus Ordinis Prædicatorum, ut in privatis colloquiis seu conferentiis inter se dumtaxat, et non alios, possint de opinione affirmativa disserere, sine ulla censura.

V. Demùm accessit Constitutio Alex. VII. Sollicitudo omnium Ecclesiarum, edita ann. 1661 (quam refert illustris Torn. in Annot. ut supra l. c.) ubi S. Pontifex sic incipit loqui: *Vetus est Christi fidelium erga ejus Beatiss. Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium, ejus animam in primo instanti creationis, atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, et privilegio, intultu meritorum Jesu Christi ejus Fili humani generis Redemptoris, à macula peccati originali præservatam immunem; atque in hoc sensu Conceptionis festivitatem solemnè ritu colentium et celebrantium. Crevitque eorum, atque hujusmodi cultus post edictas à fel. rec. Sixto IV. Prædecessore nostro in ejus commendatione Apostolicas Constitutiones, quas S. Conc. Trid. innovat. Deindè addit: Aucta rursus, et propagata fuit pietas hæc, et cultus erga Deiparam. . . ita ut accedentibus quoque plerisque celebrioribus Aogdemiis ad hanc*

sententiam, jam ferè omnes Catholici eam complectantur. Deindè prosequitur: Decreta Sixti IV. Pauli V. et Greg. XV. edita in favorem sententiæ asserentis, animam B. M. Virginis in sui creatione, et in corpus infusione Spiritûs Sancti gratiâ donatam, et à peccato originali præservatam fuisse; necnon et in favorem Festi, et cultûs Concept. ejusdem Virg. Deiparæ secundùm piam istam sententiam exhibiti, innovat, et sub pœnis, et censuris in eisdem Constitutionibus contentis observari mandat. Insuper omnes, qui præfatas Constitutiones ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictæ sententiæ, et Festo, et cultui secundùm illam exhibito, frustrantur, vel qui hanc eandem sententiam, seu cultum in disputationem revocare, et aut contra ea quoquo modo directè, vel indirectè quovis prætextu, scripto, seu voce loqui; concionari, tractari, contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel contra ea argumenta offerendo, et insoluta relinquendo, aut alia quovis excogitabili modo disserendo ausi fuerint, præter pœnas in Const. Sixti IV. contentas concionandi, et publicè docendi facultate, nec non voce activa, et passiva in quibusvis electionibus ipso facto Pontifex privat. Idem Alex. VII. libros, in quibus præfata sententia; Festumque seu cultus secundùm illam in dubium revocatur, aut contra eam quomodocumque, ut suprâ, aliquid scribitur, aut legitur, et disputationes contra continentur, post Pauli V. Decreta edita, aut in posterum quomodolibet edenda prohibet sub pœnis, et censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, atque ipso facto absque alia declaratione pro expressè prohibitis haberi mandavit.

Hinc eum Bonac. To. 3. Disp. 3. de Suspens. q. 6 p. 245 4. inferuntur sequentia, et I. Incurrit pœnas inflictas qui diceret, defendi posse sententiam affirmativam, scilicet, quod Conceptio B. V. fuerit maculata; vel qui rationes ad eam probandam adduceret, nisi eas produxerit ad illis respondendum, quia hoc non esset agere de sententia affirmativa, sed de pia sententia opposita, ut ejus veritas magis eluceret; ut fusiùs mox explicabimus.

246 Infertur II. Pœnas etiàm incurrere, qui asserit Festum Conceptionis celebrari, quia B. Virgo sanctificata fuit in utero Matris, nam hoc pacto (rectè ait Bon.) satis apertè assereret per consequentiam necessariam, Deiparam fuisse in peccato conceptam, et indè sanctificatam. sanctificatio enim necessariò privationem sanctitatis supponit. Tantò magis, quod Greg. XV. mandaverit, ut in Missa, et Officio non alio, quàm Conceptionis vocabulo fideles uterentur. Insuper Alex. VII. in præcit. Bul. expressè prohibuit frustrari, aut interpretari, vel in dubium revocari ex quoquo modo directè, vel indirectè quovis prætextu favores per dictas Bullas præstitos piæ sententiæ, et Festo secundùm eam exhibito. Quinam autem esset favor præstitus sententiæ piæ, si Conceptionis nomine posset accipi sanctificatio B. V. in alio instanti, quàm in primo suæ Conceptionis? Et quàmvis aliàs impropriissimè acciperetur Conceptio pro sanctificatione; nam ità etiàm S. Jo. Baptista, et Jeremias possent dici sanctè concepti; attamen hæc etiàm impropria interpretatio vetita certè fuit ab Alex. VII. in sua Const. ut dixi, sub pœnis ibi contentis.

247 Infertur III. Pariter incurrere, qui transcribit sententiam affirmativam, ut indicet, se sectari eam; hoc enim esset saltèm de illa agere. Infertur IV. Transgredientem ipso facto incurrere suspensionem à divinis, et etiàm (ut probabiliùs tenet Bonac. contra alios) incurrere inhabilitatem ad Officiã. Rectè verò dicit, eum non incurrere privationem Dignitatum, etc. nisi post sententiam Judicis. Infertur V. Pœnas supradictas non solùm incurri à constitutis in Sacris, ut præscribit S. Pius V. sed etiàm ab omnibus sivè Ecclesiasticis, sivè sæcularibus, ut extendit Paulus et Greg. XV. Infertur VI. ab his pœnis solum Pontificem absolvere posse, et Episcopum, quandò delictum est occultum.

248 Quòad tuentes autem sententiam Conceptionis immaculatæ, vetatur quidem eis sub eisdem pœnis sententiam oppositam censurare, et piã sententiam asserere tamquàm Dogma fidei. Non autem prohibentur eam rationibus, et auctoritatibus probare; nam licet

S. Pius V. in sua Bulla (ut suprà n. II. citata) prohibuerit in popularibus concionibus disputare de alterutra parte hujus controversiæ, rationibus, vel DD. auctoritatibus propriam sententiam asserendo, et contrariam refellendo: et insuper Paulus V. in alia Bulla relata n. III. mandaverit iis, qui piam sententiam tuentur, ut aliam opinionem in publicis actibus non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent, quibus verbis videntur hi Pontifices prohibuisse adhuc confutare fundamenta sententiæ oppositæ; attamen dicendum, vel quod prædictæ Bullæ quòad hoc non sint usu receptæ, vel quod laudati Pontifices intenderint loqui tantum de iis, qui pro pia sententia contendunt, acsi de *Dogmatibus esset*, juxtà verba quæ S. Pius subdit in dicta Bulla; vel quod vetaverint tantum directè contrariam sententiam impugnare, non autem indirectè argumenta solvere, vel tandem omnino dicendum, easdem Bullas super hoc puncto moderatas fuisse. ultimâ Bullâ Alexandri VII. ubi apertè permittitur argumenta solvere contrariæ sententiæ.

Quàmvis igitur non liceat piam sententiam ut *Dogma*²⁴⁹ fidei defendere, licitum tamen nobis procaldubio est, eam veram, et communem asserere cum Salman. Tract. 20 c. 9 n. 12. Abelly in sua Med. Theol. Tract. de Incarn. cap. 7 sect. 3. Imò eam vocare moraliter certam et proximè definibilem de fide, ut tenent Viva in Q. Prod. ad Trutin. et in suo Cursu Theolog. Schol. part. 8 p. 8. Disp. 1 q. 2 n. 7, cum Velasq. et Sifilino; ut etiàm sentiunt Raynaudus in sua Pietate, Lugduni n. 29. Auctor Coronæ Virgineæ Propos. 102. Platellius part. 2 n. 353, Franc. Peyrin. in sua Theologia. Edmundus Simonet in suis Instit. Theolog. Tom. 1 p. 353. Cardin. Everardus in suo Exam. Theol. Lossada in sua Disc. Theolog. super defin. Immac. Concept. Idem tenent Duvallius 1. 2, qu. ult. de Peccatis, ubi sic concludit: *Satiùs puto dicere, opinionem nostram esse in apice certitudinis Theologicæ; nihilque ei pro fidei assensu, præter expressum Ecclesiæ definitionem, deesse.*

252 Tot igitur auctoritatibus munitus idem ego ut minimus assero, et breviter hic probabo. Protestor quidem nullatenus me recedere velle à Pontificiis Decretis, quibus obediens subscribo, sed tantum in meae Reginae obsequium hic rationes promovere sententiae pie ad mentem alicujus dilucidandam, qui contrarium sentiret. Etenim reapse mihi videtur pia sententia, licet usque adhuc non sit de fide declarata, esse hodie luce meridiana clarior.

251 Omitto eam probare Revelationibus, quas alii afferunt. Scriptum enim invenitur, Beatam Virginem sic revelasse S. Birgittæ l. 6 c. 12 To. 2. *Omne peccatum Adæ segregatum fuit à me. Et c. 49. Et veritas est, quod ego concepta fuerim sine peccato originali. Et c. 45. Sed scito, quod Conceptio mea non omnibus nota fuerit; sic placuit Deo, quod amici sui pie dubitarent de Conceptione mea, et quilibet ostenderet zelum suum, donec veritas claresceret in tempore opportuno.* Aliam affert Caramuel Revelationem factam à D. Th. Aquinate Ven. Dominico à Jesu Maria Generali Carmelitarum Excalceatorum, nempe revelatum eidem fuisse, quod futurum esset Concilium, quo immaculata Deiparæ Conceptio definiretur. Hanc autem Revelationem asserunt Suar. et Vasq., qui disp. 179 in 3 p. n. 78, contra eos, qui prædictas Revelationes tamquam somnia foeminarum super hoc puncto contemnunt, sic subdit: *Revelationes fragmenta muliercularum appellare reverè temeritate non vacat.* Et paulò antè dixerat: *Bonaventura cautiùs de Revelationibus sui temporis locutus est, non audens reprehendere celebrantes hujusmodi Festum propter factas Revelationes. Petrus Canisius ità quoque scripsit: Neque tamen aspernemur, si quæ extent Revelationes, quæ bonarum fidem merentur, et Conceptionis doctrinam confirmant, cum scriptum esse sciamus: Spiritum nolite extinguere, Thess. 3.*

250 Cæterum piæ sententiae certitudinem illius fautores non jam intendunt ex his Revelationibus vindicare; firmiora adsunt argumenta ad eam probandam, ut ex hinc breviter exponam. Probatur I. ex Scriptura,

et præsertim ex illo (Cant. 4) : *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.* Hic autem textus litteraliter intelligitur de B. Virgine, et ex eo S. Ildeph. ad D. Th. 3 p. q. 27 art. 4 probant immunitatem Deiparæ ab omni culpa actuali. Si ergò ex hoc textu probatur B. Mariam nullam incurrisse actualem culpam, ex eodem etiã probatur, eam nullam incurrisse culpam originalem, aliàs non esset tota pulchra. Hinc dixit Idiota (in Contempl. B. V. c. 3) : *Tota pulchra es, Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, et macula peccati sive mortalis, sive venialis, sive originalis non est in te.* Item quid significat illud : *Ave gratia plena, Dominus tecum,* quod dixit Angelus Mariæ? Quid illud : *Benedicta tu inter mulieres,* quod protulit Elisabeth; Quid illud : *Fecit mihi magna qui potens, est,* quod ipsa B. Virgo pronunciavit? Nisi quod ipsa sola benedicta, inter mulieres propter culpam originalem maledictas, inter magna quæ Deus ei contulit, hoc maximum privilegium (utique negatum Angelis, et Adamo) obtinuerit : et divinã gratiã plena, idest numquã à peccati labe inquinata, semper Deo amica et unita, ejus gratiã fuerit decorata. Hoc enim expresset S. Aug. Serm. 11 in Natal. Dominicum, super enunciatis verbis : *Ave gratia plena,* ubi sic S. Doctor dicit : *Quibus ostendit, ex integro (nota hoc ex integro) iram primæ sententiæ exclusam, et planam benedictionis gratiam restitutam.* Opponunt Adversarii illud Apostol. ad Rom. 5. *Omnes in Adam peccaverunt.* Sed respondetur, argumentum probare nimis, quia probaret esse de fide, quod B. Virgo maculata fuisset, quod nemo dicit, nec dicere potest. Itaque Scriptura hæc accipienda est cum exceptione B. Mariæ; in Scriptura enim etiã universaliter asseritur : *Non est homo, qui non peccet.* Paralip. 1. 2. *In multis offendimus omnes.* Jac. 3 Et tamen de fide est, ut declaravit Trid. sess. 6. Can. 23. B. Virginem nullam culpam actualem commisisse.

Prob. II. Ex Bullis Pontificum; Sixtus enim IV. 153 in sua Bulla : *Cum præexcelsa,* ut supra, loquens de Concept. Mariæ : dicit : *De ipsius immaculatæ Virgi-*
Tom. VII.

nis mira Conceptione. Cur mira, nisi immaculata fuisset? Idem Pontifex approbavit Officium B. V. Leonardi de Nogarolis, ubi non semel nominatur *immaculata Conceptio*, et asseritur; *Virginem per merita Christi prævisa ab omni macula præservatam.* Deinde Paulus V. expressè mandavit, ut fideles in Missa, et Officio hujus Festi celebrandi, non alio quàm Conceptionis nomine uterentur; ex quo videtur certum, Pontificem præcepisse hoc ad omnem æquivocationem tollendam, ne sub nomine Conceptionis sanctificatio Virginis in utero post primum instans, ut Adversarii intelligebant, intelligi posset. Sed maxime urget Bulla Alex. VII. ut supra n. V. enunciata, quâ fuit declaratum ab Ecclesia celebrari Festum B. V. non quidem sanctificatæ post primum instans, sed à labe originali in primo instanti suæ Conceptionis secundùm piam sententiam præservatæ. Et inde Pontifex prohibet omnem contrariam interpretationem directè vel indirectè quovis prætextu etiàm definibilitatis.

254 Prob. III. ex Conciliis. Prætermitto Conc. Basileense, in quo decretum fuit, piam sententiam esse tenendam. Quàmvis quòdàd hoc Concilium aliqui non frustra notent; quod etsi Eug. IV. illud exauctoraverit, tamen (ut ait Raynaudus) Concilii Decreta, quæ nec ipsum Eugenium, nec auctoritatem Pontificiam tangebant, rata esse voluerit. In VII. autem Synodo Generali, act. 5 sic habetur: *Si quis non confitetur Sanctam semperque V. Mariam propriè ac verè Dei genitricem sublimiorem esse omni visibili, et invisibili creatura, anathema sit.* Quomodò B. Virgo posset dici sublimior omnibus Creaturis adhuc Angelicis, si aliquandò scødada fuisset culpa originali, quâ non solum inferior aliquandò omnibus Angelis, sed omninò gratiæ expers, et Dei inimica existisset?

255 Accedit Con. Trident. quod reverè noloit piam sententiam de fide expressè declarare, dum sess. 15, Can. 5 tantùm dixit: *Declarat tamen hæc ipsa S. Syn. non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Dec. ubi de*

peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam Dei genitricem, sed observandas esse Constitutiones fel. record. Sixti Papæ IV. sub pœnis in eis Constitution. contentis, quas innovat. Sed hîc obiter notandum illud, quod testatur Hieronymus Ormachæa Prolog. 3 in Cant. nempe se legisse Romæ totam sessionem Tridentini, ubi de hac quæstione tractatum fuit, et ferè nullum, qui non esset de familia S. Dominici, contra immaculatæ Conceptionis sententiam suffragium præstitisse. Addit Lancis. Tom. 1. Opuscul. 11 c. 13 p. 49. Concil. demùm conclusisse, ut declararetur, B. Virginem conceptam fuisse sine peccato originali, sed ob instantissimas preces aliquorum Theologorum Sancti Dominici, ut supersederent Decreto usque ad aliud tempus, Concilium supersedit.

Quàmvis Trident. hoc Decr. tunc omiserit emanare, in alio tamen Canone, quem emisit, certam nostram sententiam reddidit. In Canone enim 23 sess. 6 dixit: *Si quis hominem dixerit... posse in tota vita peccata omnia, etiàm venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodùm de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.* Ex quo Canone certè deducitur, Deiparam à culpa originali immunem fuisse; nam, ut benè arguit P. Coninck in sua Theol. et Spinellus in suo aureo libro de B. Virgine, si certum est juxtà Concil. et de fide, divinam Matrem nullam culpam actualem commisisse, certum consequenter est certitudine theologica, quod ipsa maculam originalem non contraxerit. Ratio patet, quia sicùt impossibile est, ut qui peccatum originale unà cum suo fomite contraxit, expers sit omnis peccati actualis; ità qui nullum peccatum actuale commisit, necessario impossibile est, quod maculam originalem contraxerit, ut docet S. Augus. l. 5 contra Julian: c. 9 ubi idèd Christum Dominum nullum peccatum actuale perpetrâsse dixit, quia nullum peccatum contraxit originale.

Prob. IV. ex SS. PP. falsum quippè est dicere omnes Patres esse pro opposita sententia: Bellarm. enim in Controv. de Amiss. Gratiæ l. 4 c. 15 et 16, proba-

libiter interpretatur Patres, qui contrarium sentire videntur, et plures refert piæ sententiæ faventes, inter quos numerari potest S. Ambros. qui scripsit in Ps. 118, ad ultimum versum: *Suscipe me non ex Sara, sed Maria, ut incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati.* S. Ansel. in c. 12 ad Cor. *Omnes mortui sunt in peccatis sive originalibus, sive voluntate additis, nemine prorsus excepto, dempto Mater Dei.* S. Petrus Dam. *Serm. de Assum. Caro Virginis ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit.*

258 His et aliis accedit sensus communis fidelium; immaculatam enim Concept. testatur Ægidius à Præsentatione de Præserv. Virginis q. 6 art. 4 omnes tueri Religiosos Ordines, et ex eodem Ordine S. Dominici, licet sint 92. Scriptores pro contraria, tamen 137 propria sententia adsunt, ut quidam Recentior enumerat. Alex. VII. in sua Bulla, ut supra, declarat hanc sententiam celebriores Academias, et Catholicos serè omnes complecti. Quo argumento Petavius Tom. 5 p. 2 l. 14 c. 2 n. 10, maximè enititur ad illam probandam, et benè convincit, ut ait doctissimus Episcopus Torn in Annot. Estium ad l. c. Ex quo enim, nisi ex communi fidelium sensu hauritur certitudo, quod Deipara, saltem antè nativitatem fuerit sanctificata? Ex quo certum sumus, quod eadem B. Virgo anima, et corpore fuerit in cælo assumpta? Si ergò de his nemo dubitat, quomodò dubitari potest de Conceptione immaculata, quam Fideles omnes tenent, et defendunt?

259 Opponunt Adversarii auctoritatem S. Bernardi, et S. Thomæ. Sed ex eisdem Sanctis Doctoribus magis nostra sententia validè firmatur; licet enim S. Bernardus in Sua Epist. in Canonicos Lugdun. invenisset, quod festum Conceptionis Deiparæ celebrassent, monens quod Apostolicæ Sedis auctoritatem expectare debuissent (Et ibi addidit colendam diem Nativitatis, et Assumptionis B. Virginis; quia sic ab Ecclesia jam fuit acceptum): attamen ex hoc eodem arguitur, ut benè notat Bellarm. l. 3 de Cult. SS. c. 16 quod si Sanctus Bernardus nunc videret Festum Gon-

ceptionis immaculatæ ex auctoritate Romanæ Ecclesiæ celebrari, ipse quoque libentissimè celebraret.

Quod autem ad doctrinam S. Thomæ spectat, reverà ²⁶⁰ adhuc incertum est, cujus sententiæ fuerit S. Doctor; quàmvis enim in *Summa* aliud sensisse videatur, tamen in pluribus locis, præsertim in Epist. ad Gal. c. 3. lect. 6, clarè Conceptionem Virginis immaculatam fuisse censet, ubi scribit: *Mulierem autem ex omnibus non inveni, quæ à peccato omninò immunis esset, ad minus originali, vel veniali; Excipitur purissima, et omni laude dignissima Virgo Maria.* Clariùs in 1. Sententiarum Dist. 44 art. 3 ad. 3 sic scripsit: *Dicendum, quod puritas intenditur per recessum à contrario: et ideo potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse possit in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit; et talis fuit puritas Mariæ Virginis, quæ à peccato originali, et actuali immunis fuit.* Quibus verbis (ait Episcopus Torni l. c.) nimis apertè patet, Divum Thomam hoc loco sensisse, B. Virginem ab originali culpa fuisse expertem, cum ea verba minimè aliam contrariam interpretationem patientur. In *Summa* autem, etsi D. Th. 3 p. q. 27, art. 2 ad 3 dicat, quod in festo Conceptionis celebretur Festum sanctificationis potius, quàm Conceptionis Deiparæ; quia tunc temporis dubium erat, de quo Festum celebraretur, an sanctificationis in utero, an Conceptionis in primo instanti. Sed hodiè jam est declaratum Bullâ Alex. VII. ut diximus, celebrari Festum non sanctificationis, sed Conceptionis B. Virginis à peccato originali præservatæ. Idem autem S. Doctor in art. 1 prædictæ qu. ubi tractat, an B. Virgo fuerit in utero sanctificata? Ex ratione, quia Ecclesia jam ex tunc Nativitatem celebrabat B. Mariæ, insert tenendum, ipsam antè Nativitatem sanctificatam fuisse; et cur? Quia, dicit: *Non celebratur Festum in Ecclesia, nisi pro aliquo Sancto. Ergò B. Virgo fuit in utero sanctificata.* Hinc patet, quod si S. Thomas nunc temporis scriberet, quo ab Ecclesia declaratum est, secundum piam sententiam celebrari Festum B. Mariæ præser-

vatae à peccato originali in primo instanti suae Conceptionis, sive infusionis animae in corpus, certè aliter sentiret ac scriberet, ut ait Suar. in Comm. art. 2 his verbis: *Si praesentem Ecclesiae faciem D. Th. vidisset, aliter de immaculata Virginis Conceptione docturus esset.* Idem dicit Petavius de D. Thoma. Idem Gabriel in 3. Dist. q. 1 qui scribit: *Non esse culpandos S. Bernardum, nec S. Thomam, S. Bonaventuram, et ceteros DD. oppositum olim opinantes; quia eorum tempore nulla determinatio Apostolicae Sedis facta fuit: nec Festivitas illa generaliter tunc fuit per Orbem celebrata.* Idem dicunt plures etiàm Dominicani, et signanter Joannes de Fenario Doctor Parisiensis, et Magister Gener. Ord. Præd. ut refert Catharinus. Idem dicit Joannes à S. Thoma Tom. 1 p. 1 Q. 2 de Approb. Doctrina S. Th. citans alios Thomistas.

Accedit S. August. qui disputans de quadam alia doctrina, contra Cresconium l. 1 c. 23 eum monet, ut Ecclesiam consulat. Sed nunc non est opus super nostra sententia Ecclesiam consulere, cum jam Ecclesia mandaverit Festum Conceptionis immaculatae juxta piam sententiam celebrari. Et ex hoc maximo argumento, in Ecclesiae auctoritate fundato, fautores piæ sententiæ rectè asserunt, nostram sententiam esse proximè de fide definibilem; de Ecclesiae enim auctoritate loquens S. Th. 2. 2 q. 10 art. 12, sic docet: *Maximam habet auctoritatem Ecclesiae consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda... Undè magis standum est auctoritati Ecclesiae, quam auctoritati vel August. etc.* Scribit etiàm Val. t. 3. D. 1 q. 1 p. 7 § 41, loquens de auctoritate Pontificis. *Circà quæ ad pietatem Religionemque spectant, est infallibilis ejus auctoritas.* Addit Euseb. Nierenb. in Theoria comp. 2 p. § 1, quod Decreta morum, approbatio Sanctitatis, etc. necnon Institutiones Festorum, quæ considerantur ab infallibili Capite ordinatae, ab omni errore excipiantur. Deindè idem Eusebius in Opere Pathen. de Perpetuo object. Festi, c. 31 refert, votum à Cardinale Bellarmino prolatum circà B. Virginis Conceptionem jussu Pauli V. coram

S. G. Inquis. Generalis Rom. quo Bellarm. ità sensit :
 (Si fortè non placet tunc ulla formalis definitio , sal-
 tèm deberet fieri præceptum omnibus Ecclesiis , ut
 recitent Officium de Conceptione , quomodò recitat
 Ecclesia ; sic enim sine definitione haberet intentum.)

Hinc non satis piè , nec probabiliter quidam Re-
 centior scripsit , possibile fore , quod Ecclesia aliquan-
 dò definiat Conceptionem B. Virginis fuisse macu-
 latam. Dum , ut benè advertit Vasquez , minimè cen-
 sendum , quod Ecclesia umquam tamquam fidei Dogma
 definiat B. Virginem in peccato originali conceptam
 esse , eò quod auctoritate sua Festum Conceptionis in
 tota Ecclesia jam præceperit celebrari. Et idem sine
 dubitatione asseruit Thrysus Gonzalez in suo Opusc.
 quo tuetur proximam definibilitatem immaculatæ
 Conceptionis. Ideò opportunè notanda sunt verba
 Blosii c. 5 p. 623 , ubi sic ait. *Mirum sunè est adhuc nos-
 tro ævo inveniri , qui puritatem Conceptionis Beatissimæ
 Virginis vocent in dubium , et suam opinionem obstinatè
 tueantur , cùentes sententias SS. PP. qui si nunc vive-
 rent , aliud proculdubio sentirent. Certè Romana Ec-
 clesia , hoc ipsa , quod Festum Conceptionis celebrandum
 assumpsit , satis affirmavit , eandem Conceptionem fuisse
 omnis contagionis expertem : profana siquidem Festa
 non celebrat Ecclesia.* Et Summ. Pont. Bened. XIV.
 in suo doctissimo Opere de Canoniz. Sanctor. l. 1 c.
 42. , dicit , nostram sententiam hodiè esse moraliter
 certam , et solummodò deesse definitionem Ecclesiæ ,
 ut fideles teneantur credere fide divina Conceptionem
 Virginis immaculatam.

Nec obstat dicere , quod aliàs Maria , si maculam
 originalem non contraxisset , non posset dici à Chris-
 to redempta ; nam communiter respondetur , quod
 ipsa , cum fuerit à culpa præservata . verè , et modo
 nobiliori redempta fuerit ; docet enim D. Aug. in Ps. 85
 verbo Confitebor , quod mittendus in carcerem , etiàm
 dicatur à carcere liberatus ab illo , qui eum liberat , ne
 in carcerem perducatur. Hæc autem nobilior Virgi-
 nis redemptio maximè Virginem decuit ; ut nunquam

dici posset Mater Dei Deo inimica extitisse, et Regina Angelorum subdita Diabolo aliquandò fuisse. Immo dicit Arnoldus Carnot. de Christi Nativ. § Nihil: *Non solum de decencia, sed etiam de justitia fuit, ut illud vas electionis communibus non laxaretur injuriis.*

Ex omnibus his deducitur, piam sententiam præservationis B. Virginis hodiè tenendam ut certam, et oppositam non esse ampliùs probabilem. Quod sic evidenter probatur: Certum est 1 de fide esse, quod Ecclesia non possit errare in materia morum. Certum est 2 cultum Sanctorum (prout est celebratio festi præservationis Deiparæ) pertinere ad materiam morum; ad mores enim utique pertinet præstare B. Virgini Mariæ cultum debitum, et indebitum denegare. Si ergò Ecclesia præcipit celebrari festum præservationis Dei Matris, et in hoc non potest errare, vera et certa debet esse præservationis sententia. Ex quo benè infert quidam doctus Auctor recentior in libro nuperimè Neapoli edito an. 1753, cui tit. *Deipara ejusque cultores vindicati etc.* quod contraria sententia post Decretum Alex. VII. prout antiquata non sit ampliùs nec practicè, nec speculativè probabilis.

Imò licet nostra sententia ab Ecclesia nondùm sit definita; tamen potest de fide tenèri; nam benè possumus credere de fide sententias illas, quas probabile est de fide esse, nimirum Canonizationem Sanctorum, præsentem Pontificem esse verum Pontificem, esto hæ sententiæ non sint ab Ecclesia declaratæ de fide, ut latè probat Viva in suo Cursu Theolog. p. 4 de fide ex p. 54, cum Suar. Lugo et communiore. Dicit enim D. Th. in 3. Sent. D. 3 ar. 2 quod credere possumus de fide non solum ea, quæ habemus per fidem infusam, sed etiam quæ percipimus per conclusiones Theologicas: *Dicitur fides*, (ait Sanctus Doctor) *acquiri per scientiam Theologiæ.* In nostro autem casu conclusio Theologica benè eruitur ex mox suprâ prædictis; si enim de fide est, Ecclesiam non posse errare in materia morum, et cultus præservationis Deiparæ certè ad mores pertinet, benè de fide tenere possumus, præservationem esse de fide,

Hic ultimò operæ pretium ducimus breviter perpendere quæstionem illam, an liceat emittere votum profundendi vitam ob defensionem præservationis B. V. Mariæ à labe originali? Negant *Lamindus Pritanius in suo Opere de Moderat. ingen.* et eum secuti sunt *Antonius Lampridius de Superst. vitanda*, ac *Ferdinandus Valdestus in suis Epist.* Ratio, quia nemo potest exponere vitam ad tuendum opinionem humanam cui falsitas subesse potest; opinio autem defendens præservationem Deiparæ à culpa originali, quàmvis pia, humana tamen est, cum Ecclesia hanc sententiam nondùm statuerit nisi Revelatione Divina, aut Traditione. Affirmant verò valdè probabiliter plures Neoterici, et signanter Auctor suprâ enunciatus in cit. libro, Deipara etc. Distinguere enim oportet sententias purè humanas ab iis, quæ pertinent ad morum disciplinam, et suo modo ad fidem, prout est hæc, quæ spectat ad cultum Sanctorum, et præsertim Reginæ Sanctorum, quæ præ omnibus Sanctis veneranda est. Quod autem sententia præservationis spectet ad cultum B. Virginis, patet (ut vidimus suprâ) ex Bulla Alexandri VII. qui declaravit, festum Conceptionis Dei Matris juxtâ piam sententiam celebrari debere. Prætereà, dato quod hujusmodi sententia esset per se humana, tamen cum referatur in Deum, qui vult, ut fideles Sanctos suos, et præcipuè Matrem suam honore prosequantur, non est purè humana, sed religiosa, cum ad Deum referatur, juxtâ Doctrinam D. Th. 2. 2q. 124 a. 5 ubi docet, posse esse Martyrii causam, non solùm defensionem eorum, quæ sunt de fide, sed etiàm opera omnium virtutum, quæ sunt protestationes fidei; en ejus verba: *Omnium virtutum opera, secundùm quod referuntur in Deum, sunt quædam protestationes fidei, per quam nobis innotescit, quod Deus hujusmodi opera à nobis requirit, et nos pro eis remunerat; et secundùm hoc possunt esse Martyrii causa.* Hic deindè subdit ad 3: *Quia tamen bonum humanum potest effici divinum, si referatur in Deum, idèd potest esse quodcumque bonum humanum Martyrii causa, secundùm quod*

in Deum refertur. Cum autem nullum sit dubium, quin sit actus Religionis, cultum exhibere Virgini, celebrando juxtà piàm sententiam festum ejus Conceptionis immaculatæ in primo instanti, prout exigit Ecclesia, certum etiàm est, juxtà Angelici doctrinam, hujusmodi cultum posse esse causam Martyrii. Ergò, si licitum et meritorium est cuique vitam prodere, ne ab exhibitione hujus cultus desistat; tantò magis ei licitum, et meritorium erit mortem subire pro tuendo hujus cultus objecto, nempe pro B. Virginis à labe originali præsertione, ad quam ipse cultus refertur. Hinc. Sum. Pon. Ben. XIV. in suo præfato Opere de Can. Sanctor. l. 1 c. 14, postquàm ostendit Ecclesiam esse propensam versùs sententiam præsertionis B. Virginis immaculatæ, dixitque, neminem negare, eam esse magis piàm, et religiosam, n. 13, sic ait: *Inter Martyres ab Ecclesia recensentur, qui occisi fuerunt à tyranno, vel quia sententiam magis religiosam exercebant, vel ne omitterent exercitium alicujus actus virtutis, à quo tamen poterant sine peccato cessare.* Et sic jam satisfactum est objectioni Lamindi, nimirùm quod non liceat vitam profundere pro tuenda præsertione Deiparæ, eò quod talis sententia non sit de fide.

ARTICULUS IV.

Quomodo intelligenda excommunicatio percussoris Clericorum?

- 264 *Verba Canonis.*
 265 *Quid intelligatur I. per verba, si quis? An impuberes? et à quo ipsi possint absolvi?*
 266 *Quomodo comprehendantur etiàm mandantes, consulentes? etc.*
 267 *Quomodo ratihabentes?*
 268 *Quomodo non impediens?*
 269 *An qui tenentur impedire tantùm ex charitate?*
 270 *Quid intelligatur II. Per Clericum?*
 271 *Quid per Monachum? An Eremitæ?*
 272 *Quid III. per verba, manus injecerit?*

273 *An requiratur, ut percussio sit cum peccato mortali; et externè gravi?*

274 *Incurrit I. Clericum conspuens, vel aliter gravi injuria afficiens. II. Violenter detinens, etc. III. Persequens eum, ut decidat. IV. Apprehendens equum, etc. V. Hæc agens etiã Clerico consentiente. VI. Clericus seipsum percutiens; sed alii id negant. VII. Judex laicus percutiens Clericum, vel Ecclesiasticus percutiens per laicum.*

275 *Non incurrit I. Fur clam furans. II. Percutiens jocosè, vel Casu. An pueri Clerici se percutientes? Et an defendentes se, vel suos, aut sua? III. Si absit mortale. IV. Percutiens Clericum per ignorantiam, aut inadvertentiam, aut per irã subitanèam. Dub. 1. Quid si percutit ignorans alterum esse Clericum, animo tamen comparatus quod percuteret, etiãsi sciret? Dub. 2. An excuset ignorantia crassa? Dub. 3. Quid si quis percutit Petrum Clericum reputans, Paulum Clericum se percutere? V. Excusatur etiã Prælatus, aut Præceptor percutiens. An Pater? VI. Percutiens Clericum exercentem officium cauponis, etc. vel turpiter agentem, aut sollicitantem uxorem, aut consanguineam in primo gradu? Quando excusetur puella percutiens Clericum sollicitantem.*

276 *Quando Episcopus possit absolvere ab hac excommunicatione?*

277 *Quæ percussio dicatur Levis, quæ Gravis, et quæ Enormis?*

278 *Quot modis percussio levis possit fieri gravis?*

279 *Quinam possint absolvere à percussione levi, et quinam à gravi?*

280 *Dub. 1. An in dubio percussio judicanda sit levis, aut gravis? Dub. 2. An incurrat excommunicationem qui venenum dat Clerico.*

« **R**ESP. ea sic habet: *Si quis suadente diabolo in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat; et nullus Episcoporum præsumat illum absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, et ejus mandata recipiat. Itã exc. Si quis, 17 q. 4.*

» *Dicitur I. Si quis, intellige cujuscumque sexûs, aut statûs, etiã impubes; dummodò rationis com-*

- » pos; et doli capax. * (Ut habetur ex c. 1. Mulieres,
 » et c. Pueris. De Sent. excomm. *Quàmvīs impuberes*
 » *possint absolutè absolvi ab Episcopis, etsi post puber-*
 » *tatem absolutionem petant*; Salm. de Cens. c. 2 n. 67.
 » ex dicto c. Pueris. *Etiàmsi percussio fuerit enormis,*
 » ut dicunt Pal. D. 3 p. 23 § 4 n. 6, et Bonac tom. 3,
 » de Cens. in part. D. 2 q. 3 p. 6 n. 18, cum Suar. Mol.
 » Fill. Sayr. et Reg. ex c. ult. de Sent. excomm.) *
 486. » Extenditur autem ad efficaciter mandantes, cons-
 » sulentes, et consentientes. »

Rectè dicit Busemb. *efficaciter*, quia, ut hi incurrant excommunicationem, requiritur ut percussio de facto eveniat, atque ipsi per mandatum, consilium, aut consensum, graver in illam influant; ità communiter Navarr. c. 27 n. 51. Suar. D. 22 sect. 1 n. 55. Salm. c. 4 n. 22, et Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 § 2 n. 1, cum Say. Avila, Mol. Sylv. Fill. etc. ex c. Quantæ, et c. Mulieres, de Sent. exc. An autem incurratur censura in dubio, an mandatum, vel consilium influxerit? Vel si mandatum, aut consilium fuerit revocatum antè executionem? Vide de his dicta n. 39 et 40. Notandum autem hîc; quod si quis diceret coram suis: *Cupio vindictam talis Clerici*, incurrat excommunicationem, si ex hoc dicto alii Clericum in dè percutiant; ità Croix l. 7 n. 303. Renz. tom. 1 p. 266 q. 4, cum Diana, et Avila, ac Salm c. 4 n. 22, in fin. cum Con. Sylvest. etc. argum. c. ult. de Homic. n. 6. Intellige, si prævidet ex eo alios percussuros.

487. « Extenditur etià ad ratihabentes percussorem
 » suo nomine factam. »

Certum est, quod ratihabitio sufficiat ad incurrendam censuram, ut habetur ex c. Cum quis, de sent. exc. Sed ad hoc requiritur. I. ut percussio sit facta nomine tuo, vel in tui gratiam. II. Ut ratihabitionem externè significes. III. Ut quandò evenerit percussio, fueris habilis ad mandatum, vel consilium percussoris, saltèm habitualiter; nam si fueris amens, non incurris: secùs, si ebrius, aut dormiens: ità communiter Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 § 2 n. 8. Pal. D. 3 p. 23

§ 2 n. 14. Conc. tom. 10 p. 467 n. 6. Croix l. 7 n. 306 et Salm. c. 4 n. 25, cum Suar. Sayr., etc.

« Item non impediētes, saltē si ex officio, aut
 » justitia teneantur, ut Reges, Judicēs, et cæteri Su-
 » periores. Item patres, tutores, heri, pædagogī, pa-
 » rochi, etc. quibus aliorum cura demandata est. Itā
 » Laym. l. 1 t. 5 p. 2 c. 5 n. 6. Bon. d. 2 q. 3 p. 6
 » n. 8, ex Molin. et commōn.

» Dixi *Saltē* etc. quia, si ex charitate tantū te-
 » neantur, etiā excommunicari docent Suar. Caj.
 » Fill. Medin. Sayr. etc. Verū id probabilius negat
 » Bonac. loc. c. ex Nav. Con. Reg. Henriq. Mol. etc.
 » * (Et itā veriū tenent Nav. c. 27 n. 78, Bonac. D. 2
 » q. 3 p. 6 § 2 n. 5. Laym. 5 p. 2 c. 5 n. 6 et Pal. D.
 » 3 p. 23 § 2 n. 13; cum Hol. et Henr. ad Salm. c. 4
 » n. 23, cum S. Anton. Pal. Con. Bon. Avil. Ratio,
 » quia hī tantū percussioni censentur favere (ut loqui-
 » tur c. Quantæ, de Sent., excomm.) qui ex justitia
 » tenentur impedire; non autem qui solū ex charita-
 » te, etsi ex odio impediāt, cum ad incurrendam cen-
 » suram etiā actus exterior requiratur, juxta dicta
 » n. 34.)²⁶⁸

» Dicitur II. *Clericum*: quo nomine intelligitur om-
 » nis primā saltē tonsurā initiatus (etiā si conjuga-
 » tus, dummodō cum unica virgine), et deferat ha-
 » bitum, serviatque alicui Ecclesiæ; item etiā ex-
 » communicatus, suspensus, interdictus, degradatus
 » verbaliter tantū. * (Itā comm. etiā Salm. c. 4
 » n. 21. Non incurrit verō, qui percutit Clericum biga-
 » mum ex reali bigamia; secūs autem, si ex simplicitudi-
 » naria, nempe qui in Sacris constitutus Matrimonium
 » contraxerit, et consummaverit; neque incurrit percus-
 » sor Clericū, qui habitum deponens sæcularibus negotiis
 » se ingesserit, nec post tertiam monitionem sui Prælati
 » resipuerit, Salm. d. n. 21; communiter. Vide hoc et
 » alia l. 6 n. 27.)²⁷⁰

» Dicitur III. *Monachum*, intellige quēvis Reli-
 » giosum, etiā laicum, conversum, novitium, utrius-
 » que sexūs. Item Tertiarios S. Dominici, S. Francis-

» ci, si gestent habitum et vivant in communitate;
 » Item Eremitas subjectos alicui regulæ, vel Superi-
 » riori. »

Undè gaudent privilegio Canonis omnes viventes in communi sub aliquo Prælato, ex expressa, vel tacita Papæ auctoritate, quàmvis in eorum communitate non fiat professio, ita Navar. c. 27 n. 70. Suar. D. 21 sect. 1 n. 22, et Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 3 n. 16, cum Con. Mol. Fill. Reg. Avila, Graff. etc. Idem dicit Fag. in c. Nullus, de Foro comp. n. 59, de mulieribus conviventibus in Conservatoriis, quàmvis Religio non sit adhuc approbata, quia cum religiosè vivant, censentur personæ Ecclesiasticæ. Et idem ait Renzius p. 534 q. 11, de Seminaristis, et pueris Collegiorum, ut sunt Neapoli pueri S. Mariæ Lauretanæ, S. Onuphrii, etc.

Eodem privilegio gaudent Eremitæ, qui ex voto, aut pacto addicuntur alicui loco sacro, cum subjectione ad Episcopum, ut docent Suar. D. 22 sect. 1 n. 22. Fagnan. l. c. Cont. Tourn. t. 2 p. 493. Ronc. p. 102 q. 2 et Bon. l. c. Idem dicit Pal. D. 3 p. 22 § 1 n. 14, de Eremitis, qui sub aliqua regula, et obedientia vivunt, edito obedientiæ, aut paupertatis voto. Communiter verò docent præfati AA. minimè gaudere Eremitas vagos qui habitum singularem gestant, licet inserviant alicui Ecclesiæ, etiàm ex commissione Episcopi, ut Fagnan. l. c. n. 59, ex Decis Rotæ Rom.

272 • Dicitur IV. *Manus injeceris*: per quod intelligitur quævis contumeliosa actio exterior mortalis, » circa Clerici personam, vel res ei adhærentes, sive » fiat manu, sive baculo, gladio, etc. Bonac. d. 2 q. » 4 p. 1. »

Ad incurrendam igitur hanc excommunicationem requiritur, ut percussio sit mortaliter peccaminosa, et etiàm externè gravis, ut docent Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1 § 1, ac Cajet. Mol. Pignat. etc. ap. Croix l. 7 n. 301. Quare non incurrit, qui tantùm signum facit percussionis, et non percussit; ut Salm. c. 4 n. 27. Conc. p. 467 n. 7, Tourn. p. 493, et alii passim. Sed hinc rectè notant Pal. D. 5 p. 23 § 2 n. 2. Suar. D. 7a

sect. 2 n. 26. Croix l. c. cum Sperelli, et Bonac. d. 3 n. 2, cum Con. Fill. et Reg., quod semper ac percussio existimetur graviter injuriosa, ratione reverentiae Clerico debitæ, sufficiat ad censuram quævis percussio levis, etiãmsi levissimus tactus physicus intercedat. Advertendum cum communi DD. (ut notat Croix ib.) quod hic Canon, prout in favorem Clericorum emanatus, non strictè, sed latissimè intelligendus sit. *Ex his resolves.*

» I. Hanc excommunicationem incurrit I. Qui ta-²⁷⁴
 » lem conspuat, conspergit aqua, pulvere, conspur-
 » cat luto, evellit crinem, lacerat vestem, eripit ali-
 » quid per vim, et injuriam de ejus corpore, verbi
 » gratiã pileum, pallium, etc. itã ut actio sit graviter
 » injuriosa. Bon. l. c. Laym. c. 5. II. Qui concludit,
 » aut violenter detinet carcere, vel loco, undè sine
 » dedecore non potest exire. ibid. III. Qui persequi-
 » tur, ut in flumen, fossam incidat, equo decidat,
 » etc. ibid. * (*An autem incurrat is qui Clericum inse-*
 » *quens, præter intentionem, et prævisionem, est causa*
 » *ut ille cadat?* Negant Bonac. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1
 » § 1 n. 5, cum Sylv. et Renz. t. 1 p. 577 q. 6, et me-
 » ritò probabile putat Croix l. 7 n. 308, *quia tunc ca-*
 » *sus merè per accidens se habet.* Sed non minus pro-
 » babiliter affirmat idem Croix cum Sperelli; hinc
 » dicit cum eod. Sperelli Fagnan. etc. (et huic con-
 » sentit ipse Bon. l. c.) *non excusari ab excommuni-*
 » *catione explodentem sclopum in Clericum, qui ob metum*
 » *exanimis caderet, licet globus eum non tangeret,*
 » *quã tunc explodens est causa per se talis læsionis.*)*
 » IV. Qui manus violentas injicit in equum, cui is
 » insidet, occidendo, vulnerando, cædendo, sisten-
 » do per frænum; quæ actio, licet sit levis respectu
 » corporis, non tamen respectu honoris, ib. * (Idque
 » docent comm: Suar. Pal. Bonac. et alii cit. n. 273;
 » ac Salm. c. 4 n. 26 et 27, cum Laym. Avila, etc.)*
 » V. Qui aliquid supradictorum facit, etiã Clerico
 » consentiente, dummodò sit injuriosum ordini Cle-
 » ricali. Laym, l. c. * (Itã comm: Suar. Bonac. Con,

- » et alii cum Salm. c. 4 n. 25 ex c. Nemo, 11 q. 5 et
 » ex c. Contingit, De Sent. excom. *Clericus autem*
 » *consentiens ex eod. c. Contingit, etiã subest excom-*
 » *municationi, sed hæc est tantum ferendæ sententiæ*
 » *ut benè advertunt Bonac. et Croix l. 7 n. 305, dum*
 » *in d. textu dicitur: Si quis Clericus spontè se sub-*
 » *jecerit, excommunicetur. Hoc tamen intelligendum,*
 » *si talis percussio, non obstante consensu Clerici, non*
 » *desineret esse injuriosa; nam secùs esset, si consen-*
 » *sus auferret injuriam, puta si Clericus petat cædi ab*
 » *alio, ut luat sua peccata; Salm. c. 4 n. 20 in fin.*
 » *cum Con.)* VI. Clericus si seipsum ex malitia,*
 » *vel passione (secùs si ex devotione) percutiat inju-*
 » *riose; Laym. l. c. ex Nav. * (Itã cum Busemb. tenent*
 » *Suar. D. 22 sect. 1 n. 59, et Bonac. D. 2 q. 3 p. 6*
 » *sect. 2 n. 7, cum Nav. Con. Sayr. Avila, etc. Sed*
 » *meritò oppositum putant probabile Pal. D. 3 p. 22*
 » *§ 2 n. 4. Diana p. 9 tr. 4 R. 7, et Croix l. 7 n.*
 » *310, cum Tolet. Barb. Turrian. Pasqual et Delbene,*
 » *quia reverà Canon videtur tantùm loqui de altero Cle-*
 » *ricum lædente.)* VII. Qui percutit Clericum etiã*
 » *meritum, si fiat vel per quem non debet, ut si mor-*
 » *te dignus puniatur à judice sæculari, vel modo illi-*
 » *cito, ut si à Prælato puniatur per laicum. Bonac. l.*
 » *c. ex Nav. Sayr. Suar. Fill. Con. etc. Vide Lay. c. 5.*
 275 » *2. Non incurrit l. Fur, qui clam abscondit cru-*
 » *menam, vel vestem tollit Clerico; quia non est actio*
 » *violenta, sed fraudulenta. * (Secùs, si violenter au-*
 » *ferat, ut Laym. de Cens. c. 5 n. 5, cum Caj. Con.*
 » *Suar. Mol. et Salm. eod. tit. c. 4 n. 26, cum Pal.*
 » *Avila etc. comm. quia tunc actio, etsi non corpus*
 » *Clerici, lædit tamen honorem,)* II. Si percussio sit*
 » *jocosa * (Quãvis sit gravis, et etiã cum aliqua iræ*
 » *irrogetur, modò non pertingat ad peccatum mortale,*
 » *ut rectè dicunt Pal. D. 3 p. 23 § 3 n. 2. Bon. D. 2*
 » *q. 3 pag. 6 sect. 4 num. 3, et Salmantic. cap. 4*
 » *num. 28, cum Avilia et Tamburin. ex cap. 1 de*
 » *Sent. excom. ubi dicitur: Nec Clerici (excommu-*
 » *nificantur), si sunt plenæ ætatis, et non ex odio*

» (*intelligitur gravi*), vel invidia, vel indignatione,
 » sed levitate jocosa se invicem percutere contin-
 » gat) * vel casualis, v. g. si janitor, vel apparitor
 » turbam arcens percutiat Clericum; item si pueri
 » habentes primam tonsuram se pugnis percutiant;
 » Bon. l. c. ex Mol. Fill. Con. etc. * (*Imò etià in*
 » *Minoribus constituti; et quàmvis sanguis è naribus*
 » *effundatur, ut Salm. c. 4 n. 28, Pal. l. c. n. 2, cum*
 » *Laym. Con. et Mol. ac Bon. l. c. sect. 1 § 1 n. 14,*
 » *cum Fill. et Avila, quia regulariter percussio puero-*
 » *rum non reputatur graviter injuriosa; idque admittit*
 » *Sotus apud Salm. l. c. etiàmsi percussio fuerit gravis;*
 » *hoc tamen intelligendum, si hæc non fuerit intenta*) *
 » item si percussio sit ad defendendum se, vel vitam
 » suam; vel uxoris, parentum, filiorum, vel res suas,
 » cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. Laym.
 » infra. III. Et deniquè, quodcumque percussio ob
 » levitatem, vel imperfectionem actûs non esset mor-
 » talis, illata laico, ut docent Cajet. Avila, et Sa.
 » quod tamen Suar. universaliter non admittit. Vide
 » Bon. l. c. IV. Si fiat in tenebris, vel Clericum non
 » agnoscas, quòd habitum non gestet; quia ignoran-
 » tia excusat. »

Sic etià excusat ira subitanea, quæ efficiat, ut
 non plenè advertatur quod fit, ut communit. Suar.
 D. 22 sect. 1 num. 50. Bonacin. D. 2 q. 3 p. 6 sect.
 4 num. 3. Layman. l. 1 tr. 5 pag. 2 cap. 5 n. 8. Pal.
 D. 3 p. 5 § 3 n. 3, cum Con. et Salm. c. 4 n. 28. Sed
 hîc dubit. 1 an incurrat excommunicationem qui per-
 cutit aliquem ignorans, esse Clericum, sed animo itâ
 comparatus, ut si sciret, etià percuteret? Affirmant
 Cov. Ugol. etc. apud Croix l. 7 n. 314. Sed communiùs,
 et probabiliùs negant Sanch. Dec. l. c. c. 10 n. 16,
 Suar. D. 4 sect. 8 n. 8. Bon. de Cens. in comm. D. 1
 q. 2 p. 1 n. 14, cum Vasq. Mol. et Fill. item Pal. et
 Nav. apud Croix l. c. quia in ignorantia concomitante
 adest tantùm voluntas interpretativa, quæ non est
 vera voluntas. Secùs verò dicendum, si percutiens
 jam dubitaret, an ille esset Clericus, ut benè docet

Bon. ib. n. 18, cum Avila. Et idem tenent Suar. n. 103 Sanch. n. 14. Croix d. n. 314. ac Bon. n. 21, cum Fill. Avila, et aliis, si quis Clericum percutiat ignorans esse Clericum, sed intendens eum percutere, sive laicus ille sit, sive Clericus. Dubit. 2 an ab incurrenda excommunicatione percussione Clerici excuset ignorantia crassa? Affirmant Sylv. Abb. Felin. etc. apud Sanch. de Matr. l. 9 D 32 n. 41, quia (ut ajunt) illud, *suadente Diabolo*, importat dolum, qui non reperitur in ignorantia crassa, sed merito id reprobant Croix l. 7 n. 314, et Sanch. l. c. cum Cov. Tabien. et aliis, quia to, *suadente diabolo*, tantum importat percussione cum peccato gravi. Dubit. 3 an incurrat qui percutit Petrum Clericum, reputans Paulum Clericum? De hoc vide dicta l. 3 n. 628, v. Q. I, ubi sententiam affirmativam tenuimus.

« V. Si Prælati, præceptor, pater subditum in minoribus constitutum correctionis causâ (licet ira accedat) percutiat moderatè, habita ratione culpæ * (ita etiâ Salm. c. 4 n. 29, cum Bon. Avil. etc. Et idem dicunt Salm. ib. de consanguineo, qui percutit Clericum, cujus curam habet, ex c. Cum voluntate. 54 §. Si quis, de Sent. excom.) * Imò Prælati, et Præceptor Ecclesiasticus potest etiâ in majoribus constitutum castigare. * (*Intellige semper moderatè; nam S. C. declaravit excommunicatum quemdam Parochum, qui Clericum suum discipulum correctionis causâ in capite pluries percusserrat, et deinde pugnis et baculo verberaverat, ut refert P. Zach. Adn. ad Croix l. 7 n. 318, qui ibid. ob eandem rationem non excusat ab excommunicatione Prælatum si Religiosum cum excessu verberet, pede trudit, aut similia faciat.*) * An idem possit pater, controversitur in utramque partem probabiliter. Vide Laym. loco mox citando. »

Quær., an Pater possit verberibus Clericum punire? Certum est posse, si Cler. est in Minoribus, ex dicto c. Cum voluntate. 54 §. Si verò, de Sent. exc. ubi id conceditur omnibus illis, *qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum, ut cohibeant*

tur à suis insolentius duxerint corrigendos. Dubium est, an possit, si Clericus est in Sacris constitutus? *Prima* sentent. negat: et hanc tenent l. 1 tr. 5 p. 2 c. 5 n. 9. Pal. D. 3 p. 23 § 3 num. 8, cum Host. Panor. Ang. Mol. etc. quia nullibi habetur, quod Pater possit manus injicere in Clericos constitutos in Sacris. Hæc est probabilis, at sententia affirmans videtur probabilior, et hanc tenent Suar. D. 22 sect. 1 n. 49. Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 4 n. 4. Conc. t. 10 p. 468 n. 8. Tourn. t. 2 p. 449 et Salm. c. 4 n. 30, cum Valent. Bann. Con. et Avila. Et probatur ex c. 1 de Sent. exc. ubi excusatur Magister, *si scholarem Clericum (quàmvis sit plene ætatis, ut ibi præmittitur, undè includitur etiàm Clericus constitutus in Sacris) intuitu disciplinæ, vel correctionis percusserit.* Si ergò non solùm causâ disciplinæ, sed etiàm correctionis potest Magister Clericum percutere, tantò magis poterit Pater, cui principaliter et de jure naturali incumbit compescere insolentias filiorum.

« VI. Si percutiatur realiter degradatus, vel bigamus, vel exercens publicè officium cauponis, vel macellarii, vel scurræ, et ter monitus non cesset, vel inventus turpiter agens cum uxore, matre, sorore, vel filia, vel deniquè mulierem ipso facto sollicitans ad turpitudinem, quia perdit privilegium, » Vide Laym. l. 1 tr. 5 p. 2 c. 5 Fill. l. 15 c. 1. »

Uà ex c. Si verò. 3 de Sent. exc. ubi excusatur à censura qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum manus injecerit violentas; secùs si mulier illa non sit ità proxima in consanguinitate. Hinc Fill. tr. 15 c. 1 q. 6 n. 12. Laym. l. 1 tr. 5 p. 2 c. 5 n. 8, et Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 4 n. 7, cum Mol. Con. etc. communiter non excusant percussorem Clerici inventi cum avia, aut nepte. Putant verò Nav. c. 27 n. 84 et Bon. l. c. n. 6, cum Mol. Con. et Avila, excusari Maritum, si ex industria se abscondit expectans Clericum id ignorantem, ut deprehensum in adulterio occidat; secùs si conventionem facta cum uxore se abscondat, cum jura nunquam intendant fraudi patrocium. Sed etiàm in primo casu

rectius Lay. l. c. cum Nav. contradicit. Bonac., quia tunc minimè verificatur, quod vir inveniat Clericum, dum eum expectat; hic enim ideò excusatur, quia (ut ait Glossa) nequit compescere subitanam iram, ad quam potius tunc se excitaret. Dicunt autem Suar. D. 22 sect. 1 n. 37. Bonac. l. c. n. 8. Tourn. p. 494 et Salm. cap. 4 n. 31, cum Pal. Laym. Con. etc. bene excusari virum, si occidat Clericum inventum cum uxore in loco suspecto, vel cum ea colloquentem post monitionem, quod se absteineat à tali colloctione. Notant item Tourn. loc. cit. Conc. p. 469 et Croix l. 7 n. 307, cum Nav. Sylv. Ang. etc. tunc tantùm excusari virum percutientem talem Clericum, quandò percussio fit ipso facto, vel continuò post adulterium: tunc enim solùm acer ille doloris sensus meretur indulgentiam. Excusatur etiàm mulier percutiens Clericum qui eam sollicitat, si non possit illum verbis avertere. Undè si Clericus tantùm verbis tentat, verbis tantùm debet eam repellere, nisi ille sit adeò importunus; ut non valeat foemina per sola verba ab eo liberari; ità Suar. D. 22 sect. 1 n. 23, et Salm. c. 4 n. 31, cum Sylv. Avila, Sayr. etc. Hoc tamèn intelligendum, si ex tali sollicitatione constituatur mulier in aliquo morali periculo labendi; saltèm in peccatum cogitationis.

- 276 * Resp. 2. Etsi hæc excommunicatio sit reservata
- » Papæ, potest tamen Episcopus ab ea absolvere his
 - » casibus, 1. Quandò percussio, etsi sit mortalis, est
 - » tamen prudentum iudicio levis, comparata cum
 - » enormi * (ità ex cap. Pervenit de Sent. exc.) *, v.
 - » g. si fiat palma, pugno, aut lapide non relinquente
 - » vestigium, et secundùm Anton. et Dian. p. 9 t. 4.
 - » Res. 19, nisi notabilem injuriam, et magnum scandalum pariat, qualem negat esse, si quis Sacerdotem pugno peculiat in faciem, licet guttæ sanguinis effluant. * (Ità etiàm Viva q. 5 Art. 3 n. 8, cum Dian. et Glossa) *. Enormis verò erit, si membrum proscindatur, copiosus sanguis fundatur; vel etiàm ratione dignitatis personæ, ut si percutiatur Episcopus

» copus, vel Abbas etiã alapã. 2. Si percussor sit
 » impubes, pauper, æger, senex, mulier, cæcus,
 » claudus, servus, filiusfamilias, vel non sui juris,
 » uti et Regulares, ac Moniales invicem verberantes;
 » item si sint homines delicati, et quotquot habent le-
 » gitimum impedimentum, ut non possint ire ad Pa-
 » pam, aut ejus Legatum; vel si dubium sit de excom-
 » municatione, Fill. l. 15 c. 6 n. 35, et seq. Deindè
 » si sit occulta. V. suprã hïc c. 1 d. 6 et Dianam p. 9
 » t. 4 R. 63. In quibus omnibus casibus pro foro cons-
 » cientiæ potest etiã facultas absolvendi impetrari
 » (gratis quidem) ex Pœnitentiaria Romana à majore
 » Pœnitentiaro, ut suprã hïc lib. 1 t. 2 c. 4 in ap-
 » pend. »

Oportet igitur distinguere: alia est percussio Enor-²⁷⁷
 mis, alia Mediocris, sive gravis, alia Levis, quæ non
 jam dicitur levis, quia importat tantum peccatum ve-
 niale; ad incurrendam enim excommunicationem
 semper requiritur culpa gravis; sed dicitur levis res-
 pectu ad gravem et enormem. Hujusmodi distinctio
 communiter à DD. assignatur, et colligitur è Con-
 stitutione in Extrav. Perlect., quæ in extensum refertur
 à Navarro Man. c. 27 n. 91, (pag. mihi 547) ibique
 ab aliis attribuitur Innoc. IV. et ab aliis Pio II. sed
 Navar. eam attribuit Joanni XXII. Cæterum commu-
 niter AA. illam admittunt, ut Cabass. T. J. l. 5 c. 2
 n. 6, et Pal., Bon. Ronc. et infrã citandi. In præfata
 autem Extrav. sic legitur: *Respondemus, percussionem
 levem esse pugni, palmæ, manus, pedis digiti, aut
 baculi, aut lapidis, quæ nullam maculam, neque su-
 gillationem carniûm relinquit, neque abscindit mem-
 brum, sine extractione dentium, sine avulsione multo-
 rum capillorum, sine effusione multæ sanguinis. Nolumus
 tamen dicere, quod hujusmodi levis percussio, ut pugni,
 aut unguis, fiat atrox ob multi sanguinis effusionem.
 Ad judicandum tamen, quæ læsio sit levis, mediocris,
 aut enormis, volumus diligenter perpendi, non solum
 factum, sed etiã qualitatem ejus et modum percutian-
 di cum omnibus suis circumstantiis loci, personæ, et*

aliis. Personæ, si est Magister, Judex, Prælatus, Pater, Patronus, aut Dignitas, percussus injustè à subdito, aut ab alio se viliori, quia ex hoc interdum censentur graves injuriæ, quæ ex se sunt leves, aut mediocres. Et quia conditio negotii non patitur integram determinationem hujus rei, relinquimus tuo arbitrio, ut declares quæ sit levis, et quæ enormis injuria, admonentes, ut potius declares in dubio esse percussorem gravem, et ab ea non posse absolvere, quam declarando levem esse, occasionem præbeas lædendi Statum Ecclesiasticum.

Hinc dicunt DD. esse percussorem *mediocrem* illam, quæ extrahitur dens, vel capillorum copia evellitur, aut fit suggillatio carnis, quæ sanguinis copia effunditur absque gravi læsione, vel injuria; ita Bon. d. 2 p. 6 sect. 5 n. 8, et Ronc. p. 104 q. 1 R. 3. Percussorem verò enormem dicunt idem Bon. et Ronc. ac Pal. D. 3 p. 23 § 4 n. 2. Tourn. t. 2 p. 495 et Conc. p. 468 n. 9, esse, si magna intervenit vulneratio, vel magna sanguinis effusio, aliundè quàm è naribus, vel magna injuria.

278 Communiter autem advertunt præfata AA. et alii, quod sæpè percussio levis possit fieri gravis vel enormis ratione circumstantiarum, nimirum I. Ratione *personæ læsæ*, prout Abbas, Prælatus Monasterii, aut Judex, Herus, aliusve in dignitate constitutus, dicunt Pal. Bon. Conc. Tourn. et Ronc. II. Ratione *personæ lædentis*, ut si Officialis laicus auctoritative percutiat Clericum, vel plebejus Ecclesiasticum nobilem: Suar. D. 22 Sect. 1 n. 91. Ronc. l. c. et Bon. d. n. 8, cum Navarr. Mol. Fill. et Reg. III. Ratione *personæ, coram qua fit percussio*; nempè si fit coram Prælate, aut alia persona in dignitate constituta, Bon. Ronc. et Pal. cum Mol. IV. Ratione *scandali*, nempè si Monachus cum gravi scandalo Clericum sæcularem percutiat; Viva de Censur. qu. 5 art. 3 n. 8. Ronc. l. c. et Bonac. ibid. qui addit idem esse, si quis percutiat Clericum in Claustro coram Regularibus. V. Ratione *loci*, nempè si percussio fit in Ecclesia, vel platea; Cabussut, T. J. l. 5 c. 2 num. 6. Pal.

Conc. Tourn. et Bonc. VI. Ratione temporis, ut si quis percutiat Clericum sacris vestibus indutum, vel dum vacat publicis Officiis in choro, vel in actu Processionis, aut publicæ supplicationis. Cabassut. Pal. Tourn. et Ronc. VII. Ratione injuriæ, ut si quis Clericum denudet, vel atramento aut stercore ejus vultum foedet, ut Cabassut. l. c.

His positis, sciendum, quod à percussione levi, etiam publica, possint absolvere Episcopi, ut docent communiter DD. cum Bon. D. 2 q. 3 p. 7 sect. 5 n. 3, et patet ex c. Pervenit, de Sent. exc. Et sic pariter eorum Vicarii Generales, quia hoc habent Episcopi de jure ordinario, ut Sanch. de Matr. l. 3 D. 7 n. 10, et Bonac. l. c. p. 6 s. 5 n. 4, cum Mol. Reg. Lazar. etc. vide dicta n. 224. Utrum autem possint ab ea absolvere habentes jurisdictionem quasi Episcopalem? vide dicta n. 79. A percussione verò enormi, aut mediocri, si est publica, potest absolvere tantum Papa, aut Legatus à Latere, qui gaudet auctoritate Pontificia, ex c. ad eminentiam, de Sent. exc. Item possunt etiam Legati missi ad aliquam Provinciam, ex c. Penult. de Offic. Legati. Si verò percussio fuerit occulta, possunt ab ea absolvere etiam Episcopi, ex c. Licet 6 in Sess. 24. Trident. Et à publica etiam mulieres ex c. Mulieres de Sent. exc. Et hoc etiamsi percussio fuerit enormis, ut Viva q. 5 art. 5 n. 10, cum Suar. Moll. et Fill. Et sic pariter possunt absolvere impuberes, etiamsi hi post pubertatem absolutionem petant, Viva l. c. cum iisd. AA. ex c. Pueris fin. eod. tit. Item eos, qui collegialiter vivunt, si percussio fuerit gravis, non verò si enormis; vide dicta n. 68, circa fin. ad n. X. Item omnes impeditos quominus adeant Romam juxta dicta c. n. 88. Quos autem, et quando Prælati regulares possint absolvere subditos et alios ab hac excommunicatione vide dicta n. 107. Benè autem advertit Croix l. 7 n. 325, quod pro absolutione censuræ ob percussorem Clerici etiam publicam possit recurri ad S. Pœnitentiarium.

Dubit, 1. An in dubio percussio judicanda sit levis, 280

aut gravis? Bordon. apud Vivam qu. 5 art. 3 n. 8, dicit censendum esse levem. Sed omninò dicendum est oppositum cum Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 5 n. 8. Viva, et Ronc. l. c. ac Conc. p. 468 n. 9, qui testatur esse commune, et patet ex cit. Extrav. Perlectis n. 277, ex verbis illis: *Admonentes, ut potius declarerent in dubio esse percussorem gravem, et ab ea non posse absolvi.* Ibiq̄ datur ratio, *ne occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum.*

Dubit. 2. An incurrat hanc censuram qui Clerico venenum præbet? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima*, quam tenent Avila, et Rodriq. apud Dian. p. 9 tr. 4 R. 36 absolutè negat, nisi venenum per vim præbeatur ad potandum, nam aliàs (ut ajunt) non fit violentia personæ, sed naturæ: sed meritò Diana loc. cit. hanc opinionem rejicit, cum sit contra communem; et Renzius t. 1 p. 578 q. 9, refert anno 1640 eam fuisse expunctam ex Summa Rodriq., ob mandatum S. Inquisitionis in suo expurgatorio. *Secunda* sententia, quam tenent Fill. tr. 11 n. 126, et Suar, ac aliia pud Croix l. 7 n. 302, dicit, eum non incurere censuram, nisi morte secuta; sed neque hæc opinio videtur satis probabilis. *Tertia* sententia, quam tenet Croix l. c. cum Beja, et Sperelli, dicit, hunc ab initio incurere, quia, venenum de se est aptum ad statim lædendum. *Quarta* demùm sententia communior, quæ videtur mihi probabilior, dicit, eum non incurere, nisi postquam venenum inceperit lædere. Ratio, quia ad incurendam censuram Canonis non requiritur mors, sed requiritur quidem effectus secutus, nempe violentia illata; antequàm autem venenum lædat, non adest effectiva violentia, sed tantùm actio apta ad violentiam inferendam; ita Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1 § 1 n. 6. Viva q. 5 art. 4 n. 2, et Diana l. c. cum Squillante, quibus adhæret etiam Renzius l. c.

ARTICULUS V.

Quæ sint excommunicationes Papæ reservatæ per Bullam Cœnæ?

- 281 *De excommunicatione in retinentes, legentes, etc. libros Hæreticorum.*
- 282 *Ad quam incurrendam, requiritur I. ut. Author sit hæreticus. An legi possint libri Infidelium, vel Hebræorum?*
- 283 *II. Ut liber hæresim contineat, vel de Religione agat. Quid si error abradatur? vel si Auctor non sit damnatus ut hæreticus? Quid si quis legat ad confutandum Hæreticum?*
- 284 *III. Ut legatur materia notabilis.*
- 285 *IV. Ut scienter legatur, etc.*
- 286 *Non incurritur I. Si legas librum referentem verba Hæreticorum. II. Si legas Scholia Hæreticorum.*
- 287 *An prohibeantur libri Philosophici, vel qui incidenter hæresim continent?*
- 288 *Quinam libri prohibeantur in Indice?*
- 289 *Quot Classes librorum prohibitorum Index constat?*
- 290 *Ad quem spectet libros prohibere?*
- 291 *An liceat ex curiositate, etsi cum licentia, legere libros hæreticos? Et an legere libros prohibitos ei, qui certus est, lectionem non esse sibi obfuturam? (Vide de hoc dicta l. 1. n. 199. in fin.)*
- 292 *An incurrat qui legit præmium, indicem, etc. An qui audit legentem? Et quid si inducat ad legendum?*
- 293 *An qui legit scripturam brevem, vel manuscriptam?*
- 294 *An qui legit duas lineas, vel minus quam paginam?*
- 295 *An qui retinet parvo tempore?*
- 296 *An excuset ignorantia crassa? Quid si quis scit ex viro probo, librum esse prohibitum?*
- 297 *An incurrat excommunicationem qui impedit, ne liber comburatur, aut laudat styllum, etc.*
- 298 *An incurrat qui deponit librum prohibitum apud alium?*
- 299 *An qui eam comburit? A quo impetranda licentia legendi?*
- 300 *Ad incurrendam excommunicationem ob hæresim, requiritur I. Ut sit formalis.*
- 301 *Qu. 1. An incurrat errans ex ignorantia crassa, vel affectata?*

aut gravis? Bordon. apud Vivam qu. 5 art. 3 n. 8, dicit censendum esse levem. Sed omninò dicendum est oppositum cum Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 5 n. 8. Viva, et Ronc. l. c. ac Conc. p. 468 n. 9, qui testatur esse commune, et patet ex cit. Extrav. Perlectis n. 277, ex verbis illis: *Admonentes, ut potius declarés in dubio esse percussorem gravem, et ab ea non posse absolvere.* Ibiq. datur ratio, *ne occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum.*

Dubit. 2. An incurrat hanc censuram qui Clerico venenum præbet? Adsunt quatuor sententiæ. *Prima*, quam tenent Avila, et Rodriq. apud Dian. p. 9 tr. 4 R. 36 absolutè negat, nisi venenum per vim præbeatur ad potandum, nam aliàs (ut ajunt) non fit violentia personæ, sed naturæ: sed meritò Diana loc. cit. hanc opinionem rejicit, cum sit contra communem; et Renzius t. 1 p. 578 q. 9, refert anno 1640 eam fuisse expunctam ex Summa Rodriq., ob mandatum S. Inquisitionis in suo expurgatorio. *Secunda* sententia, quam tenent Fill. tr. 11 n. 126, et Suar, ac aliia pud Croix l. 7 n. 302, dicit, eum non incurrare censuram, nisi morte secuta; sed neque hæc opinio videtur satis probabilis. *Tertia* sententia, quam tenet Croix l. c. cum Beja, et Sperelli, dicit, hunc ab initio incurrare, quia, venenum de se est aptum ad statim lædendum. *Quarta* demùm sententia communior, quæ videtur mihi probabilior, dicit, eum non incurrare, nisi postquàm venenum inceperit lædere. Ratio, quia ad incurrendam censuram Canonis non requiritur mors, sed requiritur quidem effectus secutus, nempè violentia illata; antequàm autem venenum lædat, non adest effectiva violentia, sed tantùm actio apta ad violentiam inferendam; ita Bon. D. 2 q. 3 p. 6 sect. 1 § 1 n. 6. Viva q. 5 art. 4 n. 2, et Diana l. c. cum Squillante, quibus adhæret etiam Renzius l. c.

ARTICULUS V.

Quæ sint excommunicationes Papæ reservatæ per Bullam Cœnæ?

- 281 *De excommunicatione in retinentes, legentes, etc. libros Hæreticorum.*
- 282 *Ad quam incurrendam, requiritur I. ut. Author. sit hæreticus. An legi possint libri Infidelium, vel Hebræorum?*
- 283 *II. Ut liber hæresim contineat, vel de Religione agat. Quid si error abradatur? vel si Auctor non sit damnatus ut hæreticus? Quid si quis legat ad confutandum Hæreticum?*
- 284 *III. Ut legatur materia notabilis.*
- 285 *IV. Ut scienter legatur, etc.*
- 286 *Non incurritur I. Si legas librum referentem verba Hæreticorum. II. Si legas Scholia Hæreticorum.*
- 287 *An prohibeantur libri Philosophici, vel qui incidenter hæresim continent?*
- 288 *Quinam libri prohibeantur in Indice?*
- 289 *Quot Classes librorum prohibitorum Index constituat?*
- 290 *Ad quem spectet libros prohibere?*
- 291 *An liceat ex curiositate, etsi cum licentiâ, legere libros hæreticos? Et an legere libros prohibitos ei, qui certus est, lectionem non esse sibi obfuturam? (Vide de hoc dicta l. 1. n. 199. in fin.)*
- 292 *An incurrat qui legit præmium, indicem, etc. An qui audit legentem? Et quid si inducat ad legendum?*
- 293 *An qui legit scripturam brevem, vel manuscriptum?*
- 294 *An qui legit duas lineas, vel minus quàm paginam?*
- 295 *An qui retinet parvo tempore?*
- 296 *An excuset ignorantia crassa? Quid si quis scit ex viro probo, librum esse prohibitum?*
- 297 *An incurrat excommunicationem qui impedit, ne liber comburatur, aut laudat stylum, etc.*
- 298 *An incurrat qui deponit librum prohibitum apud alium?*
- 299 *An qui eum comburit? A quo impetranda licentia legendi?*
- 300 *Ad incurrendam excommunicationem ob hæresim, requiritur I. Ut sit formalis.*
- 301 *Qu. 1. An incurrat errans ex ignorantia crassa, vel affectata?*

346 Lib. VII. De Censuris Ecclesiast., et Irregular.

302 Qu. 2. An qui dubitat circa res fidei ?

303 Requir. II. Ut error externè significetur.

304 Requir. III. Ut manifestatio sit moraliter mala. Requir. IV. Animus profitendi errorem.

305 Vide alia advertenda.

306 Incurrunt etiàm, Credentes, Fautores, Receptatores, et Defensores.

307 Qu. I. An qui favent Hæretico ob amicitiam, etc.

308 Qu. II. An qui Hæreticum recipit, ne capiatur, effectus non secuto ?

309 Item incurrunt excommunicationem Bullæ I. Surripientes bona naufragantium.

310 II. Domini imponentes tributa.

311 III. Quinam alii incurrant excommunicationem Bullæ ?

382 « **R**ESP. Præcipua est in hæreticos, quæ extenditur
» non tantùm ad fautores, receptatores, et defenso-
» res hæreticorum, ut sic, sed etiàm in *scienter re-*
» *tinentes legentes, imprimèntes, et defendentes libros*
» *hæreticorum de Religione tractantes, vel hæresim con-*
» *tinentes ex quavis causa publica, vel occulta, quovis*
» *ingenio vel colore.* Ad quam excommunicationem
» incurrendam requiruntur 4 conditiones. I. Ut auc-
» tor libri sit hæreticus. II. Ut liber hæresim expressè
» contineat, vel de Religione agat. III. Ut legatur ma-
» teria notabilis, et sufficiens ad mortale. IV. Ut scien-
» ter legatur, imprimatur, vel retineatur. Laym. l. 2
» t. 1 c. 15 n. 1. »

382 Ut igitur hæc excommunicatio incurratur, requi-
» ritur I. ut auctor sit hæreticus, quapropter eam non
» incurrunt legentes libros infidelium, etsi hæresim
» contineant, dum dicitur in Bulla *libros Hæreticorum* ;
» ita Suar. D. 20 s. 2 n. 11 et 13, et Salm. de Cens. c. 4
» n. 71, cum Sanch. Pal. etc. Liber autem Thalmud,
» et similes Hebræorum prohibentur per Bullas Pii IV.
» et Clem. VIII. apud Croix l. 7 num. 333. Dicit autem
» Holzm. t. 1 p. 179 n. 78, v. Qui legunt, etiàm nume-
» rari inter libros Bullâ vetitos librum qui ex professo
» tractet de hæresi, quàmvis lateat Auctor, quia tunc
» Auctor certè censetur hæreticus.

Requir. II. ut liber de Religione tractet, vel hæresim contineat. Sufficit igitur, ut liber unum tantum errorem contineat contra fidem, vel si ex professio (non autem obiter) agat de Religione, nempe de S. Scriptura, vel de Theologia Scholastica, Dogmatica, aut Morali, vel Mysteriis fidei, de Cultu Dei, aut Sanctorum, de Ritibus Ecclesiæ, de Canonibus, de rebus spiritualibus, et similibus, ita Salm. c. 4 n. 72. Suar. n. 16. Sanch. Dec. l. 2 c. 10 n. 21. Laym. l. 2 tr. 1 c. 7 n. 3, item Dicast. Illsung., Tamb. etc. apud Croix l. 7 n. 331. Si verò error ille contra fidem sit abrasus è libro, Croix n. 330, cum Pignatell. dicit probabiliter excusari à censura, qui reliqua libri legit, quia tunc liber non continet amplius hæresim, nec ullum periculum inducit. Contradicunt tamen ib. Suar. Bon. et alii, ac Sanch. l. 2 c. 10 n. 3; quia particularis illa expunctio non tollit communem libri prohibitionem. Sed mihi non displicet distinctio, quam tradit Sporer t. 1 de fide p. 122 n. 40, nempe, si liber tractet ex professo de Religione, non obstante abrasione erroris, remanet prohibitus, quia in Bulla omninò vetatur legere aut retinere libros Hæreticorum tractantes de Religione. Secus si liber tractet de alia materia, puta de Philosophia, aut de Historia, exceptis tamen libris Centuriatorum Magdeburgensium et similibus, in quibus reverà tractatur de Religione, atque horum intentum est evellere statum Monasticum, et denigrare Ecclesiasticum. Dicit autem Croix cum Suar. Tol. Pal. Pignat. et aliis communissimè (contra Dician. Masc. et Caram.) legentem hujusmodi libros Hæreticorum non effugere excommunicationem Bullæ, etiãmsi legat ad confutandum errorem, et sine periculo perversionis, quia prohibitio facta est in odium Hæreticorum, cum in Bulla vetetur lectio ex *quavis causa, vel colore*. Limitant tamen Laym. et Dicast. apud eumd. Croix n. 343, si quis vir doctus legeret eos, sperans certò fore, ut aliquem hæreticum convertat. hinc probabiliter dicunt Holz. p. 177 n. 77, v. Sed numquid, et Elbel t. 2 p. 439 n. 99, cum Mayr.

quod ex epikeja excusentur legentes librum hæreticum, si necessariò indigeant tali lectione ad convincendum Hæreticum proprio, vel alterius Hæretici libro, puta inveniendò contradictionem, etc. modò periculum sit in mora, nec pateat recursus Romam, vel aliò. Qui verò legeret libros vel scripta ob hæresim, vel ob hæresis suspicionem prohibita, licet probabiliter cum Pignatel. et Duard. apud Croix n. 334, non incurreret excommunicationem Bullæ, nisi Auctor sit damnatus ut hæreticus, vel. natus ex secta hæretica: tamen incurreret excommunicationem Indicis, quæ verò non est reservata.

284 Requir. III. ut lectio fiat in materia notabili, nam licet Tolet et Ugolin. ap. Bon. D. 7 q. 2 p. 4 n. 14, negent, dari in hoc parvitatem materiæ, quia (ut ajunt) in una sola linea potest quis errorem invenire; communiter tamen DD. admittunt materiæ parvitatem, quàmvis discrepent in assignando qualis sit. Alii enim, ut Sanch. l. 2 c. 10 n. 31, cum Sa, Manuel, et Vivald. dicunt, esse unam paginam, et plus, si volumen sit ex majoribus; at hanc opinionem meritò non admittunt Salm. c. 4 n. 74, et idem sentit Bon. l. c. si pagina sit grandior; alii, ut Graff., et Reg. ap. eumd. Bon. dicunt, esse tres vel quatuor lines; alii ut Suar. D. 20 s. 2 n. 20, et Pal. tr. 4 de fide. D. 2 p. 10 § 2 n. 6, cum Azor. Con. et Sayr. ap. Bon. dicunt, esse decem lines; alii tandem, ut Holzm. tom. 1 p. 177 n. 77 v. Dixi quarto, Sporer t. 1 p. 124 n. 44. Elbel t. 1 p. 397 n. 113, et Croix l. 7 n. 331, cum Marchant. rectius distinguunt, in hoc attendendum esse finem prohibitionis, si aperiendo librum hæreticum incidas in doctrinam, quæ directè est contra fidem, poteris excommunicationem incurrere, etiãmsi legas paucas lines, quia in ipsis potest esse periculum perversionis; secùs si liber esset principaliter de materia indifferenti, tunc enim legendo etiãmsi paginam, excusaris à mortali, si nullum ibi legas errorem.

285 Requir. IV. ut hujusmodi libri scienter legantur, imprimantur, aut relinquantur, Et eidem excommuni-

ationi subjacent eos ementes, vendentes, aut asportantes, ut dicunt Salm. c. 4 n. 47, ex Decr. Pontificum, Necnon defendentes non solum verbo, sed etiam facto, nempe si impediunt, quominus tales libri Episcopo tradantur, ut dicunt Pal., Tamb. et alii communiter cum Croix l. 7 n. 358.

« 1. Non excommunicaris I. Si legas libros Catholicorum referentes verba hæreticorum, etiamsi animo hæresim discendi legas. Laym. l. c. ex Navar. Sanch. etc. * (Est commune cum Azor. Suar. Bon. et Pignatell. ap. Croix l. 7 n. 335.) * II. Si in Catholici scriptoris libro, vel alio, hac Bulla non contento, legas adjecta scholia, vel notas auctoris hæretici: quod tamen Suar. t. 5 d. 21 s. 2. limitat, nisi scholia essent tam copiosa, ut iis potius, quam textu, liber constare videretur. Laym. l. c. ex Nav. Sanch. etc.

Quær., an legens Scholia Hæretici in libro catho-²⁸⁶lici incurrat excommunicationem? Affirmant Suar. et Krimer ap. Croix l. 7 n. 334, si annotationes essent libro majores, quia talis liber potius est Hæretici commentantis, quam Catholici. Imò Croix censet incurrere, etsi Scholia mole sua non adæquarent librum, quia tales libri magis habentur propter Annotationes, quam propter textum Catholicum. Negat verò Tamb. Dec. l. 2 c. 1 § 7 n. 9, cum Sanch. ac Bon. ap. Viva q. 5 ar. 1 n. 8, in fin. qui ipsis adhæret, dicens, Summam D. Th. non appellari librum Cajetani, quamvis hujus annotationes textum D. Th. superent. Addit tamen Viva, legentem hujusmodi librum saltè non excusari ab excommunicatione non reservata Indicis, lata in legentes libros damnatos ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, ut habetur ibi in Regula 10. His tamen non obstantibus magis adhæreo primæ sententiæ, si Scholia sint adeò abundantia, ut liber potius constet ipsis, quam doctrinâ catholicâ, ut dicunt Pignatell. et alii ap. Croix l. c.

« 2. Non prohibentur hæreticorum libri philoso-²⁸⁷phici, et alii hæsesim non continentes, Laym. l. c.

» n. 3. Imò probabiliter nec ii, qui incidenter tantum
 » continent hæresim, non agentes ex professo de
 » fide.* (Veriùs dicendum de errore, ut docent Sanch.
 » Dec. l. 2 c. 10 n. 25. Pal. D. 2 p. 10 n. 7. Bonac.
 » D. 2 q. 5 p. 4 n. 19, et Salm. c. 4 n. 71, in fine,)*
 » Sa, et Graff. ap. Laym. l. c. contra Suar. et Sanch.
 » qui id confirmat pro Germania, ubi Bulla cum tanto
 » rigore non est recepta. V. Bec. 2, 2 c. 15 q. 8. Le-
 » gens tamen tales incurrit excommunicationem non
 » reservatam Indicis librorum prohibitorum, ubi is
 » receptus est, quod non videtur esse factum in Ger-
 » mania, saltèm cum illo rigore, ut habet Laym. l.
 » c. n. 8.

288 Hic notandum; quod Clem. VIII. in Indice libro-
 rum prohibitorum, firmato auctoritate Pii IV. vetaverit
 legere omnes libros Hæreticorum, donec expurgentur,
 et Hæresiarcharum, etiãmsi hæresim non contineant,
 nec tractent de Religione, sub excommunicatione non
 reservata, vide Salm. c. 4 n. 73, et Croix l. 7 n. 360.
 Item libros cujusvis Authoris non hæretici prohibitos
 ob suspicionem hæresis, ut in Reg. 10. Indicis. Viva
 q. 5 ar. 1 n. 8. Item S. Pius V. in Const. Cum sicùt,
 prohibuit legere, aut retinere libros cujusvis Auctoris
 suspecti de hæresi, indigentes expurgatione, donec
 expurgentur, sub excommunicatione reservata Papæ.
 Ut autem agnoscat, quinam libri expurgatione in-
 digeant, dantur regulæ in Expurgatorio Romano ap.
 Salm. l. c. Insuper Sixtus V. prohibuit sub excommu-
 nicatione reservata quemcumque librum de Astrologia
 seu divinatione futurorum; Vide Salm. c. 4 n. 73. Item
 in indice prohibentur omnes libri ex professo tractan-
 tes de obsœenis; Reg. 2, 7 et 9. Notat autem Croix v.
 360, cum Laym. in fin. legentes libros obsœenos pec-
 care quidem graviter, si materia sit gravis, sed non
 incurrere excommunicationem. Idem dicunt de legen-
 tibus libros magicos; sed meliùs ait Viva q. 3 ar. 1
 n. 8, eos incurrere excommunicationem non reserva-
 tam, quia tales libri in Reg. 9, prohibentur ob hære-
 sis suspicionem.

Sciendum, quod Index tres Classes librorum prohibitorum constituat. I. Classis continet omnes libros Hæreticorum hæresim habentes, vel de Religione tractantes. II. Classis continet libros Catholicorum contra fidem, vel bonos mores, qui (ut ait Lupus p. 4 l. 25 d. 1 ar. 1.) non prius censeantur prohibiti, quam specialiter in Indicem referantur: intellige, præter libros in indice prohibitos per se, ut mox infra. III. Classis continet libros editos sine nomine Authoris; qui non omnes (ut bene advertit Lupus l. c.) damnati sunt, sed tantum illi qui pravam doctrinam tradunt; sic enim videmus practicari à viris probis, et doctis; et ita colligitur ex Bulla Alex. VII. Speculatores, ubi de hac prohibitione Pontifex loquens, dicit: *Contingit, ut plerique libri ignoti Scriptoris, qui tertiæ Classi assignantur, peiores multò sint, quam in prima, et secunda recensiti.* In Indice autem prohibentur in Reg. 2, omnes libri Hæresiarcharum, etsi hæresim non contineant, et de Religione non tractent. Deindè omnes libri Hæreticorum, donec ab Episcopis examinentur, et approbentur. Item Biblia vulgaria, et libri de controversiis disserentes inter Hæreticos vulgari sermone conscripti. Item libri obscœni ex professo, et libri magici. Hinc ibi excommunicantur, qui libros Hæreticorum, vel cujusvis Authoris scripta ob falsi dogmatis suspicionem damnata legerit, vel habuerit.

Prohibere libros per totum Orbem spectat ad Pontificem, et pro ipso ad S. Congregationem. Episcopi autem, et Inquisitores possunt libros prohibere in territorio proprio. Magister S. Palatii etiàm potest; sed ut putat Bordon. in Man. cons. sect. 48 n. 5, tantum pro urbe, et ejus districtu: numquam enim visæ sunt illius prohibitiones publicari.

Putat Croix l. 7 n. 346, quod, cum datur licentia legendi libros hæreticos ad errores confutandos, graviter peccaret qui legeret ex curiositate (licet excusaretur ab excommunicatione), quia tunc cessat finis licentiæ, sed hæc ratio non suadet, tum quia finis præcepti non cadit sub præcepto, ut diximus de Jejun,

I. 3 n. 122, tum quia Superior ob duas causas dispensat, primò quia considerat dispensato non imminere periculum perversionis; secundò quia sperat lectionem fore illi, vel aliis proficua, undè si cessat secunda causa, non cessat prima. An autem possit legere librum prohibitum sine licentia, qui certus est moraliter lectionem sibi non obfuturam? Quidquid dicant alii, omninò est negandum cum Croix n. 375, in fine, et Pal. Tol. Suar. Sanch. Tamb. etc. juxta dicta l. 1 n. 199, in fine.

292 « 3. Excommunicatur 1. Qui in sufficiente quantitate solum procemium, vel epistolam ad lectorem, vel indicem libri, vel partem libri, in qua nulla est hæresis, legit, ut habet Laym. l. c. et Bon. * (Vide dicta n. 284.) * 2. Probabiliter etiàm is, qui alterum jussu suo legentem audit: quia legit per alium. Lay. l. c. Azor. etc. contra Sanch. * (Probabiliùs dicunt Spor. p. 124 n. 43 et Croix l. 7 n. 342, cum Azor. Sylv. Pignatell. et Sayr. *excusari ab excommunicatione qui audit, modò non induxerit alium ad legendum.* Imò Sanc. Dec. l. 2 c. 10 n. 48. Pal. D. 2 p. 10 § 2 n. 4, cum Con. Ugol. ac Bon. D. 1 q. 2 p. 4 n. 11 cum Sousa, Nav. et Reg. item Fill. Tamb. etc. ap. Croix l. c. *dicunt excusari, quòvis induxerit; idque meritò putant probabile* Croix ib. et Viva q. 5 art. 1 n. 9. Atque Spor. l. c. et Sousa, ac Stephan. apud Croix *excusant etiàm à peccato, si audiens ex auditione nullum periculum incurrat perversionis*)*

293 • 4. Probabiliter non excommunicatur, qui hæreticam concionem, aut epistolam seorsim editam legit, quia non est liber. Laym. l. c. n. 5, ex Sanch. Sic etiàm sentiunt Sanch. Dec. l. 2 c. 10 num. 30. Holzm. p. 77 num. 77, v. Dic. cum Bonac. Castrop. et Lugo apud Croix l. 7 num. 337. Sed oppositum tenent Suarez et Farinac. apud Salmanticen. de Censur. c. 4 num. 72. Sed vide quæ dicentur hìc in fine hujus numeri. An autem incurrant censuram legentes Manuscripta Hæreticorum; Affirmant Holzm. l. c. et Croix l. 7 n. 339, cum Suar. Sanch. Dicasta

Stoz, Pignat. Stephan. et alii communiter ut asserit. Sed negant Viva ad Prop. 45. Alex VII. n. 10. Sporer p. 123 n. 39, ac Azor. Barb. Tamb. apud Croix, qui putat probabile, quia reverà Manuscripta non sunt libri, qui faciliùs, cum sunt impressi, habentur, et libentiùs leguntur. Idem sentit Sylvius (apud Croix) dicens; *Libri manuscripti communicari possunt ad legendum, nam tantùm prohibentur, ne commanicentur ad imprimendum.* Refertque Sylvius, sic etiàm declaratum fuisse à S. C. Sed his non obstantibus, magis adhæreo primæ sententiæ, tum quia est communior, tum quia Manuscripta etiàm veniunt nomine libri, prout quidem libri dicebantur, antequàm typographia inventa fuisset, et etiàm nunc Parochorum registra Baptismorum, Matrimoniorum, etc. in Rituali, et communiter appellantur libri. De contraria autem Declarat. S. C. ait Croix non satis constare. Cæterùm advertunt Salm. c. 4 n. 73, in fin. quod in Expurgatorio Romano, edito ex Decr. Tridentini, prohibeatur sub excommunicatione (non tamen reservata) legere omnes scripturas ab Hæreticis compositas, etiàm breves, et quàmvis hæresim non contineant, donec examinentur et approbentur.

« 5. Non sufficit una, alterave linea. Imò secundum Sanch. Rodr. et Sa, nec integra pagina, etiàm magni voluminis; quod tamen Bon. et Laym. l. c. non concedunt; licet hic fateatur, Confessario id posse ad hoc servire, ut non continuò damnet peccati mortalis, et excommunicationis eum, qui bono fine, vel etiàm ex curiositate unam paginam legit. * (Vide dicta suprà n. 284, v. Requirit. III.) *
 » 6. Non incurritur, si retineantur libri parvo tempore, v. gr. uno alterove die, quia sicùt materiæ, ità et temporis parvitas excusat. Layman. n. 7, ex Graff. Sayr. Sanch. etc. »

Hoc satis probabile est, ut dicunt etiàm Bon. D. 6 q. 2 p. 3 n. 15. Holzm. p. 178 n. 77, v. Dis. 10 et Pal. tr. 4 D. 2 p. 10 n. 10. Idque admittunt idem Pal. et Viva q. 5 art. 1 n. 9, (contra Suarez), etiàm si quis

retineat librum illo modico tempore, animo semper retinendi, quia tametsi peccet, non incurrit tamen excommunicationem; nam qui retinet per modicum tempus, non dicitur notabiliter retinere. Imò Sanch. Dec l. 2 c. 10 n. 65 Laym. l. 2 tr. 1 c. 15 n. 7, cum Sayro, ac Graff. et Pignatell. ac Stoz apud Croix l. 7 n. 351, excusant eum, qui retinet librum longiori tempore, expectans tempus opportunum ad tradendum Superiori, vel alii licentiam habenti.

• 7. Excusat ignorantia, etià crassa, si vel nescias esse hæreticum, vel tractare de Religione. Laym. » n. 4. Vide Sanch. l. 2 Mor. c. 10 num. 3, et l. 9 de » Mart. d. 32. »

296 Communiter docent DD. non incurrere censuram qui legit, aut retinet librum cum ignorantia crassa facti vel juris quia in Bulla damnantur *scienter* legentes, etc. ità præter Buseb. Laym. et Sanch. dicunt Bon. D. 1 q. 2 p. 4 n. 8. Holzm. p. 177 n. 76. Dic. 2 et alii passim; et hoc est juxtà dicta n. 47. An autem excuset ignorantia affectata? Vid. n. 48, et l. 6 n. 1124, circà fin. Nullo modo tamen excusatur, qui legit aut retinet, sciens ex fama publica, vel saltèm à viro fide digno, librum esse prohibitum, ut docent Lugo, Sanch. Bou. et alii communiter cum Croix l. 7 n. 345.

297 « 8. Non excusatur is, qui librum vel in aliena » domo, vel alieno nomine, vel animo non legendi » habet; Item nec is, qui affirmat non esse pravum, » non esse exurendum. Item, qui impedit, ne com- » buratur: qui disputationis causâ defendit. Ità Bon. » qui tamen excusat eum, qui laudat stylum, vel » ingenium Auctoris, vel bonam doctrinam, quæ in » eo est, sed non quatenùs in eo est; v. g. si dicat: » hic liber esset bonus, si non haberet hæresim; quia » talis non defendit. V. Layman. l. c. Bon. d. 2 q. 5 » p. 4. »

298 Ex communi sententia docent Suar. D. 20 sess. 2 n. 21. Sanch. l. c. n. 52. Pal. t. 1 de Fide D. 2 p. 10 § 2 n. 7. Ronc. de Cens. p. 90 q. 2 R. 4 et Sal. c. 4 n. 74. Croix l. 7 n. 347, et Bon. D. 1 q. 2 p. 4 n. 5,

cum Ugol. Graff. et Sousa, non effugere excommunicationem qui deponeret librum hæreticum apud alium, non abdicando à se dominium; quia is, qui retinet dominium, adhuc dicitur librum retinere, cum possit repetere quandò vult. Idem dicendum cum Croix l. c. ex Pign. et communi (contra Duardum) de omnibus aliis libris prohibitis, de quibus adest Prop. 45, damnata ab Alex. VII. ubi: *Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur.* Et idem dicendum de eo, qui retinet librum alterius in deposito, commodato, aut pignore, ut Salm. loc. cit. et Croix d. n. 347, cum Pignat. et Duardo. Dicit tamen Croix num. 352, cum Veriuis, benè satisfacere qui tradit librum in locum sequestratum, qui solet assignari in singulis Monasteriis. Cæterùm, si quis deponeret librum apud habentem licentiam cum pacto expresso non repetendi, ità ut alter non teneatur reddere nisi post expurgationem, vel post licentiam obtentam, hunc non damnarem, quia in hoc videtur adæquatè cessare periculum legendi; et tantò minùs damnarem, si donaret librum habenti licentiam, sub conditione, ut reddat si deindè ipse licentiam obtineat.

Qui autem habet librum hæreticum, tenetur tradere Inquisitoribus ex præcepto Julii III. et Pii IV. Hinc dicunt Suar. Barb. Dicast. etc. apud Croix l. 7 n. 355, incurrere censuram; qui illum comburit in loco, ubi viget Inquisitio. Sed excusant Salman. d. n. 74, et Croix n. 355, cum Sanch. Filiuc. et Pignat. quia, cum liber comburitur, nequit dici quod retineatur. Attamen Julius III. in sua Bulla, *Cum meditatio.*, expressè prohibuit in virtute Sanctæ obedientiæ omnibus qui habent libros vetitos cujuslibet speciei, ne eos lacerent, aut comburant, præcipiens eosdem deferri ad Inquisitorem, aut Episcopum.

Facultatem legendi libros prohibitos tam in Bulla, quàm in Indice solus Papa, vel S. C. Indicis, aut Concilii concedere potest. Tantùm in casu magnæ necessitatis ait Viva q. 5 ar. 1 n. 10, posse eam concedere

etiã Episcopum. Hic autem quæritur , an ipsi Episcopi possint legere libros prohibitos? Videbatur affirmandum; omnes enim Episcopi, ubi formale Tribunal S. Officii non adest, sunt Inquisitores nati, qui valent viã ordinariã procedere contra delinquentes in materia Fidei. Sed omninò negandum cum Sylvio t. 3 q. II. a. 3. Concl. 2 in fin. Barb. de Pot. Ep. p. 3 All. 90 n. 8, et Bon. t. 3. Disp. 1 s. 2 p. 4 n. 10, ex Bullis Julii III. *Cum meditatio*, et Pauli IV. *Quia in futurorum* ac Pii IV. *Cum pro munere*, relatis ab Auctoribus præfatis, in quibus tam Episcopis, quàm Inquisitoribus interdicitur librorum vetitorum lectio, *præterquam* (excipitur) *Senioribus*, et *Commissariis* hæreticæ pravitatis. Intelligentur, To *Commissariis*, illi tantum Inquisitores, quibus commissa est aliqua particularis causa, qui que legere possunt tantum libros ad illam materiam concernentes, et tantum pro tempore, quo commissio viget, ut scribit, et explicat Bon. l. e.

300 Principaliter autem excommunicationem Papalem incurrunt Hæretici, eorumque Fautores, Receptatores, etc. ut habetur ex prima clausula Bullæ Cœnæ. Prius igitur agamus de Hæreticis, postea de Fautoribus. Ut Hæreticus hanc excommunicationem incurrat, requiritur I. Ut hæresis sit formalis, scilicet, cum errore intellectus, et pertinacia juxta dicta apud Busemb. l. 2 n. 39. Ille autem pertinax dicitur, qui adhæret suæ opinioni, non obstante, quod jam noverit eam adversari doctrinæ Ecclesiæ Romanæ. Itã S. Th. 1 p. q. 32 n. 4, cum comm.; et Salm. c. 4 n. 49.

301 Sed hic quær. 1. An incurrat hanc excommunicationem, qui errat ex ignorantia culpabilè? Si ignorantia sit tantum supina, communiter excusant DD. ut Fol. Sanch. Bon. Az. Sayr. et plures cum Salm. c. 4 n. 50. Ratio, quia hanc censuram non incurrit, nisi qui est hæreticus formalis; sed ad hæresim formalem constat requiri veram scientiam erroris, aliàs deficit pertinacia, ut supra, requisita. Dubium est, an incurrat errans cum ignorantia affectata? Affirmant Cærus, Val. Nav. apud Salm. n. 51. Sed probabilis

négant Pal. tr. 4 p. 3 § 2 num. 3, cum Azor. Arag. et Farin. ac Salm. c. 4 n. 52, cum Conin. Suar. Sayr. Bann. etc. Ratio, quia Ecclesiae non contradicit, qui nescit se Ecclesiae contradicere, ob quantumque ignorantiam hoc faciat; et ideo non potest dici pertinax contra Ecclesiae doctrinam.

Quaer. 2. An incurrat excommunicationem tamquam³⁰² haereticus formalis, qui circa res fidei dubitat? quid alii dicant, quorum plures nimis obscure loquuntur, dicendum cum sententia communi, quod si quis positivè dubitat de aliquo dogmate fidei ab Ecclesia jam definito, iudicans illud esse incertum propter rationes oppositas, procul dubio hic sit haereticus, et excommunicationem incurrat, ut habetur ex c. 1 de Haeret. ubi dicitur: *Dubius in fide infidelis est.* Secus verò, si quis negativè se haberet super aliquo articulo, suspendendo iudicium, et ad alia se divertendo, ne mentem fatiget, vel ut ad aliam cogitationem se applicet. Attamen advertendum, quod si ille deliberatè et pertinaciter assensum ideo suspenderet, quia iudicat motiva contraria fidei incertam reddere veritatem illam, tunc pariter ut haereticus habendus sit; ipse enim reverà positivè dubitat de veritate fidei, dum format deliberatum et pertinax iudicium, non esse certa omnia dogmata, quae ab Ecclesia ut certa proponuntur; ita C. de Lug. t. 3 D. 26 de fide n. 16. Sylv. t. 3 in 2. 2 v. 11 ar. 1. Wigandt Tr. 7. Exam. 3 q. 11. Antoin Tract. de Virt. Theol. c. 3 q. 6. Salm. de cens. Tr. 10 c. 4 n. 51 et 55, Cuniliat. Tr. 4 de 1. Praec. c. 2 § 3 n. 4. Nat. Alex. de Sacr. Ord. l. 4 ar. 9 reg. 23. Bonac. de Censur. D. 2 qu. 5 p. 1 n. 3. Conc. Comp. l. 3 diss. 1 c. 9 n. 3, P. Ferraris Bib. verb. Haereticus n. 4, et alii.

Requir. II. Ut error internus externè significetur³⁰³ per verba, aut signa ex se, vel ex circumstantiis haeresim manifestantia, ita communiter Laym. l. 2 tr. 1 c. 14 n. 1, et Salm. de Cens. c. 4 n. 48. Hinc docet Layman. non incurrere hanc excommunicationem. 1. Qui est haereticus purè mentalis. 2. Qui abstinet à Missa, à jejunio, ab adorando ss. Sacramento, etiam quia

hæreticus est; possunt enim hæc attribui oblivioni, vel pravæ conscientiæ, nisi ex circumstantiis clarius manifestetur error. 3. Qui diceret: *Non est Deus*, tacito verbo, *Christus*; vel qui hoc scriberet caractere non intelligibili. Ratio, quia ad incurrendam excommunicationem voces, aut signa debent ex se hæresim exprimere. 4. Qui assereret, se antea secutum fuisse hæresim, vel tunc propositum habere sequendi in futurum: quia sic non judicatur hæreticus præsens; ita Laym. n. 4. cum Azor. et Sanch.

304 Requiritur III. Ut Actio hæresis manifestativa, sit moraliter mala; quare non incurrit excommunicationem, qui se manifestat ad petendum consilium. IV. Requiritur, ut ille suam hæresim manifestet, animo eam profitendi, ut docet Laym. l. c. Alioquin in his omnibus casibus, quia hæresis tantum ratione excommunicationis est reservata, potest ipse à quolibet Confessario absolvi, sicut et ab excommunicatione illi annexa ex alio jure, nempe ex c. *Christus*, etc. de Sent. exc. quia excommunicatio contra Hæreticos universè lata est, sed non reservata; ita communissimè DD. V. Salm. c. 4 n. 48.

305 Advertendum verò 1 quod, ut excommunicatio incurratur, sufficiat, ut manifestatio erroris etiã occultè fiat, quin aliis innotescat; prout certum est, et commune cum Salm. de Cens. c. 1 n. 142, in fin. ac Azor. Avila, et Corn. ib. et aliis passim. Quod si manifestatio fuerit notoria, Hæreticus tamen non est vitandus, nisi sit etiã nominatim declaratus, et insuper publicè denunciatus, Salm. c. 4 n. 48, in fine, juxta dicta n. 172. Advertend. 2 quod illi qui in hæresim incidunt, invincibiliter excommunicationem ignorando, eam non incurrant juxta dicta l. 6 n. 74.

306 Deinceps hanc excommunicationem incuriunt etiã Hæreticorum *Credentes*, idest qui eorum erroribus se assentiri externè manifestant, v. g. si quis dicat: *Credo, quod credit Calvinus*, vel *quod Calvinus fuerit sanctus vir*. Incurrunt etiã *Fautores*, idest qui Hæreticis favent aut omissione, omittendo scilicet cum pos-

sint et teneantur ex officio Hæreticum capere, custodire, punire: aut commissione, illum laudando, vel adjuvando, ut fugiat. *Receptatores*, qui hospitio recipiunt, vel occultant (etsi semel) Hæreticum, ut effugiat pœnas suæ hæresis. *Defensores*, qui errores illius defendunt, etsi internè aliud sentiant, vel qui impediunt, ne ille à iudice capiatur, aut puniatur; ità Suar. de Censur. D. 21 sess. 2 n. 6. Sanch. l. 2 c. 10 n. 2, et Salm. c. 4 n. 63, cum aliis communiter.

Quær. hïc I. An hi *Fautores*, etc. ut suprà, incurrant excommunicationem, et alias pœnas, si non ex motivo favendi hæresi, sed ratione consanguinitatis, amicitie, aut simili Hæreticis favent? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Pal. de Cens. D. 3 p. 2 n. 5. Tolet. in expos. B. Cœnæ c. 1 n. 2. Viva de Cens. q. 5 ar. 2 n. 7, in fin. item Sayr. Suar. etc. Salm. c. 4 n. 67. Sed valdè probabiliter negat *secunda* sententia, quam tenent Sanch. l. 2 c. 10 n. 5. Bon. D. 2 q. 5 p. 3 n. 2, et Salm. n. 68, cum Soto, Azor. Arag. Fagn. etc. ac probabilem putat Laym. Ratio, quia, cum Ecclesia excommunicat *Fautores* Hæretici, tunc tantùm eos damnare censetur, qui Hæretico favent, quatenùs hæreticus est. Hinc probabiliter excusantur ab excommunicatione parentes, filii, et etiàm fratres Hæreticorum receptantes, ut docent Laym. et Salm. ib. in fin.

Quær. III. An incurrat, qui Hæreticum recipit, ne capiatur, vel puniatur, si nihilominùs effectu ille jam incidat in manus Iudicis? *Prima* sententia, quam tenent Sanch. Dec. l. 2 c. 10 n. 9. Bon. D. 2 q. 5 p. 3 n. 3, ac Suar. D. 21 sess. 2 n. 8, et Fill. Leand. et alii apud Salm. c. 4 n. 69, qui probabilem putant, negat. Ratio, quia *fautores* seu *receptatores* excommunicantur in ordine ad fovendam hæresim; ergò si accidit, hæresim non foveri, excommunicationi non subsunt. *Secunda* verò sententia, quæ mihi magis arridet, et tenent Pal. D. 3 p. 2 n. 5. Sayr. l. 3 c. 5 n. 4, ac Duard. et Graff. apud Salm. num. 70, affirmat. Ratio, quia tunc cum aliquis Hæreticum recipit, sequitur affectus favoris, et ille censuram incurrit, cum de facto jam hæresim.

foveat, impediendo, ne Reus capiatur, saltèm illo tempore quo eum servat absconditum, undè non officit quod postea cesset per capturam effectus receptionis.

309 Excommunicationem autem Bullæ incurrunt insuper I. Surripientes bona Christianorum naufragantium, sivè in navibus existentia, sivè in mari ab eis ejecta, sivè in littore inventa. Requiritur tamen 1 ut acceptio sit injusta, et ex certa scientia, quod illa sint bona naufragantium. Ità Viva Q. 5. Art. 2 n. 3 Requiritur 2 ut bona non habeantur ut derelicta; Hinc excusatur accipiens papyrum, farinam, saccharum, et similia projecta, quia talia communiter pereunt in mari, statim ac projiciuntur. Ità pariter, qui accipit bona quæ diù in littore jacuerunt, quia meritò præsumuntur illa tunc haberi à dominis pro derelictis. Ità Viva l. c. et Salm. c. 4 n. 82.

310 II. Incurrunt Domini, qui in Terris suis sine privilegio imponunt pedagia, idest tributa pro transitu personarum, sivè rerum, vel pro refectione, et custodia viarum, aut gabellas, idest impositiones pro delatione, et venditione mercium. Tale autem privilegium habent omnes Principes Supremi, prout Pontifices, Reges autem, Republicæ, et Universitates, ad subveniendum Civium necessitatibus etiàm possunt collectas sibi imponere, ità Viva Q. 5 ar. 2 n. 4, et Salm. c. 4 n. 83, cum Vasq. Dic etc. Vide alia apud Viva, et Salm. ll. cc.

311 III. Incurrunt Piratæ interficientes, aut deprædantes Christianos in mari Ecclesiastico. IV. Falsificatores Litterarum Apostolicarum. V. Transmittentes arma, sivè armorum materiam ad hostes infideles, sivè hæreticos declaratos. VI. Injustè impedièntes, ne deferantur victualia ad Roman. Curiam. VII. Vexantes eos qui accedunt, vel recedunt à Romana Sede ob negotia ad illam spectantia. VIII. Vexantes peregrinos, qui devotionis causâ Romam petunt. IX. Vexantes, seu ejicientes Episcopos, Legatos, vel Nuntios è suis Diæcesibus; Nec non id mandantes, ratum habentes, faven-

tes, etc. X. Percutientes, aut exspoliantes eos (sivè eorum Procuratores), qui Curiam Romanam pro suis negotiis petunt. XI. Appellantes sub privato prætextu ad Curias laicales in causis Ecclesiasticis, ad impediendas Litteras Apostolicas. XII. Qui auctoritate laica, vel prætextu exemptionis causas spirituales, vel ipsas annexas ad se avocant à Judicibus Ecclesiasticis, etc. ità apud Viva q. 5 a. 2 n. 13. XIII. Qui ex quovis colore trahunt, vel trahi faciunt personas Ecclesiasticas ad Tribunal Laicale, etc. V. Viva d. 15. XIV. Impedientes Judices Ecclesiasticos quominùs sua jurisdictione utantur XV. Usurpantes jurisdictionem, et fructus Beneficiorum. XVI. Imponentes onera Ecclesiasticis. Qui tamen (advertendum) tenentur contribuere, quando imponuntur collectæ pro refectione, v. gr. viarum, fontium, etc. quorum utilitas directè pertinet etiàm ad ipsos; Viva n. 18, cum Abb. et Mol. XVII. Se interponentes sine jurisdictione causis criminalibus contra Ecclesiasticos. XVIII. Usurpantes jurisdictionem in Terris Ecclesiæ Romanæ. Deniquè ex Bulla CLEM. VIII. Incurrunt excommunicationem adhuc reservatam omnes sine facultate absolventes ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ extrà mortis articulum, ut Viva d. art. 2, in fin.

CAPUT III.

DE SUSPENSIONE ET DEGRADATIONE.

DUBIUM I.

Quid sit Suspendio, quotuplex, et undè dignoscatur qualis et quanta sit.

312 *Quid sit suspensio? et quis suspendi, aut suspendere possit?*

313 *An peccet graviter exercens actum à quo est suspensus?*

314 *Dub. 1. An incurrat irregularitatem, si suspensio sit facta ad tempus? Dub. 2. An Episcopus suspensus à Pontificalibus incurrat irregularitatem, Pontificalia exercendo? Et quid si Missam solemniter celebret?*

*An Sacerdos suspensus non toleratus inoalidè absolvat?
Quid si toleratus? vel si sit suspensus tantùm ab Ordine?*

315 *Quot modis possit ferri suspensio?*

316 *Qualitas suspensionis ex quo colligatur? vide Resol. ap. Busemb. Dub. 1. An suspensus à Beneficio possit, cum sit pauper, retinere fructus? Dub. 2. An suspensus à Beneficio censeatur suspensus etiàm à Beneficiis quæ possidet in aliena Diœcesi?*

317 *An suspensà, Communitate, sint singuli suspensi? et an isti incurrant irregularitatem? An suspensio debeat ferri in scriptis?*

312 **R**ESP. 1. Suspensio est censura, quâ Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur.
» Vide Bon. d. 3 p. 1. Laym. l. 1 tr. 5 p. 3 c. 1.

Undè resolves.

- » 1. Solus Clericus potest suspendi.
- » 2. Suspendere possunt, qui possunt ferre censuras.
- 313 » 3. Ex genere suo, et nisi parvitas materiæ excuset, est peccatum grave, exercere actum per suspensionem prohibitum, undè et irregularitatem inducit. Si tamen suspensus toleratus, se non ingerat in tales functiones, sed ab aliis propter utilitatem requiratur, probabiliter non peccat, cum alii licitè requirant. Imò, etsi nominatim sit denunciatus non toleratus, alii tamen non tenentur sub mortali eum vitare, nisi censeantur cooperari actui, à quo suspensus est: undè audire ejus Missam non erit peccatum (saltèm mortale), si non inservias. Ità probabiliter Avita, Henr. Suar. Sayr. apud Bon. d. 3 p. 4 n. 4, etiàm Laym. l. c. c. 1 n. 7. * (Et ità communius et verius tenent Pal. D. 4 p. 6 n. 1. Holzm. p. 395 n. 252, et Salm. c. 5 n. 14, cum Coninch. Avil. etc. qui rectè addunt *esse omninò licitum audire Missam à Sacerdote suspenso* (contra Tourn. p. 523, cum Bonac.) Limitat tamen Holzm. l. c. *nisi scandalum interveniret.* »

Est certum apud omnes, quod Clericus suspensus peccet graviter, si exercet actum vetitum per suspen-

sionem, vide Salm. c. 5 n. 12. Excusatur tamen 1. Si exercet Ordinem non sacrum, vel Sacrum, sed non solemniter; Salm. n. 13, et Tourn. t. 2 p. 221. q. 5; cum S. Ant. Habert. Sayr. etc. (contra Suar. et Nav.) V. dicta l. 6 n. 38, v. Objic. 2. Excusatur 2. saltèm à gravi culpa, si exercet ob ignorantiam, aut metum gravem, aut in parva materia, puta si fuerit suspensus à jurisdictione, vel ab Ordine, et exerceret actum le-
vem jurisdictionis, aut benediceret mensam; secùs si benediceret aquam, nuptias, fructus etc. juxtà solemnitates Ecclesiæ; Bon. D. 3 p. 4 n. 6. Holzm. p. 394, n. 248. Tourn. l. c. et Salm. c. 5 n. 13.

Sed hïc dubit. 1. An incurrat irregularitatem Clericus exercens actum à quo erat suspensus, si suspensio fuerat lata pro tempore determinato? Adsunt tres sententiæ. *Prima* sententia negat, et hanc tenent Gabr. Avila et Villal. ap. Salm. c. 5 n. 13, qui probabilem putant cum Dian., quia (ut dicunt) suspensio lata pro tempore determinato habet rationem puræ pœnæ, quæ non inducit irregularitatem. *Secunda* sententia communior affirmat, et hanc tenent Suar. D. 26 sess. 2 n. 3. Bon. D. 3 part. 4 n. 6. Pal. Dub. 4 p. 6 n. 5. Tourn. p. 522. Escob. l. 5 n. 96, et Viva q. 6 a. 4 n. 5. Probatur hæc ex c. 1, de Sent. et re judic. in 6, ubi quidam, cum fuerat suspensus ad tempus, et sic ministraverat, fuit expressè declaratus irregularis. Limitant verò Viva et Tourn. ll. cc. et Salm. c. 5 n. 8, nisi suspensio sit oretenùs lata, quia, cum censura non possit licitè ferri sine scriptura, ut dicemus n. 317, non præsumitur Episcopus voluisse delinquere, censuram oretenùs ferendo. *Tertia* sententia, quam probabilem putat Ronc. p. 106 q. 5 R. 2, cum aliis, et quæ mihi videtur absolutè probabilior, distinguit et dicit, quod si suspensio fuerit lata per modum statuti aut præcepti ob crimen futurum, vel etiàm præteritum, sed habens tractum successivum, tunc transgrediens veriùs incurrat irregularitatem, ut patet ex textu præfato. Secùs si suspensio sit lata ab homine per sententiam, ob meram punitionem criminis om-

ninò præteriti, quia talis suspensio habet rationem mere pœnæ, non censuræ, juxtà dicta n. 52: Censura enim, cum sit pœna medicinalis, nequit ferri ob delictum omninò præteritum, ut diximus n. 54. Ergò quandò quis transgreditur hujusmodi suspensionem, nullam incurrit irregularitatem, quæ non à violentibus pœnas, sed censuras incurritur. Neque huic sententiæ obstat textus prædictus, nam ibi non fit sermo de suspensione lata ab homine per sententiam particularem, sed lata à jure per statutum generale, quod respicit crimina futura; undè talis suspensio erat vera censura.

Dubit. 2. An Episcopus suspensus à Pontificalibus incorrat irregularitatem, si Pontificalia exercet, puta confirmando, consecrando Calices, etc. negant Sylv. v. Suspensio § 5, ac Innoc. Abb. Archid. Socin. etc. ap. Fag. l. 1, in c. vel non est compos. de Temp. Ord. n. 17 ad 20, quia (ut dicunt) Episcopatus non est ordo, sed potius extensio, sive complementum Ordinis Sacerdotalis, ut tenent Salm. de Ordin. c. 1 n. 26, cum Soto, Gonet, et alii ex D. Th. Suppl. q. 40 a. 5. Undè inferunt, Episcopum exercendo has functiones non contrahere irregularitatem, cum hæc incurrat à censurato, tantum quandò exercet Ordinem Sacrum. Affirmant verò probabilius Nav. c. 27 n. 163. Bon. D. 3 p. 4 n. 6, v. Tertio, cum Major. et Alter. ac Fagni. l. c. n. 36, cum Palud. Ang. etc. Ratio, quia, etiàmsi sententia, quod Episcopatus sit tantum extensio Ordinis sacerdotalis, et non distinctus, esset vera (quod negant plurimi ap. Salm. l. c.); tamen non potest negari, quod tale exercitium potestatis Episcopalis sit actus Ordinis Sacri, si non distincti, saltè extensi; quapropter Episcopus tunc dicitur verè exercere actum Sacri Ordinis. Tantò magis, quod idem D. Th. l. c. dicat, quod licet Episcopatus non sit Ordo respectu ad Corpus Christi reale; tamen sit verus Ordo respectu ad potestatem in Corpus Mysticum; undè prædicta sententia non videtur satis probabilis.

Si autem Episcopus suspensus à Pontificalibus Mi-

sam celebrat solemniter in apparatu pontificali, certum est, quod peccet, ut rectè dicunt Filliuc. tr. 17 c. 2 n. 28. Sayr. l. 4 c. 4 n. 13, et Renzius p. 643 q. 4. An autem incurrat etiàm irregularitatem? Affirmant Angel. v. Suspendio 3 n. 3. Nav. Bon. et Fagn. ll. cc. Ratio, quia talis celebratio est actus proprius Ordinis Episcopalis, cum non possit exerceri nisi ab Episcopo consecrato. Negant verò probabiliùs Laym. l. 1 tr. 5 c. 3 n. 4, cum Sylv. Gov. et Avila, ac Diana p. 5 tr. 10 R. 4, cum Joan. Præpos. qui testatur hanc esse communiorem DD. sententiàm. Ratio, quia, Episcopus sacrificando non exercet actum substantialem Ordinis Episcopalis, sed actum Ordinis Sacerdotalis, à quo non est suspensus; Et quod celebratio fiat cum Pontificalibus, per accidens se habet; irregularitas autem non incurritur, nisi in exercitio actûs Ordinis prohibiti. Et hanc sententiàm expressè tenet etiàm D. Anton. 3 p. tit. 27 c. 4 § 4, v. Si est suspensus, cum Hostiensi, sic dicens: *Suspensus à Pontificalibus, si celebrat in Pontificalibus, non erit irregularis, quia Pontificalia non sunt de substantia celebrationis, nec debemus judicare aliquem irregularem, nisi inventiatur expressum.* Tantò magis, quod dicat idem Fagn. l. c. in c. Quæsitum de Cohab. Cler. n. 15, cum Archid. etc. suspensum propter crimen, tum solùm incurrare irregularitatem, cum Canon id exprimit, quia aliàs suspensio intelligitur lata quòdã se tantùm, nempe quod tamquàm indignus prohibeatur à ministrando.

» 4. Suspensus non toleratus invalidè absolvit, quia non habet jurisdictionem. * (Ità Salm. c. 5 n. 16. *Secus si toleratus, quid hic validè jurisdictionem exerceret: etsi illicitè, si non esset requisitus; Salm. ibid. Suspensus autem ab Ordine, non est suspensus à jurisdictione.* Ità S. Th. 3 p. q. 22 art. 3. Salm. c. 5 n. 16. communiter.)

» Resp. 2. Suspendio 1. alia fertur ad certum tempus, quo elapso, expirat: alia fertur absolutè, seu indefinitely, manetque, donec per absolutionem tollatur. 2. Alia est ab officio, sivè id sit Ordinis, sivè

- » jurisdictionis; alia à beneficio; alia ab utroque;
- » 3. Suspendio ab Officio, vel est à toto, vel à parte
- » tantum, scilicet à functione Ordinis, vel jurisdictionis. Item suspendio beneficii, vel à beneficio absolute, vel à quibusdam tantum functionibus, ejus
- » ratione competentibus Laym. Bon. ll. cc.
- 316 » Resp. 3. Quantitas, et qualitas suspensionis colligi debet ex verbis, quibus fertur: Quæ, utpotè
- » in re odiosa, non amplius sunt extendenda, quam
- » propriè accepta significant.

Undè resolves.

- » 1. Suspendio absolute, et in toto prohibetur omne
- » exercitium ratione officii proveniens, tam Ordinis,
- » quam jurisdictionis: consequenter non potest
- » celebrare, nec validè excommunicare, beneficia
- » conferre, etc. Suspendus verò à parte beneficii determinata, v. g. ab Ordine tantum vel jurisdictione, privatur tantum illius officii functionibus. Undè
- » Episcopus, v. gr., à jurisdictione suspendus, etsi
- » non possit excommunicare, absolvere, delegare, etc.
- » potest tamen exercere actus Ordinis, ut consecrare
- » templa, ordinare, etc. Bonac. l. c.
- » 2. Suspendus à certa functione Ordinis, v. gr. à
- » Sacramentorum administratione, non est suspendus
- » à Sacrificio. Similiter suspendus ab Ordine potest
- » nihilominus conferre primam tonsuram, quia non
- » comprehenditur sub Ordine. Bonac. p. 2 n. 6.
- » 3. Suspendus ab officio simpliciter non intelligitur suspendus à beneficio, seu fructibus ejus. Debet tamen per alium supplere, qui per se nequit, ut fructus percipiat. Bon. num. 10, ex Nav. Suar. Henr. Fill. etc. * (*Commune est apud omnes, quod suspendus ab Officio non suspendatur à Beneficio;* ità Suar. D. 26 sess. 3 n. 4. Pal. p. 5 § 1 n. 5. Tourna pag. 516. Antoin. p. 663 n. 2, et Salm. c. 5 n. 20, cum Sanch. Avil. Con. etc. communiter, ex c. 10 de Purg. Cau. etc. 10 de Vita, et hon. Cler. consentit Fagn. l. 3 » in c. Quæsitum de Cohab. Cler., etc., n. 30, Sed rectè li-

» mitant Fagn. et Glossa in Clement. Cupientes de
 » Pœnis, *primò si crimen sit enorme*, ut patet ex c.
 » Inter, 10 de Purg. Can. *Secundò si Reus contemnat*
 » *suspensionem, nempe per annum in ea manendo, ut*
 » *habetur ex c. Cum bonæ, de Ætate, et qualit etc.)**

• 4. Suspensus ab Ordine non videtur suspensus à
 » beneficio; quia beneficium non fundatur in Ordine.
 » Bonac tamen dicit, indirecte suspendi à fructibus
 » ejus: quia, dum non potest facere officium, non
 » potest percipere fructus. Vide seq. n. 5.

» 5. Suspensus à beneficio, etsi hoc ipso intelliga-
 » tur suspensus à recipiendis fructibus ejus, non ta-
 » men ab officio sive jurisdictionis, sive Ordinis,
 » etiàm quod illi ratione ipsius beneficii competit,
 » Undè tenetur legere Horas, et cætera onera benefi-
 » cii præstare, licet fructibus non fruatur; hoc enim
 » debet sibi imputare. Non tamen privatur commodo
 » quod provenit ex anniversariis stipendiis Missarum,
 » nec eo, quod datur propter onus personale Clerici;
 » quia non sunt fructus beneficii. Secùs est de distri-
 » butionibus quotidianis* (Ità etiàm Navarr. Cov. etc.
 » apud Salm. c. 5 n. 21. Sed contradicunt Pal. p. 5 § 1
 » num. 7, et iidem Salman. ibid. cum Sanch. Avila,
 » Henriq. etc. *quia pœnæ non sunt extendendæ, ubi*
 » *non sunt in jure expressæ, prout nullibi id expressum*
 » *habetur*)*, licet ex his, vel aliis beneficii fructibus
 » possit ali, si aliundè sustentari nequeat. Bonac l.
 » c. n. 12. Sayr. Suar. Filliuc. etc. »

Dubit. 1. An suspensus à Beneficio, si sit pauper,
 possit fructus sibi retinere? Respondetur affirmativè,
 si suspensio est lata in pœnam criminis omninò præ-
 teriti (vide dicta l. 3 n. 602); Secùs si fuerit lata ob
 contumaciam, quia non debet ab Ecclesia subveniri
 ei, qui voluntariè Ecclesiæ disciplinam vilipendit, cum
 liberè possit à sua contumacia recedere; ità Suar. D.
 27 sess. 2 n. 3. Fill. tr. 27 n. 53. Renzius p. 644. q. 7
 cum communi, et Dian. p. 5 tr. 10 R. 3 cum Sayr.
 Turrian. Corn. Gondon. Con. et Avila. Dicunt tamen
 Toura. t. 2 pag. 518 v, Dico à Diana, et Renzius ll.

ec. cum P. Nav. Avila, Pelliz. et Hurt. quod licet Beneficiarius per se teneatur fructus restituere, si tamen fuerit occultè suspensus, et munia debita jam impleat, poterit sibi retinere partem, quam dare deberet substituto, hi enim non sunt fructus Beneficii, sed stipendium laboris; vide dicta l. 3 d. n. 672.

Dubit. 2. An suspensus à Beneficio conseatur suspensus etiàm à Beneficiis quæ possidet in aliena Diocesi? Negat absolutè Sayr. l. 4 c. 6 n. 21, quia (ut ait) Episcopus extrà suum territorium nullam habet jurisdictionem. Alii verò distinguunt, et negant, si suspensio sit lata ab homine, secus si à jure, quia jus ubique locum habere debet; ità Decius, et Renzius t. 1 p. 645, et Tourn. t. 2 p. 518, cum Pont. pro certo habent, suspensionem comprehendere omnia Beneficia, si sit à jure; si verò sit ab homine, dicunt intelligi tantùm à Beneficiis propriæ Diocesis, quandò est lata per statutum: secus si per sententiam, modò Episcopus exprimat, se velle suspendere ab omnibus Beneficiis, quia, licet ei non subjaceant Beneficia alienæ Diocesis; subjacet tamen persona suspensi, qui jus habet ad fructus Beneficii: undè, cum suspensio impediatur ipsi jus exigendi, consequenter ille suspenditur ab omnibus Beneficiis. Quandò autem suspensio est per statutum generale, intelligitur lata solùm circà Beneficia in Diocesi.

Dubit. 3. An si suspensus acquirat novum Beneficium tempore suspensionis, collatio sit nulla? Affirmant Bonac. D. 3 p. 2 n. 10. et Holz. p. 393 n. 140, v. Dixi, cum Palao, et Manstrio, quia Beneficia dantur propter officium; ergò suspensus à beneficio acquisito, est etiàm suspensus à Beneficio acquirendo; cum non possit munia Beneficii exercere. Negant verò probabilius Suar. D. 26 sess. 3 n. 8. Laym. tr. 5 p. 3 c. 1 n. 4. Antoine p. 634 v. 2. Renz. p. 645 q. 9 et Dian. q. 5 tr. 10 R. 7, cum Cornejo, Gordon. Præpos. Conc. etc. Hi dicunt talem collationem esse quidem irritandam, sed non irritam; quia nulla pœna debet infligi, nisi in jure sit expressa; nullibi autem hæc

poena habetur ; imò ex c. Cum bonæ 8 de Ætate , et qualit. contrarium colligitur , dum ibi , cum aliqui quadriennium mansissent in suspensione , mandavit Pontifex expoliandos à Beneficiis tam antè , quàm in suspensione acquisitis ; ergò collatio fuerat valida.

• 6. Suspensus à beneficio potest nihilominus eligere , præsentare , conferre Beneficium , quia , etsi hæc jura competant illi ratione beneficii , illi tamen actus non sunt beneficii , præcisè ut sic , sed potius officii , et jurisdictionis. *ibid.*

» 7. Suspensus à beneficio , vel Ordine absolutè , et sine addito , intelligitur suspensus ab omni beneficio , vel Ordine , nisi aliandè aliud constet *ib. n. 8.*

» 8. Suspensus absolutè , intelligitur ab officio , et beneficio , *Laym. c. 1 n. 2.*

» 9. Suspenso Capitulo , vel Conventu , non censentur suspensi singuli , nisi sint in culpa , ait *Sa, v. 317*
» Suspensio , et *Laym. l. c. n. 3. **

Quandò suspensio fertur in solam Communitatem , non afficit singulas personas , quòd munia particularia , sed tantùm quòd Officia vel Beneficia totius Communitatis ; ità communiter *Bonac. D. 1 q. 1 n. 111. Holzm. n. 248 , et Salm. c. 5 n. 43 et 46 , cum D. Th. Avil. Henr. Diana , etc. Quod si aliqui exercent functiones Communitati tunc vetitas , dicunt Pal. D. 4 p. 3 n. 3. Suar. D. 28 s. 4 n. 4. Ron. p. 106 q. 7 R. 2 et Sal. n. 47. cum Con. et Cor. eos non incurrere irregularitatem , quia prohibitio illa non est propriè censura sed potius inhabilitas particularium personarum ad talia Officia. Si verò suspensio fertur in Communitatem , et in singulas ipsius personas , tunc non afficit innocentes , sed tantùm delinquentes ; nemo enim potest excommunicari aut suspendi pro culpa aliena , ut communiter docent *Suar. l. c. n. 2. Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 9. Salm. c. 5 n. 45 , cum Nav. Sot. et Pal. ac Escob. l. 51 n. 56 , cum Con. Avil. Henr. et Hurt. Et patet ex c. 2 de Constit. et clariùs ex cap. de His quæ fiunt à major. part. Cap. ubi dicitur : Cum peccata suos auctores tenere debeant , ne poena sit ulterius pro-**

trahenda, quam delictum fuerit in excedente refertum;

- « 10. Si Prælati solo verbo dicat Sacerdoti, sus-
 » pendo te, v. g. à celebratione, videtur esse simplex
 » tantum prohibitio, non censura, quia hæc licitè
 » non fertur, nisi scripto * (ut n. seq. ad n. 2) * Præ-
 » latus autem non debet præsumi velle peccare, nisi
 » aliud constet de ejus intentione; aut nisi Religio
 » habeat privilegium absque scripto ferendi censuras.
 » Vide Bon. de censuris in communi d. 1 q. 1 p. 7.
 » * (Ità etiã Salm. c. 5 n. 48, cum Nav. et Henr.)*.

DUBIUM II.

Quæ sint suspensiones in particulari; et
 quis ab eis possit absolvere.

318 *Quæ sint suspensiones Juris communiore Clericorum?*

319 *Quæ Religiosorum?*

320 *Quæ Episcoporum?*

321 *An quis possit suspendi ob culpam levem?*

322 *Quis possit absolvere à suspensione?*

- 318 « **R**ESPOND. I. Suspensiones Juris communiore sunt
 » sequentes.
 » 1. Clerici ipso jure suspensi sunt, Recipientes
 » Ordines sacros ab alieno, vel à proprio in aliena
 » diocesi, vel sine ætate legitima, aut dimisso-
 » riis, aut titulo, vel extrà tempora, aut non ser-
 » vatis interstitiis, per saltum, vel in censura, vel
 » deniquè post matrimonium ratum, qui omnes
 » suspensi sunt ab executione Ordinum, nisi fecerint
 » absque dolo, et si ordine utantur, fiunt irregulares.
 » 2. Excommunicans, suspendens, aut interdicens
 » sine scriptura, et causæ expressione, est suspensus
 » per mensem ab ingressu Ecclesiæ, nisi sit Prælati
 » regularis. 3. Clerici scienter eligentes Episcopum,
 » vel Parochum indignum suspenduntur à beneficiis
 » biennio. 4. Ordinans, et ordinatus simoniacè est
 » suspensus ab Ordinibus. 5. Parochi jungentes spon-
 » sos alterius Parochiæ sine licentia, 6. Gravantes

» alienis debitis Ecclesias sibi commissas. 7. Occupan-
 » tes bona , vel census Ecclesiæ , beneficii , vel alte-
 » rius pii loci. 8. Sodomiam exercentes ; simoniaci ,
 » provocantes ad duellum , vel acceptantes , raptores ,
 » vel præbentes auxilium. 9. Disputantes in alterutram
 » partem in cœtu virorum , ac mulierum de Immacu-
 » lata Conceptione B. Virginis. 10. Visitantes , si ac-
 » cipiant pecuniam , vel munera : qui , si sint Episco-
 » pi , suspensi sunt ab ingressu Ecclesiæ ; si inferiores
 » Episcopo , ab officio , et beneficio , usque dum res-
 » tituant duplum. 11. Judex Ecclesiasticus (non Epis-
 » copus) , qui facit injuriam contra justitiam , et con-
 » scientiam , parti litiganti. Vide Bon. d. 3 p. 5 * (*Ad-*
 » *de* 12. *Negantes absolutionem renuenti complicem*
 » *manifestare ; hi subjacent suspensioni ferendæ sen-*
 » *tentiæ ex Bulla* , Ubi primum Bened. XIV. Vide in
 » fine libri Dec. IV. Adde 13. *Latini celebrantes Ritu*
 » *Græco , et Græci Ritu Latino*. Bulla Etsi Pastoralis ,
 » § 6 n. 10.) *

• 2. Religiosi. 1. Apostatæ recipientes Ordines in 319
 » Apostasia. 2. Admittentes ad professionem antè
 » annum probationis peractam. 3. Non utentes
 » habitu , et vestitu modo sibi præscripto. 4. In-
 » troducentes mulieres in monasteria.

» 3. Episcopus. 1. Ordinans non subditum sus- 320
 » pensus est per annum à celebratione Pontificalium.

• 2. Admittens resignationes , contra formam præ-
 » scriptam. 3. Intrans monasteria monialium sine ne-
 » cessitate. V. Fill. t. 17 c. 5.

• Resp. 2. Præter has suspensiones aliæ sunt ab 321
 » homine , quæ , si sint graves , requirunt culpam
 » mortalem , v. gr. ut quis suspendatur ab omnibus
 » actibus sui officii , vel fructibus unius anni. Potest
 » tamen aliquis ob peccatum veniale privari uno actu ,
 » v. g. eligendi. »

Sed hîc dubitatur , an ob peccatum veniale possit
 ferri suspensio? Affirmant Nav. c. 27 n. 151 et 159 ,
 item Armil. Med. , et Henr. apud Escob. l. 51 n. 58.
 Sed veriùs et communissimè negant Suar. D. 28 sess.

4 n. 6. Sanch. de Matr. l. 2 D. 32 n. 9. Pal. D. 4 p. 3 num. 4. Salmanticens. de Censur. c. 5 num. 44, Elb. p. 444 n. 115, cum Fill. et Escob. n. 59, cum Laym. Soto, Vasq. Con. et Hurt. si suspensio sit major, nempe ab omni usu Officii, et Beneficii, vel ab aliquo eorum per notabile tempus, tunc enim requiritur mortale, quia poena debet cum culpa proportionari; undè esset nulla suspensio, si ob peccatum veniale imponeretur. Secùs verò, si suspensio esset partialis; nempe tantùm ab Officio, vel à Beneficio, et ad breve tempus, ut Suar. n. 2. Pal. n. 2. Salm. n. 44, et Bon. D. 1 q. 1 p. 3 n. 8, qui idem dicit, si suspensio esset totalis, sed ad valdè breve tempus, puta ad diem, vel hebdomadam. Idem dicunt Sanch. Dec. l. 6 c. 4 n. 17. Pal. tr. 3 D. 1 p. 15 n. 3, et Salm. de Leg. c. 2 n. 46, cum Suar. Caj. Vasq. Tapia, etc. si suspensio sit ferendæ sententiæ; nam contrà, si sit latæ sententiæ, vel sit indicta à jure, taliter ut incurratur sine alia monitione, non incurritur nisi ob mortale peccatum.

- 322 « Resp. 3. Habens Episcopalem auctoritatem po-
 » test absolvere à suspensione non reservata: et com-
 » muniter Religiosi ex privilegiis possunt absolvere
 » ab omni suspensione in foro conscientiæ: Episco-
 » pus potest absolvere ab omni suspensione juris, si
 » Sedi Apostolicæ specialiter reservata non sit Laym.
 » c. 4 n. 2, ex Nav. Suar. etc. Imò etiàm ab hac, si
 » proveniat ex delicto occulto, et non deducto ad fo-
 » rum contentiosum. Bon. d. 3 p. ult. ex Trid sess.
 » 24 c. 6. »

Si suspensio sit imposita ad tempus, vel conditio-
 natè, v. g. *donec vel nisi restituas*, tunc, termino
 transacto, de se tollitur suspensio sine absolutione,
 ut Salm. c. 5 n. 53, cum Cop. Pal. Avil. Henr. Si
 verò sit imposita absolutè, quisque Confessarius po-
 test ab ea absolvere, nisi sit reservata, vel nisi requirat
 satisfactionem partis. Cùm autem fertur suspensio in
 Communitatem, is tantùm ab illa absolvere potest,
 qui in Communitatem jurisdictionem habet in foro
 contentioso; Salm. c. 5 n. 52.

DUBIUM III.

Quid sit Depositio, et Degradatio? et à quo,
et ob quam causa ferri possit?

« **SUBJICI** solent suspensioni Depositio, et Degradatio, ³²³
» (etsi censuræ non sint, ut dictum est c. 1) ob si-
» militudinem, quam habent cum suspensione, cum
» utraque sit ab Ecclesiastico Ordine, aut beneficio.
» Differunt autem à suspensione, quod illæ auferant
» ipsum jus radicale, et titulum beneficii, idque in
» perpetuum, suspensio non item. Porrò Depositio
» genericè accepta, alia est Verbalis, quæ absolutè
» Depositio dicitur: alia Realis, quæ dici solet De-
» gradatio.

» Resp. 1. Degradatio est privatio executionis offi- ³²⁴
» ciorum, et beneficiorum simpliciter, in toto, et
» absque spe restitutionis, facta cum certa solemni-
» tate, et privatione privilegii Clericalis, tam Canonis,
» quàm fori, ità ut sæculari curiæ subdatur.

» Dixi, *Executionis*, quia Ordo ipse non potest
» tolli. Interim degradatus tenetur ad votum castita-
» tis si fuit in sacris * (*Et invalidè Matrimonium con-*
» *traheret, atque validè consecraret hostiam*; Salm. c.
» 5 n. 60, cum aliis) ^, et ad horas, nisi has fortè
» pœna, ad quam danatur, v. g. triremes, vel aliud
» impediatur.

» Resp. 2. Depositio verbalis, est similis privatio, ³²⁵
» sed sine solemnitate, dicta, et relicto utroque pri-
» vilegio Canonis, et Fori.

» Resp. 3. Clerici possunt degradari à suo Episcopo, ³²⁶
» sed non ab inferioribus illo: deponi tamen possunt
» ab eodem per Vicarium.

» Resp. 4. Depositio fieri potest in casibus à jure ³²⁷
» expressis, et delictis: non tamen nisi gravioribus,
» arbitrio judicis. Ubi notat Laym. crimen debere
» esse enorme, idest unum ex maximis. Degradatio
» similiter fieri potest in casibus tantùm gravissimis,

- » quales sunt v. g. crimen hæresis manifestum, falsificatio litterarum Apostolicarum, sodomia frequentata, gravis calumnia proprio Episcopo irrogata. V. Laym. hîc t. 5 et Fill. t. 18 c. 8. * (*Cum degradato solus Papa dispensare potest: sed cum deposito etiã Episcopus, si crimen sit minus adulterio; Salm. c. 5 n. 68.*) * »

CAPUT IV.

DE INTERDICTO:

DUBIUM I.

Quid sit, et quotuplex?

328 *Quid est Interdictum?*

329 *Quotuplex est?*

330 *An interdicta Civitate interdicantur Suburbia? Et An Ecclesiæ Regularium?*

331 *Qui eximantur ab Interdicto generali personali? Et an, interdicto Clero, interdicantur Religiosi, vel Clerici non habentes Beneficium, aut Officium?*

332 *Quid si interdicantur Cives, aut Civitas?*

328 **R**ESP. 1. Est censura Ecclesiastica prohibens divinum officiorum, Sacramentorum aliquorum, et Ecclesiasticæ sepulturæ usum, quatenus talis est. Quod addo, quia excommunicatio eodem privat, quatenus est communicatio cum fidelibus, suspensio verò propriè non illum usum, sed exercitium potestatis Ecclesiasticæ impedit. V. Laym. ibi l. 2 t. 5 p. 4 c. 1. Bonac d. 5 part. 1.

329 » Resp. 2. Interdictum dividitur in Locale, quod immediatè locum afficit: et in Personale, quod immediatè afficit personas; et in Mixtum, quod immediatè afficit locum, et ejus incolas. Differt autem Locale à Personali; quod in illo participatio sacrorum officiorum tum indigenis, tum alienigenis non absolute, sed in loco tantum interdicto; In hoc verò

» certis personis , aut communitati prohibeatur abso-
 » lutè , et in omni loco. 2. Interdictum tam locale ,
 » quàm personale subdividitur in generale , et parti-
 » culare. Generale est , quo locus generalis v. g. col-
 » legium , etc. interdicitur. Particulare , quo locus ,
 » aut persona particularis , aut particulares interdi-
 » cuntur.

Undè resolves.

» 1. Interdicta civitate , interdicuntur etiàm subur-^{33o}
 » bia ; et interdicta Parochia , etiàm sacellum , vel
 » cœmeterium contiguum , quia accessorium sequi-
 » tur naturam principalis. * (Ità ex c. Si licitas. De
 » Sent. exc. in 6 ubi etiàm habetur , quod , interdicta
 » Civitate per Interdictum locale generale , sint pariter
 » interdictæ Ecclesiæ exemptæ Regularium , nam aliàs
 » Interdictum esset elusorium ; vide Salm. c. 6 n. 9. Et
 » hoc interdictum etiàm Clerici , et Regulares tenentur
 » servare , imò idem Episcopus , qui illud tulit , excepto
 » Pontifice ; Salm. ibid. n. 8 , sed vide dicta l. IV. n.
 » 61 , infra infertur III.) *

» 2. Interdicto populo , non interdicuntur ii qui^{33x}
 » non sunt pars populi , ut studiosi , Clerici , pere-
 » grini , etc. * (Ità Salm. c. 6 n. 16 , cum Bonac. Con.
 » Avila , Lezana , Corn. etc. communiter. Et sic è con-
 » verso , interdicto Clero , non veniunt Laici , ex c. Si
 » sententia , de Sent. exc. in 6. Hic autem notandum ,
 » quod ab Interdicto personali Generali eximantur 1.
 » Episcopi (qui eximuntur etiàm à suspensione generali).
 » 2. Infantes , et amentes dolì incapaces : privantur
 » tamen Ecelesiastica sepultura. 3. Innocentes , statim
 » ac alibi domicilium collocant. 4. Externi , etsi per mul-
 » tum tempus inter illos eives habitent. Vide Salm. ex
 » n. 15.) * Nec , interdicto Clero , interdicuntur Re-
 » ligiosi , qui in favorabilibus tantùm nomine Clerici
 » comprehenduntur * (Ità tenendum cum Salm. c. 6
 » n. 17. Nisi Religiosi Beneficium , vel Officium in illo
 » populo haberent. Salmantic. ib. Notandum etiàm ,
 » quod interdicto Clero , non veniant Clerici qui non

- » *gaudent privilegio fori, nec alii Clerici qui ibi non ha-*
 » *bent Beneficium aut Officium, nam hi non consti-*
 » *tuunt unum corpus cum Clero. Salm. d. n. 16.) **
 332 » 3. Si dicatur, *cives (v. g.) Colonienses sint inter-*
 » *dicti, ii nusquam possunt interesse divinis (nisi ta-*
 » *men desinant esse istic cives, nec causam dederint*
 » *interdicto);* contrà verò si *Civitas interdicto subji-*
 » *ciatur, licet civibus, aut incolis, qui causam inter-*
 » *dicto non dederunt, aliò ire, et istic divinis inte-*
 » *resse.* »

DUBIUM II.

Qui sint effectus Interdicti ?

- 333 *Effectus Interdicti sunt I. Prohibitio Divinorum Offi-*
ciorum.
 334 *II. Prohibitio Sacramentorum, excepto Baptismo, etc.*
 335 *III. Prohibitio sepulturæ.*
 336 *IV. Peccatum mortale, quod committitur à violentibus*
Interdictum. Item irregularitas, quæ incurritur à Cle-
ricis, et excommunicatio à Religiosis.

- 333 « **R**ESP. Sunt sequentes : *Prohibitio Divinorum Offi-*
 » *ciorum ; * (Nomine Divinorum Officiorum veniunt*
 » *omnia quæ à solis Clericis fieri possunt ; Non autem*
 » *Officiorum B. V. Mariæ, Defunctorum, etc. si dica-*
 » *tur privatim, et in loco non deputato ad illa; commu-*
 » *niter Pal. Suar. Bon. et Salm. c. 6 n. 50.) * Undè*
 » *etiàm interdicti ob alienam culpam non possunt*
 » *interesse sacro. Clerici tamen, et Religiosi, quandò*
 » *ipsi interdicti non sunt, possunt, ac debent, ut*
 » *antè, Missas, divinaque officia celebrare ; sed ja-*
 » *nuis clausis, non pulsatis campanis (nisi ad con-*
 » *cionem, salutationem Angelicam, vel obitum ali-*
 » *cujus);* *submissa voce, et exclusis interdictis. * (Ità*
 » *ex c. Alma Mater ; de Sent. exc. in 6. Nomine Cle-*
 » *ricorum, et Monachorum (quia laicis nihil concedi-*
 » *tur) veniunt omnes utriusque sexus, qui gaudent pri-*
 » *vilégio fori, et Canonis. Nomine Ecclesiarum veniunt*
 » *etiàm Eremitoria, et Hospitalia auctoritate Episcopi*
 » *erecta ; Non verò Oratoria privata sæcularia ; Ità Salm,*

» *comm. n. 56. Dicitur autem, exclusis interdictis,*
 » *modò (intelligitur) sint denunciati ex Conc. Const.*
 » *Et intelligitur tam de dantibus causam interdicto,*
 » *quàm interdictis personaliter. Quarè, si interdicti post*
 » *monitionem nolint exire et Canon Missæ inceptus non*
 » *sit, cessandum à celebratione, aliter celebrans incur-*
 » *reret irregularitatem. Hoc tamen procedit, si celebra-*
 » *tur in loco interdicto, quia ibi non censetur data fa-*
 » *cultas celebrandi, nisi exclusis, etc. Secùs verò si*
 » *celebratio fiat in loco non interdicto, ut dicunt Hol-*
 » *de Cens. n. 281, et Mazz. t. 4 p. 388, cum Suar.*
 » *Undè ait Holz. cum alio Auctore, quod tunc debeat*
 » *expelli interdictus; si verò nequeat expelli, non tene-*
 » *tur Celebrans cessare, quia id nullibi præcipitur, sicùt*
 » *præcipitur de excommunicatis vitandis.)* * Permitti-
 » tur tamen, ut in festis Natalis Domini, Paschæ,
 » Pentecostes, Assumptionis B. V. et per octavam
 » Corporis Christi divina officia cantentur solemniter,
 » admissis etiàm interdictis, dummodò qui causam
 » interdicto dederunt, altari nec appropinquent, nec
 » veniant ad offertorium, vel communionem. * (Hinc,
 » his diebus interdicti tenentur audire Missam. Qui verò
 » privilegium habent audiendi, possunt etiàm abstinere
 » ab audiendo Sacro, se conformando juri communi. Ità
 » Salm. c. 6 n. 64, cum Corn. Dian. Cano, Con. Avil.
 » etc. Regulares autem possunt admittere ad Divina
 » Officia Famulos, Procuratores, Advocatos, Operarios,
 » Beatas, Tertiarios, si hi non sint specialiter inter-
 » dicti, nec causam interdicto dederint.) *

» II. Prohibitio administrationis Sacramentorum, ³³⁴
 » excepto Baptismo, Confirmatione, et Pœnitentia.
 » * (Ut habetur ex c. Alma Mater, de Sent. exc. in 6,
 » et Baptismus conferri potest etiàm solemniter; ut Sal.
 » c. 6 n. 34, cum comm. Atque à Ministro Interdicto
 » generaliter, non autem specialiter. Salm. n. 35. Et
 » idem dicitur de Sacram. Pœnit. n. 38.) *, quæ om-
 » nibus permittuntur: iis exceptis, qui interdicto
 » causam dederunt, etiàm auxilio, vel favore; * (Et
 » exceptis personaliter, et specialiter interdictis, nisi

- » prius præstent satisfactionem debitam, si possint, aut
 » si non possint, cautionem saltèm juratoriam. Salm.
 » c. 6 n. 37, ex d. c. Alma Mater.) * Eucharistia tamen
 » potest dari morituris, et deferri cum lumine, et
 » campana. * (An autem Clerici, quibus conceditur
 » Missam audire, ut suprà, possint communicare?
 » Adest duplex sententia; vide Salm. ex n. 41. Tenent
 » autem Salm. n. 44. Sacramenta Ordinis et Extremæ-
 » Unctionis non posse recipi ab interdictis, nec tempore
 » Interdicti. Sed quòdã Extremam-Uncionem contra-
 » dicit Croix l. 7 n. 198, cum Suar. et Dicast. Reli-
 » giosos autem commune est tempore Interdicti posse
 » recipere Communionem, et Extremam-Uncionem,
 » Salm. c. 6 n. 48, cum Laym. Pal. Nav. etc.) * Nec
 » improbable est, interdictis licere contrahere ma-
 » trimonium, ut Sanch. Con. et Laym. docent; contra
 » Suar. quia hoc Sacramentum secundùm substantiam
 » non ab Ecclesia, sed ab ipsis contrahentibus minis-
 » tratur. * Et meritò hanc sententiam probabiliorem
 » putant Salm. c. 6 nu. 47, cum Con. Layman. Pal.
 » Avila, etc. ex c. Capellanus, de Feriis, ubi dicitur
 » Matrimonium quocumque tempore posse contrahi.
 » Nota deindè hic cum Salm. c. 6 n. 30, quod, si In-
 » terdictum sit latum ex sententia injusta, quæ videba-
 » tur justa secundùm probata, in foro externo debeat
 » servari, sed non in interno; Quare cessante scanda-
 » lo, possunt audiri Sacra; recipi Sacramenta. Religiosi
 » tamen, quandò interdictum servatur ab Ecclesia Ca-
 » thedrali vel Matrice, tenentur illud servare, etiãmsi
 » illud sit nullum ex quocumque capite, ex Clem. 1 De
 » Sent. exc. Vide Salm. d. n. 30 et 31.) *
- 335 » III. Prohibitio sepulturæ ecclesiasticæ, etiãmsi res-
 » pectu infantium, et amentium. Excipe tamen Cle-
 » ricos, qui in interdicto locali, si nominatim inter-
 » dicti non sunt, nec interdictum violârunt, possunt
 » cum silentio sepeliri. Laym. c. 2 n. 3. * (Clerici igitur
 » in Interdicto generali locali, vel personali possunt se-
 » peliri in Ecclesia, etiãmsi cum Missa, sine pompa ta-
 » men: in Ecclesia verò specialiter interdicta possunt se-

- » *peliri, sed sine missa.* Salm. c. 6 ex n. 75, cum Cov.
 » Pal. etc. *Laici tamen sepeliendi sunt in loco non*
 » *Sacro, etiã infantes; et, si fortè ibi sepulti sint, ex-*
 » *humari debent; cessante autem interdicto, omnes in*
 » *loco sacro reponendi.* Salm. cap. 6 n. 69, cum com-
 » muni.) *
 » Clerici violantes Interdictum peccant mortaliter; 336
 » *(Itã etiã Salm. c. 6 n. 80. *Sed excusat parva ma-*
 » *teria, nempe si Clerici exerceant functiones, quæ à*
 » *laicis fieri possunt,* Bon. Pal. etc. cum Salm. c. 81.
 » *Item si brevè permittant ostium apertum. At Clerici*
 » *exercentes Ordinem Sacrum, si sint specialiter inter-*
 » *dicti, vel in loco specialiter interdicto, vel in loco ge-*
 » *neraliter interdicto januis apertis, etc. ut suprã, pec-*
 » *cant graviter, et incurrunt irregularitatem,* vide Salm.
 » n. 87. *Admittentes autem laicos interdictos ad Officia*
 » *Divina interdiciuntur ipso facto ab ingressu Ecclesiæ,*
 » *idest non ad orandum privatè in ipsa, sed ad exercen-*
 » *dos ibi Ordines Sacros, ut dicunt Pal. Con. Laym.*
 » etc. cum Salm. n. 91.) * sicut etiã Religiosi utrius-
 » que sexûs, qui insuper excommunicantur de facto.
 » Laici verò peccant quidem graviter, si contra inter-
 » dictum personale recipiant Sacramenta; si verò
 » tantum violent locale, v. gr. audiendo divina offi-
 » cia, probabilius est, tantum esse veniale, dummodò
 » ipsi personaliter interdicti non sint. Laym. c. 3, ex
 » Sylv. Soto, et Avila, etc. »

DUBIUM III.

Quis Censuram interdicti ferre, et quis tollere
 possit?....

- 337 *Qui possint interdictum ferre? Et an ad illud incurrendum
 requiratur culpa gravis?*
 338 *Qui possint tollere interdicta generalia à jure non reser-
 vata?*
 339 *Qui personalia particularia?*
 340 *De cessatione à Divinis.*

RESP. I. Interdicere possunt iidem, qui excom-337

- » municare, et suspendere. * (*Hodiè Episcopi sine*
 » *consensu Capituli (nam olim aliter erat) possunt in-*
 » *terdicere quoscumque generaliter, aut specialiter, ex*
 » *consuetudine introducta.* Salm. c. 6 n. 19, cum Pan.
 » Suar. Pal. Say. etc. *Prælati autem Regulares possunt*
 » *interdicere suos subditos, non autem suas Ecclesias.*
 » Salm. n. 20, cum eisdem.) * Et quidem, ut deter-
 » minata persona interdicitur, videtur requiri culpa
 » mortalis * (*Ejusdem personæ, ut Salm. c. 6 n. 21.*
 » *Interdictum enim personale particulare nequit imponi*
 » *prò culpa aliena. Interdictum autem ad breve tempus,*
 » *in ordine ad unum tantum, vel alterum effectum,*
 » *potest incurri etiàm ob peccatum veniale.* Salm. n. 22
 » cum Pal. Con. etc.) * ut autem feratur interdictum
 » locale, vel generale in communitatem, requiritur
 » peccatum valdè grave cum contumacia commissum
 » à capite, vel præcipuis membris, licet reliqui culpâ
 » vacent.
338. » Resp. 2. Interdicta localia, et personalia genera-
 » lia. quæ jure communi sunt imposita, nec reserva-
 » ta, possunt tolli ab Episcopo, vel alio habente ju-
 » risdictionem in communitatem interdictam, non
 » tamen à Religiosis privilegiatis, quia locus, et com-
 » munitas foro pœnitentiæ non subjiciuntur. * (*Inter-*
 » *dicta generalia lata ab homine non possunt tolli, nisi*
 » *ab eo qui tulit, vel à Papa. V. Salm. c. 6 n. 100.)**
- 339 » Resp. 3. Ab interdicto juris personali particular-
 » ri, si reservatum non est, quivis approbatus potest
 » absolvere. Deniquè per privilegium absolvendi ab
 » omnibus censuris, non intelligitur potestas tollendi
 » interdictum locale, aut personale communitatis. »

De Cessatione à Divinis.

- 340 Cessatio à Divinis est: *Prohibitio Clericis facta, ut*
abstineant ab Officiis Divinis, et Ecclesiastica sepultura.
 Putant autem Suar. et Fill. contra alios apud Salm. c.
 6 n. 103, posse Episcopum unum effectum prohibe-
 re, et non alterum. Hæc cessatio distinguitur ab Inter-
 dicto, et non est censura; imponiturque in signum

mæroris, vel ad reparationem gravissimæ injuriæ Deo irrogatæ; afficitque omnes; qui sunt in loco illo, ubi imponitur, vide Salm. n. 102. Dubitatur autem, an, hac Cessatione indicta, Clerici gaudeant privilegio eis concessio tempore Interdicti? Negant communius Salm. n. 104, cum Pal. Bon. Fill. Sanch, etc. contra aliquos; Quia Cessatio est novum gravamen ultra Interdictum. Põtest tamen Cessatio suspendi per aliquot dies solemnes. V. Salm. n. 105. Sacramenta verò concessa tempore interdicti, ut supra, conceduntur etiã tempore Cessationis. Pal. Bon. Suar. etc. cum Salm. p. 8 n. 107. Cessatio imponitur ab iisdem, qui possunt ferre censuras, præcedentibus monitionibus. Vide alia apud Salm. c. 6 punct. 9. Demùm hîc obiter notandum id, quod habetur in Dec. S. C. Cæremoniarum, scilicet: *Non licere cuicumque, etc. (Personis Regalibus tantùm exceptis) ad Ecclesias Strato sibi deferri facere, secùs immediatè cessandum à Divinis. Quod nisi servetur, Rectores cæterosque Ecclesiarum Ministros ipso facto excommunicationem incurret, eamque Ecclesiam habendam esse pro interdicta.* Hoc Decr. præscriptum est in Bullario Clem. XI. part. 3. Decretor. Cong. Card. Ac deindè notatur ibi: *Et facta relatione, Sanctitas sua (idest præfatus Clemens) Decretum approbavit; necnon promulgari, atque executioni tradi, et in omnibus Urbis Sacrariis affigi mandavit.* Die 3 Oct. 1701. Itã ap. Ferraris Bibl. v. Ecclesia, n. 28 et 29. Qui præterea n. c. 29, refert ex pluribus Decr. S. C. Rituum esse vetitum præbere Evangelium inter Missarum solemniam Laicis ad osculandum, sicùt etiã præstare ipsis usum throni, eosque admittere ad assistendum in Presbyteriis.

CAPUT V.

DE IRREGULARITATE.

« **E**RSI Irregularitas non sit censura, propter similitudinem tamen, quam cum ea habet, communiter eidem annectitur: quãpropter et hãc subjungo. »

DUBIUM I.

Quid, et quotuplex sit Irregularitas?

541 *Definitio Irregularitatis. An Irregularitas sit censura? Dupliciter dividitur irregularitas.*

341 « **R**ESP. 1. Est impedimentum Canonicum, susceptionem Ordinum sacrorum, et susceptorum usum impediens. Undè sequitur non esse censuram, sed quasi inhabilitatem: etsi enim interdum imponatur per modum pœnæ, propriè tamen pœna non est. Laym. l. 1 tr. 5 p. 5 c. 1 Bonac. d. 7 q. 1 p. 1. »
 Quær. an Irregularitas sit censura? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Sotus in 4. D. 22 q. 3 art. 1 et Bann. Led. Gutt. Corn. Cord. etc. ap. Salm. de cens. c. 7 ex n. 1. Ratio, quia (ut ajunt) definitio censuræ, quod sit pœna Ecclesiastica, æquè convenit etiàm irregularitati. *Secunda* verò sententia communior et probabilior, quam tenent Suar. de Cens. D. 1 sess. 3. Bon. D. 1 q. 1 p. 1 n. 4. Pal. D. 1 p. 1 n. 3, et Salm. n. 12, cum Con. Val. Avila, Henr. Cand. Machad. etc. docet, irregularitatem non esse censuram, sed potiùs impedimentum seu inhabilitatem, idque non obscure probatur ex c. Quærenti de Verb. sign. ubi Innoc. III. interrogatus, quid in Bullis Pontif. intelligeretur nomine *Censuræ*? respondit: *Quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis, et excommunicationis sententia valeat intelligi.* Cum igitur Pontifex hîc dogmaticè et indefinitè locutus fuerit, enunciando pœnas quæ veniunt nomine censuræ, præter eas, non est irregularitas, neque alia admittenda.

« Resp. 2. Dividitur 1 in eam, quæ est *ex Delicto*, et quæ est *ex Defectu*. In *Totalem*, seu propriè dictam, quæ omni Ordine suscipiendo, et suscepti exercitio privat, v. gr. homicidium, bigamia; et in *Partialem*, quæ aliquo tantùm Ordinis ministerio privat, vel solo ascensu ad Ordinem superiorem, v. gr. oculis, vel palmâ Sacerdos carens inhabilis

» est ad Missam , non tamen ad confessiones audien-
 » das ; et Diaconus sinistro oculo carens inhabilis est
 » ad Sacerdotium , in suo tamen Ordine ministrare
 » potest. »

DUBIUM II.

Quinam effectus Irregularitatis ?

342 *Effectus Irregularitatis sunt. I. Inhabilitare ad Ordines
 suscipiendos. II. Impedire exercitium Ordinum. III. In-
 validare collationem Beneficii. An id valeat de Beneficio
 simplici?*

343 *An collatio tunc sit ipso jure irrita ?*

» **R**ESP. Sunt sequentes : Inhabilitare ad Ordines 342
 » suscipiendos , etiã primam Tonsuram. * (Ut
 » comm. docent Suar. D. 40 sess. 1 n. 11. Pal. D. 6
 » p. 5 n. 2 Bon. p. 1. n. 4. et Salm. c. 7 n. 22. cum
 » Avila, et Diana) *. II. Impedire exercitium Ordini-
 » num susceptorum ; * (Ex c. fin. De Temp. Ord. etc.
 » c. 11 de Accusat.) * Unde Sacerdos irregularis ,
 » etsi validè , illicitè tamen absolvit. Bon. l. c. n. 4.
 » et p. 4. III. Quod collatio beneficii , ad cujus func-
 » tiones inhabilis est, facta irregulari invalida sit, se-
 » cundùm sententiam communiorem , et tutiorem ;
 » etsi non improbabiliter quidam dicant , eam non
 » ipso facto irritam esse , sed meritò irritandam.
 » Laym. l. c. c. 1. n. 2 et 3 Sylv. etc. Bonac. p. 4 Se-
 » cundùm quam sententiam probabilem resolves.

» 1. Is , qui beneficium impetravit in Irregularita-
 » te , potest , obtenta hujus dispensatione , illud in
 » foro conscientie licitè retinere , sine nova collatio-
 » ne , etiãsi in dispensationis impetratione non sit
 » facta mentio beneficii. Item , si postea beneficio pri-
 » vetur , non tenetur fructus restituere.

» 2. Graviter peccat , qui in Irregularitate exercet
 » actum Ordinis , aut suscipit , licet Ordines ei col-
 » lati sint validi. * (Itã etiam Pal. D. 6 p. 5 n. 1 et
 » Salm. c. 7 n. 21 cum Corn. *Et sic etiã peccat gra-
 » viter irregularis suscipiens primam Tonsuram , sicuq̃*

» *Episcopus qui eam illi confert*, ut Suar. D. 40 s. 1 n. 11. Bon. D. 7 q. 1 p. 1 n. 4. Pal. n. 2 et Salm. n. 22. cum Avila, Corn. et Giball. *Insuper hinc notandum, quod irregularitas nullo modo privet tñs Actionibus, quæ non requirunt exercitiàm Ordinis, et quas etiàm laici exercere possunt, recipere Sacramenta, et Officia canere, sicut et conferre Beneficia, quia hæc spectant ad exercitiùm jurisdictionis, non Ordinis; Item, Matrimonio assistere, vel licentiam assistendi alteri præbere, dispensare in votis, absolvere à censuris, dare facultatem audiendi Confessiones.* Ità Pal. n. 14. Bon. p. 4 n. 17. Laym. tr. 5 c. 1 n. 1. Renzi p. 664. q. 3 cum Fill. et Suar. ac Salm. c. 7 n. 19 cum Con. et Cornejo)*.

Quær., an irregularis ipso facto Beneficiis privetur, Quodam Beneficia obtenta antè irregularitatem, certum est apud omnes, irregularem illis non privari; nec privandum à Judice, si irregularitas ei supervenerit ex defectu infirmitatis, ut habetur in c. Ex parte, de Cler. ægrot. Si verò sit de delicto privari debet per Judicis sententiàm; et interim, licet ipse non privetur ipso facto, ut clarè infertur ex c. Ex litteris, de Exc. Prælat. tenetur tamen petere dispensationem; At si eam non petit, vel non possit obtinere, tenetur statim, nisi magna laboret necessitate, Beneficiis renunciare, vel saltèm in favorem tertii resignare; quia, cum non possit licite suum implere munus, nequit licitè illa retinere; ità communiter Suar. D. 40 s. 2 n. 15 et 19 et 44, s. 2 n. 2. Pal. D. 6 p. 5 n. 9. 11 et 15. Bon. D. 7 q. 1 p. 4 n. 8. 9 et 10. Tourn. t. 2 p. 24 ac Salm. c. 7 n. 25 et 28, et cum Avila, Val. Sa, Sayr. Gibald. Pelliz. etc. Si autem hujusmodi Beneficiarius jam per alium impleverit munia sui Beneficii, non est fructibus privandus, ut Suar. d. D. 40 s. 2 n. 20. Bonac. n. 10. Pal. n. 13. Tourn. p. 15. Holzm. p. 411 n. 221. Croix l. 7 n. 439, et Salm. n. 29, cum Corn. Pelliz. et aliis passim.

An autem irregularis sit privandus pensionibus quas possidet? Regulariter probabiliùs negant Suar. D. 44

s. 4 n. 34. Bon. n. 11. Pal. n. 12, et Salm. n. 27. Atque sic declarasse S. C. refert Barb. in Tr. sess. 14 c. 8. Dictum est *regulariter*, nam (ut docent AA. præfati) poterit Judex, si crimen fuerit valdè grave, eum etiàm pensionibus privare.

Quòd Beneficia verò obtenta tempore irregulari-³⁴³tatis jam contractæ, dubitatur, an collatio sit ipso jure nulla? Si irregularitas sit partialis, nempe si irregularis ob aliquem defectum corporelem non possit fieri Sacerdos, tunc communiter dicunt, collationem huic factam esse validam, et licitam; ità Pal. D. 6 p. 5 n. 5. Cab. T. J. l. 5 c. 19 n. 2. Roncag. p. 113 q. 5 R. 1 v. Cæterùm, et Pal. D. 9 p. 6 n. 5, cum Val. Bon. Garcias, Sayr. Idemque supponunt etiàm ut certum Salm. c. 7 n. 33. Holzm. p. 411 n. 320. Suar. D. 40 sess. 2 n. 31, si Beneficium sit simplex, nec habeat sibi injunctum Officium, sive exercitium Ordinis Sacri, sed tantùm recitationem Horarum, aut aliud, quod etiàm laici possent exercere, tunc enim ajunt validè suscipi tale Beneficium ab irregulari. An autem privetur ipso facto Beneficiis requirentibus exercitium Ordinis Sacri? Adest duplex sententia. *Prima* communior affirmat, et hanc tenent Suar. D. 40 s. 2 n. 36, (vocans communem) Bon. D. 7 q. 1 p. 4 n. 6. Less. l. 2 c. 34 n. 129. Tourn. to. 2 p. 12. Cabass. l. 5 c. 19 n. 2, item Covarr. Avila, Henr. Garcia, Sayr. Villal. et Corn. apud Salm. c. 7 n. 30, qui n. 34, etiàm dicunt esse communem. Probatur ex c. 2 de Cler. non ord. ministr. c. 2 de Cler. pugnant. etc. c. Dudum de Elect. et c. Cum bonæ de Ætate, et qualit. etc. et præsertim ex Trid. sess. 14 de ref. c. 7, ubi dicitur: *Ut nullo tempore ad sacros Ordines (irregularis) promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia.....conferre liceat.* Præterea ibid. sess. 22 de Ref. c. 4. *Nec aliis in posterum fiat provisio, nisi iis qui jam ætatem et cæteras habilitates integre habere dignoscantur, aliter irrita sit provisio.* Ratio, quia Beneficium datur propter Officium, undè qui inhabilis est ad Officium, cum non possit Ordinem exercere, est etiàm inhabilis ad Beneficium. *Secunda* verò sententia

dicit, talem collationem non esse irritam, sed tantum à Judice irritandam; ita Innoc. in c. Cum nostris, de Concess. præb. Sylves. v. Excom. n. 4. Laym. tr. 5 p. 5 c. 1 n. 3. Viva q. 8 art. 1 n. 5. Elbel p. 457 n. 158. Ronc. p. 113 q. 5 R. 1 v. Contra, Pal. D. 6 p. 5 n. 7. Diana p. 4 tr. 2 R. 37 et Salm. c. 7 n. 34, cum Felin. Ancharan. Giball. etc. et probabile censent Suar. n. 35. Less. l. c. et Coninck Bon. Hurt. etc. ap. Dian. l. c. Ratio, quia non sunt imponendæ pœnæ, nisi in jure sint expressæ; nullibi autem habetur expressum, quod irregularitas reddat hominem incapacem Beneficii; undè irregularis, quàmvis graviter peccet (ut advertit Suar.) acceptando et retinendo Beneficium sine dispensatione, sicut etiàm peccat qui illud ei confert, tamen si suppleat per alium munia Beneficii, non tenetur fructus restituere. Canones verò qui opponuntur, teste ipso Suar. (qui oppositam sententiam probabiliorem putat), nihil aliud probant, nisi quod talis collatio sit illicita, non tamen invalida. Nec obstat textus Tridentini, ubi dicitur irrita provisio Beneficii, quæ fit in personam inhabilem; nam respondetur, irregularem non dici inhabilem, ut incapacem Beneficii, sed ut illo indignum, nempe inhabilem ad licitam Beneficii perceptionem. Prima sententia videtur probabilior, licet enim jura non expressè declarent hanc collationem invalidam, tamen communior sententia DD. sic illa interpretatur; nam sensus DD. ut fatetur ipse Laym., est optimus legum interpres. Sed hoc non obstante, secunda sententia videtur satis probabilis. Hic tamen advertendum, quod adhuc stante probabilitate hujus sententiæ, nequeat irregularis se immittere in possessionem Beneficii, quia (ut diximus l. 3 n. 161, v. Qu. II.) nemo cum opinione probabili potest inchoare possessionem rei alienæ.

DUBIUM. III.

Quomodo incurratur, et tollatur irregularitas?

344 *An in dubio irregularitas incurratur?*

345 *Non incurritur, nisi injure sit expressa.*

- 346 *Dub. 1. In dubio de irregularitate contracta quomodo quis se gerere debeat? Et quid si dubium sit juris?*
- 347 *Dub. 2. Quid in dubio facti, præter homicidium? Dub. 3. Quid in dubio homicidii commissi? Dub. 4. Quid in dubio de animatione foetus, si abortus fuerit patratu?*
- 348 *An ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur culpa mortalis, et actus externus, ac consummatus?*
- 349 *Qu. I. Quid si crimen fuerit externum, sed prorsus occultum?*
- 350 *Qu. II. An ad incurrendam irregularitatem requiratur scientia legis?*
- 351 *Qu. III. An etiã scientia pœnæ?*
- 353 *Quot modis tollatur irregularitas?*
- 353 *Irregularitas tollitur per dispensationem. Quis possit in ea dispensare? Plura notanda.*
- 354 *Quomodo tollatur irregularitas ex defectu Natalium per Professionem Religiosam?*
- 355 *Prælati regulares in quibus irregularitatibus possint dispensare?*

« **R**ESP. I cum ab homine non feratur, nulla incur- 344
 » ritur, nisi in jure expressè habeatur * (c. Is, qui
 » de sentent. excomm. in 6) *. Undè in dubio sivè
 » facti, sivè juris, tenere potes, quod non sis irregu-
 » laris; quia melior est conditio possidentis. Bonac.
 » q. 1 p. 5 ex Suar. Fill. etc. Excipe tamen, si dubi-
 » tes de homicidio, saltèm injusto, à te commissio,
 » ut patet ex c. Significasti, et ex c. Ad audientiam.
 » 2 de hom. Vide Bonac. l. c. »

Plura hinc notabilia examinanda. Certum est, quod 343
 nulla incurratur irregularitas, nisi in jure sit expressa
 ex d. c. Is qui de sent. excom. in 6 ubi dicitur: *Cum
 id non sit in jure espressum, etc.* In quo sapienter ait
 Suar. D. 40s. 5 n. 5. Pontificem nihil novi statuissè;
 sed principium illud declarasse, quod in dubio judi-
 candum sit, pœnam non esse latam, vel non extenden-
 dam ultrà casus expressos. Hujus autem juris nomine
 veniunt tantùm Decreta Pontificis, sivè Concilii à Papa
 approbati, non autem aliorum, nec venit consuetudo;
 ità Suar. D. 40 sect. 4 n. 13. Cont. Tourn. t. 2 de Ir-
 reg. p. 6 v. Hinc, Diana p. 8 tr. 7 R. 28 et Salm. c. 7

p. 8, cum Pelliz. Gib. et Machado Hinc inferitur, ad incurrendam irregularitatem, non valere argumentum à simili, nec à majori ad minus, ut communiter docent Pal. D. 6 p. 2 n. 1. Lay. t. 1 tr. 5 p. 5 c. 1 n. 6. et Salm. c. 7 n. 3, cum Corn. et Giball. Advertit verò Lay. l. c. quod si dubium vertatur circa aliquam irregularitatem, an sit expressa in jure, admittenda sit, semper ac communis sensus DD. et consuetudo, eam firmaverint, quia sunt optimi legum interpretes.

346 Sed dubit. 1. Utrum in dubio, an quis irregularitatem contraxerit, debeat ut irregularem se gerere? Intellige de dubio prudenti, nam dubium ex scrupulis, sive levibus rationibus ortum nihili faciendum est. Intellige etiam de dubio negativo seu suspensivo, nam si dubium sit positivum, antè diligentiam ad veritatem inquirendam quisque debet se gerere ut irregularem, prout docent Sanch Dec. l. 1 c. 10 n. 37. Suar. D. 40 s. 5 n. 12. Pal. D. 3 p. 3 n. 3, et Salm. c. 7 n. 42, cum Con. ex c. Illud De Cler. exc. Nisi gravis necessitas urgeat, nempe si occasio occurrat recipiendi Ordines, aut Beneficium, ut Salm. ib. cum iisd. Post sufficientem verò diligentiam is benè potest se habere ut non irregularem, probabili opinioni acquiescens, ut Suar. n. 6. Pal. n. 4. Sal. d. n. 42, in fine cum Hurt. Corn. Giball. Difficultas igitur est, cum quis dubitat dubio negativo. Resp. Si dubium est juris, nempe si dubitatur, an irregularitas sit à jure assignata, an non, pro aliquo actu, tunc nemo tenetur se gerere ut irregularem in foro conscientiae, nec in externo ut talis damnandus est, tum quia in dubio nemo suo jure spoliandus est; tum quia cum dubitatur de lege, lex non obligat, saltem quia tunc non est sufficienter promulgata; ita communiter DD. Sanch. Dec. l. 1 c. 10 n. 42. Pal. D. 3 p. 3 n. 7. Suar. l. c. n. 4. Bon. de Irreg. q. 1 p. 5 n. 2. Ronc. p. 113 q. 1 R. 2. Conc. t. 10 p. 486 n. 9. Dian. p. 4 tr. 2 R. 52. Salm. c. 7 n. 44, cum Con. Avila, Corn. et Valent. Moya tr. 5 q. 6 n. 6, cum Lugo. Nav. et Tour. p. 18 cum Cov. et Habert. Quid si dubium sit facti?

Dubit. 2. Utrum incurratur irregularitatis in dubio ³⁴⁷ facti, nempe si dubitatur, an quis crimen patriverit (præter homicidium, nam de hoc loquemur in dubio sequenti)? Prima sententia affirmat, et hanc tenent Conc. t. 10 p. 486 n. 8 et Tourn. t. 2 p. 20 cum Sayr. et Habert ex. c. Ad Audientiam, de Homic. ubi dicitur: *Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret.* Ergo in omni materia pars securior sequenda est. Secunda tamen sententia communis et verior negat, eamque tenent Cabassut. T. J. c. 20 n. 14. Suar. D. 46 s. 6 nu. 8 et 13. Bon. n. 3. Dian. p. 4 tr. 2 R. 25. Rotic. l. c. Pal. D. 6 p. 2; n. 9 et Salm. c. 7 n. 46 cum Con. Avila, Matchad. Corn. Gib. et Henr. Ratio 1 quia odiosa sunt restringenda, et nemo in dubio est damnandus, ex Reg. Favorabiliores. 168 ff. de Reg. jur. et ex c. Cum sunt eod. tit. in 6 ubi: *Cum sunt jura partium obscura, reo favendum est potius, quam victori.* Et idem in c. un. Ut Eccles. Benef. etc. Non est autem recedendum ab hac regula, tam rationi consona; sine textu expresso, qui tantum habetur in dubio homicidii, non verò aliorum criminum. Ratio 2. quia (ut diximus supra n. 346.) irregularitas non incurritur nisi in jure exprimitur, in jure autem solus homicida dicitur censendus esse irregularis in dubio homicidii, non alius delinquens. Ratio 3. et potissima est; quia cum hinc dubitetur; an id, quod currit in materia homicidii, currat etiam in aliis materiis, dubium etiam est juris: at in dubio juris etiam Adversarii (ut vidimus) concedunt, non incurri irregularitatem. Nec obstant textus allati, nam respondetur, cum Nav. et Suar., quod ibi ratio adducta (nempe quod in dubiis pars tutior eligenda sit) non assignetur ut præceptum necessarium, et universè observandum, sed ut rationale motivum decentiæ, ob quod maximè convenit dignitati Sacrificii, ut Sacerdos in dubio homicidii à celebrando abstineat, ne si fortè deinde certò fuisse homicida noscatur, cum scandalo populi inveniat celebrasse; Idque apertè

declaratur in c. *Petitio tua*. tit. de Homic. ubi. *Cum sit consultius in hujusmodi dubio (scilicet homicidii) abstinere, quàm temerè celebrare.* Nota illud *sit consultius*, ergò non est præceptum. Quis autem negat aliquandò decere, quod ex rationabili motivo per legem positivam prohibeatur aliqua actio per se non illicita? Sed cum ratio illa indecentiæ soli homicidio competat, alios casus non comprehendit. Respondetur 2. quod, licet ratio alios etiàm casus comprehenderet, in irregularitatibus ex delicto, sicùt in omnibus aliis penis non sit, arguendum de uno casu ad alium similem, etià si eadem, imò major ratio currat, nisi uterque casus sit in jure expressus, idque fortius procedit in irregularitatibus circà quas, (ut vidimus n. præced.) sancitum est, nullas incurri, nisi illas quæ in jure expressæ sunt.

Dubit. 3. Utrùm censendus sit irregularis, qui dubitat, an pataverit homicidium? Adsunt diversæ sententiæ. Alii dicunt, hunc esse irregularem tantùm in foro externo, non autem conscientiæ; ità Innocen. Salas, et Henriq. apud Sanch. Decan. lib. 1 cap. 10 num. 38. Alii ex opposito dicunt esse irregularem in foro conscientiæ, non autem externo; ità Hostiens. Armil. Tabien. etc. apud eumd. Sanch. nu. 39. Sed veriùs tenendum cum communi, hunc in utroque foro judicandum esse irregularem, ità Pal. nu. 8. Bon. nu. 3. Ronc. p. 114 v. *Limita*, Sanch. n. 42 cum Nav. Pal. et Led. ac Salm. c. 7 n. 45 cum Cornejo, Ayila, et Sayro; Et probatur ex c. *Significasti* c. ad Audientiam, c. *penult.* de Homic. ubi ratio, quæ adducitur, nempe quod in dubio tutior pars eligenda sit, utrumque forum comprehendit. Sed hîc notandum 1. quod hoc procedat casu quo aliquis certus est de homicidio (ut supponitur in præfatis textibus), et solùm dubitat, an ipse sua actione fuerit causa illius, secùs si dubitat, de ipso homicidio, an fuerit secutum vel non, ut valdè rationabiliter dicunt Picher l. 5 tit. 12 n. 8. Elbel. t. 2 p. 467 n. 190. Dian. p. 7 tr. 5 R. 24. Tamb. de Irreg. c. 5 § un, et Spor. tr. 5 p. 131. Undè

dicit Dian. p. 7 tr. 5 R. 26 cum Navarr. Menoch. et Quaranta, quod, si Medicus aperuerit venam prægnanti, ut abortus sequeretur : sed postea non constet de abortu secuto, non sit censendus irregularis, neque in foro interno neque externo : quia (ut habetur in lib. 1 § Item illud ff. ad Syllan.) non proceditur contra aliquem ad pœnas, nisi constet de corpore delicti. Secus verò dicendum, si media adhibita ad abortum fuerint adeò efficacia, ut ex eis communiter sequatur effectus, quia tunc præsumptio fit ex communiter contingentibus, ut Nay. et Mascard. apud Dian. l. c. ex l. ult. C. de Fide instrum. Notandum 2 quod in prædictis testibus sancitum sit, dubitantem de homicidio, judicandum esse irregularem quoad duos dumtaxat effectus, scilicet *abstinendi à celebratione, et quærendi dispensationem*, ut jura loquuntur. Ex quo inferitur. 1. hanc sanctionem valere tantum pro Clericis, non autem pro Laicis, cum homicidium magis dedeeat statum Clericorum quàm Laicorum : ità Salmantic. cap. 7 n. 45 et Roncag. cap. 2 q. 1 in fine. Inferitur 2. valere tantum ad prædictos duos effectus, non autem quoad alios, nempe privationem Beneficiorum, etc. ut Sanch. l. 1 c. 10 n. 43. Suar D. 40 s. 6 n. 6. Roncag. et Salm. ll. cc. et Pal. D. 6 p. 3 n. 8 cum Panorm. Mol. Con. Sayr. Hurt. et Salas. Inferitur 3. dubitantem de mutilatione non esse habendum ut irregularem, sicut habendus dubitans de homicidio ; quia id tantum de homicidio statutum est ; ut Sanch. n. 49 Bon. p. 5 n. 4 Ronc. p. 114 v. Duo, Salm. l. c. et Suar. D. 40 s. 5 n. 14 contra Nav. et Henr.

Dub. 4. An habendus sit ut irregularis, qui abortum commisit dubitans, an fuerit vel non fœtus animatus ? hoc vide dicta de 5 Præc. l. 3 n. 396 ubi id negavimus ex sententia veriori cum plurimis AA. quibus adde D. lbene c. 2 D. 4 s. 20 n. 22 et doctum Auctorem libelli (Instr. per li Nov. Confes p. 2 c. 18 n. 464 et 465.) qui testatur, in praxi prolem fœmineam non censi animatam, nisi octogesimo die, masculinam verò quadragesimo, ut tradunt S. Th. cum Alberto M. et aliis. Idque confirmatur ex dictis n. præced. D. 3.

348 » Resp. 2. Ut incurratur irregularitas ex delicto, requiritur actus externus consummatus, et mortalis, ut habet communis contra Cajet. Ratio est, quia est gravis poena, et difficulter relaxatur.

Ideò ad hanc irregularitatem incurrendam requiritur. I. Peccatum mortale; ex quo inferitur, quod si quis excusatur à mortali ex aliqua circumstantia, excusetur etiàm ab irregularitate, ut docent Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 9. Suar. D. 40 s. 3 n. 17. Tourn. t. 2. p. 7. B. 2. Conc. t. 10 p. 486 n. 8. Escob. lib. 51 n. 6 et Salm. c. 7 n. 12 cum Con. Diana, et alii passim, ex c. 5 de Pœnis in 6 ubi dicitur, poenam gravissimam non esse infligendam pro levi culpa. Inferitur prætereà, quod præceptum obligans sub poena irregularitatis, intelligatur etiàm obligare sub mortali; Suar. Pal. Con. et Salm. ib. Requir. II- Actus exterior. Quandò autem aliqua Bulla, aut canone conceditur dispensatio in irregularitate mentali, intelligitur reverà, quandò irregularitas est occulta; Pal. Con. Cov. Avil. etc. comm. cum Salm. c. 7 n. 13. Requir. III. Actus exterior consummatus, ut Tour. l. c. et Salm. ib. cum Sot. Pell. Gibal. V. dicta de censur. n. 36.

349 Sed quær. I. An incurratur irregularitas ob crimen externum, et consummatum, sed prorsùs occultum, ità ut à solo delinquente notitia haberi possit? Adsunt tres sententiæ. Prima universè negat, et hanc tenent Rodriquez, Mendo, Castro, Bruno, etc. ap. Dian. p. 12. Miscell. in fine libri n. 6 p. 97 v. Secundum dubium; Quia (ut ajunt) non datur irregularitas, nisi in jure sit expressa; in jure autem nullibi fit mentio de irregularitate ob crimen omninò occultum. *Secunda* sententia, quam tenent Lede. Cordub. Henriq. etc. apud Salm. c. 7 n. 16 excipit tantùm homicidium, quia tantùm in crimine homicidii irregularitas inducta est non solum propter scandalum aliorum, sed etiàm propter intrinsecam indecentiam, ne Sacerdos offerens vice Christi, Agni mansueti, post homicidium ministret in Altari; Item quia, respectu ad homicidium, in Trid. sess. 14 c. 7 dicitur; *Qui per industriam occiderit proxi-*

num suum, ab altari evelli debet, etc. Ergò quicumque occidit ex industria, etsi occultè, jam fit irregularis. *Tertia* sententia verior, quam tenent Pal. D. 6 p. 2 n. 1. Dian. l. c. et p. 7 tr. 11. R. 48 et Salm. c. 7. n. 16 cum Cov. Avila, Con. et Peliz. universè affirmat, non solum quòad homicidium, propter rationes mox allatas, sed etiàm quòad alia crimina. Ratio, quia Ecclesia, crimina reservando, etiàm occultissima reservat, modò suæ jurisdictioni subjaceant, nempe si sint externa, licet nulli alii patefacta, prout imposuit excommunicationem Hæresi omninò occultæ (ut dictum est n. 305.) Quòd autem de facto irregularitatem imposuerit delictis quomodocumque occultis, patet ex cap. 6. Liceat, Trid. sess. 24, ubi Concilium facultatem præbens Episcopis absolvendi ab irregularitatibus, et censuris occultis, nominat sub unico vocabulo *occultis hæresim, homicidium, et alia crimina*; ergò sicut propter hæresim omninò occultam jam incurritur excommunicatio, et propter homicidium omnino occultum irregularitas, ita etiàm propter alia crimina occulta irregularitas incurritur. An autem in irregularitate proveniente ex homicidio proorsu occulto possit dispensari ab Episcopo? Vide infra n. 384. ubi id negabimus.

Quær. II. An ad incurrendam irregularitatem ex 350 delicto requiratur scientia legis Ecclesiæ prohibentis? *Prima* sententia universè negat, dicens, sufficere solam cognitionem peccati commissi; ita Suar. D. 40 s. 5 n. 10. Holzm. t. 1 p. 409 n. 311 et Azor. ac Felin. apud Sanch. l. 9. D. 32 n. 16. Ratio, tum quia lex humana intendit punire non solum transgressionem sui præcepti, sed etiàm legis Divinæ, tum quia qui vult antecedens, vult etiàm consequens, undè qui vult peccatum, vult etiàm prænam peccati. *Secunda* verò sententia communissima, et probabilior affirmat, et hanc tenent S. Anton. 3 p. t. 24. c. 33 sub fin. Bon. de censuris D. 1 q. 2 p. 1 n. 13. Pal. de Peccat. tr. 2. D. 1 p. 17 n. 6. Nav. c. 23 n. 47 et c. 27 n. 19, cum Caj. Sylv. et Ang. Sanch. l. c. n. 9 et 17. cum Innoc. Abb. Host.

Manuel, Vivald. etc. Salm. c. 7 n. 49, cum Cornejo, et Leand. ac Boss. de usu Matr. c. 5 n. 158, cum Panorm. Henr. Tab. Vill. et Reg. Et probatur 1 ex c. Proposuiti, d. 82, ubi innoc. I declaravit, quosdam Clericos incontinentes non esse deponendos juxtà Constitut. Siricii Papæ, eo quod eam ignorarent: et tamen eorum incontinentia erat quidem contra legem naturalem. Probat. 2 ratione, quia cum lex Ecclesiastica imponit pœnam super crimine lege Divina vetito, novum jus condit; qui autem peccat contra legem Divinam, ignorans invincibiliter Ecclesiasticam, peccat utique contra illam, non verò contra hanc; ergò incurrere debet quidem pœnam Divinæ legis, non autem humanæ, juxtà dicta lib. 6 n. 1072.

Idem dicendum putant Pal. de cens. d. 6 p. 6 n. 3. Viva q. 8 art. 2 n. 7, et Salm. cap. 7 n. 51 in fin. cum Cornejo, Leand. et Machad. de eo qui committit homicidium, ignorando legem Ecclesiæ, illud vetantem, vel in rixa ad legem non advertendo: hunc enim dicunt excusari ab irregularitate, cum eam non incurrat neque ob delictum, neque ob defectum: non ob delictum, quia non peccat contra legem Ecclesiæ, quam ignorat, vel ad quam non advertit, juxtà sententiam mox suprâ probatam, neque ob defectum, quia irregularitatem ex defectu solùm incurrunt ii, qui ad occasionem concurrunt ut ministri necessarii ad causæ cognitionem, vel executionem pœnæ, ut probabiliter alibi dicunt Palaus p. 14 § 3 n. 7. Diana p. 3 tr. 5 R. 80 et Salm. c. 9 n. 8, cum Vasq. Hurt. Pelliz. et Turrian. Attamen docent incurrere Suar. t. 3 D. 31 sect. 6 v. Solet autem, Boss. l. c. n. 174, et Diana p. 4 tr. 2 R. 85 cum Merolla, et Mercero; nam ideò imposita est irregularitas homicidio, quia est actio lenitati contraria, quæ valdè dedecet Altaris Ministrum, undè talis homicida non propriè ratione delicti aut defectûs irregularitatem incurrit, sed ratione indecentiæ propter quam ab Altari est repellendus juxtà id. quod dicitur in Trid. sess. 14 c. 7 ubi. *Cum etiàm qui per industriam occiderit proximum suum et per insidias*

ab altari avelli debeat. Hæc secunda sententia videtur valdè probabilis, et tenenda; sed primam non audeo reprobare, cum hujusmodi irregularitas in casu præfato non habeatur omninò expressa in jure.

Quær. III. An ad incurrendam irregularitatem ex^{35r} delicto requiratur etiàm scientia pœnæ, id est irregularitatis? *Prima* sententia negat, et hanc tenent Suar. D. 40 sess. 5 n. 9. Laym. l. 1 tr. 4 c. 20 n. 6. Croix l. 7 n. 482. Tourn. t. 2 p. 16. Concl. 1 Anacl. de cens. D. 3 q. 1 n. 5. Elbel de Irreg. n. 161. Holz. p. 409 n. 311, cum Carden. et Pichler, item Sotus, Pontius Mol. Vasq. Azor. Salas, Reg. Fill. etc. apud Boss. de usu Matr. c. 5 n. 168. Ratio, quia irregularitas non est pœna medicinalis ad cavenda crimina in futurum, sed est inhabilitas, vel pœna merè punitiva propter maculam culpæ, ob quam Ecclesia reddit delinquentem inhabilem ad Altaris ministerium; undè sufficit, quod talis pœna sit imposita lege actui vetito, quem Reus jam scienter et culpabiliter committit, licet ignorans pœnam. Præterea, qui vult causam, id est peccatum, debet subjacere etiàm effectui, scilicet pœnæ, quàmvis ignoratæ. Hæc sententia est quidem valdè probabilis. *Secunda* verò sententia affirmans satis etiàm probabilis videtur, et hanc tenent Nav. Man. c. 23 n. 47. Sylv. v. Ignorantia q. 8 d. 1. Sanch. de Matr. l. 9 D. 32 n. 21. Pal. tr. 2 de pecc. D. 1 p. 17 n. 7, et tr. 29 de cens. D. 6 p. 6 n. 3. Ronc. p. 114 q. 2. Tamb. de cens. l. 10 tr. 4 c. 4 § 5 n. 3. Diana p. 4 tr. 2 R. 85. Boss. l. c. n. 174, cum Con. Sayr. Duard. Felin. etc. item Corn. Rodr. Portell. et Leand. apud Salm. c. 7 n. 53, qui vocant æque probabilem ac primam; et etiàm probabilem censet Suar. l. c. et Renzi p. 366 q. 7. Ratio, quia irregularitas ex delicto censetur vera pœna imposita in vindictam criminis. Licet autem non requiratur scientia pœnæ, ut ipsa incurratur quandò pœna est ordinaria, et talis ut ex natura ipsius criminis aliquo modo prævideri possit, cum ipsum lumen naturale dictet, malum juxtà suam naturam esse puniendum, requiritur tamen scientia

pœnæ, quandò illa est ordinariâ et exorbitans, ita ut secundum rei naturam ne in confuso quidem possit prævideri; et hujusmodi utique est pœna irregularitatis. Nec obstat dicere, quod volens peccatum debeat sustinere pœnam. Nam respondetur cum Navar. c. 27 n. 174, quod esto ad pœnam incurrendam non requiratur consensus in pœnam, tamen requiratur consensus in causam pœnæ; et ut quis consentiat in causam pœnæ docet D. Th. 2. 2. qu. 65 art. 8 non sufficere consensum in actum peccaminosum, qui jam est causa pœnæ, sed peccantem debere scire, talem actum esse causam pœnæ.

352. Quatuor autem modis tollitur irregularitas. I. Per cessationem causæ, si irregularitas sit ex defectu (v. gr.) ætatis, ignorantie, paupertatis etc. Suar. D. 4t sess. 1 n. 6. Laym. tr. 5 p. 5 c. 4 n. 10. Tourn. t. 2 p. 113. Ronc. p. 114 q. 3 R. 1, et Salm. c. 7 n. 55, cum Sayr. etc. Notandum autem, quod cum quis est irregularis ob infamiam, si infamia est popularis, tollatur per emendationem, ex cap. 3 et c. 18 dist. 56. Si est infamia facti, tollatur per mutationem loci; Tour. p. 58 et Ronc. p. 114 qu. 3. Si verò infamia est juris, scilicet per sententiam Judicis, tunc ad eam tollendam omninò requiritur dispensatio. II. Per Baptismum, si irregularitas sit ex delicto; qui enim homicidium patravit antè Baptismum; post illum non manet irregularis Salm. n. 57, cum Con. Say. etc. III. Per dispensationem, de qua n. seq. IV. Per professionem Religiosam, de qua infra n. 354 et 355.

« Resp. 3. Irregularitas non tollitur per absolutio-
 » nem. sed per dispensationem, hæc, vel simili for-
 » ma: *Dispenso tecum in irregularitate, quam, vel quas,*
 » *ob hanc vel illam causam incurristi. Et quidem si*
 » *dispensans intendat tollere omnes, idque possit,*
 » *omnes tollit: sin minus. eam tantum tollit, quam*
 » *potest, et vult. Etsi verò hæc dispensatio ad Ponti-*
 » *ficem spectet, ex jure tamen novo Trid. ubi est re-*
 » *ceptum, potest Episcopus dispensare in irregulari-*
 » *tatibus provenientibus ex delicto, et non deducto*

» ad forum contentiosum, nisi tamen sit homicidium
 » directe, et in se volitum. Bon. q. 5 p. 1 n. 3, ex Trid.
 » sess. 24 cap. 6. Suar. Sanch. Fill. etc. Laym. c. 9
 » n. 4. »

Hic notandum I. quod si dispensaretur à Papa super aliqua irregularitate sine justa causa, dispensatio futura sit valida (quàmvis non licita : si verò dispensaretur ab inferiore, futura sit amplius nulla; Salm. c. 7 n. 60. Notandum II. Si quis plures irregularitates contraxerit ejusdem speciei, puta si pluries ministrarit cum censura, sufficere tunc ad obtinendam dispensationem, si dicat, pluries in illas se incidisse; ita Suar. D. 44 sect. 3 n. 28, Pal. D. 6 p. 7 n. 3, et Salm. c. 7 n. 61, cum Con. imò Sanch. de Matr. l. 8 D. 24 n. 7, et Nav. Hen. ac Avila, ap. Salm. l. cit. docent sufficere, si dicat tantum, se irregularem esse ob talem culpam. Notandum III. Quod Prælati, si admittat quemdam ad Ordinem, vel Beneficium, quem scit irregularem, censetur cum eo dispensare : Bon. Dist. 7. q. 5 p. 1, in fin. ac Salm. ib. cum Hen. et Avila.

« Præterea irregularitas ex defectu natalium tolli
 » etiam potest per professionem in Religione appro-
 » bata, sed quoad ordines tantum, non quoad præ-
 » laturas, c. 1, de filiis Presbyterorum. Bonac. p. 2.
 » Laym. c. 9 n. 9. Suar. Sanch. Less. * Ità etiam com.
 » Sanch. Matr. lib. 7 D. 86 n. 4. Suar. D. 41 sect. 1
 » n. 3. Holzm. p. 411. n. 323 v. Per Professionem, et
 » Tourn. p. 27, v. Quod ex concessione Greg. XIV;
 » Clem. VIII. et Pauli V.) * contra Vöblal. qui apud
 » Diaq. p. 4 tr. 2 Res. 65, dicit, tolli quoad omnia so-
 » lita gubernari per Fratres illius Ordinis, ut Prioratus,
 » Præposituras, Rectoratus, et cætera munia, circa
 » quæ Prælatos saltem posse cum iis dispensare, in
 » Capitulo tamen Generali, vel Provinciali, notat
 » Diana l. c. ex Barb. * (Et ità etiam Pal. D. 6 p. 7
 » n. 2 et Holzm. l. c. cum Sayr Notant autem Bon.
 » D. 7 q. 2 p. 3 n. 14 et Tourn. p. 39 cum Sayro,
 » quod dispensatio ab dignitates non intelligatur ad
 » Episcopatum. Quod autem dicit Sotus, scilicet per

» professionem Religiosam tolli omnes irregularitates,
 » id communius negant. AA. apud Salm. c. 7 n. 58.) *

» 1. Solus Papa, et qui ab eo accepit privilegium,
 » potest dispensare in irregularitatibus ex defectu.

» 2. Confessarius in nullis irregularitatibus potest
 » dispensare, nisi habeat speciale privilegium à Papa.»

355 Prælati autem Regulares, ut dicunt Salm. c. 8 n. 72 cum Bauny, Cand. et aliis, ac Spor. suppl. p. 149 n. 167, cum Herin ex Privilegio S. P. V. (in Bulla 23.) relato in extensum à Salm. c. 2 n. 72 et ex alio Greg. XI allato d. c. 8 n. 72, possunt dispensare cum suis subditis in omni irregularitate occulta, in qua possunt Episcopi cum suis. Et etiãmsi irregularitas proveniat ex bigamia, et homicidio adhuc voluntario, modò non sit notorium, ut ait Pal. D. 6 p. 7 n. 2 ex Privilegio Martini V. relato apud Rodriq. et Spor. l. c. cum Portel. Qui tamen ait cum eodem Rodriq. id intelligi tantum de dispensatione ad Ordines, non ad Prælaturas. Quomodò Regulares possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario? Vide dicta Dub. seq. in fin. n. 396. Hoc respectu ad subditos, quodam verò sæculares docent Spor. Suppl. p. 150 n. 170, cum Suar, Sanch. Bassæo, Sayr. etc. ac Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 n. 71 et de Cens. c. 7 n. 63, cum Pell. Lez. Rodr. Henr. etc. posse Confessarios Regulares dispensare in omnibus irregularitatibus, in quibus possunt dispensare Episcopi cum subditis suis, ex Privilegio Bullæ Sixti IV, in Bulla 9 Minimis concessa, et confirmato à Julio II. in sua Const. quæ incipit, *Dum ab Sacrum Ordinem*, (ut testatur Peyrin, ad Const. I. Julii II. § 22 ap. Salm. trac. 18 de Privil. c. 4 n. 171) ibi Confessariis illorum concessa est facultas *ab omnibus excommunicationibus, suspensionibus, et interdictis, et super quacumque irregularitate ordinaria, tam à jure quàm ab homine reservatis, toties quoties opus fuerit absolvendi, et dispensandi, ac vota quacumque permutandi, sicut potest Diæcesanus*. Hujusmodi Privilegium Bauny testatur jam esse in usu, sed Lezana de hoc dubitat; ut Salm. d. n. 63, di-

vunt, quod de usu talis Privilegii, cum sit occultus spectando ad forum Pœnitentiæ, nemo testari possit, an sit, vel non sit in usu; præterquam quod addant, Privilegia maximè gratiosa non amitti per non usum, ut ajunt, se probasse in eod. tr. 18 c. 2 n. 13. Et etiã si Minimè illo nequirent uti ob non usum, dicunt tamen alios Régulares in Privilegiis communicantes non interdici ab illis utendo. An verò ex Bulla Cruciatæ possit Confessarius electus dispensare in irregularitatibus ex delicto? Vide Salm. c. 7 n. 66.

DUBIUM IV.

Quæ sint irregularitates ex delicto?

356 *Irregularitas ex delicto incurritur I. ob Baptismum iteratum.*

357 *II. Ob Violationem censuræ.*

358 *Plura notanda. (An autem qui ordinatur ligatus censurâ, incurrat irregularitatem? Vide dicta l. 6 n. 799. Dub. 3 vers. Utrum).*

359 *III Ob Exercitium actûs Ordinis Sacri, quem aliquis clericus non habet.*

360 *IV. Ob Malam susceptionem Ordinum.*

361 *Quotupliciter incurratur irregularitas ob furtivam susceptionem?*

362 *V. Ob Crimina infamia, et notoria.*

363 *Requiritur notorietas facti, vel juris. Quæ sint crimina, et exercitia, quibus annexa est infamia?*

364 *Quomodò tollatur hæc irregularitas?*

365 *VII. Ob Homicidium, vel Mutilationem.*

366 *De irregularitate ob Homicidium voluntarium.*

367 *Hanc irregularitatem incurrunt I. Qui occidunt, vel mutilant.*

368 *Dub. 1. Quid si homicidam pœniteat antè mortem?*

369 *Dub. 2. Quid si unus feriat, sed alii occidunt?*

370 *II. Incurrunt mandantes, vel consulentes homicidium, vel mutilationem.*

371 *Dub. 1. Quid in dubio, an homicidium causatum fuerit ex mandato, sive consilio?*

372 *Dub. 2. Quid si homicida jam erat determinatus ad occidendum? Dub. 3. Quid si consulens consilium revocet?*

373 *III. Incurrunt omnes cooperantes ad homicidium vel mu-*

» professionem Religiosam tolli omnes irregularitates,
 » id communius negant. AA. apud Salm. c. 7 n. 58.)⁴

» 1. Solus Papa, et qui ab eo accepit privilegium,
 » potest dispensare in irregularitatibus ex defectu.

» 2. Confessarius in nullis irregularitatibus potest
 » dispensare, nisi habeat speciale privilegium à Papa.»

355 Prælati autem Regulares, ut dicunt Salm. c. 8 n. 72 cum Bauny, Cand. et aliis, ac Spor. suppl. p. 149 n. 167, cum Herin ex Privilegio S. P. V. (in Bulla 23.) relato in extensum à Salm. c. 2 n. 72 et ex alio Greg. XI allato d. c. 8 n. 72, possunt dispensare cum suis subditis in omni irregularitate occulta, in qua possunt Episcopi cum suis. Et etiãmsi irregularitas proveniat ex bigamia, et homicidio adhuc voluntario, modò non sit notorium, ut ait Pal. D. 6 p. 7 n. 2 ex Privilegio Martini V. relato apud Rodriq. et Spor. l. c. cum Portel. Qui tamen ait cum eodem Rodriq. id intelligi tantum de dispensatione ad Ordines, non ad Prælaturas. Quomodò Regulares possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario? Vide dicta Dub. seq. in fin. n. 396. Hoc respectu ad subditos, quòdam verò sæculares docent Spor. Suppl. p. 150 n. 170, cum Suar, Sanch. Bassæo, Sayr. etc. ac Salm. tr. 18 de Privil. c. 4 n. 71 et de Cens. c. 7 n. 63, cum Pell. Lez. Rodr. Henr. etc. posse Confessarios Regulares dispensare in omnibus irregularitatibus, in quibus possunt dispensare Episcopi cum subditis suis, ex Privilegio Bullæ Sixti IV, in Bulla 9 Minimis concessa, et confirmato à Julio II. in sua Const. quæ incipit, *Dum ab Sacrum Ordinem*, (ut testatur Peyrin. ad Const. I. Julii II. § 22 ap. Salm. trac. 18 de Privil. c. 4 n. 171) ibi Confessariis illorum concessa est facultas *ab omnibus excommunicationibus, suspensionibus, et interdictis, et super quacumque irregularitate ordinaria, tam à jure quàm ab homine reservatis, toties quoties opus fuerit absolvendi, et dispensandi, ac vota quæcumque permutandi, sicut potest Diæcesanus*. Hujusmodi Privilegium Bauny testatur jam esse in usu, aed Lezana de hoc dubitat; ut Salm. d. n. 63, di-

unt, quod de usu talis Privilegii, cum sit occultus spectando ad forum Pœnitentiæ, nemo testari possit; an sit, vel non sit in usu; præterquam quod addant, Privilegia maximè gratiosa non amitti per non usum, ut ajunt, se probasse in eod. tr. 18 c. 2 n. 13. Et etiã si Minimè illo nequirent uti ob non usum, dicunt tamen alios Regulares in Privilegiis communicantes non interdici ab illis utendo. An verò ex Bulla Cruciatæ possit Confessarius electus dispensare in irregularitatibus ex delicto? Vide Salm. c. 7 n. 66.

DUBIUM IV.

Quæ sint irregularitates ex delicto?

- 356 *Irregularitas ex delicto incurritur I. ob Baptismum iteratum.*
- 357 *II. Ob Violationem censuræ.*
- 338 *Plura notanda. (An autem qui ordinatur ligatus censurâ, incurrat irregularitatem? Vide dicta l. 6 n. 799. Dub. 3 vers. Utrum).*
- 359 *III Ob Exercitium actûs Ordinis Sacri, quem aliquis clericus non habet.*
- 360 *IV. Ob Malam susceptionem Ordinum.*
- 361 *Quotupliciter incurratur irregularitas ob furtivam susceptionem?*
- 362 *V. Ob Crimina infamia, et notoria.*
- 363 *Requiritur notorietas facti, vel juris. Quæ sint crimina, et exercitia, quibus annexa est infamia?*
- 364 *Quomodo tollatur hæc irregularitas?*
- 365 *VII. Ob Homicidium, vel Mutilationem.*
- 366 *De irregularitate ob Homicidium voluntarium.*
- 367 *Hanc irregularitatem incurrunt I. Qui occidunt, vel mutilant.*
- 368 *Dub. 1. Quid si homicidam pœniteat antè mortem?*
- 369 *Dub. 2. Quid si unus feriat, sed alii occidunt?*
- 370 *II. Incurrunt mandantes, vel consulentes homicidium, vel mutilationem.*
- 371 *Dub. 1. Quid in dubio, an homicidium causatum fuerit ex mandato, sive consilio?*
- 372 *Dub. 2. Quid si homicida jam erat determinatus ad occidendum? Dub. 3. Quid si consulens consilium revocet?*
- 374 *III. Incurrunt omnes cooperantes ad homicidium vel mu-*

- tilationem nempe. 1. *Excitantes*. 2. *Præstantes in bello injusto*. 3. *Ministrantes auxilium*. 4. *Accusantes*, etc. 5. *Associantes*.
- 375 *Dub. 1. An incurrant ratihabentes?*
- 376 *Dub. 2. An non impediētes?*
- 377 *De irregularitate ob homicidium, vel mutilationem casualem.*
- 378 *De mutilatione membrorum.*
- 379 *Dub. 1. Quid veniat nomine membri?*
- 380 *Dub. 2. An fiat irregularis qui abscindit testiculos?*
- 381 *Et an in irregularitate propter mutilationem possint dispensare Episcopi?*
- 382 *Plura apud Busemb. et præsertim, an dans potum infirmo, vel eum admovens incurrat irregularitatem? Vide ib. n. 4.*
- 383 *Si quis dat operam rei licite, non fit irregularis, nisi apponat negligentiam moraliter culpabilem*
- 384 *Hinc excusatur I. Magister, et Pater verberans. II. Equitans in equo feroci. III. Alens feram ligatam. IV. Reficiens tectum. V. Clericus in Sacris, aut Monachus medens sine incisione, vel adustione.*
- 385 *Quid de Clerico Beneficiato medente cum incisione?*
- 386 *Si quis dat operam rei illicitæ, non fit irregularis, si res non est periculosa.*
- 387 *Quid si periculosa?*
- 488 *Quid si quis occidat ad defensionem sui vel innocentis? Et quid si adulter occidat maritum aggressorem? Remissive ad l. 3. n. 396. v. in ordine.*
- 389 *An fiat irregularis occidens ob defensionem libertatis, honoris, bonorum, etc.?*
- 390 *Quomodo tollatur irregularitas propter homicidium?*
- 391 *An Episcopi possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario?*
- 392 *Et quid si homicidium fuerit omnino occultum?*
- 393 *Quid si homicidium fuerit casuale?*
- 394 *An reputetur casuale homicidium patratum in rixa?*
- 395 *Et quid si fuerit commissum per defensionem, sed excedendo moderamen?*
- 396 *Quomodo Prælati Regulares possint dispensare in irregularitate ob homicidium, vel mutilationem cum subditis suis? Et quomodo cum laicis?*

356. **R**ESP. *Prima* est ob iteratum Baptismum serio, et scienter; estque irregularis tam baptizans, quam

» baptizatus ; etsi in rebaptizante irregularitas tantum
 » sit causa partialis , ne clericus ad altiorem Ordinem
 » possit ascendere : neque incurratur , si rebaptizatio
 » sit occulta. Covar. Tolet. M. Leo. p. 5. s. 358.
 » V. Bon. d. 7 q. 3 p. 3 Laym. l. 1 t. 5 p. 5 c. 2. »

Per rebaptizationem occultam non solemnem probabilius non incurritur irregularitas , ut tenent Salmant. c. 8 num. 60 , (licet contrarium teneant Bon. D. 7 q. 3 n. 1 et 7 Pal. D. 6 p. 16 n. 1 apud Salm. c. 8 n. 60) cum Sylv. Laym. et Con. ex c. Ex litterarum de Apostat. ubi , cum de rebaptizato sermo fiat , dicitur : *Ad superiores Ordines promoveri (si publicum est quod proponitur) non valebit , nisi ad Religionem transire voluerit ; si verò occultum est , promoveri poterit.* Hinc nota I. quod irregularitas adversus eum , qui scienter rebaptizatur , habeatur ex c. 4. Confirmandum. Dist. 50. adversus autem rebaptizantem habeatur tantum ex communi sententia DD. ut testantur Salm. de Cens. c. 8 n. 59. Et colligitur ex c. Ex litterarum , ubi declaratur irregularis Acolytus assistens rebaptizationi. Rebaptizans , vel rebaptizatus ex metu sine intentione , vel sub conditione (etsi temerè et culpabiliter fiat) probabiliter non fiunt irregulares , ut Pal. l. c. n. 5. Suar. D. 31 sect. 6. dub. 5 Tourn. p. 104 q. 3 et Salm. c. 8. n. 61 cum Nav. Corn. et Avila. Ignorantia culpabilis tamen hoc non excusat ; ex c. Quibus , de Consecr. dist. 4. Secus , si culpabilis ; Pal. n. 6. Salman. n. 62 cum Sot. Sayr. etc. Nota II. quod sit etiam irregularis , qui baptizatur ab hæretico declarato sine ulla necessitate , ut habetur ex cap. Ventum est. 1. q. Insuper qui differt baptizari usque ad mortis periculum , ex c. Si quis , Dist. 57. Vide Salm. n. 65.

« *Secunda ex violatione censuræ , v. g. si eâ innodatus actum aliquem Ordinis solemniter exerceat , nisi invincibilis ignorantia excuset.* Laym. c. 3. »

Notandum hinc I. quod qui celebrat innodatus excommunicatione minore non incurrat irregularitatem , ex c. Si celebrat. de Cler. exc. min. Imò nec irretitus excommunicatione majori , si exerceat actum Ordinum

Minorum, adhuc solemniter, et ex officio: ita Bon. q. 3 p. 5 n. 1. Laym. c. 3 n. 4. Nav. c. 27 n. 242 et 244. Anacl. p. 512 num. 13 et Avila, Fill. Corn. cum Salm. c. 8 n. 66. Nec si exerceat actum ordinum majorum, sed non solemniter, idest Diaconatus sine stola, Subdiaconatus sine manipulo; cum tales actus sic exerceri possint etiam à Cantoribus; Salm. c. 8 n. 68 et Anacl. l. c. Nec qui canit solemniter Officium nisi sit Hebdomadarius Capituli, solemniter dicendo Orationem cum *Dominus vobiscum*; quia tale ministerium ex consuetudine à Sacerdotibus, aut Diaconis exercetur. Nec qui concionem habet, quia hoc munus de licentia Episcopi potest exerceri etiam à non constituto in Sacris, cum sit actus jurisdictionis, non Ordinis; Suar. D. 12 sect. 2 n. 4 et Salm. c. 8 n. 69 cum Avil. Sylv. Sayr. Henr. etc. Nec qui exercet actum non Ordinis, sed jurisdictionis, scilicet si Episcopus excommunicet, si Parochus assistat Matrimonio; Anacl. num. 14 et Diana, Avil. Sylvius Sayr., Henr. etc. cum Salm. c. 8 n. 69.

Notandum II. ad incurrendam hanc irregularitatem requiri, ut censuratus scienter Actum Ordinis exerceat, quia illa tantum ob contemptum censurarum imposita est. Episcopus, vel alius Sacerdos censuratum cogens alium ad celebrandum coram se, fit irregularis c. Illud de Cler. exc. min. Ab hac autem irregularitate tantum Pontifex potest absolvere, vel Episcopus, si sit occulta; et Prælati Regulares suos Religiosos, etiamsi sit publica, ut tenent Bordon. Sayr. Corn. Cand. etc. ap. Salm. c. 8 num. 72. Imò etiam sæculares; ut Peyrin Fragros., et Anton. à Sp. S. ib. ex privilegiis Mart. V. et Jul. II. Notandum III. cum Cabassut l. 5. c. 20 n. 13. quod si quis celebret in Ecclesia polluta, non fiat irregularis; fit verò qui celebrat scienter in loco interdicto, quia jam violat censuras per exercitium Ordinis, ex c. Is qui 18. de Sent. exc. in 6. Notandum IV. cum Anacl. p. 512. n. 16. et Nav. ib. quod qui ordinatur ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, hæretico, schismatico, aut simoniacò, fiat irregularis: argum. 2

ex c. Quod quidem, et c. Statuimus. i q. i item ex c. Ordinationes q. 9 et c. i et 7 de Schism. ubi dicuntur hujusmodi Ordinationes indigere dispensatione. An autem incurrat irregularitatem, qui ordinatur aliquâ irretitus censurâ? V. l. 6 n. 799. Dub. 3. vers. Utrùm.

» *Tertia*, ob peccatum, quo Clericus seriò et ³⁵⁹
 » scienter actum ordinis sacri, quem non habet, so-
 » lemner exercet. Bon l. c. part. 6. Laym. l. c. c. 3.

Ex hoc igitur capite (ut dicit Busemb.) fit irregularis Clericus ministrans scienter, et solemniter in Ordine Sacro, quem non habet, ut ex c. 1. et 2. De Clero non ord. min. Nempè, si non Diaconus canat Evangelium cum stola, etc. vel si non Sacerdos absolvat sacramentaliter, solemniter baptizet, etc. An autem laicus exercens actum Ordinis, quem non habet, incurrat irregularitatem? Probabiliùs negatur juxtà dicta de Baptismo l. 6 n. 116. Dub. 3. Qui est ligatus duplici censura, et exercet actum Ordinis Sacri, etsi non incurrat duplicem irregularitatem, incurrit tamen unam duplici æquivalentem; undè in petitione dispensationis id exprimere debet: Tourn. t. 2 p. 190. Sacerdos autem simplex excipiendo Confessiones non incurrit irregularitatem; quia hic reverà exercet actum Ordinis, quem jam habet, licet careat jurisdictione, ut rectè ait idem Tourn. p. 110. Undè peccat, sed non incurrit irregularitatem.

» *Quarta*, ob delictum, quo quis malè suscepit ³⁶⁰
 » Ordines, v. gr. in excommunicatione, suspensione;
 » vel ab Episcopo non habente jurisdictionem, vel
 » per saltum (licet hunc suspensum tantùm esse,
 » quamdiù non ministrat in Ordine per saltum sus-
 » cepto, satis probabiliter docent Avila, Nav. Bon.),
 » vel antè legitimam ætatem, vel sine dimissoriis;
 » vel furtivè (Episcopo nesciente, nec approbante),
 » et non examinatus; V. Bon. d. 7 q. 5 p. 4. »

Ex furtiva Ordinum susceptione fit irregularis. I. ³⁶⁰
 Qui Ordinem suscepit sine approbatione Episcopi; nam
 is prohibetur ad alium Ordinem ascendere, ex c. 1
 De eo, qui fur. etc. II. Qui sine dispensatione Episcopi

eodem die recipit plures Ordines, quorum unus Sacer est, ex c. 2 et 3 eod. tit. III. Qui post matrimonium contractum antè consummationem Ordinem Sacrum recipit, renitente uxore, ut ex extrav. Antiquo de Voto. Alias verò furtivas receptiones Ordinum, quas enumerat hîc Busemb., dicunt Suar. D. 42 sect. 3 n. 5. Pal. D. 6 p. 17 n. 1. Salm. t. 10 c. 8 n. 73, cum Con. et Corn., potius inducere suspensionem, quàm irregularitatem; nihilominùs pro absolutione hujusmodi suspensionis, semper recurrendum ad Papam: vide dicta n. 318.

In hac autem irregularitate nequit dispensare Episcopus, si crimen sit publicum, et ipse antè Ordinationem præceperit sub pœna excommunicationis (ut mos est) ut nemo furtivè accederet, ex c. 1 eod. tit. ut suprâ; V. Salm. c. 8 num. 75. Qui insuper dicunt cum Fragroso, etc. Regulares posse dispensare etiàm cum sæcularibus, sicùt in alijs irregularitatibus occultis, ità etiàm in hac, ex Privilegio Sixti IV. et Julii II. juxtâ dicta in Dub. præced. n. 352 in fin.

362 « Quinta, propter enormia crimina, si sint notoria, et publica, v. gr. quæ jure habent annexam infamiam, ut adulterium, raptus, incestus, perjurium » in judicio. »

Hæc irregularitas ex infamia, ut ait Croix l. 6 n. 512, potius reducitur ad irregularitatem ex defectu, quàm ex delicto, cum infamia non sit aliud quàm defectus bonæ famæ. Omnes infames irregulares fiunt, ex c. Infames. 6. Qu. 1. Et hoc intelligitur, sive infamia sit ex jure Canonico, sive ex civili. Item sive infamia sit juris, sive facti; quàmvis Bon. cum Azor. apud Salm. c. 8 n. 76, dicant infamiam facti inducere quidem irregularitatem ad non suscipiendos Ordines, sed non ad ministrandum in susceptis; infamiam verò juris ad utrumque.

363 Ad incurrendam hanc irregularitatem requiritur, ut crimen, cui annexa est infamia, sit notorium notorietate facti, vel juris, *Facti* per publicam famam. Requiritur tamen, prout dicunt Viva qu. 9. art. 3 n. 6, cum Castro, Hurt. ac Laym, Garc. et Pignat. apud

Croix l. 7 n. 513 (contra Suar. Fill. etc.) ut factum non solum sit publicum, sed etiam notorium; seu ita evidens majori parti viciniae, seu collegii (ubi ad minus sint decem) ut nulla possit tergiversatione celari. Item ait Viva ibid. requiri etiam, ut crimen sit qualificatum, ut haeresis, parricidium, etc. vel continuatum, ut concubinatus. Infamia autem *Juris* habetur per confessionem rei in judicio, vel per sententiam Judicis, saltem criminis declaratoriam; ita Sanch. Dec. l. 2 c. 26 n. 1. Pal. p. 20 n. 3 et Salm. c. 8 n. 82, cum Con. Bon. Avila, Corn. etc. Crimina autem, quibus de jure annexa est infamia, sunt homicidium, perjurium factum in judicio, haeresis, simonia, sodomia, crimen laesae Majestatis, adulterium, proditio, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, invasio Cardinalium, vel Episcoporum. Item raptus mulierum, seu ad illum cooperatio, duellum, paratio armorum contra parentes, etc. Vide Salm. c. 8 ex n. 78. Item exercitium histrionis cum turpibus representationibus, ita ut non fiat sine peccato mortali: non autem macellatoris, carnificis, lictoris, et similis generis, cum haec officia exerceri possint sine peccato, ut Pal. loc. cit. num. 6 et Salm. num. 84, cum Corn. contra alios. Praeterea hic notandum, posse etiam incurri irregularitatem ob infamiam adhuc alienam, prout incurrunt filii eorum, qui damnati sunt ob delictum laesae Majestatis; item filii nati ex matre meretrice; ita filii Haereticorum (licet hoc neget Viva art. 4 n. 6, sicut negat etiam de filiis illegitimorum cum Suar., et Palao contra alios) et etiam nepotes per viam masculinam ab iis descendentes; modò tamen sit notorium, parentes fuisse haereticos, et in haeresi decessisse, ut Sanch. l. 2 c. 28 n. 7 et Suar. D. 43 sect. 3 n. 1. Ut autem omnes hi irregularitatem incurrant, opus est, ut nati sint post delictum; ita Sanch. l. 2 c. 27 n. 14. Less. l. 2 c. 34 n. 121. Pal. p. 19 §. 2 n. 2 et Salm. c. 8 n. 83 cum Bon. et Henr.

Haec infamia atque irregularitas, si sit facti, tollitur³⁶⁴ vel per Baptismum, vel per notoriam facti emendationem, sine dispensatione, ut tenent Suar. D. 48 sect. 2

n. 6. Pal. l. c. n. 14 et Salm. cum Henr. Bon. Corn. etc. Et colligitur ex c. Si duo 15 q. 6. Modò emendatio, universim loquendo, ut ait Viva art. 4 n. 6 et Croix n. 517 cum communi, saltèm per triennium perseveret. Si verò sit juris, non tollitur nisi per dispensationem; quàmvis Bon. teneat hanc etiàm tolli per Baptismum, et Salm. n. 86, non improbableè putent.

Episcopus non potest dispensare, ut infamis infamiã facti ad Sacros Ordines ascendat: potest tamen, ut in susceptis ministret, si crimina sint minora adulterio, et reus egerit pœnitentiam. Si verò infamia sit per sententiam judicis, potest ab illo irregularitas tolli per aliam sententiam, qua reo fama restituatur, Salm. c. 8 n. 87 et Tourn. t. 2 p. 57. irregularitas ab crimine parentum, vel ab officium infamè tollitur per ingressum in Religionem, ut Salm. ibid. cum. Corn. Testantur autem ib. Bordon. et Ant. à Sp. S. Regulares ex Privilegiis Pii IV. et Pii V. posse dispensare cum suis subditis in hac irregularitate, sive contracta antè ingressum in Religionem, sive post: item sive infamia fuerit juris, sive facti, nulla excepta.

- 365 « *Sexta* oritur ex injusta mutilatione, vel homicidio, etiàm indirectè tantùm voluntario; extenditurque ad omnes, qui ad alterutrum, sive in bello injusto, sive extrà illud, injustè concurrunt, consulendo, mandando. Mutilatio autem hęc intelligitur, quandò à corpore separatur membrum aliquod principale, idest pars corporis, quæ officium per se distinctum habet, v. gr. per manus, oculus, auris, etc. M. Leo in praxi p. 3 s. 347 ex Covar. Nav. de Cens. n. 206. Vide Bon. p. 8. * (Ità habetur ex Clement. unic. De Homic. *Et hoc verùm est, etiàm si quis mutilet seipsum, ut qui seipsum castraret, c. Si quis abscederit. D. 55. Sayr. Corn. cum Salm. c. 8 n. 18. Sicut etiàm fieret irregularis, qui seipsum culpabiliter deformaret, aut digitum, vel partem digiti sibi abscinderet, ut ex c. Qui partem D. 55. Dicitur, seipsum, quia secùs esset (ut mox dicemus n. 379) si alter abscinderet tibi digitum, * »*

366 Hęc igitur irregularitas oritur tam ex homicidio

voluntario (nimirum cum homicidium sit vel directè volitum in se, vel indirectè in causa, inseparabiliter tamen et proximè cum illo conjuncta, prout est in lethali vulneratione, in porrectione veneni, etc.), quàm ex homicidio casuali indirectè volito, nempè in causa, præviso effectu (non ità autem proximè cum causa conjuncto), et neglectâ debita diligentia ad illum impediendum. Hinc aliqua annotabimus I. De homicidio *voluntario*. II. De homicidio *casuali*; advertendo, quod illud quod dicitur de irregularitate ob homicidium, dicatur etiàm de irregularitate ob mutilationem voluntariam, sive casualem.

Quod ad homicidium voluntarium pertinet, I. incurrunt irregularitatem omnes qui propria actione hominem occidunt, ut patet ex c. Si quis 1 de Homic. et ex c. 7. Trid. sess: 14.

Sed hîc dubitatur 1 an si homicidam pœniteat facti antè mortem, incurrat is irregularitatem? Negant Salm. c. 8 n. 4 fin. quia (ut ajunt) tunc occisori mors illa non est voluntaria in seipsa, sed tantum in causa, quæ cum jam retractata fuerit, ipse non influit amplius moraliter in mortem. Sed veriùs affirmant Suar. D. 44 s. 3 n. 7, et Viva de Irreg. q. 9 ar. 2 n. 4. Nam in hoc differt causa moralis physica: ei, qui posuit causam tantum moralem, sufficit, ut eam moraliter auferat, ne effectus ei imputetur; hinc mandans homicidium, revocando mandatum antè ejus executionem, excusatur ab irregularitate, quia jam desinit moraliter influere. Qui verò posuit causam physicam mortis, nempè vulnus, aut venenum, non excusatur si eum pœniteat, quia causa necessariò pergît influere in mortem. Imò rectè docet Suar. D. 44 sect. 3 n. 13, in fin. nec etiàm mandantem excusari ab irregularitate, si revocatio mandati casu non perveniat ad mandatarium. Valdè probabiliter tamen (ut diximus n. 40, et tenent iidem Salm. c. 1 n. 153, cum Suar. Sayr. Avila, Corn. etc. ac consentit ipse Viva l. c.) excusabitur ab excommunicatione mandans, ut percutiatur Clericus; si antè executionem eum pœniteat mandati, sive

consilii, licet revocatio mandatario non innotuerit, quia cessat contumacia requisita ad censuram incurrendam. Certum autem est, quod si quis lethaliter quantumcumque vulneret, si mors non sequitur, irregularitatem non incurrat; quia nulla assignatur in jure propter conatum occisionis, sed tantum propter homicidium, aut mutilationem; ita Suar. D. 44 sect. 2 n. 2, et Salm. l. c. cum Avila, et Sayr. ac alii passim.

369 Dubit. 2. an incurrat irregularitatem, si quis primus lethaliter aliquem percusserit, sed alii postmodum eum peremerint? affirmant Fagnan. in c. significasti 18 de Homic. item Cov. et Ugol. apud. Bon. D. 7 q. 4 p. 8 n. 32. Et inferunt ex dicto c. Significasti, ubi Pontifex dixit, primum vulnerantem non esse irregularem, si constet, vulnus ab ipso inflictum non fuisse lethale; secus ergo, si lethale fuerit. Negant verò Laym. l. 3 s. 5 tr. 3 p. 3 c. 10 in fin. Bon. l. c. cum Avila, et Con. item Molina, et Henr. apud Escob. l. 53 n. 311. Ego autem censeo cum Escob. n. 312, reverà in prædicto c. Significasti, nihil definitum fuisse de hoc casu; ibi enim fuit quidem decisum in casu ibi allato, nempe cum quidam primum ab uno percussus fuisset, deindè ab aliis, et sic decessisset, respondit Pontifex, si constiterit, primum non percussisse lethaliter, eum non esse irregularem. Secus si dubium fuisset, an ex illius percussione, vel aliorum vulneratus periisset. Nostrum autem casum, nempe quod primus vulnus lethale inflixerit, sed percussus ab aliis extinctus fuerit, puto à Pontifice fuisse præteritum, saltèm non constat fuisse decisum. Hoc tamen intelligendum, si constet, primum vulnus non causasse mortem, nec accelerasse, sed eam intulisse secundum vulnus, nempe si caput fuisset confractum, aut cor transverberatum; nam aliàs in dubio primus non effugit irregularitatem.

370 II. Incurrunt irregularitatem omnes homicidium mandantes, vel consulentes, ut habetur ex c. Si quis viduam. D. 50 c. Significasti 18 de Homic. et c. Sicùt 6 § verò, eod. tit. Hoc tamen non currit, si man-

dans, vel consulens non influxerit in homicidium, nimirum (ut dicunt Sanch. Dic. l. 1 c. 10 n. 44, et Viva q. 9 ar. 2 n. 6) si constet, homicidium ex alia causa accidisse; vel si ipsemet hoc asserat, sitque fide dignus; nam aliàs, ut benè advertit Sanch. non est ei credendum.

Sed dubit. 1 an mandans vel consulens censendus sit irregularis in dubio, an mandatum vel consilium fuerit, vel non, efficax causa homicidii? *Prima sententia* communior, quam tenent Sanch. l. 1 c. 10 n. 42, circa fin. cum Salas, Pal. D. 6 p. 3 n. 8, cum Nav. et Salm. c. 7 n. 45, cum Con. Sayr. Avila, et Corn. affirmat, tum quia prævalet mandatum sive consilium, usquedum probetur oppositum; undè sicut in foro externo hi damnarentur jam ut irregulares, ità censendum in interno, qui externo conformari debet, semper ac Externus non utatur falsa præsumptione; tum quia ratio textûs in c. Ad audientiam, nempe quod in dubio homicidii tutior pars eligenda sit, ut si fortè postmodum certè innotescat homicida, evitetur indecentia et scandalum, comprehendit tam homicidam, quàm mandantem, aut consulentem. *Secunda* verò sententia, quàm tenent ut probabilem Dian. p. 11 tr. 6 R. 42. Spor. t. 2 p. 130 n. 129, et Tamb. l. 10 de Cens. tr. 4 c. 5 n. 11, negat, quia (ut ajunt) irregularitas non incurritur nisi expressa sit in jure, jura autem loquuntur de iis qui certè sunt causa homicidii mandando vel consulendo, vel qui dubiè homicidium committunt, non autem de iis, qui tantum dubiè ad illud concurrunt. Undè sicut non incurreret irregularitatem mandans sive consulens homicidium, nisi hoc in textibus suprà allatis esset expressum, ità alii *Canones*, qui damnant percutientes, etiàm in dubio, an ex eorum percussione mors secuta fuerit, non extenduntur ad mandantes et consulentes in dubio concursus. Ad primam autem rationem responderi posset id, quod dicitur circa obligationem restitutionis, vide dicta l. 3 n. 562, ex D. Th. et aliis. *Secundæ* verò rationi respondetur, quod in poenis, et præsertim in

irregularitatibus (juxtà dicta n. 346,) non fiat ob identitatem rationis extensio de casu ad casum. Undè non videtur hæc secunda sententia dicenda improbabilis.

372 Dubit. 2 an incurrat irregularitatem qui movet homicidam jam determinatum ad occisionem, ut citius eam exequetur? Negat Hurt. cum aliis apud Viva q. 9 ar. 2 n. 7, quia hic non influeret simpliciter in homicidium. Sed communiter et rectè affirmant Bon. D. 7 q. 4 p. 8 n. 28. Pal. p. 15 § 2 n. 6, Salm. c. 8 n. 13, cum Avila, et Corn. quia reverè iste jam directè est causa illius homicidii tunc patrati.

373 Dubit. 3 an consiliator homicidii excusetur ab irregularitate, si antè executionem consilium revocet? Negant Nav. c. 27 n. 353, et Bon. D. 6 p. 8 n. 20, cum Az., et aliis, quia consilium adhuc revocatum semper influit. Affirmant verò Suar. D. 44 s. 3 n. 13, cum communi ut asserit, Sylvest. v. Homicidium, n. 13. Fill. tr. 20 n. 34 item P. Nav. Avila, Sayr. Salas, et Ugol. apud Bon. l. c. quia, ut consulens excusetur, sufficit, quod sicùt consulendo moraliter influxum posuit, ità, consilium revocando, influxum moraliter auferat (modò revocatio perveniat ad homicidam); tunc enim homicidium potiùs imputatur malitiæ executoris, quàm consilio suadentis. Sed juxtà dicta l. 3 num. 559, dicimus, quod si consilium fuerit dumtaxat falsum, vel datum auctoritativo modo, revocans illud non fiat irregularis; secùs si consulens insinuavit motivum, vel modum occidendi; tunc enim probabiliùs incurrit irregularitatem, quia motivum aut modus semper influere pergunt. Hoc tamen non obstante, secundam sententiam non puto improbabilem; V. d. n. 559.

374 III. Incurrunt irregularitatem omnes, qui voluntariè cooperantur homicidio, vel ut illud celerius, audacius, aut securius fiat, ut communiter docent Pal. D. 6 p. 15 § 2 n. 6 Bon. D. 7 q. 4 p. 8 a n. 28. Tamb. de Cens. c. 15 § 7 n. 26, cum Sayr. Præp. et Ugol. et Salm. c. 8 n. 13, cum Cor. et Avila, ex c. Secùt, § Qui verò, et § Clericos, de Hom. Hinc fiunt irregulares. 1, Omnes

qui ad homicidium se excitant, quàmvis unus solus occidat. 2. Omnes qui præliantur in bello injusto, si aliquis in eo occidatur, etiàm si hoc non intendat; tunc enim saltèm incurrunt irregularitatem homicidii casualis. 3. Omnes qui ministrant arma aut pecunias ad homicidium, aut bellum injustum patrandum. 4. Omnes qui injustè accusant, aut testificantur, aut judicant, ut homo occidatur. 5. Omnes qui associantur occisorem, animum augendo; ità communiter Viva q. 9 ar. 2 n. 3. Tamb. l. c. et Salm. c. 8 n. 14, cum Bon. Avila, Giball. et Corn. Quapropter dicit Tamb. l. c. n. 28, cum Sayr. Præp. et Ugol quod si in rixa te ostendas amico rixanti, jam sis futurus irregularis, si ille occidat: quia tuâ præsentia jam animum auges Additque cum Præpos. non posse se approbare opinionem Avilæ, Henriq. et aliorum dicentium, excusari ab irregularitate patrèm associantem filium rixantem, ne filius periclitetur, si filius alterum occidat. Subdit Viva q. 9 ar. 2 num. 8, cum Avila fieri etiàm irregularem, qui suadet amico, ut inimicum occidat, vel se exponat probabili periculo mortis, si postea ipse amicus occidatur; vide n. 387, ibi infrà.

Dubit. 1 an incurrat irregularitatem qui rati habet ³⁷⁵ homicidium suo nomine patratum? Affirmant Nav. c. 27 n. 233, atque Mol., Sylvest. etc. ap. Salm. c. 8 n. 11, quia (ut ajunt) rati habentes æquiparantur mandantibus; ideò in c. Cum si quis, de Sent. exc. in 6 rati habentes percussionem Clerici suo nomine factam, jam incurrunt excommunicationem. Sed veriùs, et communiter negant Suar. D. 44 s. 3 n. 24. Bon. D. 7. q. 4 p. 8. n. 42. Salm. c. 8 n. 12. cum Corn. Dian., Giball. Vill., et Leand. ac Esc. l. 53 n. 288, et 289, cum Con. Avila, Cov. Sayr. et Henr. Ratio, quia nulli habetur in jure, rati habentibus impositam esse irregularitatem. Rati habitio autem æquiparatur mandato quòdã culpam, non autem quòdã pœnam, nisi in jure sit expressum, prout expressum est de rati habentibus Clerici percussionem respectu ad excommunicationem, non autem irregularitatem incurrendam,

376 Dubit. 2 an incurrat irregularitatem qui valens homicidium impedire, culpabiliter non impedit? Si istantum ex charitate tenetur impedire, certum est apud omnes non incurrere, esto ex odio non impediatur; ita communiter Suar. D. 45. s. 4 n. 3. Bon. D. 8 q. 4 p. 8 n. 37, et Salm. c. 8 n. 39, cum Avila, Sayr. Fill. Gibball. Henr. Cor. etc. Dubium fit, an incurrat, qui tenetur impedire ex justitia ratione pacti vel officii, nempe si sit Medicus stipendio conductus, Advocatus qui teneatur reum tueri, custos viarum, pater, tutor, dominus, aut maritus qui tenetur uxori alimenta præstare? *Prima* sententia negat, talem incurrere, et hanc tenent Ronc. c. 3 q. 3 p. 116 v. Non pauci, Hurt. D. 2. Diff. 9 n. 34. Turr. D. 63 dub. 3. Diana p. 4 tr. 2 R. 7 cum Vasq. et Tab. item Præp. Leand. et Gibball. apud Salm. c. 8 n. 41, et probabilem videri ajunt Pal. D. 6 p. 15 § 7 n. 2, et Escob. l. 53 n. 315. Ratio, quia aliter judicandus est qui positivè influit in homicidium, quàm qui homicidium non impedit. *Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent Nav. c. 27 n. 231. Suar. D. 46 s. 4 n. 5. Pal. l. c. n. 2. Bon. l. c. Tol. l. 1 c. 83 n. 4. Tour. t. 2 p. 95. Escob. l. c. cum Man. et Henr. ac Salm. c. 8 n. 42, cum Avila, Sayr. et Corn. Ratio, quia omittens defendere, cum possit, quem ex justitia defendere tenetur, censetur verus homicida, cum ipse, si non physicè, moraliter tamen influit in homicidium. Hæc sententia est quidem communior et probabilis, sed non minùs probabilis mihi videtur prima; cum enim irregularitas debeat esse in jure expressa, rectè dicit Ronc., ex S. Canonibus non satis constare, hujusmodi non impediennes, moralem tantum causam præbentes, incurrere irregularitatem, sed solos occidentes, mandantes, consulentes, omnesque positivè in homicidium influentes. Idem autem Tourn. et Escob. ll. cc. excusant ab irregularitate, qui omittunt impedire, non jam studiosè, ut homo occidatur, sed tantum ex timore vel negligentia; idque rectè inferunt ex c. Quæsitum, de Poen. et rem. ubi Parentes, ex quorum cul-

pa filii in cunis perierint, censentur irregulares, si studiosè neglexerint suffocationem impedire, non tamen si ex ipsorum incuria filii mortui fuerint.

Hæc quoad homicidium voluntarium; quod verò³⁷⁷ ad homicidium casuale spectat, incurritur irregularitas etiã ab eo qui periculum mortis prævidet, ex aliqua sua actione, et negligit culpabiliter illud præcavere; itã Pal D. 6 p. 15 §. 5. art 3. et Salm. c. 8 n. 29 cum Avila, Covarr. et Henr. ac aliis passim, ut patet ex Clem. Si furiosus, de Homic. Dicitur culpabiliter, nam ad incurrendam irregularitatem ex delicto, requiritur culpa lata, quæ peccatum mortale supponit, ut communiter docent Bon. D. 7 q. 4 p. 7 in fin. Pal. D. 6. p. 15. §. 4 in fin. Suar. D. 45 sect. 5 n. 8. Tourn. t. 2 p. 97 R. 2. Conc. t. 10 p. 490 n. 7. Salm. c. 8 n. 30 cum Avila, Sayr. et Corn. ac Viva q. 9 art. 2 n. 10. cum Cajet. Arm. etc.

« 1. Non fit irregularis, qui in rixa præscindit al-³⁷⁸
 » teri digitum pollicem, unguem, dentes, barbã,
 » capillos, labia, nasum, auriculã, (idest, cartila-
 » ginem quæ tantum deservit ad ornatum, et tutelã
 » auris); quia non sunt propriè membra, v. g. digi-
 » tus est pars tantum, et officium membri, Avila, et
 » alii 8. cum Dian. p. 4 t. 4 R. 26. Item M. Leo l. c.
 » ex Glossa c. ult. de hom. in 6 et L. Quæritur, Herm.
 » 10. L. Non sunt 14 §. Partus, ff. de Statu Hom. »

Incurritur igitur irregularitas etiã ob mutilatio-³⁷⁹
 nem membri, ut habetur in c. Significasti de Homic.
 et in Clem. Si furiosus eod. tit. Sed dubitat. 1. quid
 veniat nomine Membri? Prima sententia, quam tenent
 Suar. D. 44. sect. 2. n. 7 et 8 ac Sotus, Caj. Arag. etc.
 ap. Salm. dicit, intelligi non solum oculum, ma-
 num, etc. sed etiã nasum, digitos, et auriculã,
 quia per horum abscissionem jam aufertur (ut ajunt)
 corporis integritas. Sed communissimè, et probabi-
 lius Bon. q. 4 p. 8 n. 3. Pal. D 6 p. 15 §. 1 n. 4 Conc.
 c. 10 p. 489 n. 4. Habert c. 7 q. 566. Tourn. t. 2 p.
 70 v. Ex quibus, Cabass. l. 5 c. 20 n. 9 cum Nav. ac
 Avila, et Salm. c 8 n. 22 cum Val. Cov. Sayr, Diana,

Hurt. Gob. etc. dicunt nomine *Membri* intelligi tantum partes illas corporis, quæ proprium officium habent ab aliis divisum, ut oculus ad videndum, manus ad agendum, pes ad ambulandum, etc. Hinc probabilius dicunt Pal. et Tourn. ll. cc. et Salm. n. 24 cum Avila, Cov. Sayr. Corn. etc. non incurrere irregularitatem qui amputaret auriculam, quia eâ ablata non tollitur omne officium audiendi: nec qui dentes evelleret; quia non sunt membra, sed instrumenta maxillarum ad cibos mandendos, ut Bon. n. 2. Pal. n. 4 et Salm. d. n. 24, cum Sayr. Diana et Giball. Et tantò minùs qui capillos, aut barbam abscinderet. Item nec qui aufert aletri digitum, quicumque sit, ut Bonac. Pal. Tourn., et Salm. ll. cc., cum Val. Avila, Cov. Sayr. Hurt. Corn. et aliis communissimè. Nec obstat textus in 6 c. Qui partem D. 55, ubi declaratus fuit irregularis qui sibi ipsi digitum vel partem digiti absciudit; nam respondetur cum Tourn. et Habert, illi non fuisse irregularitatem impositam ob solam mutilationem; sed ob pravam voluntatem, *quæ sibi causa fuit* (ut ibi dicitur) *ferrum injiciendo.*

380 Dubit. 2. an sit irregularis qui abscindit testiculos alterius? Negant Bon. Hurt. Avila, et Corn. apud Salm. c. 8 n. 23, quia (ut dicunt) illi non sunt membrum, sed pars membri. Sed probabilius affirmant Ronc. c. 3 q. 3. Pal. D. 6 n. 15 § 1 n. 4 et Salm. l. c. et Diana p. 9 tr. 7 R. 11. (quàmvis aliàs oppositum dixerit) quia testiculi jam propriam operationem habent, nempe efformandi semen aptum ad generandum (intellige id tamen, si abscissio injustè fit.) Secùs verò si unus tantum testiculus auferatur, quia unus non habet officium ab altero diversum, cum uterque ad eandem operationem concurrant Fieret verò irregularis, ut rectè dicunt Pal. d. n. 4. Tourn., Habert, Conc., et Salm. ll. cc., cum Sayr. et Bon. qui mulieri unam mamillam abscinderet, quia unaquæque mamilla proprium officium habet. Idem docent Suar. et alii apud Vivam de abscissione dimidiæ manus; sed contradicit Tourn. p. 69 v. Resp. Partes, quia in c. 2 de Cler.

ægrot. qui duos digitos cum medietate palmæ amisit, non dicitur mutilatus, sed debilitatus; communiter autem dicunt Nav. c. 27 n. 223. Cabass. l. 5 c. 20 n. 9, cum Suar. Con. et Avila, Salm. c. 8 n. 25, cum Soto, Bon. Cov. Sayr. etc. Avila, ac Croix l. 7 n. 487, cum Suar. et Sylvio (contra Caj. etc.), et probabile putat Ronc. l. c. non esse irregularem, qui alterius membrum debilitaret, adhuc taliter ut redderet ineptum ad officium suum. Imò etiãmsi mortuum relinqueret, ut dicunt Pal. § 1 n. 5 et Nav. Cov. etc. apud Salm. n. 26. Sed huic valdè probabiliter contradicunt Suar. D. 44 sect. 2 n. 11. Cabass. l. cit. Conc. p. 490 n. 5, et Salm. n. 27, cum Corn. etc. quia tale membrum, licet secundum apparentiam non sit mutilatum, reipsa tamen ablatum censetur, cum non sit ampliùs animatum, et continuatum cum aliis membris Undè probabiliter è converso inferunt Salm. n. 27, non esse irregularem qui tale membrum omninò exsiccatum abscinderet, quia talis non esset mutilatio formalis.

In hac autem irregularitate propter mutilationem^{38a} possunt dispensare Episcopi, si sit occulta, ex facultate Tridentini in c. 6. Liceat s. 24 de ref., ubi tantum excipitur irregularitas ob homicidium voluntarium, ut communiter docent Suar. D. 44 sect. 2 n. 4. Pal. l. c. n. 3. Bon. p. ult. n. 11 et Salm. c. 8 n. 28, cum Fill. Avila, Corn. Diana, Gob. Villal. etc.

• 2. Nec fit irregularis, qui excæcavit hominem
 » solo visu privando, non autem oculum extrahendo :^{38a}
 » nec qui debilitat tantum membrum, et non abscindit, quia non est mutilatio. Dian. p. 4 t. 4 R. 26, ex Megal, etc.

» 3. Quando plures (non ex consilio, sed in rixa)
 » unum percutiunt, et unus lethale vulnus infligit,
 » ex quo moritur, si constet quis hoc fecerit, hunc
 » solum fieri irregularem docent Sayr., et alii 5, eum
 » Diana p. 2 t. 15 R. 18, contra Avil. Suar. etc.

» 4. Qui infirmo bonâ fide dat aliquid, v. g. cibum,
 » vel potum; vel eum movet, vel de lecto in lectum
 » transfert, aut aliud circa eum operatur, ex quo

- » mors, vel ejus acceleratio præter intentionem sequatur, non fit irregularis, nisi intervenerit lata culpa, Avila, Fill. et alii 4, cum Diana p. 5 t. 3 R. 17, ubi ex Bon. etc. notat, Sacerdotibus, et Religiosis circà moribundos licere eadem, quæ laicis.
- » * (Ità etiàm comm. Tourn. p. 97 R. 2. Conc. p. 490 n. 7. Elbel. p. 472 num. 171, cum Fill. et Avil. ac Salm. c. 8 n. 33, cum Corn. et Pelliz. *Sic etiàm non fit irregularis Sacerdos jubens fieri abscissionem membri præscriptam à Medico, modò ipse non exequatur;* Cabass. l. 5 c. 19 nu. 22. Imò multùm probabiliter Conc. p. 501 n. 20, *eximit ab irregularitate qui adjuvaret Chirurghum congruè mutilantem ægrotum. An verò fiat irregularis qui facit ista, ut infirmus citiùs moriatur?* Affirmant Cov. Nav. etc. Sed negant Pel. et Con. ac meritò probabile putant Salm. ibid. *quia, licet adsit peccatum grave, deficit tamen actio externa graviter injusta. Hinc mihi videtur utendum distinctione quòd usi sumus in obligatione restitutionis, juxta dicta l. 3 n. 551. spectandum enim, an apponatur, vel non, diligentia sufficiens ad mortem infirmi præcavendam. Certè autem fit irregularis qui temerè remedium præberet ex quo mors notabiliter acceleraretur;* Salm. l. c. *semper tamen ad irregularitatem ex delicto requiritur culpa lata cum peccato mortali, ut Salm. Tourn. Conc. et alii comm. citati n. 348 et 377.*) *
- » 5. Qui amicum bono animo comitatur, ne periclitetur in rixa, non fit irregularis, etsi amicus occidat alium. Avila, Henriq. etc. cum Dian p. 4 t. 2 R. 17. Limitat autem Præp. nisi suâ præsentia animaverit ad occidendum; vide n. 374.)
- » 6. In bello injusto, si vel unus occidatur, totus exercitus fit irregularis, saltèm si aliqua ratione sit cooperatus; Bon. q. 4 p. 4 n. 3.
- » 7. Irregularis fit, qui procurat abortum foetus animati anima rationali; secùs, si animatus non sit. C. Majores 32 q. 2. Bon. l. c. p. 8 n. 27. Con. etc.
- » 8. Qui dans operam rei licitæ (imò, secundùm multos, etiàm illicitæ) sufficientem diligentiam ad-

» hibeat, ne ex ea homicidium sequeretur, et tamen
 » secutum est, non fit irregularis ob defectum volun-
 » tarii, secus tamen, si dictam diligentiam omisit,
 » omissione mortali. Bon. q. 4 p. 7. Less. l. 2 c. 9 d.
 » 15 etc. Alii tamen dicunt, quod dans operam rei illi-
 » citæ, ex quavis culpa, etiã levissima, incurrat
 » hanc irregularitatem. Panorm. Cov. M. Leo p. 3
 » s. 354. »

Distinguendum igitur, si quis dat operam rei licitæ, 383
 et debitam adhibet diligentiam, ne homicidium se-
 quatur, non incurrit irregularitatem, si mors accidat;
 ita communiter Pal. D. 6 p. 14 § 4 n. 7. Bon. D. 7 q.
 4 p. 7 n. 8. Conc. tom. 10 p. 490 n. 7. Tourn. t. 2 p.
 96 concl. 1. Salm. c. 8 n. 30, et alii passim cum D.
 Th. 2, 2 q. 64 art. 8 ad 3, ubi, *Secundum Canones*
imponitur pœna his qui casualiter occidunt, dantes ope-
ram rei illicitæ, vel non adhibentes diligentiam debitam.
 Et patet ex c. Is qui, c. Sæpè, et c. Si duo fratres. Dist.
 50, item ex c. Joannes, c. Dilectus, et c. ult. de Hom.
 Secus verò si omitteret sufficientem diligentiam, ut
 colligitur ex c. Presbyterum, et c. Ad audientiam de
 Homic. Quia, cum quis negligenter se habet in præca-
 vendo homicidio quod timet, indirectè jam vult illud
 in causa. Dicitur, *sufficientem diligentiam*, quia non
 requiritur diligentia summa, sed sufficit illa, quæ
 vir prudens uteretur juxtà rei qualitatem; ut rectè
 dicunt Salm. l. c. cum Caj. et Corn. Et contrà, ad
 irregularitatem incurrendam non sufficit quævis ne-
 gligentia, sed requiritur illa quæ ad peccatum mor-
 tale pertingit, ut communiter docent Suar. D. 45
 sect. 5 n. 8. Bon. loc. cit. in fin. Pal. § 4. Conc. l. c.
 Cabass. l. 5 c. 20 n. 10. Tourn. p. 97 R. 2 Sylvius 2.
 2 q. 64 art. 8. Concl. 3 cum Soto, et Bann. Salm. d.
 n. 30, in fin. cum Sayr. Corn. et Avila, ac Diana p. 2
 tr. 2 R. 21 cum Fill. et communi, ad incurrendam
 enim quamcumque irregularitatem ex delicto omninò
 requiritur culpa gravis, ut probat Cabass. l. c. ex c.
 Quæsitum de Pœnit. et c. fin. de Hom. in 6. Vide
 dicta n. 348 et 377.

Hinc non fit irregularis I. Magister qui discipulum moderatè verberat (et idem de Patre respectu filii), si casu ex percussione mors discipuli sequatur, ut conc. d. n. 7, et Salm. c. 8 n. 31. Secùs si graviter excederet, ut patet ex c. Presbyter. de Homic. et c. ult. eod. tit. in 6 II. Qui equitando in equo feroci puerum occiderit; Conc. ib. et Bon. n. 23, cum Mol. Sayr. et Ugol. ex c. Dilectus 1 de Homic. III. Qui feram sivè canem ferocem alit, et custodit in occulto, si casu fera ruptis vinculis hominem occidat; secùs si teneret in via, ubi fera aliis nocere posset; vel si illa ex ejus incuria esset soluta; Salm. c. 8 n. 31, cum Gov. et Corn. IV. Qui reficiendo tectum, tegulas et lapides mittit, præmonens transeuntes ut se caveant, secùs si non moneat, Salm. l. c. V. Medicus, si casu infirmus ex pharmaco præstito decedat sine gravi Medici negligentia, ut ex c. Ad aures, de ætate, et qual. ord. Et hoc adhuc si sit Clericus aut Monachus, modò 1 sit peritus; nam aliàs non effugeret irregularitatem, si temerè vel contra præceptum Medici præberet remedium, ex quo mors aut ejus notabilis acceleratio eveniret, ut rectè dicunt Salm. c. 8 n. 33, in fin. Tourn. to. 2 p. 84 et Bon. D. 7 q. 4 p. 5 n. 4, cum Mol. Sayr. Henr. et communi. (Secus si bona fide daret aliquid infirmo ad ejus remedium vel levamen, ut Bon. p. 7 n. 12, et Salm. ib. cum Corn. et Pelliz. vide dicta n. 383, v. 4. Qui infirmo). Modò 2. Clericus medeatur sine incisione, vel adustione, alioquin, cum id expressè vetetur Clericis in Sacris et Monachis sub poena irregularitatis in c. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi, jam fiunt irregulares, si ex tali incisione vel adustione mors sequatur; secùs si eveniat aliundè, nempè ex vi ipsius morbi, vel ex alia causa, ut dicunt Pal. D. 6 p. 15 § 4 n. 8, in fin. et Salm. c. 8 n. 32, cum Avila, Corn. et Henriq. Si tamen alius peritus absit, poterit tunc Clericus aut Monachus sine peccato et consequenter sine periculo irregularitatis incisionem aut adustionem adhibere, ut communiter docent Pal. Tourn. cum Mol. et Salm. ll. cc. cum Avila, Henr. et Corn.

An autem Clericus Beneficiatus medendo cum inci-³⁸⁵sione præter necessitatem, si æger ex illa moriatur, fiat irregularis? Affirmant Nav. Panorm. etc. ap. Tourn. p. 84, quia (ut ajunt) id quod prohibetur Ordinatis in Sacris, interdicitur etiã Beneficiatis. Sed veriùs id negant Bon. q. 4 p. 5 n. 4, cum Mol. et idem Tour. cum Pontas et Gib. tum quia regula præfata supponitur ab Adversariis, sed nullo jure satis probatur; tum quia in præfato textu, *Sententiam*, tantùm de constitutis in Sacris fit mentio; poenæ autem non sunt extendendæ de casu ad casum in jure non expressum. Et quamquam de negotiatione, et ludo sub nomine *Clericorum*, non tantùm in Sacris constitutos venire, sed etiã Beneficiatos diximus l. 3 n. 331 et 395, tamen cum in hoc casu prohibitio facta sit speciatim Subdiaconis, Diaconis, et Sacerdotibus, non comprehenduntur minores his, quicumque illi sint.

Si quis verò det operam rei illicitæ, et ex ea mors ³⁸⁶alterius sequatur, communis est sententia, quod, si opera illa non est illicita, quia periculosa, sed ex alia causa, peccet quidem, sed non incurrat irregularitatem, modò sufficientem diligentiam adhibuerit ad mortem vitandam; puta si quis cæderet arborem in solo alieno, et merè fortuitò hominem occideret; vel si induceret alium ad furandum sine periculo, et casu ille occideretur, ac similia. Ratio, quia tale homicidium tunc non esset illi voluntarium, neque directè, cum non sit intentum, neque indirectè in sua causa, cum talis actio non sit per se periculosa; jura enim irregularitatem statuunt ex homicidio intendunt punire verè delinquentes homicidii culpâ; illa autem actio, licet sit mala, non tamen est mala malitiâ homicidii; nam ut benè docet D. Th. 1. 2 q. 76 art. 3 ignorantia invincibilis circumstantiæ peccati excusat quidem à speciali ejus malitiâ, etiãmsi opus ipsum peccatum sit; ità communissimè Suar. D. 45 s. 6 n. 9. Sotus de Just. l. 5 q. 1 art. 3. Nav. c. 27 n. 221. Pal. D. 6 p. 15 § 4 n. 5. Conc. p. 491 n. 8. Tourn. t. 2 p. 99. Escob. l. 53 n. 300, cum Cov. Val. et Henr. ac Salm. c. 8

n. 34, cum Corn. Avila, et Sayr. contra Palud. Gabr. et alios paucos apud Suar. l. c. n. 1, qui citant pro se D. Th. in 2. 2q. 64 art. 8, sed non benè; nam licet S. Doctor ibi dicat, dantem operam rei illicitæ non evadere homicidii reatum, tamen id apertè intelligit de re illicita ob periculum homicidii, ut patet in resp. ad 1 et 2 ib. Nec obstat, quod in c. Clerico jacente, et c. Eos verò D. 50, declarentur irregulares casu occidentes vel mutilantes; et tantùm in jure excipiantur qui dant operam rei licitæ, ut habetur in c. Joannes, et c. Dilectus, et c. ult. de Homic. Ergò qui dat operam rei illicitæ, ex qua mors sequitur, jam fit irregularis. Nam respondetur, quod Canones hi semper intendunt loqui de homicidio directè vel indirectè volito, ut colligitur ex Clem. unic. de Homic. ubi ideò excusatur exercens opus licitum, quia homicidium non est ei voluntarium; undè semper ac homicidium est alicui omninò involuntarium, non imponitur ei irregularitas, quàmvis operam rei illicitæ ipse navet.

887 Dubium majus est, an incurrat irregularitatem qui dat operam rei illicitæ quomodocumque periculosæ, si ex ea mors sequatur? Adest duplex probabilis sententia. *Prima* affirmat, quam tenent Suar. D. 45 sect. 6 n. 9. Nav. c. 27 n. 237. Tolet. l. 1 c. 77 n. 7 et 8. Conc. p. 491 n. 8, item Sayr. Avila, Mol. et Ugol. apud Bon. D. 7 q. 4 p. 7 n. 9 et Sotus, Cordub. Castro, Fernand. etc. apud Dian. p. 4 tr. 2 R. 20. Et probant ex c. Tua nos 19 de Homic. ubi quidam Monachus incidens apostema cujusdam mulieris, licet fuisset peritus, et mulier ex sua incuria postea decessisset, tamen fuit declaratus delinquens, dixitque Pontifex: *Post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut Divina valeat celebrare.* Quæ verba ut ajunt Fagnan. in d. c. et Suar. l. c. secundùm communem intelligentiam significant, necessariam fuisse dispensationem. Ex hoc igitur textu generalis fit regula, quod ex actione injustè periculosa, quoties sequitur homicidium, etsi casuale, inducatur irregularitas. *Secunda* verò sententia probabilior, quam tenent

Pal. D. 6 p. 15 § 4 n. 5. Tourn. t. 2 p. 99 v. Dixi, Laym. l. 3 tr. 3 p. 3 c. 10 n. 4 (qui tutam vocat) Spor. t. 2 p. 133 n. 139. Tamb. de Homic. c. 15 § 2 a n. 12. Elbel t. 2 p. 467 n. 189, cum Sayr. et Gutt. Bonac l. c. cum Salon. Salm. c. 8 n. 38, cum Henr. etc. ac Diana l. c. cum Con. Hurt. Præp. Sa et Tann. dicit, quod si opus sit ita periculosum, ut ex eo frequenter mors sequatur (ut esset admovere ignem bombardæ ubi est frequentia hominum, aut pugnare in bello, aut inducere alterum, ut temerè se exponat periculo mortis, prout probabilius sentit Bon. n. 17, cum Suar. etc. ac Viv. cum Av. v. n. 374, contra aliquos) tunc incurratur irregularitas, quàmvis omnis adhibeatur diligentia ne mors sequatur, quia (ut benè ait Tourn.), cum opus sit de se proximè periculosum, nullâ diligentia potest non periculosum fieri. Secùs si opus rarò sit mortis inductivum, et debita diligentia apponatur ne mors eveniat; quia tunc (ut diximus) homicidium non est voluntarium, neque in se neque in causa; cum enim opus non sit proximè periculosum, posita diligentia, satis excusatur à malitia homicidii.

Ad textum autem oppositum in d. c. Tua nos, respondent Sotus de Just. l. 5 q. 1 art. 9, et Less. l. 2. c. 9 n. 105, ibi Monachum minimè fuisse declaratum irregularem; sed hæc responsio mihi non satisfacit, nam verba textus suprâ allata veriùs significant, illum jam irregularitatem incurrisse, ac faciliùs cum eo dispensandum, et sic explicat Auctor argumenti, dicens ibi: *Sed cum eo misericorditer dispensari potest*; et ita etiàm communiter alii, ut testatur Suar. Meliùs respondetur cum Pal. Bon. et Salm. casum illum esse particularem in jure (prout etiàm est casus de mandante verberationem, si mandatarius casu postea occidat, ex c. ult. de Homic. in 6.) Præterquamquod dicamus cum Salm. quod talis Monachus jam aliundè esset irregularis, quia exercuerat chirurgiam cum incisione, ut idem Innoc. III. declaraverat in c. Sententiam. Ne Cler. vel Mon. tum propter indecentiam, tum quia talis ars est de se maximè periculosa mortis, undè

potius Constitutio illa fuit declaratoria, quàm novum jus constituens. Neque obstat alius textus in c. Contineb. de homic. ubi damnatus fuit ut irregularis quidam Diaconus qui ferendo latentem falcem, et cum altero ludendo fuit causa, ut hic eum amplexans à falce feriretur, et mortem subiret. Nam respondetur cum Gloss. ib v. Romani, et Suar. D. 45 sect. 5 n. 3, in fin. ac Bonac. n. 22, quod hoc ità statutum fuerit, quia Diaconus ille negligenter se habuit in falcem sic ferendo; undè dicunt Suar. et Bon. quod si talis minimè advertisset ad periculum, in conscientia non teneretur se gerere ut irregularem. Ex hac autem secunda sententia inferunt Pal. n. 7. Laym. n. 3, Elb. n. 212, et Salm. n. 38, cum aliis, non esse irregularem Clericum, si ipso torneamenta, vel ferarum venationem exercente, mors alicujus contingeret; quia tales actiones non sunt per se inductivæ homicidii, aliàs nec etiàm laicis essent licitæ; excipe nisi in his vel similibus gravem negligentiam ille commiserit pertingentem ad mortale, juxtà dicta n. 383, in fin.

388 « 9. Qui alterum mutilat, vel occidit, ad necessariam, sui defensionem cum moderamine inculpatae tutelæ, non incurrit hanc irregularitatem: quia hinc » nulla est culpa: ergò nec pœna. M. Leo p. 3 f. » 349. »

Qui alium occidit ob defensionem sui cum moderamine inculpatae tutelæ, certum est quod excusetur ab irregularitate, ut patet ex c. Significasti 18 § fin. de Hom. et ex Clem. Si furiosus eod. tit. ubi dicitur: *Et idem* (idest non incurrere irregularitatem) *de illo censemus, qui, si mortem aliter vitare non valeat, suum occidit vel mutilat invasorem.* Nec obstat Trid. s. 14 c. 7, ubi dicit etiàm cum eo qui occidisset casu, vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet... *jure quodammodo dispensatio debeatur*; nam explicant comm. hunc textum DD. intelligi, quandò ille moderamen non servasset; ità Ronc. de Irreg. c. 3 q. 4. Salman. t. 8 n. 58 cum Avil. Pal. et Barb. ex communi, ac Tourn. t. 2 p. 71 cum Navar. Seyr. Comit. etc. ex Decl. S. C.

1 oct. 1688. Procul autem dubio irregularitatem incurrit qui cum culpa gravi moderamen excedit, ut patet ex Clem. cit. ex c. Si his 6. Dist. 50 vide Ronc. l. c. p. 116. Hoc tamen casu homicidium reputatur casuale, et ideò Episcopus (si crimen est occultum) potest in tali irregularitate dispensare, ut mox infra n. 395. Excusatur etià ab irregularitate qui occidit injustum invasorem alterius innocentis, ut Suar. D. 46 sect. 3 n. 2 et 3. Ronc. ib. cum Barbos. item Less. Con. P. Nav. Bon. Fill. et Cov. apud Cabass. l. 5 c. 19 n. 24, qui eis adhæret, contra alios, quia irregularitas ex homicidio privato non incurritur nisi cum peccato mortali, ut eruitur ex c. Ex litteris primo loco de Homic. Valdè autem probabiliter censent Ronc. l. c. cum Suar. et Salm. c. 8 n. 50 cum aliis, quod si quis alterum provocet verbis aut facto, prævidens se facillimè aggrediendum, fiat irregularis si postmodùm ob sui defensionem aggressorem occidit, quia tunc dat operam rei illicitæ proximè periculosæ; secùs verò si non prævidet. Quid autem dicendum, si quis accedendo ad uxorem alterius maritum aggressorem necet? V. dicta l. 3 n. 398 v. In ordine, ubi diximus, adulterium non excusari ab irregularitate, si præviderit proximum periculum invasionis, quia tunc adulterium est proximè periculosum homicidii; secùs si cautè accesserit, ità ut putaverit, periculum esse remotum. Quid si vir, cognito adulterio, occiderit uxorem, an adulter fiat irregularis? Eodem modo distinximus, vide l. c. in fine.

Quær. an occidens alterum ob defensionem libertatis, honoris, pudicitie, vel bonorum temporalium cum moderamine inculpatæ tutelæ, fiat irregularis? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Laym. 3. tr. 3 p. 3 c. 9 nu. 3. Tourn. t. 2 p. 74 dub. 5 et Sporer. de 5. Præc. c. 2 n. 177. cum Nav. Sylv. Arm. Henr. Avila, etc et probant ex c. Suscepimus de Homic. ubi fuit declaratus irregularis quidam Religiosus, qui pro conservandis bonis duos latrones occidit. Probant etià ratione, quia licet in tali homicidio non adsit

peccatum, adest tamen defectus lenitatis, ob quem semper incurritur irregularitas, præterquam in casibus jure expressis, in jure autem tantum excusatur ab irregularitate qui ob conservationem vitæ invasorem occidit, ut habetur in Clement. Si furiosus de Homic. ut suprâ. Secunda verò sententia communior et probabilior negat, et hanc tenent Suar D. 46. s. 2. à n. 4. (qui vocat communem), Les. l. 2. c. 9 n. 73. Pal. D. 6. p. 15 § 8 n. 7. Fill. tr. 20. c. 1. q. 6 n. 146 Bon. D. 7. q. 4. p. 6 n. 10. Conin. D. 18. p. 9 n. 88. Holzm. t. 1. p. 294 n. 583. Elbel p. 459 n. 195. Rônc. c. 3. q. 4. cum Barb. et Salm. de Cens. c. 8 n. 56. cum Sayr. Villal. Diana. et Corn. Et probatur 1. ex c. Quia te. Dist. 50. ubi, cum quidam Episcopus captus à Sarcenis aliquos occiderit, ut suam libertatem defenderet, Urb. II. ità ei respondit: *Sed quoniam non tam spontè id fecisse cognosceris, canonicè nullo modo judicaris.* Item ex c. Interfecisti, ubi excusatur ab irregularitate qui *et se, et sua* defendens alium occidit, illa autem conjunctio et vim habet disjunctionis, idest si se, vel sua defendere, aliàs qui se, et non sua defenderet, irregularis fieret; item frustrà Pontifex addidisset illud sua, si tantum ob sui defensionem vitaretur irregularitas. Prætereà, id fortius probatur ex c. Dilecto 6. de Sent. ex. ubi, cum quidam dominus temporalis violenter invasisset bona cujusdam Decani, hic supposuit interdixit totam terram illius. Hinc cum dubium factum fuerit, an benè egisset, respondit Pontifex: *Cum omnes leges omniaque jura vim vi repellere, cunctisque se defensare permittant, licuit utique ipsi Decano (si prædictus Ballivus eum bonis suis mundanis injuriosè expoliare præsumpserit) contra illius violentiam se defendere. Et quoniam adversus ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi fortè non aderat. potuit se etiàm spiritualiter, gladio utendo ecclesiastico, defensare.* Luculenter igitur hîc Pontifex declarat, licitè potuisse Decanum illum vi temporali sive armis tueri bona sua contra violentiam Ballivi, dicendo unicuique *permissum esse, vim vi repellere.*

Probatur 2. ratione, quia talis irregularitas non incurritur neque ex delicto, neque ex defectu lenitatis. non ex delicto, cum non adsit culpa, ut ipsi Adversarii concedunt; neque ex lenitatis defectu, nam, ut dicitur infra ex n. 464. in fine, irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur nisi ob occisionem aut mutilationem, quæ fit vel à ministris publicis, vel à militibus in bello justo offensivo, vel à Clericis medentibus cum adustione aut incisione, juxta dicta n. 385. infra ad n. V. E converso communis est sententia DD. ex Is qui de Sent. exc. in 6. ut vidimus n. 345. quod nulla incurratur irregularitas, nisi in jure sit expressa; ergò, cum in jure irregularitas ex defectu lenitatis incurratur tantùm in prædictis tribus casibus, non est facienda extensio ad casum de quo loquimur; tantò magis, quia in præfatis casibus homicidium spontè committitur, licet sine culpa, sed in nostro casu homicidium non provenit ex spontanea voluntate, sed ex necessitate defendendi sua jura; Ideò talis occisio (ut rectè ait Suar. (magis habet rationem defensionis, quàm occisionis. Respondetur autem ad textum oppositum in d. c. Suscepimus, Monachum excessisse in defensione, cum ipse unà cum socio ligaverit fures, quandò potuisset eos dimittere vacuos sine periculo rerum et personarum. Prætereà, notat ibi Glossa, quod Monachus interfecerit fures, nulla stante necessitate; potuisset enim fugere priusquàm illi solverentur à vinculis, nam res vel jam reservatæ erant, vel secum deferre poterat; ergò defensio illa non fuit moderata.

Ultimò hęc videndum, quomodò tollatur hujusmodi irregularitas propter homicidium contracta. Tollitur I. per Baptismum, ut colligitur ex c. Si quis Dist. 50. Vide Salm. c. 8 n. 15, et alios passim. II. Per dispensationem Pontificis, qui potest equidem in omni irregularitate dispensare, etiàm ex homicidio voluntario, et contrariam opinionem id negantem *periniquam, et temerariam* vocat Barbosa All. 39 n. 63. Nec obstat textus in c. Minor. ead. Dist. 50, ubi videtur asseri,

nec etiã Papam dispensare *posse* in irregularitate contracta ob homicidium ; etenim communiter dicunt DD. (vide Salm. l. c.) illud *non posse*, intelligi pro *non decere*, ut patet ex eodem textu.

391 Episcopi autem, si homicidium fuit voluntarium, nullo modo possunt dispensare in irregularitate, etiã si illud fuerit occultum, ut habetur in c. Liceat 6 sess. 24. Trident., ubi Episcopi possunt dispensare in omni irregularitate, exceptã eã, quæ oritur ex homicidio voluntario. Excipitur solus casus, quo vergeret periculum animæ, aut alia gravissima causa urgeret, et non pateret aditus ad Papam, ut docent communiter Sylvest. v. Dispensatio n. 11, et Salm. c. 8 n. 16, in fin. cum Machado, Avila, Corn. Dian. Henr. etc.

392 Dicunt autem Cov. Abbas, Castro, Texeda, Bannez, Donat, Miranda, etc. ap. Cont. Spor. in Suppl. p. 149 n. 166, et probabile putat Dian. p. 12, in fine libri n. 6 p. 97 art. 2, cum Aug. Vivald. etc. et Viva de Cens. q. 8 art. 2 n. 7, cum aliis, quod si homicidium sit adeo occultum, ut nullo modo possit probari in iudicio, possint Episcopi dispensare super irregularitate propter illud contracta. Sed hæc opinio mihi nullã valida ratione probatur, undè merito eam rejiciunt Salm. c. 8 n. 16. Renzi de Cens. t. 2 q. 10 et Ronc. c. 3 q. 1. Ratio, quia Episcopi nullam habent facultatem super irregularitatibus nisi eam quæ ipsis conceditur à Trident. in c. Liceat, 6 sess. 24, cum inferior nihil possit in lege Superioris, ex c. Inferior. dist. 21, et Clement. Romani, de Elect. A Concilio autem conceditur ibi quidem Episcopis potestas dispensandi super omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientius, sed expressè excipitur illa *quæ oritur ex homicidio voluntario*. Nec obstat dicere, Concilium loqui de homicidio illo, quod, licet sit occultum, tamen in iudicio probari potest. Nam primò respondetur, quod id gratis supponatur. Secundò respondetur, idem Concilium alibi in sess. 14 c. 7, expressè oppositum declarasse dicendo : *Qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiãmsi crimen id nec ordine ju-*

diciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit.

Si verò homicidium fuerit casuale, valdè probabile³⁹³ est, posse Episcopos dispensare in irregularitate ex eo contracta, quandò crimen fuerit occultum, cum Concilium in d. c. Liceat, neget Episcopis facultatem dispensandi, tantùm si homicidium fuerit voluntarium, ad distinctionem casualis; ità communiter Pal. D. 6 n. 15 § 7 n. 7. Bon. q. 4 p. ult. n. 5. Tourn. t. 2 p. 102 Concl. 3. Ronc. c. 3 q. 3. in fine, Diana p. 9 tr. 7 R. 21 et Salm. c. 8 num. 43, cum Less. Sayr. Corn. etc. Hinc infertur, quod possit Episcopus dispensare I. cùm eo qui mandavit famulo, ut tantùm percuteret, sed ille casu occideret, ut Tourn. l. c. et Bon. nu. 8, cum Suar. Mol. Fill. etc. II. cum eo qui leviter percutere intendens, ex negligentia casu interficit, Bon. num. 7. III. cum eo qui percutiendo prægnantem, casu efficit, ut veniat abortus, Tourn. l. c. IV. cum Clerico qui exercendo chirurgiam, ex imperitia vel negligentia aliquem perimit, Dian. p. 9 to. 7 R. 22. Less. et Avil. Prætereà communissimè docent Nav. c. 27 n. 240. Laym. l. 3 tr. 3 p. 3 c. 12 n. 3, cum Sylv. Sayr. et Henr. Barb. All. 39 n. 62, cum Miran. Campan. Homob. etc. ac Diana p. 9 tr. 7 R. 22, cum Les. Avila, et aliis, quod possint dispensare Episcopi in irregularitate ex homicidio casuali, etiàm notorio, ad suscipiendos Ordines Minores, et Beneficia simplicia; quia id jam poterant Episcopi de jure antiquo, ut docent Abbas, Hostiens. J. Andr. et alii ap. Laym. l. c. et Barb. n. 59 Tridentinum autem tantum reservavit irregularitatem ex homicidiò voluntario, non verò casuali publico. An verò possit Episcopus dispensare in homicidio casuali, ad recipiendum Canonicatum? Vide dicenda in simili casu n. 402.

Sed dubitatur, an reputetur casuale homicidium in³⁹⁴ repentina rixa patratum? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Dian. l. c. et Salm. c. 8 n. 6, cum Machad. Philib. Henr. Rodr. etc. Ratio, quia homicidium vo-

nec etiã Papam dispensa
contracta ob homicidium
DD. (vide Salm. l. c.) il
non decere, ut patet ex

desiast., et Irregular.
quod per industriam et
petur in Trid. c. 7 sess.
striam occiderit pro
ltari evelli debeat
legat, et hanc
n. 240. V
t. 2 p
na (

391 Episcopi autem, si
nullo modo possunt
si illud fuerit occu
24. Trident., ubi
ni irregularitat
voluntario. Ex
lum animæ.
pateret ad
vest. v. D
cum M

occultum
homicidium
casu

392 Dic
Don
n.
n
atendit. Nec obstant priora illa verba *per industriam*
et per insidias; nam Glossa in c. 1 de Homic. illud *per*
industriam, explicat, idest *non casu*; atque idem Con
cilium declarat intelligi, quandò aliquis *sua voluntate*
et ex proposito occidit, ad differentiam occisionis casu
factæ, de qua loquitur in secunda parte.

395 Valdè tamen probabile est, quod si quis incurrat
irregularitatem ob homicidium occultum pro defensio
ne propria, possit ab Episcopo cum eo dispensari, quan
dò excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, quia, cum
tale homicidium non fiat ex voluntate absoluta oc
cidendi, non potest dici absolutè voluntarium, ut
loquitur Tridentinum; ita communissimè Nav. c. 27
n. 239. (ubi asserit ita sensisse S. Pœnitentiar.) Suar.
D. 46. sect. 1 n. 13. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 3. p. c. 13
n. 2. Pal. D. 6. p. 15 § 8 n. 10. Tour. p. 102. v. Hinc,
Diana p. 10. tr. 11. R. 19. Croix l. 7 n. 476. cum
communi, Bon. q. 4. p. ult n. 9. cum Sayr, Val. Mol.
Cor. Henr. et Avila.

396 Prælati autem Regulares possunt dispensare cum suis
subditis in irregularitate proveniente ex homicidio oc
culto casuali, ut docent, Salm, c. 8 n. 43 ex Privilegio

luntarium propriè est illud, quod per industriam et per insidias committitur, ut habetur in Trid. c. 7 sess. 14, ubi : *Cum etiàm qui per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab Altari evelli debeat.* Secunda verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Suar. D. 44 sect. 1 n. 3. Nav. c. 27 n. 240. Holzm. p. 444 n. 335. Con. p. 488 n. 2. Spor. t. 2 p. 148 n. 251 et 252. Tamb. c. 15 § 6 n. 5, et Diana (se revocans) p. 10 tr. 11 R. 19, cum Hurt. etc. Ratio, quia Trid. l. c. post verba suprà relata, *Cum etiàm per industriam, etc.* statim subdit : *Qui voluntate homicidium perpetraverit. . . . nullo tempore promoveri possit. Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, fuisse commissum narretur. . . . jure quodammodò dispensatio debeat.* Qui autem in rixa occidit, jam sua voluntate et ex proposito occidit, licet inopinata irà percitus sit, cum jam perpetret homicidium quod intendit. Nec obstant priora illa verba *per industriam et per insidias*; nam Glossa in c. 1 de Homic. illud *per industriam*, explicat, idest *non casu*; atque idem Concilium declarat intelligi, quandò aliquis *sua voluntate et ex proposito* occidit, ad differentiam occisionis casu factæ, de qua loquitur in secunda parte.

395 Valdè tamen probabile est, quod si quis incurrat irregularitatem ob homicidium occultum pro defensione propria, possit ab Episcopo cum eo dispensari, quandò excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, quia, cum tale homicidium non fiat ex voluntate absoluta occidendi, non potest dici absolutè voluntarium, ut loquitur Tridentinum; ità communissimè Nav. c. 27 n. 239. (ubi asserit ità sensisse S. Pœnitentiar.) Suar. D. 46. sect. 1 n. 13. Laym. l. 3. sect. 5. tr. 3. p. c. 13 n. 2. Pal. D. 6. p. 15 § 8 n. 10. Tour. p. 102. v. Hinc, Diana p. 10. tr. 11. R. 19. Croix l. 7 n. 476. cum communi, Bon. q. 4. p. ult n. 9. cum Sayr, Val. Mol. Cor. Henr. et Avila.

396 Prælati autem Regulares possunt dispensare cum suis subditis in irregularitate proveniente ex homicidio occulto casuali, ut docent, Salm, c. 8 n. 43 ex Privilegio

S. Pii V. relato in extensum ab iisdem Salm. tract. 6 de Pœnit. c. 13 n. 33.) Imò etiãmsi crimen fuerit publicum ut , dicunt Diana, Vill. Sayr. etc. apud Salm. c. 8 n. 43 et etiãmsi fuerit voluntarium, defendunt Salm. ib. n. 17 et c. 7 n. 59 cum Peirin. Portel. Bann. etc. ex concessione Martini V Pauli III et Sixti IV ubi concessum fuit Prælati Regularibus dispensare prima die lunæ Quadragesimæ in irregularitatibus , *quavis occasione , et causa contractæ sint*. Sed hac concessione non obstante, censeo, non posse Prælatos Regulari dispensare, quandò homicidium est publicum, aut voluntarium , quia in generali concessione non computantur ea quæ verisimiliter Superior non esset concessurus, ut tradunt communiter Suar. D. 21 s. 3 n. 3. Bonac. q. 3 p. 1 n. 12 et Salm. de Censur. c. 2 n. 41 cum Ugol. Cand. , ac aliis passim, et patet ex c. In generali. Reg. 81 de Reg. Jur. in 6. Præterquamquod Bened. XIII (ut vidimus n. 101) expressè declaraverit, quod *solus Generalis Ordinis possit dispensare* (in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario), *dummodò non fuerit appensatum , et intrà claustra extiterit consummatum*. Undè, etiãmsi concessio illa omnibus Prælati Regularibus facta , esset vera , videtur à Benedicto omninò revocata , vel limitata pro solo Generali. Quòad Sæculares verò possunt Confessarii Regulari cum eis dispensare in omni irregularitate, in qua possunt Episcopi cum subditis suis , ex Privilegio Sixti IV et Julii II. , ut notavimus num. 355. Hinc possunt dispensare cum Laicis in irregularitate contracta ob mutilationem , vel ob homicidium casuale occultum , prout possunt Episcopi cum suis , ut vidimus n. 381 et n. 393.

DUBIUM V.

Quæ Irregularitates ex defectu ?

- 397 Prima ex defectu animæ. *Hinc sunt irregulares I. Amēntes, Dæmoniaci , Epileptici.*
 398 *Distinctiùs agitur de Amēntibus.*
 399 *De Epilepticis , et Dæmoniacis.*

- 430 Lib. VII. De Censuris Ecclesiast., et Irregular.
- 400 *Quis possit dispensare in hac irregularitate? Et an Episcopi possint dispensare iu aliqua irregularitate ex defectu? An saltem in dubio? An Prælati Regulares?*
- 401 *II. Sunt irregulares illiterati.*
- 402 *III. Neophyti.*
- 403 *Secunda ex defectu Corporis; vel quia defectus impedit exercitium Ordinis, vel quia affert deformitatem.*
- 404 *Et primò ob impedimentum exercitii est irregularis I. Cæcus.*
- 405 *II. Surdus.*
- 406 *III. Mutus.*
- 407 *IV. Claudus.*
- 408 *V. Qui caret manu aut digitis omnibus, aut pollice, aut indice.*
- 409 *VI. Laborans feбри, paralyti, etc. item abstemius etc.*
- 410 *Secundò ob deformitatem est irregularis, I. ille cui deest membrum, nempe nasus, aut oculus. Quid si desint auriculæ?*
- 411 *II. Leprosus.*
- 412 *III. Monstruosus, nempe gibbosus, pigmaeus, æthiops.*
- 413 *Not. 1. Quid si defectus superveniat Ordinibus? Not. 2. Quid si antecesserit.*
- 414 *Quis possit in hac irregularitate dispensare? An Papa cum cæco? An Prælati regulares?*
- 415 *Quid si defectus corporis advenerit ex propria culpa? Et an in eo possit dispensare Episcopus?*
- 416 *Quid de eunucho.*
- 417 *Quid si quis causam dederit abscissioni virilium.*
- 418 *Quid si quis amputet sibi testiculos ob vocem servandam.*
- 419 *Et quid si quis tantum attentet se occidere, etc.*
- 420 *Tertia ex defectu Natalium.*
- 421 *Illegitimi legitimantur I. Per Matrimonium subsequens.*
- 422 *An sufficiat quod Matrimonium fieri potuisset tempore natiuitatis?*
- 423 *Not. I. Quid si Matrimonium fiat postquam filius est ordinatus? Not. 2. Quid si Matrimonium non consummetur?*
- 424 *Not. 3. Quid si Matrimonium sit nullum, sed ignoretur saltè ex una parte?*
- 425 *Not. 4. Quid si filii nascantur ex Matrimonio clandestino ob omissas Denunciations?*
- 426 *II. Legitimantur filii per Professionem Religiosam.*
- 427 *III. Per Dispensationem Pontificiam.*
- 428 *Episcopus potest dispensare cum illegitimo ad Ordines Minores, et ad Beneficium simplex.*

- 429 *Dub. 1. An ad recipiendum Canonatum.*
 430 *Dub. 2. An cum illegitimo occulto.*
 431 *Dub. 3. An saltèm ad ministrandum in Sacris Ordinibus jam susceptis?*
 432 *Dub. 4. An filii Expositi sint irregulares?*
 435 *Principes sæculares possunt legitimare tantùm ad sæcularia. Quid in dubio, an quis sit legitimus?*
 434 *Quarta ex defectu Etatis.*
 435 *Quinta ex defectu Sacramenti, idest ob Bigamiam. Vide quæ sunt ap. Rusemb.*
 436 *Triplex est Bigamia, Vera, Interpretativa, et Similitudinaria. I. Quænam sit Vera?*
 437 *II. Quæ Interpretativa? Hæc contingit quatuor modis. Primus modus, cum quis ducit viduam.*
 438 *Secundus modus, cum quis ducit mulierem corruptam ab alio.*
 439 *Dub. 1. Quid si credat virginem?*
 440 *Dub. 2. Quid si invalidè contrahat?*
 441 *Tertius modus, cum quis cognoscit uxorem adulteram.*
 442 *Dub. 1. Quid si adulterium fuerit occultum?*
 443 *Dub. 2. Quid si cognoscit ignorans adulterium?*
 444 *Quartus modus, cum quis contrahit duo Matrimonia, unum validum, aliud nullum.*
 445 *Dub. 1. Quid si utrumque fuerit nullum?*
 446 *Dub. 2. Quid si cum bona fide?*
 447 *Dub. 3. Quid si fictè ineatur secundum Matrimonium?*
 448 *III. Quænam sit Bigamia Similitudinaria?*
 449 *An hanc irregularitatem incurrant etiàm Clerici in Sacris?*
 450 *Quomodò tollatur irregularitas ex Bigamia? An Papa possit in ea dispensare?*
 451 *An Episcopi?*
 452 *An saltèm quòad Ordines Minores, et ad Beneficia simplicia? An in Bigamia Similitudinaria?*
 453 *An Prælati Regulares possint dispensare cum suis subditis in omni Bigamia?*
 454 *Sexta ex defectu Infamiæ.*
 455 *Septima ex defectu Libertatis. Hinc sunt irregulares I. Servi.*
 456 *II Conjugati III. Curiales. IV. Milites, et Administratores publici, atque exercentes sæva, aut turpia.*
 457 *Octava ex defectu Lenitatis.*
 458 *An sit irregularis qui occidit in defensionem honoris? (Vide etiàm dicta n. 589.)*
 459 *Fiunt irregulares ex hoc defectu I. Qui occidunt in bello; sed quandò?*

432 Lib. VII. De Censuris Ecclesiast., et Irregular.

460 *An qui hortantur in bello ad occidendum?*

461 II. *Qui in Iudicio concurrunt ad mortem, vel mutilationem. Modò ipsi I. Cooperentur.*

462 II. *Activè.*

463 III. *Efficaciter. An peccent Clerici assistentes supplicio?*

464 IV. *Proximè. An peccet Confessarius, vel alius consultus à Iudice, respondens aliquem in particulari esse plectendum?*

465 *Qui possint excusari? An omnes qui non concurrunt ut ministri ad causæ probationem, vel executionem?*

466 V. *Per actionem ex natura sua ad id ordinatam.*

467 *Quomodo vetitum sit Clericis, et Monachis se intromittere in causam sanguinis?*

468 *Fiunt autem irregulares. I. Iudices. II. Testes voluntarii. III. Accusatores, etc. Quid si accuset Clericus? et quid si causa sit propria, vel aliena?*

469 *An in hac irregularitate possit dispensare Episcopus, si fuerit occulta? An Prælati Regulares?*

470 *Annotantur ultimo Facultates, quas habet S. Pœnitentiaria super casibus, censuris, irregularitatibus, inhabilitatibus, votis etc.*

397 « **R**ESP. *Prima est ex defectu animæ, ex quo irregulares sunt I. Amentes, phrenetici, arreptitii, et epileptici, qui tamen, si ordinati sunt, et intrà annum eo morbo non laborârunt, præsumuntur liberati, et permittuntur ad Ordinum exercitium. Si verò laborent rarò, et quidem sine clamore, et spuma, permittuntur celebrare cum coadjutore, qui, deficientibus ipsis, suppleat sacrificium. M. Leo p. 372 ex c. illud 7 q. 1. Glossa ibid. »*

398 *Loquendo de amentibus, distinguendum, si tali defectu laborans jam ordinatus est, tunc omninò, cessante defectu per diuturnum tempus ex iudicio Episcopi (vel Prælati, si est Regularis) poterit in ordine suscepto ministrare; ità Nav. c. 27 n. 203. Suar. D: 51 sect. 1 n. 4 et 5, cum Sylv. Gratian. et S. Anton. Bon. d. 7 q. 1 p. 1 n. 1. Pal. D. 6 p. 10 n. 4. Croix l. 7 n. 494. Cont. Tour. t. 2 p. 30 et Salm. c. 9 n. 79, cum Avila, Pelliz. etc. Si verò non est ordinatus, numquàm poterit Ordines suscipere, si amentia ortum habuerit ex causa permanente et habituali, fundata*

(ut ait Suar.) in læsione organorum, vel humorum, quia ita laborantes faciliè relabuntur in eundem morbum, ut habetur in c. Maritum 2 Dist. 33 ubi dicitur: *Non ordinandum... qui in furiam aliquandò versus insanivit.* Undè sufficit semel insanisse, quia talis raro præsumitur perfectè sanus. Secùs tamen si amentia provenerit ex accidente, puta ex vi febris, vulneris, iræ, aut alterius passionis transeuntis, et postea verè cesset; ita Suar. l. c. n. 5. Nav. c. 27 n. 203. Ronc. c. ult. q. 7. Croix l. c. et Bon. p. 2 n. 23, cum Mol. Fil. Ugol. Avila, etc. communiter.

Idem, quod dictum est de amentibus, dicitur de *epilepticis* (sivè lunaticis, et *dæmoniacis*; nam si morbus antecedat Ordinationem, sunt hi perpetuò irregulares; ita Suar. D. 52. sect. 1. n. 6. Bonac. D. 7 q. 2 p. 2 n. 22. Croix l. 7 n. 495. Ronc. c. ult. q. 7 et alii passim. Et patet ex tota Distinct. 33 et præsertim ex c. Communiter, ubi dicitur: *Communiter definimus, ut nullus de iis, qui aut in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursum effertur, vel audeant ministrare, vel se ingerant; exceptis qui corporis incommoditatibus dediti, sine hujusmodi passionibus, in terra probantur elisi: idest (ut explicat ibi Glossa), qui raro cadunt.* Dicunt autem Gabass. T. J. l. 5 c. 19 n. 8, et Tourn. p. 31 v. 3, quod si quis autè pubertatem hoc morbo affectus fuerit, et postea perfectè liberetur, non censeatur irregularis, quia (ut ait Hipocrates) epilepsia sæpè in pubertate perfectè curatur. Secùs si morbus accidat post pubertatem, et præsertim post 25 annum. Asserit tamen Croix d. p. 495, proximè in suis partibus habere, quod qui per biennium liberi fuerint ab hac infirmitate, accedente declaratione Episcopi, ordinentur; imò sine declaratione, si quis per septem annos liberatus probetur. Si verò tali morbo laborans jam ordinatus sit, licet non omninò sit liber, si tamen raro (idest semel in mense) cadat, nec spumet, poterit privatim celebrare, adjuncto Sacerdote jejuno qui Missam perficiat adveniente morbo: ita communiter Suar. D. n. 6 Croix

l. c. cum Nav. et Laym. ac Bonac. n. 22, cum S. Antonin. Sayr. Ugol. etc. Et patet ex c. c. Communiter Ibi : *Qui* (id est epileptici), *et ipsi* (id est obsessi) *tandiu erunt ab officii sui ordine et loco suspensi, quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incursu dæmonis liberati.* Illud autem *annii spatio*, dicit Suar. n. 5, non esse in usu, sed relinqui prudentis arbitrio. Notat autem Mazzot. tom. 4 p. 446. cum Sayr. Ugol. et aliis, quod si quis dæmoniacum se simulaverit, hic etiam sit irregularis ad Ordines suscipiendos, ex Conc. Constant. VI. Can. 6. Dicit tamen cum eod. Sayr. et Fill. quod Episcopus possit promovere dæmoniacum ad Ordines minores, quia in c. Cler. 4 Dist. 33, fit sermo tantum de Ordine Sacro; sed probabilius hoc negant alii communissimè; vide infra n. 452.

400 In hac autem irregularitate propter defectum animæ, durante defectu, nec etiam Papa dispensare potest, quia illo laborantes sunt de jure divino inhabiles tam ad suscipiendum, quam ad exercendum Ordinem: Cessante verò defectu, si cesset antè Ordinationem, non possunt in eo dispensare Episcopi, quia nulla Episcopis conceditur Dispensatio in irregularitatibus ex defectu provenientibus nisi in duobus casibus, ut notat Cabass. l. 5 c. 19 n. 3, scilicet 1 quod possint dispensare in natalibus illegitimorum ad solos Ordines Minores, et ad simplex Beneficium, ex c. 1 de Fil. Presb. in 6. Et 2 idem posse cum bigamo ex consuetudine, docent S. Th. Syl. Azor. Rota Rom. et alii apud Cab. l. c. contra Tourn. p. 116, cum Pont etc. Sed vide num. 452. Cæterum Fagn. in c. Veniens de Fil. Presb. n. 7 et 8, et Tourn. cum Gib. et aliis dicunt, posse Episcopos dispensare in omnibus irregularitatibus dubiis, argum. ex c. Nuper 29, ubi dicitur permissum quidquid non est reservatum; cum autem reservatio sit odiosa, non censetur facta, ubi impedimentum, sive irregularitas non est certa. Ad tollendam igitur irregularitatem certo contractam ex defectu animæ, requiritur Dispensatio Pontificis, ut docent

Bonac. p. 2 n. 23. Pal. D. 6 p. 10 n. 5. Salm. c. 9 n. 80, et Suar. D. 15 s. 1 n. 5, contra Majol. et Tab. apud Bon. Prælati tamen Regulares possunt dispensare cum suis subditis tali defectu laborantibus, ut ad Ordines Sacros promoveantur, etiãmsi quis passus fuerit permanentem amentiam, si ex iudicio Medicorum verè cessaverit illius periculum, quia Regularibus ex privilegio concessum est dispensare cum suis in omnibus irregularitatibus, exceptis aliquibus, ut diximus n. 355, inter quas non est hæc; Salm. c. 9 n. 80, juxtà ab iisdem dicta c. 7 n. 59.

• II. Illiterati qui non habent doctrinam necessariam pro Ordinibus * (*An autem omninò illiterati sint irregulares, tam ad Ordines suscipiendos, quàm ad exercendos? Vide dicta l. 6 n. 791, Q. II. Quid verò de Regularibus? Vide ibid. Q. III.*) *

• III. Neophyti, seu recenter conversi, usque dum iudicio Episcopi sufficienter instructi sint * (*Putat autem Tolet. apud Vivam de Cens. q. 9 ar. 4 n. 14, post decennium neophytum non esse ampliùs irregularem, imò antè, si Episcopus iudicet illum bene moribus profecisse.*) *

• *Secunda, ex defectu corporis.* 1. Si propter eum ineptus est ad exercitium Ordinis, ut si sit cæcus, surdus, claudus, ità ut sine baculo nequeat ire ad altare: item, si careat manu, pollice, indice, oculo (non tamen si unguilâ pollicis, vel indicis, vel oculo dextero tantùm; si verò sinistro, seu canonico, aut ejus vi visiva careat, indiget dispensatione; quod tamen negant Valen. Henr. Sayr. si quidem dextero possit absque deformitate legere Canonem). 2. Si Ordinem nequit exercere siue horrore, offensione, aut scandalo aliorum, ut si careat auribus, naso, si notabiliter sit gibbosus, leprosus, paralyticus, si membra habeat superflua cum magna deformitate: in dubio verò, an deformitas sit sufficiens, Episcopi est iudicare, saltèm in clericis, nam in Regularibus id spectare ad eorum Prælatum, contra Barb. etc. decent Suar. et alii 5 cum Diana p. 4

- » t. 2 R. 73, licet concedant, Episcopum posse rejicere
- » arbitrium Prælati : hunc autem, si gaudeat aucto-
- » ritate quasi Episcopali, posse in illa irregularitate
- » dispensare, nisi deformitas sit tanta, ut scandalum
- » generet, ib ex Rodr. et aliis 4. Vide Bonac. Laym.
- » M. Leo p. 3 f. 370.

Undè resolves.

- » 1. Non videtur irregularis. 1. Qui habet sex di-
- » gitos, vel aliquos conjunctos, si non sit magna de-
- » formitas, et Ordinem exercere possit. 2. Qui habet
- » in oculo maculam visum non auferentem, nec no-
- » tabiliter deformantem. 3. Qui caret unguâ pollicis,
- » si possit hostiam elevare, et frangere. 4. Qui per
- » vim, aut infirmitatem factus est eunuchus.

- » 1. Irregularis est hermaphroditus, quia est mon-
- » struosus. 2. Gigas, Pigmæus, Æthiops; non tamen
- » inter suos, sed alienos, ubi disparitas ludibrio est.

404. Opus est singula latiùs discutere. Ex duplici capite incurritur irregularitas ex vitio corporis, vel quia impedit congruum exercitium Ordinis, vel quia affert notabilem indecentiam aut horrorem; ita communiter DD. cum D. Th. Suppl. q. 39 n. 6. Hinc primò ob impedimentum exercitii irregularis est I. *Cæcus*, qui omninò visu caret ex c. ult. Dist. 55. Sed notandum 1. quod si quis jam sit Sacerdos, et constet, eum non posse errare, poterit à Pontifice obtinere Dispensationem; vide dicta l. 6 n. 390. Not. 2. Si alicui deest visus oculi dexteri, non est irregularis, ut comm. omnes; secùs si sinistri, ut communissimè docent Bus. cum aliis suprâ, et Suar. D. 51 s. 2 n. 15. Laym. l. 1 tr. 6 p. 5 c. 7 n. 2. Ronc. q. 6 R. 2 Croix l. 7 n. 500. Tourn. t. 2 p. 39 infrâ n. 5 et Salm. c. 9 n. 68 cum Nav. Fill. etc. Excipitur, nisi oculus dexter esset aptus ad Canonem legendum sine magna deformitate, cui facilimè occurri potest per accommodationem Missalis, illud in medium afferendo, ut dicunt Laym. loc. cit. Tamb. de Irr. c. 8 § 1 n. 2 Diana p. 3 tr. 6 R. 22 et Croix l. 7 n. 500 cum Nav. Mol, Sa, Avil. Dicast. etc.

Idque vocat Suar. l. c. practicè probabile, etiàm ut quis possit ad Sacerdotium promoveri. Not. 3. Si quis non sit omninò cæcus, sed ità cæcutiens, ut non possit legere in Missali, hic etiàm est irregularis ad Ordines suscipiendos. Utrùm autem ad eos exercendos? V. l. 6 n. 390. Not. 4. Non est irregularis qui est debilis visu; ità ut indigeat perspicillis, vel qui ex obliquo intuetur (vulgò vocatur Guercio); ità communiter Holzlm. t. 1 p. 419 n. 364. Tourn. p. 40 n. 2. Maz. t. 4 p. 456 et Tamb. § 1 n. 3 cum Sayr. Fill. Menochio, et aliis.

II. *Surdus*, qui ex utraque aure penitùs non audit, ⁴⁰⁵ ut communissimè Bon. q. 2 p. 2 n. 7. Tour. pag. 39. Ronc. q. 6 R. 2. Croix l. 7 n. 502. Elb. t. 2 p. 477. n. 218. Mazz. p. 456 et Tamb. c. 8 § 1 n. 5 cum Suar. et Turr. et Pal. D. 6 p. 11 n. 3 cum Laym. et Sayr. ex Can. 77. Apostolorum, ubi id definitum habetur, quia talis Sacerdos, cum non possit audire vocem Ministri, nequit sine indecentia celebrare. Hanc indecentiam negant Henriquez Præp. et Gob. apud Croix loc. cit. quia (ut ajunt) satis est, ut Sacerdos percipiat ex aliis signis Ministrum respondisse; sed communissimè (ut diximus) DD. his contradicunt. Concedunt verò Bon. l. c. Tamb. num. 6. Conc. p. 496 n. 5. Pal. d. n. 3 cum Nav. et Layman, ac Salm. c. 9 n. 67 cum Con. et Pelliz. quod si surditas superveniat Sacerdotio suscepto, non interdicitur Sacerdoti celebratio; faciliùs enim toleratur defectus superveniens in promotò, quàm in promovendo, prout de cæcutiente dictum est l. 6 n. 390. Communiter autem docent DD. contra Comitòl. apud Croix n. 502 surdastrum, sive difficulter audientem, minimè esse irregularem; ità Tourn. l. c. Holzlm. p. 416 n. 363. Tamb. l. c. et Croix ibid cum Suar. Bon. Sayr. Reg. Fill. Diana, Graff. etc.

III. *Mutus*, qui non potest loqui, aut verba integrè ⁴⁰⁶ proferre, ità ut nullam possit vocem pronunciare, quin aliquid omittat, ut Tourn. p. 29 n. 3. Holzlm. p. 419 n. 363. Viva q. 9 art. 4 n. 15; vel nisi cum magna dif-

ficultate, ut addunt Salm. c. 9 n. 67. Et idem dicit Holzm. l. c. de eo, qui loquelam penitus præcipitem habet. Blæsi verò sive balbutientes, aut carentes dentibus non sunt irregulares, etiãmsi cum aliqua difficultate verba proferant, ut ait Croix l. 6 p. 2 n. 2222. nisi afferant causam risûs, aut contemptûs; Nav. c. 27 n. 222 et Tamb. § 1 n. 10 cum Con. Sayr. Filliuc. Præc. etc.

407 IV. *Claudus*, qui sine baculo nequit ire ad altare, ut habetur in c. Nullus Episcopus 57 de Cen. Dis. 1, Hoc tamen intelligitur, ut explicat Glossa ib. v. Cum baculo, idest: *Si sine baculo non possit sustentari in altari*; et idem dicunt Bon. q. 2 p. 2 nu. 15 et Palaus D. 6 p. 11 n. 3. Cæterùm claudus, qui non indiget baculo, minimè est irregularis, ut dicitur in c. Si quis 19 Dist. 55. Sicùt nec etiãmsi qui habet crura distorta, ut Tourn. p. 41. Salm. c. 9 n. 68 et Croix n. 504 cum Pal. Laym. et Henr. quia talis defectus veste talari facilè tegi potest; secùs si in hoc magna adesset deformitas. Si quis verò est instructus pede ligneo qui habet pedem mutilum, vel aridum, hic est irregularis; ità Laym. c. 7 n. 4. Nav. c. 27 num. 199. Tourn. p. 41 Tamb. § 1 n. 17. Bon. n. 13 cum Moly. Sayr. Ugol. Fill. Reg. etc. eò quod celebrare cum pede ligneo magnam habeat indecentiam. Dicit tamen Tamb. l. c. cum Syl. Rosel. Majol. et Gibal. quod si talis defectus sit modicus, et aliquo modo indecentia reparari valet, permitti posset celebratio. Et in dubio standum iudicio Episcopi.

408 V. Qui caret manu, aut digitis omnibus, aut pollice, ut habetur in c. ult. de Corpore vitiato. Idem dicunt cum Bus. ut suprà, Renzi t. 2 p. 671 q. 3. Tamb. §. 1 n. 12. Fill. c. 6 n. 132. Bon. p. 2 n. 15 cum Suar. Mol. Sayr. Avil. Reg. et aliis, de eo, qui caret indice, vel parte pollicis aut indicis, vel qui habet eos ità debiles, ut nequeat hostiam elevare, aut frangere. Secùs si quis careat ungue pollicis, vel indicis, ut dicitur in dicto c. ult. Si quis autem jam fuerit ordinatus, et habeat pollicem impeditum, in casu necessitatis proba-

hilitèr posset Eucharistiam ministrare posterioribus digitis, ut diximus l. 6. n. 244. Si quis caret tribus posterioribus digitis, etiàm est irregularis; Anacl. p. 515 n. 18 et Tourn. p. 39 cum Sayr. et Ugol. Si verò caret uno tantùm digito minori, non est irregularis, ut Holz. p. 420 n. 364 et Tour. p. 39 cum Caj. et Pont. et idem sentit Tourn. cum alio Auctore, si caret duobus. Nec pariter est irregularis qui habet sex digitos; Holz. l. c. Tour. p. 4 n. 6. Fil. n. 175 et Bon. n. 11. cum Ugol. Henr. Sayr, Reg. etc. modò sextus digitus usum aliorum non impediât. Sextus autem ille digitus benè potest abscindi sine periculo irregularitatis, si possit fieri sine periculo vitæ: Bon. l. c. cum eisdem. Notat autem Tourn, p. 39 quod si quis careat indice, poterit obtinere dispensationem.

VI. Laborans febri continuâ, non autem quartanâ, ⁴⁰⁹ aut levi; aut qui patitur gravem dolorem capitis; Bon. D. 7. q. 2. p. 1 n. 17. Hoc tamèn intelligendum de eo, qui non posset celebrare ob talem morbum sine proximo periculo deficiendi, vel notabiliter errandi, ut innuit idem Bon. n. 18, nam optimam in hoc tradit regulam Laym. c. 7 n. 6 cum Soto, Tol. Avil. et aliis, quemcumque morbum non inducere irregularitatem, nisi vel exercitium Ordinis impediât, vel notabile scandalum sivè indecentiam afferat. Item irregularis est qui laborat paralyti, ut cum Bos. Pal. n. 3 et Conc. p. 496 n. 4, qui benè ait, id intelligi tantùm de eo, qui manus ità tremulas habet, ut sit periculum effundendi Calicem. Item qui tantum patitur tussim, ut sit periculum in suscipienda Eucharistia; Bon. p. 1 n. 21 cum Ugol. Majol. etc. communiter. Item abstemius qui vinom nequit sumere nisi cum periculo emovendi; Tour. p. 39 etc. Conc. l. c. hic enim esset irregularis de jure divino; nec enim Papa dispensare potest, ut Sacrum celebretur in una sola specie, ut diximus l. 6 n. 196.

Secundò incurritur irregularitas ex defectu corporis, ⁴¹⁰ quandò corporis vitium magnam affert deformitatem sivè horrorem, ut habetur ex c. Presbyterum,

de Cler. ægrot. et alias de corp. vit. Hinc ratione deformationis sunt irregulares l. ii, quibus deest aliquod membrum, nempe qui carent naso, ut in c. penult. de corp vit. vel habent nimis deformem, nempe valdè distortum, aut valdè demissum, aut promissum, ut Tamb. c. 8 §. 1 n. 19. Bon. p. 1 n. 2 et Viva q. 9 art. 4 n. 15. Item si alicui est erutus oculus, sive dexter. sive sinister, ut in c. ult. Dist. 55. Probabiliter verò dicunt Sylv. ap. Croix. l. 7 n. 500 in fine, Tour. t. 2 p. 40 cum Pontas, Ronc. 6 R. 2 cum Tamb. et alii, hunc non esse irregularem, si deformitas illa reparari possit oculo vitreo. Sic pariter etiàm est irregularis qui caret auriculis, nisi talis defectus capillis aut aliter tegatur, ut dicunt cum Bus. Salm. c. 9 n. 68 Tamb. §. 1 n. 8. Renzi t. 2 p. 670 qu. 2. Dian. p. 4 tr. 2 R. 73. Pal. D. 6 p. 11 n. 3 cum Laym. et Bonac. ac Tour. p. 40 cum Con. Avila, et Pontas.

§¹¹ II. Leprosi, ut habetur in cap. Tua nos, de Cler. ægrot. ubi interdicitur leproso celebrare *pro scandalo, et abominatione populi*; undè si abesset scandalum, ut in loco privato, hic posset celebrare; ità Pal. de Euch. p. 13 n. 5. Salm. eod. tit. c. 7 n. 56 et Bon. de Irr. D. 7 q. 2 p. 1 n. 20 cum Mol. Ugol. et Majolo. Sic pariter sunt irregulares qui habent labia corrosa, vel abscissa ad instar leporis; Tamb. §. 2. n. 11 Tour. p. 40. Viva q. 9. ar. 4 n. 15. Idem dicunt Tour. p. 41 v. Quod, et Holzm. p. 419 n. 363 de eo qui laborat morbo gallico, qui foris apparet: aut qui habet faciem ex alio morbo valdè maculatam, ut Laym. c. 7 n. 1.

§¹² III. Monstruosi, nempe qui gibbam habent valdè enormem, nimirum (ut docent Anacl. p. 515 n. 32. Renzi p. 671 q. 4 et Bon. p. 1 n. 9 cum Avil. Mol. Ugol. Reg. et aliis) si gibbositas vel sit conjuncta cum nimia deformitate vel debilitate, prout si nequeat recto capite stare. Item pigmæi, sive nani, nempe ità breves staturâ, ut ad risum moveant. præsertim si habeant caput valdè ingens, ut Tamb. §. 1 n. 2. Tour. p. 4 n. 7 et Renzi p. 672 q. 5 cum Sayr. Majol. Hear, et aliis;

vel (ut ait Laym., in Indice, v. Irregularis) illi qui ita staturâ parvi sunt, ut brachia extendere non possint, quantum necesse est ad altaris ministerium. Item Æthiopes, qui apud nos risum afferrent, ut Tourn. l. c. et Ugol. de Irr. c. 50 n. 4. Quàmvis hoc negent Majol. et Gavant. apud Tamb. § 1 n. 24. Color autem subfuscus, sivè rubens non nocet altaris ministerio, ut idem Ugol. Fill. c. 6 n. 171, et Tamb. n. 22, cum Majol. Item hermaphroditi, etiãmsi in eis prævaleat sexus virilis, ut Suar. D. 51 s. 2 n. 2. Laym. c. 7 n. 1. Nav. c. 27 n. 203. Bon. p. 1 n. 15. (Dicunt tamen Tolet. l. 1 c. 63 n. 6. et Escob. l. 53 n. 209, cum Corn. contra Conc. p. 497 n. 5,) quod hic defectus tunc pariat irregularitatem, quando est notus, non verò quando est occultus.

Super his notandum 1. quod si aliquis ex præfatis ⁴¹³ defectibus corporis superveniat Ordinibus jam susceptis, Sacerdos non impediatur ab actibus illius Ordinis, quos potest exercere sine incongruitate et indecentia, ita ut Sacerdos cæcus aut claudus possit excipere Confessiones, canere Evangelium, etc. ex c. 7. de Cler. ægrot. ubi: *ipsum autem fungi cæteris Sacerdotalibus officiis minime prohibemus.* Notand. 2. quod si talis defectus antè Ordines adveniat, absolute induciat irregularitatem, non solum ad illum Ordinem, cujus exercitium impedit, sed ad omnes alios, ut communiter docent Nav. c. 27 n. 200. Bon. p. 1 n. 58. Escob. l. 53 n. 216. Pal. p. 10 n. 4 Salm. c. 8 n. 72. in fin. cum Corn. et Pell. ac Cabassut. l. 5. c. 19 n. 15. cum Aug. Ugol. et Avil. contra Palad. et alios. Ratio, quia, cum omnes Ordines Sacerdotium respiciant, exclusus à Sacerdotio, censetur etiãmsi ab omnibus Ordinibus repulsus.

In hac autem irregularitate proveniente ex defectu ⁴¹⁴ solus Papa potest dispensare, v. g. ut cæcus ordinetur: Feruntque Fill. Henr. et Majol. ap. Tamb. c. 8 § 3 n. 2. quemdam Papam dispensasse cum cæco, ut adhibito adjutore perito celebraret * (Cæterum S. C. ut refert P. Zach. Ann. ad Croix l. 7 n. 500, *censuit, bend*

posse dispensari cum cæco, etiã ex utroque oculo, quã jam sit Sacerdos, ut celebret, cum assistentia alterius Sacerdotis. Secũs verò, si laicus, pro quo dicit non esse consulendum Pontifici. pro dispensatione ad Primam Tonsuram, nec etiã ad recipiendum Beneficium simplex) * Censet pariter Tamb. posse Papam dispensare ad Sacerdotium cum eo qui caret manibus, ut possit saltẽ excipere Confessiones, conciones habere, etc. sed veriũs hoc negat Avil. de Cens. p. 7. D. 3. d. 3. quia potestas suprã Corpus Mysticum fundatur in potestate suprã Corpus Reale Christi. undẽ qui ineptus est ad primam, iucapax est secundæ. Prælati autem Regulares etiã possunt dispensare in hujusmodi irregularitate, non autem Episcopi (ut diximus n. 400.) qui tantũ in dubio, an defectus corporis notabiliter impediatur exercitium Ordinis, vel an magnam afferat indecentiam, possunt declarare, sivẽ judicare, ut communiter docent Suar. D. 51. s. 2 n. 16. cum Nav. et Sylv. Laym. c. 7 n. 7. Dian. p. 4. tr. 2. R. 73. cum Miranda et aliis, ex c. 2. de Corp. vit. An autem Prælati Regulares possint de hoc judicare respectu ad suos subditos? Negant Barb. All. 42 n. ult. et Dian. p. 2. tr. 6 R. 61. cum Rodr. Henr. et Camp. Sed valdẽ probabiliter affirmant Bus. ut suprã n. 402. Suar. l. c. Laym. n. 6. Salm. c. 9. n. 78. cum Avil. et Pell. et probabile putat Diana l. c. R. 73. cum Peyr. Myranda, et Avila. Ratio, quia Prælati Regulares respectu ad suos habent jurisdictionem Episcopalem, ad quam tale iudicium magis pertinet, quã ad characterem. Rectẽ verò ait Suar. posse Episcopum ordinantem admittere, vel rejicere talem Ordinandum.

415. Quæ autem dicta sunt, spectant ad eos, qui laborant aliquo corporis defectu sine propria culpa; si verò defectus advenit ex eorum culpa, puta si quis membrum, vel ejus partem sibi amputaret ex prava intentione, ipsi fiunt irregulares, etiãsi defectus non impediatur exercitium Ordinis, nec deformitatem afferat, quia irregularitas hæc imposita est in pœnam stævitici in semetipsum undẽ in c. Qui p. 6. Dist. 55.

ut diximus n. 365. in fin. declaratur irregularis, *qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscindit*. Ad hanc tamen irregularitatem incurrendam requiritur culpa gravis, ut benè ait Tamb. c. 8 § 2 n. 3. Aliàs tanta pœna non haberet debitam cum culpa proportionem. Alii præterea requirunt, ut tale crimen sit notorium, ut Suar. D. 51. sess. 1 n. 8. Bon. q. 2. p. 2. et alii ap. Tamb. n. 8. Sed veriùs hoc negant Pal. D. 6. p. 12 n. 2. Salm. c. 8 n. 71. cum Garc. et Tamb. l. c. cum Sayr. et Mol. quia talis irregularitas non innititur notorietati culpæ, sed crimini sævitiei, quam quis in seipsum exercet. Rectè tamen ait Tamb. n. 9. quod Episcopus ex c. Liceat 6. Tridentini sess. 24. poterit cum illo dispensare, si crimen sit occultum, adhuc si defectus membri sit patens, nam Concilium universè concedit Episcopis facultatem dispensandi in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus.

Quid dicendum de Eunuchis? Resp. Qui est eunuchus propter abscissionem virilium, aut testiculorum, factam à Medicis causâ morbi, vel antè usum rationis, vel propter injuriam alterius, hic non est irregularis, ut communiter cum Busem. dicunt Salm. c. 7 n. 70. in fin. et Tamb. § 2 n. 11. idemque patet ex cap. Si quis à Medicis 7. et c. 8. ac. 9. D. 55. Ridiculus autem (ait Nav. c. 27 n. 200.) est error illorum, qui putant opus esse, ut testiculos desiccatos secum gestet is, qui vult ordinari, aut celebrare. È converso qui ex ira aut zelo indiscreto servandæ castitatis abscindit sibi virilia, aut testiculos, certè fit irregularis, ut habetur in c. Si quis 4. Dist. 55. ubi dicitur; *Si quis abscindit semetipsum, idest si amputavit sibi vtriusque, non fiat Clericus*. Et in c. Hi qui 5. ead. Dist. ibi: *Hi qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad Clerum pervenire non possunt*. Item in c. si quis 7. ib. dicitur, *nullum debere promoveri de his qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere*. Et idem communiter docent DD. de eo qui propter eadem motiva permittit ab alio amputari, ut dicunt Tamb. n. 13. et Salm. n. 69. utique infertur ex c. Si quis 9. D. 55.

- 417 Quid verò si quis causam dederit tali abscissioni, sed absque suo consensu, prout cum aliquis, accedendo ad conjugatam, dat causam, ut à Marito virilia sibi abscindantur? Suar. D. 51 s. 2 n. 8 et Bon. q. 2 p. 2 n. 33, censet hunc esse irregularem. Sed valdè probabiliter negat Tolet. l. 1 c. 82. Tamb. § 2 n. 25. Conc. D. 18 d. 13 num. 108. Gibal. c. 3 q. 1. Hurt. Diff. 14 n. 52 et Pal. p. 12 n. 3; cum Garcia, etc. Ratio, quia (ut sæpè dictum est) irregularitas, ut incurratur, debet esse expressa in jure; nullibi autem habetur, quod ille qui abscissioni causam dedit, et sine suo consensu abscissus est, fiat irregularis: verba enim illa textûs in c. 5, ut suprâ, *rem hanc affectant*, idem significant (ut cuique patet) ac appetere sive exquirere; qui autem adulterium vult, etiâsi abscissionem præviderit, eam non appetit nec exquirit.
- 418 Præterea, dicunt Pal. d. p. 12 n. 14, et probabile putant Tamb. § 2 n. 16 et Pelliz. apud Salm. n. 70. (qui huic sententiæ videntur adhærere) contra Suar. Mol. et Sayr. ap. Dian. p. 10 tr. 13 R. 11, quod si quis amputet sibi testiculos, vel amputari sibi faciat ob vocem conservandam, non fiat irregularis, cum id non faciat ex indignatione, aut zelo indiscreto castitatis; ut requiritur ad hanc irregularitatem incurrendam, in d. c. Qui partem 6 et c. Si quis 9 Dist. 55. Tantò magis, quod textus præfati tantum loquantur de amputante sibi virilia, non autem testiculos.
- 419 Item rectè ait Tamb. d. § 2 n. 18 et 19, quod si quis attentet se occidere, aut mutilare, non sit irregularis; illud enim *affectant* in dicto Can. Hi qui 5, intelligitur de consensu effectu secuto attentationis, ut patet ex contextu. Dicit tamen idem Tamb. num. 20, cum Cornejo, quod si quis attentaret publicè se occidere, contraheret irregularitatem ob infamiam.
- 420 *Terzia, ex defectu Natalium, ex quo irregulares sunt omnes illegitimi, eò quod ratione originis reputentur viles.* * (Ità ex c. 1 et fin. de Fill. Presbyt. Et hoc etiâsi sint occulti, ut communiter docent Bon. D. 7 q. 2 p. 3. Pal. D. 6 p. 9 n. 2 et Salm. c. 9 n. 43, cum Avila, Sayr. Pelliz. et Cornejo.) *

» Tales autem communi jure legitimantur I. Per⁴²¹
 » *subsequens matrimonium* inter eorum parentes,
 » modò hi tempore conceptionis potuerint validè con-
 » trahere. * (*Undè si adulter mortua conjuge ducat mu-*
 » *lierem, ex qua filium habuit, iste manebit illegitimus,*
 » *ex c. Tanta. Qui filii sint legit.*)* »

Valdè autem probabiliter dicunt Sanch. de Matr.
 l. 8 D. 7 n. 19. Pont. eod. tit. c. 3 n. 2. Anacl. p. 516
 n. 33. Bon. p. 3 n. 5, et Salm. c. 9 n. 47, cum Say. Pel.
 Diana, et Corn. contra Suar. D. 50 s; 1 n. 3. Tourn. t.
 » p. 26, sufficere ad legitimandam prolem, et eam
 reddendam immunem à defectu natalium; quod Ma-
 trimonium fieri poterat tempore natiuitatis, ut colligi-
 gitur ex d. c. Tanta. Qui filii sint legit. ubi dicitur quod
 proles sit illegitima, *si vir vivente uxore sua aliam co-*
gnoverit, et ex ea prolem susceperit. Susceptio enim
 prolis veriùs non fit per conceptionem, sed per natiui-
 tatem: saltèm ibi Pontifex certè loquitur de filio jam
 nato, dum ait, illum *ab hereditate repellendum*: ergò,
 cum oppositum saltèm sit dubium dubietate juris,
 non censetur in eo casu imposita irregularitas, quæ
 (ut sæpè repetitum est) non incurritur, nisi in jure
 sit expressa. Et novissimè Bened. XIV, hanc senten-
 tiam amplissima dissertatione in forma Epistolæ in
 Bullar. suo t. 1, in ordine 213, responsivæ ad Archie.
 S. Dominici in insula Hispaniola illustravit, et sic de
 hoc casu § 3, suum sensum aperuit: *In qua controver-*
sia satis ardua, cum inveniantur Textus Textibus con-
trariis; cum Doctores Doctoribus adversentur, si à nobis
judicium interponendum foret; non aliter id à Nobis fe-
ret, quàm secundùm sententiam in Tribunalibus, et Curia
illius Religionis receptam, in qua esset pronunciandum.
 In § 4, procedit ad aliud dubium, quod ità resolvit:
Sed cum certum est Matrimonium inter illius Parentes
contractum, incertum verò tempus, quo filius conceptus,
et in lucem editus fuerit, filium hunc legitimum censere-
mus, cum Judex in dubio debeat in bonum, et commoda
Prolis propensus esse. His positis, sic ego pro prima
 sententia argumentor. Igitur si in dubio Judex in bo-

num proles judicare debet, ubi talis casus nullâ Tribunalium sententiâ decisus reperitur, cum simus in dubio ob Textuum, et Doctorum discrepantiam, potiùs proles judicanda est legitima, quàm illegitima, siquidem etiàm in hoc casu certum est eam in Matrimonii constantia editam fuisse, et incertum, an debeat attendi tempus conceptionis, an verò ortus.

423 Præterea hic notandum 1. cum Salm. n. 49, quod si filius naturalis antè Parentum Matrimonium esset Ordinibus Sacris initiatus, illo secuto, licitè possit in eis ministrare, et ad alios ascendere sine dispensatione: quia, licet peccaverit Ordines suscipiendo, tamen nullam noxam ob hoc crimen contraxit irregularitatis: antiqua autem irregularitatis jam ablata est per subsequens Matrimonium. Notandum 2. quod talis legitimatio fiat per subsequens Matrimonium etiàm non consummatum, puta si in articulo mortis contrahitur, quia ex dicto c. Tanta, virtus legitimandi tribuitur cuicumque valido Matrimonio.

424. Notandum 3. quod filii nati ex Matrimonio irritò ob aliquod impedimentum occultum, tamen putato valido, saltèm ex uno Sponsorum, censeantur legitimi; ità communiter Suar. D. 50 s. 1 n. 6. Bon. q. 2 p. 3 n. 5. Conc. p. 497 n. 6, et Tourn. p. 35 n. 3, cum Pontas, et patet ex c. Cum inter 2. Qui filii sint legit. ubi: *Cum parentes eorum publicè et sine contradictione Ecclesiæ inter se contraxisse noscantur... sancimus, ut filii eorum habeantur legitimi.* Et idem confirmatur in c. Ex tenore. eod. tit. Secùs verò, si ambo Parentes tempore Matrimonii fuerint in mala fide, ut habetur in c. Cum inhibitio 3 § si quis de Claud. desp. ibi: *Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter omne interdictum etiàm in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumserint.* Et sic pariter docet Suar. l. c. n. 11. Illegitimos esse filios natos antè Matrimonium invalidè contractum, licet ambo Parentes putaverint validum, quia pro his nullus habetur textus eos ut legitimos approbans.

Notandum 4. quod filii nati ex Matrimonio clandestino, idest sine Denunciationibus, ac sine licentia Episcopi inito, etsi coram Parocho et testibus, reputentur illegitimi, etiãsi Parentes in bona fide propter ignorantiam contraxerint ex eod. §. *Si quis*, ut suprã in dict. c. 3. ubi dicitur: *Si quis verò hujusmodi clandestina, vel interdicta* (scilicet absque Proclamationibus, ut priùs in textu explicatur) *conjugia inire præsumserit in gradu prohibito, etiã ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsùs illegitima censeatur.* Id tamen limitat Suar. D. 50. s. 1. n. 1, pro foro conscientie, si Parentes adhibuerint debitam diligentiam; sed meritò Bossius de contr. Matr. c. 8. n. 52, hanc limitationem non admittit, quia legitimatio filiorum ex Matrimonio nullo est beneficium indultum à lege, sed lex denegat illud filiis Parentum, qui contra interdictum Ecclesie contraxerunt, ut dicitur in præfato textu, et confirmatur in cap. Cum inter. mox suprã relato verbis illis, *publicè et sine contradictione Ecclesie.*

« II. Legitimantur filii per *Professionem Religiosam*; 428

- » quàmvis ad dignitates etiã in religione, v. g. Abbatiam, Prioratum etc. promoveri non possint sine dispensatione. V. suprã d. 3. * (Itã ex Bulla Greg. XIII. ac Salm. c. 9. n. 55. *Quàmvis aliundè Prælati*
- » *Regulares ex aliis Privilegiis possint dispensare*
- » *in irregularitate cum suis subditis illegitimis, ut probant*
- » Salm. c. 9. n. 56. 57 et 58. Vide etiã dicta n. 354.

» III. Per *Dispensationem Pontificiam.* »

Papa non solùm potest illegitimis Dispensationem concedere, sed etiã ipsam legitimationem, quæ irregularitatem aufert quoad omnes effectus. Itã comm. Sanch. de Matr. l. 8. D. 1. n. 28. Pal. p. 9. n. 6 et Salm. c. 9. n. 50 cum Azor. Sayr. et Corn.

Episcopus verò potest cum illegitimo dispensare tantum ad Ordines Minores, et ad Beneficium simplex, 429 ex c. 1 et 2 de Fil. Presbyt. in 6. Ac etiã ad Canoniciatus in Collegiatis, vel ad portiones non integras in Cathedralibus, vel ad alia Beneficia, quibus non est

annexus Ordo Sacer. Non verò ad Beneficium curatum, ut habetur in c. Is qui de Fil. Presbyt. in 6 hoc certum est apud omnes.

429 Sed dubit. 1. An Episcopus possit dispensare ad recipiendum Canonicatum in Cathedralibus? Affirmant Pontas verb. dispensare irreg. Caus. 28 et Tourn. t. 2 p. 29 n. 5 Gibert. Oltrado, etc. Quia (ut ajunt) omnis Canonicatus per se est Beneficium simplex, et licet Trid. sess. 24 c. 12 pro Canonicatibus in Cathedralibus requirat Ordinem Sacrum, tamen non requirit hinc et nunc, cum Clericus possit Canonicatum recipere in Minoribus, et deinde obtinere Dispensationem irregularitatis infra annum quem concedit Concilium ad Sacrum Ordinem suscipiendum. Probabilius verò negant Pal. D. 6 p. 9 n. 8 Less. l. 2. c. 34 n. 66. Barb. All. 45. n. 24. Conc. tom. 10 p. 497 n. 7 et Salm. c. 9 n. 51 et 52 cum Corn. Henr. Avila, et Philib. Ratio, quia, esto Canonicatus sit per se Beneficium simplex, attamen ex præscripto Concilii est annexus Ordini Sacro: undè per se statim Sacrum Ordinem requirit; quod autem infra annum possit provisus illum suscipere, est beneficium à Tridentino indultum, sed hoc naturam rei minimè immutat.

430 Dubit. 2 An Episcopus possit dispensare in hac irregularitate cum illegitimo occulto? Affirmant Dian. p. 1 tr. 15. R. 21 et Avila, Barbos. Pellez. Reg. Peyrin. etc ap Salm. qui probabile vocant; Quia (ut ajunt) Tridentinum concessit Episcopis dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto (præter homicidium.) provenientes, non distinguendo, an delictum fuerit proprium, aut alienum. Sed veriùs negant Laym. l. 2 tr. 5 pag. 3 num. 2. Suar. D. 50 s. 5 n. 5. Bon. q. 2 p. 3 in fin. Tourn. p. 28 n. 2 Dian. (se revocans) p. 4 tr. 2 R. 64. Pal. p. 9 n. 10, cum Hurt. et Salm. c. 9 n. 53, cum Con. Corn. et Philip. Ratio, quia hæc irregularitas propriè non est ex delicto, sed ex defectu; et veriùs illud *ex delicto*, intelligitur de delicto proprio, non alieno.

431 Dubit. 3 an Episcopus possit dispensare cum ille-

gitimo occulto, quodam ministrandum in Ordinibus Majoribus susceptis? *Prima* sententia, quam tenent Laym. l. 1 tr. 15. p. 5 n. 2. Pal. p. 9 n. 10, et Diana p. 4 tr. 2 R. 64, affirmat absolutè, si initiatus bona fide Ordinem susceperit, quia is jam acquisivit jus ad ministrandum: Imò etiàmsi mala fide, adhuc probabile putant, posse Episcopum cum eo dispensare, et argum. in c. Nisi cum pridem, de Renuntiat. ubi dicitur posse dispensari cum eo, qui culpabiliter suscepit Ordinem cum irregularitate occulta. *Secunda* verior sententia universè negat, eamque tenent Suar. D. 5 s. 5 n. 4. Fill. tr. 19 c. 5 n. 155, et Salm c. 9 num. 54, cum Cornejo. Et probatur ex c. 1 de Fill. Presbyt. in 6, ubi absolutè dicitur, quod Episcopi nequeant dispensare in irregularitate ex defectu natalium, nisi tantum ad Ordines Minores; undè cum illegitimus sit incapax ad Ordinem Majorem exercendum, non potest ad eum jus ullum acquirere. Illud autem, quod dicitur in textu citato, nempe quod etiàmsi cum eo qui culpabiliter processerit, poterit dispensari, certum est; sed ibi non dicitur ab Episcopo; ergò intelligendum ab habente potestate, scilicet Pontifice.

Dubit. 4. An filii expositi, quorum Parentes ignorantur, censendi sint illegitimi, et irregulares? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent Tourn. t. 2 p. 248 Fill. tr. 19 n. 141, et Bon. q. 2 p. 3 n. 10, cum Avila, Ugol. Reg. Reb. Garc. etc. Quia pro his vehementes adsunt conjecturæ esse illegitimos, cum legitimi non soleant exponi. *Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent Pal. p. 9 n. 2. Pont. de Matr. l. 2 c. 6 n. 4, et Salm. c. 9 n. 44, cum Con. Giball. Diana, et Pelliz. ac probabilem censet Suar. D. 50 sess. 4 n. 5. Ratio, quia ad hanc irregularitatem incurrendam requiritur, ut quis sit certus de sua illegitimitate; sed expositi sunt dubiè illegitimi, cum multoties Parentes etiàmsi conjugati propter inopiam filios exponant. Huic sententiæ magnum pondus tribuit **Declar. Greg. XIV. expedita anno 1591, quam AA.**
Tom. VII.

præfati referunt, ubi Pontifex declaravit in gratiam confraternitatis pro expositis, eos non reputari illegitimos nisi tales probentur. Giballinus apud Tour. l. c. licet sit pro hac sententia, dicit tamen, hanc Declarationem parùm probare, quia fuit facta in gratiam Confraternitatis; sed mihi videtur nimis probare, nam illa potius fuit edita in gratiam expositorum, quàm Confraternitatis. Saltèm dicendum, quod hujusmodi irregularitas in exposito non sit sufficienter expressa in jure.

- 433 « Principes verò sæculares non possunt legitimare, nisi tantùm in ordine ad officia sæcularia, et hæreditates. Porrò cum dubium est, an quis sit legitimus, non censi irregularem, contra Vasq. et alios » 5 vult Dian. p. 4 t. 2 R. 59 ex Avila, eò quod quilibet præsumatur legitimus donec contrarium probetur: neque tenèri hac in re credere ipsimet matèri, etiàm in fine vitæ, nisi rationibus vincat, vel pater etiàm asserat, ib. communi. * Vide dicta » l. 3 n. 654. *
- 434 » *Quarta* est ex defectu ætatis, de quo v. in Sacramento Ordinis. * (Vide dicta lib. 6 n. 783, ad n. XI. » et n. 799.) *
- 435 » *Quinta* ex defectu Sacramenti, sivè significationis matrimonii, ratione bigamiæ, eò quod bigamus non perfectè repræsenteret unionem Christi cum Ecclesia, quippè qui carnem suam divisit in plures uxores. Non sufficiunt autem ad hanc bigamiam sponsalia cum pluribus, etiàm secutâ cõpulâ; nec fornicatio, vel adulterium, vel matrimonium ratum cum pluribus: sed matrimonium verum, vel præsumptum cum duabus, et consummatum. * (Ut habetur ex cap. Debitum de Bigam. 7.) * Dixi, *vel præsumptum*; quia, licet quandoque secundum matrimonium sit nullum, juris tamen fictione, et interpretatione præsumitur bigamia, licet impropriè dicta.
- » Undè sequitur irregulares fieri sequentibus casibus.
- » 1. Qui vivente, vel mortua prima uxore cognita,

» secundam cognoscit , etsi matrimonium sit invalidum.

» 2. Qui viduam non virginem ducit , et cognoscit.

» 3. Qui ducit uxorem prius ab alio corruptam , etiam per fornicationem , et cognoscit , non tamen si ipse eam ante corrumpit , quia tunc non est divisio carnis in plures.

» 4. Qui propriam uxorem cognoscit , postquam ab alio per adulterium cognita fuit , quia ipsa jam divisit carnem in plures. Nec refert , etsi per vim vitata fuerit , vel vir corruptam , aut viduam esse ignoraverit : quia hæc irregularitas non oritur ex culpa , sed ex defectu significationis Sacramenti.

» 5. Qui post solemne votum castitatis de facto matrimonium contrahit , et consummat , etiam cum virgine : quia interpretatione juris censetur duo matrimonia contraxisse , unum spirituale cum Christo , alterum carnale cum muliere. Nec refert , quod invalidè contrahat ; quia , quantum est in ipso , effectus à parte rei ponitur.

Quinta igitur irregularitas oritur ex defectu sacramenti , nempe ex Bigamia , ut patet ex toto titulo de Bigamis. Idque illatum est ex illo Apostoli 1 ad Tim. 3. Oportet , *Episcopum unius uxoris esse virum*. Dicitur , ex defectu Sacramenti , quia is , qui duas duxit uxores , non potest aptè significare unionem Christi cum Ecclesia unica ejus Sponsa. Bigamia autem triplex est , *Vera , interpretativa , et Similitudinaria*. Et I. *Vera* est , quando quis cum duabus successivè verum contraxit Matrimonium , ut ex c. Præcipimus , et c. Dubium. De Bigam. Debet tamen utrumque Matrimonium esse consummatum (et consummatum juxta dicta de Matrim. n. 1075 , neque probat Sanch. l. 7 D. 93 n. 6 , cum aliis ex c. Debitum , de Bigam. ubi expressè petitur ad bigamiam conjugium commixtione corporum consummatum) , quia aliàs Conjux non dicitur cum pluribus carnem suam dividere , nisi per copulam consummatam , cum de duabus una fiat caro , ita communiter Sanch. de Matr. lib. 7 D. 83 n. 4. Bon. D. 7

qu. 2 p. 5 n. 2. Pal. D. 6 p. 8 n. 2. Salm. cap. 6 n. 25 ;
et alii passim.

437 II. Bigamia *Interpretativa* contrahitur ab eo qui juris interpretatione, sivè fictione quadam, censetur duas habuisse uxores, quàmvis reverà non habuerit. Hæc Bigamia quadrupliciter contingit, ut docet D. Thomas Suppl. q. 66 art. 1 Primus modus, quandò quis ducit viduam jam cognitam, etiàmsi ducat invalidè, ut patet ex c. A nobis, ult. de Bigam. Dicitur *cognitam*, nam secùs esset si primus vir eam non cognoverit, ex c. Debitum eod. tit.

438 *Secundus* modus, quandò quis ducit mulierem corruptam ab alio, ità communiter cum D. Th. loc. cit. Sanch. l. 7 D. 54 n. 7. Pal. p. 8 n. 4. Salm. c. 9 n. 25, et aliis. Et patet c. ult. D. 51, ubi declarantur Irregulares *Mariti corruptarum*; et ex c. Curandum dist. 34 ubi Hilarius Papa dixit: *Ne ad Sacros Ordines quisquam, qui uxorem non virginem duxit, aspiret.* Secùs si quis duceret mulierem à se priùs corruptam, ut communiter D. Th. l. c. art. 3 ad 2 et Salm. c. 9 n. 32, cum Sanch. Palao, Tolet. etc.

439 Sed hìc dubitatur 1. An fiat irregularis qui ducit corruptam, credens bona fide virginem? Negant Sa, Ledesma, et alii apud Sanch. de Matr. l. 7 D. 84 n. 15, quia hæc irregularitas contrahitur ex proprio facto: ergò ad eam requiritur actio advertenter et voluntariè exercita. Affirmant tamen communiter et veriùs D. Thomas Suppl. quæst. 66 art. 3 ad 3. Sanch. num. 8. Suar. D. 45 sect. 3 n. 15. Laym. c. 6 n. 3. Tourn. p. 59. Conc. t. 10 p. 498 n. 11. Barbos. All. 49 n. 9. Pal. p. 8 n. 6, cum Nav. Ab. Avila, et Garcia, ac Salm. c. 8 n. 30, cum Soto, Sayr. Henr. et Corn. Ratio, quia irregularitas hæc non est ex delicto, sed ex defectu significationis; undè bona fides non impedit, quin caro viri dividatur cum corrupta, licet virgo credatur.

440 Dubit. 2. An sit irregularis qui cum corrupta invalidè contrahit ob aliquod impedimentum dirimens? *Prima* sententia, quam sequimur, affirmat, et hanc tenent Suar. D. 49 sect. 3 n. 3, cum Ricch, et communi

ut asserit, item Tourn. et Covar. ac Corn. apud Salm. c. 9 n. 31. Et probant ex cap. A nobis ult. de Bigam. ubi dicitur irregularis quidam Diaconus, qui viduam ducit, etiãmsi nullum fuerit conjugium cum corrupta initum. *Secunda* verò sententia negat, et hanc tenent Sanch. de Matr. l. 7 D. 84 n. 11. Pal. p. 8 n. 4. Nav. c. 27 n. 195, et Salm. l. c. cum Valentia, Corn. Henr. Diana, et Pelliz. ibi testatur Farinac. ità à S. C. decisum. Ratio (ut ajunt) quia in præfato textu mentio fit de duobus conjugiiis contractis, uno spirituali, nempè sacræ Ordinationis, quã Diaconus desponsatur cum Ecclesia: altero carnali, licet invalido, et ideò Diaconus ille declaratur irregularis, non quia cum vidua contraxit, sed propter bigamiam similitudinariam, ut explicabitur n. 448. Sed respondetur, quod in textu citato non appelletur ille irregularis, quia duo Matrimonia contraxit, reverà enim non fuit maritus viduæ, cum invalidum fuerit conjugium, sed quia *cum eo* (ait Pontifex) *tamquàm cum marito viduæ dispensare non licet, non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere secuto.* Ergò non consideravit Papa (in quantum ad rationem irregularitatis) conjugium spirituale in sacra Ordinatione ab eo contractum, nam hæc irregularitas inducitur etiãmsi quis constitutus in Sacris virginem ducat, prout ostendemus d. n. 448. Sed eum declaravit irregularem, *tamquam maritum viduæ, propter affectum intentionis;* ergò non obstat, quod Matrimonium sit nullum.

Tertius modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretativam est, quando quis cognoscit uxorem postquàm illa adulterium commiserit, ex c. Si cujus. 11 et c. Si laici 12. Dist. 34 et ità communiter Sanch. l. 7 D. 84 n. 15. Suar. D. 49 s. 3 n. 16. Pal. p. 8 n. 6. Salm. c. 9 n. 33, et Barb. All. 49 n. 8, et alii omnes. Ratio, quia vir cognoscens uxorem ab alio cognitam, censetur ac si corruptam duxisset.

Sed dubit. 1. An talis vir fiat irregularis, si adulterium fuerit occultum? Negant Herincx, et alii apud Elbel de Irreg. p. 485 n. 260, quia (ut ajunt) in dict.

Can. Si cujus, dicitur: *Si evidenter fuerit comprobatum* (uxorem) *adulterium commisisse*. Affirmant verò Tourn. p. 63. Elbel l. c. cum communi ut asserit, et Bon. q. 2 p. 5 n. 5, cum Suar. Ugol. et Fill. Idque tenent, etiãsi mulier fuerit vi oppressa. Ratio quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, sed ex defectu significationis: et licet ista adultera non sit vera adultera, tamen verè carnem suam cum alio divisit, et seminationem habuit, ut requiritur. Verum Elbel l. c. primam sententiam probabilem vocat, quia verba suprâ relata; *si evidenter fuerit comprobatum adulterium*, satis videntur excludere adulterium occultum; sed hoc non obstante, prima sententia mihi magis arridet.

443 Dubit. 2. An fiat irregularis qui ignorans adulterium uxoris illam cognoscit? Negant Glossa in c. 2. de Bigam. v. In. bigamis, ac Rebuff. Lop. Sa, Led. etc. ap Sanch. D. 84 n. 15. Quia (ut ajunt) cognoscens uxorem, quam ignorat ab alio cognitam, non cognoscit modo rationali, undè non dicitur cognoscere adulteram. Sed communiter et veriùs affirmant Pal. p. 8 n. 6. Bon p. 5 n. 5. Bus. sup. n. 4. et Sanch. l. 1. cum Nav. Soto, Tolet. Bellarm. Palud. Cov. et innumeris aliis. Ratio, quia (ut diximus) hæc irregularitas ratione bigamiæ non est ex delicto, sed ex Sacramenti defectu, qui culpam non requirit.

444 *Quartus* modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretativam est, quando quis duo contrahit et consummat Matrimonia, unum validum, alterum invalidum. Pro hac irregularitate non habetur textus expressus, sed communiter DD. eam deducunt ex c. Nuper de Bigamis, ubi sermo fit de Clerico, qui antè Sacrum Ordinem Matrimonium contraxit, deindè jam ordinatus aliud inivit, ubique dicitur tamquàm bigamus reputandus, non propter Sacramenti defectum, cum secundum Matrimonium irritum fuerit, sed ob intentionis affectum ad duo Matrimonia cum copula secuta; ita D. Th. Suppl. qu. 66 art. 2. Tolet. l. 1 c. 26 n. 4. Salm. c. 9 n. 26, cum Corn. et Led. ac Sanch. D. 84 n. 3, circà medium, cum Soto, S. Antonia, Pal. Bellarm. Valent,

Sed dubitatur 1. An fiat irregularis qui duo Matrimonia contraxit, ambo invalida? Negant Dian. p. 4 tr. 2 R. 38. Item Avila, Conin. et Henr. apud Salm. c. 9 n. 28, qui probabile vocant. Ratio, quia (ut ajunt) hic casus non est expressus in jure. Sed probabiliùs affirmant S. Th. supp. q. 66 art. 2. Suar. D. 49 s. 2 n. 11. Bon. p. 5 n. 2. Pal. p. 8 n. 10. Tour. p. 61 q. 3. Conc. p. 498 n. 11. Salm. n. 28, cum Suar. Corn. et Sayr. ac Sanch. l. 7 D. 84 n. 3, cum S. Anton. Palud. Soto, Tolet. Bell. Sa, Valent. Led. Lop. et alii communissimè. Et probatur ex c. A nobis de Bigam. citato n. 440, ubi (ut vidimus) ille Diaconus, qui viduam duxit, *tamquàm maritus viduæ*, fuit declaratus irregularis, *non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis*. Ergò solus affectus irregularitatem inducit.

- Dubit. 2. An, si quis contraxit duo Matrimonia nulla bonâ fide, incurrit irregularitatem? Negat Sanch. d. D. 84 n. 6, cum Archid. Astens. et Bellamera, quia is potiùs censetur irregularis ex delicto, quàm ex defectu, cum in c. Nuper de Bigam. ille, qui antea uxorem duxerat, et postea constitutus in Sacris aliud conjugium contraxerat, dictus fuit irregularis, non propter defectum Sacramenti, sed ob affectum intentionis; ergò ob crimen affectûs punitus fuit: quandò igitur non adest crimen, non incurritur irregularitas. Sed comuniùs, et probabiliùs affirmant Sylv. verb. Bigamia q. 7. Angel. eod. verb. n. 9, item Jo. Andr. Ancharam. Abb. Henr. etc. ap. Sanch. l. c. in fin. Ratio, quia, in præfato textu non consideratur crimen affectûs, sed affectus ad secundum Matrimonium. Idque expressè confirmatur ex c. A nobis de Bigam. ut vidimus n. 440.

Dubit. 3. An incurrat irregularitatem qui fictè contrahit secundum Matrimonium, tantùm ad copulam extorquendam? Negant Pal p. 8 n. 7. Dian. p. 4 tr. 2 R. 38, item Avila, et Hurt. ap. Salm. c. 9 n. 27, quia tunc deficit affectus maritalis, qui requiritur in dicto c. Nuper, verbis To, *Propter affectum intentionis*. Sed probabiliùs affirmant Suar. D. 49. s. 2 n. 10. Tourn. p.

Can. Si cujus, dicitur: *Si evidenter fuerit comprobatum* (uxorem) *adulterium commisisse*. Affirmant verò Tourn. p. 63. Elbel l. c. cum communi ut asserit, et Bon. q. 2 p. 5 n. 5, cum Suar. Ugol. et Fill. Idque tenent, etiãsi mulier fuerit vi oppressa. Ratio quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, sed ex defectu significationis: et licet ista adultera non sit vera adultera, tamen verè carnem suam cum alio divisit, et seminationem habuit, ut requiritur. Verum Elbel l. c. primam sententiam probabilem vocat, quia verba suprà relata; *si evidenter fuerit comprobatum adulterium*, satis videntur excludere adulterium occultum; sed hoc non obstante, prima sententia mihi magis arridet.

443 Dubit. 2. An fiat irregularis qui ignorans adulterium uxoris illam cognoscit? Negant Glossa in c. 2. de Bigam. v. In. bigamis, ac Rebuff. Lop. Sa, Led. etc. ap Sanch. D. 84 n. 15. Quia (ut ajunt) cognoscens uxorem, quam ignorat ab alio cognitam, non cognoscit modo rationali, undè non dicitur cognoscere adulteram. Sed communiter et veriùs affirmant Pal. p. 8 n. 6. Bon p. 5 n. 5. Bus. sup. n. 4. et Sanch. l. 1. cum Nav. Soto, Tolet. Bellarm. Palud. Cov. et innumeris aliis. Ratio, quia (ut diximus) hæc irregularitas ratione bigamiæ non est ex delicto, sed ex Sacramenti defectu, qui culpam non requirit.

444 *Quartus* modus incurrendi irregularitatem ob bigamiam interpretativam est, quandò quis duo contrahit et consummat Matrimonia, unum validum, alterum invalidum. Pro hac irregularitate non habetur textus expressus, sed communiter DD. eam deducunt ex c. Nuper de Bigamis, ubi sermo fit de Clerico, qui antè Sacrum Ordinem Matrimonium contraxit, deindè jam ordinatus aliud inivit, ubique dicitur tamquàm bigamus reputandus, non propter Sacramenti defectum, cum secundum Matrimonium irritum fuerit, sed ob intentionis affectum ad duo Matrimonia cum copula secuta; ità D. Th. Suppl. qu. 66 art. 2. Tolet. l. 1 c. 26 n. 4. Salm. c. 9 n. 26, cum Corn. et Led. ac Sanch. D. 84 n. 3, circà medium, cum Soto, S. Antonia, Pal. Bellarm. Valent.

Sed dubitatur 1. An fiat irregularis qui duo Matrimonia contraxit, ambo invalida? Negant Dian. p. 4 tr. 2 R. 38. Item Avila, Conin. et Henr. apud Salm. c. 9 n. 28, qui probabile vocant. Ratio, quia (ut ajunt) hic casus non est expressus in jure. Sed probabilius affirmant S. Th. supp. q. 66 art. 2. Suar. D. 49 s. 2 n. 11. Bon. p. 5 n. 2. Pal. p. 8 n. 10. Tour. p. 61 q. 3. Conc. p. 498 n. 11. Salm. n. 28, cum Suar. Corn. et Sayr. ac Sanch. l. 7 D. 84 n. 3, cum S. Anton. Palud. Soto, Tolet. Bell. Sa, Valent. Led. Lop. et alii communissimè. Et probatur ex c. A nobis de Bigam. citato n. 440, ubi (ut vidimus) ille Diaconus, qui viduam duxit, *tamquam maritus viduæ*, fuit declaratus irregularis, *non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis*. Ergò solus affectus irregularitatem inducit.

- Dubit. 2. An, si quis contraxit duo Matrimonia nulla bonâ fide, incurrat irregularitatem? Negat Sanch. d. D. 84 n. 6, cum Archid. Astens. et Bellamera, quia is potiùs censetur irregularis ex delicto, quàm ex defectu, cum in c. Nuper de Bigam. ille, qui antea uxorem duxerat, et postea constitutus in Sacris aliud conjugium contraxerat, dictus fuit irregularis, non propter defectum Sacramenti, sed ob affectum intentionis; ergò ob crimen affectûs punitus fuit: quandò igitur non adest crimen, non incurritur irregularitas. Sed comuniùs, et probabilius affirmant Sylv. verb. Bigamia q. 7. Angel. eod. verb. n. 9, item Jo. Andr. Ancharam. Abb. Henr. etc. ap. Sanch. l. c. in fin. Ratio, quia, in præfato textu non consideratur crimen affectûs, sed affectus ad secundum Matrimonium. Idque expressè confirmatur ex c. A nobis de Bigam. ut vidimus n. 440.

Dubit. 3. An incurrat irregularitatem qui fictè contrahit secundum Matrimonium, tantùm ad copulam extorquendam? Negant Pal p. 8 n. 7. Dian. p. 4 tr. 2 R. 38, item Avila, et Hurt. ap. Salm. c. 9 n. 27, quia tunc deficit affectus maritalis, qui requiritur in dicto c. Nuper, verbis To, *Propter affectum intentionis*. Sed probabilius affirmant Suar. D. 49. s. 2 n. 10. Tourn. p.

61 q. 3, et Salm. l. c., cum Corn. Ratio, quia ad irregularitatem non requiritur affectus ille ad duo Matrimonia verè contrahenda, sed sufficit affectus ad duo Matrimonia exterius ineunda.

448. Idem videtur procedere respectu viri, qui contraxit cum violata, credens illam virginem, de quo dictum est n. 439. Et idem respectu viri ignoranter reddentis debitum Adulteræ, quæ sit occulta, vel quæ violenter fuerit oppressa, juxta dicta n. 442 et 443.

III. Demùm Bigamia *Similitudinaria* est illa, quæ contrahitur ex attentatione Matrimonii (quàmvis invalidi) cum corrupta, vel virgine post votum solemne emissum in Religione approbata, vel post susceptionem Sacri Ordinis. Hujusmodi enim nubentes similes sunt contrahentibus duplex Matrimonium, quatenus post connubium spirituale cum Christo initum, ab eo recedentes attentant Matrimonium contrahere, ita communiter DD. Suar. D. 49 s. 3 n. 2 et 6, Anacl. p. 517 n. 42. Sanch. l. 7 D. 85 n. 5. Salm. c. 9 n. 36, et alii passim ex c. Quotquot 23 et c. Monacho 32, 27 q. 1. Dummodò tale Matrimonium sit consummatum, ut adhuc communiter DD. docent, utque habetur ex dicto c. Monacho, ubi: *Si postea uxori fuerit sociatus.*

449. Minimè autem sunt audiendi Hurt. et Tanner ap. Salm. l. c. item Abbas, Hostiens et Archid. ap. Suar. D. 49 s. 5 n. 4. (qui improbabiler id probabile putat), dicentes hanc irregularitatem incurri tantùm à Monachis professis. Nam communissimè docent AA. eam incurri etiàm à Clericis constitutis in Sacris; ita idem Suar. n. 8. Salm. l. cit. Anacl. d. n. 42. Nav. c. 27 n. 195. Tolet. lib. 1 c. 26 n. 7, et Sanch. D. 85 n. 5, cum Sa, Valent. Graff. Lop. Led. Gabr. Philiar. et aliis pluribus. Idque clarè probatur ex c. 1. Qui Clerici, vel Mon. etc. ubi dicitur, posse Episcopum post peractam pœnitentiam dispensare cum Diacono, qui uxorem duxerit, ad Ordinem ministrandum; Ergò Diaconus ille jam habetur ut irregularis. Item in c. 2 eod. tit. dicitur: ne Episcopus permittat Subdiacono, qui Matrimonium contraxit, ministrare. Quàm-

vis igitur (ait Sanch.) talis Clericus non esset irregularis ex defectu ob bigamiam similitudinariam, saltè tamen incurrit irregularitatem ob delictum. Rectè autem rejicit Sanch. n. 11 et 17, opinionem illorum, qui dicunt fieri irregularem, qui Matrimonium contrahit post simplex votum castitatis, cum hoc in nullo jure sit expressum. Sic pariter ex eadem ratione nec est irregularis laicus qui ducit Monialem professam, quia jura loquuntur tantùm de contrahente post proprium votum; Sanch. n. 12 et Salm. n. 36, cum Sayr. Corn. et Henriq.

Quæres hîc, quomodò tollatur hæc irregularitas? ⁴⁵⁰
 Dico 1, quod hæc irregularitas non tollatur per Baptismum, ut docent communiter S. Th. d. q. 66 q. 4. Suar. D. 49 s. 5 n. 10. Sanch. l. 7 D. 83 n. 9 et Salm. c. 9 n. 37, cum Corn. Pelliz. etc. et videtur expressum in cap. Si quis viduam 1 d. 34. Dico 2, quod Papa possit in illa dispensare; Et licet in Canonibus de Bigamis dicatur; *Cum Bigamis non licet dispensare*, tamen hoc intelligendum sine gravi causa, ut docent Sanch. l. 7 D. 86 n. 6. Conc. p. 499 n. 14. Salm. l. c. cum Sayr. et Corn., item Tourn. p. 74 qu. 1, cum communi, qui ita fert dispensasse Lucium III, ex Glossa in cap. Lector 17 Dist. 34. Nec obstat dicere, hanc irregularitatem institutam fuisse à D. Paulo, juxtà dicta n. 430. Nam respondetur, quod Constitutiones Apostolorum, præcisè ut tales, non transcendant jus humanum, in quod utique Papa omnem potestatem habet.

Episcopus autem, in bigamia, si fuerit vera, aut in- ⁴⁵¹
 terpretativa, minimè potest dispensare, neque ad Ordines Sacros suscipiendos, neque ad ministrandum in susceptis, neque ad Beneficia ipsis annexa recipienda, ut communiter docent D. Thom. Suppl. qu. 66 art. 5 et Salm. c. 9 n. 39, cum aliis passim, et patet ex cap. Super eo de Bigam. Nec obstat textus in citato c. Lector, ubi dicitur Martinus Papa declarasse, quod Episcopus possit dispensare cum bigamo, ut fiat Subdiaconus. Nam respondent Suar. D. 46 sect. 6 n. 5 et

Tourn. p. 65, errasse Gratianum asserendo, prædictum Canonem esse Martini Papæ, cum plures AA. probent fuisse Martini Brac̄aren̄sis Collectoris multorum Canonum ex diversis Conciliis particularibus. Sed dato quod fuisset Martini Papæ, tamen, cum in toto titulo de Bigamis, prohibeantur Episcopi à dispensando in bigamia, videtur certum, prædicto Canoni fuisse derogatum. Præterquam quòd dicant Salm. c. 9 n. 39. quod tempore Martini Papæ subdiaconatus non adhuc esset ordo Sacer.

452 Sed rogatur, an possit Episcopus dispensare cum bigamo quòd Ordines Minores, et Beneficia simplicia suscipienda? Affirmant D. Th. in 4 D. 27 qu. 3 art. 3. Nav. cap. 27 n. 197, Sanch. l. 7 D. 86 n. 11. Conc. p. 599 n. 14, item Palud. Azor. Avil. Comit. et alii apud Pal. D. 6 p. 8 n. 17, et probabile putat Suar. D. 49 sect. 6 n. 5. Ratio, quia per susceptionem Minorum Ordinum initiati non mancipantur irrevocabiliter cultui Divino, et ideò Episcopis concedi ajunt hujusmodi dispensationem. Sed veriùs negant Suar. l. cit. Tourn. p. 65. Laym. c. 6 circa fin. Barb. All. 48. n. 25. Bonac. D. 7 p. 5 n. 15, et Pal. n. 18, cum Garcia ex Decl. S. C. Et probatur ex Trident. sess. 23 cap. 17, ubi vetatur assumere bigamos ad ministeria Ordinum Minorum; et ex c. un. de Bigam. in 6, ubi bigami expoliantur omni privilegio Clericali; sed clariùs probatur Decl. Sixti V. apud Fagnan. lib. 1 in c. Super eo de Bigam. in fine, quâ declaravit Pontifex suspensum quemdam Episcopum, eò quod contulerit bigamo Beneficium simplex, et ordinatum incidisse dixit in poenas malè promoti. Adversarii contra minime probant, undè Episcopi talem facultatem habeant. In bigamia autem similitudinaria bene possunt Episcopi dispensare, etiàm ad Ordines Sacros suscipiendos et ministrandos, ut docent Tolet. lib. 1 c. 26. Conc. Salm. cap. 9 n. 41. Suar. n. 18. Sanch. n. 20. Tourn. pag. 66 et Pal. n. 19, cum Garcia et aliis pluribus; Idque probatur ex cap. 4 de Cleric. cong. et cap. Qui Cler. vel vov. Et hoc currit (ut notant Salm.

d. n. 41, cum Corn. et Henr.) etiãmsi crimen fuerit publicum, cum hæc irregularitas proveniat ex defectu, non ex delicto, Rectè verò excipit Tournely cum communi, si talis Clericus duxerit viduam, vel corruptam, aut si antè Ordinationem fuerit cum aliqua muliere conjugatus.

Prælati autem Regulares ex Privilegio Sixti IV. 453 possunt dispensare cum suis subditis in omni bigamia: præter Privilegium Pauli III. (relatum à Salm. cap. 7 n. 59.) quo conceditur ipsis facultas dispensandi cum suis subditis in omni irregularitate; bigamiã non exceptã, ità Palaus p. 8 n. 21 et Salm. cap. 9 n. 42. cum Pelliz. Henr. Machad. Leand. etc.

« *Sexta* oritur ex infamia, sivè juris (quæ vel ex 454
 » delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione
 » personæ nascitur), sivè facti, modò crimen publi-
 » cum sit, ex occulto enim non oritur, si homicidium
 » et censuræ violationem excipias, ut docent Navar.
 » Coninc. Laym. contra Sylv. et Suar. qui ex occulto
 » etiãm oriri putant, modò infamiam ipso jure con-
 » nexam habeat. Porrò infamia ob crimen notorium,
 » vel per sententiam judicis contracta non tollitur,
 » nisi per dispensationem Principis, cujus auctori-
 » tate contracta fuit. Infamia facti, etiãm orta ex enor-
 » mi crimine, et digna depositione, tollitur per pu-
 » blicam, et constantem vitæ emendationem * (Vide
 » dicta ex n. 362. v. Hæc; *irregularitas enim ob infamiam ex defectu, et ex delicto in idem coincidunt.*)*
 » *Septima* oritur ex defectu libertatis. Undè irregu-
 » lares sunt I. Omnes servi propriè dicti, et (secun-
 » dùm Laym. l. 2 t. 1 c. 8.) etiãm originarii, donec
 » consequantur plenam libertatem »

Servus, qui sciente et non contradicente Domino 455 ordinatur, etiãm ad primam Tonsuram, eo ipso liber, manet, c. Si servus, et c. Nulli Dist. 54. Poterit tamen Dominus eum manumittere cum conditione, ut serviat in iis, quæ statui Clericali non repugnant, ex c. Nullus de Servis non ordio. Si verò servus ordinetur, ignorante Domino, remanet servus, nisi constituatur

in Sacris, et nisi insuper Domino reddatur duplum ab Episcopo, vel ab aliis cooperantibus, vel ab ipso servo; Quid quandò impotens est satisfaciendi? remanet servus, si est Diaconus; si verò sit Sacerdos, debet Domino inservire in omnibus quæ statum non dedecent, et Missas pro Domino offerre: nisi Dominus per annum sciens illum esse ordinatum, dissimulet, eumque non revocet. Ità Salm. c. 9 n. 60 et 61. ex Canonibus ibi allatis.

456. « II. Sunt irregulares Conjugati, nisi uxores con-
 » sentiant et castitatem voveant. (De hoc vide dicta de
 » Sacram. Ord. l. 6 n. 812.) * III. Curiales idest cu-
 » riæ sæculari obligati, facto juramento, vel stipen-
 » dio, ut judices, advocati etc. quamdiù talia officia
 » habent (Ut habetur in c. 1 et 2 et 3 D. 51. et c. unic.
 » de Oblig. ad ratioc. *Excipiuntur tamen ex tacita*
 » *concessione Pontificis, vel ex consuetudine Consilia-*
 » *rii Regis constituti pro casibus civilibus*, ut docent
 » Layman. Pal. Suarez, Cornejo, cum Salmantic.
 » cap. 9 num. 64.) * Excipe tamen, nisi habeant
 » specialem dispensationem Papæ pro illis offi-
 » ciis, uti quidam Clerici in aulis Principum, in
 » causis civilibus, non tamen criminalibus occupati;
 » vel nisi consuetudo sciente Papa id permittat. IV.
 » Milites saltèm quamdiù juramento tenentur; item
 » thesaurarii, et depositarii publici, et qui Remp. ad-
 » ministrant. * Vide dicta l. 3 n. 838.) * Item appari-
 » tores, et similes, qui sæva, turpia exercuerunt,
 » vel in causa sanguinis ministrarunt M. Leo p. 3 f. 369.
 457 » *Octavo ex defectu lenitatis, scilicet ex licita mu-*
 » *tilatione, vel homicidio in bello justo, vel iudicio.*
 » Quod ideò statuit Ecclesia, quia Sacerdos gerit per-
 » sonam Christi, qui utpotè lenissimus neminem un-
 » quàm læsit. Ad hanc autem requiritur, ut occisio,
 » aut mutilatio de facto sequatur. Undè non sufficit
 » voluntas, nec vulneratio gravis, Bon. 7 q. 4 Tan. d.
 » 6. q. 11 ».

Undè resolves.

- » 1. Non fit irregularis , qui mutilat , vel occidit in ⁴⁵⁸
 » defensionem inculpatam honoris , vitæ , castitatis ,
 » etc. vitæ etiàm proximi , quia in jure non statuitur
 » irregularitas , nisi ob homicidium in bello justo ,
 » vel iudicio. Tann. loc. cit. * (Vide dicta n. 389.) *
 » 2. Irregularis fit in bello , qui mutilat , vel occi- ⁴⁵⁹
 » dit propriâ manu , non autem Clericus exhortans
 » ad fortiter pugnandum in bello justo (secùs tamen
 » si ad occidendum hunc , vel illum in particulari) ;
 » idem est de Duce exercitûs , tubicine , etc. Bonac.
 » p. 4. (Clericus , si est in sacris , vel Beneficiatus , et
 » militat in bello , fit irregularis , si aliquandò sclopum
 » adhibuerit in aliquo conflictu , etiâmsi juramentum
 » præstaret , se nullum læsisse ; vide Card. Lambert. No-
 » tif. 101. n. 19. infra.) *»

In bello igitur justo defensivo utique non fit irre-
 gularis qui occidit ; ita Salm. c. 9 n. 20. Holzm.
 n. 388. et alii communiter ; id patet ex c. 2. de Im-
 munit. Eccl. et Clem. un. de Homic. In bello autem
 justo offensivo qui occidit est irregularis , non verò si
 alii occidant ; Holzm. loc. cit. et Benedictus XIV.
 Notif. 101 n. 15. ex c. Petitio tua , c. Diectus , c. Si-
 gnificasti , et c. de Homic. In bello verò injusto , si
 unus moriatur , omnes sunt irregulares , ut certum est
 apud omnes cum D. Thoma 2. 2. quæst. 64. art. 8.
 Hic notandum , Clericum (modò fuerit in sacris , aut
 Beneficiatus , et etiàm in conflictu bombas emiserit)
 esse irregularem , si militat , etiâmsi juret , se ne unum
 quidem læsisse , ut apud Lamb. legere est Notif. 101
 n. 19.

Qui hortatur ad occidendum in genere , etiâmsi ⁴⁶⁰
 bellum sit offensivum , modò justum , non est irre-
 gularis ; ita communiter cum Busemb. Bonac. D. 7.
 qu. 4. p. 4 n. 7. Tourn. p. 28. Conc. p. 501 n. 18. et
 Salm. c. 9 n. 19. ac alii passim , ex dicto c. Petitio
 tua , ubi declaratur irregularis tantum is , qui occidit.
 Quid si quis in bello justo hortetur ad occidendum in

particulari? Busemb. ut suprà, et Bonac. hunc non eximunt ab irregularitate. Sed probabiliter contradicunt Salm. c. 9 n. 19. quia tam in præfato textu, quàm in aliis sermo fit tantum de occidente, sivè de mutilante, non de exhortante.

- 461 » 3. In iudicio justo irregulares fiunt, qui ad mortem vel mutilationem cooperantur activè, et efficaciter, et proximè, per actionem ex natura sua ad id ordinatam. * (Ità ex Clem. un. Si furiosus, de Homic. et c. Clericis cap. Sententiam. Ne Cler. vel Mon. item cap. ex litteris, de Excess. Prælat. etc.) * Dicitur » I. Cooperantur, ut iudex ferens sententiam, Notarius eam scribens, ministri exequentes, testes, etc. » * *Transcribens verò sententiam non incurrit*, ut communiter Bonac. D. 7. quæst. 4. p. 1 n. 5 cum Suar. » Fill. Ugol. Reg. etc. Imò Natalis ab Alexand. et » Cabassut. ap Tournely p. 78. idem tenent etiàm de » scribente.

- 462 » Dicitur II. *Activè*, idest ex parte occidentium, » quia non fit irregularis, qui se tantum habet passivè, et ex parte ejus, qui occiditur, ut Confessarius hortans ad fatendum veritatem, vel ad acquiescendum sententiæ justæ, quam non potest differre, » nisi appellatione injusta. Corn. et Dian. p. 4. t. 2 » R. 99. * (Ità etiàm Holzm. n. 387. Tourn. pag. 78. v. » Dico 7.) *

- 463 » Dicitur III. *Efficaciter*, quia adjuvans, v. gr. » ferens ligna, ut comburatur antè jam suffocatus, » non fit irregularis, nec assistens supplicio, si suâ præsentia in illud non influat. * (Ità Suarez D. 47. » sect. 4. n. 10. Pal. p. 23. § 4. n. 2 Bonacina p. 1. » n. 18. et Salmanticens. cap. 9 n. 19. cum Avila, Diana, » et Giball. communissimè, contra Sayrum. Nec » obstat textus in cap. Sententiam. Ne Cler. vel Mon. » ubi vetatur Clericis interesse hujusmodi supplicii, » quia hic Canon vel est abrogatus, vel tantum venialiter obligat, ut docent Bonac. p. 1 n. 16. Salm. l. » c. ac Tourn. p. 78. v. Quale, testatur esse communem sententiam cum Avila, et Cabass. id non exce-

» *dere venialem culpam ; imò ibi Navar. et Avila cen-*
 » *sent minimè in hoc peccare Clericos in Minoribus.)* *
 » Dicitur IV. *Proximè*, quia qui remotè tantùm ⁴⁶⁴
 » cooperantur, non fiunt irregulares, ut qui gladios
 » faciunt, aut vendunt, item legislator leges capitales
 » condens. * (Ex c. Delatori 5 qu. 6. Aut suadens
 » Regi legem ferre ; Salm. c. 9 n. 7) * Concionator in
 » genere dicens, puniendos esse malefactores ; * (Ut
 » Salm., c. 9 n. 7 cum communi.) * Confessarius in-
 » terrogatus de reo, an mortem mereatur, si respon-
 » deat, judicem sine acceptione personarum fungi
 » debere, suo munere, quia hi omnes sunt tantùm
 » causa remota. * (Hoc etiàm est commune apud om-
 » nes : vide Salm. d. n. 7.) * Essent autem proxima,
 » ideoque irregulares, si quid facerent, aut dicerent
 » in particulari, ex quo mors alicujus sequeretur,
 » aut etiàm acceleraretur, v. gr. si quis efficaciter ur-
 » geret reum, ut scalam ascenderet, vel ad hoc illum
 » juvaret, vel si judici in particulari responderet,
 » hunc esse plectendum. * (Sentiunt itaque cum Bus.
 » Bonac. p. 1 n. 6 ac Avila, Sayr. Henr. etc. ap. Salm.
 » c. 9 n. 8 *fieri irregularem Confessarium, sive alius*
 » *qui consultus à Judice in particulari de Reo aliquo,*
 » *respondet ei, esse occidendum.* Sed probabiliùs id
 » negant Holzm. n. 387 cum Mol. et Laym. Pal. §. 3
 » n. 7. et 8 et Salm. loc. c. cum Vasq. Pelliz. Hur-
 » tad. Turrian. etc. *Ratio, quia irregularitas hæc ex*
 » *defectu lenitatis inflicta est tantùm concurrentibus ad*
 » *occisionem aut mutilationem ut ministris necessariis,*
 » *non verò aliis, et præsertim justè concurrentibus.* Ad-
 » dunt probabiliter Tour. p. 79 v. Dico 7. Busemb. et
 » alii infrà n. 466. *nec fieri irregularem Confessarium,*
 » *si moneat carnificem, ut suum munus, jam funga-*
 » *tur.)* *

» Possunt tamen subindè etiàm proximè cooperan- ⁴⁶⁵
 » tes excusari ab irregularitate, v. gr. 1. Si fiat ex in-
 » deliberatione, aut cum semiplena tantùm adverten-
 » tia, v. g. si dicat Confessarius ; *properemus*, aut
 » instiget jumentum, quo Reus vehitur. 2. Si coope-

- » ratio sit valdè exigua , ut si jubeat reum adhùc
 » unum gradum ascendere; quia minimum reputatur
 » pro nihilo , Avila , et Henr. apud Bon. qu. 4 part. 1
 » n. 9. Item Suar. Regin. Laym. etc. (contra Vasq.
 » Turr. Hur. Bann. etc.) qui censent ex homicidio
 » neminem fieri irregularem , nisi concurrat ut pu-
 » blicus minister justitiæ , sivè ad causæ probationem
 » sivè executionem ; vel ut privatus injustè , et cum pec-
 » cato. Quam sententiam probabilem censet Dian. p.
 » 3 t. 4 R. 79, et in addit. R. 15 et p. 8t. 7 R. 61. * (*Et reve-
 » rà valdè probabilis est juxtà Annotationem mox suprè
 » oppositam*) * Hinc negant fieri irregularem 1. Confes-
 » sarium , vel alium quemcumque , qui furem hortatur
 » ut scalam ascendat , caput supponat ad ictum exci-
 » piendum. 2. Eum , qui carnifici dicit , ut aliquid
 » aptet , quo citiùs extingatur reus. 3. Qui , dum
 » reus ad supplicium ducitur , suggerit viam brevio-
 » rem. 4. Qui vendit , vel commodat scalam , funes et
 » cætera instrumenta , etiàm qui furcam fecit. 5. Qui
 » interrogatus à judice , an teneatur reum condem-
 » nare , respondit , tenèri. 6. Eum , qui carnifici pu-
 » tanti , suspensum jam esse mortuum , significavit
 » adhuc vivere , ex quo calcans item pede occidit.
 » * (Ità etiàm Salm. cap. 9 ex n. 9 ad 11. cum Pal.
 » Pelliz. Hurt. Turrian. Diana , Machad. etc.) *
 466 » Dicitur V. *Per actionem ex natura sua* , etc. quæ
 » per se sit causa talis effectûs : quia effectus per acci-
 » dens non imputatur danti operam rei licitiæ. Hinc
 » non fit irregularis dicens carnifici : *nemo te impedit
 » facere tuum officium , ego meum feci* * (Ità probabi-
 » liter etiàm dicunt Tourn. p. 79 v. Dico 7 et Salm.
 » c. 9 n. 10. cum Avila , et Henr.) * Nec judices Ec-
 » clesiastici degradatum tradentes brachio sæculari ;
 » nec Clerici accusantes aliquem in causa criminali :
 » modò expressè protestentur , se non intendere , ut
 » puniatur pœna sanguinis ; sed tantùm , ut sibi , vel
 » suis satisfiat , vel impediatur mala sibi , aut aliis
 » imminetia. Vide Bonac. qu. 4 Tann. l. c. etc. *
 467 Ex c. Sententia sanguinis. Ne Cler. vel Mon. veti-

tum est Clericis in Sacris constitutis, vel Beneficiariis, et omnibus Regularibus se intromittere in causam sanguinis (intelligitur, undè mors aut mutilatio sequatur) judicando, vel testificando, exequendo, etc. Et ideo peccant mortaliter, si quomodolibet ad illam adjuvant.

Fiunt autem irregulares omnes qui ad sententiam⁴⁶⁸ sanguinis concurrunt, et I. Judices, eorumque Assessores; non verò Domini temporales, etiàm Ecclesiastici, committentes aliis hujusmodi causas, ex c. ult. Ne Cler. vel Mon. 6 nisi ipsi jubeant à Judice aliquem in particulari suspendi, vel sententiam statim executioni mandari; Pal. § 1 n. 6, et Salm. c. 9 n. 5, cum Henr. Corn. II. Testes voluntarii, qui liberè se offerunt ad testificandam contra Reum; etiàm si protestentur, se non intendere sententiam sanguinis; nam si coacti sint ad testimonium ferendum, sanè excusantur, ut rectè docent Suar. D. 47 sect. 3 n. 4. Bonac. p. 3 n. 8. Palaus § 3 n. 3, et Salm. c. 9 n. 12, cum Conin. et communi. Et idem dicendum de Advocatis, et Procuratoribus Accusatoris coactis ad eum tuendum; Salm. ibid. cum iisdem. III. Accusatores vel denuntiatores (sivè formales sivè materiales, nempe si tantùm exhibeant querelas; ut ait Tamb. § 11 n. 3, p. 298), qui coram judice sæculari excusant Reum de crimine digno sententiâ sanguinis, criminalem petentes vindictam. Et tunc tam Clericus, quàm laicus accusans fiunt irregulares, ut communiter Bonac. Pelliz. Pal. c. 9 n. 18. Cum hac autem differentia, quod Clericus, præter irregularitatem, quam incurrit, peccet mortaliter, si est in Sacris, vel Beneficiatus, et accuset sine justa causa; vel si adsit causa, et accuset sine protestatione, ut Salm. c. 9 ex n. 2. Minimè tamen irregularitatem incurrit Accusator (sivè laicus, sivè Clericus) qui accusat Reum, tantùm, ut proprium damnum præcaveat, vel sibi resarciatur, facta protestatione, se non velle pœnam sanguinis, ut habetur ex c. Prælati. De Homic. in 6. Et hoc currit, etiàm si talis protestatio fictè ponatur, ut Suar. D. 47 s. 2 n. 3. Bonac. p. 2 n. 11. Pal. § 3 n. 2, et Salm. c. 9 n. 15.

cum Avil. Con. Fill. Pelliz. Corn. Henr. etc. Necnon etiãsi fiat protestatio post accusationem, dummodò antè sententiam: Bon. n. 8. Sayr. Pell. et Salm. *ibid.* Advertendum verò, quod protestatio solùm suffragetur in causa propria, non autem in causa aliorum, nisi hi sint cognati, usquè ad quartum gradum, ut Pal. § 2 n. 6. Conc. p. 500 n. 19, et Salm. c. 9 n. 17, eum Bon. Corn. Pell. Henr. etc. vel nisi causa sit propriæ Ecclesiæ, ut Suar. n. 20, et Bon. n. 5, cum Mol. Sayr. Avila, Fill. Ugol. Rodr. Henr. etc. idem ait Conc. si causa sit domesticorum. Item, si damna sint in futurum aliis inferenda, ità ut non possint aliã viã reparari, potes et quandoque debes Clericum Reum accusare post protestationem, imò etiã protestatione omissa, ut ajunt Salm. c. 9 n. 17, quia talis accusatio est mera defensio innocentis.

469 Quæritur, an Episcopi possint dispensare in hac irregularitate, si fuerit occulta? Affirmant Dian. Sa, Barb. etc. apud Salm. c. 9 n. 23, Quia Trident. concedit eis dispensare in omnibus irregularitatibus, excepto homicidio voluntario. Sed veriùs Bon. p. 5 n. 13. Pal. § 5 num. 7, et Salm. *ib.* cum Bon. Ban. Hurt. Pal. etc. omninò dicunt, esse negandum, quia Concilium clarè ibi loquitur tantùm de irregularitatibus provenientes ex delicto. Prælati autem Regulares possunt cum suis subditis dispensare in hac irregularitate, sive occulta, sive publica; Quia Regulares concessionem universè habent dispensandi in omnibus irregularitatibus, excepto homicidio voluntario, juxtà limitationem datam n. 396, ità Dian. p. 2 tr. 4 R. 69 et Salm. c. 9 n. 24, cum Lez Bord. Dian. Cand. Villal. etc.

FACULTATES S. PŒNITENTIARIE.

Hic ultimò operæ pretium est annotare, in quibus casibus, aut censuris, irregularitatibus, inhabilitatibus, aut aliis pœnis recurri possit ad S. Pœnitentiarium pro absolutione, dispensatione, aut relaxatione. In Bulla, quæ incipit *Pastor bonus*, edita à N. SS. P. Bened. XIV. die 13. Apr. 1744, (in Bullario t. 1 Bulla

95) habetur, posse S. Pœnitentiariam I. absolvere à quibuscumque casibus et censuris, etiàm Bullæ Cœnæ Regulares pro utroque foro; Sæculares verò tam Ecclesiasticos, quàm laicos etiàm in utroque foro à censuris publicis latis à jure; et etiàm ab homine, si expiraverit jurisdictionis Judicia, vel si laetor censuras illas reservavit Sedi Apostolicæ, modò Judici et parti satisfecerint. Quod si pars injustè recuset satisfactionem oblatam, potest Pœnitentiarius convenientem satisfactionem imponere II. Posse absolvere Hæreticos occultos, modò nullos actus extrinsecos fecerint, ex quibus potuerint aliù dignoscere eos ut hæreticos; item publicos Hæreticos, casu quo non sit opus complices denunciare. Posse etiàm absolvere Principes, Administratores rerum publicarum, et Episcopos, ac alios Prælatos à casibus publicis Bullæ Cœnæ. III. Posse dispensare in oculis irregularitatibus, et inhabilitatibus, etiàm ex homicidio voluntario, non tamen ut post homicidium possint promoveri ad Episcopatum. Item etiàm ab inhabilitatibus, et irregularitatibus propter hæresim, modò fuerint penitus occultæ. IV. Posse dispensare cum homicidiis, et aliis, ut valeant profiteri in Religione approbata, et fieri deindè etiàm Sacerdotes. V. Cum malè promotis, ut omissos Ordines possint clam suscipere, non servatis interstitiis, et temporibus, non autem Sacros una die. VI. Posse dispensare cum occultis simoniacè ordinatis. VII. Posse convalidare titulos Beneficiatorum cum occulta inhabilitate obtentorum. VIII. Posse partem pretii simoniaci condonare ob delinquentis paupertatem. IX. Posse cum Gallis, Belgis, Polonis, et ulterioribus remittere fructus malè perceptos; componere verò cum Italis, Hispanis, etc. et pauperibus etiàm remittere. X. Posse remittere partem de malè ablatiis, vel retentiis, si Dominus sit incertus, casus occultus, et delinquens pauper, reliquum erogando in pauperes, vel pia opera in locis, si fieri potest, ubi illa ablata sunt. XI. Posse absolvere qui munera acceperint à Regularibus, modò non excedant decem scutos, vel

etiã si excedant, facta priùs restitutione, vel præstita obligatione satisfaciendi. XII. Cum puellis quæ virgines non sunt posse dispensare, ut fruantur legato virginibus relicto, in casibus tamen occultis, et in foro conscientie; vel cum virginibus, ut ineant Monasterium mulierum Pœnitentium. XIII. Posse relaxare juramenta, quæ non sunt in favorem alterius. XIV. Posse vota simplicia etiã castitatis dispensando commutare, aut complementum differre. XV. Dispensare commutando in alias preces, vel alia pia opera, super recitationem Divini officii. XVI. Dispensare in occultibus cum Regularibus quibusvis irregularitatibus, inhabilitatibus, et pœnis; non autem in publico defectu Natalium quoad Generalatum; in publicis verò non nisi auditis Superioribus. XVII. Posse absolvere Apostatas à censuris, cum reincidentia, si non redeant intra præfinitum tempus, dilata dispensatione super irregularitate, si quàm contraxerint, usquè ad actua-lem reditum: Posse etiã concedere, ut ipsi transeant ad alium Ordinem. XVIII. Posse concedere transitum ad Religionem laxiorem, modò ibi vigeat regularis observantia; non tamen ad Ordinem S. Benedicti antiquioris observantie; neque ad consimiles Congregationes cujuscumque Ordinis. Idem quoad Moniales ultra montes. XIX. Posse absolvere, et dispensare super defectibus, et censuris etiã ob Clausuræ violationem. XX. Item concedere Confessarium Monialibus, (vide dicta de hoc l. 6 n. 576.) XXI. Vacante Sede Apostolica, habere facultatem in foro conscientie etiã in casibus, à quibus vivente Pontifice non poterat; tamen cum reincidentia, si ad novum Pontificem petentes non se præsentent, hancque facultatem post Cardinalis Pœnitentiarum ingressum in Conclave transire ad Signaturam. Alia quæ pertinent ad Matrimonii materiam, vide l. 6 n. 114. Alia minùs scitu necessaria observare potes in citata Bulla, Pastor bonus.

Demùm hæc nota, quod, cum Litteræ S. Pœnitentie committuntur Magistro Theologie, vel Decreto-

rum Doctori, possint eas exequi Confessarii Societatis Jesu designati à Generali vel Provinciali de ejus licentia, ut concessit Greg. XIII. 3 April. 1582. Et idem possunt Lectores Jubilati Ordinis Minorum ex concessione Innocentii XI. 27 Nov. 1679. Ac ideò idem possunt omnes Regulares privilegii eorum communicantes : ità refert Elbel t. 3. Conf. 20 p. 506 n. 513.

*Læus Jesu nostro Redemptori, et Mariæ Immaculatæ
nostræ Reginae et Matri,*

ELENCHUS

QUÆSTIONUM

Quas Auctor, post primam Neapolitanam Operis editionem, rebus ad sedulioŕem trutinam revocatis, reformavit. In qualibet autem harum Quæŕtionum priùs annotatur locus libri primæ editionis, postmodum locus secundæ, ubi facta est correctio.

QUÆSTIO 1. An legatarius possit sibi compensare legatum relictum in testamento non solemni? In priori libro (col. 13 vers. 3 Probabile etiàm) relata est opinio Less. Mol. Gran. Salm. etc. qui id probabile dixerunt. Sed in hoc præŕsenti libro id reprobatum est. Vide l. 1. n. 35.

Qu. 2. An debitor donans aliquid suo creditori immemor debiti, excusetur à restitutione? In primo libro (col. 13 v. Hinc I.) relata est opinio Rebelli, Card. et Dianæ, qui probabilem putârunt opinionem affirmativam. Sed vide limitationem in hoc lib. 1. n. 34 et l. 3 n. 700 v. Qu. 2.

Qu. 3 An fur mittens Domino rem furatam per virum fidelem teneatur ad iterùm restituendum, si ille non reddat? in primo libro (col. 14 v. IV. Similiter) Pal. Sot. Ledes. et Gabriel adducuntur qui id negaverunt. Sed in hoc absolutè affirmandum probatur. Vide l. 1 n. 34.

Qu. 4. An sit obligatio ex superfluis statui elargiendi eleëmodynâ pauperibus laborantibus paupertate communi? In primo libro (col. 80 lit. A.) relata est opinio Soti, Nav. S. Antonini, Vasq. etc. qui negârunt. Sed in hoc melior visa est sententia opposita. Vide l. 2 n. 32 v. Quæritur.

Qu. 5. An sit obligatio corrigendi peccantem ex

ignorantia in legem humanam? In primo libro (col. 83 lit. A. v. Quær. hic.) visa est probabilior opinio negativa. Sed in hoc affirmativa probabilior visa est; Vide l. 2 n. 36.

Qu. 6. An qui inducit, sive directè sive indirectè proximum ad peccandum, semper peccet peccato scandali? In primo libro (col. 85 lit. A.) dictum est cum Pal. Sanch. Bonaç. Azor. etc. probabile esse, quod is non peccet contra obaritatem, nisi expressè intendat ruinam spiritualem alterius. Sed in hoc visa est vera sententia affirmativa; Vide l. 2 n. 45.

Qu. 7. An semper in Confessione sit explicanda circumstantia inductionis ad peccandum? in primo libro (col. 86 v. Nota.) reprobata est sententia negativa. Sed in hoc vide dicta l. 2 n. 46.

Qu. 8. An sit peccatum mortale petere ab aliquo quiddam quod ille non præstabit sine mortali, si jam sit paratus ad peccandum? In primo libro (col. 86 v. Quær. II.) relata est opinio Soti, Suar. et Azor. qui id negarunt. Sed in hoc dictum est, sequendum esse oppositum; Vide l. 2 n. 47.

Qu. 9. An peccent graviter mulieres ad suffornatum partem pectoris ostendentes? In primo libro (col. 89 lit. C. et col. 250 in fine) actum est de hoc puncto sequendo doctrinam Laymanni, Cajet. Nav. Salm. etc. Sed vide quomodo limitetur in hoc; Vide l. 2 num. 55 v. Quær.

Qu. 10. An liceat famulo comitari Herum ad lupanar, vel eum ducere curru vel sella? In primo libro (col. 94 lit. B.) relata est opinio Busembai, Nav. Manuel. etc. dicentium, hoc licere sola ratione famulatûs. Sed in hoc requiritur saltèm causa gravis damni subeundi. Vide l. 2 n. 64.

Qu. 11. An liceat famulo ratione famulatûs deferre munera meretrici Domini? In primo libro (col. 94 in fine Qu. 2) relata est opinio Busembai, et Sanch. id permittentium, si sit de esculentis et poculentis. Sed in hoc negatur; Vide l. 2 n. 65.

Qu. 12. An liceat famulo ob metum mortis subj-

cere humeros , vel deferre scalam Domino ascendentē ad fornicandum , aut vi aperire januam ? In primo libro (col. 95. Qu. 4) id omninò negatum est. Sed in hoc vide dicta l. 2 n. 66 v. Qu IV.

Qu. 13. An liceat vendere vinum ei. qui vendet mixtum aquâ ? In primo libro (Col. 69 lit. C. v. Pariter.) adducta est opinio affirmativa Palai, Sanch. et Tamb. si æquè commodè aliis vendi non possit. Sed in hoc id non admittitur, nisi ob metum mortis , vel infamiae ; Vide l. 2. n. 69 v. Qu VII.

Qu. 14. An liceat vendere ornatus puellæ iis abusura ? In primo libro (col. 96 lit. D. v. Eodem.) relata est opinio La Croix citantis Nav. Azor. Sanch. Bon. etc. qui dicunt licere , si illa æquè emeret ab aliis. Sed in hoc id non admittitur , nisi venditor notabile patiatur incommodum. Vide l. 2 n. 71. v. Eodem.

Qu. 15. An liceat Aurigis , et Nautis ob solum lucrum mercedis vehere meretricem ad Amasium ? In primo libro (col. 98 v. 8. Licet.) dictum est licere cum Salmant. Sanch. Azor. Navar. etc. Sed in hoc non admittitur nisi ob metum gravis damni ; V. l. 2 n. 75 v. An autem.

Qu. 16. An sit peccatum mortale sine gravi causa petere mutuum ab Usurario parato , vel Sacramentum à Sacerdote peccatore parato ad ministrandum ? In primo libro (col. 97 n. 4 v. Utrùm autem , et n. 7 v. Sed quæstio.) relata est opinio Lugonis , Soti, Sanch. Cajet. Led. Man. etc. qui id negârunt. Sed in hoc dictum est, id esse mortale tam contrà charitatem , quàm contrà justitiam , nisi gravis causa necessitatis , vel utilitatis interveniat ? Vide l. 2 n. 47 et 77 v. 4. Licitum , loquendo de Usurario ; et n. 79 de Sacerdote peccatore.

Qu. 17. An volenti frangere jejunium liceat sine gravis incommodi causa cibos præbere ? In primo libro (col. 97 n. 7 v. Volenti.) adducta est opinio Less. Cajet. Nav. et Vasq. id affirmantium. Sed in hoc reprobatum est ; V. l. 2 n. 80.

Qu. 18. An in materia simoniæ , et usuræ possit

deduci in pactum obligatio antidotalis? in primo libro (col. 118. lit. A. v. Quær. in fin.) dictum est cum Salm. Val. Cajet. Pal. Less. etc. id licere, si pactum sit remunerandi in genere, nulla addita nova obligatione. Sed id omninò reprobatur. V. l. 3 n. 53. et n. 764.)

Qu. 19. An juramentum execratorium sit verum juramentum? In primo libro (col. 146. lit. A. v. Notandum.) dictum est cum Salm. Bus. Sanch. Pal. etc. id communiter negari. Sed in hoc affirmatur, si in juramento expressè nominetur Deus; V. l. 3 n. 143.

Qu. 20. An in juramento assertorio sit mortale jurare cum defectu justitiæ? In primo libro (col. 148. lit. A.) dictum est, probabiliùs esse tantùm veniale. Sed in hoc additur esse mortale, si juratur ad firmandam detractionem; V. l. 3 n. 146.

Qu. 21. An cum peregrino possit dispensare in votis, juramentis, et legibus Episcopus loci, ubi reperitur? in primo libro (col. 758. lit. E. v. Nota hñc.) id omninò negatum est. Sed vide hic l. 1 n. 158.

Qu. 22. An maritus possit occidere eum, qui vult cum sua uxore adulterari? In primo libro (col. 239. v. Dicendum II.) id absolutè negatum est. Sed in hoc id non reprobatur, si vir antè factum occidat, ne adulterium eveniat; V. l. 3 n. 391. v. Quandò.

Qu. 23. An peccent graviter spectatores qui ad comœdiam turpem concurrunt pecuniâ, vel plausu? In primo libro (col. 251. v. Quær. 2.) dictum est, probabile esse non peccare spectatores secundos, nempe sine quibus etiàm comœdia repræsenteretur. Sed in hoc visum est oppositum: V. l. 3 n. 427. v. Num autem.

Qu. 24. An Beneficiarius expendens fructus Beneficii superfluos ad suam sustentationem in usus profanos, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 270. v. Utrùm autem.) probabilior cum S. Th. Sot. Lugo, Pal. Less. etc. visa est opinio negativa. Sed in hoc probabiliorē diximus oppositam, per se loquendo; V. l. 3 n. 492.

Qu. 25. An fur teneatur restituere cum damno graviore nempe si res non posset mitti ad Dominum, nisi expensis majoribus quam sit valor rei? In primo libro (col. 295. lit. B.) adducta est opinio Salm. Soti, Less. Pal. Con. et Bus. id negantium. Sed in hoc oppositum tenetur, nisi expensæ sint longè majores; V. l. 3 n. 598. 697. et 753.

Qu. 26. An accipiens rem à fure, qui rem furatam cum suis permiscuit, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 299. lit. B.) adducta est opinio negativa Tamb. cum Sanch. et aliis. Sed in hoc omninò reprobatur. V. l. 3 n. 612.

Qu. 27. An beneficiarius omittens Officium uno die possit excusari à restitutione, si suppleat alio? In primo libro (col. 310. in fine. Qu. 5.) relata est opinio affirmativa Salmant. Molfes. Palud. Bonac. etc. Sed in hoc tenetur negativa; V. l. 3 n. 667.

Qu. 28. An Beneficiarius omittens partem Officii minorem quàm integræ Horæ, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 311 qu. 5) relata est opinio negativa Nav. Tol. et Viva. Sed in hoc verior visa est opposita; Vide l. 3 num. 668.

Qu. 29. An Beneficiarius simplex omittens Officium teneatur restituere omnes fructus Beneficii? In primo libro (col. 312 qu. 10 v. Quid. etc.) adducta est opinio Henrici, Metinæ, et Manuelis, qui dicunt, eum tenèri ad restitutionem tantùm tertie partis fructuum. Sed in hoc illa reprobatur; V. l. 3 n. 673 v. Quid.

Qu. 30. An licitum sit donum accipere à donante debitis gravato? In primo libro (col. 327 lit. B.) relata est opinio affirmativa Less. Mol. Nav. Laym. etc. Sed in hoc refutatur. V. l. 3 n. 722.

Qu. 31. An sit necessarium in mutuo ad exigendum interesse, ut moneatur mutuarius de justo titulo, qui jam adeat? In primo libro (col. 343 lit. E. v. Sed dubitatur) delatum est opinioni negativæ. Less. Lug. Bon. Trull. etc. Sed in hoc verior est affirmativa; V. l. 3 n. 769 v. Sed dubitatur.

Qu. 32. An mutuator possit retinere lucrum exao-

tam, si aderat justus titulus, sed non monuit de eo mutuatarium, et contraxit bona fide? In primo libro (col. 394 Qu. III.) adducta est opinio affirmativa (licet tamquam minus probabilis) Lug. Dian. Sa, et Tanneri. Sed in hoc refutata est; V. l. 3 n. 773.

Qu. 33. An liceat res pretiosas quamplurimi vendere? In primo libro (col. 355 lit. D.) relata est opinio affirmativa Sot. Tol. Dian. Tann. Val. Reg. etc. Sed in hoc probabilior visa est contraria? V. l. 3 n. 807.

Qu. 34. An, facto monopolio injusto à Mercatoriis, liceat aliis eodem pretio merces vendere? In primo libro (col. 357 lit. G. v. Sed hinc.) relata est opinio affirmativa Salm. Bon. Trull. Reg. Med. etc. Sed in hoc omninò melior visa est negativa; V. l. 3 n. 817 v. Sed hic.

Qu. 35. An liceat rem infimo pretio emere ab aliquo nesciente ejus valorem? In primo libro (col. 357 lit. H. v. Idem.) Amplexatus sum opinionem negativam. Sed in hoc defenditur opposita; V. l. 2 n. 829 v. iidem.

Qu. 36. An liceat Clerico conducere prædia aliena ad saginanda propria animalia, ut postea vendat? In primo libro (col. 361 v. Quæres.) dictum est, id licere, si conductio non afferat magnam distractionem à ministerio sacro. Sed in hoc id non admittitur, quia non caret cupiditate turpis lucri; V. l. 3 n. 835 v. An verò.

Qu. 37. An pereunte re censita, pereat census de jure naturali? In primo libro (col. 366 v. qu. 3.) dicta est probabilis sententia negativa cum Soto, Pal. Salm. Covarr. etc. Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam; V. l. 3 n. 847.

Qu. 38. An cogens injurià alterum ad ludendum possit retinere lucrata? In primo libro col. 375 lit. D.) adducta est opinio negativa. Sed in hoc probabilior visa est sententia affirmativa, modò ille, qui cogit, non superet coactum peritià ludendi; V. l. 3 n. 880.

Qu. 39. An sit gravis obligatio relinquendi sua bona suis Fratribus et Sororibus? In primo libro (col. 398 lit. A.) relata est opinio Salmant. Nav. etc. dissentium

non esse, nisi illi extremè indigeant. Sed in hoc diximus omninò tenendum, peccare graviter relinquentem bona extraneis, si Fratres graviter indigeant; V. l. 3 n. 946.

Qu. 40. An liceat revelare crimen alterius ad vitandum damnum proprium, si notitia criminis vi aut dolo excipiatur? In primo libro (col. 407 lit. A. v. Sed hïc.) dicta est probabilis opinio affirmativa cum Salm. Less. et P. Nav. Sed in hoc melior visa est opposita; V. l. 3 n. 969 v. Sed hïc magna.

Qu. 41. An qui alteri occultam contumeliam irrogavit teneatur ad satisfactionem? In primo libro (col. 410 v. Sed quær. 1.) relata est opinio negativa Laym. et Molinæ. Sed in hoc diximus omninò sequendam affirmativam? Vide l. 3 n. 985.

Qu. 42. An lædant jejunium electuaria sumpta in modica quantitate ad delectationem? In primo libro (col. 419. lit. F.) adducta est opinio negativa cum Salm. Sylvest. et Abb. Sed in hoc dictum est, contrariam omninò tenendam; V. l. 3 n. 1019 quær. II.

Qu. 43. An potio chocolatis possit sumi toties quoties in die? In primo libro (col. 425 v. Orandum.) dicta est probabilis opinio affirmativa Patris Viva, si sumatur ut potus usualis. Sed in hoc talis potio non admittitur, nisi pro uno tantùm cyatho in die, ratione consuetudinis: V. l. 3 n. 1023 v. Secunda in fine.

Qu. 44. An Religiosus expendens cum licentia generali Prælati ad usus illicitos, peccet contra paupertatem, et teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 450 lit. E. v. II Quæstio.) vocata est non improbabilis sententia negativa cum de Alex. Suar. Bann. Lugo, etc. Sed in hoc affirmativam amplexatus sum; Videl. 4 n. 31 et l. 3 n. 873.

Qu. 45. An Patronus debeat præsentare digniores ad beneficium curatum? In primo libro (col. 469 lit. A. qu. 2.) dicta est probabilis opinio negativa cum Palao, Garcia, P. Nav. Rodr. etc. Sed in hoc dictum est. omninò tenendam affirmativam; V. l. 4 n. 97.

Qu. 46. An Episcopus conferens Beneficium simplex

minus digno peccet mortaliter? In primo (col. 291 quær. 2.) delatum est sententiæ negativæ cum Navar. Sa, Soto, Dicast. Gutt. Diana, etc. Sed in hoc probabilior dicta affirmativa; V. l. 4 n. 93.

Qu. 47. An Episcopus conferens Beneficium curatum minus digno, teneatur ad restitutionem? In primo libro (col. 292 v. Magis) probabilis visa est opinio negativa Navar. Henr. Led. etc. Sec in hoc amplexatus sum oppositam. V. l. 4 n. 109.

Qu. 48. An graviter peccet, et teneatur ad restitutionem, qui recipit Beneficium curatum cum animo dubio; vel conditionato suscipiendi Sacerdotium infra annum? In primo libro (col. 471 lit. A.) adducta est opinio negativa Nav. Barb. Garciae, etc. Item opinio Salm. qui eam admittunt tantum, si animus est conditionatus. Sed in hoc melior visa est opposita, sive animus sit dubius, sive conditionatus; V. l. 4 n. 114.

Qu. 49. An pluralitas Beneficiorum sit vetita non solum de jure Canonico, sed etiam naturali? In primo libro (col. 473. lit. A.) dicta est probabilis opinio negativa cum Lugo; Innoc. Fill. Valent. Led. etc. Sed in hoc omnino tenendam diximus affirmativam; nisi accedat Dispensatio Pontificia, et justa causa; Vide l. 4 n. 117.

Qu. 50. An possit sine peccato gravi permutari Officium Divinum in aliud notabiliter brevius? In primo libro (col. 494. lit. A.) dicta est probabilis opinio affirmativa; excepto Officio Palmarum cum Officio Paschæ, vel Pentecostes, ut tenent Sylvest. Salm. Fill. Diana, etc. Sed in hoc non est admissa ut probabilis; V. l. 4 n. 161. v. Quær. III.

Qu. 51. An Matutinum possit recitari duabus horis post meridiem? In primo libro (col. 496. lit. D.) probabilis dicta est opinio affirmativa cum Salm. Sanch. Tamb. Molfes. Led. etc. Sed in hoc dictum est, tenendam esse oppositam, V. l. 4 n. 174.

Qu. 52. An peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, nempe si quis uno ictu occidit quatuor homines? In primo libro (col. 564. v. An

autem.) dicta est probabilis opinio negativa cum Suar., Lugo, Busem. Viva, etc. Sed in hoc amplexatus sum oppositam; V. l. 5 n. 45.

Qu. 53. An Confessarius in mortali successivè absolvens plures Pœnitentes unum peccatum committat (col. 563. v. II. Quod actus.) visa est probabilis opinio affirmativa cum Salm. Lug. Viva, Spor. etc. Sed in hoc reprobata est; V. l. 5 n. 50. Qu. 6.

Qu. 54. An, citrà infamationem possit quis dissolvere amicitiam alicujus, narrando ejus defectus naturales, ut ipse succedat loco expulsi? In primo libro (col. 576. lit. A.) relata est opinio affirmativa Salm. Soti, Bonac. Arag. Prado, etc. Sed in hoc amplexata est opposita; V. l. 5 n. 72. v. An citrà.

Qu. 55. An liceat se inebriare ex consilio Medicorum, si inebriatio æstimatur necessaria ad morbum expellendum? In primo libro (col. 577. v. 2. Non est.) adducta est opinio affirmativa Busemb. Syl. Cajet. Lessii, Salm. etc. Sed vide quomodò in hoc limitata sit, l. 5 n. 76. Qu. I.

Qu. 56. An liceat alicui se inebriare ad vitandam mortem, quam alter ei minuitur? In primo libro (col. 578. lit. C.) dicta est probabilis opinio affirmativa Lessii, Laym. Bonac. Busemb. etc. Sed in hoc amplexatus sum negativam; Vide l. 5 n. 76. Qu. H.

Qu. 57. An satisficiat, qui peccata confitetur tempore Missæ? In primo libro (col. 219. Quær. 2.) adducta est opinio affirmativa Palai, Hurtadi, La-Croix, Pichler, Gobat. etc. modò aliquo modo attendat simul ad Missam. V. l. 3 n. 314.

Qu. 58. An liceat aliquid accipere pro sustentatione ingressuri, si Monasterium sit opulentum? In primo libro (col. 130 v. Sed quæritur.) relata est opinio affirmativa Salm. Nav. Tol. Pal. Sanch. Bon. Sot. etc. Sed in hoc amplexatus sum oppositam; Vid. l. 3 n. 91. v. Secunda.

Qu. 59. An in Sacramento Baptismi aqua sit infundenda, dum actu dicitur: *Te baptizo*? In prima editione (col. 585 lit. A.) affirmatum est. Sed hæc secun-

da probatum est sufficere, quod forma proferatur, antequam à materia desistatur applicanda; Vide l. 6 n. 9. v. Quæritur.

Qu. 60. An omnes materiæ, et formæ Sacramentorum sint à Christo determinatæ in specie? Negatum est in priori libro (col. 804 Qu. 2.) Sed in hoc secundo oppositum probabilius visum est, l. 6 n. 12.

Qu. 61. An peccet graviter Minister conferens Sacramenta in mortali, etiãsi ad illud ministerium non sit specialiter ordinatus, vel si solemniter non ministret? Negatum est in priori libro (col. 594 et 595.). Sed hîc affirmatur l. 6 n. 32.

Qu. 62. An peccet graviter Sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali? In priori libro (col. 655. v. An autem.) probabilis dicta est sententia negativa. Sed hîc eam refutamus; l. 6 n. 35.

Qu. 63. An Minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? In priori libro (col. 595. Dub. 5.) probabilis visa est sententia affirmativa. Sed hîc negativam tenemus; l. 6 n. 49.

Qu. 64. An Clericus habituatus in vitio turpi, vel alio, volens ascendere ad Ordinem Sacrum, possit absolvi ex simplicibus signis extraordinariis, tantum sufficientibus ad Sacramentum Pœnitentiæ suscipiendum? In priori libro affirmatum est, col. 598. Quæres hîc 3. Sed hîc negatur, nisi valdè extraordinaria signa accedant, quæ probitatem positivam Ordinandi ostendant; vide l. 6 in Dissert. ex n. 63.

Qu. 65. An Sacerdotes ordinentur per solam manuum impositionem? In priori libro (col. 806. lit. F.) negavimus. Sed hîc affirmativam sententiam probabiliorẽ censemus: l. 6 n. 749.

Qu. 66. An moribundus qui manè communicavit, possit eadem die sumere Viaticum adveniente morbo? In priori libro (col. 668. lit. A.) probabilem diximus sententiam tam affirmativam, quàm negativam. Sed hîc distinguimus, si morbus sit naturalis, aut violentus: l. 6 n. 285 Dub. 3.

Qu. 67. An Sacerdos negligens dicere Sacrum pro-

missum, parvo stipendio accepto, graviter peccet? In priori libro (col. 676. lit. C.) diximus probabilem sententiam negativam. Sed hîc affirmativam tutamur l. 6 n. 317 Qu. III.

Qu. 68. An Episcopus possit moderari numerum Missarum à Testatore præscriptarum? In priori libro dictum est posse, si fructus congruentes non percipiuntur (col. 680. lit. F.) Sed hîc negatur; l. c. num. 331 Dub. 1.

Qu. 69. An liceat privatim celebrare in Coena Domini? In priori libro adhæsimus sententiæ affirmativæ; (col. 687. lit. E) Sed hîc dicimus omninò tenendam negativam (l. 6 n. 350.)

Qu. 70. An altare amittat consecrationem, si frangatur Sigillum, vel removeatur Sepulchrum cum Reliquiis? In primo libro probabile dictum est non amittere, (col. 693. lit. C.) Sed hîc l. 6 n. 369 ad n. 3 Dub. 2. oppositum tenendum probamus.

Qu. 71. An sufficiant duæ Mappæ in Altari, vel una duplicata? In priori libro affirmavimus, (col. 697. lit. C.) Sed hîc contrarium tenendum dicimus; l. 6 n. 375.

Qu. 72. An aqua lotionis Corporalium possit projici aliò, quàm in Sacrarium? In priori libro dictum est sufficere, si projiciatur in decentem locum; (col. 699. lit. E.) Sed hîc contrarium probamus; lib. 6 num. 387.

Qu. 73. An abbates possint consecrare Calices pro Ecclesiis alienis? In priori libro relata est sententia affirmativa (col. 699. lit. B. in fine). Sed hîc oppositam tenendam dicimus; lib. 6 n. 381.

Qu. 74. An Pyxis debeat benedici? In priori libro retulimus sententiam negativam, (col. 698. lit. H.) Sed hîc oppositam probamus, l. 6 n. 385.

Qu. 75. Si post sumptionem Sacerdos prudenter dubitat, num vinum fuerit acetum, an rursus consecrare debeat utramque materiam sub conditione? Hîc affirmandum probamus l. 6 n. 206 v. Quòd. Quidquid dictum sit in priori libro.

Qu. 76. A quo Episcopo debeant approbari Confessarii? In priori libro (col. 247. lit. E.) dictum est, eos probabiliter posse approbari etiã ab Episcopo Confessarii, aut Pœnitentis. Sed hïc l. 6 n. 548, dicimus omninò approbandos ab Episcopo loci.

Qu. 77. Doctor consultus à Confessario an teneatur ad Sigillum? In priori libro (col. 776. lit. G.) diximus, eum probabiliter non tenèri: Sed hïc oppositum tuemur l. 6 n. 648.

Qu. 78. An mutus teneatur confiteri scripto? In priori libro probabilis visa est sententia negativa, (col. 726. lit. B.) Sed hïc dicimus, eum tenèri; si commodè potest; l. 6 n. 479. v. Qu.

Qu. 79. An in Jubilæo Confessio debeat fieri eadem hebdomada quã perficiuntur opera, ut possit Pœnitens absolvi à reservatis? In priori libro adhæsimus opinioni negativæ? (col. 743, lit. A n. 2.) Sed hïc oppositam tenemus; l. 6 n. 537.

Qu. 80. An, qui in Jubilæo confessus est invalidè, possit deindè à quolibet absolvi? In priori libro relata est opinio affirmativa: (col. 743 n. 1.) Sed hïc negativam sustinemus; l. 6 n. 537 v. Qu. II.

Qu. 81. An Parochus in aliena Diocesi possit excipere Confessiones alienorum ex licentia illorum Parochi? In priori libro affirmavimus; (col. 746. lit. B.) Sed hïc negamus; l. 6 n. 544.

Qu. 82. An simplex Sacerdos possit absolvere moribundum, præsentè Confessario approbato? In priori libro (col. 752 lit. D. relata est sententia affirmans, quam hïc rejicimus; l. 6 n. 562.

Qu. 83. An ignorans reservationem casûs Episcopalis, eam incurrat? In priori libro diximus probabilem sententiam negativam, (col. 757 lit. A.) Sed hïc eam reprobamus; l. 6 n. 581.

Qu. 84. An absoluti indirectè à peccato reservato in casu necessitatis à non habente facultatem, teneantur postmodum Episcopo se præsentare? In priori libro negavimus; (col. 936. v. An autem.) Sed hïc observã distinctionem allatam l. 7 n. 91.

Qu. 85. An Confessarius errans culpabiliter circa valorem Sacramenti teneatur monere Pœnitentem de errore etiã cum gravi suo incommodo? In priori libro probabilẽm diximus sententiam negativam; (col. 766. lit. I.) Sed hĩc affirmativam tenemus; lib. 6 n. 619.

Qu. 86. An possit absolvi à simplici Confessario Peregrinus habens casum reservatum in loco Confessionis tantũ, et non in Patria? In libro priori relata est opinio affirmativa; (col. 758. in fin. v. Quæritur an.) Sed hĩc eam refutam; l. 6 n. 588.

Qu. 87. An qui confessus est Superiori, et oblitus fuit reservati, remaneat ab illo directè absolutus? Hĩc probabilius negatur l. 6 n. 597. Quidquid in priori libro dictum sit.

Qu. 88. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum Patrimonio donato, sed data antapoca, vel fide de reddendo illo donanti? In priori libro dicta est probabilis opinio negativa, (col. 829. 2.) Sed hĩc l. 6 n. 822. observa distinctionem tenendam, nempe si donans habuerit veram, vel ne, voluntatem donandi.

Qu. 89. Si quis post contracta Sponsalia cum una ducat aliam, an hac defuncta, teneatur ducere primam? In priori libro dictum est probabiliter non tenẽri (col. 845 lit. I.); Sed hĩc contrarium sustinetur l. 6 n. 875. v. Quæritur.

Qu. 90. Si quis fictè contraxit Matrimonium, an ad illud revalidandum sufficiat, quod ipse solus apponat consensum? Hĩc l. 6. n. 1114 sententia affirmativa verior dicitur; Quãmvīs in priori libro (col. 899 v. Hinc infertur) non fuerit admissa.

Qu. 91. An sit nulla Dispensatio super impedimento inter propinquos, si taceatur copula inter ipsos præhabita? In priori libro opinio negativa probabilior visa est; (col. 904. v. Quær. 3.) Sed hĩc l. 6 n. 1134. omninò rejicitur, etiãsi copula non fuerit habita ad facilius obtinendam Dispensationem.

Qu. 92. An simplex Sacerdos possit absolvere à venialibus, et ab excommunicationi minori? In priori

libro (col. 746 litt. A et col. 928 v. Certum.) opinio affirmativa, licet non fuerit admissa, non tamen omninò rejecta est: Sed hïc l. 7 n. 71 omninò rejicitur ob Decretum Innoc. XI.

Qu. 93. An absolutus ab Episcopo in necessitate à casu Papali propter impedimentum temporale, excusetur ab adeundo Romam, si parti jam satisfecerit? In priori libro dictum est, eum probabiliter excusari, (col. 933 Qu. III. in fin.) Sed hïc omninò tenèri dicimus, l. 7 n. 87.

Qu. 94. An habens casum Papalem publicum, si punitus fuerit ab aliquo Episcopo, possit absolvi ab alio? In priori libro opinio affirmativa probabilis visa est, (col. 930 v. Hinc, infra Dub. 1.) Sed hïc contrariam veriore dicimus, l. 7 n. 77.

Qu. 95. An Episcopi possint absolvere à Papalibus occultis extrà Confessionem? In priori libro relata est opinio affirmativa, (col. 942 ad n. 8) Sed hïc l. 6 n. 593 v. hïc autem illam refutamus ex Declar. Gregorij XIII.

Qu. 96. An liceat rescribere ad excommunicatum? In priori libro dictum est, hoc probabiliter licere, (col. 964 lit. F.) Sed hïc negamus l. 7 n. 193. An autem liceat excommunicatum resolutare? In priori libro (col. 965. Dub. II.) opinionem affirmativam diximus absolutè probabilem: Sed hïc d. n. 193 oppositam censemus probabiliorem, licet primam non damnemus.

Qu. 97. An Duellum possit acceptari, ne incurrat magna et certa jactura bonorum? Quidquid dictum sit cum Salm. in priori libro (col. 970 lit. A Not. I.) hodiè hæc opinio damnata est à Bened. XIV. vide l. 3 num. 400. Prop. IV.

Qu. 98. An Parentes possint cogere puellam ad ingressum in Monasterium causâ educationis? In priori libro (col. 983 in princ.) probabilis dicta est opinio affirmativa: Sed hïc l. 7 n. 212 opposita absolutè probabilior visa est, nisi puella sit in periculo incontinentiæ.

Qu. 99. An incurrat irregularitatem ratione bigamiae, qui contrahit duo Matrimonia nulla, vel qui fictè secundum Matrimonium init ad copulam extorquendam? Hic dicimus affirmandum l. 7 n. 446 et 447. Quidquid in priori libro dictum fuerit.

Adduntur aliae recentes Retractationes opinionum, quae in precedenti Editione recensebantur.

Qu. I. Si quis probabiliter iudicet se implevisse votum, Horas Canonicas, sive poenitentiam, an teneatur eis satisfacere, si adhuc probabile sit, vel dubium, se non implevisse? Negant plures Auctores l. 1 n. 76. Sed oppositum est tenendum, quia praevalet obligatio iam contracta, donec certè non fuerit impleta.

Quaer. II. An Declarationes S. C. Cardinalium vim legis habeant? Plures AA. negant, nisi editae sint, non solum consulto Pontifice, sed etiam mandante, ut ipsae solemniter per totam Ecclesiam promulgentur l. 1 n. 106 Addendum tamen est, quod huiusmodi Declarationes, quae iam in Ecclesia universaliter divulgatae, et facto sic promulgatae fuerint usu plurium annorum, vel relatione Auctorum communiter ipsas referentium, satis omnes Fideles obstringant.

Qu. III. An Episcopus dispensare possit in Statutis canonicis, in quibus dispensatio reservata non sit? Visa fuit prius satis probabilis sententia affirmativa cum Soto, Covarr. Castrop. Bonac. et S. Antonin. Sed re melius perpensa, videtur negativa omninò tenenda ex Clement. 2 de Elect. ubi: *Lex superioris per inferiorem tolli non potest. Cui Congruit c. Dilectus, de Temp. Ordin.*

Quaer. IV. An Delegatus Principis, vel Delegatus ad universalitatem causarum, possit subdelegare? Affirmatur l. 1 n. 193. Sed hoc est limitandum juxta id, quod dicitur lib. 6 n. 559 nempe hoc intelligi, cum delegatio facta est tamquam per Officium, aut cum delegatur alicui iurisdictio, uti privilegium perpetuo suo officio, sive Dignitati annexum.

Quær. V. An cesset lex, cessante fine legis in particulari? Allata est sententia, quæ id probabile vocat, hancque tenent Salm. et Viva cum Cajet. Sylvest. Panorm. Valent. Sa, Carden. Navarr. Abbate, Comit. et aliis, l. 1 n. 199. Sed hæc advertendum, quod hæc opinio vix umquàm in praxi probabilis sit futura, quia vix umquàm eveniet, quod in particulari omne hallucinationis periculum cesset.

Quær. VI. Si quis ex intentione furandi centum aureos surripiat eos centenis vicibus moraliter interruptis, an tunc centum peccata perpetret? l. 5 n. 44, dictum fuit probabile, id esse unum furtum, sivè peccatum unum committi. Sed melius re perpensa, dicendum hujusmodi furta esse centum distincta peccata mortalia, cum unumquodque furtum distinctam malitiam in se contineat.

Quær. VII. Actus charitatis ergà Deum eliciendus est saltèm semel in mense, ut dicitur lib. 2 n. 8. Addendum est, quod eodem modo, nempè semel saltèm in mense teneamur pariter elicere actum Charitatis ergà Proximum, alioquin difficulter hoc præceptum charitatis ergà Proximum observare valebimus.

Quær. VIII. Dictum est l. 3 n. 244, non videri improbabile cum Less. Salm. Bon. etc. quod ab ipso vovente possit commutari votum in æquale. Sed dicendum cum S. Thom. Caj. Suar. et aliis, esse multum probabilius, quod non possit; quia Deus potiùs vult rem promissam, quàm aliam.

Quær. IX. Dicunt plures DD. apud Bus. l. 3 n. 381, licere viro honorato occidere aggressorem conantem alapam ei impingere. Sed ibi addendum id, quod sapienter docet Sylvius: *Etiàm si honor sit bonum præstantius, quàm divitiæ, aut nullum, aut rarissimum arbitramur esse casum, quo pro defensione solius honoris licet aggressorem interficere.* In 2. 2 qu. 64 art. 7 qu. 9.

Quær. X. An Beneficarii expendentes redditus Beneficii superfluos in usus profanos, teneantur ad restitutionem? l. 3 n. 492, exposita fuit sententia affirma-

tiva tamquam probabilior; sed peracta meliori consideratione, sententia negativa videtur non minus probabilis in praxi; signanter ob auctoritatem, et rationem D. Th. in 2. 2 qu. 185 art. 7. Vide cit. n. 492.

Quær. XI. Si quis furatus sit rem, cujus Dominus est incertus, cui restituere debet? l. 3 n. 590, dictum est, restitutionem faciendam esse Pauperibus, aut Locis piis cujuscumque loci. Sed huic plures addendæ sunt limitationes, quas l. c., vel paulò post invenies.

Quær. XII. Utrum si crimen aliquod est publicum in quodam loco, possit sine culpa, saltèm gravi, manifestari in alio, ubi illud est adhuc occultum? dictum fuit lib. 3 n. 974, cum Lug. Cajet Nav. Salm. etc. communissimè, contra alios, sententiam affirmativam esse valdè probabilem. Sed vide l. 3 eodem n. ubi nunc sententia limitatur tantùm pro delictis illis, quæ delinquentem aliis perniciosum efficiunt.

Quær. XIII. An in die jejunii notabiliter antevertens sine justa causa horam meridianam, graviter peccet? l. 3 n. 1016, dictum fuit cum Lessio, Tol. Bon. Laym. Salm. Castrop. etc. probabiliozem esse negativam sententiam. Sed re meliùs ad trutinam revocata, dicimus cum Azor. Sanch. Nav. Sylvest. affirmativam omninò tenendam.

Quær. XIV. An Episcopus possit lites transigere super bona Ecclesiæ vertentes? l. 4 num. 187 vers. Circa etc. dictum est non posse. Sed hoc intellingendum tantùm, quandò Ecclesia ob transactionem deberet aliquid de rebus possessis cedere: secùs si nihil cederet de possessis.

Quær. XV. Si votum sit certè emissum, sed tantùm probabiliter impletum, utrum vovens teneatur omninò votum implere? Negant plures AA. nempe Lug. Ronc. Salm. cum Laym. etc. Sed censeo cum Conc. Antoine etc. votum implendum esse, cum enim votum est certum, prævalet obligatio implendi votum.

Quær. XVI. An teneatur Pœnitens confiteri mortale peccatum certè commissum, si tantùm probabiliter reputet, se illud confessum fuisse? Negant Suar. Lug.

Salm. et alii. Sed dico cum Concina et aliis, eum tenent peccatum illud clavibus subijcere, cum dubia sit confessio, et certa sit Confessionis obligatio. Sed vide quod dicitur Lib. 6 de Pœnit. n. 477.

Quær. XVII. An liceat conferre Sacramentum sub conditione, absque eo, quod conditio ore exprimat? l. 6 n. 29, in fin. affirmatum est cum Tourn. Ronc. Castrop. et aliis communissimè. Sed quia non desunt Auctores aliqui, ut Gonet, Juenin, Contens. Serry, etc. qui tenent (licet parùm probabiliter) valorem Sacramenti non pendere ab intentione Ministri, sed tantùm ab ipsa collatione Sacramenti seriò peracta, tutius est conditionem etiàm verbis exprimere.

Quær. XVIII. An teneatur quis confiteri peccatum mortale certè commissum, si postea sit in dubio, an illud fuerit vel ne confessus l. 6. n. 477, dictum fuit, eum non tenèri, si credat probabiliter peccatum Confessario se jam exposuisse. Sed nunc tenèri dicimus, quia sicùt certa fuit obligatio confitendi, ita certa debet esse confessio, vide tamen cit. n. 477.

Quær. XIX. An Sacerdos ab Ecclesia abscissus, uti ai esset hæreticus, schismaticus, aut excommunicatus vitandus, possit absolvere eos, qui sunt in periculo mortis, si alius dèsit? l. 6 n. 560. Quær. I. probata fuit sententia negativa: Sed nunc probamus contrariam cum Sylvio, Colet, Sylvestro, Cano, etc.

Quær. XX. An, si Pœnitens confessus sit Superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deindè à quolibet Confessario de illo absolvi! l. 6 n. 597, probavimus sententiam negativam, sed nunc ex auctoritate Pontas, Collet, et signanter Sylvii, qui affirmativam cum Sylvest. Nav. Adrian. Angel. Covar. et pluribus aliis pro certa habet, eam reprobare non possumus.

Quær. XXI. An inhabilitas ad celebrandum, quam incurrunt Confessarii sollicitantes, incuratur antè sententiam? l. 6 n. 705, affirmatur; sed nunc vide id, quod dicitur in hac Editione num. citato.

Quær. XXII. An Episcopi possint absolvere ab ex-

communicatione eos, qui tentaverunt extrahere delinquentes ex Ecclesia! tom 9. Append. II. nu. xxviii affirmatum est; sed nunc oppositum tenendum cum Fagnano, qui id probat; vide l. c.

Quær. XXIII. In Praxi Confessarii, posita post librum VII dicitur Cap. ult. n. 287. Episcopis, eorumque Delegatis concessam esse facultatem impertiendi Indulgentiam Plenariam Infirmis eam petentibus in articulo mortis; addendum, ad hoc requiri, quod Episcopi hanc facultatem à Pontifice Regnante exposculent, et obtineant.

Quær. XXIV. In Exam. Ordin n. 98 dicitur ex Rubrica illicitum esse in Missa adhibere vinum, quod *incipit acescere*: adverte ibi quod additum est.

Quær. XXV. In eodem Exam. n. 122 dicitur, dubium esse, an sit probabilis opinio, quod celebrare sine Cruce non sit mortale. Sed re maturius perpensa, nunc satis probabilis mihi videtur, cum inter Doctores sit communis, nec certum habeatur fundamentum in oppositum.

Quær. XXVI. An Calix si denuò inauretur, denuò sit consecrandus? l. 6 n. 370 dub. 2 probabiliùs censui negandum cum Laym. Lugo etc. Sed re meliùs perpensa, nunc puto cum Ferrari, Suar. etc. probabiliùs iterum Calicem esse consecrandum; vide annotationem ultimo loco adjunctam loco citato.

FINIS TOMI SEPTIMI.

INDEX

TRACTATUUM ET CAPITUM TOMI VII.

Capita. Paginae.

PROSECUTIO TRACTATUS VI. — *De Matrimonio.*

3 De impedimentis Matrimonii..... 3

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET IRREGULARITATIBUS.

1 De Censuris in genere..... 141
2 De Excommunicatione..... 225
3 De Suspensione et Degradatione..... 361
4 De Interdicto..... 374
5 De Irregularitate..... 381

OBSERVANDA UTENTIBUS

EDITIONE BASSANENSI ANNI 1816.

N.º 1009 loco *nubilis* legant *nobilis*. N.º 1107 et 1108 loco *adducatur* legant *abducatur*, et videant, quàm rectè locus Salmanticensium n.º 1031 sit citatus ! Notent pariter, n.º 1004, 1006, 1005, et 1007 malè citatos esse, ut et S. Thomam n.º 994. N.º 1134 loco *pios* legant *eos*. N.º 1143 loco *remota* legant *remotam*. N.º 1144 loco *matrimonii* legant *matrimoniis*. Ibidem loco *revalidationi* legant *revalidatione*. Loco *obreptioni* legant *obreptionis*. Loco *contractæ* legant *contracta*.

In Tractatu de Censuris. N.º 1, legant *de quorum correctione desperatur*. N.º 62 loco affirmant *Sair* legant *Suarez*, quia *Sair* negat. N.º 65 legant *primum forum* loco *primus forus*. N.º 95 legant : *Regulas sequantur, quas vide apud La Croix l. 7 n. 126*, et videant, quàm rectè Prop. Damn. ab Alex. VII. n.º 122 citata sit...! N.º 156 legant *ob communicationem*. N.º 157, 1.º legant : *alicujus ordinis*, n.º 2, *Trid. c. 3*. N.º 158 legant : *etsi prohibeatur, loco nisi* etc. N.º 179 loco *ignorantia vincibilis*, legant : *invincibilis*. N.º 201, loco

utilitatis, legant *utilitatis sive spiritualis*. 203 loco *adoptivi*,
 legant *adoptivi vel illegitimi*. N.º 205 loco *Pontifex intelligit*,
 legant *Pontifex intendit*. N.º 289 legant : *Biblia vulgaria*, et
 n.º 291 *periculum perversionis*. N.º 347 legant *non alius delin-*
quens. N.º 351 legant *apud Salmant. c. 7 n. 53*. N.º 356 legant :
non incurritur irregularitas, ut tenent *Salman. c. 8 n. 60*
 (licet contrarium teneant *Bon. etc. apud Salm. c. 8 n. 60.*)
 N.º 357 legant : *ex violatione censuræ*. N.º 358 legant : *inno-*
datus excomm. etc. N.º 378 legatur *propriè membra*. N.º 380
 legatur : *negant Bon. etc. apud Salm. N.º 388*, legant : *muti-*
lat, vel occidit. N.º 398 legant : *cessante defectu*. lb. legatur :
in ordinè suscepto. N.º 445 legatur : *Diaconus*. N.º 456 lega-
 tur : *ut quidam Clerici*. Corrigant insuper numeros *Edit.*
Bassanensis malè citatos in *Elencho quest. correctarum*, juxtà
 hujus tomi assignationem.

In hoc tomo aliqui textus malè citati fuère correcti nume-
 ris 979. 1036. 1054. 1096. 1114. 1119. 1124. et libro 7,
 num. 71. 75. 83. 122. 135. 136. 173. 212. 221. 223.
 266. 260. 263. 298. 343. 350. 388.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

